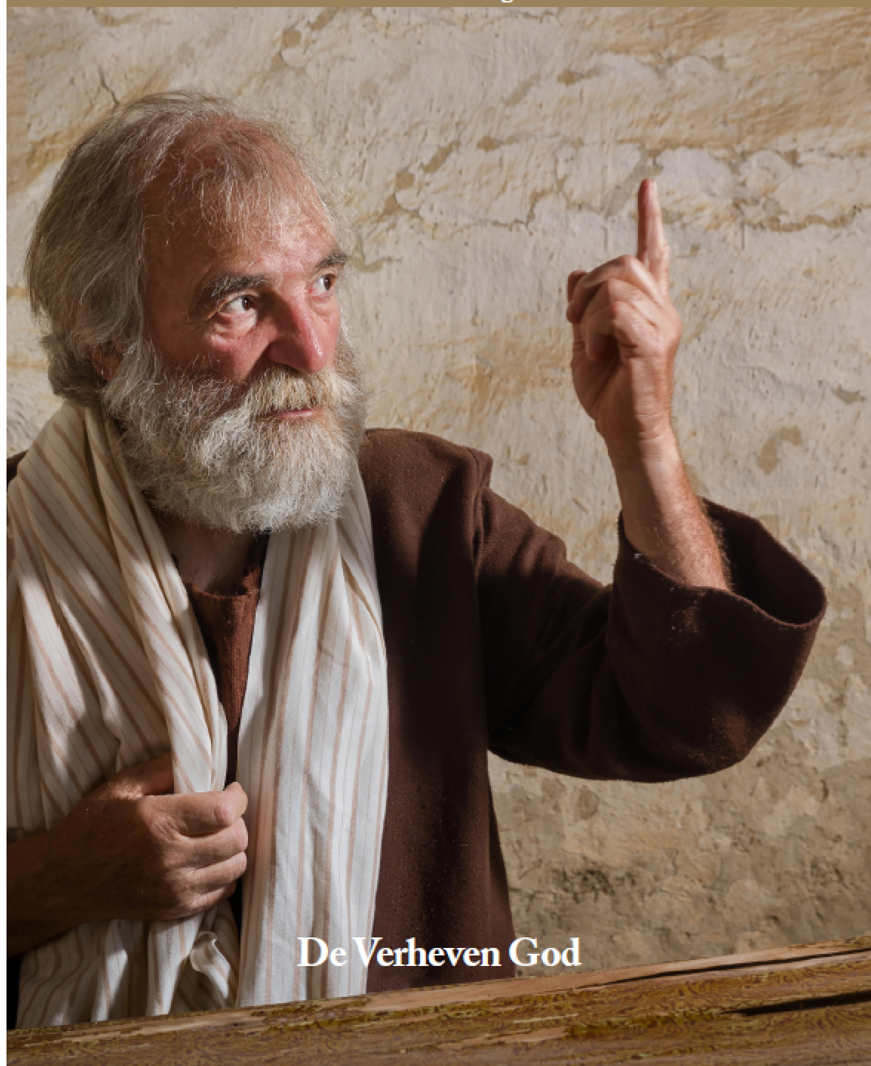
Jeremia
Toegelicht & toegepast 24

Ger de Koning

Jeremia

Toegelicht & toegepast

JEREMIA

Toegelicht & toegepast

De Verheven God

Ger de Koning

Deze publicatie is verkrijgbaar in boekvorm in één band met Klaagliederen bij Uitgeverij Daniël:
© Derde druk 2022 Uitgeverij Daniël, Zwolle, NL - ISBN/EAN 978-90-79718-82-5 (hardcover)

Omslagontwerp: Theis-Jan Goudswaard
Lay-out: Jan Noordhoek

Inhoud

Tekstgebruik

Afkorting bijbelboeken

Oude Testament

Thora

Gn	Genesis
Ex	Exodus
Lv	Leviticus
Nm	Numeri
Dt	Deuteronomium

Historische boeken

Jz	Jozua
Ri	Richteren
Ru	Ruth
1Sm	1 Samuel
2Sm	2 Samuel
1Kn	1 Koningen
2Kn	2 Koningen
1Kr	1 Kronieken
2Kr	2 Kronieken
Ea	Ezra
Ne	Nehemia
Es	Esther

Poëtische boeken

Jb	Job
Ps	Psalmen
Sp	Spreuken
Pr	Prediker
Hl	Hooglied

Profetische boeken

Js	Jesaja
Jr	Jeremia
Kl	Klaagliederen
Ez	Ezechiël
Dn	Daniël
Hs	Hosea
Jl	Joël
Am	Amos
Ob	Obadja
Jn	Jona
Mi	Micha
Na	Nahum
Hk	Habakuk
Zf	Zefanja
Hg	Haggaï
Zc	Zacharia
Ml	Maleachi

Nieuwe Testament

Mt	Mattheüs
Mk	Markus
Lk	Lukas
Jh	Johannes
Hd	Handelingen
Rm	Romeinen
1Ko	1 Korinthiërs
2Ko	2 Korinthiërs
Gl	Galaten
Ef	Efeziërs
Fp	Filippenzen
Ko	Kolossenzen
1Th	1 Thessalonicenzen
2Th	2 Thessalonicenzen
1Tm	1 Timotheüs
2Tm	2 Timotheüs
Tt	Titus
Fm	Filémon
Hb	Hebreeën
Jk	Jakobus
1Pt	1 Petrus
2Pt	2 Petrus
1Jh	1 Johannes
2Jh	2 Johannes
3Jh	3 Johannes
Jd	Judas
Op	Openbaring

Vertalingen

Alle tekstaanhalingen uit het Oude Testament komen uit de Herziene Statenvertaling (HSV).
De tekstaanhalingen uit het Nieuwe Testament komen uit de Herziene Voorhoeve-uitgave, ook wel TELOS-vertaling genoemd.

Verwijzingen

De tekst van *Jeremia* en *Klaagliederen* staat in dit commentaar. In een aantal gevallen worden tekstverwijzingen voluit geciteerd. Alle andere tekstverwijzingen kan de lezer zelf in de Bijbel opzoeken.

Haakjes

Oude Testament

In de bijbelgedeelten van het *Oude Testament* worden twee soorten haakjes gebruikt:

Ronde haakjes ( )

Deze dienen uitsluitend om het lezen en begrijpen van de tekst te vergemakkelijken; ze geven aan dat een bepaald gedeelte een soort tussenzin vormt die de eigenlijke loop van het verhaal of het betoog enigszins onderbreekt. De woorden tussen ronde haakjes behoren tot de grondtekst.

Vierkante haakjes [ ]

Deze haakjes staan om woorden die in de gedrukte uitgave van de Herziene Statenvertaling *cursief* staan. Omdat in dit boek de hele bijbeltekst cursief wordt weergegeven, wordt van deze haakjes gebruikgemaakt om woorden te markeren die cursief in de gedrukte uitgave staan. Deze haakjes geven aan dat de ingesloten woorden niet in de grondtekst voorkomen, maar in het Nederlands zijn ingevoegd om de tekst begrijpelijk te maken.

Nieuwe Testament

In de bijbelgedeelten van het Nieuwe Testament, die uit de TELOS-vertaling worden genomen, worden drie soorten haakjes gebruikt. Over het gebruik hiervan wordt in het 'Voorwoord' van de TELOS-vertaling het volgende gezegd:

'In de vertaling zijn drie soorten haakjes gebruikt:

Ronde haakjes ( )

Deze dienen uitsluitend om het lezen en begrijpen van de tekst te vergemakkelijken; zij geven aan dat een bepaald gedeelte een soort tussenzin vormt die de eigenlijke loop van het verhaal of het betoog enigszins onderbreekt.

Vierkante haakjes [ ]

Deze geven aan dat de ingesloten woorden niet in de grondtekst voorkomen, maar in het Nederlands moeten worden ingevoegd om de tekst begrijpelijk te maken; deze woorden moeten dus altijd gelezen worden. Met name het (bepaalde) lidwoord ontbreekt nogal eens in het Grieks, waar dat in het Nederlands wel noodzakelijk is; aangezien verschillende uitleggers van mening zijn dat het al of niet voorkomen van het lidwoord vaak van grote betekenis is, is ernaar gestreefd dit overal in de vertaling tussen haakjes te plaatsen waar het in de grondtekst ontbreekt.

Scherpe haakjes < >

Deze geven aan dat de ingesloten woorden in sommige handschriften wel en in andere niet voorkomen.´

Vooraf

Deze toelichting op de bijbelboeken *Jeremia* is bedoeld als een hulp bij persoonlijke studie van deze bijbelboeken. Ieder die er gebruik van maakt, wordt aangeraden dat te doen op dezelfde wijze als de Joden in Beréa naar de uitleg van het Woord luisterden: *"Zij ontvingen het Woord met alle bereidwilligheid, terwijl zij dagelijks de Schriften onderzochten of deze dingen zo waren" (Hd 17:11)*.

Het is mijn verlangen en gebed dat het lezen van deze toelichting de liefde voor Gods Woord groter maakt. Het gevolg zal zijn: meer trouw en toewijding in het navolgen van de Heer Jezus. Dat zal zijn tot verheerlijking van de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, *"aan Wie de heerlijkheid en de kracht is tot in alle eeuwigheid! Amen" (1Pt 4:11b)*.

Ger de Koning
Middelburg, januari 2014, herzien januari 2022

Het boek Jeremia

Inleiding

Het boek *Jeremia* is een profetisch boek dat zich vooral tot het geweten van het volk Israël en dan in het bijzonder tot dat van Jeruzalem en Juda richt. Dat is nodig, omdat het volk zich van God heeft afgekeerd met als gevolg de dreiging van het oordeel. De opleving onder koning Josia die het volk in diezelfde tijd beleeft, zal blijken slechts tijdelijk en oppervlakkig te zijn. Jeremia weet dat het volk innerlijk niet is veranderd.

De periode waarin Jeremia profeteert, is lang. Hij begint met profeteren na het jaar waarin Josia Jeruzalem en het land van de afgoden reinigt en eindigt met profeteren nadat de stad Jeruzalem door Nebukadnezar is verwoest. De hele periode beslaat een tijd van ruim veertig jaar. Jeremia is rond 646 v.Chr. geboren, wordt rond 626 v.Chr. tot profeet geroepen en sterft waarschijnlijk niet lang na 586 v.Chr., het jaar van de val van Jeruzalem. Die hele periode is voor Jeremia een tijd van ellende en nood. Zijn leven kan worden gekarakteriseerd als één lang martelaarschap.

Jeremia, de profeet

Jeremia vertelt meer dan enige andere profeet over zichzelf. We horen veel uitingen van zijn emoties. Het hart van de profeet is vol pijn en verdriet omdat hij het volk liefheeft en tegelijk een diep gevoel heeft van de betrekking waarin het volk tot de HEERE, *Jahweh*, staat. Dat veroorzaakt een voortdurende innerlijke strijd. Enerzijds ziet hij de waarde die het volk voor de HEERE heeft en anderzijds wordt hij gedrongen door een heilige jaloersheid voor de heerlijkheid en de rechten van God.

De omstandigheden waarin Jeremia zich bevindt en de ervaringen die hij daarin beleeft, tonen duidelijker dan waar ook aan wat het is om ‘profeet’ te zijn. Hij heeft als een eenzame gediend, zonder familie – hij was niet getrouwd *(Jr 16:2)* –, nagenoeg zonder vrienden en verworpen door zijn volk. Zijn dienst is, menselijk gesproken, ook nog eens zonder resultaat.

In veel van zijn dienst herinnert hij meer dan enige andere profeet aan de Heer Jezus. Jeremia lijkt in veel opzichten op Hem. Hij is verworpen,

net als de Heer Jezus. De Heer Jezus heeft gehuild over Jeruzalem, Jeremia ook. Jeremia is de eenzame profeet, evenals de Heer Jezus. Hij is gevangengenomen zonder oorzaak en veroordeeld zonder schuldig te zijn, evenals de Heer Jezus.

De overeenkomsten zijn echter ook ten dele, want de Heer Jezus is in alles volmaakt en dat is Jeremia niet. Bovenal heeft de Heer Jezus Zijn leven gegeven tot een losprijs voor velen, wat onmogelijk van Jeremia gezegd kan worden.

Jeremia heeft voor het volk gepleit bij God, maar ziet dat het niets uitwerkt bij het volk. Het volk verwerpt God en het getuigenis dat Hij zendt. Het resultaat is dat de HEERE niet meer naar de gebeden voor Israël wil luisteren en zelfs niet meer naar de gebeden van Jeremia. Dit alles maakt van de profeet een ware man van smarten.

Twee dingen houden hem staande. In de eerste plaats de kracht van de Geest van God Die hem leidt en door Wie hij het oordeel aankondigt, ondanks de tegenspraak en de vervolging die zijn deel zijn. In de tweede plaats de openbaring van de eindzegen waarmee het volk naar de onveranderlijke raadsbesluiten van God gezegend zal worden.

Indeling van het boek

- *Jeremia 1* verhaalt de roeping van Jeremia door de HEERE om Zijn profeet te zijn.
- *Jeremia 2-20* zijn niet voorzien van een datering. Het lijkt erop dat de meeste profetieën in die hoofdstukken zijn ontstaan tijdens de regering van Josia. De onderwerpen ervan zijn krachtige getuigenissen tegen het volk over hun ontrouw, doorweven met uitingen van de zielensmart van de profeet. Ook horen we ernstige waarschuwingen voor de inval van een vijand die uit het noorden zal komen.
- *Jeremia 21-45* volgen niet overal een chronologische volgorde. Ze bestaan uit profetieën die waarschijnlijk in verschillende tijdvakken zijn gedaan. Ze bevatten het oordeel dat achtereenvolgens zal komen over de verschillende geslachten van het huis van David, maar ook over de valse profeten die het volk misleiden. We vinden daarbij gebeurtenissen die Jeremia zelf betreffen.

- *Jeremia 46-51* bevatten profetieën over tien heidense volken.
- De profetieën eindigen in *Jeremia 52* met de mededelingen van het verschillende lot van hen die als gevangenen naar Babel zijn weggevoerd en van hen die met Zedekia in Jeruzalem zijn achtergebleven.

Een suggestie voor een historische volgorde in verbinding met de koningen die tijdens het profeteren van Jeremia hebben geregeerd, is als volgt:

- De regering van Josia (639-609 v.Chr.) *(Jeremia 1-6)*
- De regering van Joahaz (609 v.Chr., drie maanden) *(Jeremia 22:10-12)*
- De regering van Jojakim (609-597 v.Chr.) *(Jeremia 7:1-13:17; 13:20-20:18; 25-26; 35-36; 45:1-46:12; 47-48?; 49)*
- De regering van Jojachin (597 v.Chr., drie maanden) *(Jeremia 13:18-19; 22-23?)*
- De regering van Zedekia (597-586 v.Chr.) *(Jeremia 21; 24; 27-34; 37-44; 46:13-28; 50-52)*

Jeremia 1

Jeremia en zijn tijd | *verzen 1-3*

> *1 De woorden van Jeremia, de zoon van Hilkia, uit de priesters die in Anathoth waren, in het land van Benjamin. 2 Tot hem kwam het woord van de HEERE in de dagen van Josia, de zoon van Amon, de koning van Juda, in het dertiende jaar van zijn regering. 3 Ook kwam het [tot hem] in de dagen van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, totdat het elfde jaar van Zedekia, de zoon van Josia, de koning van Juda, voorbij was [en] totdat Jeruzalem in de vijfde maand in ballingschap ging.*

Wat we in dit boek lezen, zijn *"de woorden van Jeremia" (vers 1)*. Er zijn woorden die hij spreekt in de Naam van de HEERE, woorden die van de HEERE komen en die hij tot het volk moet spreken. Er zijn ook woorden die zijn persoonlijke gevoelens weergeven. In al zijn woorden horen we een man die leeft in nauwe gemeenschap met de HEERE.

De naam *"Jeremia"* betekent onder andere 'de HEERE is verheven'. Dat laat hij zeker zien in de twee boeken die we van hem in de Bijbel hebben. De Heilige Geest leidt hem om de Namen 'HEERE', *Jahweh*, en 'Heere', *Adonai*, ruim zevenhonderd keer in zijn profetie te gebruiken en nog ruim dertig keer in *Klaagliederen*.

Jeremia is *"de zoon van Hilkia, uit de priesters die in Anathoth waren"*. Hij is zeer waarschijnlijk een afstammeling van Eli en daarna van Abjathar, die ook in Anathoth heeft gewoond, maar die van het priesterschap is uitgesloten *(1Kn 1:7; 2:26)*. Anathoth is een van de priestersteden *(Jz 21:18-19)*.

Hij spreekt in de dagen van Josia *(vers 2)*, die in 639 v.Chr. koning is geworden. Josia is dan pas acht jaar. Hij is een Godvrezende koning. In het twaalfde jaar van zijn regering (627 v.Chr.), hij is dan twintig, begint hij zijn opruimingswerkzaamheden in Israël *(2Kr 34:3)*. Een jaar later, in 626 v.Chr., Josia is dan eenentwintig, begint Jeremia zijn dienst. Hij is dan een jongeman van ongeveer twintig jaar oud en zal profeteren tot het elfde jaar van Zedekia, dat is ruim veertig jaar lang.

In het jaar dat Jeremia met profeteren begint, is Assyrië nog wel de heersende wereldmacht, maar begint dit rijk toch al te vervallen. Babel is de opkomende wereldmacht. Babel is de vijand uit het noorden. Over hem profeteert Jeremia als vijand van Gods volk, terwijl er in Gods volk een grote opwekking onder Josia aan de gang is. Over de opwekking onder Josia lezen we aan het einde van de boeken *2 Koningen* en *2 Kronieken*. De profetie van Jeremia maakt duidelijk dat voor het merendeel van Gods volk de opwekking slechts een uiterlijke zaak is. De harten blijven ver van God verwijderd.

Jeremia profeteert niet alleen tijdens de regering van de Godvrezende Josia, op wiens sympathie en bescherming hij kan rekenen. Hij profeteert *"ook"* tijdens de regering van de goddeloze koningen Jojakim, Joahaz, Jojachin en Zedekia *(vers 3)*. Zedekia is de laatste koning van Israël. In het elfde jaar van zijn regering (586 v.Chr.) wordt hij door de koning van Babel gevangengenomen en wordt Jeruzalem met vuur verbrand.

Jeremia profeteert *"totdat Jeruzalem in de vijfde maand in ballingschap ging"*, dat is totdat de grote gebeurtenis plaatsvindt die hij zo vaak heeft aangekondigd. Ook daarna heeft hij nog wel geprofeteerd *(Jr 40:1)*, maar het hoofdonderwerp van zijn profetie is het waarschuwen voor de ballingschap. Als die heeft plaatsgevonden, zit zijn profetische dienst ten aanzien van het volk erop.

Vanaf het dertiende jaar van Josia (626 v.Chr.), wanneer hij begint met profeteren, tot het elfde jaar van Zedekia (586 v.Chr.), wanneer Jeruzalem in ballingschap gaat, zijn precies veertig jaren. Er is op gewezen dat Mozes even lang als leraar bij het volk in de woestijn is geweest om het volk in het land te brengen als Jeremia als profeet bij het volk is om hen te waarschuwen voordat zij gedwongen worden het land uit te gaan om de woestijn van de volken in te gaan.

Roeping van Jeremia | *verzen 4-10*

> *4 Het woord van de HEERE kwam tot mij:*
>
> *5 Voordat Ik u in de [moeder]schoot vormde, heb Ik u gekend;*
> *voordat u uit de baarmoeder naar buiten kwam, heb Ik u geheiligd.*
> *Ik heb u aangesteld tot een profeet voor de volken.*

6 Toen zei ik: Ach Heere HEERE, zie, ik kan niet spreken, want ik ben [nog maar] een jongen. 7 Maar de HEERE zei tegen mij:

Zeg niet: Ik ben [nog maar] een jongen,
want overal waarheen Ik u zenden zal, zult u gaan,
en alles wat Ik u gebieden zal, zult u spreken.
8 Wees niet bevreesd voor hen,
want Ik ben met u om u te redden,

spreekt de HEERE. 9 Toen stak de HEERE Zijn hand uit en raakte mijn mond aan. En de HEERE zei tegen mij:

Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond.
10 Zie, Ik stel u op deze dag aan
over de volken en over de koninkrijken,
om weg te rukken en af te breken,
om te vernielen en omver te halen,
[maar ook] om te bouwen en te planten.

Hoewel *vers 4* een kort vers is, is wat erin staat het hart van de profetische ervaring. De roeping van Jeremia komt niet in een visioen, maar door het horen van het Goddelijke woord. Het is leerzaam om zijn roeping te vergelijken met die van Amos *(Am 7:10-17)*, Jesaja *(Js 6:1-10)* en Ezechiël *(Ez 1:1-3; 2:1-8)*.

We kunnen in *vers 5* vier acties van God opmerken in de richting van Zijn profeet. God heeft hem

1. gekend,
2. gevormd,
3. geheiligd en
4. aangesteld.

Het is inderdaad bemoedigend voor Jeremia om te weten dat God specifiek hem heeft toegerust voor het uitvoeren van zijn opdracht. Het besef daarvan is niet louter kennis, maar het ervaren van een relatie *(vgl. Am 3:2a)*. Gods aanspraak op zijn leven gaat vóór alle andere relaties, zoals we dat ook zien bij de volmaakte Knecht van de HEERE, de Heer Jezus *(Js 49:1-5)*.

Alleen u heb Ik gekend
uit alle geslachten op de aarde.
(Am 3:2a)

De wijding van Jeremia is dat hij apart is gezet voor een bepaald geestelijk doel. Dat is heiliging. Hier zien we een bijbelse koppeling van Gods voorkennis en Zijn heiliging van de dienaar. Het is belangrijk ook de volgorde te zien:

1. Eerst is hij door God gekend.
2. Daarna wordt hij door Hem gevormd in de moederschoot *(vgl. Ps 139:13-16)*. De HEERE is daarom zijn rechtmatige Eigenaar Die hem kan gebruiken zoals het Hem goeddunkt.
3. Vervolgens heiligt Hij Jeremia, dat wil zeggen dat Hij hem apart stelt van alle andere Israëlieten.
4. Ten slotte horen we het doel van Gods voornemen en handelen en dat is hem aanstellen als profeet.

De nadruk ligt op het initiatief van God en de soevereiniteit van Zijn keus *(vgl. Rm 9:21)*. Waartoe God iemand heeft bestemd, daartoe roept Hij hem ook. We zien bij Johannes de doper hetzelfde als bij Jeremia. Ook Johannes is al vóór zijn geboorte geheiligd *(Lk 1:13-17)*.

Jeremia is aangesteld *"tot een profeet voor de volken"*. Hij wordt benoemd tot een profeet met een wereldwijde bediening, zoals Paulus later de apostel van de volken zal zijn *(Gl 1:15-16a)*. Het houdt tevens in dat Israël in zekere zin ook tot de volken wordt gerekend. Dat is omdat het zich zozeer van de HEERE heeft afgekeerd, dat het zich is gaan gedragen als de volken. Als ze zich daarvan naar Gods bedoeling afgezonderd zouden hebben gehouden, zouden ze er niet onder gerekend worden *(Nm 23:9b)*.

Maar toen het God, Die mij vanaf [de] schoot van mijn moeder afgezonderd en door Zijn genade geroepen heeft, behaagde Zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Hem onder de volken verkondigde, ... (Gl 1:15-16a)

Want vanaf de top van de rotsen zie ik hem,
vanaf de heuvels neem ik hem waar;
zie, dat volk woont afgezonderd,
onder de heidenvolken rekent het zich niet.
(Nm 23:9)

Wat God hier van Jeremia zegt, geldt in beginsel voor iedere gelovige. Ieder kind van God is door Hem gekend *(Gl 4:9a)* en wordt door Hem gevormd, geheiligd en ook aangesteld in een specifieke dienst. Kinderen van God gaan niet in de massa op, maar ieder kind van God mag zich realiseren dat de aandacht van God ook naar hem of haar persoonlijk uitgaat.

Jeremia kijkt naar zichzelf en beoordeelt zichzelf als niet geschikt voor die taak *(vers 6)*. Eenzelfde reactie zien we bij Mozes *(Ex 4:10)* en Gideon *(Ri 6:15)* als zij door de HEERE worden geroepen *(vgl. 1Sm 3:15b)*. Mozes zegt ook dat hij niet kan spreken, maar de achtergrond bij hem is ongeloof. De HEERE zegt ook tegen Mozes dat Hij Zijn woorden in zijn mond zal leggen. Jeremia zegt dat hij te jong is. Het woord dat Jeremia gebruikt als hij zegt dat hij 'jong' is, is hetzelfde woord dat van Zacharia wordt gezegd *(Zc 2:4)*.

Toen zei Mozes tegen de HEERE: Och Heere, ik ben geen man van [veel] woorden. [Dat ben ik] sinds jaar en dag [al] niet, zelfs niet vanaf het ogenblik dat U tot Uw dienaar gesproken hebt, want ik spreek onduidelijk en moeizaam. (Ex 4:10)

Maar hij zei tegen Hem: Och, mijn heer! Waarmee zal ik Israël verlossen? Zie, mijn geslacht is het armste in Manasse en ik ben de jongste in mijn familie. (Ri 6:15)

De overeenkomst tussen Mozes, Gideon en Jeremia is dat zij zichzelf niet in staat achten om aan de opdracht te voldoen. De reden daarvan is dat ze naar zichzelf kijken en niet naar Hem Die hun de opdracht geeft. Het gaat niet om hem die wordt gezonden, maar om Hem Die zendt.

Jeremia is met zijn grote gevoeligheid de aangewezen persoon om profeet te zijn. Niemand kon beter dan hij in Gods gevoelens delen. Hij heeft een hart dat kan meevoelen met de veroordeelden. Weinig kon de jonge profeet op dit moment vermoeden hoe moeilijk, hopeloos en hartverscheurend zijn taak zou zijn.

Het antwoord van de HEERE betekent in feite dat Jeremia helemaal niet aan zichzelf moet denken *(verzen 7-8)*. Wat hij wel of niet kan, is van geen enkel belang. Belangrijk is alleen wat God kan en doet *(vgl. 1Ko 3:7)*. De dienaar moet slechts gehoorzamen.

God vergist Zich nooit in het kiezen van Zijn dienaren *(vers 7)*. Hij voorziet allen die Hij roept van de kracht, de moed en de hulp die ze nodig hebben. Bovendien zal Gods belofte van Zijn aanwezigheid zijn angst verdrijven *(vgl. Hg 1:13)*. Het is niet de gewoonte van aardse vorsten om met hun gezanten mee te gaan. Maar God gaat mee met hen die Hij zendt en is bij hen *(Hd 18:9-10a)*.

De Heer nu zei 's nachts door een gezicht tot Paulus: Wees niet bang, maar spreek en zwijg niet, want Ik ben met je, en niemand zal [de hand] aan je slaan om je kwaad te doen, ... (Hd 18:9-10a)

De vrees van Jeremia is een andere oorzaak van zijn aarzeling *(vers 8; vgl. Ez 3:9)*. Hij zal genadeloos worden bestreden en vervolgd. Maar de HEERE

zal hem beschermen tegen de aanvallen van zijn vijanden en hem de geestelijke moed geven die hij zo bijzonder nodig zal hebben. God voorziet in alle behoeften van hen die Hij in Zijn dienst roept *(Fp 4:19)*.

Maar mijn God zal in al uw behoefte voorzien naar Zijn rijkdom in heerlijkheid in Christus Jezus. (Fp 4:19)

Als een tastbaar bewijs dat de HEERE Jeremia de bevoegdheid voor zijn dienst geeft, raakt Hij zijn mond aan *(vers 9; vgl. Js 6:7)*. De vraag is niet of iemand goed of slecht kan spreken, maar of hij door God aangeraakte, dat wil zeggen geheiligde, lippen heeft. Die heeft Jeremia nu. Op deze manier wordt hij geïnspireerd om Gods waarheid te spreken en wordt hem de Goddelijke boodschap te kennen gegeven. Vanaf dit moment zullen de woorden van Jeremia echt Gods woorden zijn en zal hij feitelijk de spreekbuis van God zijn *(vgl. Js 51:16; Ez 2:8; 3:4; Ex 4:12; Mt 10:19; Lk 21:15)*.

[Daarmee] raakte hij mijn mond aan en zei:
Zie, deze heeft uw lippen aangeraakt.
Zo is uw misdaad [van u] geweken en uw zonde verzoend. (Js 6:7)

Later maakt God Zijn woorden tot vuur in de mond van Jeremia *(Jr 5:14)*. Dat God hem Zijn woorden in de mond zal leggen, is iets wat Mozes zegt van de Profeet Die God in de toekomst zal zenden *(Dt 18:18)*, dat is de Heer Jezus. Dit is opnieuw een bewijs dat Jeremia een beeld is van de Heer Jezus als de grote Profeet *(vgl. Jh 12:49)*.

Ik zal een Profeet voor hen doen opstaan uit het midden van hun broeders, zoals u. Ik zal Mijn woorden in Zijn mond geven, en alles wat Ik Hem gebied, zal Hij tot hen spreken. (Dt 18:18)

Het *wegrukken* en *afbreken* gebeurt niet door een daad, met een zwaard, maar door Zijn woord *(vers 10)*. Zijn woord is echter een woord dat werkt, dat iets doet, iets bewerkt. Zijn woord, Zijn spreken, is krachtig. Jeremia denkt van zichzelf dat hij maar een jongen is, maar God plaatst hem hier boven de koningen van de volken. Hij zal de opkomst en ondergang van wereldrijken en andere rijken aankondigen, niet door enig eigen gezag, maar als iemand die namens God spreekt.

De inhoud van de boodschap van Jeremia is een van de belangrijkste passages in het boek. Hij moet spreken over oordeel en verlatenheid, over omverwerping en verwoesting. Maar hoe groot en vreselijk Gods oordelen ook zijn, het zijn geen oordelen zonder barmhartigheid, want ze hebben als doel herstel, zegen en vernieuwing. Daarom moet Jeremia ook daarover spreken.

De doeleinden van God in de bediening van Jeremia zijn dan ook tweeledig: destructief (verwoestend) en constructief (opbouwend). Gods woord gaat gepaard met macht, zodat de profeet deze doelstellingen zal bereiken *(Js 55:10-11)*. In de bediening van Jeremia ligt de nadruk ongetwijfeld op het destructieve element. Vier werkwoorden worden gebruikt om dit uit te drukken:

1. *"Om weg te rukken en*
2. *af te breken,*
3. *om te vernielen en*
4. *omver te halen."*

Twee werkwoorden geven het constructieve en herstellende element aan:

1. *"Om te bouwen en*
2. *te planten."*

In deze bezigheden zien we de profeet bezig als bouwer en als boer *(vgl. 1Ko 3:6-10)*.

Visioen van de amandeltak | *verzen 11-12*

> *11 Het woord van de HEERE kwam tot mij: Wat ziet u, Jeremia? Ik zei: Ik zie een amandeltak. 12 Toen zei de HEERE tegen mij: Dat hebt u goed gezien, want Ik waak over Mijn woord om dat te doen.*

Dan geeft de HEERE in twee beelden twee bevestigingen van zijn roeping *(verzen 11-16)*. Het zijn de eerste twee beelden van de vele beelden die we in dit boek hebben. Waarschijnlijk zijn ze hem getoond kort na zijn roeping. Beide visioenen zijn ongecompliceerd en worden toegelicht, beide hebben betrekking op oordeel. Om te kunnen spreken moet een profeet, behalve kunnen luisteren, ook kunnen zien. Een profeet moet ook een 'ziener' zijn.

Het eerste beeld is dat van een amandeltak *(vers 11)*. Jeremia ziet in een visioen het beeld van een amandeltak. Iemand als Jeremia, die Hebreeuws kent, begrijpt direct wat de betekenis is. Het is een woordspeling met het woord 'waakzaam', want het woord 'amandel' is in het Hebreeuws nagenoeg hetzelfde als 'waakzaam'. Een amandeltak is ook een waakzame. Als het nog winter is, begint de amandeltak al te bloeien en geeft als het ware de boodschap dat de lente snel zal komen. De boom wordt in het

Hebreeuws ook wel *shekedh* genoemd, een woord dat 'de haastige boom' betekent.

Zoals de amandeltak de boodschap inhoudt van de komende lente, houdt Gods Woord de boodschap van het komende oordeel in. De HEERE waakt over Zijn woord om het oordeel over Israëls zonden te brengen. Ook waakt Hij over Zijn woord om hen na het oordeel te zegenen *(Jr 31:28)*.

Wat de vroegere profeten hebben gezegd, zal komen, het staat op het punt te gebeuren. Het oordeel staat voor de deur. God staat klaar om te handelen, omdat Hij de toestand in de wereld kent. De *"tak"*, *maqqel*, symboliseert hier oordeel dat spoedig over Israël zal komen *(vgl. Hk 2:3)*. Dit oordeel zal komen door de Heer Jezus *(vgl. Hb 10:37)*.

Voorzeker, het visioen wacht nog op de vastgestelde tijd,
aan het einde zal Hij het werkelijkheid maken. Hij liegt niet.
Als Hij uitblijft, verwacht Hem,
want Hij komt zeker, Hij zal niet wegblijven. (Hk 2:3)

Want nog een zeer korte tijd [en] 'Hij Die komt, zal komen en niet uitblijven. (Hb 10:37)

De HEERE prijst Jeremia omdat hij goed heeft gekeken en een juist antwoord geeft. Hij heeft een 'haastige boom' gezien. God verklaart daarop dat Hij wakker is om Zijn woord spoedig te vervullen en daarvoor direct aan werk gaat *(vers 12)*. Jeremia zal profeteren en de vervulling ervan zelf meemaken.

Visioen van de kokende pot | *verzen 13-16*

13 Het woord van de HEERE kwam voor de tweede keer tot mij: Wat ziet u daar? Ik zei: Ik zie een kokende pot en zijn open kant verschijnt vanuit het noorden. 14 Toen zei de HEERE tegen mij:

Vanuit het noorden zal het onheil losbreken
over al de inwoners van het land.
15 Want zie, Ik ga
alle geslachten van de koninkrijken uit het noorden roepen,
spreekt de HEERE.
Zij zullen komen en eenieder zal zijn troon neerzetten
[bij] de ingang van de poorten van Jeruzalem,
tegen al zijn muren rondom,
en tegen alle steden van Juda.

16 *Ik zal Mijn oordelen over hen uitspreken*
vanwege al hun kwaad: dat zij Mij verlaten hebben
en reukoffers gebracht hebben aan andere goden,
en zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen.

Het woord van de HEERE komt *"voor de tweede keer"* tot Jeremia *(vers 13)*. Dat er sprake is van een 'tweede keer', toont aan dat het eerste en het tweede visioen nauw met elkaar verbonden zijn. Het eerste gaat over de tijd van het vonnis, het tweede over de richting en de aard van de komende ramp. Weer vraagt de HEERE wat Jeremia ziet. Zijn antwoord is: *"Een kokende pot."*

..., zij die zeggen: Voorlopig [moeten wij] geen huizen bouwen. Deze [stad] is de pot en wij zijn het vlees. (Ez 11:3)

Dat kan alleen maar rampspoed betekenen *(vgl. Ez 11:3; Mi 3:3)*. Het gaat hier om Babel, de grote vijand uit het noorden. Hoewel Babel ten oosten van Juda ligt, zullen haar legers – zoals alle legers uit Azië – Israël vanuit het noorden binnenvallen vanwege de onbegaanbare Arabische woestijn. Hier wordt deze grote vijand uit het noorden voor de eerste keer genoemd.

In de kokende pot zullen de ongehoorzamen van Gods volk worden geworpen. De pot is te vergelijken met de vurige oven van Egypte *(Gn 15:17)*, waar Israël zo hevig en zo lang verdrukt is geweest. Nebukadnezar, de koning van Babel, zal de nieuwe verdrukker zijn. Het ziet ook op de verre toekomst, wanneer de volken tegen Jeruzalem ten strijde trekken *(Zc 14:1-2)*.

De HEERE verklaart het visioen *(vers 14)*. De kokende pot, die met zijn open kant vanuit het noorden verschijnt, stelt het onheil voor dat over het hele land van Juda zal worden uitgegoten. In kokende toorn zullen de legers van de koning van Babel over het land komen. Die invasie zal uitmonden in een overwinning voor de vijand. Jeremia ziet het hier in een visioen gebeuren.

In werkelijkheid wordt van de macht van Babel nog niets gezien en zal het nog veertig jaar duren voordat de vervulling van dit visioen zal plaatsvinden. Maar gebeuren zal het, want de HEERE zal Babel Zelf uit het noorden roepen om tegen Zijn volk op te trekken *(vers 15)*. De legers van Nebukadnezar zullen komen en Jeruzalem overweldigen. Zijn vorsten zullen hun tronen neerzetten voor de poorten van de stad *(Jr 39:3)*. De poort is de plaats van de publieke zaken, waar recht wordt gesproken *(Ru 4:1-10)*. Als

de vijand daar heerst, betekent dat de volledige onderwerping van de stad. De muren zullen geen enkele bescherming bieden. Wat voor Jeruzalem geldt, geldt voor alle steden van Juda.

Vanaf het begin van zijn bediening is Jeremia een prediker van oordeel. Zoals Jesaja spreekt over de *verlossing* van de HEERE, Ezechiël over de *heerlijkheid* van de HEERE en Daniël over het *koninkrijk* van de HEERE, zo verkondigt Jeremia onophoudelijk het *oordeel* van de HEERE *(vers 16)*. De oorzaak van de oordelen, *"al hun kwaad"*, die de HEERE over Juda uitspreekt – en Jeremia moet die aan heel het land doorgeven –, kent drie onderdelen, namelijk

1. *"dat zij Mij verlaten hebben en*
2. *reukoffers gebracht hebben aan andere goden, en*
3. *zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen."*

Het verlaten van de HEERE opent de deur naar elke vorm van afgoderij, dat is de aanbidding van iets of iemand anders dan van Hem. Het brengen van reukoffers aan andere goden is in wezen eerbetoon brengen aan demonen *(1Ko 10:20)*. De afgoden zelf zijn niet anders dan werken van hun handen, stukken goud of zilver of hout of steen. De dwaasheid van het neerknielen voor een stukje materie zal door Jeremia nog sarcastisch onder de aandacht van het volk worden gebracht *(Jr 10:1-16)*.

Opdracht van de HEERE | *verzen 17-19*

> 17 *U dan, omgord uw middel,*
> *sta op en spreek tot hen*
> *alles wat Ík u gebieden zal.*
> *Wees niet ontsteld vanwege hen, anders zal Ík u ontsteld doen zijn voor hen.*
> 18 *Want zie, Ík stel u*
> *heden aan tot een versterkte stad,*
> *tot een ijzeren pilaar en tot bronzen muren,*
> *tegen heel het land,*
> *tegen de koningen van Juda, tegen zijn vorsten,*
> *tegen zijn priesters en tegen de bevolking van het land.*

> *19 Zij zullen tegen u strijden, maar zij zullen niet tegen u op kunnen, want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te redden.*

In deze laatste verzen van het hoofdstuk wordt Jeremia sterk bemoedigd voor zijn zware taak. Hij heeft dat nodig omdat zijn boodschap niet welkom en ook niet populair voor zijn volk zal zijn. Om zijn plichten te vervullen zal niets minder voldoen dan absolute toewijding aan God en volkomen vertrouwen op Zijn kracht *(vers 17)*. Hij moet zijn middel omgorden. Dat betekent dat hij tot dienst bereid moet zijn en dat niets hem daarbij mag hinderen.

Vervolgens moet hij opstaan, dat is de positie van dienstbaarheid innemen. Zo moet hij tot het volk spreken. Daarbij mag hij niets achterhouden, maar hij moet *"alles"* zeggen *(vgl. Hd 20:27)*. Elk woord van God is belangrijk. Hij mag er ook niets aan veranderen, er geen eigen woorden voor gebruiken, woorden die misschien wat aangenamer klinken, maar moet spreken wat de HEERE hem *"gebieden zal"*.

Hij mag ook geen enkele angst hebben voor hen tot wie hij moet spreken. Dat zou betekenen dat hij zich door mensenvrees zou laten weerhouden om aan Gods opdracht te voldoen. Als dat het geval zou zijn, zou hij met God Zelf te maken krijgen, Die Zich dan tegen hem zou keren. Dat zou een afgang voor hem betekenen tegenover het volk tot wie hij gezonden wordt. De vreze van de HEERE is het beste middel tegen mensenvrees.

De HEERE bemoedigt hem vervolgens met de toezegging dat Hij hem *"heden"*, dat wil zeggen met onmiddellijke ingang, tot een drievoudige sterkte zal maken:

1. *"tot een versterkte stad,*
2. *tot een ijzeren pilaar en*
3. *tot bronzen muren" (vers 18)*.

Dat zal hij nodig hebben om zijn boodschap aan *"heel het land"* te brengen. De HEERE wijst hem op de vier bevolkingsgroepen van 'heel het land': *"de koningen Juda"*, *"zijn vorsten"*, *"zijn priesters"* en *"de bevolking van het land"*.

Zoals hij geen woord mag achterhouden van wat de HEERE hem gebiedt te spreken, zo mag hij ook geen bevolkingsgroep vergeten of ontzien die de HEERE hier opnoemt. Zijn boodschap zal hem geen vrienden opleve-

ren. Ze zullen allemaal op het ene of het andere moment tegen hem zijn. Wie houdt er nu van een prediker van het oordeel *(vgl. 2Tm 4:3-4)*?

Want er zal een tijd zijn dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar naar hun eigen begeerten voor zichzelf leraars zullen verzamelen, om zich het gehoor te laten strelen; en zij zullen het oor van de waarheid afkeren en zich tot de fabels wenden. (2Tm 4:3-4)

Toch is deze ene man sterker dan al zijn vijanden samen. Het geheim van geestelijke overwinning wordt in *vers 19* gegeven. Hij mag erop vertrouwen dat de HEERE met hem is en dat hij met Hem onoverwinnelijk zal zijn. In zijn donkerste uren zullen deze woorden hem emotioneel en geestelijk ondersteunen. De woorden *"om u te redden"* houden in dat Jeremia een zware dienst zal hebben. De Heer Jezus zegt ook tegen ons om ons te bemoedigen in de dienst die wij hebben: *"En zie, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding van de eeuw" (Mt 28:20)*.

Jeremia moet vanaf het begin leren op de HEERE te vertrouwen. Hij mag verzekerd zijn van onoverwinnelijkheid op voorwaarde van geloof in de HEERE, Die groter en sterker is dan welke macht ook. Hij heeft uiteindelijk de overhand over al zijn vijanden. De profetieën die Jeremia zal uitspreken, zullen ook allemaal uitkomen. Dan zal hij ook in andere zin 'gered' worden, namelijk van valse aanklachten. Het zal blijken dat hij een ware profeet van de HEERE is.

Jeremia 2

Inleiding

In dit hoofdstuk zien we Jeremia in zijn openbare dienst. Hij heeft in het vorige hoofdstuk met God te doen gehad in het verborgene. Nu is hij er klaar voor om het volk openlijk tegemoet te treden. Zijn eerste – opgetekende – betoog tegen zijn volk is zeker een zeer opmerkelijk betoog voor iemand die heeft gezegd: ‘Ik kan niet spreken, ik ben maar een kind’ *(Jr 1:6)*. Het is moeilijk om een gedeelte in de Schrift te vinden dat dit betoog in oprechte vurigheid en tegelijk fijngevoeligheid en welsprekendheid overtreft.

Zijn eerste boodschap voor het volk is dat verbondsbreuk echtbreuk is. We beluisteren hierin het ernstige pleidooi van de beledigde en vergeten HEERE. We horen Zijn genade voor en medelijden met een schuldige natie, vermengd met ernstige waarschuwingen voor de vreselijke dag die zal komen als ze niet van harte naar Hem terugkeren. Alles samen maakt het tot een toespraak die zelfs de stenen in beweging zou zetten. Maar helaas, we lezen niet van een reactie van de kant van het verharde, onwillige Juda.

Herinnering van de HEERE | *verzen 1-3*

> *1 Het woord van de HEERE kwam tot mij: 2 Ga ten aanhoren van Jeruzalem prediken: Zo zegt de HEERE:*
>
> *Ik denk aan u, aan de genegenheid van uw jeugd,*
> *aan de liefde van uw bruidsdagen,*
> *toen u achter Mij aan ging in de woestijn,*
> *in een land [waarin] niet wordt gezaaid.*
> 3 *Israël was heilig voor de HEERE,*
> *de eersteling van Zijn opbrengst.*
> *Allen die deze opaten, werden schuldig,*
> *onheil kwam over hen,*
> *spreekt de HEERE.*

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia *(vers 1)*. Hij krijgt de opdracht om naar Jeruzalem te gaan en ten aanhoren van haar inwoners te prediken *(vers 2)*. Wat hij moet zeggen, moet duidelijk uitgesproken worden en niet bin-

nensmonds, zodat iedereen zal horen wat hij zegt. Hij moet beginnen met de indringende woorden *"zo zegt de HEERE"*. De woorden die hij predikt, komen van Hem, het zijn niet zijn eigen woorden. Het is niet alleen van belang te weten gezonden te zijn, maar ook te weten wat er gezegd moet worden. God bepaalt zowel de zending als de inhoud van de boodschap.

De HEERE begint niet met verwijten. Hij begint met Zijn volk eraan te herinneren dat ze in het begin van hun bestaan als volk Hem liefhebben. Ze hebben dat laten zien door in de woestijn, na hun verlossing uit Egypte, achter Hem aan te gaan. De HEERE noemt die periode dat ze Hem volgen hun *"bruidsdagen"*. Het zijn dagen dat alles nog zo nieuw en fris is *(vgl. Hs 11:1; Ez 16:8a)*. Ze volgen Hem op weg naar het beloofde land. Het doet ook denken aan Rebekka, die de knecht van Abraham achterna gaat door de woestijn op weg naar Izak, haar bruidegom *(Gn 24:61)*.

Toen Israël een kind was, had Ik hem lief,
en uit Egypte heb Ik Mijn zoon geroepen.
(Hs 11:1)

De HEERE gaat hier voorbij aan de ontrouw die zij ook tijdens hun reis door de woestijn hebben getoond. Het is ermee als met de woorden van de Heer Jezus tot Zijn discipelen, als Hij tegen hen zegt: *"En u bent het die steeds bij Mij bent gebleven in Mijn verzoekingen" (Lk 22:28)*. Hij zegt dat, ondanks het feit dat zij ook hun falen hebben getoond en Hij hen meerdere keren heeft moeten terechtwijzen.

Het is *"een land [waarin] niet wordt gezaaid"*. Het tekent de dorheid van het land, dat niets opbrengt om van te leven. In de geestelijke toepassing zien we dat voor iemand die tot bekering is gekomen, de wereld als een woestijn is geworden waar geen geestelijk voedsel voor het geloof te vinden is. Voor het volk betekent het dat ze volledig afhankelijk zijn van de HEERE en door Hem worden onderhouden. Ze hoeven niet te zaaien en ook niet te wachten tot het zaad zal opkomen. Hij zorgt elke dag voor hun eten, want Hij laat elke dag het manna van de hemel in het kamp regenen *(Ex 16:13-21)*.

Zo denkt de HEERE eerst aan hen terug en stelt hun dat voor ogen. Hij kan Zijn volk op die wijze zien omdat Hij van hen een *"heilig"* volk heeft gemaakt, dat wil zeggen dat Hij hen apart heeft gesteld van de andere volken, om voor Hem tot een eigen volk te zijn *(vers 3)*. Dat is bijzonder tot uiting gekomen door de dienst in de tabernakel in het midden van hun

kamp. Jeremia herinnert het volk hier als het ware eraan dat ze in de Geest begonnen zijn, terwijl ze bezig zijn in het vlees te eindigen *(Gl 3:3)*.

Dit volk is *"de eersteling van Zijn opbrengst"*, wat betekent dat zij Zijn bijzonder eigendom zijn boven de andere volken die ook allemaal Zijn eigendom zijn. Zij zijn het eerste volk dat de ware God aanbidt *(vgl. Ex 19:5-6a)*. Zij zijn *"de voornaamste van de volken" (Am 6:1b)*. In het vrederijk zal Hij ook met alle volken in verbinding staan – en wel via Israël – die Hem ook alle zullen aanbidden.

Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt, dan zult u uit alle volken Mijn persoonlijk eigendom zijn, want heel de aarde is van Mij. U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. (Ex 19:5-6a)

Met Israël staat Hij in een speciale relatie. Als andere volken zich aan Zijn volk te goed willen doen, neemt Hij het voor Zijn volk op en brengt onheil over die volken. We zien dat bijvoorbeeld als Jozua Amalek verslaat, terwijl Mozes op de berg voorbede doet *(Ex 17:8-16)*. De eerstelingen zijn het speciale deel voor de HEERE, daar mogen anderen niet van eten. Wie dat toch doen, doen hun ziel geweld aan. Onheil treft hen.

Wij, gelovigen van de gemeente, worden *"eerstelingen van Zijn schepselen" (Jk 1:18)* genoemd. Dat is omdat wij al deel hebben aan het nieuwe leven, dat allen zullen bezitten die deel hebben aan de herschepping van de hemel en de aarde *(Js 65:17a)*, dat is het vrederijk.

De herinnering aan hun verleden, waar ze met de HEERE in die prille liefdesrelatie staan en Hij op indrukwekkende wijze voor hen zorgt, is het uitgangspunt. Dat moet het hart van Jeruzalem week en ontvankelijk maken voor de komende vermaningen en dreigementen *(vgl. Jd 1:5)*. Ook ons moet de Heer herhaaldelijk herinneren aan onze eerste liefde, omdat onze liefde voor Hem regelmatig verflauwt of zelfs verdwijnt *(2Ko 11:2-3; Op 2:4-5)*.

Want ik ben naijverig over u met een naijver van God; want ik heb u aan één man verloofd om u als een reine maagd voor Christus te stellen. Maar ik vrees dat wellicht, zoals de slang Eva verleidde door haar sluwheid, uw gedachten bedorven [en afgeweken] zijn van de eenvoudigheid <en de reinheid> jegens Christus. (2Ko 11:2-3)

Israëls ondankbaarheid | *verzen 4-8*

4 *Hoor het woord van de HEERE, huis van Jakob*
en alle geslachten van het huis van Israël:

5 Zo zegt de HEERE:

Wat voor onrecht hebben uw vaderen in Mij gevonden,
dat zij zich ver van Mij hebben gehouden,
dat zij achter nietige [dingen] zijn aan gegaan
– en [zelf] nietig zijn geworden –
6 dat zij niet zeiden: Waar is de HEERE,
Die ons uit het land Egypte geleid heeft,
Die ons in de woestijn deed gaan,
in een land van wildernis en kuilen,
in een land van dorheid en schaduw van de dood,
in een land waar niemand doorheen trok
en waar geen mens woonde?
7 Ik bracht u in een vruchtbaar land,
om de vrucht daarvan en het goede ervan te eten.
Maar toen u daarin kwam, verontreinigde u Mijn land
en hebt u Mijn eigendom tot een gruwel gemaakt.
8 De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE?
en zij die de wet hanteerden, kenden Mij niet;
de herders kwamen in opstand tegen Mij,
en de profeten profeteerden namens de Baäl.
Ze gingen achter [dingen] aan die niet van nut zijn.

Jeremia spreekt het woord van de HEERE tot het *"huis van Jakob en alle geslachten van het huis van Israël" (vers 4)*. Daarmee wordt het hele volk aangesproken. Tevens zien we in deze vorm van aanspreken dat ook de families worden aangesproken. Families of gezinnen zijn de basis van het hele volksbestaan en bepalen de geestelijke toestand van het volk als geheel.

De aanklacht begint met het stellen van vragen die het geweten wakker moeten schudden. De herinnering aan de geschiedenis, aan wat hun vaderen hebben gedaan, moet hen aanspreken *(vers 5)*. Zij zijn niet beter dan hun vaderen, maar net zoals zij. Er moet herkenning komen. Het is aangrijpend om te moeten lezen dat de HEERE hun de vraag voorhoudt welk onrecht hun vaderen in Hem hebben gevonden. De verbaasde reactie zou kunnen zijn dat dit helemaal niet zo is.

Maar dan maakt de HEERE duidelijk dat hun hele houding laat zien dat zij Hem van ontrouw beschuldigen. Anders zouden ze Hem toch niet ver van

zich hebben gehouden? Dat geeft toch aan dat ze Hem wantrouwen? Anders zouden ze in plaats van Hem te volgen toch niet achter nietigheden, afgoden, aan zijn gegaan, waardoor ze nota bene ook nog eens aan die nietigheden gelijk zijn geworden? Wat zij aanbidden, bestaat voor de HEERE niet *(vgl. 1Ko 8:4b)*. Wat is het dwaas om je te richten tot en iets te verwachten van iets wat niets is.

..., wij weten dat een afgod niets is in [de] wereld, en dat er geen God is dan Eén. (1Ko 8:4b)

In *vers 5* staat wat het volk *wel* heeft gedaan. In *vers 6* staat wat het *niet* heeft gedaan. Ze hebben niet gedacht aan wat de HEERE heeft gedaan in hun bevrijding uit de slavernij in Egypte en hun bewaring tijdens de woestijnreis. Hij heeft hen *"met uitgestrekte arm en met grote ontzagwekkende daden" (Dt 4:34)* uit Egypte geleid en hen met zachte hand door de woestijn gevoerd. Dat ze dit allemaal zijn vergeten, getuigt van de grootst mogelijke ondankbaarheid. Het is een verwijtbaar vergeten.

De verschrikkingen van de woestijn worden breed uitgemeten. De woestijn waar ze doorheen zijn getrokken, is een land van wildernis en kuilen, van dorheid en schaduw van de dood, een uiterst eenzaam, onbewoonbaar oord. Er is geen begaanbare weg en geen rustplaats. Het enige waarvoor de woestijn kan dienen, is als begraafplaats.

Deze voorstelling van zaken gebeurt om het volk duidelijk te maken dat ze er op eigen kracht nooit doorheen zouden zijn gekomen. Het is alleen aan de trouwe zorg en leiding van de HEERE te danken dat ze het beloofde land hebben bereikt waarin ze nu wonen. Ook wij moeten ons bewust zijn van het onherbergzame van de wereld en dat de dood er heerst. Dat zal ons helpen om ons helemaal toe te vertrouwen aan de zorg en leiding van de Heer om er veilig doorheen te komen.

Na de woestijnreis heeft Hij hen, zoals Hij heeft beloofd, in Zijn land gebracht. Jeremia spreekt over *"een vruchtbaar land"*, vol van vrucht en *"het goede"* om dat te eten *(vers 7; Dt 8:7-9)*. Het contrast met het gebied dat hij in het vorige vers beschrijft, is enorm. Maar in plaats van Hem dankbaar te zijn voor de buitengewone vruchtbaarheid na

Want de HEERE, uw God, brengt u in een goed land: een land met waterbeken, bronnen en diepe wateren, die ontspringen in het dal en op het gebergte; een land met tarwe en gerst, wijnstokken, vijgenbomen en granaatappels; een land met olierijke olijfbomen en honing; een land waarin u zonder schaarste brood zult eten, waarin het u aan niets ontbreken zal; een land waarvan de stenen ijzer zijn, en waarin u uit zijn bergen koper kunt hakken. (Dt 8:7-9)

zoveel doodsheid hebben zij Zijn land verontreinigd en Zijn eigendom tot een gruwel, tot iets afschuwelijks gemaakt. Dat hebben ze gedaan door de afgodendienst in te voeren.

De vier klassen die in *vers 8* worden genoemd – priesters, Levieten, herders en profeten –, zouden als pilaren in het volk hebben moeten zijn, om hun Gods geboden te onderwijzen en te leren houden. Zij hebben het volk echter van de HEERE weggevoerd:

1. *"De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE?"* Zij, die geroepen zijn om met offers ten behoeve van het volk in Zijn tegenwoordigheid te zijn, vragen helemaal niet naar Hem. Het verwijt aan de priesters is dat ze deze vraag niet stellen. Het stellen daarvan zou het volk geleid hebben op de weg naar de plaats die de HEERE uitgekozen heeft om zijn Naam te doen wonen.
2. *"Zij die de wet hanteerden* [de Levieten], *kenden Mij niet."* Zij die de wet aan het volk moeten uitleggen *(Dt 33:10a; Ml 2:7)*, ontbreekt het aan de kennis van Hem Die in de wet centraal staat.

   Zij zullen Jakob Uw bepalingen leren
   en Israël Uw wet,
   ... (Dt 33:10a)
3. *"De herders"*, die namens de HEERE zorg voor de kudde moeten hebben, eigenen zich die kudde toe en *"kwamen in opstand"* tegen de HEERE *(vgl. Ez 34:1-6)*.
4. *"De profeten"*, die namens de HEERE Gods volk moeten oproepen naar Hem terug te keren, *"profeteerden namens de Baäl"*.

De afsluitende opmerking van *vers 8* verwoordt het resultaat. Ze gaan niet achter de HEERE aan, maar *"ze gingen achter [dingen] aan die niet van nut zijn"*. De leiders, die misleiders zijn, hebben het volk op de weg van de afgoderij gevoerd. Afgoden geven geen enkele zegen, geen tijdelijke en nog minder geestelijke. Wat een schokkende en ontluisterende situatie bij de leiders van Gods volk en wat voor een ontstellende afwijking van de HEERE hebben zij bij het volk bewerkt!

Israëls afgoderij | *verzen 9-19*

> 9 *Daarom zal Ik u nog ter verantwoording roepen,*
> *spreekt de HEERE, ja, uw kleinkinderen zal Ik ter verantwoording roepen.*

10 Voorzeker, steek over naar de eilanden van de Kittiërs, en zie,
stuur [boden naar] Kedar en let aandachtig op,
en kijk of iets dergelijks gebeurd is.
11 Heeft een volk [ooit] goden ingeruild?
– en het zijn niet eens goden! –
Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild
voor [wat] niet van nut is.
12 Ontzet u hierover, hemel,
huiver, wees zeer ontsteld,
spreekt de HEERE.
13 Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan:
Mij, de bron van levend water,
hebben zij verlaten,
om zich bakken uit te hakken,
lekkende bakken,
die geen water houden.
14 Is Israël dan een slaaf? Of is hij een in huis geboren [slaaf]?
Waarom is hij [dan] een prooi geworden?
15 Jonge leeuwen brullen tegen hem,
zij hebben hun stem laten klinken.
Zij hebben van zijn land een woestenij gemaakt.
Zijn steden zijn vernietigd, zodat niemand er [meer] woont.
16 Ook de mensen van Nof en Tachpanhes
graasden u de schedel af.
17 Doet u dit niet uzelf aan
doordat u de HEERE, uw God, verlaat
op het moment dat Hij u op de weg leidt?
18 Welnu, wat hebt u met de weg naar Egypte
om het water van Sichor te drinken?
En wat hebt u met de weg naar Assyrië
om het water van de rivier [de Eufraat] te drinken?
19 Uw [eigen] kwaad straft u
en uw [eigen] afdwalingen bestraffen u.
Erken en zie in, dat het kwaad en bitter is
de HEERE, uw God, te verlaten,

> *en dat er geen vreze voor Mij bij u is,*
> *spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten.*

De HEERE zal hen voor hun gedrag van ongeëvenaarde afvalligheid voor het gerecht dagen en ter verantwoording roepen *(vers 9)*. Dat geldt niet alleen voor de generatie tot wie Jeremia het woord richt, maar zelfs voor hun kleinkinderen. Gods normen veranderen niet en blijven voor elke generatie gelijk. In Zijn beoordeling van het kwaad is Hij volstrekt rechtvaardig.

Wat hun afgodendienst betreft, kunnen ze leren van de heidenvolken *(vers 10)*. Laten ze maar eens de moeite nemen om te gaan kijken bij de Kittiërs, dat is Cyprus, in het westen; en laten ze eens gaan informeren bij Kedar, een Arabische woestijnstam, in het oosten. Het volk wordt als het ware verplicht van west naar oost, dat wil zeggen overal, te kijken.

Dan moeten ze er eens goed op letten hoe die volken met hun afgoden omgaan. Ze zullen opmerken dat die volken hun goden niet inruilen voor andere goden, maar er trouw aan blijven, hoewel dat natuurlijk niet meer dan houten en stenen goden zijn *(vers 11)*. Afgodendienaars zijn vaak meer toegewijd aan wat nutteloos is, dan Gods volk aan de waarheid. Gods volk geeft de waarheid prijs, de afgodendienaars houden de leugen vast. Dat geldt ook voor onze tijd.

Tegen die achtergrond moeten ze nu hun eigen gedrag eens bezien. Hoe bestaat het dan dat zij hun *"Eer"* niet alleen ontrouw worden, maar Hem inruilen voor wat geen goden zijn *(Ps 106:20)*. Zij vervangen de heerlijkheid van de onvergankelijke God door afbeeldingen uit de schepping *(Rm 1:23)*. Het is vreselijk als een vrouw echtbreuk pleegt, maar ze doet dat, in het algemeen, met één man. Maar Israël pleegt echtbreuk met vele, vele afgoden. Dat het volk echtbreuk heeft gepleegd, is al erg genoeg, maar ze doet ook nog eens met zoveel en zulke afschuwelijke afgoden.

> *Zij ruilden hun Eer in*
> *voor het evenbeeld van een rund, dat gras eet. (Ps 106:20)*

Ze hebben de levende God ingeruild voor verschrikkelijke afgoden. Goden inruilen of vervangen is iets wat zelfs in de heidenwereld niet voorkomt. Als Gods volk zondigt, is dat meestal in ergere mate dan wanneer mensen van de wereld dat doen *(vgl. 1Ko 5:1)*.

> *Men hoort algemeen van hoererij onder u, en zo'n hoererij als zelfs onder de volken niet [bestaat], dat iemand [de] vrouw van zijn vader heeft. (1Ko 5:1)*

Gods volk verruilt zijn Eer, dat is de HEERE Zelf, voor wat geen nut doet, dat zijn de afgoden.

Hoe dwaas kan Gods volk zijn! Jeremia roept namens de HEERE de hemel – waarbij we kunnen denken aan de engelen – op, om zich hierover te *ontzetten*, te *huiveren* en hierover *zeer ontsteld* te zijn *(vers 12)*. Op aarde wordt met de HEERE geen rekening gehouden door Zijn volk. De hemel ziet de ontrouw en kan dat niet onbewogen aanzien *(Dt 32:1; Js 1:2)*.

De HEERE houdt Juda zijn tweeledige zonde voor, *"een dubbel kwaad" (vers 13)*. Ze hebben

1. Hem, de bron van levend water, verlaten, dat wil zeggen dat ze de waarheid hebben verworpen en
2. zich bakken uitgehakt, *"lekkende bakken die geen water houden"*, dat wil zeggen dat ze de leugen hebben aangenomen.

Want bij U is de bron van het leven; ... (Ps 36:10a)

De HEERE noemt Zichzelf *"de bron van levend water"*, de bron van het leven *(vgl. Ps 36:10a)*. Wie de bron van levend water, de Heer Jezus Zelf *(Jh 4:10-14; 7:37-39)*, verlaat, gaat eigen bronnen aanboren. Wie zelf bronnen aanboort om de ware zin van het leven te leren kennen, komt om van dorst. Alleen de HEERE kan de dorst van Zijn volk lessen. *"Lekkende bakken"*, bakken die geen water houden, middelen die geen dorst lessen, zijn Egypte en Assyrië *(vers 18)*. Als toepassing voor ons kunnen we bijvoorbeeld denken aan wetenschap, filosofie en het streven naar bezit en macht. Alles wat daarvan wordt verwacht, lekt weg.

Zonde brengt onvermijdelijk zijn eigen straf mee. Door twee krachtige vragen benadrukt de HEERE de gevolgen van hun ongehoorzaamheid *(vers 14)*. Israël was van oorsprong geen slaaf en geen prooi *(vers 3)*, maar is door zijn ontrouw slaaf en prooi geworden. De HEERE noemt Israël *"Mijn Zoon, Mijn eerstgeborene" (Ex 4:22)*. Ze zijn niet bestemd om in slavernij te dienen, maar om in vrijheid te heersen. Israël heeft zich echter van de HEERE afgewend en zijn betrekking tot Hem als zoon verloochend. Hij is een afgodendienaar geworden en een slaaf van zijn lusten. *"Ieder die de zonde doet, is een slaaf <van de zonde>" (Jh 8:34)*. Door de zonde zijn vijanden over hen gaan heersen en zijn ze slaven geworden *(Ne 9:36)*.

Zie, vandaag zijn wij slaven, en het land dat U aan onze vaderen hebt gegeven om de vrucht en het goede daarvan te eten, zie, wij zijn slaven daarin. (Ne 9:36)

Israël is een prooi van jonge leeuwen geworden *(vers 15)*. De vruchten van het land zijn door hun afgoderij de prooi van andere volken geworden. Met de jonge leeuwen worden Assyrië en Egypte bedoeld, de instrumenten van Gods oordeel, en dat terwijl Israël tot hen zijn toevlucht heeft genomen. Egypte heeft het volk van zijn eer beroofd *(vers 16)*. Dat hebben ze aan zichzelf te wijten, omdat ze van de HEERE zijn afgeweken Die hen op de goede weg wil leiden *(vers 17)*.

Met grote moed wijst Jeremia op de oorzaak van het dreigende oordeel. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt helemaal bij het volk. Ze zullen moeten leven met de vrucht van hun slechte wegen. Het kwaad is niet alleen iets wat zich tegen God richt, maar ook tegen de mens zelf.

In de dagen van Jeremia zijn er twee politieke hoofdstromingen. Er zijn een Egyptisch gezinde partij en een Assyrisch gezinde partij. Maar wat voor hulp kunnen goddeloze naties Juda bieden? Jeremia wijst hen op hun wispelturige gedrag. Het volk zoekt de ene keer steun bij Assyrië en een andere keer bij Egypte, al naar gelang de situatie dat volgens hun inschatting vereist *(vers 18; vgl. Hs 7:11; Js 30:1-2; 31:1; Ez 23:3,5)*. Dit zijn de door henzelf uitgehakte bakken, de lekkende bakken, die geen water houden *(vers 13)*. Die bakken hebben hun niets opgeleverd wat ook maar enigszins aan verkwikking doet denken. Hebben ze dan niets geleerd van het zinloze en bedrieglijke ervan?

Efraïm is als een duif,
onnozel, zonder verstand;
Egypte roepen zij te hulp,
naar Assyrië gaan zij!
(Hs 7:11)

Het verlaten van de HEERE is een kwaad dat zichzelf straft *(vers 19)* omdat de zonde ten slotte ellendig maakt en niet de vreugde geeft die hij aanvankelijk leek te geven. We zien dat bij de verloren zoon *(Lk 15:11-19)*. Bekering komt als het gaat doordringen *"dat het kwaad en bitter is"* de HEERE God te verlaten en dat er gehandeld is omdat er geen vreze voor de HEERE is, voor Hem Die de Heere, de HEERE van de legermachten is. Zonde is kwaad in zichzelf en bitter in zijn uitwerking. Wat een dwaasheid en grote zonde is het toch om Hem te verlaten en zich tegen Hem te keren.

Israëls zedeloosheid | *verzen 20-25*

> 20 *Want van oude tijden af heb Ik uw juk gebroken,*
> *[en] uw banden verscheurd.*

U zei: Ik wil niet dienen!
Maar op elke hoge heuvel
en onder elke bladerrijke boom
legt u zich [als] een hoer neer.
21 *Ík had u evenwel geplant, een edele wijnstok,*
een volkomen betrouwbare stek.
Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd [in] wilde [ranken]
van een uitheemse wijnstok?
22 *Want al zou u zich met loog wassen*
en zou u zeep in overvloed gebruiken,
uw ongerechtigheid blijft een vlek voor Mijn aangezicht,
spreekt de Heere HEERE.
23 *Hoe kunt u dan zeggen: Ik heb mij niet verontreinigd,*
ik ben niet achter de Baäls aan gegaan?
Zie uw weg in het dal,
erken wat u gedaan hebt,
snelle, [op al] haar wegen heen en weer rennende, jonge vrouwtjeskameel,
24 *een wilde ezelin, gewend aan de woestijn,*
de wind opsnuivend in haar hitsigheid,
haar bronst – wie kan haar keren?
Allen die haar zoeken, hoeven zich niet af te matten,
in haar maand zullen zij haar [wel] vinden.
25 *Verhinder uw voet barrevoets te gaan*
en [verhinder] uw keel de dorst!
Maar u zegt: Daar is geen hoop op, nee,
want ik heb vreemden lief,
en ik zal achter hen aan gaan.

De HEERE herinnert Zijn volk eraan dat Hij het juk van de slavernij waaronder ze hebben gezucht in Egypte, heeft verbroken *(vers 20)*. Hij heeft ook hun banden verbroken waarmee ze gevangen gehouden zijn. Zo heeft Hij hen bevrijd. Dat is echter niet om hen nu maar hun eigen weg te laten gaan, maar opdat ze Hem als Zijn volk zullen dienen. Het volk wil de HEERE echter niet dienen. Dat zeggen ze ook. Ze kiezen ervoor om de afgoden te gaan aanhangen en de hoer te spelen.

Ze zijn niet alleen tot echtbreuk gekomen, maar tot hoererij vervallen; ze zijn zich als een hoer gaan gedragen. Het juk van het huwelijk met de HEERE hebben ze verbroken, want dat is hun te zwaar, ze zijn het als slavernij gaan zien. Zo zien ook veel mensen vandaag het huwelijk. Ze willen vrij zijn en zich verbinden met wie ze maar willen. Bij die vrijheid past niet dat ze zich aan Gods inzettingen onderwerpen. Dat weigeren ze, zoals Israël dat hier weigert.

De HEERE heeft hen geplant als een edele wijnstok *(vers 21)*. Hij heeft er alle vertrouwen in gehad dat zij *"een volkomen betrouwbare stek"* zijn, dat wil zeggen een stek die rijkelijk vrucht zou voortbrengen, dat wil zeggen dat zij Zijn hart zouden verheugen. Die verwachting is terecht, want Hij heeft hen heel goed verzorgd *(vgl. Js 5:1-7)*.

Maar het is heel anders gegaan. Ze zijn veranderd in het tegendeel. Ze zijn wilde ranken van *"een uitheemse wijnstok"* geworden *(vgl. Dt 32:32)*. Dat wil zeggen dat ze er nu op uit zijn om anderen plezier te bezorgen in plaats van de HEERE. Hij spreekt het uit als een verbaasde vraag, hoe dat toch mogelijk is. Hoe is dat met ons? Willen wij een vreugde zijn voor het hart van God of zijn we er ook op uit om onszelf of anderen te behagen?

Ze hebben zich zo diep verdorven, dat het onmogelijk is zelf hun ongerechtigheid ongedaan te maken *(vers 22)*. Wat ze ook proberen om voor God aangenaam te zijn, het is tevergeefs. Alle mogelijke schoonmaakmiddelen die ze zouden gebruiken om hun ongerechtigheden af te wassen, bewerken geen reiniging voor Hem. Ze dienen alleen voor het zuiveren van de buitenkant, terwijl het innerlijk, waar de zonde huist, vuil blijft.

Hij zoekt waarheid in het binnenste en geen schone schijn aan de buitenkant. Alleen met de buitenkant bezig zijn neemt de *"vlek"* van hun *"ongerechtigheid"* niet van voor Zijn aangezicht weg. Slechts door berouw en bekering kan God hun zonden afwassen en vergeven, zodat Hij ze niet meer ziet *(1Jh 1:9)*. Als ze zich niet bekeren, zal Hij de 'vlek van hun ongerechtigheid' van voor Zijn aangezicht moeten wegreinigen door het oordeel.

Als wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid. (1Jh 1:9)

We kunnen *"loog"* en *"zeep"* vergelijken met allerlei heropvoeding programma's en het aanleren van sociale vaardigheden om mensen te veran-

deren. Maar niets wat de mens bedenkt om hem tot een 'maatschappelijk verantwoord' gedrag te brengen, kan de mens vanbinnen veranderen. Alleen het bloed van Christus en het Woord van God reinigen van zonden.

Zo is de weg van een overspelige vrouw:
zij eet, wist haar mond af
en zegt: Ik heb geen onrecht bedreven.
(Sp 30:20)

Het volk blijft volhouden dat zij zich niet hebben verontreinigd *(vers 23; vgl. Sp 30:20)*. De brute, glasharde ontkenning is verbijsterend! Wat een liefde en geduld zien we bij de HEERE dat Hij nog iets te maken wil hebben met dergelijke mensen. Hij wijst hen op hun wegen, *"zie uw weg in het dal"*, die onloochenbaar aantonen dat ze zich zeer zeker hebben verontreinigd. Ze hebben bijvoorbeeld in het dal van Hinnom hun kinderen geofferd aan de Moloch *(Jr 7:31)*. Hun eigen wegen veroordelen hen. Dan klinkt de oproep van de HEERE: *"Erken wat u hebt gedaan."* Met erkennen begint de weg tot de zegen.

En hij zal zijn
een wilde ezel [van een] mens;
zijn hand zal tegen allen zijn,
en de hand van allen tegen hem;
en hij zal wonen tegenover al zijn broeders.
(Gn 16:12)

De HEERE vergelijkt hen weinig vleiend, maar treffend, met een rusteloos *"heen en weer rennende, jonge vrouwtjeskameel"*. Ze zijn als de ongetemde, *"wilde ezelin" (vers 24)* die in wilde vrijheid leeft *(vgl. Gn 16:12)*. In het volgen van haar drift om te paren is ze niet tegen te houden als ze in de buurt van een ezel is. *"In haar maand"* houdt verband met de vruchtbare periode van deze ezelin. We kunnen hier denken aan het woord *"als de begeerte bevrucht is, baart zij zonde"* met als gevolg de dood *(Jk 1:15)*.

Zo zijn zij onstuitbaar in hun verlangen naar hoererij. Iemand die een hoer zoekt, hoeft daar geen moeite voor te doen, want hij vindt gemakkelijk in Gods volk wat hij zoekt *(vgl. Sp 7:6-23)*. Het gaat hier om de drang van het volk om zijn behoudenis en bescherming te zoeken bij de volken om hen heen en de goden van die volken. Die volken willen hen graag inlijven om dit volk te plukken. Het kan niet anders dan de dood van Gods volk tot gevolg hebben.

Het volk is snel in het plegen van hoererij, zoals een man sneller kan lopen als hij zijn schoenen uitdoet *(vers 25)*. Ze hebben zich in hun dorst naar hoererij de schoenen van de voeten gelopen. Elke poging om een rem, verhindering, te zetten op de handelwijze van het volk, elke waarschuwing, is tevergeefs. Het volk *wil* die weg gaan. Er is een diep verlangen naar de vreemden. Ze is volledig verslaafd aan de hoererij.

Laat Israëls afgoden hen maar verlossen | *verzen 26-28*

> 26 *Zoals een dief beschaamd staat als hij wordt ontdekt,*
> *zo staat het huis van Israël beschaamd,*
> *zij, hun koningen, hun vorsten,*
> *hun priesters en hun profeten.*
> 27 *Tegen een stuk hout zeggen ze: U bent mijn vader,*
> *en tegen een steen: U hebt mij gebaard,*
> *want Mij keren zij de nek toe*
> *en niet het gezicht,*
> *op het moment echter dat onheil hen [treft], zeggen ze:*
> *Sta op en verlos ons.*
> 28 *Maar waar zijn dan uw goden, die u zich gemaakt hebt?*
> *Laten die opstaan, als zij u kunnen verlossen op het moment dat onheil u [treft],*
> *want het aantal van uw goden is*
> *[even groot als] uw steden, Juda.*

De tijd zal komen dat het volk vanwege de handelwijze van zijn politieke en geestelijke leiders beschaamd zal staan *(vers 26)*. Het wordt vergeleken met een dief die betrapt wordt. Iemand die ergens inbreekt en dan betrapt wordt, schaamt zich diep. Op dezelfde wijze zal het huis van Israël beschaamd staan als ze zullen worden geconfronteerd met hun weerzinwekkende gedrag. Het is niet de schaamte om hun schaamteloze gedrag, maar omdat ze ontdekt zijn.

Ze vertrouwen op hout en steen als hun verwekkers en verzorgers *(vers 27)*. Het toekennen van leven gevende en leven onderhoudende eigenschappen aan levenloze materie gaat nog een stap verder dan de afgoderij zelf. Het laatste is een stellen van een schepsel boven de Schepper. Aan die dode afgoden nog eens hun oorsprong toeschrijven is een ongekende verachting van de HEERE. Ze keren Hem daarmee de nek toe als een symbool van de trotse hardnekkigheid waarmee ze Hem aan de kant schuiven en de afgoden dienen.

Als er echter tijden van nood komen, roepen ze tot de HEERE, of Hij maar wil opstaan en hen verlost. Maar dan zal Hij hen naar hun eigen gemaakte goden verwijzen *(vers 28; vgl. Ri 10:14)*. Die moeten hen

Ga weg en roep tot de goden die u verkozen hebt. Laten die u verlossen ten tijde dat u in nood verkeert! (Ri 10:14)

maar verlossen. Daar hebben ze toch zo'n goede band mee, die zorgen toch zo goed voor hen? En het zijn er ook nog niet weinigen ook. Ze zijn door het hele land te vinden. Het land is er om zo te zeggen van vergeven. Die talloze goden moeten toch wel in staat zijn hen te helpen.

Israëls dwaasheid | *verzen 29-37*

29 Waarom roept u Mij ter verantwoording?
U bent allen tegen Mij in opstand gekomen,
spreekt de HEERE.
30 Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen,
zij wilden geen vermaning aanvaarden.
Uw zwaard heeft uw profeten verslonden,
als een leeuw die verderf aanricht.
31 U, [van deze] generatie, let op het woord van de HEERE:
Ben Ik voor Israël een woestijn geweest
of een land van diepe duisternis?
Waarom zegt [dan] Mijn volk: Wij zijn ongebonden,
wij komen niet meer naar U toe?
32 Zou een jonge vrouw haar sieraad vergeten,
een bruid haar gordels?
Toch heeft Mijn volk Mij vergeten,
dagen, niet te tellen.
33 Wat weet u goed uw weg
om wellust te zoeken.
Daarom hebt u ook de slechtste [hoeren]
uw wegen geleerd.
34 Ja, in de zomen [van uw kleren] is gevonden
het bloed van arme, onschuldige zielen,
[die] u niet hebt betrapt op inbraak,
ja, dat slaat alles.
35 En [dan] zegt u [nog]: Voorzeker, ik ben onschuldig,
ja, Zijn toorn is van mij afgewend.
Zie, Ik ga met u een rechtszaak voeren,
omdat u zegt: Ik heb niet gezondigd.
36 Wat trekt u er veel op uit
[en] verandert u [telkens] uw weg?

U zult ook door Egypte beschaamd worden,
zoals u door Assyrië beschaamd bent.
37 *Ook vandaar zult u uitgaan*
met uw handen op uw hoofd,
want de HEERE verwerpt hen op wie u vertrouwt.
Met hen zult u niet voorspoedig zijn.

Het volk keert de zaken om door God ter verantwoording te roepen *(vers 29)*. Alsof Hij iets niet goed heeft gedaan! Zij zijn het immers die in opstand tegen Hem gekomen zijn. Daarom heeft Hij hen getuchtigd *(vers 30)*. Maar het is tevergeefs. Ze hebben zelfs de profeten die Hij tot hen heeft gezonden met het zwaard gedood *(1Kn 19:10; vgl. Mt 23:37a; Hd 7:52)*. Ze zijn als een leeuw tegen hen tekeergegaan. Zo hebben ze verderf voor zichzelf aangericht. De profeten, die zo'n grote zegen van God voor het volk zijn, zijn door hen behandeld alsof ze een grote plaag zijn.

Hij [dat is Elia] *zei: Ik heb mij zeer voor de HEERE, de God van de legermachten, ingezet. De Israëlieten hebben immers Uw verbond verlaten, Uw altaren omvergehaald en Uw profeten met het zwaard gedood. Ik alleen ben overgebleven, en zij staan mij naar het leven om het mij te benemen. (1Kn 19:10)*

De HEERE vraagt Zijn volk nog eens goed naar Hem te luisteren *(vers 31)*, want Hij heeft hun iets te zeggen wat onweerlegbaar is. Hij spreekt tot de generatie die op dat moment leeft. Hij vraagt of Hij soms een woestijn voor hen is geweest of misschien wel een land van diepe duisternis. Is er bij Hem geen verkwikking en voorziening in hun noden? Is er bij Hem geen licht op de weg die ze moeten gaan? Ze kunnen dit niet ontkennen. Maar uit de houding van het volk blijkt absoluut niet dat ze het erkennen.

Glashard zeggen ze dat ze niet meer naar Hem toe komen. Ze willen ongebonden zijn, vrij. Zich aan Hem onderwerpen is voor hen een verwerpelijke gedachte. Ze weigeren zich aan Hem te onderwerpen. Dat houdt de HEERE hun, die Hij hier *"Mijn volk"* noemt, voor. Hij mag zoveel anders van hen verwachten, juist omdat ze Zijn volk zijn.

In plaats van een woestijn zonder leven en een land zonder licht is Hij hun sieraad geweest en zijn zij voor Hem een jonge vrouw en een bruid geweest *(vers 32)*. Ze hebben zich echter volkomen tegengesteld gedragen en zijn Hem vergeten, en dat al zo heel lang. Hij ziet die tijd niet als een bepaalde periode, maar rekent in dagen. Elke dag dat ze Hem vergeten, telt

voor Hem. Hij kan de dagen niet meer tellen, zo zwaar is het voor Hem dat Zijn volk Hem dag in dag uit maar gewoon negeert. Dit gaat nog verder dan de weigering bij Hem te komen van het vorige vers. We beluisteren het grote verdriet van God Die wordt afgewezen door het volk dat Hij zo liefheeft en waarvoor Hij zoveel heeft gedaan.

Dat ze God zijn vergeten, is niet omdat ze de weg niet weten om bij Hem te komen. Het is omdat ze die weg niet willen gaan en dat is weer omdat ze een andere weg gaan, een weg van ontucht. Die weg willen ze gaan en wat weten ze die weg goed *(vers 33)*! Ze kennen die slechte weg zo goed, dat ze die met het grootste gemak ook aan andere, in de zonde levende mensen leren.

Op het dieptepunt van hun afwijking zijn ze ook nog eens moordenaars geworden. Op hun weg van ontucht gaan ze over lijken. Aan hun handen kleeft het bloed van arme onschuldige zielen *(vers 34)* die ze uit de weg hebben geruimd omdat die hen in de weg hebben gestaan. Er is geen enkele aanleiding, zoals bijvoorbeeld het doden van een inbreker *(Ex 22:2)*. Wat zij doen, *"ja, dat slaat alles"*.

Als een dief bij het inbreken betrapt wordt en [zó] geslagen wordt dat hij sterft, rust er geen bloedschuld op degene [die hem sloeg]. (Ex 22:2)

Wie hoereert, geeft blijk van totale afwezigheid van respect voor het leven. Hoererij en moord horen bij elkaar. David is eerst een hoereerder en wordt daarna ook een moordenaar *(2Sm 11:2-5,14-17)*. Dit is ook vandaag zo. In het kielzog van een volkomen ontspoorde seksuele moraal volgen abortus en euthanasie.

De mensen tot wie Jeremia het woord richt, spelen de vermoorde onschuld. Ze doen alsof ze niets verkeerd hebben gedaan *(vers 35)*. Ze menen dat de HEERE geen enkele aanleiding heeft om toornig op hen te worden. Ook vandaag wordt in de christenheid de zonde goedgepraat. Er is geen enkel besef meer van wat recht is voor God. Gods Woord wordt zozeer verdraaid, dat de meest afschuwelijke zonden kunnen worden begaan met een beroep op Gods Woord. Maar de HEERE kan en zal dit niet over Zijn kant laten gaan. Hij zal een rechtszaak met hen voeren en hen van hun schuld overtuigen, juist omdat zij zeggen dat ze onschuldig zijn. Deze zelfrechtvaardiging is gruwelijk in Gods ogen.

Telkens trekken ze erop uit om ergens anders hun heil te zoeken *(vers 36)*. Eerst is het Assyrië *(2Kn 15:19)*, nu is het weer Egypte. Maar ze zullen met Egypte net zo beschaamd uitkomen als eerder met Assyrië *(2Kr 28:20)*. Dit heen en weer trekken, dit telkens veranderen van hun weg, het steeds weer kiezen van een nieuwe tactiek om zich los van de HEERE in te dekken tegen kwaad of om voordelen zeker te stellen, is nutteloos. Ze zullen als gevangenen worden weggevoerd en geen voorspoed hebben, want de HEERE verbreekt alles waarop zij steunen *(vers 37)*. Met hun handen op het hoofd, wat betekent in grote schande, zullen ze uitgaan *(vgl. 2Sm 13:19)*.

[Toen] kwam Pul, de koning van Assyrië, tegen het land op; en Menahem gaf Pul duizend talent zilver, zodat deze op zijn hand zou zijn om het koninkrijk vast te doen zijn in zijn hand. (2Kn 15:19)

Jeremia 3

Juda, de trouweloze vrouw | *verzen 1-5*

1 *Men zegt:*
Als een man zijn vrouw wegstuurt,
zij bij hem weggaat
en [de vrouw] van een andere man wordt,
mag hij nog naar haar terugkeren?
Zou dat land
niet ten zeerste ontheiligd worden?
U echter, u hebt hoererij bedreven met veel vrienden,
en [dan] naar Mij terugkeren? – spreekt de HEERE.
2 *Sla uw ogen op naar de kale hoogten, en zie,*
waar bent u niet beslapen?
U bent voor hen langs de wegen gaan zitten,
als een Arabier in de woestijn.
Zo hebt u het land ontheiligd
met uw hoererijen en uw kwaad.
3 *Daarom werden de regendruppels ingehouden*
en is er geen late regen geweest.
U hebt het voorhoofd van een hoer,
u weigert [daarvoor] beschaamd te zijn.
4 *Zult u dan niet van nu af aan tot Mij roepen: Mijn Vader,*
U bent de Leidsman van mijn jeugd?
5 *– Zou Hij [soms] voor eeuwig [Zijn toorn] handhaven*
of [die] voor altijd vasthouden? –
Zie, zo spreekt u, maar u doet
[alles] wat slecht is, en speelt [het] klaar!

In *vers 1* vergelijkt de HEERE de verhouding tussen Hem en Jeruzalem met die van een aards huwelijk waarin een man zijn vrouw wegstuurt. Zal die man naar haar terugkeren? Het antwoord is 'nee' als zij de vrouw van een andere man is geworden *(Dt 24:1-4)*. De HEERE heeft Jeruzalem niet weggestuurd, maar ze is zelf weggegaan. Ze wordt echter als weggestuurde

vrouw gezien en haar man mag niet naar haar terugkeren, want het land zou daardoor ten zeerste ontheiligd worden. Ze heeft namelijk door haar hoererij met veel vrienden de terugkeer onmogelijk gemaakt.

De HEERE houdt Jeruzalem haar gedrag voor *(vers 2)*. Ze moest maar eens om zich heen kijken. Is er een plek te vinden waar ze zich niet aan hoererij heeft overgegeven? Ze is schaamteloos langs de wegen gaan zitten om zich aan iedere voorbijganger als hoer aan te bieden *(vgl. Gn 38:14-15; Ez 16:25; Sp 7:12-15)*. Ze zit daar als een Arabier in de woestijn die zijn koopwaar aan voorbijgangers aanbiedt. Een Arabier leeft in totale ongebondenheid. Als er geen handel te drijven is, is er altijd wel wat te roven. Zo leeft Jeruzalem. Ze is alleen uit op hoererij. Door haar hoererij en alle bijkomende kwaad heeft ze het hele land ontheiligd. Haar zonden liggen als een bedekking over het land.

Toen trok zij haar weduwkleed uit, bedekte zich met een sluier, omhulde zich en ging zitten bij de ingang van Enaïm, dat op de weg naar Timna ligt. Zij had namelijk gezien dat Sela groot geworden was en zij aan hem niet tot vrouw was gegeven. Toen Juda haar zag, hield hij haar voor een hoer, omdat zij haar gezicht bedekt had. (Gn 38:14-15)

Bij elk kruispunt bouwde u uw hoogten. U misbruikte uw schoonheid afschuwelijk, u spreidde uw benen voor ieder die voorbijtrok en maakte uw hoererijen talrijk. (Ez 16:25)

De HEERE heeft de regen ingehouden om haar te tuchtigen en tot Hem te laten terugkeren met belijdenis van haar ontrouw *(vers 3; Lv 26:9; Dt 28:23-24; 1Kn 17:1)*. Hij wil haar laten voelen hoe leeg een leven is dat zich buiten de gemeenschap met Hem afspeelt. Ze heeft echter geen gevoel meer voor het goede. Ze heeft het voorhoofd van een hoer, die schaamteloos bezig is en niet aanspreekbaar is op haar weerzinwekkende gedrag. In hoogmoed gaat ze door en trekt zich niets van de HEERE aan. Ze weigert de zonde te erkennen en ermee te breken.

De HEERE nodigt hen uit Hem aan te roepen met *"mijn Vader" (vers 4)*. Hij zegt dat, opdat ze in Hem hun oorsprong zullen erkennen in het bewustzijn dat ze door het dienen van de afgoden zich van Hem, hun oorsprong, hebben losgemaakt. Hij zegt erbij dat ze Hem zullen erkennen als *"de Leidsman"* van hun jeugd. Dat houdt in dat ze inzien dat ze Hem als Leidsman hebben verworpen en de afgoden zijn gaan dienen.

Maar de HEERE weet hoe ze in hun hart over Hem denken. Al zouden ze tot Hem komen en *"mijn Vader"* tegen Hem zeggen en Hem als *"de Leidsman"* van hun jeugd belijden, dan doen ze dat zonder enige belijdenis van

hun zonden. Ze doen wel een beroep op Zijn goedertierenheid, als de goede God Die Zijn volk toch wel weer zal aannemen *(vers 5)*, maar ze doen het in huichelarij.

Ze menen dat de goede God wel weer een keer Zijn toorn zal loslaten. Hij zal toch niet altijd toornig op hen blijven? Hun taal is vleiend, zo spreken ze, maar hun daden zijn slecht. Ze spelen het klaar om vroom te spreken en zondig te handelen. De HEERE doorziet dat en zegt hun dat ook duidelijk. In de uitspraak *"u speelt het klaar"*, horen we de verbazing van de HEERE over hun ontstellende, glasharde en onverbeterlijk brutale houding. Wij zouden zeggen: 'Moet je daar nog een woord aan vuil maken?' Maar waar wij stoppen, gaat God in geduld en genade verder. Dat is een houding die ons moet verbazen.

Dit moet Jeremia als jongeman allemaal tegen Gods volk zeggen. Hier eindigt zijn eerste boodschap met samengevat de hoofdonderwerpen:

1. Israël is schuldig aan vreselijke zonden.
2. De HEERE straft Zijn volk.
3. In tijden van nood willen ze dat de HEERE hen helpt.
4. Ze hebben echter geen waarachtig berouw.

Juda erger dan Israël | *verzen 6-11*

> *6 In de dagen van koning Josia zei de HEERE tegen mij: Hebt u gezien wat het afvallige Israël gedaan heeft? Zij ging elke hoge berg op en onder elke bladerrijke boom, en bedreef daar hoererij. 7 Ik zei, nadat zij al deze dingen gedaan had: Keer terug naar Mij, maar zij keerde niet terug. Dat zag haar trouweloze zuster Juda. 8 Maar Ik zag, toen Ik vanwege alles waarin het afvallige Israël overspel had gepleegd, haar weggestuurd had en haar een echtscheidingsbrief gegeven had, dat Juda, haar trouweloze zuster, niet bevreesd werd. Zij ging zelf ook hoererij bedrijven. 9 Zo gebeurde het dat het land door haar lichtzinnige hoererij ontheiligd werd, want zij pleegde overspel met steen en met hout. 10 Zelfs in dit alles heeft haar trouweloze zuster Juda zich niet tot Mij bekeerd met heel haar hart, maar [slechts] in schijn, spreekt de HEERE. 11 Daarom zei de HEERE tegen mij: Het afvallige Israël heeft zichzelf [nog] rechtvaardig doen lijken, vergeleken bij het trouweloze Juda.*

Hier begint een nieuwe profetie die doorloopt tot *Jeremia 6:30*. Deze is uitvoeriger dan de voorgaande, *Jeremia 2:1-3:5*. Hij is uitgesproken *"in de dagen van koning Josia" (vers 6)*. Dan zijn de tien stammen al vele tientallen jaren in de verstrooiing, weggevoerd door de Assyriërs. In welke periode van de regering van koning Josia we ons hier bevinden, wordt ons niet verteld. Er wordt nader ingegaan op het afwijken van de HEERE door zowel het noordelijke tienstammenrijk als het zuidelijke tweestammenrijk. Toch vinden we tussendoor prachtige beloften van herstel en zegen na hun berouw en dat de goedheid van de HEERE hen nog zal leiden, al is het door de diepste verdrukking.

De HEERE vraagt Jeremia of hij heeft gezien wat *"het afvallige Israël gedaan heeft"*. Een profeet moet een scherp waarnemer zijn en zien wat de HEERE ziet. De HEERE vertelt hem dat Hij heeft gezien wat het afvallige Israël, de tien stammen, heeft gedaan, hoe ze overal hoererij heeft bedreven. Hij zegt ook tegen Jeremia wat Hij na al haar ontrouw tegen haar heeft gezegd *(vers 7)*. Hij heeft haar opgeroepen naar Hem terug te keren. En deed ze dat? Nee, ze deed het niet.

Wat Israël heeft gedaan en wat de HEERE daarom met het afvallige Israël heeft gedaan, is waargenomen door Juda, dat de HEERE hier *"haar trouweloze zuster Juda"* noemt. Is het gedrag van Israël en wat de HEERE met haar heeft gedaan een waarschuwing voor Juda geweest *(vers 8)*? Nee, Juda heeft zich niet laten waarschuwen door het voorbeeld van Israël. De HEERE heeft moeten constateren dat Zijn wegzenden van Israël geen enkele indruk op Juda heeft gemaakt. Juda is er niet bang van geworden, maar ging integendeel zelf ook hoererij bedrijven.

Het zijn twee zusters. Met beiden heeft de HEERE in een huwelijksrelatie gestaan. De oudste zuster, Israël, heeft Hij weggestuurd, met een echtscheidingsbrief. Daar zou Juda lering uit hebben moeten trekken. Juda zou hebben moeten zien en ter harte hebben moeten nemen wat er met Israël is gebeurd in het oordeel dat God over hen heeft moeten brengen. Het is belangrijk dat wij ons laten waarschuwen door wat we in de levens van andere gelovigen zien *(vgl. 1Ko 10:6,11)*. Als wij niet leren van de

En deze dingen gebeurden tot voorbeelden voor ons, opdat wij geen begeerte in [het] kwade zouden hebben, zoals zij er begeerte in hadden. (1Ko 10:6)

<Al> deze dingen nu zijn hun overkomen als voorbeelden en zijn beschreven tot waarschuwing voor ons, op wie de einden van de eeuwen zijn gekomen. (1Ko 10:11)

dwaasheden van anderen, zijn we nog grotere dwazen dan zij. Wij zijn niet beter en moeten ons niet verbeelden dat wij niet zo slecht zijn als die anderen. Laten we niet menen dat wij onze grenzen wel kennen.

We kunnen in hoogmoed zeggen dat wij wel weten hoeveel we kunnen drinken zonder dronken te worden of hoe hard we kunnen rijden zonder roekeloos te worden. Dan hebben we onze zelfbeheersing tot afgod gemaakt. Het is beter ervan overtuigd te zijn dat we zwak zijn en de waarschuwing ter harte te nemen: *"Daarom, laat hij die meent te staan, uitkijken dat hij niet valt" (1Ko 10:12)*.

Door het gedrag van Juda is het heilige land, het land van God, ontheiligd. Juda pleegt namelijk *"overspel met steen en met hout" (vers 9)*. Juda aanbidt de materie en stelt daarop zijn vertrouwen, het maaksel van mensenhanden. Wat hij met zijn mond belijdt, is schijn *(vers 10)*. Zijn hart is niet recht voor God. Dat ziet de HEERE. Hij kent het hart. Niets is voor Hem verborgen, ook niet de diepste motieven. *"Alle dingen zijn naakt en geopend"* voor Zijn ogen *(Hb 4:13)*.

Hoewel haar zuster Oholiba [dit] zag, gedroeg zij zich in haar hartstocht nog verderfelijker dan zij en overtrof zij met haar hoererijen de hoererijen van haar zuster. (Ez 23:11)

Juda doet alsof ze God aanbidden, maar God oordeelt dat Juda nog slechter is dan Israël *(vers 11; Ez 23:11)*. Vergeleken met Juda lijkt Israël zelfs rechtvaardiger dan Juda. Israël wordt *"het afvallige Israël"* genoemd en Juda *"het trouweloze Juda"*. Afvallig worden is erg. Het is het prijsgeven van een bevoorrechte *positie*. Trouweloosheid is nog erger. Het is het verachten van een bevoorrechte *relatie*. Toen Israël afvallig werd, wisten ze nog niet wat het oordeel zou zijn. Zij hadden daarvan geen voorbeeld. Juda heeft dat wel. Zij hebben bij Israël gezien wat het oordeel betekent, maar ze hebben zich desondanks niet bekeerd. Bij alle zonden van Israël voegt Juda die van huichelarij.

Hoe is het met de gemeente? Is zij trouw gebleven? Paulus spreekt er tot de Korinthiërs over dat hij zich grote zorgen maakt dat de gemeente is afgeweken *"van de eenvoudigheid <en de reinheid> jegens Christus" (2Ko 11:3)*. We zien in de christenheid hoeveel afgoderij er binnengekomen is. Christus is allang niet meer het enige voorwerp van het geloof. Het verval en de afval nemen steeds grovere vormen aan. Met een beroep op de Bijbel worden de

afschuwelijkste zonden goedgepraat. Het oordeel wordt ver weg gesteld, als men er al in gelooft.

Oproep tot bekering | *verzen 12-13*

> 12 *Ga deze woorden prediken tegen het noorden, en zeg:*
> *Keer terug, afvallig Israël, spreekt de HEERE,*
> *Mijn aangezicht is tegenover u niet betrokken,*
> *want Ik ben goedertieren, spreekt de HEERE,*
> *Ik handhaaf [Mijn toorn] niet voor eeuwig.*
> 13 *Alleen, erken uw ongerechtigheid,*
> *want u bent tegen de HEERE, uw God, in opstand gekomen,*
> *en u hebt zich [in alle] richtingen verspreid [op zoek] naar de vreemden,*
> *onder elke bladerrijke boom,*
> *maar u hebt niet geluisterd naar Mijn stem, spreekt de HEERE.*

In aansluiting op de constatering dat Israël rechtvaardiger lijkt dan Juda geeft de HEERE Jeremia de opdracht tegen het noorden te prediken *(vers 12)*. Daar bevindt zich een overblijfsel van de tien stammen. Een aantal jaren geleden heeft koning Hizkia hen uitgenodigd voor het Pascha. Velen hebben hem uitgelachen, maar sommigen zijn toch gekomen *(2Kr 30:1,10-11)*. Nu biedt de HEERE hun aan tot Hem terug te keren. Hij maakt het aantrekkelijk voor hen door Zich aan hen als *"goedertieren"* voor te stellen. Ze mogen er ook op rekenen dat Hij Zijn toorn niet voor eeuwig handhaaft als ze komen. Wat een indrukwekkende uitnodiging van een God vol genade!

Het is alsof de HEERE hun nog een keer een kans geeft zich tot Hem te bekeren en gezegend te worden. Alleen moeten ze dan wel hun zonden belijden *(vers 13)*. Ze zijn namelijk tegen Hem, de HEERE, hun God, in opstand gekomen. Dat kan God niet verdragen. In hun rebellie zijn ze naar alle richtingen gegaan om, waar ze ook maar komen, hun afschuwelijke afgoderij te plegen. Dat doen ze, terwijl ze niet luisteren naar Zijn stem. Hun gedrag staat haaks op Zijn wil.

Toekomstige zegen | *verzen 14-18*

> 14 *Keer terug, afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want Ík heb u getrouwd. Ik zal u nemen, één uit een stad en twee uit een geslacht, en Ik zal u naar*

> *Sion brengen. 15 Ik zal u herders geven naar Mijn hart, die u zullen weiden met kennis en verstand. 16 En het zal gebeuren in die dagen, wanneer u zich vermeerdert en vruchtbaar wordt in het land, spreekt de HEERE, dan zal men niet meer zeggen: de ark van het verbond van de HEERE. Zij zal niet [meer] in het hart opkomen. Men zal er niet [meer] aan denken en niet [meer] naar [haar] omzien. Zij zal niet opnieuw gemaakt worden. 17 In die tijd zal men Jeruzalem de Troon van de HEERE noemen. Alle heidenvolken zullen er samenstromen, tot de Naam van de HEERE, tot Jeruzalem. Zij zullen niet meer hun verharde, boosaardige hart achternagaan. 18 In die dagen zal het huis van Juda naar het huis van Israël gaan. Tezamen zullen zij komen uit het land in het noorden naar het land dat Ik uw vaderen in erfelijk bezit heb gegeven.*

Hij wil graag dat zij naar Hem terugkeren. Hij heeft hen immers getrouwd *(vers 14a)*? In deze woorden klinkt het hartstochtelijke verlangen door naar hun terugkeer naar Hem, een liefhebbende God. Hij noemt hen *"afkerig"* en tegelijk toch ook *"kinderen"*. Behalve in een relatie van een Vader tot Zijn kinderen staat Hij ook met hen in een huwelijksrelatie, dat wil zeggen een verbondsrelatie. Zij hebben beide relaties opgegeven, maar Hij wil van Zijn kant die relaties niet opgeven. Daarom roept Hij hen op naar Hem terug te keren.

Omdat Hij hen heeft getrouwd, zal Hij hen niet volledig verstoten. Hij zal *"één uit een stad en twee uit een geslacht"* nemen, dat wil zeggen dat Hij een overblijfsel tot Zich zal nemen *(vers 14b)* en daarmee de huwelijksverbinding zal aangaan. Hier en in de volgende verzen schittert iets door van de situatie in het vrederijk. Eenmaal terug in het land zal de HEERE Godvrezende leiders aan hen geven, herders naar Zijn hart. Dat zijn herders die op de ware Herder lijken, de grote Zoon van David. David is *"een man naar Zijn hart" (1Sm 13:14b; Hd 13:22)*, de Heer Jezus is dat in volmaakte zin. Deze herders zullen als onderherders de Heer Jezus als de Herder van Zijn volk vertegenwoordigen *(vers 15)*. Zij zullen het volk *"met kennis en verstand"* weiden *(vgl. Ps 78:72)*.

> *Hij* [d.i. David] *heeft hen geweid met een oprecht hart en hen geleid met zeer bekwame hand. (Ps 78:72)*

Het volk zal dan in de zegen van het vrederijk zijn ingegaan. De uitdrukking *"in die dagen"* geeft dat aan. Die uitdrukking ziet vaak vooruit naar de tijd van het vrederijk en de tijd die daar direct aan voorafgaat. Ze zullen zich vermeerderen en vruchtbaar worden in het land *(vgl. Gn 1:28)*. De ark

zal niet meer nodig zijn omdat Hij van Wie de ark spreekt, Christus, de Messias, in hun midden zal zijn *(vers 16)*.

Dat de ark niet meer nodig zal zijn, is voor een oudtestamentische profeet een gewaagde veronderstelling. De ark is het centrum van het godsdienstige leven van Gods volk en de plaats waar de hogepriester het bloed offert op de grote Verzoendag. Maar de ark zal niet langer nodig zijn als een symbool van Gods tegenwoordigheid in het midden van het volk omdat de heerlijkheid van de HEERE Zelf te midden van Zijn volk zal wonen. We zien hetzelfde in de tempel van Ezechiël die in het vrederijk in Jeruzalem zal staan *(Ezechiël 40-43)*. In die tempel is ook geen ark, ook omdat de heerlijkheid van de HEERE in de tempel woont. Met die tempel verbindt Hij ook Zijn troon *(Ez 43:7a)*.

..., en Hij zei tegen mij: Mensenkind, [dit] is de plaats van Mijn troon en de plaats van Mijn voetzolen, waar Ik voor eeuwig wonen zal onder de Israëlieten. (Ez 43:7a)

De eerste keer dat de ark in de Bijbel wordt genoemd, is bij het ontwerp van de tabernakel dat aan Mozes is getoond *(Ex 25:10-22)*. We zien dat de ark ook in de tempel van Salomo zijn plaats krijgt *(1Kn 8:6)*. De laatste historische vermelding hebben we tijdens de regering van koning Josia *(2Kr 35:3)*. Waarschijnlijk is de ark meegenomen naar Babel, samen met alle andere voorwerpen van de tempel. Opmerkelijk genoeg wordt hij niet genoemd in een opsomming van wat allemaal wordt meegevoerd naar Babel *(Jr 52:17-23)*. Hij is in 586 v.Chr. verloren gegaan en nooit gevonden of vervangen.

De ark is de troon van de HEERE *(1Sm 4:4a; 2Kn 19:15)*. In de toekomst, *"in die tijd" (vers 17; vers 16)*, zal heel *"Jeruzalem"* de nieuwe *"Troon van de HEERE"* zijn en niet slechts de ark *(Ez 48:35b)*. De *stad* zal de kenmerken van Zijn regering dragen. Daarom zullen alle volken ernaartoe gaan en daar samenstromen *(Js 2:2-3; 56:6-8; 60:11-14; Mi 4:1-2)*. Ze zullen komen naar de Naam van de HEERE die ten nauwste aan Jeruzalem verbonden is. Zijn troon en Zijn Naam, Zijn regering en Zijn Persoon zijn het centrum en de basis van het vrederijk. De volken zullen dat erkennen. Vroeger heeft hun leven bestaan uit het achternagaan van hun verharde, boosaardige hart. Dat is dan voorbij. Ze hebben in Hem een totaal nieuw doel in hun leven.

Toen zond het volk [boden] naar Silo, en men bracht vandaar de verbondsark van de HEERE van de legermachten, Die tussen de cherubs troont; ... (1Sm 4:4a)

En de naam van de stad zal vanaf [die] dag zijn: DE HEERE IS DAAR. (Ez 48:35b)

Juda zal *"in die dagen"* samen met het overblijfsel van Israël terugkeren naar het land *(vers 18; Mi 2:12)*. Hier spreekt Jeremia over een terugkeer van Juda, wat betekent dat ook Juda uit het land zal worden weggevoerd. Ze komen uit het noorden, uit de richting waar hun vijanden vandaan zijn gekomen, zowel Assyrië als Babel, en hen hebben weggevoerd. In het vrederijk zullen de beide rijken weer herenigd zijn en zal het één volk zijn *(Ez 37:16-17)*. Ze zullen wonen in het land van de beloften die de HEERE aan de vaderen heeft gedaan dat zij het erfelijk zullen bezitten.

Ik zal u, Jakob, zeker verzamelen, geheel en al.
Ik zal het overblijfsel van Israël zeker bijeenbrengen.
Ik zal het samenbrengen als schapen van Bozra,
als een kudde midden in zijn weide.
Het zal er gonzen van de mensen. (Mi 2:12)

Israëls ongehoorzaamheid | *verzen 19-20*

> 19 *Ík had wel gezegd:*
> *Hoe kan Ik u tot kinderen maken*
> *en u een begerenswaardig land geven,*
> *het sierlijke erfelijk bezit van de heidenvolken?*
> *Ik zei: U zult tot Mij roepen: Mijn Vader,*
> *en u zult zich van achter Mij niet afkeren.*
> 20 *Voorwaar, [zoals] een vrouw haar [levens]gezel ontrouw wordt,*
> *zo bent u Mij ontrouw geworden, huis van Israël, spreekt de HEERE.*

In deze verzen staan het voornemen en verlangen van God en de ontrouw van het volk tegenover elkaar. God heeft Zijn volk tot Zijn kinderen willen maken en hen in een sieraadland, *"een begerenswaardig land"*, *"het sierlijke erfelijk bezit"* laten wonen *(vers 19)*. Hij wilde van hen een reactie horen die Hij mocht verwachten, een reactie van dankbaarheid, wederliefde en trouw. Hij wilde dat zij tot Hem *"mijn Vader"* zouden roepen *(vgl. Js 64:8a)* en dat zij zich niet meer van achter Hem zouden afkeren.

Maar nu, HEERE, U bent onze Vader! (Js 64:8a)

Maar in plaats daarvan is het volk Hem ontrouw geworden *(vers 20)*. Er staat niet eens bij dat het volk andere goden is gaan dienen. De nadruk ligt op het feit dat zij ondanks zoveel liefde van de HEERE Hem ontrouw zijn geworden en niet bij Hem zijn gebleven. Dat is een grote smart voor de HEERE.

Vermaning tot berouw | *verzen 21-25*

21 *Er wordt een geluid gehoord op de kale hoogten,*
een geween, smeekbeden door de Israëlieten,
want zij hebben hun weg krom gemaakt,
zij hebben de HEERE, hun God, vergeten.
22 *Keer terug, afkerige kinderen,*
Ik zal [u] van uw afdwalingen genezen.
Zie, [hier] zijn wij. Wij komen tot U,
want U bent de HEERE, onze God.
23 *Voorwaar, tevergeefs [verwacht men het] van de heuvels,*
[en] de menigte van de bergen.
Voorwaar, in de HEERE, onze God,
is het heil van Israël.
24 *Die schande heeft*
de arbeid van onze vaderen verslonden, van onze jeugd af,
hun schapen en hun runderen,
hun zonen en hun dochters.
25 *Wij liggen in onze schande*
en onze smaad overdekt ons,
want tegen de HEERE, onze God, hebben wij gezondigd,
wij en onze vaderen, van onze jeugd af
tot op deze dag,
wij hebben niet geluisterd naar de stem van de HEERE,
onze God.

Het geluid van smeekbeden wordt gehoord *"op de kale hoogten"*, dat zijn de plaatsen waar het volk afgoderij bedrijft *(vers 21; vers 2)*. Omdat hun afwijken van de HEERE niet het verwachte resultaat heeft opgeleverd, huilen en smeken ze nu. Het antwoord van God daarop is een antwoord van wonderbare genade. Hij roept Zijn *"afkerige kinderen"* op terug te keren *(vers 22a)*. Als ze dat doen, kan Hij hen van hun afdwalingen genezen. Wie terugkeert tot de HEERE met oprecht berouw over zijn zonden, zal geen verlangen meer hebben terug te keren naar de modderpoel van de zonde.

Jeremia belijdt de toestand van het volk, waarmee hij zich een maakt. Door de mond van Jeremia zegt het volk dat zij tot Hem komen en erkennen ze dat Hij de HEERE hun God is *(vers 22b)*. Ze erkennen ook dat ze hun

heil tevergeefs bij de afgoden op de heuvels en de menigte van de bergen hebben gezocht *(vers 23)*. Hun heil, de behoudenis van Israël, is alleen in de HEERE hun God.

Het volk ziet dat ze vanaf hun jeugd schande over zich hebben gehaald door tegen de HEERE te zondigen *(verzen 24-25)*. Ze belijden de zonde van hun vaderen en ook die van henzelf, *"wij en onze vaderen"*. Er is geen enkele verontschuldiging meer, geen poging om hun zonden te verbergen of goed te praten. Ze erkennen dat de oorzaak ligt in het niet luisteren naar de stem van de HEERE, hun God.

Als wij terugkijken, hebben we nooit spijt van wat we goed hebben gedaan. Spijt hebben we alleen als we terugkijken naar de verkeerde dingen die we hebben gedaan *(vgl. Rm 6:21)*. Dat zijn dingen die, toen ze vóór ons waren, toen we ernaar keken, aantrekkelijk leken om te doen.

Welke vrucht had u dan toen van de dingen waarover u zich nu schaamt? Immers, het einde daarvan is [de] dood. (Rm 6:21)

Jeremia 4

Oproep tot waarachtig berouw | *verzen 1-4*

1 *Als u zich bekeert, Israël, spreekt de HEERE,*
bekeer u [dan] tot Mij,
en als u uw afschuwelijke [afgoden] wegdoet van voor Mijn aangezicht,
en niet [meer] rondzwerft,
2 *en als u zweert: [Zo waar] de HEERE leeft, in waarheid,*
in recht en in gerechtigheid,
dan zullen de heidenvolken zich in Hem zegenen
en zich in Hem beroemen.
3 *Want zo zegt de HEERE*
tegen de mannen van Juda en tegen Jeruzalem:
Ploeg voor uzelf ongeploegd land om!
Zaai niet tussen de dorens.
4 *Besnijd u voor de HEERE*
en doe de voorhuid van uw hart weg,
mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem;
anders zal Mijn grimmigheid uitslaan als een vuur
en branden zonder dat iemand kan blussen,
vanwege uw slechte daden.

De HEERE verlangt ernaar dat Zijn volk zich bekeert en wel tot Hem *(vers 1)*. Iemand kan zich bekeren van bepaalde zonden omdat hij ziet dat ze schadelijk zijn voor zijn (geestelijk) leven of dat bepaalde zonden toch niet het verwachte voordeel opleveren. Dan worden die zonden wel opgegeven, maar van een echte bekering is geen sprake. Daarvan is alleen sprake als die zonden aan God worden beleden en er bekering tot Hem is.

De HEERE houdt Zijn volk voor wat Hij van hen verwacht als zij zich tot Hem bekeren. Hij kan hun bekering alleen als oprecht aanvaarden als zij de afschuwelijke afgoden van voor Zijn aangezicht wegdoen en ophouden met rusteloos rondzwerven van de ene afgod naar de andere. Dat betekent een grondige reiniging van stad en land, zodat er niet één afgod en niet één afgodische offerplaats meer te vinden zal zijn. Het is niet mogelijk om met

God te wandelen en tegelijk door te gaan met zondigen of zelfs maar een aanleiding tot zondigen te laten bestaan.

‘Rondzwerven’ betekent dat nergens rust wordt gevonden. Kaïn is na de moord op zijn broer *“dolend en dwalend over de aarde”* gegaan *(Gn 4:14)*. Hij is hierin een beeld van het Joodse volk, dat na de moord op de Heer Jezus ‘dolend en dwalend over de aarde’ gaat. Er is geen enkele stabiliteit, maar ze worden als het ware *“heen en weer bewogen en rondgedreven door elke wind van de leer” (Ef 4:14)*. Afgodendienst, die zijn hoogtepunt vindt in de aanbidding van het beest, waartoe ze worden gebracht door de duivelse verleiding van de antichrist, is dan ook een uitermate afmattende dienst.

Als blijkt dat hun bekering oprecht is, een zaak van hun hart, en ze zich houden aan de eed die ze bij Zijn Naam hebben gezworen, zal dat een getuigenis zijn voor de heidenvolken om hen heen *(vers 2)*. Zweren bij de Naam HEERE betekent dat ze Hem erkennen als HEERE, de God met Wie zij door een verbond in verbinding staan. Dat alleen brengt tot het doen van waarheid, recht en gerechtigheid. Ze zullen dan oprecht, eerlijk en betrouwbaar zijn. Het gevolg daarvan is dat de heidenvolken er ook naar zullen verlangen met de HEERE in verbinding te komen. Daarvan zullen ze de zegen ervaren en Hem daarvan de eer geven. Ze roemen dan niet meer in zichzelf, maar in Hem.

Jeremia toont de noodzaak van geestelijke vernieuwing van het volk aan. De mannen van Juda en speciaal die van Jeruzalem worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid *(vers 3)*. Hij vermaant hen hun braakliggende of ongeploegde hart te bewerken. De ploeg van bekering en gehoorzaamheid moet door het geweten om het zaad van het Woord te kunnen ontvangen. Geen boer zaait in ongeploegd land. Zo zaait God het zaad van Zijn zegen niet in onbekeerde harten.

Ongeploegd land is braakliggend land. Het is land waar niets gebeurt. Het land ligt in rust, maar er groeit ook niets. Dat land moet bewerkt worden, er moet inspanning worden verricht om er vruchtbaar land van te maken *(vgl. Hs 10:12)*. Zo is het ook met gaven die iedere gelovige van de

Zaai voor uzelf in gerechtigheid!
Oogst in goedertierenheid!
Ploeg voor uzelf ongeploegd land om!
Het is tijd om de HEERE te zoeken,
totdat Hij komt en het laat regenen:
gerechtigheid over u. (Hs 10:12)

Heer heeft gekregen. Die moeten niet ongebruikt blijven, maar gebruikt worden, opdat er vrucht komt *(vgl. Ko 4:17)*.

Alles wat dat verhindert, *"de doornen"*, moet worden weggedaan, of er moet worden vermeden dat wat vrucht voortbrengt daar terechtkomt. Als het tussen de dorens terechtkomt, brengt het geen vrucht voort *(Mt 13:7,22)*. Dorens zijn nauw aan de zonde verbonden, ze zijn er het gevolg van *(Gn 3:18a)*. Zonde in het leven van een gelovige verhindert dat hij vrucht draagt voor God.

...; dorens en distels zal hij voor u laten opkomen ... (Gn 3:18a)

Zodra er geploegd is en het land niet meer braak ligt, is het geschikt om ingezaaid te worden. Maar dan kunnen ook de dorens gaan groeien. Die groeien meestal sneller dan het goede zaad. Daarom moet er *"niet tussen de doornen"* worden gezaaid, maar buiten het bereik ervan. Daar wordt het volk toe opgeroepen. Het houdt voor ons de les in dat we uit de buurt van de zorgen van de wereld en de verleiding van de rijkdom moeten blijven *(Mt 13:22)*.

Om het resultaat van *vers 3* te bereiken moet aan de voorwaarde van *vers 4* worden voldaan. Nu gebruikt Jeremia het beeld van de besnijdenis. Voordat we kunnen werken op een wijze dat er vrucht uit ons leven voortkomt, moet er in ons hart iets gebeuren. Uiterlijke schijn moet worden vervangen door innerlijke werkelijkheid *(vgl. Dt 10:16; Rm 2:28-29)*. Dat betekent zelfoordeel, waarvan de besnijdenis een beeld is. Als dat er niet is, zal God moeten oordelen, want als er geen zelfoordeel is, komen er alleen *"slechte daden"* waarover Gods oordeel komt.

Besnijd dan de voorhuid van uw hart en wees niet langer halsstarrig. (Dt 10:16)

Want niet hij is een Jood die het uiterlijk is, en niet dat is de besnijdenis die iets uiterlijks is, in [het] vlees, maar hij is een Jood die het in het verborgen is, en [dat is] besnijdenis: [die] van [het] hart, naar [de] geest, niet naar [de letter; zijn lof is niet van mensen, maar van God. (Rm 2:28-29)

De vijand is op weg | *verzen 5-18*

> 5 *Maak het in Juda bekend,*
> *laat het in Jeruzalem horen en zeg:*
> *Blaas de bazuin in het land,*
> *roep luidkeels en zeg:*

Verzamel u, en laten we gaan
naar de versterkte steden.
6 *Hef de banier omhoog naar Sion,*
breng u in veiligheid, sta niet stil,
want Ik ga onheil brengen vanuit het noorden,
een grote ramp!
7 *Een leeuw is opgesprongen uit zijn struikgewas,*
de verderver van de heidenvolken is uitgetrokken,
is zijn plaats uitgegaan
om van uw land een woestenij te maken,
uw steden zullen vernietigd worden,
zodat er geen inwoner [meer] is.
8 *Omgord u daarom met een rouwgewaad,*
bedrijf rouw en weeklaag,
want de brandende toorn van de HEERE
keert zich niet van ons af.
9 *Op die dag zal het gebeuren, spreekt de HEERE:*
vergaan zal de moed van de koning
en de moed van de vorsten,
de priesters zullen ontzet zijn
en de profeten verbijsterd.
10 *Toen zei ik: Ach, Heere HEERE,*
voorwaar, U hebt dit volk en Jeruzalem ten zeerste bedrogen
door te zeggen: U zult vrede hebben.
Het zwaard wordt [ons] immers op de keel gezet.
11 *In die tijd zal gezegd worden*
tegen dit volk en tegen Jeruzalem:
Een zinderende wind van de kale hoogten
in de woestijn is [op] weg naar de dochter van Mijn volk,
[maar] niet om te wannen, en niet om te zuiveren.
12 *Een wind, sterker dan deze, komt er van Mij aan.*
Nu zal Ik ook oordelen
over hen uitspreken.
13 *Zie, als wolken komt [de vijand] opzetten,*
als een wervelwind [komen] zijn wagens,

sneller dan arenden zijn zijn paarden.
Wee ons, want wij worden verwoest!
14 *Was het kwaad van uw hart af, Jeruzalem,*
opdat u verlost wordt.
Hoelang laat u uw zondige gedachten
in uw binnenste overnachten?
15 *Want een stem verkondigt het uit Dan*
en doet onheil horen uit het bergland van Efraïm.
16 *Roep het in herinnering bij de volken, zie,*
laat Jeruzalem het horen:
Er komen belegeraars uit een ver land,
zij laten hun stem klinken tegen de steden van Juda.
17 *Zoals wachters van de velden [staan] zij rondom tegenover haar,*
omdat zij Mij ongehoorzaam is geweest, spreekt de HEERE.
18 *Uw wegen en uw daden*
hebben u deze dingen aangedaan.
Dit is uw kwaad, dat het [zo] bitter is,
dat het [u] in uw hart treft.

De HEERE moet het oordeel laten komen, het oordeel dreigt. Het zal komen uit het noorden, waar de Babyloniërs vandaan komen. Het volk heeft het zozeer verdorven, dat God het oordeel niet langer kan uitstellen. In Zijn genade laat Hij Zijn volk waarschuwen dat het onheil er aankomt. Daarvoor roept Hij op om de bazuin te blazen *(vers 5; Hs 5:8; Jl 2:1; Am 3:6)*. Ook moet er luidkeels geroepen worden, wat erop wijst dat er haast geboden is. Dan kunnen de inwoners van Juda en Jeruzalem zich verzamelen en samen naar de versterkte steden gaan.

De banier die naar Sion omhoog moet worden geheven *(vers 6)*, lijkt vooral voor de bewoners van het platteland bedoeld te zijn. De banier dient om hun te laten zien in welke richting ze moeten gaan om in Sion te komen. Daar zullen ze zich in veiligheid kunnen brengen. Ze moeten daar snel een veilig heenkomen zoeken, zonder zich door iets te laten ophouden *(vgl. Gn 19:16-17; Mt 24:15-18)*. Het onheil dat komt, komt *"vanuit het noorden"*. Dat wijst erop dat de vijand Israël in het noorden zal binnenvallen. Maar het is de HEERE Zelf Die dit onheil vanuit het noorden brengt. Hij brengt die grote ramp over Zijn volk.

Er is haast geboden, want de vijand, dat is Nebukadnezar, die hier wordt vergeleken met een leeuw, is al van *"zijn plaats"*, dat is Babel, vertrokken tegen Gods volk *(vers 7; Jr 50:17)*. Dat hij is *"opgesprongen uit zijn struikgewas"*, wijst erop dat hij zich onverhoeds met grote kracht op zijn prooi werpt. Het land, *"uw land"*, zal door hem tot een woestenij worden gemaakt en de steden, *"uw steden"*, zullen vernietigd worden, er zal niemand meer in wonen. Het laat wel zien hoe totaal de verwoesting en vernietiging zullen zijn.

De HEERE houdt Zijn volk ook voor wat Hij als gepaste reactie van hen verwacht als ze vernemen dat het oordeel onafwendbaar is *(vers 8)*. Ze moeten zich met een rouwgewaad omgorden, rouw bedrijven en weeklagen. Jeremia maakt zich weer een met het volk als hij zegt dat de brandende toorn van de HEERE zich *"niet van ons"* afkeert. De oorzaak daarvan is, dat het volk zich niet van de afgoderij afkeert. Dat is Jeremia zich ook goed bewust. Hij heeft de toorn van de HEERE aangekondigd, maar kan zich er niet over verheugen als die ook daadwerkelijk komt. Hij lijdt mee met het volk.

Als de toorn van de HEERE komt, zal dat alle leiders van het volk diep raken *(vers 9)*. Koning Zedekia en de vorsten, de politieke leiders, zal elke moed ontzinken. Ontzetting zal de priesters treffen en verbijstering de profeten. Ze hebben het volk in leugens laten geloven en daar ook zelf in geloofd. Nu ze met de werkelijkheid worden geconfronteerd, is er niets van hun leugentaal over. Ze kunnen het volk geen enkele steun bieden.

De enige reactie die we vernemen, is die van Jeremia *(vers 10)*. Hij onderbreekt zijn prediking om zijn gevoelens te uiten. Hij is zwaar aangeslagen door de boodschap die hij moet brengen. De grote liefde voor zijn volk, Gods volk, brengt hem er zelfs toe God ervan te beschuldigen dat Hij gelogen heeft door over vrede te spreken. Het lijkt erop dat Jeremia de HEERE kwalijk neemt dat Hij heeft toegelaten dat de valse profeten over vrede en veiligheid spreken en dat Hij het volk daarin heeft laten geloven *(vgl. Jr 23:17)*. Het tegendeel gebeurt, want *"het zwaard wordt ... op de keel gezet"*. Dat betekent dat ze volledig in de macht van de vijand zijn en geen kant op kunnen.

De HEERE heeft de aanklacht van Jeremia gehoord en die ook laten opschrijven. Hij waardeert zijn betrokkenheid en bewogenheid, maar gaat er niet op in. Jeremia lijkt op Mozes en Paulus die ook uitspraken hebben gedaan uit liefde voor Gods volk, maar waarop God niet is ingaan *(Ex 32:32; Rm 9:1-3)*. Het zegt ons dat wij niet onze emoties moeten volgen, maar Gods gedachten en gevoelens aan de hand van Zijn Woord en Zijn Geest.

De HEERE gaat door met Zijn aankondiging van het oordeel over het volk en speciaal over Jeruzalem *(vers 11)*. De vijand zal komen als *"een zinderende wind van de kale hoogten in de woestijn"* die alle vegetatie verdort. Die wind is op weg naar Gods volk, dat de HEERE *"de dochter van Mijn volk"* noemt om Zijn innige relatie ermee aan te geven. Het oordeel dat Hij moet laten komen, is voor Hem ook een smartelijke zaak.

Zijn tucht is *"niet om te wannen, en niet om te zuiveren"*. Wannen en zuiveren gebeuren om het goede dat aanwezig is van de verkeerde elementen te bevrijden. Er is echter bij Gods volk niets aanwezig wat goed is, zodat er niets te wannen of te zuiveren valt. Het geheel valt onder het oordeel.

De wind van het oordeel wordt door de HEERE Zelf gestuurd *(vers 12)*. Hij stuurt een wervelwind *(vers 13)* die alles meeneemt wat hij tegenkomt. Hij is de Rechter Die het oordeel uitspreekt en het vonnis voltrekt. Dat gebeurt omdat de zonde aangetoond is met alle denkbare bewijzen. Er is geen weerwoord tegenin te brengen. Verzachtende omstandigheden zijn er niet.

Daarom komt de vijand opzetten als wolken die de hemel verduisteren *(vers 13; vgl. Ez 38:16a)*. De vijand komt met wagens die de snelheid van een wervelwind hebben. De paarden die ze trekken zijn zelfs sneller dan arenden. Hiermee wordt de komst van de legers van Babel beschreven, met wagens en oorlogspaarden. De komst van de vijand gebeurt zo snel, dat de overrompeling compleet is en het volk alleen maar kan uitroepen: *"Wee ons, want wij worden verwoest."*

U zult als een wolk optrekken tegen Mijn volk Israël om het land te bedekken. Het zal gebeuren in later tijd. (Ez 38:16a)

De dreiging van de komst van de vijand moet het volk ertoe brengen het kwaad van hun hart af te wassen *(vers 14)*. In het hart vindt de beraming van het kwaad plaats. Daaruit komen de *"boze overleggingen"* voort *(Mt 15:19)*. Dit kwaad kan alleen afgewassen worden door belijdenis en berouw. Als ze dat doen, zullen ze verlost worden. Dat is de wens van de HEERE. Maar

Hij kent hun hart. Hij weet dat in hun binnenste zondige gedachten huizen, dat ze daar overnachten en er een rustplaats hebben en dat ze er niet uit worden verwijderd.

Daarom gaat de aankondiging van het oordeel door en roept de HEERE de vijand geen halt toe *(vers 15)*. Er komt bericht dat de vijand het land al is binnengevallen en in Dan is. De stam Dan ligt in het uiterste noorden van Israël. De profeet stelt het voor alsof het al gebeurt. De stam Dan krijgt het eerst met de binnenvallende legers van Babel te maken en laat het bericht daarvan in Jeruzalem horen. Dat bericht wordt onderstreept door een volgende onheilstijding die uit Efraïm komt. Efraïm ligt al veel dichter bij Juda en Jeruzalem. Het toont de snelle opmars van de legers van Babel naar Jeruzalem aan.

De nadering van de vijand moet aan *"de volken"* gemeld worden *(vers 16)*. Daarmee kunnen de stammen van Israël worden bedoeld *(Dt 33:3)*. Het kan ook zijn dat hiermee de heidenvolken worden bedoeld, die ook met de oprukkende koning van Babel te maken krijgen. De *"belegeraars uit een ver land"* zijn de Babyloniërs *(Js 39:3)*. Jeremia stelt het zo voor dat ze al zo dichtbij zijn, dat de stem van de vijand in de steden van Juda wordt gehoord.

Toen kwam de profeet Jesaja bij koning Hizkia. Hij zei tegen hem: Wat hebben die mannen gezegd en waarvandaan zijn zij naar u toe gekomen? Hizkia zei: Zij zijn uit een ver land naar mij toe gekomen, uit Babel. (Js 39:3)

Nog eens wordt duidelijk vermeld wat de aanleiding van deze aanval uit het noorden is *(vers 17)*. De belegeraars hebben de stad omsingeld – Jeremia stelt het voor alsof het al zover is –, zoals wachters de velden omsingelen om te voorkomen dat het wild gedierte erop komt om het veld kaal te vreten. Wachters sluiten een veld hermetisch af. Dat doen de belegeraars met Jeruzalem. De tactiek van de vijand is om eerst het land en de dorpen en steden rondom Jeruzalem te bezetten, zodat de toevoer naar de stad is afgesneden en het beleg ervoor kan worden geslagen.

Deze situatie is het gevolg van hun ongehoorzaamheid aan de HEERE. Als er geloof zou zijn geweest, zou één enkele man de vijand hebben kunnen tegenhouden *(2Sm 23:11-12)*. Maar zonde maakt zwak. Het volk is ongehoorzaam aan de HEERE geweest in hun wegen en daden *(vers 18)*. Dat zijn geen oppervlakkige afwijkingen geweest, maar zitten diep in het hart. Daarom moeten de oordelen het hart treffen.

De zielenstrijd van Jeremia | *verzen 19-22*

> 19 *Mijn binnenste, mijn binnenste, ik krimp ineen,*
> *wanden van mijn hart!*
> *Mijn hart is onrustig in mij,*
> *ik kan niet zwijgen,*
> *want u, mijn ziel, hoort bazuingeschal*
> *[en] krijgsgeschreeuw.*
> 20 *Ramp op ramp, wordt er geroepen,*
> *want heel het land werd verwoest.*
> *Plotseling zijn mijn tenten verwoest,*
> *in een ogenblik mijn tentkleden.*
> 21 *Hoelang moet ik de banier [nog] zien,*
> *het bazuingeschal horen?*
> 22 *Voorzeker, Mijn volk is dwaas,*
> *men kent Mij niet.*
> *Verstandeloze kinderen zijn het,*
> *inzicht heeft men niet.*
> *Wijs is men in kwaaddoen,*
> *maar van goeddoen weet men niet.*

Jeremia is volledig bij zijn boodschap betrokken *(vers 19)*. Hij beleeft wat hij predikt. Hij ervaart het gewicht ervan en gaat eronder gebukt. Het raakt hem diep vanbinnen. Zijn darmen raken van slag en zijn hart is onrustig bij de aanblik van de ellende die op komst is. Het is voor hem onmogelijk om daarover te zwijgen. Hij moet het doorgeven om te waarschuwen. Hij hoort het bazuingeschal en het krijgsgeschreeuw van de vijandelijke legers. Zó maakt hij zich een met het volk, het overblijfsel waarin de Geest van Christus is. Hij gaat gebukt onder de goddeloze toestand van het volk en ervaart Gods toorn erover. Hij vertolkt de stem van het gelovig overblijfsel. Het is de taal van het boek *Psalmen*.

In de geest ziet hij hoe ramp op ramp zich voltrekt *(vers 20)*. Er wordt melding gemaakt van de ene na de andere onheilstijding, net als de boodschappers die bij Job komen. De een is nog niet klaar met het vertellen van het onheil of de volgende komt er al aan met een nieuw bericht van onheil *(Jb 1:13-19)*. Het hele land wordt door de vijand verwoest. In een ogenblik is elk familieleven in tenten onmogelijk geworden omdat de tenten zijn

verwoest. Jeremia spreekt van *"mijn tenten"*, zozeer is hij begaan met het volk. Hij leeft zich helemaal in de naderende verschrikkingen in.

Hij vraagt de HEERE hoelang hij nog moet aanzien dat de vijand het voor het zeggen heeft *(vers 21)*. De vraag *"hoelang"* komt ook vaak in *Psalmen* voor. Zijn leed toont een diepe vaderlandsliefde die niemand zo voelt als hij. Gemeenschap met God en gehoorzaamheid aan Zijn dienst verdiepen altijd de gevoeligheid van de dienaar. Hoe kan deze man, die zo diep begaan is met het lot van zijn volk, later van verraad beschuldigd worden?

De HEERE antwoordt hem dat de oorzaak van al deze ellende bij *"Mijn volk"* ligt *(vers 22)*. Hier horen we ook de pijn in het hart van de HEERE. Hoewel zij Zijn volk zijn, kennen ze Hem niet. 'Kennen' houdt hier in een leven in gemeenschap met Hem en in liefde en vertrouwen met Hem omgaan. Hij moet van hen zeggen dat ze *"verstandeloze kinderen"* zijn, die leven zonder inzicht in Wie Hij is en in wie ze zelf zijn *(vgl. Sp 1:7)*. Ze weten goed hoe ze kwaad moeten doen, daar zijn ze zelfs *"wijs"* in, maar ze zijn onbekend met goeddoen, daarvan *"weet men niet"*.

De vreze des HEEREN is het beginsel van de kennis, dwazen verachten wijsheid en vermaning. (Sp 1:7)

De Heer verwacht van ons dat we wijs zijn in het goede, maar rein in het kwade *(Rm 16:19b)*. We mogen goed en kwaad in onze harten en levens niet met elkaar verwisselen en ook niet vermengen *(Js 5:20)*.

...; maar ik wil dat u wijs bent jegens het goede, maar rein jegens het kwade. (Rm 16:19b)

De kosmische ramp | *verzen 23-26*

> 23 *Ik zag het land, en zie, het was woest en leeg,*
> *en [keek] naar de hemel – zijn licht was er niet.*
> 24 *Ik zag de bergen, en zie, zij beefden,*
> *en alle heuvels schudden door elkaar.*
> 25 *Ik zag, en zie, er was geen mens,*
> *en alle vogels in de lucht waren weggevlogen.*
> 26 *Ik zag, en zie, het vruchtbare land was woestijn,*
> *en al zijn steden waren afgebroken,*
> *door de HEERE,*
> *door Zijn brandende toorn.*

Jeremia ziet in de geest de gevolgen van de komst van de vijand. Hij ziet het oordeel van God als een kosmische catastrofe die het land *"woest en leeg" (vers 23)* maakt, zoals de aarde is voordat God die gaat formeren en vullen *(Gn 1:2)*. Aan de hemel ontbreekt het licht. Wat staat voor vastheid en stabiliteit, *"bergen"* en *"alle heuvels"*, wordt heen en weer bewogen *(vers 24)*. Er is geen levend wezen meer te bekennen *(vers 25)*. Er is ook verder geen leven te bekennen, want het vruchtbare land is een woestijn geworden, en de verzamelplaatsen van mensen, de steden, zijn afgebroken *(vers 26)*.

De beschrijving is levendig, eenvoudig, direct, breed aan verwijzingen en ernstig van inhoud. Het zijn unieke verzen. De profeet wordt door de Geest geleid om te getuigen van deze kosmische ramp. Vier keer staat er *"ik zag"*. Het is van toepassing op de komende dag van de HEERE. De hele natuur wordt omgewoeld en geen element ervan blijft buiten schot.

En als we dan verwachten dat dit komt door het werk van de vijand, horen we ineens dat het is gebeurd *"door de HEERE, door Zijn brandende toorn"*. Achter het werk van de vijand zit de hand van de HEERE. Hij is de Veroorzaker van de verwoestingen.

De woestheid van het land | *verzen 27-31*

> 27 *Want zo zegt de HEERE:*
> *Heel het land zal een woestenij worden –*
> *toch zal Ik er geen [vernietigend] einde aan maken.*
> 28 *Hierom zal de aarde treuren*
> *en de hemel daarboven in zwart gehuld worden,*
> *want Ik heb gesproken, Ik heb [het] Mij voorgenomen,*
> *en Ik zal geen berouw krijgen en er niet op terugkomen.*
> 29 *Voor het geroep van ruiters en boogschutters*
> *slaat heel de stad op de vlucht.*
> *Ze gaan de struiken in*
> *of klimmen op de rotsen.*
> *Elke stad is verlaten –*
> *niemand die er [nog] in woont.*
> 30 *U, verwoeste, wat gaat u nu doen?*
> *Al zou u zich kleden in karmozijn,*
> *al zou u zich tooien met een gouden sieraad,*

> *al zou u uw ogen opmaken met oogschaduw,*
> *tevergeefs zou u zich mooi maken.*
> *Uw minnaars verwerpen u,*
> *staan u naar het leven.*
> 31 *Want ik hoor een geluid als [van een vrouw] in barensnood,*
> *benauwdheid als van een die haar eerste kind aan het baren is.*
> *Het is het geluid van de dochter van Sion, zij snakt naar adem,*
> *zij spreidt haar handen uit:*
> *Wee mij toch! Want mijn ziel is uitgeput,*
> *vanwege de moordenaars.*

Omdat de HEERE Zelf dit oordeel uitvoert, is dat tegelijk de garantie dat Hij de grens ervan bepaalt die niet zal worden overschreden *(vers 27)*. Dat biedt uitzicht op enige hoop, de hoop op een overblijfsel. De vijand zal niets van Gods volk willen overlaten, maar de HEERE zorgt ervoor dat er geen vernietigend einde aan het land wordt gemaakt.

De aarde zal echter treuren vanwege de rampen die over haar zullen komen *(vers 28)*. En komen zullen ze. De HEERE bevestigt dat in de krachtigste bewoordingen met een viervoudige bezwering:

1. *"Ik heb gesproken,*
2. *Ik heb [het] Mij voorgenomen,*
3. *en Ik zal geen berouw krijgen*
4. *en er niet op terugkomen."*

Als in de stad het geroep van de aanstormende ruiters en boogschutters wordt gehoord, slaat heel de stad op vlucht *(vers 29)*. Ze zoeken allen een schuilplaats buiten de stad, in de struiken of op de rotsen. Zo willen ze proberen zich te verbergen voor de toorn van God *(vgl. Op 6:15-16)*. Als de vijand bij Jeruzalem komt, zijn alle andere steden van Juda al verlaten, er woont niemand meer in.

En de koningen van de aarde en de groten en de oversten over duizend en de rijken en de sterken en elke slaaf en vrije verborgen zich in de holen en in de rotsen van de bergen; en zij zeiden tot de bergen en tot de rotsen: Valt op ons en verbergt ons voor [het] aangezicht van Hem Die op de troon zit, en voor de toorn van het Lam; ... (Op 6:15-16)

Dan richt de HEERE Zich tot de verwoeste stad en vraagt met ironie in Zijn stem wat ze nu van plan is om te doen *(vers 30)*. Hij kan haar wel vertellen dat alles wat ze doet om zichzelf mooi te maken om voor de vijanden

van Zijn volk aantrekkelijk te zijn, geen enkel effect zal hebben. Ze wil er uitzien als een hoer en meent zo het oordeel te kunnen afwenden. Haar uitdagende kleding, haar aantrekkelijke sieraden en haar lonkende ogen – letterlijk staat er dat ze haar ogen met verf vergroot – zullen het tegendeel bewerken *(vgl. 2Kn 9:30; Ez 16:26-29; 23:40-41)*.

Haar minnaars zullen haar verwerpen en haar het leven onmogelijk maken. Ze heeft alle aantrekkelijkheid verloren en wordt als waardeloos aan de kant geschoven. Zo gaat het met ieder die vol eigendunk meent voor anderen aantrekkelijk te zijn, maar zich niet afvraagt hoe God hem of haar ziet.

Jeremia hoort het geluid van een vrouw die in barensnood is van haar eerste kind *(vers 31)*. De benauwdheid die dit veroorzaakt, is een beeld van wat het oordeel uitwerkt. Barensweeën houden tegelijk de belofte van nieuw leven in. Jeremia hoort hier hoe Sion naar adem snakt en de handen uitspreidt om hulp te ontvangen. De ontrouwe vrouw, de hoer, moet een vrouw in barensnood worden. De moordenaars die over haar komen, moeten haar uitdrijven naar de HEERE met berouw over haar zonden om nieuw leven te krijgen. De uitroep *"wee mij toch!"* is daarvan het begin.

Jeremia 5

Er is niemand die recht doet | *verzen 1-9*

1 Trek rond door de straten van Jeruzalem,
kijk toch en let op,
zoek op zijn pleinen,
of u iemand vindt,
of er een is die recht doet,
[een] die betrouwbaarheid nastreeft,
dan zal Ik [Jeruzalem] vergeven.
2 Als ze zeggen "[Zo waar] de HEERE leeft",
leggen zij toch een valse eed af.
3 HEERE, [zien] Uw ogen
niet uit naar betrouwbaarheid?
U hebt hen geslagen, maar zij voelden geen pijn.
U hebt hen omgebracht, [maar] zij weigerden vermaning te aanvaarden.
Zij hebben hun gezichten harder gemaakt dan een rots,
zij hebben geweigerd zich te bekeren.
4 Ík zei echter: Zij zijn maar geringe [mensen],
zij gedragen zich als dwazen,
omdat zij de weg van de HEERE niet kennen,
het recht van hun God.
5 Laat ik naar de aanzienlijken gaan
en met hen spreken,
want die kennen de weg van de HEERE [wel],
het recht van hun God.
Zij echter hebben samen het juk gebroken,
de banden verscheurd.
6 Daarom zal een leeuw uit het woud hen doden,
een wolf van de vlakten zal hen uiteenrijten,
terwijl een luipaard op de loer ligt bij hun steden,
– al wie daar uitgaat, wordt verscheurd –

want hun overtredingen zijn talrijk geworden,
machtig veel hun afdwalingen.
7 *Hoe zou Ik u dit vergeven?*
Uw kinderen hebben Mij verlaten
en zweren bij wat geen goden zijn.
Als Ik hun overvloed geef, plegen zij overspel,
en in het hoerenhuis drommen zij samen.
8 *Weldoorvoede, hitsige hengsten zijn het,*
ieder hinnikt naar de vrouw van zijn naaste.
9 *Zou Ik deze dingen niet straffen?*
spreekt de HEERE,
of op een volk als dit
Mijzelf niet wreken?

De HEERE zegt tegen Jeremia dat hij de hele stad moet doorzoeken om te zien of er iemand gevonden wordt die eerlijk is en betrouwbaarheid of de waarheid nastreeft *(vers 1)*. Hij moet zijn ogen grondig de kost geven. Het gaat om een diepgaand onderzoek. Hij moet 'kijken', 'opletten', 'zoeken' of hij er ook slechts een zou kunnen vinden *"die recht doet, [een] die betrouwbaarheid nastreeft"*. Recht doen betekent het erkennen en handhaven van het recht van de HEERE in het onderling verkeer en in de rechtspraak. Betrouwbaarheid nastreven wil zeggen oprecht en waarachtig zijn.

Ik zocht naar iemand onder hen die een muur kon optrekken en voor Mijn aangezicht in de bres kon staan voor het land, zodat Ik het niet te gronde hoefde te richten, maar Ik vond niemand. (Ez 22:30)

Als er ook slechts een was, dan zou Hij het oordeel over de rest niet voltrekken en zou Jeruzalem gespaard blijven *(vgl. Ez 22:30)*. Hij zou dan *"vergeven"*. Dit woord komt hier voor de eerste keer in dit boek voor. Het is een daad van God die Hij doet op voorwaarde van berouw van de mens of ter wille van iemand om anderen te sparen.

Hier zien we duidelijk de genade van God. Hij zoekt als het ware naar een mogelijkheid om te kunnen vergeven. Wat we hier lezen, doet denken aan Zijn belofte aan Abraham dat Hij Sodom zal sparen als Hij er slechts tien vindt die rechtvaardig zijn *(Gn 18:23-32)*. Hij vindt ze niet *(vgl. Mi 7:1-2; Ps 12:2)*.

In Jeruzalem is het nog erger: er is er niet één te vinden. Dit moet Jeremia ervan overtuigen dat de HEERE rechtvaardig is in Zijn besluit om Zijn volk te oordelen. Het bevestigt hem ook in zijn opdracht die de HEERE heeft gegeven om dat oordeel aan te kondigen.

Ze wagen het de Naam van de HEERE uit te spreken en in die Naam een valse eed af te leggen *(vers 2; vgl. Mt 5:33-37)*. Dat wordt gedaan om anderen te bedriegen. Ze breken onbeschaamd hun beloften die ze in de Naam van de HEERE hebben uitgesproken. Zowel Elisa als Gehazi gebruikt de uitdrukking: *"[Zo waar] de HEERE leeft" (2Kn 5:16,20)*, de een in waarheid, de ander in leugenachtigheid. Dit onwaarachtige gebruik van de Naam van de HEERE is een ijdel gebruik van Zijn Naam en door de wet verboden *(Ex 20:7)*.

U zult de Naam van de HEERE, uw God, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet voor onschuldig houden wie Zijn Naam ijdel gebruikt. (Ex 20:7)

Jeremia weet dat de HEERE uitziet naar iemand die betrouwbaar is *(vers 3)*. In *vers 1* spreekt de HEERE over zo iemand, hier doet Jeremia dat. Hij weet waar de HEERE naar op zoek is. Hij weet hoe de HEERE er alles aan heeft gedaan om Zijn volk weer een betrouwbaar volk te doen zijn. Hij heeft hen op alle mogelijke manieren getuchtigd, maar niemand heeft het ter harte genomen. In plaats van zich onder de kastijding te buigen verharden ze hun gezicht en tonen hun absolute weigering zich te bekeren.

Dan begeeft Jeremia zich opnieuw onder het volk om te zien of er dan werkelijk niemand te vinden is die de HEERE vreest. Daarmee getuigt hij wel van een grote liefde voor zijn volk. Eerder is hij bij de geringen geweest, de eenvoudige mensen, maar die zich als dwazen gedragen *(vers 4)*. Hun gedrag komt voort uit hun onbekendheid met de weg van de HEERE. Het recht van hun God kennen ze niet. Daar vindt hij die ene betrouwbare dan ook niet.

Laat hij nu maar eens naar de aanzienlijken gaan *(vers 5)*. Daar zal hij toch wel meer succes hebben. Zij moeten de weg van de HEERE en Zijn recht kennen. Maar ook daar is niemand die betrouwbaarheid nastreeft, want deze mensen hebben het juk van de HEERE afgeworpen. Ze willen zich op geen enkele manier aan Hem onderwerpen.

De conclusie is dat er niemand is die goed doet, niet bij de armen en geringen en niet bij de aanzienlijken en rijken, niet bij het gewone volk en nietbij de leiders. Er is niemand die God zoekt, er is er zelfs niet één *(vgl. Rm 3:10-12)*. Wij weten nu dat er toch Iemand is, Eén Die absoluut betrouwbaar is, de Heer Jezus.

..., zoals geschreven staat: 'Er is geen rechtvaardige, ook niet één; er is niemand die verstandig is; er is niemand die God zoekt; allen zijn zij afgeweken; samen zijn zij nutteloos geworden; er is niemand die goed doet, er is er zelfs niet één'; ... (Rm 3:10-12)

Omdat zij zo volhardend zijn in hun afwijking van de HEERE en hun overtredingen *"talrijk"* en hun afdwalingen *"machtig veel"* zijn geworden, zal Hij hen straffen *(vers 6)*. Zijn instrumenten zijn de wilde dieren, die zonder enig medegevoel doden en verscheuren. Behalve dat we aan letterlijke wilde dieren denken, kunnen we in de *"leeuw"*, de *"wolf"* en het *"luipaard"* achtereenvolgens de kracht, de roofzucht en de snelheid van de Babyloniërs zien. Zij zijn de tuchtroede van God voor Zijn volk vanwege hun talrijke overtredingen en machtig vele afdwalingen.

Hoe kan de HEERE hen vergeven als ze zó zondigen *(vers 7)*? Hij kan niet vergeven als ze hun schuld niet bekennen en er geen berouw is. Ze hebben Hem verlaten en hebben ook hun kinderen geleerd Hem te verlaten. Nu zweren die kinderen bij wat geen goden zijn, om daarvan hun heil te verwachten.

Zelfs de gunstbewijzen die Hij hun overvloedig heeft gegeven, misbruiken ze. Ze vatten die op als een erkenning van hun zondige weg. Ze hebben ze beantwoord met de grootst mogelijke ontrouw, met afschuwelijk en veelvuldig overspel. Het huis van Israël is een hoerenhuis, een afgodenhuis, geworden, waar massaal overspel wordt gepleegd, dat wil zeggen waar massaal de afgoden worden gediend.

Israël is ook in letterlijke zin verworden tot een hoerenhuis. Afgoderij opent altijd de deur naar immoreel gedrag. Afgoderij gaat altijd met seksueel kwaad gepaard *(1Ko 10:7-8; Op 2:20)*. Afgoderij en hoererij vormen een goddeloos span. Het volk is in de bevrediging van hun lusten gelijk aan hengsten die zonder enige terughoudendheid hun drang naar paring volgen *(vers 8)*. Zo hinnikt en hunkert iedere man zonder enige terughoudendheid naar de vrouw van zijn naaste. De zonde van overspel is algemeen, iedereen lijkt eraan mee te doen.

Kan de HEERE iets anders doen dan hen straffen en Zich wreken op een dergelijk volk, dat Hij zo heeft gezegend *(vers 9; vgl. 1Th 4:3-6)*? Hierin klinkt Zijn verontwaardiging en rechtvaardigheid door.

Want dit is [de] wil van God: uw heiliging, dat u zich onthoudt van de hoererij; dat ieder van u zijn eigen vat weet te bezitten in heiliging en eerbaarheid (niet in begerige hartstocht, zoals de volken die God niet kennen) [en] dat men zijn broeder geen onrecht aandoet en hem bedriegt in die zaak; want [de] Heer is een wreker van dit alles, zoals wij u ook vroeger gezegd en ernstig betuigd hebben. (1Th 4:3-6)

Ontkenning van het werk van de HEERE | *verzen 10-13*

10 *Klim zijn wijnbergen op, richt [ze] te gronde,*
maar maak er geen [vernietigend] einde aan.
Verwijder zijn ranken,
want die zijn niet van de HEERE.
11 *Zij hebben immers volkomen trouweloos tegen Mij gehandeld,*
het huis van Israël en het huis van Juda, spreekt de HEERE.
12 *Zij hebben de HEERE verloochend*
en zeggen: Hij is het niet!
Geen onheil zal over ons komen,
zwaard of honger zullen wij niet zien!
13 *Die profeten zullen worden als wind,*
het woord is niet bij hen. Zo zal aan hen gedaan worden.

Het oordeel moet komen, maar de HEERE zal niet het hele land verwoesten *(vers 10)*. Hij roept de vijanden op Israëls wijnbergen te beklimmen en te verwoesten, maar stelt een grens aan dat verwoestende werk *(vgl. Jb 1:12; 2:6)*. Er moet een overblijfsel gelaten worden. Het te gronde richten betreft de ranken die geen vrucht dragen, dat is de goddeloze massa. Zij zijn ranken die geen verbinding hebben met de ware wijnstok *(Jh 15:1-6)*. In plaats van goede vrucht hebben ze slechte vrucht voortgebracht *(Js 5:1-7)*.

Ze hebben *"volkomen trouweloos"* tegen de HEERE gehandeld *(vers 11)*. Ze zijn niet zomaar een keer of in een bepaald aspect trouweloos, maar voortdurend en in alle aspecten van hun leven. Het zijn ook niet slechts enkelen die zo doen, maar het hele volk, zowel *"het huis van Israël"* als *"het huis van Juda"*.

Het volk is er blind voor. Ze zijn blind voor de waarschuwingen van tucht van de HEERE. Ze verwachten niet van Hem dat Hij hen zal tuchtigen en loochenen het onheil dat hun wordt aangezegd *(vers 12; vgl. Zf 1:12)*. Ze oordelen dat de woorden van Jeremia woorden van hemzelf zijn en niet van de HEERE. Voor hen is Jeremia iemand die claimt door de Geest te spreken, maar van wie de woorden niet meer zijn dan wind *(vers 13)*. [In het Hebreeuws betekent het woord *ruah* zowel 'geest' als 'wind'.]

En in die tijd zal het gebeuren
dat Ik Jeruzalem met lampen zal doorzoeken.
Ik zal de mannen straffen
die dik worden op hun droesem,
die in hun hart zeggen:
De HEERE doet geen goed
en Hij doet geen kwaad. (Zf 1:12)

Daarmee loochent het volk dat Jeremia Gods woorden spreekt. Tevens toont het aan dat ze geen onderscheid kunnen maken tussen wind en de ware geest van profetie. Ze zijn zelfs zo vermetel dat ze zeggen dat het woord, dat is het woord van de HEERE, niet bij profeten als Jeremia is. Ze voegen eraan toe dat de oordelen die profeten als Jeremia verkondigen, op die profeten zelf terecht zullen komen. Hun wens is dat het de doempredikers zal vergaan zoals zij prediken, wat inhoudt dat het onheil, zwaard en honger, de profeet van de HEERE zal treffen.

Beschrijving van het oordeel | *verzen 14-19*

14 *Daarom, zo zegt de HEERE,*
de God van de legermachten:
Omdat [u] dit woord spreekt,
zie, Ik ga Mijn woorden
in uw mond tot vuur maken
en dit volk [tot] hout,
zodat het hen zal verteren.
15 *Zie, Ik ga over u*
een volk van ver weg brengen,
huis van Israël, spreekt de HEERE.
Een taai volk is het,
een volk, van oude tijden af is het er,
een volk waarvan u de taal niet kent,
en niet verstaat wat het spreekt.

16 Zijn pijlkoker is als een open graf,
het zijn allen helden.
17 Verslinden zal het uw oogst en uw brood,
verslinden zullen ze uw zonen en uw dochters,
verslinden zal het uw schapen en uw runderen,
verslinden uw wijnstok en uw vijgenboom,
met het zwaard uw versterkte steden verwoesten,
waarop u vertrouwt.

18 Maar ook in die dagen, spreekt de HEERE, zal Ik geen [vernietigend] einde aan u maken. 19 En het zal gebeuren, wanneer u zult zeggen: Waarom heeft de HEERE, onze God, ons al deze dingen aangedaan? dat u tegen hen zult zeggen: Zoals u Mij hebt verlaten en vreemde goden bent gaan dienen in uw land, zo zult u vreemden dienen in een land dat niet het uwe is.

De HEERE neemt het voor Zijn dienaar op. De woorden van Jeremia die zij loochenen als woorden van de HEERE en waarvan zij zeggen dat het slechts wind is *(vers 13)*, zullen in Jeremia's mond een vuur worden *(vers 14)*. Tevens zal Hij het volk tot hout maken en zullen zij door het vuur uit de mond van Jeremia verteerd worden. Wat zij als niets meer dan wind beschouwen, zal door God de kracht van vuur worden gegeven. De HEERE zal Zijn woorden, gesproken door Zijn profeten, waarmaken. Hij spreekt dit als *"de God van de legermachten"*. Hier zien we Hem in Zijn verhevenheid aan het hoofd van alle legers van de hemel en de aarde.

Hij zal over *"u"*, dat is het hele volk, een vijand brengen *(vers 15)*. Die vijand is een *"volk van ver weg" (Dt 28:49a)*, het is *"een taai volk"*, *"een volk"* dat er *"van oude tijden af is"*. Het vier keer terugkerende woord *"volk"* geeft de onweerstaanbaarheid ervan aan. Hiermee wordt het Babylonische volk bedoeld, dat is gegrond door Nimrod *(Gn 10:10; 11:31)*. Dat volk spreekt een taal die zij niet verstaan. Er is met dat volk niet te communiceren *(Dt 28:49b; Js 28:11)*.

De HEERE zal een volk van ver weg tegen u doen opkomen, van het einde van de aarde, zoals een arend aan komt zweven; ... (Dt 28:49a)

...; een volk waarvan u de taal niet verstaat, ... (Dt 48:49b)

Dat volk zal dood en verderf over hen brengen *(vers 16; Dt 28:50)*. Tegen hun pijlen is niets bestand. Elke pijl die de pijlkoker verlaat, zal

..., een meedogenloos volk, dat oude mensen niet ontziet en jonge [mensen] niet genadig is. (Dt 28:50)

raak zijn en als een lijk terugkeren in de pijlkoker. De pijlkoker zal als een open graf met lijken worden gevuld. Zij die de pijlen afschieten, zijn *"allen helden"*, door en door getrainde soldaten en geen gerekruteerde burgers.

Na deze beschrijving van de macht van de vijand schildert Jeremia de verwoestingen die deze in het land zal aanrichten *(vers 17)*. Vier keer gebruikt hij het woord *"verslinden"*. Het benadrukt het onafwendbare, vreselijke lot dat Juda wacht. Achtereenvolgens worden hun voedsel, *"oogst"* en *"brood"*, hun kinderen, *"zonen"* en *"dochters"*, hun kudden, *"schapen"* en *"runderen"*, en hun vruchten, *"wijnstok"* en *"vijgenboom"*, van hen weggenomen *(vgl. Jr 3:24)*. Hun *"versterkte steden"* waarop ze vertrouwen, zullen met het zwaard verwoest worden. Het oordeel is totaal, het komt over alles en iedereen.

Toch zal de vernietiging niet totaal zijn *(vers 18; vers 10; Jr 4:27)*. De HEERE zal een rest laten overblijven. Dat overblijfsel zal zich afvragen waarom de HEERE dit heeft gedaan *(vers 19)*. Op die vraag zullen ze bij monde van Jeremia ook een antwoord krijgen. Ze krijgen te horen dat dit alles door de HEERE over hen is gebracht omdat ze Hem hebben verlaten en in hun land, dat Hij hun heeft gegeven, vreemde goden zijn gaan dienen. Hierdoor hebben zij het land ontwijd en het onteigend, dat wil zeggen van de HEERE afgenomen.

Het is een dubbele zonde. De straf is ook dubbel. De HEERE zal ervoor zorgen dat zij ook onteigend worden en dat ze vreemden zullen dienen. Het woord *"dienen"* houdt volstrekte onderwerping in. Ze zullen uit hun land in ballingschap worden weggevoerd. In het land van hun ballingschap zullen ze als slaven vreemden moeten gehoorzamen.

Bewuste opstand van Israël | *verzen 20-31*

> 20 *Maak dit aan het huis van Jakob bekend,*
> *laat het horen in Juda:*
> 21 *Hoor toch dit,*
> *dwaas volk, zonder verstand,*
> *zij hebben ogen, maar zij zien niet,*
> *zij hebben oren, maar zij horen niet.*
> 22 *Zou u voor Mij niet bevreesd zijn, spreekt de HEERE,*
> *of zou u voor Mijn aangezicht niet beven?*

Ik, Die het zand gemaakt heb tot een grens voor de zee,
een eeuwige verordening, die zij niet zal overschrijden.
Al kolken haar golven, zij zullen niets kunnen [uitrichten],
al bruisen zij, zij zullen hem niet overschrijden.
23 *Maar dit volk heeft*
een opstandig, ongehoorzaam hart,
zij zijn afgeweken, zij gingen [hun eigen weg].
24 *Ze zeggen niet in hun hart:*
Laten wij toch de HEERE, onze God, vrezen,
Die de regen geeft, zowel vroege regen als late regen, op zijn tijd,
Die de vastgestelde weken van de oogst voor ons bewaakt.
25 *Uw ongerechtigheden wenden die dingen af,*
uw zonden onthouden u het goede.
26 *Want onder Mijn volk*
worden goddelozen gevonden.
Men ligt op de loer,
ineengedoken als vogelvangers.
Zij zetten een vernielende strik,
mensen vangen zij.
27 *Hun huizen zijn zo vol bedrog*
als een kooi vol vogels.
Daarom zijn zij groot en rijk geworden,
28 *vet [en] vadsig.*
Zelfs overtreffen zij de slechtste dingen:
geen rechtszaak behartigen zij,
[zelfs niet] de rechtszaak van een wees, en [toch] hebben ze voorspoed,
het recht van de armen laten zij niet gelden.
29 *Zou Ik vanwege deze dingen niet straffen?*
spreekt de HEERE,
of op een volk als dit
Mijzelf niet wreken?
30 *Iets verschrikkelijks, iets afschuwelijks*
gebeurt er in het land:
31 *de profeten profeteren leugens,*
de priesters heersen door hun handen,

> *en Mijn volk heeft het graag zo.*
> *Maar wat zult u doen aan het einde hiervan?*

Jeremia moet *"aan het huis van Jakob"* bekendmaken en *"in Juda"* laten horen hoe de HEERE hen ziet *(vers 20)*. De HEERE roept hen, die Hij *"een dwaas volk, zonder verstand"* noemt, op om te horen *(vers 21)*. Ze zijn *"een dwaas volk"* omdat ze met Hem geen rekening houden. Daardoor zijn ze ook *"zonder verstand"*. Ze zijn elk gevoel van redelijkheid kwijt en kunnen zich niet meer oriënteren om te ontdekken wat goed is.

De HEERE heeft hun *"in de wet de belichaming van de kennis en de waarheid" (Rm 2:20b)* gegeven. Maar ze handelen in alle opzichten in strijd met de wet *(Rm 2:17-23)*. Ze storen zich niet aan wat de HEERE van hen eist. Dat ligt niet aan Hem. Hij heeft hun ogen en oren gegeven. Omdat ze die niet hebben gebruikt om naar Hem te kijken en naar Hem te luisteren, zijn ze blind en doof geworden *(vgl. Ez 12:2)*. Hij roept hen wel op om naar Hem terug te keren, maar ze luisteren niet *(vgl. Js 6:9-10; Mt 13:13-15)*. Daarmee zijn ze gelijk geworden aan hun afgoden die ze dienen in plaats van Hem, afgoden die geen enkel teken van leven geven *(Ps 115:5-8)*.

Mensenkind, u woont te midden van een ongehoorzaam huis. Zij hebben ogen om te zien, maar zij kijken niet, zij hebben oren om te horen, maar zij luisteren niet, want zij zijn een opstandig huis! (Ez 12:2)

De HEERE vraagt Zich verbaasd af of ze dan niet bevreesd voor Hem zijn, of ze niet voor Zijn aangezicht zouden beven *(vers 22)*. Waar is de eerbied voor Hem *(vgl. Ml 1:6a)*? Hij is immers die ontzagwekkend grote God? Tegenover Hem zijn ze volstrekt hulpeloos.

Als Ik dan een Vader ben,
waar is de eerbied voor Mij?
En als Ik een Heer ben,
waar is de vrees voor Mij?
(Ml 1:6a)

Het volk heeft echter alle gevoel voor de grootheid van de HEERE verloren. Hij beteugelt de zee en die gehoorzaamt Hem *(Mk 4:37-41; Jb 38:8-11; Ps 104:9)*. Hij bepaalt een grens voor de zee. Hoe de zee ook kolkt en bruist, Zijn machtige hand houdt haar in toom, zodat zij niets kan uitrichten en de door Hem bepaalde grens niet zal overschrijden. Het volk laat zich echter niet beteugelen en trekt zich niets aan van de grenzen die de HEERE in Zijn verbond met hen heeft bepaald.

De oorzaak daarvan is *"een opstandig, ongehoorzaam hart" (vers 23)*. Daardoor overschrijden zij schaamteloos Gods morele grenzen. Ze zijn afgeweken van de goede weg en zijn hun eigen verdorven weg van afgoderij gegaan.

Het gelovig overblijfsel zal dat in de toekomst als hun zonde belijden en tegelijk mogen vaststellen dat de Heer Jezus daarvoor de straf van Godswege heeft gedragen *(Js 53:6)*.

Wij dwaalden allen als schapen,
wij keerden ons ieder naar zijn [eigen] weg.
Maar de HEERE heeft de ongerechtigheid van ons allen op Hem doen neerkomen. (Js 53:6)

Het komt niet in hun hart op om de HEERE, hun God, te vrezen *(vers 24)*. Het hart is het centrum van het innerlijke leven en omvat gevoel, wil en verstand. Daarom moeten we ons hart beschermen door het aan Hem te geven *(Sp 4:23; 23:26a)*. De HEERE neemt het hun kwalijk dat ze er niet aan denken Hem te vrezen, terwijl er, behalve de hiervoor genoemde bewijzen van Zijn almacht, ook zoveel bewijzen van Zijn goedheid zijn.

Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is,
want daaruit zijn de uitingen van het leven. (Sp 3:24)

Mijn zoon, geef mij je hart,
... (Sp 23:26a)

Elke keer als ze de oogstfeesten vieren, zien ze die goedheid. Hij heeft de regen gegeven, *"zowel vroege als late regen"*, zodat de oogst er kan zijn. Het is zelfs zo, dat Hij *"de vastgestelde weken van de oogst" (vgl. Ex 34:22; Lv 23:10,15)* voor hen heeft bewaakt. Zo is Hij voortdurend voor hen bezig geweest *(vgl. Hd 14:17)*. Ze erkennen Hem echter niet als de bron van zegen, maar schrijven die toe aan de afgoden. Wat een schaamteloze belediging van Hem!

..., hoewel Hij Zich niet onbetuigd heeft gelaten in goeddoen, door u uit de hemel regen en vruchtbare tijden te geven en uw harten te vervullen met voedsel en vreugde. (Hd 14:17)

Hij kan dan ook niet doorgaan met hen te zegenen. Hun ongerechtigheden en zonden blokkeren Hem om hun nog langer al die goede dingen te geven *(vers 25)*. Het ligt aan hen en niet aan Hem. Altijd vormen de ongerechtigheden en de zonden van de mens een blokkade voor God om hem te zegenen. Ongerechtigheid is het verlaten van de weg die God wil dat de mens gaat en zonde is het doel missen dat God voor de mens heeft.

Hij doet er dan ook alles aan om die blokkade weg te nemen, zodat Hij kan zegenen. In Christus biedt God de mens de mogelijkheid om van zijn ongerechtigheden en zonden bevrijd te worden en de zegen te ontvangen die Hij wil geven. Voorwaarde is dat ze berouw hebben over hun zonden en zich bekeren tot Hem.

Alle inspanningen van de HEERE om Zijn volk terug te krijgen op de weg van zegen zijn door het volk met nog grotere ontrouw beantwoord. Onder Zijn volk ziet Hij hoe goddelozen erop uit zijn anderen te beroven *(vers 26)*. Als ze dan geen zegen van God krijgen, zullen ze zelf wel zorgen dat ze aan eten en inkomen komen. Daarvoor liggen ze op de loer en zetten ze vernielende strikken. Het gaat er bij hen om dat ze mensen vangen om van hen alles te roven wat zij bezitten.

Met de buit vullen ze hun huizen, zoals een vogelvanger zijn kooi met vogels vult *(vers 27)*. Maar waarmee ze hun huizen hebben gevuld, wordt door de HEERE *"bedrog"* genoemd omdat ze hun bezit op onrechtmatige, leugenachtige wijze hebben verkregen. Ze lijken geslaagd te zijn in hun kwade opzet om zich ten koste van anderen te verrijken. Door hun gemene handelwijze zijn ze *"groot en rijk geworden"*. Het onrecht heeft hen ook *"vet [en] vadsig"* gemaakt *(vers 28)*. Ze zwelgen in hun gestolen goederen en doen zich er ongeremd te goed aan. Zelfbeheersing kennen ze niet.

Ze maken het nog bonter dan de grootste misdadigers en leven hun eigen luxe leven, zonder zich ook maar in het minst om anderen te bekommeren. Ze lopen over van kwade praktijken. De sociaal zwakkeren zien ze niet staan, of het zou moeten zijn om ook hen te beroven. Om recht geven ze niets. Dat ze ondanks dat alles toch voorspoed hebben, is een constatering die verbazing wekt. Loont de zonde dan toch?

Op die vraag komt direct het antwoord *(vers 29)*. De HEERE zegt dat Hij hen zal straffen. Hij zegt dit als vraag. Daardoor wordt des te duidelijker dat Hij niet anders kan, dan Zich wreken *"op een volk als dit"*. We beluisteren hier Zijn grote afschuw van hun zonden. Het is een volk dat met de mond belijdt Zijn volk te zijn, terwijl het tegelijk zoveel verwerpelijke handelingen verricht.

Het is verschrikkelijk en afschuwelijk wat er allemaal in het land gebeurt *(vers 30; vgl. Hs 6:10)*. De HEERE ontzet Zich erover. Profeten, priesters en het hele volk hebben Hem de rug toegekeerd *(vers 31)*. Zij die voor het geestelijk welzijn van het volk moeten zorgen, denken alleen aan zichzelf. De profeten profeteren leugens om bij het volk in de gunst te blijven en geld op te strijken voor hun mooie praatjes.

In het huis van Israël
zie Ik afschuwelijke dingen:
daar is de hoererij van Efraïm,
Israël heeft zich verontreinigd.
(Hs 6:10)

De priesters sluiten zich daarbij aan en strijken ook hun deel van het geld op.

Het volk is niet minder schuldig, want ze hebben maar al te graag zulke voorgangers die hun alleen maar mooie praatjes voorhouden, terwijl hun geweten buiten schot blijft *(vgl. 2Tm 4:3-4)*. Ze houden niet van profeten die hun geweten aanspreken. Ze hebben hun valse zekerheid lief. Allemaal staan ze schuldig voor God. De vraag is wat ze zullen doen als het einde komt. Dan zal blijken wat de praatjes van de valse leiders waard waren en wat de valse zekerheid van het volk heeft opgeleverd.

Want er zal een tijd zijn dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar naar hun eigen begeerten voor zichzelf leraars zullen verzamelen, om zich het gehoor te laten strelen; en zij zullen het oor van de waarheid afkeren en zich tot de fabels wenden. (2Tm 4:3-4)

Jeremia 6

De naderende invasie | *verzen 1-5*

1 *Breng u in veiligheid, nakomelingen van Benjamin,*
uit het midden van Jeruzalem!
Blaas de bazuin in Tekoa,
geef een vuursignaal af boven Beth-Cherem!
Want er ziet onheil neer vanuit het noorden,
een grote ramp!
2 *Die bekoorlijke en die verwende,*
Ik roei de dochter van Sion uit.
3 *Er komen herders naar haar toe*
met hun kudden.
Zij zetten rondom tegen haar tenten op,
ieder weidt zijn stukje af.
4 *Verklaar haar de oorlog!*
Sta op, laten we midden op de dag oprukken!
Wee ons, want de dag is [bijna] verstreken,
want de avondschaduwen worden langer.
5 *Sta op, laten we dan in de nacht oprukken,*
laten we haar paleizen te gronde richten!

Jeremia beschrijft hier profetisch de aanstaande belegering van Jeruzalem door de legers van de koning van Babel *(vers 1)*. De profeet leeft zich zozeer in de verschrikking in die komen gaat, dat hij het beschrijft alsof het al zover is. Hij ziet ze in de geest naar Jeruzalem oprukken, gereed om de stad in te nemen. De *"nakomelingen van Benjamin"* – Jeremia woont op het grondgebied van de stam Benjamin – die zich in Jeruzalem bevinden, worden opgeroepen zich in veiligheid te brengen en niet te vertrouwen op hun eigen kracht. Veiligheid is van het grootste belang, zeker als er onheil dreigt.

Ze moeten in Tekoa de bazuin blazen om de bewoners daar te waarschuwen. Tekoa is de geboorteplaats van Amos *(Am 1:1)*. Het is een Judese stad

ongeveer achttien kilometer ten zuiden van Jeruzalem. Behalve een *hoorbaar* waarschuwingssignaal moet er ook een *zichtbaar* signaal in de vorm van *"een vuursignaal"* gegeven worden. Dit zichtbare signaal moet boven Beth-Cherem, dat ongeveer vijf kilometer ten zuiden van Jeruzalem ligt, afgegeven worden, zodat allen die het zien het onheil kunnen ontvluchten. Het onheil *"ziet ... neer vanuit het noorden"*, dat wil zeggen dat de legers van Babel zich daar klaarmaken om naar Jeruzalem op te trekken.

Jeruzalem is een *"bekoorlijke"* en *"verwende"* vrouw *(vers 2)*. De zorg van de HEERE heeft haar bekoorlijk gemaakt, maar ze heeft haar schoonheid misbruikt door zich als een hoer te gaan gedragen *(Ez 16:1-16)*. Dat heeft haar in het begin de nodige aandacht van de omringende volken opgeleverd en daardoor is ze verwend geworden. Het resultaat is dat ze zich bandeloos tegenover de HEERE is gaan gedragen. Daarom zal Hij haar uitroeien.

De stad zal alles kwijtraken door herders die met hun kudden alles afgrazen *(vers 3)*. Ze zijn een beeld van de vijand die tegen haar zal optrekken en niets van haar schoonheid zal overlaten. De vijandelijke legeraanvoerders, *"de herders"*, zullen met hun soldaten, *"hun kudden"*, hun tenten rondom Jeruzalem opslaan. Iedere aanvoerder zal daarbij zijn tenten opslaan op een stukje van het land. Dat zal daardoor volledig bedekt zijn met tenten en minutieus afgeweid worden, waardoor het onbruikbaar wordt voor Gods volk.

De vijand dient zich aan en verklaart de oorlog. De oorlogsverklaring is voorafgegaan door voorbereidingen en wordt gevolgd door het beginnen van de oorlog. Hun taal toont haast en ongeduld aan en de dorst naar verwoesting. Op klaarlichte dag wil hij oprukken *(vers 4)*. Dan blijkt dat de dag toch sneller verstrijkt dan gedacht. Dat is een tegenvaller. Dan moeten ze maar in de nacht oprukken *(vers 5)*.

Zo verstrijkt voor Jeruzalem de dag dat de aanval dreigt en is er vrees voor de nacht omdat de stad dan zal worden aangevallen. De soldaten zijn vol van oorlogswoede en niet tegen te houden. Ze zien de buit voor zich. In de nacht worden de paleizen, dat zijn de herenhuizen, verwoest. De gerieflijke woningen van de mensen die zich aan het leven te goed hebben gedaan, worden te gronde gericht.

De belegering van Jeruzalem | *verzen 6-8*

> 6 *Want zo zegt de HEERE van de legermachten:*
> *Hak bomen om, werp tegen Jeruzalem een belegeringsdam op.*
> *Dit is de stad die gestraft zal worden, enkel onderdrukking is in haar midden!*
> 7 *Zoals een bron zijn water opwelt,*
> *zo welt zij haar slechtheid op.*
> *Geweld en verwoesting wordt in haar gehoord,*
> *voor Mijn aangezicht is voortdurend ziekte en plaag.*
> 8 *Laat u straffen, Jeruzalem,*
> *anders zal Mijn ziel zich van u losrukken,*
> *anders zal Ik een woestenij van u maken,*
> *een onbewoond land!*

Jeruzalem wordt belegerd omdat de HEERE van de vijandelijke legermachten dat heeft bevolen *(vers 6)*. De legers van de vijand zijn in feite Zijn legers. Het bevel om bomen om te hakken en daarmee een belegeringsdam tegen Jeruzalem op te werpen komt van Hem. Met nadruk wordt de vijand erop gewezen dat *dit de stad is* die gestraft moet worden. *Die* stad moet hij aanvallen.

De reden volgt. Er is namelijk *"enkel onderdrukking ... in haar midden"*. Hiermee wordt het gedrag van de leiders bedoeld, die het volk verdrukken om er zelf beter van te worden. Dit grote kwaad zien we vandaag als er in een plaatselijke gemeente gelovigen door leiders onderdrukt worden, als er wetten worden opgelegd of als er absolute gehoorzaamheid aan de leiders wordt geëist.

De slechtheid van de stad wordt niet slechts hier en daar gezien in iemand die kwaad doet. Het is een slechtheid die als een alledaagse gewoonte door de hele stad geproduceerd wordt *(vers 7)*. Zoals een bron onophoudelijk en onstuitbaar water opwelt, zo welt uit de stad onophoudelijk een niet te stuiten stroom van *"slechtheid"* op. Waar je ook maar in de stad luistert, je hoort overal niets anders dan *"geweld en verwoesting"*. De verdorven bron van dit alles is het hart, dat ver van de HEERE verwijderd is. De HEERE ziet de gevolgen daarvan. Er is in de stad *"voortdurend ziekte en plaag"* als resultaat van het geweld en de verwoesting die er gepleegd worden.

In Zijn grote geduld spreekt de HEERE nog een keer uit dat Hij Jeruzalem wil vergeven als haar inwoners zich laten straffen, wat betekent dat ze Zijn tucht aanvaarden *(vers 8)*. Hij roept hen als het ware toe dat ze zich toch laten straffen, dat ze inzien dat Hij hen door hen te straffen wil corrigeren. Als ze niet luisteren, moet Zijn ziel zich van hen losrukken. Het woord *"losrukken"* geeft wel aan hoe onwillig de HEERE is om de verbinding met Zijn volk te verbreken. Hieruit spreekt Zijn innige verbondenheid met de stad. Maar als ze zich niet onder Zijn tucht buigen en tot Hem terugkeren, dan moet Hij hen wel tot een woestenij en een onbewoond land maken.

De val van de stad | *verzen 9-15*

> *9 Zo zegt de HEERE van de legermachten:*
> *Zij zullen het overblijfsel van Israël*
> *als een wijnstok nauwkeurig nalopen.*
> *Laat uw hand terugkeren*
> *als een druivenplukker langs de ranken.*
> *10 Tegen wie zal ik spreken,*
> *en [wie] zal ik waarschuwen dat zij zullen luisteren?*
> *Zie, onbesneden is hun oor,*
> *zodat ze niet in staat zijn om er acht op te slaan,*
> *zie, het woord van de HEERE is hun*
> *tot smaad, ze vinden er geen vreugde in.*
> *11 Daarom ben ik vol van de grimmigheid van de HEERE,*
> *ik ben het moe [haar] in te houden.*
> *Giet haar dan uit over de kleine kinderen op straat,*
> *over de kring van de jongemannen bij elkaar.*
> *Ja, ook de man zal met de vrouw gevangen worden genomen,*
> *de oudere met de hoogbejaarde.*
> *12 Hun huizen zullen overgaan in [de handen] van anderen,*
> *samen met de akkers en de vrouwen,*
> *want Ik zal Mijn hand uitstrekken*
> *tegen de inwoners van dit land,*
> *spreekt de HEERE.*

13 *Want van hun kleinste tot hun grootste,*
ieder van hen is uit op winstbejag.
Van profeet tot priester
pleegt ieder van hen bedrog.
14 *Zij genezen de breuk van Mijn volk*
op het lichtst, door te zeggen:
Vrede, vrede! Maar er is geen vrede.
15 *Staan zij beschaamd, omdat zij een gruweldaad gedaan hebben?*
Ze schamen zich niet in het minst,
ja, zij weten van geen blozen.
Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen;
ten tijde dat Ik hen zal straffen, zullen zij struikelen,
zegt de HEERE.

De HEERE vergelijkt *"het overblijfsel van Israël"*, dat zijn Juda en Benjamin, met een wijngaard *(vers 9; Js 5:1-7)*. Hij zegt als *"de HEERE van de legermachten"* dat de vijand na het oordeel nog een keer het land zal doorgaan, zoals een druivenplukker nog eens door de wijngaard gaat om te zien of er nog ergens druiven zijn blijven hangen. Beeldend wordt voorgesteld hoe de hand van de druivenplukker langs de ranken gaat. Rank na rank zoekt hij af of er nog ergens een vergeten druif hangt. Zo zal de vijand Jeruzalem uitkammen in een nalezing die ertoe zal voeren dat wie aan het oordeel is ontkomen, alsnog wordt weggevoerd of omgebracht.

Jeremia vraagt zich af tegen wie hij zal spreken *(vers 10)*. Is er nog wel iemand die luistert naar het woord van de HEERE dat hij spreekt? Zijn woorden lijken geen enkele uitwerking te hebben. De oorzaak daarvan is dat het oor van het volk onbesneden is, evenals hun hart *(Jr 4:4; Hd 7:51)*. Ze willen niet luisteren, want ze willen zichzelf niet veroordelen. Hun oren zijn verstopt door de vuiligheid van de zonde. Vervolgens stoppen ze ook nog hun vingers in de oren. Ze *kunnen* het Woord niet horen en ze *willen* het Woord niet horen.

Hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest, zoals uw vaderen, zo ook u. (Hd 7:51)

Het woord van de HEERE wordt door hen versmaad, dat wil zeggen bespottelijk gemaakt en veracht. Een dergelijke reactie doet zowel de HEERE als de profeet pijn. Het volk vindt geen vreugde in het woord van de HEERE, het heeft niets aantrekkelijks voor hen, er zit voor hen geen smaak

aan. De oorzaak daarvan is dat ze nooit de kracht ervan in hun hart en geweten hebben gevoeld. Hoe heel anders is dat bij Jeremia en bij hen die opnieuw geboren zijn *(Jr 15:16; Ps 1:2; 1Pt 2:2-3)*.

...,
maar die zijn vreugde vindt in de wet van de HEERE
en Zijn wet dag en nacht overdenkt. (Ps 1:2)

Verlangt als pasgeboren kinderen naar de redelijke, onvervalste melk, opdat u daardoor opgroeit tot behoudenis; als u geproefd hebt dat de Heer goedertieren is, ... (1Pt 2:2-3)

De volkomen onverschillige en zelfs smadelijke houding van het volk tegenover het woord van de HEERE bewerkt bij Jeremia grote verontwaardiging *(vers 11)*. Hij is vervuld van de grimmigheid die ook bij de HEERE aanwezig is over een dergelijke opstelling van Zijn volk. Jeremia heeft die grimmigheid willen inhouden, maar dat lukt hem niet langer. Hij predikt het onheil niet omdat hij dat zo graag doet, maar als ze dan zo afvallig zijn, moet het oordeel komen.

Jeremia krijgt dan van de HEERE de opdracht om Zijn grimmigheid over de hele bevolking uit te gieten. Het oordeel moet komen over

1. de op straat spelende *"kleine kinderen"*,
2. *"de jongemannen"* die in een kring bij elkaar staan en elkaar vermaken,
3. *"de man"* en *"de vrouw"* en
4. *"de oudere met de hoogbejaarde"*.

Alle bevolkingsgroepen, in elke leeftijdscategorie en in alle samenstellingen, van jong tot oud, vallen onder het oordeel van de wegvoering in ballingschap omdat het verderf bij iedereen aanwezig is.

Het oordeel komt ook over hun huizen en hun akkers en hun vrouwen *(vers 12)*. Akkers en vrouwen worden in één adem genoemd, alsof vrouwen ook 'bezit' zijn. Alles gaat over in de handen van anderen, dat wil zeggen van de vijand, de Babyloniërs. Zij worden de nieuwe eigenaars. Dat zal gebeuren omdat de HEERE Zijn hand in toorn tegen Zijn volk uitstrekt. Het uitstrekken van Zijn hand betekent dat Hij daadwerkelijk ingrijpt en Zijn macht openbaart. Dit is waar Mozes voor heeft gewaarschuwd *(Dt 28:30)*.

Met een vrouw zult u in ondertrouw gaan, maar een andere man zal met haar slapen; een huis zult u bouwen, maar er niet in wonen; een wijngaard zult u planten, maar de vrucht ervan niet eten. (Dt 28:30)

De toorn van God wordt opgewekt door de handelwijze van het hele volk. Van de jongste tot de voornaamste zijn ze alleen maar uit op winst *(vers 13)*. De begeerte naar meer beheerst hen. De profeet en de priester doen daar even hard aan mee. In plaats van het volk voor te houden wat de HEERE graag wil, pleegt ieder van hen bedrog om ook maar zoveel mogelijk geld in bezit te krijgen.

Ze bedriegen het volk door niet de ware oorzaak – de zonde – aan te tonen van de breuk die met de HEERE is ontstaan. In plaats daarvan moedigen ze de kwaaddoeners aan voort te gaan met zondigen door hun vrede te verkondigen *(vers 14; vgl. Mi 3:5; 1Th 5:3)*. Dit is wel een heel gemakkelijke genezing van de breuk. Het is zoiets als een kankergezwel bedekken met een pleister. Het is dan ook geen echte genezing. Het is het valse optimisme van de zonde. Er is helemaal geen vrede. Er is integendeel de dreiging van de komst van een wrede vijand.

Zo zegt de HEERE tegen de profeten
die Mijn volk misleiden,
die, [als] zij met hun tanden [kunnen] bijten,
vrede verkondigen.
Wie hun echter niets in hun mond geeft,
aan hem verklaren zij de oorlog. (Mi 3:5)

Wanneer zij zullen zeggen: Vrede en veiligheid, dan zal een plotseling verderf over hen komen zoals de barensnood over een zwangere, en zij zullen geenszins ontkomen. (1Th 5:3)

Maakt het ook nog enige indruk op hen als ze met hun daden worden geconfronteerd *(vers 15)*? Nee hoor. Er is geen enkel schaamtegevoel bij hen om wat ze hebben gedaan. Ze begaan het grofste kwaad zonder daarbij of daarvan de geringste blos van schaamte op hun gezicht te krijgen *(Jr 8:12)*. Totale ongevoeligheid met betrekking tot hun zonden kenmerkt hen. Daardoor staan ze niet open voor de boodschap van de waarheid. Daarom komt op Gods tijd Zijn oordeel over hen.

De oorzaak van het oordeel | *verzen 16-21*

16 *Zo zegt de HEERE:*
Ga staan op de wegen, en zie,
vraag naar de aloude paden,
waar toch de goede weg is, en bewandel die.
Dan zult u rust vinden voor uw ziel.
Maar zij zeggen: Wij bewandelen [die] niet.
17 *Ik heb wachters over u aangesteld:*
Sla acht op het geluid van de bazuin!

Maar zij zeggen: Daar slaan wij geen acht op.
18 *Daarom, heidenvolken, luister,*
weet, gemeenschap,
wat er onder hen [leeft]!
19 *Luister, aarde,*
zie, Ik breng onheil
over dit volk.
[Dat is] de vrucht van hun gedachten.
Want op Mijn woorden hebben zij geen acht geslagen,
en Mijn wet, die hebben zij verworpen.
20 *Waarom zou voor Mij wierook uit Sjeba moeten komen*
en de beste kalmoes uit een ver land?
Uw brandoffers zijn [Mij] niet welgevallig,
en uw slachtoffers zijn Mij niet aangenaam.
21 *Daarom, zo zegt de HEERE:*
Zie, Ik ga dit volk
struikelblokken geven waarover zij zullen struikelen:
de vaders samen met de zonen,
de buurman met zijn naaste, zij zullen omkomen.

Er is een weg om aan alle aangekondigde rampspoed te ontkomen. Dat is door te gaan *"staan op de wegen"* en te vragen *"naar de aloude paden" (vers 16)*. De oproep is eerst om te gaan staan op de wegen die ze nu gaan, om te zien of dat wegen zijn waarlangs de HEERE hen leidt, of dat het eigen wegen zijn *(vgl. Kl 3:40)*. Als ze eerlijk zijn, zullen ze zeggen dat het eigen wegen zijn. Dan volgt de oproep om *"naar de aloude paden"* te vragen *(vgl. Jb 8:8; 22:15; Dt 32:7)*. Dat zijn de paden waarlangs de HEERE de vaderen heeft geleid, de paden die aangewezen worden door de goede aanwijzingen en oude wetten die de HEERE hun tot hun zegen heeft gegeven *(vgl. 2Kr 17:3-4)*.

Laten wij onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laten wij terugkeren tot de HEERE! (Kl 3:40)

De HEERE was met Josafat, want hij ging in de vroegere wegen van zijn vader David, en hij zocht de Baäls niet, maar hij zocht de God van zijn vader, en ging in Zijn geboden, en [deed] niet zoals Israël deed. (2Kr 17:3-4)

Het gaat erom dat er met het hart aan de HEERE wordt gevraagd om hun Zijn wil bekend te maken. De oprechtheid van het vragen naar die paden zal hen ertoe brengen te gaan luisteren naar de heilige Schrift. Daarin

zullen ze de wil van de HEERE ontdekken over de weg die Hij wil dat ze gaan. Wat dan nog moet gebeuren, is de ontdekte weg bewandelen. Het gevolg daarvan zal zijn dat ze rust vinden voor hun ziel. Het gaan van de weg van de Heer geeft innerlijke rust en blijdschap. Daarin is ook begrepen vrede, welvaart, veiligheid, een geordend leven.

In het Nieuwe Testament worden we ook steeds opgeroepen terug te keren naar het woord van de apostelen *(2Pt 3:2; Jd 1:17)*. Het is niet terug naar de traditie of de vaderen, maar naar het Woord van God. Het gaat om de paden van de vaderen voor zover ze in overeenstemming met Gods Woord zijn. Wie in gehoorzaamheid aan Gods Woord achter de Heer aangaat, vindt rust voor zijn ziel *(Mt 11:29-30)*. Dat zegt de Heer Jezus. Wie dat doet, wordt door de omgeving, vooral door de naamchristenen, met medelijden bezien en ouderwets genoemd, zelfs enghartig. Maar wie deze weg gaat, vindt rust voor zijn ziel die alle moderne wegen niet kunnen geven.

..., opdat u terugdenkt aan de woorden die tevoren door de heilige profeten gesproken zijn en aan het gebod van de Heer en Heiland, door uw apostelen [verkondigd]. (2Pt 3:2)

Neemt Mijn juk op u en leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en u zult rust vinden voor uw zielen; want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht. (Mt 11:29-30)

Helaas is de reactie van het volk dat ze die weg niet bewandelen. Het is een bewuste keus. Ze *weigeren* die weg te gaan. Zelfs als de HEERE hen indringend waarschuwt door Zijn wachters, dat zijn Zijn profeten, zeggen ze dat ze er geen acht op slaan *(vers 17)*. Ze houden zich doof voor de roepstem van de HEERE, Die hen op de goede weg wil brengen om hen te zegenen.

Als het volk dan zo onwillig is om naar de HEERE te luisteren, spreekt Hij tot de heidenen en heel de aarde dat Hij Zijn volk zal straffen voor hun afwijzen van Hem *(verzen 18-19)*. Wat Hij over hen brengt, hebben ze over zichzelf afgeroepen, het is *"de vrucht van hun gedachten"*. Hier blijkt nog eens dat de misdaden en zonden van het volk geen opwellingen zijn, maar de uitwerking van weloverwogen innerlijk overleg. Een mens is wat hij denkt. In hun gedachten is geen plaats voor God. Daarom hebben ze op Gods woorden geen acht geslagen en hebben ze Zijn wet verworpen.

De HEERE vraagt Zich af of er nog enige reden is om het reukwerk dat ze Hem brengen van hen aan te nemen *(vers 20)*. De ingrediënten voor hun reukwerk als symbool van hun aanbidding zijn kostbaar omdat ze van

een ver land komen. Maar voor de HEERE is het waardeloos. Als zij zo tegenover Hem staan, als hun hart zo ver van Hem verwijderd is, kan Hij er niets mee. Hij wil het helemaal niet. Een puur uiterlijke dienst is walgelijk voor hem *(vgl. Js 1:11-13; Jr 7:21-23; Hs 6:6; Am 5:21-27; Mi 6:6-8)*. Ook hun brandoffers en slachtoffers zijn Hem niet welgevallig en aangenaam. Hun aanbidding wordt door Hem niet aanvaard als er geen gehoorzaamheid aan Hem is *(1Sm 15:22)*.

Een verdorven aanbidding zal tot struikelblokken leiden die de HEERE in de weg legt van hen die naar Hem toe komen en waardoor zij zullen omkomen *(vers 21)*. In het licht van de volgende verzen kunnen we daarbij denken aan een vijand die het land binnenvalt en hun alle vrijheid ontneemt. Het kwaad van een huichelachtige aanbidding wordt in de families, *"de vaders samen met de zonen"*, en in de samenleving, *"de buurman met zijn naaste"*, gevonden. De HEERE veroorzaakt hun val niet, dat doen zij zelf.

De verschrikking van de vijand | *verzen 22-30*

> 22 *Zo zegt de HEERE:*
> *Zie, een volk komt uit het land in het noorden,*
> *een grote natie zal opgewekt worden van de uithoeken van de aarde.*
> 23 *Boog en werpspies grijpen zij vast,*
> *meedogenloos is het, zij zullen geen medelijden hebben.*
> *Hun geluid bruist als de zee,*
> *en zij rijden op paarden,*
> *als mannen opgesteld voor de strijd*
> *tegen u, dochter van Sion.*
> 24 *Wij hebben het gerucht over hem gehoord, wij hebben de moed verloren,*
> *benauwdheid heeft ons aangegrepen, smart als van een barende [vrouw].*
> 25 *Trek het veld niet in, ga de weg niet op,*
> *want daar is het zwaard van de vijand, angst van rondom.*
> 26 *Dochter van Mijn volk, omgord u met een rouwgewaad,*
> *wentel u in de as,*
> *bedrijf rouw over een enig [kind],*
> *betoon een zeer bittere rouwklacht,*

want plotseling zal over ons
de verwoester komen.
27 *Ik heb u aangesteld [tot] keurmeester onder Mijn volk, [tot] een vesting,*
opdat u hun weg zou kennen en beproeven.
28 *Zij allen zijn de afvalligsten van de afvalligen,*
zij gaan rond met lasterpraat, [als] koper en ijzer zijn ze,
verdervers zijn het, allemaal.
29 *De blaasbalg is verbrand,*
het lood is door het vuur vergaan,
tevergeefs heeft [de smelter] zo ijverig gesmolten,
want de slechten zijn niet uitgezuiverd.
30 *Verworpen zilver noemt men hen,*
want de HEERE heeft hen verworpen.

De HEERE voorzegt dat het afvallige volk zal worden overrompeld door een meedogenloos volk uit het noorden, dat is Babel *(verzen 22-23)*. Zonder enig medelijden zullen ze dood en verderf om zich heen zaaien. De onstuimigheid waarmee ze komen aanstormen, lijkt op het bruisen van de zee, waarvan de ene golf op de andere volgt. Zo gaat het onophoudelijk door. Deze opeenvolging van golven is door geen enkele menselijke macht tegen te houden. Ze rijden op paarden, wat de snelheid van hun komst onderstreept. De mannen zijn opgesteld voor de strijd, wat aangeeft dat ze doelgericht te werk gaan. Het is allemaal gericht tegen *"de dochter van Sion"*, wat aangeeft dat Jeruzalem een begerenswaardig doelwit voor de aanstormende vijand is.

Alleen al het gerucht van de komst van deze vijand veroorzaakt paniek en verlamming, een totale ontzetting *(vers 24)*. Alle moed zinkt hun in de schoenen. De keel wordt door angst dichtgeknepen. Ze voelen zich als een barende vrouw. Er is veel smart die niet kan worden tegengehouden of ongedaan gemaakt kan worden. Vluchten heeft geen zin, want het zwaard van de vijand is overal *(vers 25)*. Waar men ook maar kijkt, overal zijn vijanden. Er is letterlijk *"angst van rondom"*.

In *vers 26* spreekt de HEERE tot Zijn volk. Hij roept op tot rouwen en een rouwklacht met het oog op de komst van de verwoester *(vgl. Jn 3:8)*. Hun rouwklacht moet zo diep-

Mens en dier moeten in rouwgewaden gehuld zijn en met kracht tot God roepen. Zij moeten zich bekeren, ieder van zijn slechte weg en van het geweld dat aan zijn handen kleeft. (Jn 3:8)

gaand zijn, als betrof het de dood van een enig kind. De smart over de dood van een kind is groot, de smart over een enig kind is uitermate groot omdat daarmee alle hoop op voortzetting van het geslacht verloren is gegaan. Daarom moet het ook *"een zeer bittere rouwklacht"* zijn. In deze diepe rouw vereenzelvigt Jeremia zich met zijn volk. Dat zien we aan het woord *"ons"*.

De HEERE sluit daarop aan *(vers 27)*. Hij heeft Jeremia aangesteld als iemand die geheel met het volk vereenzelvigd is om het te keuren. Zijn omgang met de HEERE stelt hem in staat de weg van het volk te kennen en te beproeven, zoals de HEERE die kent. Dat veronderstelt zorgvuldig en soms langdurig onderzoek. Het oordeel wordt niet plotseling, in een opwelling van toorn uitgesproken. Tevens heeft Hij Jeremia voor hen tot een vesting gemaakt *(vgl. Jr 1:18-19)*. Dat wil zeggen dat wie naar hem luistert, veilig zal zijn.

De conclusie van keurmeester Jeremia is dat zijn volksgenoten van alle afvalligen de ergsten zijn *(vers 28)*. Dit betreft hun houding tegenover de HEERE. Dat heeft gevolgen voor hun verhouding tot hun volksgenoten. Ze lasteren de Naam van de HEERE met ongekende hardheid, *"koper en ijzer"*, en verderven wat goed is. Wat de HEERE ook heeft geprobeerd om door Zijn oordelen Zijn volk van hun slechte weg te laten terugkeren, het is allemaal tevergeefs geweest *(vers 29)*.

De blaasbalg kunnen we zien als een beeld van de middelen die de HEERE heeft gebruikt om Zijn volk tot inkeer te brengen. Daarbij kunnen we denken aan het spreken van de profeten en aan de vijanden die Hij heeft gezonden. De blaasbalg is verbrand, hij werkt niet meer. Het lood is wel in het vuur geweest en de smelter heeft zijn best gedaan om het te smelten en op die manier te zuiveren, maar alle inspanning is tevergeefs: *"De slechten zijn niet uitgezuiverd."*

Integendeel, er is gebleken dat het hele volk uit slechten bestaat, dat er niemand is die daarop een uitzondering is *(vgl. Jr 5:1)*. Er zijn helemaal geen slechten af te scheiden, want er zijn geen goeden. Het volk is in zijn geheel een onedel metaal. Jeremia komt tot de conclusie dat de HEERE hen allemaal als ongezuiverd zilver, als waardeloos metaal, moet wegwerpen *(vers 30)*. De HEERE kan niet anders, hun onverbeterlijkheid verplicht Hem daartoe.

Jeremia 7

Inleiding

In *Jeremia 2-4* heeft Jeremia gesproken over het familieleven en in *Jeremia 5-6* over het politieke leven. In dit hoofdstuk spreekt hij over het godsdienstige leven.

De toespraken in *Jeremia 7-10* staan bekend als de 'tempeltoespraken', die trouwens niet alle bij dezelfde gelegenheid uitgesproken hoeven te zijn. Ze zijn een frontale aanval op het vertrouwen dat het volk stelt in de tempel als de zekere bescherming van Jeruzalem tegen alle vijanden. Deze toespraken hebben Jeremia blijvende vijanden opgeleverd.

Jeremia 1-6 vormen een eenheid. Ze bevatten profetieën in de dagen van Josia. In *Jeremia 7* zijn we in een latere tijd. De tempeltoespraak in *Jeremia 26*, die volgens veel commentatoren dezelfde is als hier, wordt gehouden aan het begin van de regering van Jojakim *(Jr 26:1)*. Daar wordt vooral de reactie op de prediking naar voren gebracht. De prediking van Jeremia heeft dan al ongeveer achttien jaar geduurd, zodat hij hier rond de veertig jaar oud is.

Jojakim is een goddeloos man. Hij maakt alle hervormingen van zijn vader Josia ongedaan. Hij dient de afgoden en leidt een luxe leven. Deze man wordt een van de grootste vijanden van Jeremia. Te midden van zijn leven vol van de bevrediging van de eigen genoegens verschijnt ineens Jeremia. Tot nu toe hebben we over de prediking van Jeremia gelezen, maar nog niet van tegenstand, van reacties. Dat gaat hier gebeuren.

Jeremia predikt tegen de tempel zelf. Dat is de grootste belediging voor de Jood. Wie de tempel aanvalt, valt het diepste wezen van de Jood aan. In deze toespraak ligt dan ook de kiem van de haat die steeds dieper wortelt en zich steeds feller openbaart. De dodelijke haat van de Joden hierover ervaart ook de Heer Jezus als Hij over het afbreken van de tempel spreekt *(Mt 26:59-68)*.

Misplaatst vertrouwen | *verzen 1-7*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Ga in de poort van het huis van de HEERE staan, en predik daar dit woord, en zeg: Hoor het woord van de HEERE, heel Juda, u die door deze poorten binnengaat om zich voor de HEERE neer te buigen. 3 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Laat uw wegen en uw daden goed zijn, dan laat Ik u wonen in deze plaats. 4 Stel uw vertrouwen niet op bedrieglijke woorden: De tempel van de HEERE, de tempel van de HEERE, de tempel van de HEERE is dit! 5 Als u echter uw wegen en uw daden werkelijk betert, als u werkelijk recht doet tussen iemand en zijn naaste, 6 [als] u de vreemdeling, de wees en de weduwe niet onderdrukt, geen onschuldig bloed in deze plaats vergiet, en geen andere goden achterna gaat, uzelf ten kwade, 7 dan zal Ik u in deze plaats, in het land dat Ik uw vaderen gegeven heb, laten wonen, eeuw uit en eeuw in.*

Het woord van de HEERE is tot Jeremia gekomen *(vers 1)*, wat betekent dat Jeremia een opdracht van de HEERE heeft gekregen. Hij moet in de poort van de tempel gaan staan – waardoor hij zeker is van een groot gehoor – en het woord richten tot allen die naar de tempel gaan om zich voor de HEERE neer te buigen *(vers 2)*.

Jeremia moet het woord tot hen richten namens *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël" (vers 3)*. Het is alsof God Zich in al Zijn grootheid tot deze mensen richt om het contrast duidelijk te maken tussen wat zij doen en Wie Hij is. Hij kent hen door en door. Hij ziet wat deze mensen doen. Dat lijkt goed, maar Hij kent hun motieven, en die deugen niet, net zomin als hun daden. Ze zijn vandaag te herkennen in mensen die, als ze naar de kerk gaan, van mening zijn dat ze nog niet zo slecht zijn. Maar God kent hun wegen en daden.

Hij roept hen op tot bekering. De oproep is eenvoudig, direct en onmiskenbaar. Het gaat erom dat ze niet de schijn ophouden dat ze goede wegen gaan en goede daden doen, maar dat ze werkelijk hun wegen en daden verbeteren. Als ze dat doen, zal Hij hen *"in deze plaats laten wonen"*, in Jeruzalem, wat niet vanzelfsprekend is. De Joden nemen dat aanmatigend wel als vanzelfsprekend aan. Het uitspreken van een drievoudig *"de tempel van de HEERE"* laat wel zien hoe overtuigd ze zijn van de aanwezigheid van de HEERE in hun midden in de tempel *(vers 4)*. Ze menen dat ze, omdat ze

Gods volk zijn, recht hebben op de tempel, terwijl ze met de God van de tempel totaal geen rekening houden.

De stem van Jeremia dondert ertegenin – zo hard moeten deze woorden toch wel in hun oren hebben geklonken – dat een tempel zonder Godsvrucht misleiding is. Hij zegt tegen hen dat het leugenwoorden van valse profeten zijn. Het zijn *"bedrieglijke woorden"*, woorden die als een mantra klinken. Een mantra is het steeds weer herhalen van woorden, waardoor iemand het gevoel krijgt dat de uitgesproken woorden staan voor de werkelijkheid. Als je iets maar vaak genoeg herhaalt, is het zo, zo menen ze.

Zij voelen zich Gods uitverkoren volk. Ze denken dat ze niets hoeven te vrezen. Steeds heeft God Zijn volk bevrijd uit de macht van vijandige volken. Daarbij klampen ze zich vast aan de belofte van het eeuwige koningschap aan David *(2Sm 7:11-17)* en de keus van de HEERE voor Sion als Zijn aardse woning *(Ps 132:13-16)*. Daarom kan er naar hun mening niets met de tempel gebeuren.

Onder Hizkia heeft God toch ook een grote bevrijding bewerkt *(2Kn 19:32-37)*? Dat is natuurlijk vanwege de tempel die daar staat, zo redeneren ze. Hoe zou die ooit door God prijsgegeven kunnen worden? In hun bijgeloof zien ze de tempel als een mascotte. Het is hetzelfde bijgeloof dat Hofni en Pinehas bezitten wanneer zij de ark als een mascotte meenemen in de strijd tegen de Filistijnen *(1Sm 4:3-11)*. Zij menen ook dat God 'natuurlijk' de ark niet in handen van de Filistijnen zal laten vallen. Hoe vergissen zij zich en hoe vergissen de mensen in Jeruzalem zich. Huichelachtig spreken ze het drie keer uit dat dit de tempel van de HEERE is. Zo verblind zijn deze mensen.

We zien dat in de hele geschiedenis van de christenheid en ook in onze harten. De rooms-katholieke kerk heeft ook gedacht dat haar niets kan gebeuren. Dan geeft God het werk van de reformatie. De reformatie heeft hetzelfde gedacht. We horen het ook in de nadere reformatie, als er door sommigen in de zogeheten 'broederbeweging' gezegd wordt: 'Het getuigenis van de Heer, dat zijn wij toch? De tafel van de Heer is bij ons!' Dat wordt alsmaar herhaald en men gelooft er heilig in. Als het hart niet meer bij Gods Woord blijft en het alleen een uiterlijke godsdienst wordt, moet God Zijn oordeel erover uitspreken. De christenheid leert ons dat wat

trouw begon, wel in naam verder kan gaan, maar dat God er niet meer mee in verbinding kan zijn omdat het alleen uiterlijk is.

Jeremia schudt hen wakker uit hun valse zekerheid. De HEERE aanvaardt geen louter houden van uiterlijke inzettingen, maar ware vroomheid. Hij zoekt en *"vindt vreugde in waarheid in het binnenste" (Ps 51:8)*. Jeremia houdt hun voor op welke manier zij hun wegen en daden werkelijk kunnen verbeteren *(vers 5)*. Daarvoor verwijst hij naar de woorden van Mozes, naar de oude paden, naar de woorden van het begin. Hij haalt daaruit drie voorschriften aan. Als ze daarnaar handelen, kunnen ze laten zien dat ze oprecht zijn voor de HEERE.

- De eerste twee voorschriften gaan over de houding tegenover de naaste. Het eerste is dat ze werkelijk recht doen tussen iemand en zijn naaste, zonder aanzien des persoons, zonder eigen belang.
- Het tweede is dat ze de kwetsbaren en weerlozen niet onderdrukken, met als ergste uitwas het vergieten van onschuldig bloed, moord, *"in deze plaats"*, dat is de tempel *(vers 6)*. Het gaat om mensen die een gemakkelijke prooi zijn voor uitbuiters, voor mensen die geen medelijden kennen. De HEERE wil juist dat Zijn gezindheid tegenover de zwakken in de Zijnen naar voren komt *(Dt 14:29; 16:11; 24:19; Ps 94:6; Dt 19:10-13; 21:1-9)*. Wat zij nu doen, staat daar lijnrecht tegenover.
- Het derde voorschrift betreft hun houding tegenover de HEERE. Ze tergen Hem nu nog met het achternagaan van andere goden, wat kwaad over hen brengt. Als ze geen andere goden meer achternagaan, zullen ze daardoor laten zien dat ze het ernstig menen met het dienen van de HEERE *(vgl. 1Sm 7:3)*.

De HEERE zal, als Hij deze goede dingen bij hen ziet, Zich niet onbetuigd laten *(vers 7)*. Hij zal hen dan niet uit Jeruzalem en het land verdrijven, maar hen daar laten wonen. Het is immers het land dat Hij hun vaderen gegeven heeft. Ze zullen daar blijven wonen, *"eeuw uit en eeuw in"*, dat wil zeggen altijd. Dat betekent dat ook Hij daar zal blijven wonen.

Onverschillig om Godvrezend te leven | *verzen 8-11*

> *8 Zie, u vertrouwt op bedrieglijke woorden die niet van nut zijn. 9 Stelen, doodslaan, overspel plegen, valse eden afleggen, reukoffers brengen aan de*

> *Baäl, andere goden achternagaan, die u niet gekend hebt, 10 en [dan] voor Mijn aangezicht komen staan in dit huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, en zeggen: Wij zijn gered – om al deze gruweldaden te doen? 11 Is dan dit huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, in uw ogen een rovershol? Ook Ik, zie, Ik heb [het] gezien, spreekt de HEERE.*

De scherpte van Jeremia's woorden neemt toe. Met een krachtig *"zie"* om hun aandacht er nadrukkelijk op te vestigen klinkt nog eens het verwijt van de HEERE dat de woorden waarop het volk vertrouwt met het oog op hun positie, bedrieglijk zijn en dat het daarom nutteloos is daarop te vertrouwen *(vers 8; vers 4)*. Ze zijn van geen enkel nut, ze hebben geen basis en rechtvaardigen op geen enkele manier hun daden en beschermen niet tegen Gods oordeel.

Hun daden laten zien wat de werkelijke toestand van hun hart is *(vers 9)*. Er is niets bij hen aanwezig van de voorwaarden die de HEERE gesteld had om hen voor altijd in het land te laten wonen. Ze zijn schuldig aan het overtreden van meerdere van de tien geboden en toch wagen ze het, terwijl ze zo leven, tevens uiting te geven aan hun vertrouwen in de tempel.

Ze zijn zelfs zo vermetel, dat ze in Gods huis voor Gods aangezicht durven te komen en daar te zeggen dat ze gered zijn *(vers 10)*. De HEERE wijst hen er nadrukkelijk op dat ze in feite zeggen dat ze hun redding gebruiken als een aanleiding om allerlei gruweldaden te bedrijven. Ze misbruiken wat ze uit genade van de HEERE hebben gekregen als een gelegenheid om aan hun vleselijke lusten te voldoen *(Gl 5:13; Jd 1:4)*. Maar genade is geen vrijbrief om te zondigen.

Want u bent geroepen om vrij te zijn, broeders; [gebruikt] echter de vrijheid niet als een aanleiding voor het vlees, maar dient elkaar door de liefde. (Gl 5:13)

Door hun handelwijze maken ze van het huis van de HEERE een rovershol, waar ze hun misdadig bedrijf uitoefenen. Ze menen dat ze daar veilig zijn tegen andere rovers die hun de buit willen afnemen *(vers 11a)*. Gods huis hebben ze tot een rovershol gemaakt, zoals ook de Heer Jezus hen dat verwijt *(Mt 21:12-13; Jh 2:13-17; vgl. Js 56:7)*. Ze beroven de HEERE van wat Hem toekomt en dat doen ze ook van hun naasten. De HEERE heeft alle gruwelen die

En Jezus ging de tempel binnen en dreef allen uit die verkochten en kochten in de tempel, en de tafels van de wisselaars keerde Hij om, en de stoelen van hen die duiven verkochten. En Hij zei tot hen: Er staat geschreven:' Mijn huis zal een huis van gebed worden genoemd'; u maakt er echter een rovershol van. (Mt 21:12-13)

Zijn volk bedrijft, gezien, zo zegt Hij met nadruk *(vers 11b)*. Niets ontgaat Hem.

Het voorbeeld van Silo | *verzen 12-15*

> *12 Want ga toch naar Mijn plaats die in Silo was, daar waar Ik vroeger Mijn Naam heb laten wonen, en zie wat Ik daarmee gedaan heb vanwege de slechtheid van Mijn volk Israël. 13 Welnu, omdat u al deze daden doet, spreekt de HEERE, en Ik vroeg en laat tot u sprak, maar u niet geluisterd hebt, en Ik u geroepen heb, maar u niet geantwoord hebt, 14 zal Ik met dit huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, waarop u vertrouwt, en met deze plaats, die Ik u en uw vaderen gegeven heb, doen zoals Ik met Silo heb gedaan. 15 Ik zal u van voor Mijn aangezicht wegwerpen, zoals Ik al uw broeders weggeworpen heb, heel het nageslacht van Efraïm.*

De HEERE herinnert Zijn volk aan Silo *(vers 12)*. Menen zij dat zij Zijn tegenwoordigheid kunnen claimen omdat ze de tempel hebben? Dan moeten ze maar eens naar Silo gaan. Dan zien ze een voorbeeld tot waarschuwing, waarvan ook wij moeten leren. In Silo heeft Jozua de tabernakel opgericht *(Jz 18:1; Ri 18:31)*. Daar heeft hij het land door het lot verdeeld. Daar is Samuel begonnen met profeteren *(1Sm 1:24b)*.

Zij bracht hem in het huis van de HEERE in Silo, toen de jongen nog [heel] jong was. (1Sm 1:24b)

Silo is driehonderd jaar lang het godsdienstig centrum geweest, tot de dagen van Eli en Samuel. Dan geeft God Zijn woning vanwege de slechtheid van Zijn volk prijs, hoewel Hij daar Zijn Naam heeft laten wonen *(Ps 78:60-61; 1Sm 4:11)*. Dat zal Hij ook met de tempel doen, ook vanwege hun slechtheid en ongehoorzaamheid *(verzen 13-14)*.

Daarom verliet Hij de tabernakel te Silo,
de tent [waarin] Hij woonde onder de mensen.
Hij gaf Zijn macht over in gevangenschap,
Zijn luister in de hand van de tegenstander.
(Ps 78:60-61)

Hij heeft telkens weer geprobeerd hen tot inkeer te brengen door Zijn boodschappers, Zijn profeten naar hen te sturen. Het is allemaal tevergeefs geweest. Hij is er steeds vroeg bij geweest om Zijn profeten tot hen te zenden en tot hen te spreken *(vers 25)*. Hij heeft vroeg en laat *gesproken* en Hij heeft vroeg en laat *gezonden (Jr 25:3-4)*. Hij heeft er alles aan gedaan om hen op de goede weg, de weg van zegen, terug te brengen. Ze hebben echter

niet willen luisteren. Zo ijverig en volhardend als de HEERE is geweest in het zenden en spreken, zo halsstarrig is het volk geweest in zijn weigering om te gehoorzamen. De oorzaak daarvan is hun vertrouwen op de tempel van God in plaats van op de God van de tempel.

Hij zal met hen, de twee stammen, hetzelfde doen als met de tien stammen, die Hij *"al uw broeders"* noemt *(vers 15)*. *"Heel het nageslacht van Efraïm"* is weggevoerd door de Assyriërs. De twee stammen zullen in handen van de Babyloniërs vallen en door hen in ballingschap worden gevoerd. Vroeger is Silo verworpen en de HEERE zal nu Sion verwerpen; vroeger zijn de tien stammen weggevoerd en de HEERE zal nu de twee stammen laten wegvoeren. Dat God in het verleden afwijking van Hem en Zijn Woord heeft bestraft, laat zien dat God in het heden afwijking van Hem en Zijn Woord zal bestraffen. We moeten leren uit het verleden *(vgl. 1Ko 10:6)*.

En deze dingen gebeurden tot voorbeelden voor ons, opdat wij geen begeerte in [het] kwade zouden hebben, zoals zij er begeerte in hadden. (1Ko 10:6)

Aanbidding van de koningin van de hemel | *verzen 16-20*

> *16 En u, bid niet voor dit volk, hef voor hen geen geroep of gebed aan, dring niet bij Mij aan, want Ik zal niet naar u luisteren. 17 Ziet u niet wat zij doen in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem? 18 De kinderen sprokkelen hout, de vaders steken het vuur aan en de vrouwen kneden deeg om offerkoeken te maken voor de koningin van de hemel. Zij gieten plengoffers uit voor andere goden, zodat zij Mij tot toorn verwekken. 19 Verwekken zij Mij tot toorn? spreekt de HEERE. [Doen zij het] zichzelf niet aan, tot schande van hun [eigen] gezicht? 20 Daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Mijn toorn en grimmigheid zullen uitgegoten worden over deze plaats, over de mensen en over de dieren, over de bomen op het veld en over de vruchten van het land. Die zullen branden en niet geblust worden.*

Na de duidelijke schildering van de totale ongehoorzaamheid van het volk heeft de HEERE een persoonlijk woord voor Jeremia dat Hij inleidt met de woorden *"en u"*. Jeremia krijgt van de HEERE te horen dat hij voor dit volk niet tot Hem moet bidden of roepen of voor hen bij Hem moet aandringen *(vers 16; vgl. Jr 11:14; 14:11-12)*. Ze zijn zo hardnekkig, dat bidden geen zin heeft. Gods voornemen staat vast. Elk naderen tot God om voor dit volk te bidden is zinloos.

Het is de ware profeet niet te doen om de ondergang van het volk, maar om de redding ervan. De ware profeet zal dan ook naast zijn oordeelsprediking tot het volk tegelijk ook in voorbede Gods aangezicht zoeken ten gunste van datzelfde volk *(Ex 32:10-11; Am 7:2-3,5-6)*. Dat de HEERE tegen hem zegt dat hij niet bij Hem moet aandringen, laat wel sterk uitkomen hoe ernstig en aanhoudend de profeet heeft gebeden. De ware profeet is in de eerste plaats een voorbidder. Hoe kijken wij naar de christenheid waarover ook Gods oordeel komt? Maakt het ons tot voorbidders, dat er nog velen tot God zullen terugkeren?

De HEERE zegt tegen Jeremia dat hij maar eens moet kijken wat er gebeurt in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, dat wil zeggen in heel Juda en heel Jeruzalem *(vers 17)*. Is Jeremia er dan blind voor? Zeker niet, maar de HEERE laat hem daardoor weten dat wat daar gebeurt, te erg, te verschrikkelijk is om daarvoor nog te bidden. Het laat ons de verhouding van de HEERE tot Jeremia zien. Hij betrekt hem in Zijn redenen om verdere voorbede te verbieden, zodat Jeremia het daarin met Hem eens zal zijn.

De HEERE vertelt Jeremia wat Hij ziet. Het hele gezin – kinderen, vaders en moeders – zet zich in om offers te brengen aan de afgoden, waarvan er een met name wordt genoemd: *"De koningin van de hemel" (vers 18)*. We vinden deze titel terug in de gruwelijke afgoderij van de rooms-katholieke kerk, die Maria 'de koningin van de hemel' noemt.*

De kinderen worden eerst genoemd. Ze zijn oud genoeg om hout te sprokkelen en te dragen. Het is een groot kwaad van ouders om hun kinderen in te zetten bij de verering van hun afgoden. Hoever zijn ouders dan afgeweken van de opdracht om altijd en overal met hun kinderen te spreken over het Woord van God *(Dt 6:6-7)*.

Deze woorden, die ik u heden gebied, moeten in uw hart zijn. U moet ze uw kinderen inprenten en erover spreken, als u in uw huis zit en als u over de weg gaat, als u neerligt en als u opstaat. (Dt 6:6-7)

Als de kinderen thuiskomen, staan de vaders klaar om het gesprokkelde hout in brand te steken. Tegelijkertijd zijn de vrouwen bezig met het

* Bron: http://www.heiligen.net/heiligen/08/22/08-22-0048-maria.php

kneden van deeg om offerkoeken te maken. Daarnaast gieten ze ook nog plengoffers uit voor andere goden. Een plengoffer geeft vreugde aan. Ze verheugen zich in hun door demonen gestuurde aanbidding.

Hoe afschuwelijk moet dat voor de HEERE zijn! Wat wordt Hij hierdoor aan de kant gezet en getart. Hoe kan het anders dan dat wat zij doen, Hem tot toorn verwekt. En dat niet alleen, maar ze doen het ook tot hun eigen schande *(vers 19)*. Mensen die zondigen, doen zichzelf altijd schande aan. Zonde kan wel een tijdelijk genot geven, maar eindigt altijd in bitter, eindeloos lijden als er niet voortijdig door berouw en bekering met de zonde wordt gebroken.

Zonde tast alles aan, het hele gebied waar het gebeurt *(vers 20; vgl. Rm 8:20-22)*. Daarom moet over het geheel Gods onafwendbaar, zuiverend oordeel komen. God zal Zijn *"toorn en grimmigheid"* in volle hevigheid over alles uitgieten, zonder dat er een einde aan komt: ze *"zullen branden en niet geblust worden"*. Gods toorn over de zonde is voor ieder die in het offer van Zijn Zoon gelooft, tot een einde gekomen. Wie echter in zijn zonde sterft, op hem blijft de toorn van God tot in eeuwigheid *(Jh 3:36)*.

Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven; maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal [het] leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem. (Jh 3:36)

Gehoorzaamheid beter dan offerande | *verzen 21-26*

> *21 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Voeg uw brandoffers toe aan uw slachtoffers, eet vlees, 22 want Ik heb met uw vaderen op de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde, niet gesproken en hun evenmin [iets] geboden over zaken die betrekking hebben op brandoffers en slachtoffers. 23 Maar deze zaak heb Ik hun geboden: Luister naar Mijn stem. Dan zal Ik u tot een God zijn, en ú zult Mij tot een volk zijn. Bewandel heel de weg die Ik u gebieden zal en het zal u goed gaan. 24 Maar zij hebben niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar ze gingen in hun [eigen] opvattingen voort overeenkomstig hun verharde, boosaardige hart. Zij gingen achterwaarts en niet voorwaarts. 25 Vanaf de dag dat uw vaderen uit het land Egypte vertrokken zijn tot op deze dag, zond Ik [elke] dag, vroeg en laat al Mijn dienaren, de profeten, tot u. 26 [Uw vaderen] hebben echter niet naar Mij geluisterd en hebben hun oor niet geneigd. Zij waren halsstarrig en maakten het erger dan hun vaderen.*

Na de vlammende veroordeling van hun afgoderij volgt er een woord over het brengen van offers *(vers 21)*. In het licht van het voorgaande is dit een ironisch woord. Het volk wordt opgeroepen dat het best kan doorgaan met het brengen van hun slachtoffers en laat ze daar maar lekker van eten. Laat ze er zelfs maar hun brandoffers aan toevoegen. Het zal hun godsdienstige gevoelens strelen en ook een lekker gevoel in de maag geven. Ze hebben dan toch maar mooi hun godsdienstige plichten vervuld en zijn er zelf niet slechter van geworden.

Maar laten ze er ook aan denken dat de HEERE over een dergelijke offerdienst niets tot hun vaderen heeft gezegd of daarover iets heeft geboden, toen Hij hen uit Egypte leidde *(vers 22)*. Hij heeft bij de Sinaï, toen Hij hun Zijn wet gaf, niet over offers gesproken, maar alleen over gehoorzaamheid. Daarna pas heeft Hij over offers gesproken. Het moet in die volgorde.

Offers hebben alleen waarde als ze samen gaan met een wandel in gehoorzaamheid aan Gods geboden. Daar gaat het bij de HEERE om. Hij heeft geen offers voorgeschreven omwille van de offers als zodanig, maar altijd in verbinding met een gehoorzaam hart. Als er een eigenzinnig leven wordt geleid, haat Hij die offers. Hij heeft behagen in gehoorzaamheid, meer dan in offers *(Hs 6:6; Ps 51:18-19; 1Sm 15:22)*.

Want Ik vind vreugde in goedertierenheid en niet in offer,
in kennis van God meer dan in brandoffers! (Hs 6:6)

Want U vindt geen vreugde in offers, anders zou ik ze brengen;
in brandoffers schept U geen behagen.
De offers voor God zijn een gebroken geest;
een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.
(Ps 51:18-19)

Hij heeft gesproken over gehoorzaamheid en de zegen die daaraan verbonden is, dat Hij hun tot een God zal zijn en dat zij tot Zijn volk zullen zijn *(vers 23)*. Als ze de weg zouden gaan die Hij hun heeft geboden, zou het hun goed gaan. Ze hebben echter niet geluisterd, maar gewandeld naar de ingevingen van hun harde, verdorven hart *(vers 24)*. In plaats van vooruit te gaan zijn ze achteruit gegaan. De HEERE heeft er alles aan gedaan om Zijn volk op de goede weg en in de goede richting te laten wandelen.

Vanaf het allereerste begin heeft Hij elke dag Zijn profeten gezonden om Zijn volk erop te wijzen dat gehoorzaamheid aan Hem de weg van zegen is *(vers 25)*. Niets heeft Hij onbenut gelaten om hen op die weg te wijzen. Maar het volk heeft niet geluisterd en het zelfs erger gemaakt dan hun vaderen *(vers 26)*.

Ontvangst van de boodschap van Jeremia | *verzen 27-28*

> *27 U moet al deze woorden tot hen spreken, maar zij zullen niet naar u luisteren. U zult [wel] tegen hen roepen, maar zij zullen u niet antwoorden. 28 Zeg daarom tegen hen: Dit is het volk dat naar de stem van de HEERE, zijn God, niet luistert en de vermaning niet aanvaardt. De waarheid is vergaan, zij is uit hun mond uitgeroeid.*

De HEERE geeft Jeremia de opdracht om alles wat Hij tegen hem zegt tot het volk te spreken, met daarbij de onthutsende mededeling dat het volk niet zal luisteren *(vers 27; vgl. Js 6:9-10)*. Wat een volharding en troost heeft Jeremia nodig gehad om het bijltje er niet bij neer te gooien! Stel je eens een dienst voor met de mededeling van de opdrachtgever dat het zinloos is. Welk nut heeft het dan nog? Alleen liefde en waardering voor de Opdrachtgever Zelf en een helder zicht op Zijn belangen kan dan voor de nodige motivatie zorgen.

Jeremia moet niet alleen *spreken*, hij moet ook *roepen*. Er zal echter geen antwoord komen. Deze apathie is vreselijk voor iemand die Gods Woord brengt aan een volk dat hij liefheeft en zo graag terug wil brengen aan Gods hart.

Jeremia moet dan ook de conclusie aan het volk voorhouden dat zij niet naar de HEERE luisteren en geen vermaning aanvaarden *(vers 28)*. In het boek *Spreuken* wordt regelmatig gewezen op de dwaasheid van het verwerpen van vermaning *(Sp 1:7; 5:12; 13:18; 15:5,10,32)*. De tucht heeft geen effect gehad. Het is een verschrikkelijke constatering: *"de waarheid is vergaan"* en komt niet meer over hun lippen. Er is bij hen alleen huichelarij en onoprechtheid. Ze zijn gevangen in de leugen, zonder de wens eruit bevrijd te worden.

Klaagzang over de verlatenheid van Juda | *verzen 29-34*

> *29 Scheer uw gewijde [hoofdhaar] af en werp [het] weg.*
> *Hef op de kale hoogten een klaaglied aan,*
> *want de HEERE heeft verworpen en verlaten*
> *de generatie van Zijn verbolgenheid.*
>
> *30 Want de Judeeërs hebben gedaan wat kwaad is in Mijn ogen, spreekt de HEERE, zij hebben hun afschuwelijke [afgoden] opgesteld in het huis waar*

> *over Mijn Naam is uitgeroepen, zodat zij dat verontreinigen. 31 En zij hebben de hoogten van Tofet gebouwd, die in het dal Ben-Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters in het vuur te verbranden. Dat heb Ik niet geboden en is niet in Mijn hart opgekomen. 32 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat het niet meer Tofet of het dal Ben-Hinnom zal genoemd worden, maar Moorddal. Men zal in Tofet begraven, omdat er nergens [anders] plaats zal zijn. 33 De dode lichamen van dit volk zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en de dieren op de aarde, en niemand zal [ze] schrik aanjagen. 34 En Ik zal uit de steden van Juda en uit de straten van Jeruzalem de stem van de vreugde en de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid doen ophouden, want het land zal tot een verwoesting worden.*

Het volk wordt opgeroepen zich kaal te scheren *(vers 29)*. Het lange haar van de vrouw – het gaat hier om 'de dochter van Sion' – is haar eer, haar sieraad, en geeft haar toewijding aan de man, hier aan de HEERE, aan *(1Ko 11:15)*. Als ze het afknipt, is dat een schande voor haar *(1Ko 11:6b)*. Die schande moet het volk dragen. Het volk moet het haar afscheren en daarmee het uiterlijke teken van toewijding aan de HEERE verwijderen en wegwerpen. Uiterlijke toewijding heeft alleen waarde als het de weergave van de gezindheid van het hart is. Het is duidelijk geworden dat het volk in niets meer aan de HEERE toegewijd is, maar zich in tegendeel totaal van de HEERE heeft verwijderd.

...; maar als het voor een vrouw een schande is zich het haar te laten afknippen of zich te laten scheren, ... (1Ko 11:6b)

In Israël kan iemand zich voor een bepaalde tijd als nazireeër aan de HEERE toewijden. Als uiterlijk teken moet hij dan zijn haar laten groeien *(Nm 6:5)*. De HEERE wil dat Zijn hele volk zich aan Hem toewijdt. Maar Jeruzalem moet kaalgeschoren worden omdat zij zich heeft verontreinigd. Ze moet niet doen alsof ze de HEERE toegewijd is. De stad is niet toegewijd aan God en is geen sieraad meer voor Hem.

Jeremia krijgt de opdracht om erover te klagen dat de HEERE Jeruzalem heeft verworpen en verlaten omdat de stad Hem met haar gedrag heeft verbolgen. Er zijn meerdere aanleidingen voor die verbolgenheid. Eerst is daar het kwaad van de afschuwelijke afgoden die de Judeeërs in de tempel, *"het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen"*, hebben opgesteld *(vers 30)*. God is in Zijn eer aangetast. Het volk heeft Hem getart door in Zijn huis gruwelen te plaatsen en Zijn huis op de grofste wijze te verontreinigen

(2Kn 21:5; 23:4-7). Het is werkelijk onbeschoft en diep beledigend om Hem zo aan de kant te zetten, Hem zo te schofferen. Zij doen met Zijn huis wat zij willen.

Ook daarbuiten begaan zij de grofste zonden *(vers 31)*. Het is werkelijk afschuwelijk te moeten opmerken dat zij hun zonen en dochters niet aan God wijden, maar aan de afgoden. Dat is gebeurd tijdens de regeringen van Achaz en Manasse *(2Kn 16:3; 21:6)*. Niets van dit alles heeft ook maar enige verbinding met de HEERE en wat er in Zijn hart is. Het is totaal vreemd aan Hem en aan wat Hij van Zijn volk vraagt.

Het oordeel over de afschuwelijke praktijken wordt op aangrijpende wijze door de HEERE aan Jeremia verteld. Het offerdal zal *"Moorddal"* worden genoemd, waar allen zullen worden begraven die door Gods oordeel zijn getroffen *(vers 32)*. De plaats waar zij hun kinderen offeren, zal een open massagraf worden waar hun eigen dode lichamen weggeworpen zullen worden. Daar zullen ze tot voedsel zijn van roofdieren *(vers 33)*. Dit is een ongekende smaad voor een Jood. Er zal niemand overgebleven zijn om die dieren weg te jagen als die zich aan de lichamen te goed doen *(Dt 28:26)*.

Uw dode lichaam zal voedsel zijn voor alle vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde, en niemand zal ze schrik aanjagen. (Dt 28:26)

Dan zal er geen enkel geluid van vreugde worden gehoord uit de steden van Juda en uit de straten van Jeruzalem *(vers 34)*, die nu nog vol zijn van vreugde-uitingen voor 'de koningin van de hemel' *(verzen 17-18)*. Ook de stem van de bruidegom en de stem van de bruid doet de HEERE ophouden. Bij de vreugde van een bruiloft hoort ook het gelukkige vooruitzicht van de geboorte van kinderen. Maar een volk dat zijn kinderen aan de afgoden offert, heeft elk recht op een dergelijk vreugdevol vooruitzicht verloren.

Er is geen hoop dat Juda en Jeruzalem weer bevolkt zullen worden. Elke vreugde is verdwenen, er heerst een doodse, angstaanjagende stilte, zonder uitzicht op verandering. Door de woorden *"de stem van"* steeds te herhalen maakt de profeet de boodschap extra indringend.

Jeremia 8

Ontwijding van de graven | *verzen 1-3*

> *1 In die tijd, spreekt de HEERE, zullen zij de beenderen van de koningen van Juda, de beenderen van hun vorsten, de beenderen van de priesters, de beenderen van de profeten en de beenderen van de inwoners van Jeruzalem uit hun graven halen, 2 en ze uitspreiden voor de zon, voor de maan en voor heel het leger aan de hemel, die zij hebben liefgehad, die zij hebben gediend, die zij achterna zijn gegaan, die zij hebben geraadpleegd en waarvoor zij zich hebben neergebogen. Die zullen niet verzameld en niet begraven worden: als mest op de aardbodem zullen zij zijn. 3 Dan zal de dood verkozen worden boven het leven door heel het overblijfsel van hen die overgebleven zijn uit dit boosaardige geslacht, op alle plaatsen [waar] zij overgebleven zijn, waarheen Ik hen verdreven zal hebben, spreekt de HEERE van de legermachten.*

Deze drie verzen horen nog bij het vorige hoofdstuk. Dat hoofdstuk besluit met een beeld van dode lichamen die niet begraven worden. Daarmee is het dieptepunt van de vernedering nog niet bereikt. Er volgt nog iets wat zo mogelijk nog afschrikwekkender is en dat is het opgraven van al begraven lichamen, dat wil zeggen de beenderen ervan, om die te ontheiligen *(vers 1)*. Ook hier wordt door het steeds herhalen van woorden, in dit geval *"de beenderen van"*, de boodschap extra indringend *(vgl. Jr 7:34)*.

"In die tijd" wil zeggen de tijd van de nationale rampen die over hen zullen komen vanwege hun ontrouw en ongerechtigheid die hiervoor zijn beschreven. De vijand, het leger van de Babyloniërs, zal komen en grafschennis plegen. De reden die zij daarvoor kunnen hebben, is om te zien of er, vooral in de graven van de koningen en vorsten, ook kostbaarheden te vinden zijn. Maar de HEERE laat dit gebeuren om de diepe smaad die het hele volk, van de hoogste tot de laagste onder hen, inclusief de godsdienstige klasse, over zich heeft afgeroepen, extra te laten voelen.

De vijand zal de beenderen *"voor de zon, voor de maan en voor heel het leger van de hemel"* uitspreiden *(vers 2)*. Deze hemellichamen zijn voor allen van wie deze beenderen zijn, bij hun leven voorwerpen van verering geweest *(2Kn 21:3,5; 23:4,11)*. Hun verering ervan wordt gedetailleerd weergegeven.

Ze hebben deze afgoden

1. liefgehad,
2. gediend,
3. zijn ze achternagelopen,
4. hebben ze geraadpleegd en
5. zich ervoor neergebogen.

Het toont hun grote ijver en inzet voor hun afgoden aan. De waardeloosheid van de afgoden en de nutteloosheid van de verering ervan blijken ook hieruit, dat de afgoden niet de grote schande verhinderen die nu over hun beenderen komt. De schande vindt haar dieptepunt als de opgegraven beenderen niet worden herbegraven, maar als mest op de aardbodem zullen zijn *(vgl. Jr 25:33)*. Een uiting van nog diepere minachting voor deze afgodendienaars is niet mogelijk.

De HEERE zal hen, die tot dit boosaardige geslacht behoren en die na de invasie van de vijand nog in leven zijn, weten te vinden, waarheen ze ook verdreven zijn door Hem *(vers 3)*. Op de plaatsen waar ze zijn, zullen ze zo ongelukkig zijn, dat ze zullen wensen dat ze zouden zijn omgekomen, net als de anderen *(Lv 26:36-39; Dt 28:65-67)*. Het bittere lot zal de ballingen alle levensmoed ontnemen.

Verharding van Israël in afgoderij | *verzen 4-7*

> *4 Zeg verder tegen hen: Zo zegt de HEERE:*
> *Zal men vallen en niet [weer] opstaan?*
> *Of zal men zich afkeren en niet terugkeren?*
> *5 Waarom heeft [dan] dit volk, Jeruzalem, zich afgekeerd met een altijddurende afkeer?*
> *Zij houden vast aan bedrog, zij weigeren terug te keren.*
> *6 Ik heb er acht op geslagen en geluisterd:*
> *zij spreken wat juist niet behoorlijk is.*
> *Er is niemand die berouw heeft over zijn slechtheid*
> *door te zeggen: Wat heb ik gedaan?*
> *Eenieder keert zich af [en] draaft [maar] door,*
> *als een paard dat zich in de strijd stort.*

> 7 *Zelfs een ooievaar in de lucht*
> *kent zijn vaste tijden,*
> *tortelduif, zwaluw en kraanvogel*
> *nemen de tijd van hun aankomst in acht,*
> *maar Mijn volk kent niet*
> *het recht van de HEERE.*

Jeremia moet het volk twee voorbeelden uit het dagelijkse leven voorhouden *(vers 4)*. Het zijn twee situaties die het volk moet herkennen, want zo werkt het. Deze voorbeelden worden als vragen aan het volk voorgehouden. Het antwoord wordt ook direct gegeven, want het is te vanzelfsprekend om iemand daarover te laten nadenken. Het eerste voorbeeld is dat van iemand die valt. Wat doet hij? Natuurlijk blijft hij niet liggen, maar staat hij weer op. Het tweede voorbeeld gaat over iemand die zich heeft afgekeerd, die de weg is kwijtgeraakt. Zal hij op die weg blijven doorgaan als hij zich van zijn vergissing bewust wordt? Natuurlijk niet, hij zal weer willen terugkeren naar de goede weg.

Waarom dan – en nu volgt er wel een vraag die het volk aan het denken moet zetten – heeft Jeruzalem zich van de HEERE afgekeerd, maar keert niet naar Hem terug *(vers 5)*? Dit is een onnatuurlijk gedrag. Ze zijn van de HEERE afgevallen en vervallen tot afgoderij, maar willen niet opstaan en naar Hem terugkeren; ze volharden in het afkeren van de HEERE en willen niet terug. Ze houden vast aan bedrog omdat ze in zichzelf geloven, op zichzelf vertrouwen en niet in en op God. Ze weigeren terug te keren omdat ze geloven dat de weg die zij gaan de juiste is en dat de weg die de HEERE hun voorhoudt niet de juiste is.

De HEERE heeft het gezien en naar hen geluisterd *(vers 6)*. Hij heeft gehoord dat hun spreken niet deugt. Er is geen enkel berouw in hen op te merken, niets van inkeer. Er is niemand die zich afvraagt wat hij heeft gedaan, een houding die kenmerkend is voor een onbekeerlijk mens. God stelt die vraag aan mensen om hen over hun daden te laten nadenken, opdat ze tot inkeer komen *(Gn 4:10; 1Sm 13:11)*. Ieder van Zijn volk keert zich van Hem af en rent in de verkeerde richting, op weg naar het verderf. Als op hol geslagen paarden rennen ze door *(Jb 39:22-27)*, met totale verachting voor het gevaar waarin ze zich begeven, omdat ze er blind voor zijn.

Als de verbinding met God wordt prijsgegeven, verliest de mens elk gevoel van wat juist is. De dieren zijn hem tot voorbeeld, maar hijzelf beseft het niet *(vers 7; vgl. Js 1:3)*. De trekvogels, waarvan Jeremia er enkele noemt, weten waarheen ze op weg zijn. Als ze daar zijn aangekomen, weten ze ook wanneer ze weer vandaar moeten vertrekken. Zij reageren op de door God ingestelde natuurwetten, ze kennen de weg die ze moeten gaan om te overleven en gaan die ook. De mens bewijst dat hij dommer is dan de dieren door met Gods wetten voor hem geen rekening te houden. Op gelijke wijze verwijt de Heer Jezus de farizeeën en sadduceeën dat zij de tekenen van de tijden niet weten te onderscheiden *(Mt 16:1-3)*.

Een rund kent zijn bezitter
en een ezel de kribbe van zijn eigenaar,
[maar] Israël heeft geen kennis,
Mijn volk heeft geen inzicht. (Js 1:3)

Jeremia heeft veel gelijkenissen uit de natuur. De natuur is vol van de wetten van God. Niet alleen de mens is aan de wet van God onderworpen, ook de dieren zijn dat. De mens heeft, wat de dieren niet hebben, verstand en een wil en de mogelijkheid zich bewust te verzetten. De dieren houden zich instinctief aan Gods natuurwetten. De mens is door God als hoofd van de schepping gesteld. Alle andere schepselen zijn lager dan hij, maar hij zakt bij ongehoorzaamheid aan God tot een gedrag dat beneden dat van de dieren ligt.

Vergelding voor Juda's bedrog | *verzen 8-13*

8 *Hoe kunt u dan zeggen: Wij zijn wijs,*
en de wet van de HEERE is bij ons!
Voorwaar, zie, de leugenpen van de schriftgeleerden
heeft [die wet] tot leugen gemaakt.
9 *De wijzen zullen beschaamd staan,*
ontsteld zijn en gevangen worden.
Zie, zij hebben het woord van de HEERE verworpen,
wat voor wijsheid zouden zij dan hebben?
10 *Daarom zal Ik hun vrouwen aan anderen geven,*
hun akkers aan bezetters.
Want van klein tot groot
is ieder van hen uit op winst.

> *Van profeet tot priester,*
> *pleegt ieder van hen bedrog.*
> 11 *Zij genezen de breuk van de dochter van Mijn volk*
> *op het lichtst door te zeggen: Vrede, vrede!*
> *Maar er is geen vrede!*
> 12 *Staan zij beschaamd, omdat zij een gruweldaad gedaan hebben?*
> *Ze schamen zich zelfs niet in het minst,*
> *ja, zij weten van geen blozen.*
> *Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen,*
> *ten tijde van de vergelding aan hen, zullen zij struikelen,*
> *zegt de HEERE.*
> 13 *Ik ga hen volkomen wegvagen, spreekt de HEERE.*
> *Er zijn geen druiven aan de wijnstok,*
> *geen vijgen aan de vijgenboom,*
> *en de bladeren zijn verwelkt.*
> *[Wat] Ik hun gaf, daaraan gaan zij voorbij.*

Na alle genoemde zonden, die duidelijk maken hoezeer ze van de HEERE zijn afgeweken, klinkt vol verbazing de vraag, hoe ze het in hun hoofd halen om zich te beroemen op hun wijsheid *(vers 8)*. Ze beroemen zich op hun wijsheid omdat ze de wet van de HEERE bij zich hebben *(vgl. Rm 2:17-20)*. Het is ermee als met het roemen in de tempel in het begin van het vorige hoofdstuk *(Jr 7:4)*. Maar wat een aanmatiging is dat. Ze hebben Zijn wet wel, maar ze luisteren er niet naar.

Dit komt door de valse voorstelling van de wet door de schriftgeleerden. Zij hebben met een leugenpen over de wet geschreven. Ze hebben er hun eigen uitleg aan gegeven, zoals het hun het beste past. Daardoor hebben ze *"het Woord van God krachteloos gemaakt" (Mt 15:6)*.

De schriftgeleerden komen we vaak in de evangeliën tegen en zijn daar de tegenstanders van de Heer Jezus. Er zijn zeker ook goede schriftgeleerden, bijvoorbeeld Ezra *(Ea 7:6)*, maar dat is een uitzondering. Als categorie hebben zij Gods Woord verdraaid en vervalst *"tot hun eigen verderf"* en dat van hun toehoorders *(2Pt 3:16; 2Ko 2:17)*.

In onze tijd herkennen we het zich erop beroemen de tempel van de HEERE te zijn en Zijn wet te hebben in die groeperingen die zich aanmatigen

als enigen de waarheid te bezitten. Uitspraken als 'wij hebben' en 'bij ons' bewijzen een roemen in hoogmoedigheden *(vgl. 2Kr 13:10-12)*. Dat horen we – of denken we misschien heel stiekem zelf wel in ons hart – als er gezegd wordt: 'Wij hebben kennis en inzicht, want alleen wij hebben commentaren waarin de waarheid wordt uiteengezet.'

Zulk roemen is grote dwaasheid. De claim op het bezit van wijsheid en dat terwijl ze de wet, het woord van de HEERE, verachtelijk verwerpen *(vers 9)*, is opperste dwaasheid. Hoe kan iemand wijsheid hebben als hij de bron van wijsheid, het Woord van God, verwerpt of naar zijn hand zet? Het betreft hier de theologen van de tijd van Jeremia. Die hebben echter hun geestverwanten in onze tijd. Moderne theologen gebruiken ook een leugenpen, en ook de scherpslijpers, de sektariërs, gebruiken die. Het toont het totale gebrek aan wijsheid. Echte wijsheid is *"de wijsheid die van boven is" (Jk 3:17)*.

Ze zullen de gevolgen van hun dwaasheid ervaren als ze van hun vrouwen worden beroofd en als hun akkers door anderen in bezit worden genomen *(vers 10; Dt 28:30)*. Dan zullen ze met al hun wijsheid beschaamd staan. Dat is het resultaat van hun winstbejag, waarop het hele volk, van klein tot groot, uit is *(vgl. Mi 3:11)*. De godsdienstige leiders, de priester en de profeet, zijn niet beter. Zij plegen bedrog door het volk leugens te verkondigen over vrede die eraan zou komen *(vers 11; vgl. 1Th 5:3)*. *"Vrede, vrede"* betekent volkomen vrede. In plaats van op de breuk van de relatie met de HEERE te wijzen en de weg van berouw en bekering te prediken spreken ze wat het volk graag hoort. De HEERE voegt er kort en krachtig aan toe: *"Maar er is geen vrede!"*

Hun hoofden spreken er recht voor geschenken,
hun priesters onderwijzen voor loon,
hun profeten plegen waarzeggerij voor geld.
En nog steunen zij op de HEERE en zeggen:
Is de HEERE niet in ons midden?
Ons zal geen kwaad overkomen. (Mi 3:11)

Wanneer zij zullen zeggen: Vrede en veiligheid, dan zal een plotseling verderf over hen komen zoals de barensnood over een zwangere, en zij zullen geenszins ontkomen. (1Th 5:3)

Het volk is verhard *(vers 12)*. Er is geen enkel schuldbesef. Zonder te blozen begaan ze de afschuwelijkste misdaden. Hun geweten hebben ze dichtgeschroeid. Ze zijn alle gevoel voor waardigheid en eer kwijt. Als ze zouden worden geconfronteerd met hun grofste zonden, dan zouden ze zich nog rechtvaardigen en hen uitlachen die hun handelwijze veroordelen. Dat maakt hen rijp voor de verwoesting.

De woorden van de *verzen 10-12* zijn een herhaling van wat eerder is gezegd *(Jr 6:12-15)*. Jeremia moet de waarheid herhalen om die onuitwisbaar in de gedachten van het volk in te prenten. Maar het volk, dat weigert naar Gods Woord te luisteren, is misleid door de valse profeten en de bedrieglijke priesters. Daarom is er voor hen geen redding mogelijk. De vergelding komt. Dan zullen ze vallen en niet staande kunnen blijven. Ze zullen struikelen, want hun kracht is verdwenen.

De verdelging zal volkomen zijn *(vers 13)*. De HEERE zal die verdelging Zelf over hen brengen. Hij zal hen wegvagen. De oogst die Hij heeft verwacht, is er niet. Zijn volk heeft geen vrucht voor Hem gedragen. De wijnstok en de vijgenboom zijn leeg. Ook de bladeren zijn verwelkt. Ze zijn voorbijgegaan aan alle zegen die de HEERE hun heeft gegeven. In plaats van Hem te danken voor Zijn zegen hebben ze die misbruikt en er zelfs de afgoden mee gediend. Daarom worden de vroegere zegeningen van hen weggenomen en blijft er niets anders over dan de hier vermelde totale troosteloosheid en woestheid. Er is van dit volk niets meer te verwachten *(vgl. Mt 21:19)*.

En toen Hij één vijgenboom langs de weg zag, ging Hij er naar toe en vond niets daaraan dan alleen bladeren. En Hij zei tot hem: Laat van u in eeuwigheid geen vrucht meer komen! En de vijgenboom verdorde onmiddellijk. (Mt 21:19)

Het binnendringende leger | *verzen 14-17*

14 *Waarom blijven wij zitten? Verzamel u,*
laten wij naar de versterkte steden gaan
en daar zwijgen,
want de HEERE, onze God, heeft ons doen zwijgen.
Hij heeft ons galwater te drinken gegeven,
omdat wij tegen de HEERE gezondigd hebben.
15 *Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds,*
naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking.
16 *Vanuit Dan wordt*
het gesnuif van zijn paarden gehoord,
heel het land beeft
van het geluid van het gehinnik van zijn hengsten.
Zij komen en verslinden het land en al wat het bevat,
de stad en wie erin wonen.

> 17 *Voorzeker, zie, Ik ga*
> *slangen, gifslangen op u af sturen,*
> *waartegen geen bezwering is,*
> *en die zullen u bijten,*
> *spreekt de HEERE.*

Het lijkt erop dat het volk de vijandelijke legers ziet en een goed heenkomen wil zoeken *(vers 14)*. Het veroorzaakt een panische angst. Ze roepen elkaar toe samen naar de versterkte steden te gaan. Daar zullen ze dan zwijgend de gebeurtenissen kunnen afwachten, in het besef dat deze rampspoed van de HEERE, hun God komt. Ze erkennen dat de HEERE hun het bittere *"galwater"* te drinken heeft gegeven als straf voor hun afwijking. Deze erkenning is echter geen zaak van het hart en ook niet van het geweten. Er volgt geen bekering.

Zeker zien ze uit naar vrede en genezing, zoals ieder mens, ook de meest goddeloze, daarnaar uitziet *(vers 15)*. Die vrede komt echter niet, integendeel, er komt helemaal niets goeds. Er is hun vrede voorzegd door de valse profeten en die hebben zij ook verwacht, maar die blijkt er niet te zijn. Iedereen wenst vrede, maar die is alleen te vinden bij God en Zijn Christus. Wie daaraan voorbijgaat, gelooft in een andere vrede, die echter nooit zal komen. Onze verwachtingen hebben alleen grond als we die aan Gods Woord ontlenen.

Ze verlangen ook naar genezing van hun wonden. Omdat ze daarmee niet naar de HEERE als hun Heelmeester gaan *(Ex 15:26b)*, worden ze niet genezen, maar breekt er integendeel een tijd van verschrikkingen aan. In plaats van vrede horen ze de oprukkende vijand die in het noorden, bij Dan, het land is binnengetrokken *(vers 16)*. Het geluid van het gesnuif van de paarden van de vijandelijke legers vervult de lucht en dringt al door in Juda. De grond trilt van het geluid van wild aanstormende, hinnikende hengsten. De vijandelijke legers komen en verslinden het hele land en ook de stad Jeruzalem – alle mensen en alle opbrengst.

De vijand wordt ineens voorgesteld als slangen, ja, gifslangen *(vers 17)*. Ze zullen zich daar niet tegen kunnen beschermen *(Pr 10:11; Ps 58:5-6)*. Deze slangen zullen hen bijten, zodat er dodelijk gif in hen komt.

Als de slang vóór de bezwering bijt, heeft de meesterbezweerder geen nut. (Pr 10:11)

De bezwering van de valse profeten tegen het gif van deze slangen zal zonder resultaat blijken te zijn. Dat komt, omdat de HEERE die slangen stuurt.

Het verdriet van Jeremia | *verzen 18-22*

> 18 *Als ik mij wil verkwikken, overvalt mij verdriet,*
> *mijn hart is afgemat in mij.*
> 19 *Let op, het geluid van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk,*
> *uit een zeer ver land:*
> *Is de HEERE dan niet in Sion,*
> *of is haar Koning niet bij haar?*
> *Waarom hebben zij Mij tot toorn verwekt met hun beelden,*
> *met nietige [afgoden] uit den vreemde?*
> 20 *De oogst is voorbij, de zomer is ten einde,*
> *en [nog] zijn wij niet verlost.*
> 21 *Om de breuk van de dochter van mijn volk ben ik gebroken,*
> *ik ga in het zwart gehuld, verschrikking heeft mij aangegrepen.*
> 22 *Is er geen balsem in Gilead?*
> *Of is er geen geneesheer daar?*
> *Want waarom is er dan geen herstel opgetreden*
> *bij de dochter van mijn volk?*

Jeremia is nu vele jaren profeet, maar zijn profeteren is zonder resultaat gebleven. In plaats van verkwikt te worden door te zien dat het volk luistert, ziet hij alleen maar meer afval *(vers 18)*. Het vooruitzicht van de zeer aanstaande verwoesting breekt zijn hart. Hij heeft zijn volk innig lief, maar zijn liefde wordt met verwerping beantwoord. Hij kent de weg van zegen voor zijn volk, maar het volk wil die weg niet gaan.

Zo kan het ook met ons gaan als we zien wat mensen nodig hebben en hun dat voorhouden, maar dat ze het aanbod van de genade glashard weigeren. Dat doet pijn, niet voor onszelf, maar voor hen. Jeremia en Paulus en Mozes hebben Gods volk van harte liefgehad en geleden onder hun verwerping van de genade. Meer dan zij allemaal heeft de Heer Jezus geleden onder de afwijzing van Hem en Zijn genade.

Jeremia hoort het hulpgeroep van zijn volk in de verte *(vers 19)*. Zijn profetisch oor hoort het volk al vanuit de ballingschap om hulp roepen. Het

antwoord op de vragen is dat de HEERE zeer zeker in Sion is en dat haar Koning bij haar is. Maar, zo vervolgt het antwoord, waarom houdt het volk dat straks vraagt of de HEERE in *Sion* is, nu zo vast aan de afgoden uit de *vreemde landen*? Dat is de reden van Zijn toorn. Daarom heeft Hij Zijn volk moeten overgeven in de handen van vijanden.

Het volk antwoordt dat de oogsttijd voorbij is *(vers 20)*. De zomer, de welaangename tijd, als de volle opbrengst van het land mag worden ingehaald, is ten einde, zonder dat er iets te oogsten is. De belofte van de oogst hangt samen met gehoorzaamheid aan de HEERE. Die gehoorzaamheid hebben ze opgezegd. Ook hebben ze in geestelijk opzicht de aangename tijd, de tijd dat de HEERE opriep tot berouw en bekering, voorbij laten gaan *(vgl. Lk 19:43-44; 2Ko 6:2)*. De verlossing is niet meer binnen bereik.

Want er zullen dagen over u komen dat uw vijanden een wal rondom u zullen opwerpen en u zullen omsingelen en u van alle zijden benauwen; en zij zullen u met de grond gelijkmaken met uw kinderen in u; en zij zullen in u geen steen op [de andere] steen laten, aangezien u de tijd waarin naar u werd omgezien, niet hebt erkend. (Lk 19:43-44)

Dit besef brengt Jeremia in grote zielennood *(vers 21)*. De breuk is definitief. Dat breekt zijn hart en brengt hem tot rouwbetoon. Hij pijnigt zich met de vraag naar medicijnen en een dokter *(vers 22)*. Balsem wordt gebruikt als medicijn en ook als schoonheidsmiddel *(Gn 37:25; Jr 46:11; 51:8; Ez 27:17)*. Het is een herstellende, lekker ruikende zalf. Het gebruik ervan doet een mens goed. Maar hij is alleen verkrijgbaar bij de *"geneesheer"* dat is de HEERE. Ze zijn beide – de HEERE als de Geneesheer *(Ex 15:16)* en Zijn Woord als de balsem – beschikbaar. Waarom heeft het volk er dan geen gebruik van gemaakt?

Jeremia 9

De klacht van de profeet | *verzen 1-2*

> 1 *Och, was mijn hoofd [maar] water*
> *en mijn oog een bron van tranen,*
> *ik zou dag en nacht wenen*
> *over de gesneuvelden bij de dochter van mijn volk.*
> 2 *Och, had ik in de woestijn [maar] een kamp voor reizigers!*
> *Ik zou mijn volk verlaten, ik zou bij hen weggaan,*
> *want zij zijn allen overspelers, een trouweloos gezelschap.*

De zielenstrijd van Jeremia gaat hier verder. Hij is ten nauwste betrokken bij de toestand van zijn volk en de rampen die over hen komen. Hij lijdt er zwaar onder dat zij niet hebben geluisterd *(vers 1)*. Hij heeft een intense liefde voor Gods volk waartoe hij met hart en ziel behoort. Hij wenst dat hij meer tranen zou hebben om zijn smart te uiten over allen die als gevolg van Gods tucht omgekomen zijn en nog zullen omkomen *(Jr 13:17; 14:17)*.

Wat hier staat, heeft hem de bijnaam 'de wenende profeet' bezorgd. Hij lijkt hier op de Heer Jezus, Die ook heeft gehuild over de stad *(Lk 19:41)*. Het doet ook denken aan de smart van Paulus om zijn broeders naar het vlees *(Rm 9:1-5; 10:1)*. Huilen wij ook om de toestand van Gods volk, zowel algemeen als in de plaatselijke gemeente waar we zijn? Of mijden we deze gevoelens en geven we ons liever over aan de 'plezierige' kanten van het christen-zijn? Laten we ons liever vermaken dan vermanen?

En toen Hij naderde en de stad zag, weende Hij over haar ... (Lk 19:41)

Het liefst zou Jeremia nu maar helemaal niets meer met dit volk te maken hebben *(vers 2; vgl. Ps 55:6-8)*. Het zijn allemaal, stuk voor stuk, *"overspelers"*. Het geheel is *"een trouweloos gezelschap"*. Er zullen uitzonderingen zijn geweest, maar dit is het kenmerk van het geheel dat door iedereen die het ziet, wordt waargenomen. Jeremia neemt het niet alleen waar. Wat hij ziet, kwelt zijn ziel en dat uit hij.

Vrees en beven komen over mij,
huiver bedekt mij.
Daarom zeg ik: Och, gaf iemand mij vleugels als van een duif!
Ik zou wegvliegen naar waar ik blijven kon.
Zie, ik zou ver wegzwerven,
ik zou overnachten in de woestijn. (Ps 55:6-8)

Hierin sluit hij in zijn gevoelens ook aan bij die van God, Die ook *"te rein van ogen"* is *"om het kwade aan te zien" (Hk 1:13a)*. Dat staat tegenover *vers 1*, maar is er niet mee in tegenspraak. Daar draagt hij het volk op zijn hart. Hier ziet hij hun zonden. Hij heeft het volk lief, maar hij haat hun zonden. Hij wil zich onttrekken aan een zo overspelige en trouweloze troep, opdat hij hun zonden maar niet meer hoeft te zien. Bij deze wens kan ook een rol spelen dat zijn prediking geen enkel effect schijnt te hebben. Wat heeft het nog voor zin verder te prediken? Een dergelijke wens kan bij ieder opkomen die een werk voor de Heer doet, waarbij het resultaat alleen maar nog meer ontrouw lijkt te zijn.

Gaan wonen in *"een kamp voor reizigers"* zal trouwens niet de begeerde rust geven. We kunnen het vergelijken met het zich terugtrekken in een klooster. Het is sowieso geen optie voor een gelovige, van wie een van de taken is om van zijn Heiland te getuigen in zijn dagelijks leven. We moeten ook bedenken dat we in een klooster onszelf meenemen. Leren hoe we tot eer van de Heer kunnen leven in overeenstemming met de waarheid in een goddeloze wereld en een afvallige christenheid, kunnen we alleen in de praktijk van het dagelijks leven in de omgang met Hem.

Het bedrog van de tong | *verzen 3-9*

3 *Zij spannen hun tong als hun boog.*
[Met] leugen en niet met betrouwbaarheid
zijn zij in het land sterk geworden,
want zij gaan voort van slechtheid tot slechtheid,
en Mij kennen ze niet, spreekt de HEERE.
4 *Laat eenieder voor zijn naaste op zijn hoede zijn,*
en vertrouw op geen enkele broeder,
want elke broeder doet niet anders dan bedriegen,
en elke vriend gaat rond [met] lasterpraat.
5 *Eenieder bedriegt zijn naaste,*
zij spreken niet de waarheid.
Zij leren hun tong leugens te spreken,
zij vermoeien zich met onrecht doen.
6 *U woont te midden van bedrog,*
door bedrog weigeren zij Mij te kennen, spreekt de HEERE.

7 *Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten:*
Zie, Ik ga hen louteren en hen beproeven,
want hoe zou Ik [anders] handelen ten aanzien van de dochter van Mijn volk?
8 *Hun tong is een moordende pijl,*
bedrog spreekt hij.
Met zijn mond spreekt men van vrede met zijn naaste,
maar in zijn binnenste legt men hem een hinderlaag.
9 *Zou Ik hun deze dingen niet vergelden?*
spreekt de HEERE,
of zou Mijn ziel zich op een volk als dit
niet wreken?

Het volk meent dat zij sterk zijn geworden door hun tong, door het gebruik van leugen *(vers 3)*. De tong is hier de boog en de leugen is de pijl *(Ps 64:4-5)*. De zonde van de tong is een groot en wijdverbreid kwaad *(Ps 12:3-5; Jk 3:1-12)*. De HEERE plaatst tegenover de kracht van hun leugen de *"betrouwbaarheid"*. Het contrast is groot.

Valse [dingen] spreekt men tot elkaar,
[met] vleiende lippen; dubbelhartig spreekt men.
Laat de HEERE alle vleiende lippen afsnijden
[en] de tong vol grootspraak.
Zij zeggen: Met onze tong zullen wij de overhand hebben!
Onze lippen zijn van ons! Wie is heer over ons?
(Ps 12:3-5)

Zij gaan hun weg van slechtheid omdat ze de HEERE niet kennen. Hun weg is zo vol slechtheid, dat Hij van hen zegt: *"Zij gaan voort van slechtheid tot slechtheid."* Dat staat lijnrecht tegenover hen die hun kracht bij de HEERE zoeken. Van hen zegt Hij: *"Zij gaan voort van kracht tot kracht, zij zullen verschijnen voor God in Sion" (Ps 84:8)*.

Zonde brengt niet alleen scheiding tussen God en de mens, maar ook tussen mensen onderling *(vers 4)*. Hier klinkt de waarschuwing de naaste en zelfs de vriend niet te vertrouwen *(Mi 7:5-6)*. Als de samenleving beheerst wordt door wantrouwen, is het met de samenhang gedaan. De eenheid van het volk wordt erdoor van binnenuit verwoest. Als vriendschap en bloedverwantschap, die beide in het oosten zulke heilige dingen zijn, geen garantie meer zijn voor trouw, dan is alle verband uit de samenleving verdwenen.

Liegen is de zonde die de zondeval heeft veroorzaakt. De tong die God moet belijden, liegt over God. De tong wordt gebruikt om leugens te ver-

spreiden en niet de waarheid *(vers 5)*. Het onderwijs is er zelfs op gericht om de tong leugens te leren spreken, waardoor liegen als het ware hun tweede natuur is geworden. Ze kunnen niet anders meer dan liegen. Vervolgens matten ze zich af met onrecht doen, met het in praktijk brengen van het verkeerde dat is geleerd. Bij de nieuwe mens is dat anders *(Ef 4:25,28)*.

Jeremia krijgt te horen dat hij te midden van bedrog woont *(vers 6)*. Dat geldt ook voor ons *(vgl. Op 2:13)*. Alles wat wordt gezegd, is bedoeld om te voorkomen dat mensen de HEERE zullen kennen. Dat geldt ook vandaag. In *vers 3* staat nog dat ze de HEERE *niet kennen*, maar in *vers 6* staat dat zij *weigeren* Hem te kennen. Dit komt door hun bedrog. Ze willen niet stoppen met liegen en bedriegen, want er is geen liefde voor de waarheid.

Ik weet waar u woont, daar waar de troon van de satan is; en u houdt vast aan Mijn naam en het geloof in Mij hebt u niet verloochend, <zelfs niet> in de dagen waarin Antipas Mijn trouwe getuige was, die gedood werd bij u waar de satan woont. (Op 2:13)

De HEERE is er nog op uit om hen te zuiveren, niet om hen te verdelgen *(vers 7; vgl. Ml 3:3a; Ez 22:18-22)*. Hem wordt geen andere keus gelaten dan om te oordelen, Hij kan niet anders handelen, maar Zijn doel is hun herstel. Hij spreekt over hen als *"de dochter van Mijn volk"*. Daaruit spreekt Zijn liefde voor hen.

Hij zal zitten [als iemand] die zilver smelt en reinigt: Hij zal de Levieten reinigen en hen zuiveren als goud en zilver. (Ml 3:3a)

Hij gaat het gebruik van de tong, die een prachtige gave van Hem is, straffen omdat ze die als een moordende pijl gebruiken *(vers 8)*. Het kan nog zo mooi klinken wat er met de tong wordt beleden, maar de gedachten die erachter schuilgaan, zijn te vergelijken met een hinderlaag. Achter of onder hun mooie woorden, in hun binnenste, zijn hebzucht en moordzucht. Ze willen de ander met hun mooie praatjes zo inpalmen, dat ze een gemakkelijke prooi worden. Ze zijn erop uit anderen om te brengen omdat ze er voordeel in zien.

Zulke dingen kan de HEERE niet ongestraft laten *(vers 9)*, die moet Hij vergelden. De handelwijze van Zijn volk raakt Hem in Zijn ziel en treft Hem diep. Hij kan er niet aan voorbijgaan en moet dit zondige gedrag van hen wreken, van hen die naar Zijn Naam genoemd zijn, aan wie Hij Zich met hart en ziel verbonden heeft.

Het dreigende oordeel | *verzen 10-16*

10 Ik zal een geween en een rouwklacht aanheffen over de bergen,
een klaaglied over de weiden van de woestijn,
want zij zijn afgebrand zodat niemand erdoorheen trekt,
en men hoort nergens het blaten van het vee.
Van de vogels in de lucht tot de dieren [op het land] toe
zijn zij gevlucht, zijn zij weggegaan.
11 Ik zal van Jeruzalem steenhopen maken,
een verblijf[plaats] van jakhalzen,
Ik zal van de steden van Juda een woestenij maken,
zodat niemand er [meer] woont.

12 Wie is de wijze man die dit begrijpt, tot wie de mond van de HEERE heeft gesproken, dat hij het bekend kan maken?

Waarom is het land vergaan,
verwoest als de woestijn, zodat niemand erdoorheen trekt?

13 De HEERE zegt: Omdat zij Mijn wet verlaten hebben die Ik hun had voorgehouden, en niet geluisterd hebben naar Mijn stem en daarnaar niet hebben
gewandeld, 14 maar achter hun verharde hart aan gegaan zijn en achter de
Baäls aan, zoals hun vaderen hun dat geleerd hadden, 15 daarom, zo zegt de
HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik geef hun, dit volk,
alsem te eten en galwater te drinken. 16 Ik zal hen verspreiden onder de heidenvolken, die zij en hun vaderen niet gekend hebben. Ik zal het zwaard achter hen aan zenden, tot Ik aan hen een einde zal gemaakt hebben.

Jeremia ziet de resultaten van Gods oordelen. Hij weent erover en heft er een rouwklacht over aan *(vers 10)*. Om hem heen is de grond zwartgeblakerd. De weg is onbegaanbaar voor mensen, en voor het vee is er niets op de weiden te vinden, want alles is verbrand. Alle vogels en dieren zijn verdwenen, gevlucht. Daardoor wordt er geen geluid van gedierte gehoord. In Jeruzalem zullen geen inwoners meer zijn *(vers 11)*. Wie er wonen, zijn de jakhalzen. Ook de steden van Juda zullen geoordeeld worden, zodat er niemand meer woont.

De wijze is hij die uit alles de les trekt dat alleen de vreze van de HEERE rust en vrede geeft *(vers 12)*. Zo iemand begrijpt Gods bedoelingen met Zijn handelingen en zal Gods hart leren kennen en dat ook aan anderen kunnen

bekendmaken. Maar zulke wijzen zijn er niet. Daarom geeft de HEERE Zelf het antwoord en zegt dat de oorzaak van alle ellende is dat zij Zijn wet hebben verlaten *(vers 13)*. In plaats van naar de HEERE te luisteren zijn ze achter de ingevingen van hun verharde hart en achter de Baäls aan gegaan *(vers 14)*. Dat hebben ze niet van de HEERE, maar van hun vaderen geleerd.

Daarvoor kunnen ze niet hun vaderen de schuld geven, maar het is hun eigen schuld, want zij zijn *"achter hun verharde hart aan gegaan"*. Een dief zal van de rechter geen strafvermindering krijgen als hij vertelt dat zijn vader hem het 'dievenvak' heeft geleerd en dat hij daardoor een dief is geworden. De oorsprong van hun zondige weg en handelingen ligt in hun verharde hart. Hier ligt ook het verschil tussen de wijze en de dwaas.

Laat onder u geen man of vrouw, gezin of stam zijn die zijn hart heden van de HEERE, onze God, afkeert, om de goden van deze volken te gaan dienen. Laat onder u geen wortel zijn die gal en alsem voortbrengt. (Dt 29:18)

De HEERE zal hen daarom de gevolgen van hun eigen daden laten dragen. Hij zal hun, *"dit volk"* dat er nu is, *"alsem te eten en galwater te drinken"* geven *(vers 15)*. Dit herinnert aan de waarschuwing van Mozes *(Dt 29:18; Jr 8:14; Op 8:11)*. Alsem is een plant met een zeer bitter sap; galwater komt van een giftig, bitter kruid. Zij stellen het bittere lijden voor van de val van het koninkrijk. Bij gehoorzaamheid zouden ze in overvloed honing te eten en melk te drinken hebben gehad.

Maar daarmee is het lijden niet ten einde. De HEERE zegt dat Hij hen ook zal verspreiden onder de heidenvolken *(vers 16)*. Ze zullen uit hun land weggevoerd worden. Deze bezoeking is al aangekondigd door Mozes *(Lv 26:33; Dt 28:64)*. In het land van hun ballingschap zijn ze ook nog niet aan het einde van hun lijden. De HEERE zal het zwaard achter hen aan zenden en dan pas zal voor hen het einde komen. Deze verdelging betreft de goddeloze leden van het volk.

De algemene rouwklacht | *verzen 17-22*

> 17 *Zo zegt de HEERE van de legermachten:*
> *Let op en roep de klaagvrouwen, dat ze komen,*
> *stuur [boden] naar de kundige [vrouwen],*
> *dat zij komen,*
> 18 *en laten zij zich haasten*
> *en over ons een rouwklacht aanheffen,*

zodat de tranen [uit] onze ogen naar beneden stromen,
en onze oogleden van water vloeien.
19 *Want uit Sion wordt*
het geluid van een rouwklacht gehoord:
Hoe zijn wij verwoest!
Wij schamen ons diep,
omdat wij het land hebben moeten verlaten,
omdat zij onze woningen omvergeworpen hebben.
20 *Hoor dan het woord van de HEERE, vrouwen,*
laat uw oor het woord uit Zijn mond vernemen.
Leer uw dochters een rouwklacht,
[elke] vrouw haar vriendin een klaaglied,
21 *want de dood is onze vensters binnengeklommen,*
onze paleizen binnengekomen,
om de kleine kinderen van de straat uit te roeien,
de jongemannen van de pleinen.
22 *Spreek: Zo spreekt de HEERE:*
De dode lichamen van de mensen liggen
als mest op het open veld,
als een graanschoof achter de maaier,
die niemand verzamelt.

De HEERE roept op om te klagen *(vers 17)*. Klaagvrouwen worden opgeroepen om te komen klagen. Juda wordt daardoor aan een sterfhuis gelijkgemaakt. De dood is er ook in al zijn verschrikkingen binnengekomen, wat enorme smart tot gevolg heeft. Er moeten meer mensen komen die helpen om uiting te geven aan hun smart, zodat de tranen vloeien *(vers 18)*. Ze willen zich verenigen met de rouwklacht van Sion dat rouwt omdat zij verwoest is *(vers 19)*. De aanleiding tot de rouwklacht is niet de zonde, maar de gevolgen ervan die zij moet dragen, zoals het verlaten van het land en het omverwerpen van hun woningen. Als we rouwen, moeten we onszelf niet bedriegen en weten wat de werkelijke reden voor ons verdriet is.

De vrouwen lijden, samen met de kinderen, het meest onder de gevolgen van de zonde *(vers 20)*. Tot hen komt het woord van de HEERE en de oproep ernaar te luisteren. Het leed is zo groot – en daardoor de behoefte aan klaagvrouwen –, dat ze de oorzaak van het lijden moeten doorvertellen aan

hun dochters en vriendinnen, opdat die ook zullen gaan rouwklagen. Ze moeten vertellen wat er is gebeurd in hun paleizen, hun weldoortimmerde woningen, en met hun kleine kinderen en hun jonge mannen *(vers 21)*.

De HEERE zegt dat ze de resultaten van de zonde in al hun verschrikking moeten schilderen *(vers 22)*. Ze mogen het niet mooier voorstellen dan het is. Het is ook niet zozeer het oordeel van God, maar het zijn de resultaten van hun eigen handelingen. De dood wordt hier voorgesteld als een grimmige maaier die aren van het veld maait, in schoven bindt en op de grond legt. De lijken liggen als schoven op het veld, en dan niet om later begraven te worden, maar als mest.

Alle verschrikkingen die de mensheid hebben getroffen in wereldoorlogen, hebben vele miljoenen doden en ontelbare lichamelijk en geestelijk verminkten opgeleverd. Ook zijn er economische verliezen van astronomische omvang geleden. Wat is het resultaat? Leert de mens ervan? We zien dat de liefde voor welvaart en plezier alleen maar groter is geworden en dat God verder dan ooit uit de samenleving is weggedrongen.

Zich op kwaad of goed beroemen | *verzen 23-24*

> 23 *Zo zegt de HEERE:*
> *Laat een wijze zich niet beroemen op zijn wijsheid,*
> *laat de held zich niet beroemen op zijn sterkte,*
> *laat een rijke zich niet beroemen op zijn rijkdom.*
> 24 *Maar laat wie zich beroemt, zich daarop beroemen*
> *dat hij begrijpt en Mij kent*
> *dat Ik de HEERE ben, Die goedertierenheid bewijs,*
> *recht en gerechtigheid op de aarde [doe],*
> *want in die dingen vind Ik vreugde, spreekt de HEERE.*

De mens beroemt zich meer dan ooit op *"zijn wijsheid"*, *"zijn sterkte"* en *"zijn rijkdom"* *(vers 23)*. De HEERE waarschuwt ervoor dat niet te doen. Wat hier wordt gezegd, is een samenvatting van de hele wereld:

- *Wijsheid*, wetenschap zonder God, vervult de wereld. Alles wordt door de zogenaamde wijzen beredeneerd. Deze wijsheid doordringt onze hele maatschappij, een wijsheid die zich beroemt.

- *Sterkte*, macht, geweld, is het tweede waarvan de wereld vol is. De 'sterken' bepalen met een machtsspel en politiek wat er moet gebeuren.
- Het derde, *rijkdom*, geld, bezit, is ook waar de hele wereld naar jaagt. Wie geld heeft, heeft macht en invloed.

Op deze drie dingen beroemt de mens zich, terwijl de gelovige ook geneigd is daar waarde aan te hechten. Maar niets van deze dingen kan het oordeel en misnoegen van de HEERE afwenden. De wijsheid van de mens is niet als de wijsheid van God *(Ps 111:10; Sp 1:7; 9:10)*. Hun sterkte is niet de geestelijke kracht van de gerechtigheid. Hun rijkdom is niet de geestelijke rijkdom die immuun is voor de dief of het verderf. Toen en ook nu worden de student, de atleet, de strijder en de financier zeer gewaardeerd. Zulke personen zijn geneigd op hun eigen bronnen te vertrouwen.

De mens heeft niets geleerd van het verleden, hoe deze dingen hebben gewerkt. Hij is blind voor het feit dat ze niets goeds hebben gebracht, maar alleen ellende. De HEERE houdt de mens in Zijn genade voor wat het werkelijke beroemen is en dat is zich beroemen in begrijpen en kennen van Hem *(vers 24)*. Dat is de sleutel van alle echte wijsheid, sterkte en rijkdom. Dan wordt het hart gericht op Hem Die rijk is aan *"goedertierenheid"* en die ook bewijst, en Die *"recht en gerechtigheid op aarde"* doet. In die dingen vindt de HEERE Zijn vreugde *(vgl. Mi 6:8)*. We zien dat de goedertierenheid voorop staat, maar die zal niet ten koste van recht en gerechtigheid bewezen worden.

Hij heeft u, mens, bekendgemaakt wat goed is
en wat de HEERE van u vraagt:
niets anders dan recht te doen,
goedertierenheid lief te hebben
en ootmoedig te wandelen met uw God.
(Mi 6:8)

Ons hoogste goed is God te kennen, niet slechts intellectueel of filosofisch, maar in de geest en in Zijn ware kenmerken. Kennis betekent levensgemeenschap hebben met Hem, het hebben van een innige, persoonlijke betrekking met Hem. Dit is de ware en blijvende wijsheid. De bron van de hoogste christelijke zegen is de kennis van de Vader en van Jezus Christus, Die door de Vader gezonden is. Het kennen van de Vader en de Zoon is het eeuwige leven *(Jh 17:3; 1Jh 5:20)*.

En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus Die U hebt gezonden. (Jh 17:3)

Paulus haalt deze verzen van Jeremia aan om duidelijk te maken dat niets van de mens, maar alleen het kruis van Christus mensen kan behouden

(1Ko 1:30-31; 2Ko 10:17). De wijsheid van de mens is volkomen verwerpelijk en kan geen uitkomst bieden in de diepste nood van een mens: zijn zonden. De wijsheid van God blijkt uit de verlossing die door Christus tot stand is gebracht voor ieder die gelooft. Daar mag in worden geroemd, niet in iets van de mens.

Uit Hem toch bent u in Christus Jezus, Die ons geworden is: wijsheid van Godswege, gerechtigheid, heiliging en verlossing; opdat, zoals geschreven staat: 'Wie roemt, laat hij roemen in [de] Heer'. (1Ko 1:30-31)

Israël is onbesneden van hart | *verzen 25-26*

> *25 Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik elke besnedene en die de voorhuid heeft, zal straffen, [namelijk] 26 Egypte en Juda, Edom en de Ammonieten, Moab en allen die kaalgeschoren zijn aan [hun] slapen, die in de woestijn wonen. Want alle heidenvolken zijn onbesneden, maar heel het huis van Israël is onbesneden van hart.*

De *verzen 23-24* zijn een waarschuwing tegen vertrouwen op menselijke bekwaamheden. De *verzen 25-26* veroordelen vertrouwen op godsdienstige voorrechten. Zoals de kennis van de HEERE belangrijker is dan wijsheid, sterkte en rijkdom, zo is het geloof in het hart belangrijker dan enige uiterlijke vorm van godsdienst. Het oordeel komt zowel over allen die alleen het uiterlijk teken dragen dat ze bij Gods volk behoren als over hen die dat teken niet hebben, de heidenen *(vers 25)*. Ze zijn voor God allemaal gelijk omdat ze allemaal geen rekening met Hem houden *(Rm 2:12)*.

Juda wordt in één adem met de heidenen genoemd *(vers 26)* omdat ze zich net als de heidenen gedragen. Het wegscheren van het haar aan de slapen is een heidense gewoonte en door de HEERE verboden voor Zijn volk *(Lv 19:27)*. Juda is veel schuldiger dan de heidenvolken, want zij hebben wel het uiterlijke teken dat ze Gods volk zijn, maar ze gedragen zich als de heidenen. Ze zijn 'onbesneden besnedenen', besneden in het lichaam, maar onbesneden van hart. Wat voor Juda geldt, geldt voor heel het huis van Israël: ze zijn allemaal lichamelijk besneden, maar onbesneden van hart. De ware besnijdenis voor God is die van het hart *(Rm 2:28-29)*.

Want niet hij is een Jood die het uiterlijk is, en niet dat is de besnijdenis die iets uiterlijks is, in [het] vlees, maar hij is een Jood die het in het verborgen is, en [dat is] besnijdenis: [die] van [het] hart, naar [de] Geest, niet naar [de] letter; zijn lof is niet van mensen, maar van God. (Rm 2:28-29)

Jeremia 10

De dwaasheid van afgoderij | *verzen 1-5*

> *1 Hoor het woord dat de HEERE tot u spreekt, huis van Israël. 2 Zo zegt de HEERE:*
>
> *U mag u de weg van de heidenvolken niet aanleren,*
> *en u niet ontstellen door de tekenen aan de hemel,*
> *omdat de heidenvolken zich daardoor ontstellen.*
> *3 Want de gebruiken van die volken zijn onzinnig:*
> *het is immers een stuk hout, [iemand] heeft het uit het bos gekapt,*
> *vakwerk met de bijl.*
> *4 Met zilver en met goud maken ze het mooi,*
> *met spijkers en met hamers zetten ze het vast,*
> *zodat het niet kan wiebelen.*
> *5 Ze zijn als een vogelverschrikker op een komkommerveld, want spreken kunnen ze niet.*
> *Ze moeten helemaal gedragen worden, want ze kunnen geen stap verzetten.*
> *Wees niet bevreesd voor hen, want kwaad kunnen ze niet doen,*
> *maar ook goeddoen is er bij hen niet bij.*

Voortdurend klinkt de oproep om het woord te horen dat de HEERE spreekt, ook nu weer *(vers 1)*. Die oproep wordt gedaan aan het *"huis van Israël"*, dat zijn allen die ertoe behoren, waar ze zich ook bevinden, in het land of in de verstrooiing. Het Woord moet al onze gedachten en handelingen besturen.

Als we niet naar het Woord luisteren, zullen we onszelf de weg van de heidenvolken aanleren *(vers 2)*. De weg van de heidenvolken niet aanleren betekent voor ons dat we ons niet door de wereld laten beinvloeden in ons denken *(Rm 12:2)*. Als de wereld wel invloed krijgt in ons denken, zal dat in ons gedrag te zien zijn, in de dingen die we najagen. We verleggen dan de bron van informatie over het leven van de Bijbel naar de afgoden.

En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt veranderd door de vernieuwing van uw denken, opdat u beproeft wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God is. (Rm 12:2)

De heidenen speuren de hemel af om tekenen waar te nemen waaruit ze de toekomst kunnen opmaken. Wij noemen dat astrologie, die hier dus wordt veroordeeld. Hoeveel christenen zijn er die kennis nemen van horoscopen? Hierachter zitten schrikaanjagende demonen, machten die *"ontstellen"*. Voor Gods volk komt van de hemel wat van God komt en Hij geeft het goede aan Zijn volk.

Het is grote dwaasheid om de methoden van de volken te volgen, want het zijn onzinnige methoden *(vers 3)*. Letten op tekenen en niet op wat God zegt, is onzinnig. Kijk maar eens hoe de heidenen te werk gaan. Ze aanbidden hout dat ze

- eerst zelf uit het bos hebben gekapt
- en het daarna hebben bewerkt en opgeknapt tot een god.
- Vervolgens hebben ze het versierd met kostbare materialen van de schepping *(vers 4)*.
- Ten slotte hebben ze deze god eigenhandig zo vastgespijkerd, dat hij niet kan wiebelen of vallen.
- Later trekken ze hem ook nog een koninklijk gewaad aan *(vers 9)*.

Ze moeten er maar eens goed naar kijken. Is het niet te zot voor woorden om enige eerbied te hebben voor of hulp te verwachten van een stuk hout dat niet eens in staat is zichzelf op de been te houden, laat staan zijn aanbidders? Zien ze dan niet dat zo'n god veel weg heeft van een vogelverschrikker *(vers 5)*? Je moet wel zo dom zijn als een vogel om van zo'n levenloos geraamte te schrikken.

Zulke goden kunnen helemaal niets. Ze kunnen geen woord zeggen om iemand te troosten. Ze kunnen geen stap zetten om iemand te hulp te komen die in moeilijkheden verkeert. In plaats daarvan zijn ze zelf een last die moet worden gedragen. Toch buigt de mens ervoor neer. Wat een dwaasheid om aan zo'n god enige aandacht te schenken en er bang voor te worden, alsof die iets zou kunnen doen, ten goede of ten kwade. Toch gebeurt het ook vandaag nog, bijvoorbeeld met een crucifix en andere attributen die de rooms-katholieke kerk verkoopt en waarmee men rondloopt.

God spot hier met de afgoden *(Js 40:18-20; 41:7; 44:9-20; 46:5-7)*. Het sarcasme druipt eraf. Dat lijkt in onze tijd van tolerantie niet meer te passen. Maar

we mogen geen enkel respect voor afgoden tonen. Ze zijn belachelijk, idioot. Om je daaraan toe te vertrouwen en iets van dergelijke idioterie te verwachten, is nog idioter.

Als iemand geen persoonlijke relatie met de levende God heeft door het geloof in Jezus Christus, betekent dat niet dat hij geen behoefte aan een god heeft. Zo iemand onderwerpt zich aan een vervangende god en vervangt de ware aanbidding door een valse aanbidding. Het resultaat is afgoderij. We zien dat in de aanbidding van bijvoorbeeld de paus en sporthelden. We zien dat ook in de aanbidding van de materie. De hebzucht van de mens geeft aan dat hij een afgodendienaar is. Gods Woord spreekt over *"de hebzucht, die afgodendienst is"* (Ko 3:5).

De majesteit van God | *verzen 6-16*

> 6 *Niemand, HEERE, is U gelijk,*
> *groot bent U en groot is Uw Naam in sterkte.*
> 7 *Wie zou U niet vrezen, Koning van de heidenvolken?*
> *Want [dat] komt U toe.*
> *Immers, onder al de wijzen van de heidenvolken*
> *en in heel hun koninkrijk is niemand U gelijk.*
> 8 *In één ding zijn zij toch dom en dwaas:*
> *onderwijs in onzinnigheid, hout is het!*
> 9 *Geplet zilver wordt uit Tarsis gebracht en goud uit Ufaz;*
> *werk van een vakman, en van de handen van een edelsmid*
> *– blauwpurper en roodpurper is hun gewaad –*
> *alles is het werk van kundige [mensen].*
> 10 *De HEERE God is echter de Waarheid,*
> *Hij is de levende God, een eeuwig Koning.*
> *Voor Zijn grote toorn beeft de aarde,*
> *de heidenvolken kunnen Zijn gramschap niet verdragen.*
> 11 *Dit moet u tegen hen zeggen:*
> *De goden die de hemel en de aarde niet gemaakt hebben,*
> *die zullen van de aarde en van onder deze hemel vergaan.*
> 12 *Hij maakte de aarde door Zijn kracht,*
> *grondvestte de wereld door Zijn wijsheid,*
> *Hij heeft de hemel door Zijn inzicht uitgespannen.*

13 *Als Hij Zijn stem laat klinken, [dan] is er gedruis van wateren aan de hemel.*
Hij doet dampen opstijgen van het einde van de aarde.
Hij heeft bliksemflitsen bij de regen gemaakt.
De wind brengt Hij uit Zijn schatkamers tevoorschijn.
14 *Ieder mens is dom geworden, zonder kennis,*
elke edelsmid is beschaamd over [zijn] beeld.
Zijn gegoten beeld is immers bedrog:
er zit in hen geen adem.
15 *Nietig zijn zij,*
bespottelijk werk,
ten tijde van hun vergelding zullen zij vergaan.
16 *[Maar] het Deel van Jakob is niet als zij,*
want Hij is Formeerder van alles,
en Israël is de stam [die] Zijn eigendom is,
HEERE van de legermachten is Zijn Naam.

Dan komt de grote tegenstelling. Afwisselend gaat het in deze verzen over de volslagen idioterie van de afgoden, hun absolute waardeloosheid en doodsheid, en daartegenover de alles te boven gaande heerlijkheid van de HEERE Die machtig werkt. Tegenover de dwaze afgoden, die nietigheden, plaatst Jeremia de absolute majesteit van de HEERE *(vers 6)*. Niemand is Hem gelijk. Hij is onbeschrijflijk groot en Zijn Naam is groot in sterkte. Zijn Naam houdt alles in wat Hij is. Dat geeft vrede aan ieder die gelooft. Hij is de *"Koning van de heidenvolken"* – niet alleen van Israël *(Rm 3:29)* – en alleen Hij boezemt ontzag in *(vers 7)*. Geen enkele wijze van de heidenvolken is met Hem te vergelijken.

In de *verzen 8-9* wordt nog een keer op de onzinnigheid van de volken gewezen die hun eigenhandig gemaakte en versierde voorwerpen aanbidden. Het materiaal dat nodig is om een afgod te maken, is ergens op aarde vandaan gehaald. De afgoden zijn door kundige mensen gemaakt, maar die mensen zijn tevens dwaas omdat ze in een zo grote leugen geloven. Het is kunstig werk met een slecht doel. Het onderwijs van de afgoden is net zoveel waard als het hout waarvan die goden gemaakt zijn.

Tegenover afgodenmakers en hun werken staat de God van de waarheid *(vers 10)*. Door Hem weten we de waarheid over alle dingen. Hij is de waar-

achtige, Hij is waarachtig in al Zijn uitspraken en handelingen. Hij is ook *"de levende God"*. Door Hem is het leven ontstaan en door Hem kennen we het leven. Hij is ook *"een eeuwig Koning"*, Hij bestuurt en beheerst altijd en overal alles. Niets loopt Hem uit de hand. Dat maakt Hem tot de oordelende God, Die de zonde niet ongestraft laat.

Er zijn hier drie tegenstellingen:

1. de afgoden zijn vals, God is waarachtig;
2. de afgoden zijn dood, God is de levende God;
3. de afgoden zijn voorbijgaand, ze vergaan, God is eeuwig.

Jeremia moet het volk erop wijzen dat God de afgoden volledig zal wegvagen *(vers 11)*. Het zijn afgoden waaraan scheppende kracht wordt toegeschreven, maar die natuurlijk niets tot stand hebben gebracht. Het geloof in oorzaken buiten God waardoor de schepping tot stand zou zijn gebracht, is hiermee als afgoderij aangeduid. Achter de afgoden gaan demonen schuil. De evolutietheorie is een lering van demonen.

Hij, de levende God, en niet de een of andere afgod, is de Schepper en Onderhouder van al Zijn werken *(vers 12; Ps 135:5-12,15-17)*. Zijn werken tonen het grote contrast met de onmacht en dwaasheid van de afgoden, die ook nog eens slechts territoriale goden zijn, goden met een heel beperkt gezagsgebied. Zo heeft Hij de aarde gemaakt door Zijn kracht en heeft Hij de wereld gegrondvest door Zijn wijsheid. De hemel, waar de afgodendienaars naar kijken om er tekenen waar te nemen, heeft Hij door Zijn inzicht uitgespannen.

We zien hier drie kenmerken van God als Schepper:

1. de aarde, de materie, is door een handeling (uitspraak) van *"Zijn kracht"* gemaakt;
2. de wereld, het ordenen en rangschikken van de aarde als een plaats waar de mens kan verblijven, is het werk van *"Zijn wijsheid"*;
3. het uitspannen van de hemel als een tent over de aarde heeft Hij door *"Zijn inzicht"* gedaan.

Zijn woord is Zijn macht. Als Hij spreekt, gebeurt er altijd wat *(vers 13; vgl. Ps 33:9)*. Zijn stem klinkt in de diverse natuurverschijnselen, waarnaar Jeremia

Want Híj spreekt en het is er,
Híj gebiedt en het staat er.
(Ps 33:9)

hier verwijst *(vgl. Jb 37:2-3)*. Wij zeggen 'het regent', maar hier lezen we dat *God* Zijn stem laat klinken en dat er dan *"gedruis van wateren aan de hemel"* is. De afgoden van de heidenen zijn gevangenen van de natuur. God niet. Hij beschikt over de natuur en bepaalt de loop ervan *(Jb 28:24-26)*.

Luister aandachtig naar het daveren van Zijn stem,
en naar het geluid [dat] uit Zijn mond komt!
Hij laat het los onder heel de hemel,
en Zijn licht tot over de einden van de aarde.
(Jb 37:2-3)

Hij *"doet dampen opstijgen van het einde van de aarde"* om daarvan wolken te maken die regen over de aarde uitgieten. De bliksemflitsen die daarmee gepaard gaan, heeft Hij ook gemaakt. Ook *"de wind brengt Hij uit Zijn schatkamers tevoorschijn" (vgl. Jb 38:22)*. Deze almacht over de natuur is de almacht van de Schepper ervan, dat is de Heer Jezus door Wie God de werelden heeft gemaakt *(Sp 30:4; Hb 1:2; Jh 1:1-3; Ko 1:16)*.

Als we denken aan de vergelijking van de HEERE met de afgoden, zien we dat de profeet hier niet alleen zegt dat de HEERE de Schepper is van de materie waaruit de afgoden zijn vervaardigd. Hij vestigt hier bovendien de aandacht op de natuurverschijnselen die laten zien dat de HEERE de God is Die de natuur in beweging brengt. Maar het grootste is, dat Hij de Levende God is Die toornt en gramschap uitoefent.

Wat is de mens dom om die verheven, alles te boven gaande en besturende God in te ruilen voor een gegoten beeld dat *"bedrog"* is *(vers 14)*. De mens die *"zonder kennis"* van de waarachtige, levende, eeuwige God is, neemt zijn toevlucht tot leugen. Hij gaat naar een edelsmid om voor hem een god in elkaar te zetten. Wat die smid maakt, is tot zijn eigen beschaming. Het is boerenbedrog. In het beeld zit geen vleugje adem, geen spoortje leven. Hoe kun je daar nu enige activiteit van verwachten. Dit is werkelijk heel erg dom.

Zien ze dan niet dat wat de handen van de smid hebben gemaakt, *"nietig"* is, leeg, hol, totaal zonder inhoud *(vers 15)*? En dat niet alleen. Een afgod is ook bespottelijk. Je kunt er alleen maar de spot mee drijven, meer heb je er niet aan. Hoe bespottelijk is het toch om van een afgod ook maar iets te verwachten. Daar komt ten slotte bij dat aan een dergelijke god een

houdbaarheidsdatum zit. Je kunt er slechts een beperkte tijd in geloven, want er komt een tijd van vergelding en dan vergaat hij, samen met zijn vereerders. Dan wordt hij wat hij altijd al was: niets *(vgl. 1Ko 8:4-6)*.

... wat dan het eten van de afgodenoffers betreft, wij weten dat een afgod niets is in [de] wereld, en dat er geen God is dan Eén. Want al zijn er ook die goden genoemd worden, hetzij in [de] hemel, hetzij op aarde (zoals er vele goden en vele heren zijn), dan is er toch voor ons maar één God, de Vader, uit Wie alle dingen zijn, en wij voor Hem; en één Heer, Jezus Christus, door Wie alle dingen zijn, en wij door Hem. (1Ko 8:4-6)

Daartegenover staat het onvergankelijke *"Deel van Jakob"*, dat is de HEERE Zelf *(vers 16)*. Hij heeft alles gemaakt, *"Hij is Formeerder van alles"*. Te midden van dat alles heeft Hij Israël als Zijn eigendom genomen *(Ex 19:5-6)*. Ondanks al hun afwijking en zonden, blijft dat staan. Zoiets kan alleen *"de HEERE van de legermachten"* bedenken en doen. Het is de Naam die aangeeft dat alle machten in het heelal aan Hem onderworpen zijn. Hij laat Zich door niets en niemand Zijn verbinding met Jakob en Israël ontzeggen of betwisten, hoezeer Hij hen ook moet oordelen vanwege hun ontrouw en verwerping van Hem, zoals de volgende verzen laten zien.

Verbanning voor het zondige Israël | *verzen 17-22*

17 *Verzamel uit het land uw handelswaar,*
u die in de vesting woont.
18 *Want zo zegt de HEERE:*
Zie, Ik ga
de inwoners van het land
deze keer wegslingeren.
Ik zal hen benauwen,
dat zij het ondervinden.
19 *Wee mij om mijn breuk,*
mijn wond is pijnlijk.
En ik had zelf gezegd: Zeker, dit
is een ziekte, ik moet die dragen.
20 *Mijn tent is verwoest en al mijn touwen zijn gebroken,*
mijn kinderen zijn bij mij weggegaan en zij zijn er niet.
Er is niemand meer die mijn tent opzet
en mijn tentkleden opstelt.

21 *Want de herders zijn dom geweest*
en hebben de HEERE niet geraadpleegd.
Daarom hebben zij niet verstandig gehandeld
en is heel [de kudde van] hun weide verspreid.
22 *Een geluid van een gerucht! Zie, het komt!*
Een groot gedreun uit het land in het noorden,
om de steden van Juda te maken
[tot] een woestenij, een verblijf[plaats] van jakhalzen.

De toon van de profeet verandert weer. De HEERE roept Jeruzalem – *"u die in de vesting woont"* – op zich voor te bereiden op hun wegvoering in ballingschap *(vers 17; vgl. Ez 12:3-16)*. Ze moeten maar alvast bij elkaar pakken wat ze voor de ballingschap nodig hebben. Ze mogen zich misschien wel in hun vesting veilig voelen, maar dat is een schijnveiligheid.

De HEERE gaat Zijn volk de gevolgen van hun ontrouw laten ondervinden door hen weg te slingeren *(vers 18)*. Hun wegvoering naar Babel zal plaatsvinden met de kracht en snelheid van een steen die wordt weggeslingerd, zonder zich daartegen te kunnen verzetten, zoals een steen zich niet verzet als hij weggeslingerd wordt. De HEERE zal hen benauwen met de verschrikkingen van de ballingschap. Dan zullen ze de waarheid ondervinden van alle waarschuwingen die hun door de HEERE gegeven zijn.

Bij het horen van deze woorden krimpt Jeremia ineen *(vers 19)*. Hij maakt zich een met hen die weigeren naar zijn boodschap te luisteren en daarom geoordeeld worden. Hij heeft zijn volk zo lief, dat hij de oordelen van God over Zijn volk als een ziekte op zich voelt drukken en die hij, zonder hoop op genezing, moet dragen *(vgl. Na 3:19a)*.

Er is geen heling voor uw breuk,
uw wond is pijnlijk. (Na 3:19a)

Door Gods oordeel is hij alles kwijtgeraakt waar hij rust en gezelschap heeft gevonden *(vers 20)*. Daaronder kunnen we de tempel verstaan, maar ook Jeruzalem en het hele land. De touwen, de verbindingen, wat alles bij elkaar houdt, zijn verbroken. Niemand heeft nog ergens houvast. Er is ook niemand die een verandering ten goede kan bewerken, die de tent weer kan opzetten en de tentkleden weer opstelt. Niemand kan het kwijtgeraakte herstellen. Zo groot zijn de verwoesting en verlatenheid.

Jeremia kent de oorzaak wel. De herders, de leiders van het volk, koningen als Jojakim en Zedekia en lagere bestuurders, hebben de HEERE verlaten *(vers 21)*. Ze hebben Hem niet geraadpleegd en dan is het onmogelijk om verstandig te handelen. Hun verkeerde voorbeeld heeft het hele volk als een kudde verspreid. De eenheid is weg.

Het angstaanjagende geluid van naderend oordeel volgt *(vers 22)*. Het gerucht bereikt de stad dat de legers van Babel in het noorden het land zijn binnengevallen. De gevolgen zijn duidelijk. Ze zullen de steden van Juda tot een woestenij maken. Mensen zullen er niet meer kunnen wonen. Het zullen verblijfplaatsen van jakhalzen worden.

Gebed voor het volk | *verzen 23-25*

> 23 *Ik weet, HEERE,*
> *dat het niet aan de mens is zijn weg,*
> *[dat] het niet aan een man is [zijn] gang te [bepalen]*
> *en zijn voetstappen te richten.*
> 24 *Bestraf mij, HEERE, maar met mate,*
> *niet in Uw toorn, anders zou U weinig van mij overlaten.*
> 25 *Stort Uw grimmigheid uit over de heidenvolken*
> *die U niet kennen,*
> *over de geslachten*
> *die Uw Naam niet aanroepen.*
> *Zij hebben immers Jakob verslonden, ja, hem verslonden, aan hem een einde gemaakt,*
> *en zijn woonplaats verwoest.*

Jeremia, die zich hier een maakt met het volk, spreekt uit dat hij weet dat niet de mens zijn eigen weg bepaalt, maar dat de HEERE dat doet *(vers 23; Sp 20:24; Ps 37:23; Sp 16:9)*. De mens is volledig afhankelijk van Hem, zelfs al verzet hij zich tegen Hem. Wie tot dat inzicht komt en dat aanvaardt, heeft de weg terug naar Hem gevonden. Het gevolg is rust voor de ziel en vertrouwen op Hem, terwijl ook wordt erkend dat er bestraffing verdiend is.

De voetstappen van een man zijn van de HEERE,
hoe zou dan een mens zijn weg kunnen begrijpen?
(Sp 20:24)

Het besef dat God alle dingen leidt en bestuurt, brengt tot overgave aan Hem. Het is niet bedoeld om de verantwoordelijkheid uit te schakelen, maar om in te zien dat alles in Zijn hand ligt. Hij bepaalt de loop van de gebeurtenissen en niet de mens in zijn opstand tegen Gods wil. Zoals een kapitein zijn anker niet *in* het schip, maar *buiten* het schip uitwerpt, zo moet de mens zijn heil niet verwachten van zichzelf, maar van de Heer. Hij moet niet de weg van mensen zonder God aanleren *(vers 2)*, maar hij moet leren de weg van de Heer te gaan.

Bij de erkenning van Gods rechtvaardige handelen hoort ook de vraag naar straf of tucht of correctie *(vers 24)*. Ook hier maakt Jeremia zich een met het volk. De vraag wordt niet in hoogmoed gesteld. Het is een vraag die wordt gesteld in het besef dat we, als we krijgen wat we verdienen, er niets van ons overblijft. Dan staan we op de bodem van de genade en zullen we Zijn correctie kunnen zien als een bewijs van genade.

Als het om volkomen oordeel gaat, moet dat mensen treffen die God niet kennen en Hem niet aanroepen en die zich hebben vergrepen aan Zijn volk *(vers 25)*. Als het oordeel al zo zwaar is over hen die dicht bij Hem zijn, hoe zwaar moet het dan zijn over hen die Hem verwerpen *(Sp 11:31; vgl. 1Pt 4:17)*.

Zie, een rechtvaardige krijgt vergelding op aarde,
hoeveel te meer de goddeloze en de zondaar!
(Sp 11:31)

Jeremia 11

De verbreking van het verbond | *verzen 1-14*

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Luister naar de woorden van dit verbond en spreek tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem, 3 en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond, 4 dat Ik uw vaderen geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze [woorden], overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ík u tot een God zijn, 5 opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaderen gezworen heb om hun een land te geven dat overvloeit van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE. 6 Toen zei de HEERE tegen mij: Predik al deze woorden in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem: Luister naar de woorden van dit verbond en doe ze. 7 Want Ik heb uw vaderen ernstig gewaarschuwd vanaf de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg en laat: Luister naar Mijn stem! 8 Zij hebben echter niet geluisterd en zij hebben hun oor niet geneigd, maar ze gingen door, ieder overeenkomstig zijn verharde, boosaardige hart. Daarom bracht Ik over hen al de woorden van dit verbond dat Ik geboden heb te doen, maar [die] zij niet gedaan hebben. 9 Daarop zei de HEERE tegen mij: Er is een samenzwering ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. 10 Zij zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaderen, die geweigerd hebben naar Mijn woorden te luisteren. Wat hen betreft, zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben Mijn verbond verbroken, dat Ik met hun vaderen gesloten had. 11 Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga over hen onheil brengen waaraan zij niet kunnen ontkomen. Als zij dan tot Mij roepen, zal Ik niet naar hen luisteren. 12 Dan zullen de steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem gaan roepen tot de goden aan wie zij reukoffers gebracht hebben, maar die zullen hen zeker niet kunnen verlossen in de tijd van hun onheil. 13 Immers, het aantal van uw goden is [even groot als] uw steden geworden, Juda, en u hebt [evenveel] altaren gemaakt voor die schande [als] het aantal straten van Jeruzalem, altaren om reukoffers

> *te brengen aan de Baäl. 14 En u, bid niet voor dit volk, en hef voor hen geen geroep of gebed aan, want Ik zal niet luisteren op het moment dat zij over hun onheil tot Mij roepen.*

Er komt een nieuw woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 1)*. De HEERE geeft hem de opdracht te luisteren *"naar de woorden van dit verbond"*. Hiermee verwijst Hij naar Zijn verbond dat Hij Zijn volk na hun uittocht uit Egypte bij de Sinaï gegeven heeft *(Ex 19:5-6; Ex 24:7; Dt 29:1)*. Jeremia moet daar zelf eerst naar luisteren. Vervolgens moet hij het woord richten tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem *(vers 2)*. Dit is de volgorde van God. Als Hij ons iets wil laten zeggen tot Zijn volk, kan dat alleen als we eerst zelf naar Hem hebben geluisterd.

Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt, dan zult u uit alle volken Mijn persoonlijk eigendom zijn, want heel de aarde is van Mij. U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. Dit zijn de woorden die u tot de Israëlieten moet spreken. (Ex 19:5-6)

Bij de oproep om naar het verbond te luisteren hoeven we niet alleen aan het geven van de wet bij de Sinaï denken. Het volk had ook onlangs nog het verbond vernieuwd tijdens de opwekking onder koning Josia *(2Kr 34:19,31-32)*. Jeremia moet namens *"de HEERE, de God van Israël"* de vloek uitspreken over ieder die niet luistert naar de woorden van het verbond *(vers 3; vgl. Gl 3:10; Dt 28:15-20)*. Deze krachtige woorden moeten het volk tot een innerlijke omkeer brengen.

Want allen die op grond van werken van [de] wet zijn, zijn onder [de] vloek; want er staat geschreven: 'Vervloekt is ieder die niet volhardt in alles wat geschreven staat in het boek van de wet, om dat te doen'. (Gl 3:10)

De opwekking van Josia heeft slechts een uiterlijke terugkeer bij het volk bewerkt en geen innerlijke. Daarom moet Jeremia het volk in herinnering brengen wat de HEERE hun vaderen heeft geboden toen Hij hen uit de *"ijzeroven"* Egypte heeft geleid *(vers 4; Dt 4:20; 1Kn 8:51)*. De 'ijzeroven' benadrukt de verschrikkingen die ze daar hebben geleden. Na hun uittocht heeft Hij hun dringend geboden te luisteren naar Zijn stem. Dat houdt in dat zij al de woorden zouden doen die Hij heeft geboden. Als ze dat zouden doen, zouden zij Hem tot een volk en zou Hij hun tot een God zijn *(vgl. Jr 7:23; 24:7; 32:38)*. Hun verbinding met Hem en Zijn erkenning van hen, is afhankelijk van hun gehoorzaamheid.

..., maar ú heeft de HEERE genomen en uit de ijzeroven, uit Egypte geleid, om voor Hem tot een erfvolk te zijn, zoals het op deze dag is. (Dt 4:20)

Bij gehoorzaamheid zou Hij de eed houden die Hij hun vaderen gezworen heeft, om het volk een land te geven *"dat overvloeit van melk en honing" (vers 5; Ex 3:8)*. De HEERE heeft hen daar gebracht, zoals ze zelf zien, maar ze zijn keer op keer ontrouw geweest. Daarom is de overvloeiende rijkdom van het land verdwenen. Ook dat is het gevolg van wat de HEERE heeft gezworen als ze ontrouw zouden zijn.

Destijds heeft het hele volk keer op keer met *"amen"* op de vloek geantwoord *(Dt 27:15-26)*. Hier gebeurt het uitspreken van 'amen' door slechts één man, Jeremia: *"Toen antwoordde en zei ik: Amen, HEERE."* Er zullen ook toen wel meer getrouwen zijn geweest, maar we horen het alleen van deze ene man. Het doet denken aan de dagen van Elia die ook als een eenling voor de rechten van de HEERE opkomt, terwijl er toch ook nog zevenduizend zijn die hun knieën niet voor de Baäl hebben gebogen *(1Kn 19:18)*. Maar waar zijn ze?

In aansluiting op de opdracht tot prediking en de inhoud ervan zegt de HEERE tegen Jeremia dat hij er nu op uit moet gaan *(vers 6)*. Hij moet al de woorden die de HEERE hem heeft gezegd, gaan prediken in Juda en Jeruzalem en daarmee oproepen tot gehoorzaamheid aan het verbond. Nog eens biedt de HEERE de kans om naar het verbond te luisteren en te doen wat daarin staat.

Jeremia moet er als extra aansporing bij zeggen dat de HEERE hun vaderen al ernstig heeft gewaarschuwd vanaf de dag dat Hij hen uit Egypte heeft geleid *(vers 7)*. Hij is daar ook steeds mee doorgegaan, *"tot op deze dag"* toe, dat is de dag dat Hij de opdracht aan Jeremia geeft. Telkens, aanhoudend, voortdurend heeft Hij hen opgeroepen om te luisteren naar Zijn stem *(Jr 7:13,25)*. Onophoudelijk heeft Hij Zich ingespannen om hen ertoe te bewegen naar Hem te luisteren en Zijn woorden te gehoorzamen. Zijn zorg om hun harten te bereiken om hen te kunnen zegenen is werkelijk indrukwekkend.

Het ligt dan ook niet aan Hem dat ze niet hebben geluisterd *(vers 8)*. Ze hebben zelfs hun oor er niet toe geneigd om nog iets van Zijn woorden aan te horen. Ze hebben ervoor gekozen voort te gaan in het handelen naar hun verharde, boosaardige hart. Als een mens de overvloedige inspanningen van de Heer afslaat om hem van zijn slechte weg af te brengen, betekent dit

dat hij zelf zijn hart verhardt. Omdat ze die verharding hebben getoond, zijn de oordelen over hen gekomen.

Met *"al de woorden van dit verbond"* die de HEERE over hen heeft gebracht, worden in dit verband de oordelen van het verbond bedoeld. De HEERE is trouw aan Zijn verbond, zowel waar het om zegen bij gehoorzaamheid gaat als waar het gaat om oordeel bij ongehoorzaamheid. Hun hele geschiedenis in het land getuigt van hun ontrouw. Er moet worden gezegd dat zij de woorden van het verbond om de HEERE te gehoorzamen *"niet gedaan hebben"*. De oordelen die de HEERE heeft moeten brengen, hebben ze volledig aan zichzelf te wijten.

Wij zijn ertoe geneigd, erop te vertrouwen dat God net zo is als de moderne, toegeeflijke ouders die hun kinderen niet straffen als ze ongehoorzaam zijn. Een kleine berisping misschien, maar toch geen harde tuchtmaatregelen. We vergissen ons zeer als we menen dat God zo is. De tucht zal zeker komen als we, ondanks vele vermaningen, volharden in het doen van wat slecht is in Zijn ogen.

De HEERE stelt Jeremia op de hoogte van *"een samenzwering"* die Hij heeft ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem *(vers 9)*. Dit wijst op een geheime, georganiseerde tegenstand tegen de hervormingen van Josia. Ze hebben gezworen zich niet aan het vernieuwde verbond te houden en terug te keren naar een leven waarin de afgoden worden gediend *(vers 10)*. We kunnen dat toepassen op het streven om Gods volk terug te brengen naar de afgoderij van Rome. Het is een samenzwering van de machten van de duisternis.

De verbondsverbreking geldt zowel het noordelijke Israël als het zuidelijke Juda. De HEERE spreekt over *"Mijn verbond"*. Dat maakt de verbreking ervan zo erg. De verbondsbreuk is willens en wetens gebeurd en is gericht tegen Hem. Zijn oordeel zal daarover komen, een onheil waaraan geen ontkomen mogelijk zal zijn *(vers 11)*. Hoe zwaar het ook zal zijn, het allerzwaarste is dat Hij hun roepen tot Hem niet zal beantwoorden *(Jr 7:16)*. De HEERE luistert niet naar hen die bewust ongehoorzaam zijn en blijven *(Sp 1:28-29)*. Zulke mensen wil-

Dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden.
Zij zullen mij ernstig zoeken, maar zullen Mij niet vinden,
omdat zij de kennis hebben gehaat
en de vreze des HEEREN niet hebben verkozen.
(Sp 1:28-29)

len wel gered worden, maar dan alleen uit de ellende, om vervolgens verder te gaan met hun goddeloze leven.

Als de HEERE dan niet antwoordt, zullen ze hun toevlucht nemen tot hun afgoden *(vers 12)*. Ze hebben die goden geëerd met hun reukoffers. Die zullen hen toch zeker wel helpen. Maar die zullen hen zeker niet kunnen helpen, ondanks het feit dat ze een enorm aantal afgoden hebben *(vers 13; Jr 2:28; Dt 32:37)*. Hoeveel nullen er ook op een rij worden gezet, het totale aantal blijft nul.

Dan zal Hij zeggen: Waar zijn [nu] hun goden,
de rots tot wie zij de toevlucht namen, ...
(Dt 32:37)

Nog eens wordt Jeremia verboden voor het volk te bidden *(vers 14; Jr 7:16)*. Het laat wel zien hoe hopeloos de toestand van het volk is als de HEERE de voorbede ervoor verbiedt. Hij heeft hen overgegeven aan hun verkeerde denken en ze zullen de vrucht van hun eigen handelingen eten.

Hun offers zijn verwerpelijk | *verzen 15-17*

> *15 Wat heeft Mijn beminde in Mijn huis [te doen],*
> *terwijl zij de schanddaad [met] velen doet,*
> *en het [offer]vlees van het heiligdom van u zal wijken?*
> *[Ja,] wanneer u kwaad [doet],*
> *dan springt u op van vreugde.*
> *16 Een bladerrijke olijfboom, met welgevormde vruchten,*
> *had de HEERE u als naam gegeven.*
> *[Maar nu] heeft Hij onder het geluid van een groot gedruis*
> *een vuur onder hem aangestoken,*
> *zodat zijn takken gebroken zijn.*
>
> *17 Want de HEERE van de legermachten, Die u heeft geplant, heeft een kwaad over u uitgesproken – vanwege het kwaad dat het huis van Israël en het huis van Juda met elkaar bedreven hebben, door Mij tot toorn te verwekken door reukoffers te brengen aan de Baäl.*

De HEERE spreekt te midden van alle ongerechtigheid die Hij opsomt toch van Zijn volk als *"Mijn beminde" (vers 15)*. Dat is wel gebleken uit al de zorg die Hij aan hen heeft besteed. Het maakt hun zonden juist ondraaglijk voor Hem dat zij die begaan als Zijn beminde. Hoe halen ze het in hun hoofd om in Zijn huis *"de schanddaad"*, en dat *"[met] velen"*, te doen? Dit slaat op de gruwelijke afgodendienst die zij massaal in Zijn huis plegen.

Hij haat niet hen (of ons), maar hun (of onze) zonden. Hun gedrag in Zijn huis is voor Hem weerzinwekkend *(vgl. Js 1:11-12)*. Het verwijt dat *"het [offer] vlees van het heiligdom van u zal wijken"*, slaat op de nutteloosheid van hun offers voor de HEERE. Ze brengen het vlees in het heiligdom, in de tempel, maar ze brengen het met een verdorven hart, in een slechte gezindheid. De gedachte is dat hun offervlees hen niet aangenaam maakt voor God. Het brengt Hem er niet toe Zich ten gunste van hen te laten gelden tegenover hun vijanden, maar Hij keert Zich van hen af en geeft hen over aan de vijanden.

Waartoe dienen voor Mij uw vele offers?
zegt de HEERE.
Ik heb genoeg van de brandoffers van rammen
en het vet van gemest [vee];
en in het bloed van jonge stieren, lammeren of bokken
vind Ik geen vreugde.
Wanneer u komt om voor Mijn aangezicht te verschijnen –
wie heeft dit van u gevraagd,
[dit] platlopen van Mijn voorhoven? (Js 1:11-12)

Ze hebben het grootste plezier in het doen van kwaad en dat in Zijn huis, in Zijn tegenwoordigheid. Het verraadt totale ongevoeligheid voor Wie Hij is. We kunnen God alleen welgevallig zijn als we trouw zijn aan de instructies van Zijn Woord. Al onze offers zijn waardeloos en verwerpelijk voor Hem als we Zijn Woord nalaten.

De HEERE heeft Zijn volk gemaakt tot *"een bladerrijke olijfboom"* met welgevormde, sierlijke vruchten *(vers 16a; vgl. Ps 52:10; Hs 14:7)*. Zo heeft Hij Israël genoemd. Door het geven van die naam heeft Hij hun het bewustzijn willen geven dat Hij de oorsprong ervan is en dat zij er zijn voor Hem. Hij heeft Zijn volk voorspoedig en welvarend gemaakt en veel voorrechten gegeven, opdat zij daarvan zouden kunnen genieten. Het is bovenal Zijn bedoeling geweest dat *Hij* daarvan zou genieten, zowel van de aanblik als van de vrucht ervan. Wij mogen wel bidden dat wij als gemeente op aarde mogen beantwoorden aan Zijn bedoeling met ons.

Maar ik zal zijn als een bladerrijke olijfboom
in het huis van God;
ik vertrouw op Gods goedertierenheid,
eeuwig en altijd. (Ps 52:10)

Maar nu moet Hij die boom met veel lawaai verbranden en verbreken *(vers 16b)*, wat Hij zal doen door Babel tegen hen op te roepen. Het *"groot gedruis"* is het oorlogsgeweld waarmee de legers van Nebukadnezar Juda zullen binnenvallen. Zij ontsteken een verwoestend vuur. Daardoor worden de takken van de bomen gebroken. De boom blijft echter staan. De HEERE maakt geen definitief einde aan Zijn volk.

Hoewel de HEERE Zijn volk heeft geplant, zal Hij het kwaad over hen brengen *(vers 17)*. Hij zal dat doen als *"de HEERE van de legermachten"*, als Degene Die de macht over alle legers in de hemel en op de aarde heeft. Hij heeft het kwaad over hen, die Hij Zelf heeft geplant, moeten uitspreken, vanwege het kwaad dat zij hebben bedreven en daardoor over zichzelf hebben uitgesproken. Hier worden weer het noordelijke Israël en het zuidelijke Juda afzonderlijk genoemd *(vers 10)*. Beide huizen hebben Hem tot toorn verwekt door hun gruwelijke reukoffers aan Baäl te offeren.

Samenzwering tegen Jeremia | *verzen 18-23*

> *18 De HEERE heeft het mij doen weten en toen wist ik het, toen U mij hun daden hebt doen zien. 19 Ik was als een argeloos lam [dat] ter slachting wordt geleid, want ik wist niet dat zij tegen mij plannen bedachten, [door te zeggen]: Laten wij de boom met zijn vrucht te gronde richten, laten wij hem uit het land der levenden afhakken, zodat er aan zijn naam niet meer gedacht wordt.*
>
> *20 Maar, HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter,*
> *U Die de nieren en het hart beproeft,*
> *laat mij Uw wraak aan hen zien,*
> *want aan U heb ik mijn rechtszaak bekendgemaakt.*
>
> *21 Daarom, zo zegt de HEERE over de mannen van Anathoth die u naar het leven staan [en zeggen]: Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft. 22 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga hen straffen: de jongemannen zullen sterven door het zwaard [en] hun zonen en hun dochters zullen sterven van de honger. 23 Er zal geen overblijfsel van hen zijn, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth [in] het jaar van de vergelding aan hen.*

Na zijn prediking komt de reactie van het volk. De HEERE maakt die aan Jeremia bekend, zodat hij op de hoogte is van wat zij van plan zijn *(vers 18)*. De HEERE heeft hem hun daden laten zien. Zo beschermt Hij hier Zijn dienaar, want Jeremia kan nu voorzorgsmaatregelen nemen. We zien hier dat de HEERE de smeders van het kwaad niet oordeelt en zo het gevaar wegneemt, maar Zijn dienaar waarschuwt. Hij weet altijd wat de beste manier voor de Zijnen is als zich gevaarlijke situaties aandienen.

Als Jeremia op de hoogte is gebracht van de plannen die tegen hem zijn beraamd, voelt hij zich als een argeloos lam dat naar de slachting wordt geleid, zonder het in de gaten te hebben *(vers 19)*. Hij weet niets van hun plannen die zij tegen hem bedenken. Maar de HEERE heeft tegen hem gezegd wat ze hebben bedacht. Het is een plan waarin radicaal en voorgoed met Jeremia zal worden afgerekend. Zelfs aan zijn naam zal niet meer worden gedacht. Dit is weer een duidelijk voorbeeld van het hoogmoedige denken van de mens. Hoezeer heeft de HEERE dit denken verstoord en verwoest.

In de *verzen 18-19a* zien we in Jeremia het ware Israël dat door de HEERE inzicht heeft gekregen in de boosaardigheid van hun vijanden. Het is de Geest van Christus in hem en hen. Als het lam is hij een beeld van de Heer Jezus *(Js 53:7; Hd 8:32)*. Maar er is wel een onderscheid. De Heer Jezus is niet als een argeloos lam naar de slachtbank gegaan, maar in het volle besef van wat er met Hem zou gaan gebeuren *(Jh 18:1,5)*. Jeremia is in de boom met zijn vrucht een beeld van het trouwe overblijfsel van Gods volk *(vers 16a)* die de vijanden willen uitroeien en van wie ze de gedachtenis aan zijn naam willen uitwissen *(vers 19b)*.

De vijanden geven Jeremia met hun beschrijving van hem als een boom met vruchten – dat zijn hij en zijn prediking – ongewild een prachtig getuigenis. Zo is ook in alle kwaad waarvan de vijanden van de Heer Jezus Hem beschuldigen Zijn volmaaktheid des te duidelijker gebleken. Jeremia wordt belaagd door mannen uit Anathoth, zijn stadgenoten *(vers 21; Jr 1:1)*. Hij ervaart hetzelfde als wat de Heer Jezus heeft ervaren van de mensen van Nazareth, de stad waar Hij is opgegroeid *(Lk 4:24)*.

Hij nu zei: Voorwaar, Ik zeg u, dat geen enkele profeet aangenaam is in zijn vaderstad. (Lk 4:24)

Als Jeremia door de HEERE is ingelicht over hun plannen, is zijn eerste reactie een roepen tot de HEERE. Hij roept Hem aan als *"de HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter" (vers 20)*. Hij legt de zaak in de hand van de HEERE. Dat heeft de Heer Jezus ook gedaan *(1Pt 2:23b)*. Hij weet dat de HEERE *"de nieren en het hart beproeft"*, dat wil zeggen het diepste innerlijk van ieder mens, dat Hij alle motieven en bedoelingen, alle gedachten en gevoelens kent en hen daarom kan oordelen *(vgl. Op 2:23b)*. Jeremia wreekt zichzelf niet, maar vraagt de HEERE om

..., maar [Zich] overgaf aan Hem Die rechtvaardig oordeelt; ... (1Pt 2:23b)

..., en alle gemeenten zullen weten dat Ik het ben die nieren en harten doorzoek, ... (Op 2:23b)

wraak te nemen voor het kwaad dat zijn vijanden hem willen aandoen. Hij verwacht dit ook van de HEERE, want met het oog daarop heeft hij Hem zijn zaak in handen gegeven.

Het is in overeenstemming met de geest van het Oude Testament en Gods regering dat Jeremia hier bidt voor de verdelging van deze vijanden van de HEERE. Het is hier niet de genade van het evangelie, maar de gerechtigheid van Gods regering *(vgl. Op 6:10)*. Voor ons past tegenover hen die ons onheil zoeken het gebed dat de Heer Jezus aan het kruis voor Zijn moordenaars bidt: *"Vader, vergeef hun, want zij weten niet wat zij doen" (Lk 23:34a; vgl. Hd 7:60)*.

De HEERE geeft hem antwoord *(vers 21)*. Hij weet dat de vijanden van Jeremia hem naar het leven staan omdat hij tot hen heeft geprofeteerd in de Naam van de HEERE. Dat willen ze niet. Hij weet dat ze hebben gezegd dat zij hem zullen laten stoppen als hij niet zelf stopt. Zo willen ze in feite *de HEERE* de mond stoppen. In Zijn dienaar verwerpen ze Hem. Alsof Hij niet het recht heeft Zijn dienaren uit te kiezen en Zich te bemoeien met Zijn eigen zaken, dat wil zeggen met Zijn eigen volk.

Na de aanklacht volgt het vonnis, uitgesproken door *"de HEERE van de legermachten" (vers 22)*. Met Hem hebben ze door Jeremia te maken. De HEERE zal van de mannen van Anathoth allen oordelen die Jeremia naar het leven staan. De haat tegen Jeremia lijkt vooral in de jongere generatie aanwezig te zijn. Het gaat om de jongemannen en hun zonen en hun dochters. De jongemannen zullen door het zwaard omkomen en hun zonen en hun dochters door de honger. Dat er *"geen overblijfsel van hen zal zijn" (vers 23)*, slaat op allen die Jeremia naar het leven hebben gestaan *(vers 21)*, want een aantal keert na de ballingschap terug naar Anathoth *(Ea 2:23)*.

Jeremia 12

De voorspoed van de goddelozen | *verzen 1-6*

1 *HEERE, U zou rechtvaardig blijken,*
wanneer ik met U een rechtszaak zou voeren.
Toch wil ik met U [over Uw] oordelen spreken.
Waarom is de weg van de goddelozen voorspoedig,
[waarom] hebben rust, allen die in ontrouw trouweloos handelen?
2 *U hebt hen geplant, ook hebben zij wortel geschoten,*
zij gaan [hun gang], ook dragen zij vrucht.
U bent nabij in hun mond,
maar ver van hun nieren.
3 *U echter, HEERE, kent mij, U ziet mij,*
U beproeft mijn hart, dat met U is.
Ruk hen weg als schapen ter slachting,
bereid hen voor op de dag van de slacht.
4 *Hoelang moet het land treuren,*
het gewas op heel het veld verdorren?
Vanwege het kwaad van wie daarin wonen,
vergaan de dieren en de vogels,
omdat zij gezegd hebben: Hij ziet
ons einde niet.
5 *Wanneer u met hardlopers meerent, en die maken u [al] moe,*
hoe moet u dan wedijveren met paarden?
[Wanneer] u het [alleen] in een land van vrede vertrouwt,
hoe moet u het dan maken in de glorie van de Jordaan?

6 Want ook uw broeders en het huis van uw vader – ook zij handelen trouweloos tegen u, ook zij roepen u luid na. Vertrouw hen niet als ze vriendelijk tot u spreken.

Naar aanleiding van de moordplannen die aan het einde van het vorige hoofdstuk tegen hem worden beraamd, rijst er bij Jeremia een probleem en dat is hoe het toch kan dat de goddelozen zo voorspoedig zijn. Niet dat hij twijfelt aan de rechtvaardigheid van de HEERE *(vers 1; Ps 145:17a)*. Hij

De HEERE is rechtvaardig in al Zijn wegen, ... Ps 145:17a)

weet dat de rechtvaardigheid van de HEERE zou blijken als hij Hem met vragen zou bestoken over Zijn handelen. Hij weet dat de HEERE redenen voor Zijn handelen heeft. Maar welke zijn dat dan? Dat wil hij weten en daarom wil hij met de HEERE spreken over Zijn oordelen, over Zijn wijze van beoordelen.

Jeremia stelt de HEERE de vraag naar het waarom van de voorspoed van de goddelozen. Dat kan hij niet begrijpen. Het is het 'waarom' van het Godvrezende hart dat zich afvraagt hoe de HEERE, Die rechtvaardig is, de goddelozen het goed laat hebben in plaats van in te grijpen en hen te oordelen. Hoe kunnen de goddelozen rust hebben, terwijl ze *"in ontrouw trouweloos handelen"*?

Hij worstelt met dezelfde vragen als waarmee Job en Asaf hebben geworsteld *(Jb 21:7; Ps 73:3; vgl. Ps 94:3; Hk 1:12-17)*. Van deze worstelingen zou Jeremia moeten weten. Hij zou ook moeten weten tot welke conclusie Asaf gekomen is: dat hij en ook wij op het einde van de goddelozen moeten letten *(Ps 73:16-17)*. Het betekent dat wij beseffen waar het voor de goddelozen uiteindelijk op uitdraait.

Waarom leven de goddelozen, worden zij oud,
[en] wordt zelfs [hun] vermogen groot? (Jb 21:7)

...,
want ik was jaloers op de dwazen,
toen ik de vrede van de goddelozen zag. (Ps 73:3)

Toch heb ik nagedacht om dit te kunnen begrijpen,
[maar] het was moeite in mijn ogen,
totdat ik Gods heiligdom binnenging
[en] op hun einde lette. (Ps 73:16-17)

Voordat we zover zijn, zien we dat we zelf door ervaringen heen moeten gaan om uit ervaring tot dezelfde conclusie te komen waartoe ook anderen gekomen zijn. We pijnigen onszelf met deze vraag, totdat we in het heiligdom gaan en op hun einde letten. Het probleem van de voorspoed van de goddelozen in het licht van de gerechtigheid van God wordt nergens in de Schrift direct opgelost. Het uiteindelijke antwoord ligt in het geloof in de soevereine wijsheid en gerechtigheid van God.

Jeremia merkt op dat het erop lijkt dat de HEERE hun, die van de wereld zijn, maar ook tot Gods volk behoren, van deze voorspoed voorziet, terwijl er bij deze mensen toch alleen maar een huichelachtige belijdenis van Zijn Naam is *(vers 2)*. Hij zegt dat het erop lijkt dat de HEERE hen heeft geplant en hen heeft verzorgd, want ze hebben wortel geschoten, ze kunnen hun gang gaan en ze dragen vrucht.

Maar dat klopt helemaal niet met wat hij van hen weet. Jeremia weet veel te goed dat ze door hun voorspoed alleen maar uiterlijk een rechtvaardige lijken *(Ps 1:3)*. Hij weet namelijk ook dat ze in hun hart ver van de HEERE verwijderd zijn *(vgl. Js 29:13; Ez 33:31; Mt 15:8; Mk 7:6)*. Het zijn vandaag de mensen die naar de kerk gaan, over godsdienstige dingen praten en toch in ongerechtigheid leven en eigenzinnige wegen gaan.

Jeremia wordt er ongeduldig van te zien dat ze maar blijven voortleven, terwijl hij zo lijdt. Hij wijst de HEERE op het contrast tussen de goddelozen en zichzelf. Zonder hoogmoedig te zijn kan hij opmerken dat zijn hart in waarheid bij de HEERE is en dat het ver van huichelarij is *(vers 3)*. Wanneer maakt de HEERE een einde aan deze oneerlijkheid? Hij vraagt de HEERE om deze huichelaars als slachtschapen te oordelen.

Hoelang moet dat nog duren dat het met de goddelozen goed gaat en dat het met het land slecht gaat *(vers 4)*? Het land treurt, zo troosteloos ligt het er bij als gevolg van de droogte. Wat er als gewas op staat, is verdord en levert niets op om van te leven. De effecten van de zonden van het volk zijn in de natuur te zien. Vanwege het kwaad *"van wie daarin wonen"*, dat wil zeggen van wie het land bezitten, vergaan het land en het gedierte. Door hun zonden heeft de HEERE de regen moeten inhouden.

Deze mensen zondigen in hoogmoed door te denken dat de HEERE niet let op wat zij doen. Ze menen dat Jeremia hun einde niet zal zien, wat betekent dat zij zichzelf een langer leven toebedelen dan Jeremia, zodat hij hun ondergang niet zal beleven. Ze zien de toekomst niet zo somber in als Jeremia die voorstelt. Het is een kwelling voor Jeremia dat zij zo denken en handelen, zonder dat God ingrijpt. We zien hier de dwaasheid van de zondaar en het ongeduld van de gelovige.

De HEERE antwoordt met een vergelijking *(vers 5)*. Hij zegt tegen Jeremia dat de mensen met wie hij nu al zoveel moeite heeft omdat ze zo voorspoedig zijn, hardlopers zijn. Jeremia kan ze niet bijhouden. Als hij nu al zo moe wordt van deze mensen, hoe moet het dan als het allemaal nog veel erger wordt en deze hardlopers paarden worden? De HEERE bereidt Zijn dienaar op een nog veel ergere situatie voor.

Het is nu al erg, maar het zal nog veel erger worden. Er is nu nog vrede in het land, maar hoe zal het hem vergaan als die wordt weggenomen? Dat

zal gebeuren wanneer de vijand het land zal overstromen zoals de Jordaan buiten zijn oevers treedt. Zoals de Jordaan als het ware trots oprijst uit haar bedding en buiten haar oevers treedt en daarin niet is tegen te houden, zo is ook de vijand die het land binnenstroomt niet tegen te houden.

Bij die verergerde, niet tegen te houden situatie komt een zaak die nog pijnlijker is. Erger dan de verwerping door de mannen van Anathoth – zijn *stadgenoten* in het vorige hoofdstuk – is dat *familieleden* wel vriendelijk spreken, maar dat zij trouweloos tegen hem handelen *(vers 6; Jr 9:3-4; vgl. Mk 13:12; Mt 10:36)*. De HEERE waarschuwt hem dat hij hen niet moet vertrouwen als ze vriendelijk tot hem spreken. Jeremia, zo zegt de HEERE, je staat helemaal alleen, maar wel met Mij.

En [de ene] broer zal [de andere] broer tot [de] dood overleveren en een vader [zijn] kind; en kinderen zullen opstaan tegen ouders en hen ter dood brengen. (Mk 13:12)

Straf van de goddelozen | *verzen 7-13*

7 *Ik heb Mijn huis verlaten,*
Mijn eigendom in de steek gelaten.
Ik heb de beminde van Mijn ziel
in de hand van haar vijanden gegeven.
8 *Mijn eigendom is voor Mij geworden*
als een leeuw in het woud.
Hij heeft zijn stem tegen Mij laten klinken,
daarom ben Ik hem gaan haten.
9 *Mijn eigendom is voor Mij een gespikkelde roofvogel,*
de roofvogels zijn rondom tegen hem:
Kom, verzamel u, alle dieren van het veld,
laat [ze] komen om te eten!
10 *Vele herders hebben Mijn wijngaard te gronde gericht,*
zij hebben Mijn stuk [land] vertrapt,
Mijn begerenswaardige stuk [land] gemaakt
tot een woeste wildernis.
11 *Men heeft er een woestenij van gemaakt,*
verwoest treurt het voor Mij,
heel het land is verwoest,
omdat niemand het ter harte neemt.

> 12 *Op alle kale hoogten in de woestijn*
> *zijn verwoesters gekomen,*
>
> *want het zwaard van de HEERE verslindt van het [ene] einde van het land tot het [andere] einde van het land. Er is voor geen enkel vlees vrede.*
>
> 13 *Zij hebben tarwe gezaaid, maar dorens geoogst.*
> *Zij hebben zich pijn gedaan, [maar] hebben er geen voordeel van gehad.*
> *Schaam u over uw opbrengsten,*
> *vanwege de brandende toorn van de HEERE.*

In *vers 7* begint de HEERE Zelf te klagen. Hij spreekt over *"Mijn huis"* en *"Mijn eigendom"* en *"de beminde van Mijn ziel"*. Deze namen laten zien dat Hij Zijn afvallige volk altijd ziet in wat het oorspronkelijk voor Zijn hart is en waarom Hij er zo mee bezig is. Hij heeft Zijn huis moeten verlaten vanwege de hardnekkigheid van hun zonden *(Ez 10:18; 11:22-23)*. Hij heeft Zijn eigendom, Zijn land en Zijn volk moeten verlaten omdat ze van Hem vervreemd zijn geraakt. Hij heeft haar, die Hij liefheeft met de liefde van Zijn ziel, in de hand van haar vijanden gegeven, juist omdat het volk zo waardevol voor Hem is en Hij het zo liefheeft en het zo afvallig is van Hem geworden. De vijand denkt dat hij het doet, maar hier staat dat de HEERE het doet.

De reden is dat Zijn volk tegen Hem in opstand is gekomen *(vers 8)*. Hij vergelijkt Zijn volk, dat Hij opnieuw *"Mijn eigendom"* noemt, met een leeuw die zijn stem verheft. Een brullende leeuw jaagt schrik aan. God schrikt er natuurlijk niet van, maar het laat zien hoezeer Zijn volk zich tegen Hem heeft gekeerd. Daarom haat Hij dat volk, Hij heeft er een afschuw van, zoals Hij de zonde haat en verafschuwt.

Zijn volk, door Hem voor de derde keer *"Mijn eigendom"* genoemd, is geworden als een gespikkelde roofvogel die belaagd wordt door de volken eromheen die roofvogels zijn *(vers 9)*. Een gespikkelde vogel in een nest met zwarte of witte vogels wordt door de andere vogels dood gepikt. Een gespikkelde vogel is noch wit noch zwart. Zo is Gods volk als het zich met de wereld verbindt. De HEERE roept de roofdieren op om zich aan Zijn volk te goed te doen.

De herders zijn de mensen die Gods volk – dat door de HEERE nu *"Mijn wijngaard" (Jr 5:10; 6:9; 8:13)* en *"Mijn stuk land"* wordt genoemd – hebben geleid, maar het te gronde hebben gericht en hebben vertrapt *(vers 10)*. Met

de herders kunnen de leiders van Israël worden bedoeld, maar ook de heersers van de volken die het land hebben verwoest dat voor de HEERE *"Mijn begerenswaardige stuk [land]"* was. We voelen hier aan hoe groot de smart van Gods hart is dat dit met Zijn land is gebeurd. Het land waar Hij met vreugde naar heeft gekeken en waarvan Hij heeft verwacht dat het Hem vreugde zou opleveren, is *"een woeste wildernis"* geworden.

Dat het land woest is, ligt niet aan Hem *(vers 11)*. *"Men"*, de van Hem afvallige mensen, *"heeft er een woestenij van gemaakt"*. De woestheid is groot. De HEERE hoort het land treuren. Hij is echter de Enige Die het hoort. Het ligt er zo verwoest bij omdat niemand het ter harte neemt, dat wil zeggen dat er niemand is die zich afvraagt hoe het komt. Zijn beminde is er niet door tot terugkeer te bewegen. Deze taal van Gods liefde gaat aan haar voorbij. Het is tragisch dat wat voor Gods hart zoveel betekent, door Zijn volk zo waardeloos wordt geacht.

De verwoesters zijn aangekondigd en ook gekomen *(vers 12)*. Zij worden vereenzelvigd met *"het zwaard van de HEERE"* dat van noord naar zuid, dat wil zeggen het hele land, verslindt. Niemand ontkomt eraan, niemand heeft vrede, ondanks de voorzeggingen van al die valse profeten die vrede hebben verkondigd *(Jr 6:14)*.

Als gevolg van het werk van de vijand als het zwaard van de HEERE wordt wat eetbaar is tot een pijniging *(vers 13)*. Al hun werk is voor niets geweest. De tarwe die ze hebben gezaaid, levert dorens op *(vgl. Gn 3:17-18a)*. Hoe zouden ze het voordeel van een goede oogst kunnen hebben, terwijl ze alleen op eigen voordeel uit zijn? Ze maaien het tegengestelde van wat ze hebben verwacht. De schamele opbrengst zou hen tot bezinning moeten brengen. Ze zouden zich moeten schamen over de oorzaak ervan: hun ongehoorzaamheid aan de HEERE, waardoor Hij Zijn brandende toorn over hen heeft moeten brengen.

En tegen Adam zei Hij: Omdat u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw en van die boom gegeten hebt waarvan Ik u gebood: U mag daarvan niet eten,

is de aardbodem omwille van u vervloekt;
met zwoegen zult u daarvan eten,
al de dagen van uw leven;
dorens en distels zal hij voor u laten opkomen
... (Gn 3:17-18a)

Beloften voor boetvaardige volken | *verzen 14-17*

> *14 Zo zegt de HEERE: Wat betreft al Mijn slechte buren die aan [Mijn] eigendom komen, dat Ik Mijn volk Israël in erfelijk bezit gegeven heb, zie, Ik ga hen*

> *uit hun land wegrukken, en het huis van Juda ruk Ik uit hun midden weg. 15 Maar nadat Ik hen weggerukt heb, zal het gebeuren dat Ik zal terugkeren en Mij over hen zal ontfermen. Ik zal hen terugbrengen, eenieder naar zijn erfelijk bezit en eenieder naar zijn land. 16 En het zal gebeuren, wanneer zij werkelijk de wegen van Mijn volk zullen leren, zodat zij bij Mijn Naam zweren: [Zo waar] de HEERE leeft – zoals zij Mijn volk geleerd hebben te zweren bij de Baäl – dan zullen zij te midden van Mijn volk gebouwd worden. 17 Maar als zij niet willen luisteren, zal Ik dat volk voorgoed wegrukken en ombrengen, spreekt de HEERE.*

Plotseling breekt er weer een straal van hoop door. Nu horen we hoe de HEERE het voor Zijn volk opneemt tegenover allen die Zijn volk tot eigen voordeel hebben willen uitplunderen *(vers 14)*. De HEERE spreekt hier over *"Mijn volk Israël"*, dat is het volk in zijn geheel, de twee en de tien stammen samen.

Al Zijn buren, de buurvolken van Zijn volk – zoals Syrië, Moab en Ammon – noemt Hij *"Mijn slechte buren"* omdat zij zich aan Zijn volk hebben vergrepen, wat betekent dat zij zich ook aan Hem hebben vergrepen. Hij zal die volken oordelen door hetzelfde volk dat Juda oordeelt, Babel, en dat op dezelfde wijze doen, namelijk door hen uit hun land weg te rukken. Daarbij zal Hij Zijn volk, *"het huis van Juda"*, uit die volken weghalen. Met hen staat Hij in een speciale betrekking en Hij zal hen ook apart bestraffen.

Dan zal Hij tot hen terugkeren en Zich over hen ontfermen en hen terugbrengen naar hun bezit *(vers 15)*. Dat zal Hij ook doen met de vijandige volken *(Jr 48:47; 49:6)*. Met Zijn volk is dat gedeeltelijk en in zwakheid gebeurd bij de terugkeer uit de Babylonische ballingschap. Het zal volkomen gebeuren in het vrederijk. Ieder zal zijn erfdeel terugkrijgen. We zien hier dat God Zijn volk wel tuchtigt, maar dat dit is met het oog op hun herstel.

Ook voor de volken die zich aan Zijn volk hebben vergrepen, heeft de HEERE een belofte *(vers 16)*. Als zij zich aansluiten bij Zijn volk en in de wegen van Zijn volk gaan en Hem als HEERE belijden, zullen ze een plaats krijgen te midden van Zijn volk. Te midden van Zijn volk zijn betekent dat zij, die vóór die tijd vijanden en haters van Gods volk waren, nu door Gods volk omgeven, beschermd en gezegend worden. Ze zullen zich dan hebben bekeerd van hun vroegere handelwijze. Vroeger waren ze erop uit Gods volk te leren zweren bij de Baäl. Als ze zich hebben bekeerd, zullen ze van Gods volk leren zweren bij de Naam van de HEERE. Maar het volk dat niet wil luisteren, zal Hij voorgoed wegrukken en ombrengen *(vers 17)*.

Jeremia 13

De vergane linnen gordel | *verzen 1-11*

> *1 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ga voor u een linnen gordel kopen, doe hem om uw middel en laat hem niet in het water komen. 2 Ik kocht de gordel overeenkomstig het woord van de HEERE, en deed hem om mijn middel. 3 Toen kwam het woord van de HEERE voor de tweede keer tot mij: 4 Neem de gordel die u gekocht hebt, die om uw middel zit, en sta op, ga naar de Eufraat en verberg hem daar in de kloof van een rots. 5 Ik ging en verborg hem bij de Eufraat, zoals de HEERE mij geboden had. 6 Nu gebeurde het na verloop van vele dagen, dat de HEERE tegen mij zei: Sta op, ga naar de Eufraat en neem vandaar de gordel mee, waarvan Ik u had geboden hem daar te verbergen. 7 Ik ging naar de Eufraat, zocht [ernaar], en nam de gordel weg van de plaats waar ik hem verborgen had. En zie, de gordel was vergaan. Hij deugde nergens [meer] voor. 8 Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: 9 Zo zegt de HEERE: Zo zal Ik de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem doen vergaan. 10 Dit boosaardige volk, dat weigert naar Mijn woorden te luisteren, dat hun verharde hart volgt, andere goden achternagaat om hen te dienen en zich voor hen neer te buigen – dat zal worden als deze gordel, die nergens [meer] voor deugt. 11 Want zoals een gordel gehecht zit aan het middel van een man, zo heb Ik heel het huis van Israël en heel het huis van Juda aan Mij gehecht, spreekt de HEERE, zodat het Mij zal zijn tot een volk, tot een naam en tot lof en tot luister, maar zij hebben niet geluisterd.*

De HEERE heeft Jeremia de opdracht gegeven om een gordel te kopen *(vers 1)*. De HEERE zegt er ook bij dat hij die om zijn middel moet dragen en dat de gordel niet in het water moet komen. In deze opdracht hebben we het eerste voorbeeld van een handeling die Jeremia moet verrichten om daardoor het volk belangrijk onderwijs te geven. Er zullen meer van dergelijke handelingen volgen. Later krijgt Ezechiël tijdens zijn dienst in Babel de opdracht zich van soortgelijke middelen te bedienen *(Ez 4:1-17; 5:1-4)*. De handeling is de prediking. Jeremia doet, als gehoorzame dienaar, wat de HEERE tegen hem heeft gezegd. Hij koopt de gordel en doet die om zijn middel *(vers 2)*. Dat de gordel om het middel moet, wordt drie keer vermeld.

Jeremia is een priester en een gordel is een onderdeel van de priesterkleding *(Lv 16:4)*. De gordel is een symbool van dienst *(Lk 12:35,37; Jh 13:4-5)* en hier van priesterdienst, want het symboliseert dat Israël door de HEERE gewijd is aan Zijn dienst *(Ex 19:6a)*. Het linnen is een beeld van rechtvaardige daden van Gods volk *(Op 19:8)*. Dat de gordel niet in water moet komen – om gewassen te worden –, is omdat de dienst onrein is geworden. Er heeft geen belijdenis van de zonden plaatsgevonden. Het volk leeft voort in zijn zonden, terwijl het belijdt de HEERE te dienen.

U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. (Ex 19:6a)

Na verloop van tijd komt het woord van de HEERE voor de tweede keer tot Jeremia *(vers 3)*. Hij heeft de gordel inmiddels enige tijd gedragen. Het is een deel van zijn kleding geworden. Hij heeft er ook een prijs voor betaald. De gordel is zijn eigendom. Dat er sprake is van *"de tweede keer"*, benadrukt het directe verband met de eerste keer. De nieuwe opdracht luidt dat hij naar de Eufraat moet gaan en daar de gordel die hij gekocht heeft, in de kloof van een rots moet verbergen *(vers 4)*.

De reis naar de Eufraat is lang, want de rivier ligt ruim duizend kilometer bij Jeruzalem vandaan. Het zal ongeveer een maand lopen in beslag nemen om daar te komen. Vanwege die afstand is het wel in twijfel getrokken of hier de rivier de Eufraat is bedoeld. Het kan volgens sommigen ook gaan om een riviertje met die naam dat op vijf à zes kilometer van Anathoth ligt. Toch is in elk geval de gedachte aan de rivier de Eufraat belangrijk, omdat deze langs Babel en Assyrië stroomt. Dat brengt de gordel in verbinding met Babel en Assyrië als gebieden waar hij verdorven wordt, zoals de verbinding met deze landen Israël verdorven heeft. De tien stammen zijn door Assyrië weggevoerd en de twee stammen zullen door Babel worden weggevoerd.

Jeremia doet wat de HEERE hem heeft geboden en verbergt de gordel bij de Eufraat *(vers 5)*. *"Na verloop van vele dagen"* zegt de HEERE tegen hem dat hij weer naar de Eufraat moet gaan *(vers 6)*. Hij moet de gordel ophalen en meenemen. Het is de gordel waarvan de HEERE hem heeft geboden die daar te verbergen. Met deze woorden benadrukt de HEERE dat het gaat om de gordel die hij heeft moeten verbergen. Dat wijst op een tijd van verdwijning van het volk. De woorden *"na verloop van vele dagen"* wijzen daar ook op. Ze zien op de tijd van de gevangenschap van het volk bij de Eufraat, waarheen ze zullen worden weggevoerd.

Als hij de gordel heeft gevonden, blijkt dat de gordel verdorven en onbruikbaar geworden is. Hij heeft ernaar moeten zoeken, zo onherkenbaar is hij geworden *(vers 7)*. Hij is vergaan en deugt nergens meer voor. De toepassing is dat de gevangenschap niets zal veranderen aan de toestand van het hart van het volk. Alleen oprecht zelfoordeel kan dat bewerken.

Terwijl Jeremia met de vergane en nutteloos geworden gordel in zijn handen staat, komt het woord van de HEERE tot hem *(vers 8)*. Hij vertelt hem de betekenis van wat hij heeft moeten doen en van het resultaat *(vers 9)*. Zoals de gordel is vergaan, zo zal de HEERE *"de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem doen vergaan"*. Ze hebben zich op hun dienst en hun glorie beroemd, maar het is een waardeloze dienst geworden en hun glorie of luister is vergaan. Jeruzalem heeft zich nog meer beroemd dan Juda en is nog afvalliger geworden.

Trots worden op wat is gekregen, is een afschuwelijke zonde. Het is de oerzonde, de zonde van de satan. Trots is een grote zonde voor de christen, vooral voor hen die een leidende positie hebben. Overal in de Schrift worden we opgeroepen nederig te zijn en ons te vernederen.

De HEERE noemt Zijn volk *"dit boosaardige volk" (vers 10)*. Dat ziet op hun instelling, hun gezindheid. Hun boosaardigheid blijkt uit hun weigering naar Zijn woorden te luisteren. In plaats daarvan volgen ze hun verharde hart en gaan ze andere goden achterna waarvoor ze zich neerbuigen. Hun weigering Hem te dienen en in plaats daarvan de afgoden te dienen heeft hen verdorven en waardeloos gemaakt voor de HEERE. Een volk dat zo handelt, deugt nergens meer voor, net als de gordel.

Wat een contrast is dit met wat God met Zijn volk heeft bedoeld. Hij heeft dit volk, net als het oorspronkelijke doel van de gordel, aan Zich gehecht *(vers 11)*. Zo dicht is het bij Hem, *"het volk dat nabij Hem is" (Ps 148:14b)*. Hij heeft hen zo dicht bij Zich gebracht, opdat ze Hem *"tot een volk, tot een naam en tot lof en tot luister"* zouden zijn. Hij heeft gewild dat Zijn volk Hem tot een volk zou zijn, Zijn bezit, dat Hem toegewijd zou dienen. Dat zouden ze doen als zij zich aan Hem, Die hen aan Zich heeft gehecht, zouden hechten, Hem zouden vasthouden *(Dt 10:20; 11:22)*.

Hij heeft ook gewild dat zij Hem tot een naam zouden zijn, dat wil zeggen dat zij Zijn kenmerken zouden laten zien aan de volken om hen heen. Hij

heeft gewild dat zij Hem tot lof zouden zijn, vol van dankbaarheid om al de voorrechten die een volk bezit dat Hem tot God heeft. Zo'n volk zou Zijn luister uitstralen. *"Maar ze hebben niet geluisterd."* Daarom zullen ze het lot van de gordel ondergaan: ze zullen worden opgeborgen, verdorven, weggedaan.

De gordel om het middel van Jeremia stelt Israël en Juda voor. Zolang de gordel om zijn middel zit, neemt hij de plaats in van lof en luister. Als hij van het middel wordt losgemaakt en wordt begraven, wordt hij volkomen onbruikbaar. Zo zijn ook Israël en Juda onbruikbaar geworden, nadat zij zich van de HEERE hebben losgemaakt om valse goden, de afgoden, te gaan dienen.

God heeft de gemeente, net als Israël, een hoge positie gegeven *(1Pt 2:9)*. Moet van de massa van de gemeente, en dan vooral van hen die belijden op de grondslag van de gemeente te staan, niet worden gezegd wat hier van Juda en Jeruzalem wordt gezegd? Wat missen we veel als we niet luisteren naar de woorden van God en wat mist ook God dan veel.

U echter bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilige natie, een volk tot een eigendom, opdat u de deugden verkondigt van Hem Die u uit [de] duisternis heeft geroepen tot Zijn wonderbaar licht, ... (1Pt 2:9)

De wijn van Gods toorn | *verzen 12-14*

> *12 Zeg daarom dit woord tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Elke kruik wordt gevuld met wijn. Zij zullen dan tegen u zeggen: Weten wij niet zeer goed dat elke kruik met wijn gevuld wordt? 13 Zeg dan tegen hen: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga alle inwoners van dit land, zelfs de koningen die in de plaats van David op zijn troon zitten, de priesters en de profeten en alle inwoners van Jeruzalem vullen tot zij dronken zijn. 14 Ik zal hen stukslaan, de een tegen de ander, de vaders samen met de kinderen, spreekt de HEERE, Ik zal geen medelijden hebben, niet ontzien en Mij niet ontfermen, maar hen te gronde richten.*

Jeremia krijgt de opdracht een woord van de HEERE tot het afvallige volk te spreken *(vers 12)*. Het woord *"daarom"* maakt duidelijk dat dit nieuwe woord direct op het vorige aansluit. Dit nieuwe woord is een 'beeldwoord'. Het gaat over kruiken die zullen worden gevuld met wijn. De lege kruik is een beeld van hun leegte. Als de kruik met wijn is gevuld, is dat niet een beeld van het vol zijn van de vreugde van de HEERE, maar van vol zijn

van de toorn van de HEERE. De reactie van het volk laat zien dat ze niets van het beeld begrijpen. Ze denken alleen aan letterlijke kruiken en letterlijke wijn. Natuurlijk weten ze dat elke kruik met wijn wordt gevuld als de wijnoogst is aangebroken.

Dan komt de ontnuchterende verklaring *(vers 13)*. Jeremia moet hun namens de HEERE zeggen dat zoals elke kruik wordt gevuld met wijn, alle inwoners van het land, tot de hoogst geplaatsten en meest bevoorrechten aan toe, gevuld zullen worden met de wijn van Zijn oordeel. De mensen worden vergeleken met lege kruiken. De oordelen die door de Babyloniërs over hen komen, zullen hen zo hulpeloos maken en in verwarring brengen, dat ze zich als dronken mensen zullen voelen en gedragen. De vermelding van *"David op zijn troon"* geeft aan hoezeer zijn nakomelingen zijn afgeweken van deze man van wie God kan zeggen: *"Een man naar Mijn hart" (Hd 13:22)*.

De HEERE Zelf zal de kruiken, dat zijn de mensen, stukslaan *(vers 14; vgl. Js 30:14)*. Verhoudingen van vertrouwen, zoals die tussen vaders en kinderen, zullen in stukken worden gebroken. Het oordeel zal zonder enig medelijden van de HEERE worden uitgevoerd. Er zal niemand worden ontzien. Het zal zonder enige handeling van ontferming van de HEERE worden voltrokken. Het hele volk wordt te gronde gericht.

Ja, Hij zal hem stukbreken als het breken van een pottenbakkerskruik;
Hij zal hem verbrijzelen en niet sparen,
zodat in zijn gruis
geen scherf gevonden wordt
om vuur uit de haard te halen
of water uit de poel te scheppen. (Js 30:14)

Waarschuwing tegen trots | *verzen 15-17*

> 15 *Luister en neem ter ore, doe niet uit de hoogte,*
> *want de HEERE heeft gesproken.*
> 16 *Geef eer aan de HEERE, uw God,*
> *voordat Hij het duister maakt,*
> *en voordat in de schemering*
> *uw voeten zich stoten aan de bergen,*
> *en u uitziet naar licht, maar Hij het tot een schaduw van de dood maakt,*
> *het verandert in donkerte.*

> 17 *Als u dan [nog] niet luistert,*
> *zal mijn ziel wenen op verborgen plaatsen vanwege de hoogmoed,*
> *bitter schreien, ja, tranen stromen er [uit] mijn ogen naar beneden,*
> *want de kudde van de HEERE is gevangen weggevoerd.*

De moeilijkheden ontstaan als Gods volk in plaats van te luisteren naar de HEERE en ter ore te nemen wat Hij gesproken heeft, uit de hoogte doet *(vers 15)*. Hoogmoed is de oerzonde en voert tot het doen van de eigen wil. Als *"de HEERE heeft gesproken"*, moet dat het einde zijn van alle eigendunk en eigen handelen. Maar Gods volk trekt zich niets aan van wat de HEERE heeft gesproken en handelt uit de hoogte.

In Zijn genade wijst Hij daar nog een keer op. Jeremia roept op om de HEERE, hun God, eer te geven *(vers 16)*, wat betekent dat ze hun zonden belijden *(vgl. Jz 7:19)*. Ze moeten hun trots opgeven. Als het volk dat niet doet, zal het duister worden, dat wil zeggen geestelijk duister. Iemand die zich in duisternis bevindt, kan zich niet oriënteren. Ze zullen niet weten hoe ze moeten wandelen zonder zich te stoten *(Jh 11:10)*.

Toen zei Jozua tegen Achan: Mijn zoon, geef de HEERE, de God van Israël, toch de eer en doe voor Hem belijdenis. Vertel mij toch wat u gedaan hebt, verberg het niet voor mij. (Jz 7:19)

Zelfs als het nog maar schemert en het dus nog niet volslagen duister is, zullen hun voeten zich nog stoten aan de bergen. Als ze merken dat de duisternis hen omgeeft en ze verlangend naar licht uitzien, zal de HEERE hun licht maken tot een schaduw van de dood en het veranderen in donkerte. Dat is omdat ze het licht, de uitkomst uit hun nood, niet bij Hem, maar bij anderen zoeken.

Wie het licht weigert en de duisternis kiest *(vgl. Jh 3:19-20)*, wordt overgegeven aan de duisternis die hij heeft gekozen. Zo zal het, in een nog verschrikkelijker zin, met de zeer begenadigde christenheid gaan, nadat de gemeente is opgenomen om voor altijd met de Heer te zijn. Dan *"zendt God hun een werking van [de] dwaling om de leugen te geloven, opdat allen geoordeeld worden die de waarheid niet hebben geloofd, maar een welgevallen hebben gehad in de ongerechtigheid" (2Th 2:11-12)*.

Jeremia wordt opnieuw overweldigd door de hardnekkige opstandigheid en hoogmoed van het volk *(vers 17)*. Hij voelt de zonde van zijn volk diep in zijn binnenste. Hij kan aan zijn smart niet openlijk uiting geven, want ze

zouden het niet begrijpen. Hij geeft op verborgen plaatsen uiting aan zijn intense verdriet. Paulus heeft ook intens verdriet over het verval van de gemeente, dat blijkt uit het zoeken van de eigen belangen *(Fp 3:18-19)*. Voelen wij eenzelfde verdriet en huilen wij daar in het verborgen over als we zien dat gelovigen een eigenzinnige weg gaan?

Want velen wandelen, van wie ik u dikwijls heb gezegd en nu ook wenend zeg, dat zij de vijanden van het kruis van Christus zijn; hun einde is [het] verderf, hun God is de buik en hun heerlijkheid is in hun schande; zij bedenken de aardse dingen. (Fp 3:18-19)

Jeremia ziet al in de geest dat *"de kudde van de HEERE"* gevangen is weggevoerd. Hij ziet hoe zijn profetie uitkomt. Dat vervult hem echter niet met een zekere genoegdoening, maar met diep verdriet. Zijn diepe liefde voor zijn volk blijkt uit zijn diepe emoties. Het is de diepe liefde die hij deelt met de HEERE, Die de grootste smart draagt over wat Hij Zijn volk, Zijn kudde, moet aandoen. De uitdrukking 'kudde' geeft aan dat de HEERE steeds als een Herder voor Zijn volk gezorgd heeft, maar dat zij onwillige schapen zijn die Zijn zorg verwerpen.

Rampspoed in het koninklijk huis | *verzen 18-19*

> 18 *Zeg tegen de koning en tegen de koningin-moeder:*
> *Verneder u, ga [op de laagste plaats] zitten,*
> *want wat op uw hoofd is, uw sierlijke kroon,*
> *is neergevallen.*
> 19 *De steden in het Zuiderland zijn gesloten,*
> *niemand is er die opendoet.*
> *Heel Juda is weggevoerd,*
> *volledig weggevoerd.*

Jeremia krijgt van de HEERE de opdracht zich, wat wel uitzonderlijk is, rechtstreeks tot de koning en de koningin-moeder – omdat die zijn raadgeefster is – te richten *(vers 18)*. Hij moet hen oproepen zich te vernederen. Het betreft hoogstwaarschijnlijk Jojachin en zijn moeder Nehusta, die bij de tweede wegvoering naar Babel zijn gebracht *(2Kn 24:8,12,15)*. Dat is gebeurd na een regering door Jojachin van slechts drie maanden.

Ze hebben geen regeringsbevoegdheid meer, wat wordt weergegeven door de neergevallen kroon, waaraan ze zelf zo'n grote betekenis hebben toegekend. Het is *"uw sierlijke kroon"*. Nu worden ze opgeroepen met de

gepaste nederigheid te erkennen dat al hun roem en eer weg zijn en dat wat hun nu past, is dat ze de laagste plaats innemen.

Er is ook niets meer om over te regeren. De steden in het Zuiderland zijn al in handen van de veroveraar, dat is Nebukadnezar. Er is niemand overgebleven om de stadspoort voor hen te openen, want behalve Jeruzalem is heel Juda weggevoerd, zonder uitzondering *(vers 19)*. Het staat er in krachtige woorden: *"Weggevoerd, volledig weggevoerd"*.

Gevangenschap en schande van Juda | *verzen 20-27*

> 20 *Sla uw ogen op*
> *en zie wie daar uit het noorden komen!*
> *Waar is de kudde, u [eens] gegeven,*
> *uw luisterrijke kleinvee?*
> 21 *Wat zult u zeggen wanneer Hij u zal straffen,*
> *aangezien u zelf hun geleerd hebt*
> *om leiders, hoofden over u te zijn?*
> *Zullen de weeën u niet aangrijpen*
> *zoals een barende vrouw?*
> 22 *Wanneer u dan in uw hart zegt:*
> *Waarom zijn deze dingen mij overkomen?*
> *Vanwege de grootheid van uw ongerechtigheid zijn de zomen van uw [kleding] opgetild,*
> *worden uw hielen overweldigd.*
> 23 *Kan ook een Cusjiet zijn huid veranderen,*
> *of een luipaard zijn vlekken?*
> *Zou ook u [dan] goed kunnen gaan doen,*
> *gewend [als u] bent om kwaad te doen?*
> 24 *Ik zal hen verspreiden als stoppels die wegstuiven*
> *door de woestijnwind.*
> 25 *Dit zal uw lot zijn, uw deel door Mij [u] toegemeten,*
> *spreekt de HEERE,*
> *omdat u Mij hebt vergeten*
> *en op leugen vertrouwde.*

26 *Daarom zal Ik ook de zomen van uw [kleding] omhoog tillen tot over uw gezicht,*
zodat uw schande gezien wordt:
27 *uw overspeligheid en uw gehinnik,*
uw schandalige hoererij.
Op de heuvels [en] in het veld
heb Ik uw afschuwelijke [afgoden] gezien.
Wee u, Jeruzalem, moet u niet rein worden?
Hoelang zal dat nog duren?

Het volk wordt opgeroepen de ogen op te slaan en te zien wie er uit het noorden komen *(vers 20)*. Dat zijn de Babyloniërs. Zij hebben *"de kudde"*, hun *"luisterrijke kleinvee"*, weggenomen, die Jeruzalem hebben bevolkt. De hoofdstad is verantwoordelijk voor alles wat er met haar inwoners gebeurt. De inwoners worden hier evenals in *vers 17* als een kudde voorgesteld. Het is hun eigen schuld dat anderen over hen heersen, want dat hebben ze die anderen geleerd *(vers 21)*. Ze hebben zich verbonden met de wereld en dragen daarvan nu de rampzalige gevolgen. Daardoor zijn ze in grote benauwdheid, die vergeleken wordt met de benauwdheid die een vrouw heeft als ze in barensnood is.

Ze vragen zich af, niet hardop, maar in hun hart, waarom hun deze dingen overkomen *(vers 22)*. Het stellen van die vraag bewijst hun verblindheid. Wat ze zich onuitgesproken, *"in uw hart"*, afvragen, is bij de HEERE bekend. Hij kent hun hart en geeft antwoord, hoewel Hij ook weet dat het geen vraag is die voortkomt uit een berouwvol hart. Hij vertelt hun dat het komt door *"de grootheid van uw ongerechtigheid"*. Het is daarom hun eigen schuld dat hun dit alles overkomt.

Jeruzalem heeft zich als een hoer gedragen en zal zo behandeld worden. Het optillen van de zomen van hun kleding verwijst naar het schandalige gedrag van een hoer *(vgl. vers 26; Js 47:2-3; Ez 16:37)*. Het is een grote schande voor een vrouw als dat bij haar gebeurt. De betekenis van het overweldigen van de hielen lijkt hiermee verband te houden. Bij het optillen van de zomen van de kleding worden als eerste de hielen zichtbaar. Het wijst erop dat Jeruzalem, beroofd van haar eer en schaamte, blootsvoets in ballingschap zal worden gevoerd.

Vervolgens wijst Jeremia met een dubbel voorbeeld uit de natuur op hun onveranderlijke neiging tot zondigen *(vers 23; vgl. Gn 6:5; Jr 17:9)*. Hij wijst op de donkere huid van de Cusjiet en de gevlekte huid van de luipaard. Zowel de Cusjiet als de luipaard kan onmogelijk zijn huid veranderen. Zo is het ook onmogelijk dat de inwoners van Jeruzalem hun gewoonte om te zondigen veranderen.

En de HEERE zag dat de slechtheid van de mens op de aarde groot was, en [dat] al de gedachtespinsels van zijn hart elke dag alleen maar slecht waren. (Gn 6:5)

Het gaat niet over de verdorvenheid van de zondige natuur, maar over de verharding die het gevolg is van een voortdurend leven in de zonde. Door hun voortdurende leven in de zonde hebben ze een gewoonte ontwikkeld om kwaad te doen, met als gevolg dat ze niet meer weten wat goeddoen is. Dit voorbeeld maakt wel duidelijk hoe belangrijk het is om kinderen al vroeg te leren wat de Heer van hen vraagt en ze niet te leren om kwaad te doen.

Het onverbeterlijk kwade gedrag van het volk kan niet anders dan ertoe leiden dat de HEERE Zijn volk verspreidt als stoppels die wegstuiven door de woestijnwind *(vers 24)*. Dat zal Hij doen door de Babyloniërs. Dat is het lot dat de HEERE Zijn volk geeft, het deel dat Hij hun toemeet, omdat zij Hem vergeten zijn en op leugen hebben vertrouwd *(vers 25)*. Het *"lot"* en het *"deel"* verwijzen naar wat de HEERE oorspronkelijk voor hen in het beloofde land heeft. Nu worden hun lot en hun deel dat Hij voor hen heeft toegemeten in Zijn land, door hun afkerigheid van Hem verbonden aan het land van hun gevangenschap.

In wat het volk zal overkomen, zal hun schande worden gezien, hun eer wordt van hen weggenomen *(vers 26)*. Ze zijn overspelig geworden en hebben zich gedragen als ongetemde paarden *(vers 27)*. Teugelloos hebben ze zich aan *"schandalige hoererij"* overgegeven. De HEERE hebben ze de rug toegekeerd om hun heil te zoeken bij de afgoden van de volken om hen heen. Die afgoden hebben ze aanbeden op de heuvels en in het veld.

Jeremia vraagt zich vertwijfeld af of Jeruzalem niet rein moet worden. Hij laat die woorden voorafgaan door de woorden *"wee u"*. Hun onreinheid brengt rampspoed over hen. Toch zijn de laatste woorden van dit vers woorden van hoop. De vraag *"hoelang zal dat nog duren?"* betekent dat er een einde aan deze situatie komt. Hier gloort de hoop op herstel.

Jeremia 14

De grote droogte | *verzen 1-6*

> *1 Het woord van de HEERE dat tot Jeremia gekomen is met betrekking tot de grote droogte.*
>
> *2 Juda treurt,*
> *zijn poorten verkommeren,*
> *ze liggen in het zwart gehuld ter aarde,*
> *en het gejammer van Jeruzalem stijgt omhoog.*
> *3 De vooraanstaanden onder hen sturen hun minderen erop uit voor water.*
> *Komen zij bij de regenbakken,*
> *[dan] vinden zij geen water,*
> *met hun lege kruiken keren zij terug.*
> *Zij schamen zich en worden te schande en bedekken hun hoofd.*
> *4 Omdat de grond gescheurd is*
> *– er is immers geen regen op het land –*
> *schamen de akkerbouwers zich,*
> *zij bedekken hun hoofd.*
> *5 Ja, zelfs een hinde werpt op het veld [haar] jong, en laat [het] in de steek,*
> *omdat er geen gras is.*
> *6 De wilde ezels staan op de kale hoogten,*
> *als jakhalzen snakken ze naar adem,*
> *hun ogen bezwijken,*
> *omdat er geen gewas is.*

Jeremia 14-15 horen bij elkaar. Ze gaan over een vreselijke droogte. We zien hier weer de persoonlijke uitingen van Jeremia. De HEERE heeft Zijn volk gebracht in een land van overvloedige zegen *(Dt 8:7)*. Die zegen zouden ze genieten als ze gehoorzaam zouden zijn. Maar ze zijn ongehoorzaam geworden. Dat verklaart de troosteloze aanblik van het land vanwege een grote droogte waarover het woord van de HEERE tot Jeremia komt *(vers 1)*. Het land is afhankelijk van de regen van de hemel. Of de regen komt, is weer afhankelijk van hun trouw aan de HEERE *(Dt 11:10-15; 28:23-24; 1Kn 8:35-36; 1Kn 17:1)*.

In korte trekken geeft Jeremia in de volgende verzen de gevolgen van de droogte aan voor land en stad, voor arm en rijk, voor mens en dier. Alle voorspoed is verdwenen. Er is treurnis in Juda *(vers 2)*. De poorten, waardoor voedsel naar binnen wordt gebracht en waar vaak veel mensen zijn om handel te drijven, geven het beeld van verkommering, van wegkwijnen. Het leven vloeit eruit weg. De poorten zijn ook de plaatsen waar recht wordt gesproken. De mensen die daar zitten om dat te doen, weten het ook niet meer. Ze zien geen hoop op verbetering van de situatie, want ze liggen in het zwart gehuld op de grond.

Het gejammer in Jeruzalem stijgt omhoog. Er zal gebeden zijn om regen. Hun smeekbeden zijn echter geen uitingen van berouw over hun zondige weg en geen smeken tot de HEERE om vergeving. Er is alleen gejammer vanwege de droogte en vanwege de dorst en hongersnood als gevolg daarvan. De droogte en het gebrek aan water geven de droogte van hun ziel weer. Ze hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten *(Jr 2:13)* en daarom verkommert niet alleen hun lichaam, maar ook hun ziel.

Zelfs *"de vooraanstaanden onder hen"*, de voorname en aanzienlijke mensen, hebben niets aan hun aanzien als het erom gaat water uit de regenbakken te laten halen, want er is geen water *(vers 3)*. Ze hoeven er zelf niet op uit. Daar hebben ze *"hun minderen"*, hun knechten, voor. Maar hun knechten keren onverrichter zake terug, met lege kruiken en moedeloos. Ze kunnen hun minderen gebieden, maar ze kunnen God niet gebieden water te geven. Ze hebben het gebrek aan regen aan zichzelf te wijten.

Omdat er geen regen is, is ook het land door de droogte opengescheurd *(vers 4)* en zal er geen oogst zijn. De akkerbouwers, de boeren, zijn ook ten einde raad. Ook de dieren op het veld zuchten onder de droogte. De hinde, die bekendstaat om haar zorgzaamheid voor haar jong, laat het in de steek, voordat het groot geworden is en zelfstandig zijn weg kan gaan *(vers 5; Jb 39:4b-7)*. De wilde ezels, die gewend zijn aan het harde en droge woestijnleven, kunnen geen adem meer halen *(vers 6; Jb 39:8-11)*. Ze kunnen ook niets meer zien, want er is niets te eten. Hun krachten begeven het. De dieren delen in de gevolgen van de ontrouw van Gods volk *(vgl. Rm 8:22)*.

Want wij weten, dat de hele schepping tezamen zucht en tezamen in barensnood is tot nu toe. (Rm 8:22)

De belijdenis van het volk | *verzen 7-9*

7 *Hoewel onze ongerechtigheden tegen ons getuigen,*
HEERE, doe het omwille van Uw Naam,
want talrijk zijn onze afdwalingen,
tegen U hebben wij gezondigd.
8 *[U,] Hoop van Israël,*
zijn Verlosser in tijd van benauwdheid,
waarom zou U zijn als een vreemdeling in het land,
als een reiziger, [die slechts van de weg] afwijkt om te overnachten?
9 *Waarom zou U zijn als een radeloze man,*
als een held [die] niet verlossen kan?
U bent toch in ons midden, HEERE,
en wij zijn naar Uw Naam genoemd,
verlaat ons niet.

De profeet belijdt de zonden van het volk en maakt zich er een mee door over *"onze ongerechtigheden"* spreken *(vers 7)*. Hij spreekt zijn belijdenis niet luid uit in tegenwoordigheid van het volk. Hij doet een beroep op de Naam van de HEERE, terwijl hij erkent dat zij tegen Hem hebben gezondigd met een menigte van afdwalingen. Zijn enige hoop en de enige hoop voor het volk is de HEERE. Hij is de *"Hoop van Israël" (vers 8)*. Jeremia spreekt vaker over de HEERE als hoop of vertrouwen voor Zijn volk *(Jr 17:7,13; 50:7; vgl. Ps 71:5; Hd 28:20; Ko 1:27; 1Tm 1:1)*. Hij alleen is hun *"Verlosser in tijd van benauwdheid"*, zoals Hij zo vaak heeft laten zien *(Richteren 3-16)*.

Jeremia vraagt *"waarom"* de HEERE Zich als een vreemdeling of een reiziger gedraagt, als iemand die slechts even het land bezoekt. Hij wil graag dat de HEERE bij hen komt en ook bij hen blijft *(vgl. Lk 24:29)*. De vorige 'waaromvraag' betreft de voorspoed van de goddelozen *(Jr 12:1)*. Deze nieuwe 'waaromvraag' gaat over de verhouding van de HEERE ten opzichte van hen die wel oprecht hun zonden belijden. Waarom houdt Hij Zich ten opzichte van hen afzijdig?

En zij drongen bij Hem aan en zeiden: Blijf bij ons, want het is tegen de avond en de dag is al gedaald. En Hij ging naar binnen om bij hen te verblijven. (Lk 24:29)

Het is indrukwekkend om te zien dat Jeremia de HEERE vergelijkt met *"een radeloze man" (vers 9)*, terwijl hijzelf door radeloosheid worden geken-

merkt. Hij doet een dringend beroep op Hem om Zich niet afzijdig te houden als iemand die geen raad weet met de situatie, of Zich te gedragen als een held die in kracht tekortschiet om te verlossen. Hij lijkt hier op de discipelen die ook in hun radeloosheid de Heer Jezus verwijten dat Hij Zich niets aantrekt van de nood waarin zij zijn *(Mk 4:38)*. Evenals Jeremia doet, roepen de discipelen tot de Heer Jezus, en zowel Jeremia als de discipelen doen dat niet tevergeefs.

En Hij lag in het achterschip op het kussen te slapen; en zij wekten Hem en zeiden tot Hem: Meester, bekommert U Zich er niet om dat wij vergaan? (Mk 4:38)

Hij pleit op de aanwezigheid van de HEERE in hun midden en op het feit dat zij naar Zijn Naam genoemd zijn. Hij doet een beroep op Hem iets voor Zijn volk te doen ter wille van Zijn Naam. Al zou Hij hen moeten verlaten vanwege hun zonden, dan kan Hij hen toch niet verlaten omwille van Zijn Naam? Hiermee neemt hij de toevlucht tot de genade en de onvoorwaardelijke beloften.

Voor ons is het ook zo, dat wij geen moment zonder Hem kunnen. Ons gebed moet dan ook zijn dat we toch niet zullen afwijken van Hem. Als wij bij Hem blijven, blijft Hij bij ons. Als we alle rechten op Zijn verblijf bij ons hebben verspeeld, kunnen we alleen de toevlucht nemen tot Gods genade en Zijn onvoorwaardelijke beloften in Christus.

Het antwoord van de HEERE is oordeel | *verzen 10-12*

> *10 Zo zegt de HEERE over dit volk: Zij hebben het rondzwerven zo liefgehad, zij hebben hun voeten niet gespaard. Daarom schept de HEERE in hen geen behagen. Nu zal Hij aan hun ongerechtigheid denken en hun zonden straffen. 11 Verder zei de HEERE tegen mij: Bid niet voor dit volk ten goede. 12 Al vasten zij, Ik luister niet naar hun geroep. Ook al brengen zij een brandoffer en een graanoffer, Ik zal in hen geen behagen scheppen, maar door het zwaard, door de honger en door de pest zal Ik een einde aan hen maken.*

In Zijn antwoord op de roep van Jeremia wijst de HEERE op het rondzwerven van het volk *(vers 10)*. Het is een hard antwoord. Ze hebben in hun liefde voor andere goden hun voeten niet gespaard, maar die gebruikt om hun goden achterna te lopen. Dat is de reden dat Hij geen behagen in hen heeft. En omdat ze daarin volharden, denkt Hij aan hun ongerechtigheid

en straft Hij hun zonden. Jeremia mag niet voor het volk bidden, want dat heeft geen zin *(vers 11)*.

Voor de derde keer wordt Jeremia verboden om voor het volk te bidden *(Jr 7:16; 11:14)*. Door hun besliste ongehoorzaamheid zijn ze niet meer te helpen. Voorbede is een belangrijke taak van een profeet, maar het is Jeremia niet toegestaan om in die noodlottige tijd voorbede te doen. Hij houdt te veel van hen om hen op hun eigen zondige wegen te laten gaan en daarom zullen ze Zijn tucht moeten voelen. Daarom zegt Hij dat Jeremia niet voor het volk moet bidden.

In het Nieuwe Testament lezen we over zonde tot de dood en dat daarvoor niet moet worden gebeden *(1Jh 5:16b)*. Als tucht wordt veracht en de Geest van genade wordt gesmaad, komt er een tijd dat het te laat is voor smeekbede of voorbede. Als laatste daad van de heilige Godsregering wordt de dwalende weggedaan en wordt de zaak behandeld voor de rechterstoel van Christus *(vgl. 1Ko 11:30)*. Zo is het ook hier met Israël. Het is er te laat voor om alleen genade uit te oefenen. Ze moeten nu de volle regering van God leren kennen.

Er is zonde tot [de] dood; daarvoor zeg ik niet dat hij zal vragen. (1Jh 5:16b)

Daarom zijn er onder u vele zwakken en zieken en nogal velen zijn ontslapen. (1Ko 11:30)

De HEERE luistert niet naar het geroep van Zijn volk, ook al zijn ze aan het vasten *(vers 12)*. Zelfs in hun offers heeft Hij geen behagen. Al hun vasten, bidden en godsdienstige activiteiten zijn waardeloos. Noch vasten noch offers kunnen het volk weer in Gods gunst terugbrengen, zolang zij zich voor de afgoden neerbuigen. De HEERE zoekt boven alles naar waarheid in het hart. Als dat ontbreekt, zijn uiterlijke tekenen van berouw nutteloos. In plaats van behagen in hen te scheppen gaat Hij een einde aan hen maken door zwaardere oordelen dan droogte, namelijk oorlog (het zwaard), gebrek (honger) en ziekte (pest). De combinatie van deze drie oordelen komt meerdere keren in het boek voor *(Jr 14:12; 21:7,9; 24:10; 27:8,13; 29:17-18; 32:24,36; 34:17; 38:2; 42:17,22; 44:13)*.

Het oordeel over de valse profeten | *verzen 13-16*

> *13 Toen zei ik: Ach, Heere HEERE, zie, die profeten zeggen tegen hen: U zult geen zwaard zien en honger zult u niet krijgen, maar Ik zal u een duurzame vrede geven in deze plaats. 14 De HEERE zei tegen mij: Die profeten profe*

> *teren vals in Mijn Naam. Ik heb hen niet gezonden, Ik heb hun geen opdracht gegeven en Ik heb niet tot hen gesproken. Zij profeteren u een leugenvisioen, waarzeggerij, holle praat en bedrog van hun [eigen] hart. 15 Daarom, zo zegt de HEERE over de profeten die profeteren in Mijn Naam, hoewel Ík hen niet heb gezonden, en zij [toch] zeggen: Er zal geen zwaard en honger in dit land zijn. Die profeten zullen zelf door het zwaard en door de honger omkomen. 16 En het volk waartegen zij profeteren, zal weggeworpen worden op de straten van Jeruzalem vanwege de honger en het zwaard, zonder dat iemand hen begraaft: hen, hun vrouwen, en hun zonen en hun dochters. Zo zal Ik hun kwaad over hen uitstorten.*

Jeremia wijst de *"Heere HEERE"* op de tegenstanders van de waarheid, dat zijn de valse profeten *(vers 13)*. Dit zijn de 'mooi weer' profeten. Zij prediken aangename dingen, dingen die het volk in slaap sussen en hen in hun geliefkoosde zonden laten volharden. Dat durven ze te doen in de Naam van de HEERE. Het is erg om leugens te verkondigen, het is nog erger dat te doen in de Naam van de HEERE.

Ze spreken over vrede die de HEERE zou geven, ja, zelfs over *"duurzame vrede"*, een vrede die altijd blijft en niet wordt weggenomen. Door zo te spreken stimuleren ze het volk in hun zondige gedrag, alsof ze geen zondig gedrag hebben. Het kenmerk van een valse profeet is dat hij het geweten volledig buiten schot laat en niet spreekt over bekering.

Zulke valse profeten zijn er ook vandaag veel. Het zijn die mensen, theologen en kerkelijke functionarissen, die bijvoorbeeld verkondingen dat homofiele en lesbische verhoudingen, verhoudingen van 'liefde' zijn. Ze worden ontmaskerd als we zien dat ze niet Christus prediken, maar integendeel de zonde goedpraten. Ze geven hun eigen gedachten door en niet Gods Woord. Zonde brengt altijd oordeel, maar valse profeten spreken niet over zonde en dus ook niet over oordeel.

Mensen die in de zonde leven en daar niet mee willen breken, lopen altijd achter mensen aan die hun daarvoor de ruimte geven en hen daarin zelfs stimuleren. We zien dat in de godsdienst en ook in de politiek. Daar wordt uitgegaan van het 'verlichte' denken van de mens. Dat denken is duisternis en drijfzand.

De HEERE antwoordt Jeremia dat die profeten leugenprofeten zijn en dat Hij hen niet heeft gezonden *(vers 14)*. Hij weet precies hoe ze zijn, Hij kent

hun opzet. Ze zijn eigenmachtig bezig. Wat zij profeteren, zuigen ze uit hun duim, het is holle praat, het stelt niets voor. Het is bedrog dat uit hun eigen verdorven hart opwelt. De HEERE zal het oordeel over hen vellen door het zwaard en de honger, juist die middelen die zij loochenen *(vers 15)*. Dat is de ironie van God.

De oordelen die de valse profeten hebben geloochend, zullen ook over het volk komen *(vers 16)*. De HEERE zal hun eigen kwaad over hen uitstorten. Allen komen ze om, zijzelf, hun vrouwen en hun zonen en hun dochters. Ze komen allemaal om. Er is niemand die hen kan begraven. Het volk is wel misleid, maar daarom niet minder schuldig. Hoe vaak zijn ze niet gewaarschuwd om niet naar valse profeten te luisteren. Het blinde volk en de blinde profeten vallen tezamen in de kuil *(Mt 15:14)*. Het volk is er zelf verantwoordelijk voor dat zij naar die profeten hebben geluisterd en zich niet van hen hebben afgewend. Zo zal de dwaasheid van de valse profeten openbaar worden, zoals bij Jannes en Jambres *(2Tm 3:8-9)*. Het loochenen of vervalsen en verdraaien van wat God heeft gezegd, heeft geen enkele invloed op wat God heeft gezegd.

Laat hen [begaan]. Zij zijn blinde leidslieden <van blinden>. Als nu een blinde een blinde leidt, zullen zij beiden in een kuil vallen. (Mt 15:14)

In deze verzen zien we een ernstig beeld van de christenheid waarin wij ons bevinden. De dienaren van de satan keren het oor van hun toehoorders van de waarheid af en wenden het tot de fabels. Het zijn wolven in schaapskleren. Ze doen zich voor als dienaren van Christus, maar het geloof in de waarheid en het gezag van de Schrift werpen ze omver. Ze maken het belachelijk en vertrappen de grote en heilige waarheden van de verzoening en het eeuwige oordeel dat ieder te wachten staat *"die de Zoon van God met voeten heeft getreden en het bloed van het verbond waardoor hij was geheiligd, onheilig heeft geacht"* *(Hb 10:29)*. Wie met instemming naar zulke predikers luistert, zal worden geoordeeld met het oordeel dat over deze valse predikers komt.

De smart van Jeremia | *verzen 17-18*

> *17 Zeg dan dit woord tegen hen:*
> *Tranen stromen [uit] mijn ogen naar beneden,*
> *nacht en dag, zonder ophouden,*

want de maagd, de dochter van mijn volk, is gebroken [met] een grote breuk,
[door] een wond die zeer pijnlijk is.
18 *Ga ik eropuit, het veld in,*
ziedaar hen die gevallen zijn door het zwaard.
Kom ik in de stad,
ziedaar hen die ziek zijn van de honger.
Ja, zowel profeet als priester
trekt in het land rond en weet geen [raad].

Het geloof van het volk in de woorden van valse profeten brengt bij Jeremia weer grote smart teweeg *(vers 17)*. Hij krijgt de opdracht die smart aan het volk te vertellen. Het volk dat door de valse profeten is misleid, moet er zwaar voor boeten. De vijand die door de HEERE op hen wordt afgestuurd, zal hen breken met een grote breuk en wonden veroorzaken die veel pijn doen. Jeruzalem wordt hier weer met een vrouw vergeleken. De stad wordt een maagd genoemd om daarmee aan te geven dat de stad nog niet door anderen dan het eigen volk is bewoond.

Jeremia ziet de gevolgen van de komst van de Babyloniërs in de geest voor zich. Overal waar hij kijkt, of het nu in de stad is of daarbuiten, ziet hij dood en ziekte *(vers 18)*. De mensen die met zoveel zekerheid over vrede hebben gesproken, lopen verdwaasd rond. Het is uit met hun praatjes. Ze hebben nu niets meer te vertellen en kunnen geen raad meer geven. Wie zou hen trouwens nu nog geloven?

Belijdenis en gebed om hulp | *verzen 19-22*

19 *Hebt U Juda dan helemaal verworpen,*
of walgt Uw ziel van Sion?
Waarom hebt U ons [zo] geslagen dat er geen genezing voor ons [meer mogelijk] is?
Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds,
naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking.
20 *HEERE, wij kennen onze goddeloosheid,*
de ongerechtigheid van onze vaderen, want wij hebben gezondigd tegen U.

21 *Verwerp [ons] niet omwille van Uw Naam,*
maak Uw heerlijke troon niet te schande,
denk aan Uw verbond met ons, verbreek [het] niet.
22 *Zijn er onder de nietige [afgoden] van de heidenvolken die het laten regenen,*
of kan de hemel regendruppels geven?
Bent U dat niet, de HEERE, onze God?
Wij zien naar U uit,
want al deze dingen doet U!

Hoewel Jeremia van de HEERE niet voor dit volk mocht bidden *(vers 11)*, kan hij het bij de aanblik van de ellende van zijn volk niet laten Hem ervoor te bidden *(vers 19)*. De HEERE is zijn enige toevlucht in zijn nood. Hij roept de vraag tot de HEERE of Hij Juda dan helemaal verworpen heeft en of Zijn ziel dan werkelijk walgt van Sion. Dit is een derde 'waaromvraag'. De eerste is: waarom laat God de goddelozen in vrede *(Jr 12:1)*; de tweede is waarom de HEERE Zich voor de getrouwen als een vreemde houdt *(Jr 14:8)*. De derde is de vraag naar de tucht die over het volk komt, waarom dat gebeurt.

Hij kan zich niet voorstellen dat de HEERE van Sion, dat Hij zo liefheeft en waarin Hij Zich zo heeft verheugd, nu een walging heeft. Wat is er de reden van dat Hij hen zo heeft geslagen dat er geen genezing meer voor hen mogelijk is *(vgl. 2Kr 36:16)*? Aan het woord *"ons"* zien we dat Jeremia de plaats van het berouwvolle deel van het volk inneemt en zich daarmee vereenzelvigt.

Maar zij spotten met de boden van God, verachtten Zijn woorden en maakten Zijn profeten belachelijk, tot de grimmigheid van de HEERE tegen Zijn volk [zo hoog] opsteeg dat er geen genezing [meer mogelijk] was. (2Kr 36:16)

Het volk ziet wanhopig uit naar vrede, maar die is in de verste verte niet te ontdekken. Er is niets goeds waaraan ze enige hoop op verbetering van de situatie kunnen ontlenen. Genezing is ook nergens te vinden. In plaats daarvan zien ze alleen nog maar meer verschrikking. Het uitzien naar vrede is tevergeefs omdat het volk de HEERE heeft verlaten. Daarom is er ook verschrikking in plaats van genezing.

Niemand dan Jeremia weet beter waarom God Zijn volk zo heeft geslagen en er geen genezing is. Hij geeft dan ook zelf het antwoord: het is vanwege

hun goddeloosheid en ongerechtigheid *(vers 20)*. Hij belijdt de ongerechtigheid van hun vaderen en dat ze ook zelf tegen de HEERE hebben gezondigd. Tegelijk kan hij gewoon niet geloven dat de HEERE een definitief einde aan Zijn volk heeft gemaakt, dat Hij hen voorgoed heeft verworpen.

Daarom doet hij een beroep op de Naam van de HEERE, op Zijn heerlijke troon en op Zijn verbond met Zijn volk *(vers 21)*. In het gedrag van het volk is geen verandering, maar toch ook niet in de HEERE? Hij kan toch vanuit Zijn eigen Naam en Zijn eigen regering en Zijn eigen verplichtingen Zijn volk zegenen? Ja, dat kan Hij, maar dat moet wel op een rechtvaardige grondslag. Die grondslag heeft Hij in Christus en Zijn werk op het kruis.

De enige hoop van Jeremia is de HEERE, Die hij vergelijkt met de nietigheden, dat zijn de afgoden, van de heidenvolken *(vers 22)*. De afgoden kunnen niets aan regen geven – er is steeds nog die vreselijke droogte. Dat kan alleen de HEERE, Die de God van Zijn volk is *(Jb 38:25-27)*. Daar ligt de hoop van Jeremia en van het overblijfsel en daarom zien ze, *"wij"*, naar Hem uit, naar Hem Die *"al deze dingen doet"*, Die alleen regen en zegen kan geven.

Wie klieft voor de [stort]vloed een waterloop,
en een weg voor het weerlicht van de donder,
om het te laten regenen op het land, [waar] niemand is,
[op] de woestijn, waarin geen mens is,
om [het gebied van] verwoesting en vernietiging te verzadigen,
en om het opkomende groen te laten groeien? (Jb 38:25-27)

Jeremia 15

Geen gebed voor Juda | *vers 1*

> *1 De HEERE zei tegen mij: Al stond Mozes of Samuel voor Mijn aangezicht, dan [nog] zou Mijn ziel niet met dit volk van doen willen hebben. Stuur [hen] van voor Mijn aangezicht weg, laten zij weggaan!*

Hier komt het antwoord van de HEERE op de vorige 'waaromvraag' *(Jr 14:19)*. Het is weer een hard antwoord *(vers 1)*. Het gebed van een rechtvaardige vermag veel, maar in dit geval zal voorbede van de meest invloedrijke Godsmannen, mannen van gebed, niet baten voor een volk dat zozeer van de HEERE is afgeweken. Mozes en Samuel hebben beiden bij God gepleit voor het volk *(Ex 32:6,11-14; 1Sm 7:9; 12:23)* en Hij heeft hun gebeden verhoord *(Ps 99:6-8)*. Maar met een dergelijk volk zoals het nu is, kan Hij niet van doen hebben.

Mozes en Aäron waren onder Zijn priesters,
Samuel onder wie Zijn Naam aanriepen;
zij riepen tot de HEERE
en Híj verhoorde hen.
Hij sprak tot hen in een wolkkolom;
zij hebben Zijn getuigenissen in acht genomen
en de verordeningen [die] Hij hun had gegeven.
HEERE, onze God, Ú hebt hen verhoord;
U bent voor hen een vergevend God geweest,
hoewel U wraak oefende over hun daden.
(Ps 99:6-8)

De HEERE zegt tegen Jeremia dat hij, in plaats van voor hen te bidden dat Hij hen zal aannemen, hen moet wegsturen van voor Zijn aangezicht. In plaats van hen in gebed voor Gods aangezicht te brengen wil Hij hen niet meer zien, ze moeten weggaan. Als God iemand niet meer wil zien, is dat een vreselijk oordeel. Zo iemand wordt overgegeven aan de dood.

De straf vastgesteld | *verzen 2-9*

> *2 En het zal gebeuren, wanneer zij tegen u zeggen: Waar moeten wij naartoe gaan? dat u tegen hen moet zeggen: Zo zegt de HEERE:*
>
> *Wie [bestemd is] voor de dood, naar de dood;*
> *wie [bestemd is] voor het zwaard, naar het zwaard;*
> *wie [bestemd is] voor de honger, naar de honger;*
> *en wie [bestemd is] voor de gevangenis, naar de gevangenis.*

3 Ik zal hen [op] vier manieren straffen, spreekt de HEERE: [door] het zwaard om [hen] te doden, [door] de honden om [hen] weg te slepen, [door] de vogels in de lucht en de dieren op de aarde om [hen] te verslinden en te gronde te richten. 4 Ik zal hen stellen tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde, vanwege Manasse, de zoon van Hizkia, de koning van Juda, om wat hij in Jeruzalem gedaan heeft.

5 Want wie heeft medelijden met u, Jeruzalem?
Wie betuigt u zijn medeleven,
wie zal [van de weg] afgaan om te vragen
naar uw welstand?
6 Ú hebt Mij verlaten,
spreekt de HEERE,
u ging achterwaarts.
Daarom strek Ik Mijn hand tegen u uit, Ik richt u te gronde,
Ik ben het berouw hebben moe.
7 Ik zal hen wannen met een wan
in de poorten van het land.
Ik heb Mijn volk van kinderen beroofd, [het] doen ondergaan.
Zij zijn van hun wegen niet teruggekeerd.
8 Hun weduwen zullen voor Mij talrijker zijn
dan het zand van de zeeën.
Ik laat over hen, over de moeder,
een jongeman komen, een verwoester, midden op de dag.
Plotseling laat Ik op hen vallen
angst en verschrikkingen.
9 Zij die er zeven baarde, verkommert,
zij blaast haar [laatste] adem uit.
Haar zon gaat onder als het nog dag is,
zij schaamt zich en wordt rood van schaamte.
Wat van hen nog overblijft, zal Ik overgeven aan het zwaard
voor het oog van hun vijanden,
spreekt de HEERE.

De HEERE bereidt Jeremia erop voor dat hij de vraag van het volk zal krijgen waar ze heen moeten gaan *(vers 2)*. Die vraag staat in nauw verband met *vers 1* waar de HEERE heeft gezegd dat ze niet bij Hem terecht kunnen

en dat Hij hen niet meer wil zien. Het antwoord dat Jeremia moet geven, is niet dat ze zelf kunnen bepalen waar ze heen zullen gaan, maar dat ze op weg zijn naar hun zelf gekozen bestemming: naar de dood, waarmee mogelijk de pest wordt bedoeld, het zwaard, de honger en de gevangenis.

In *vers 3* zegt de HEERE welke middelen Hij zal gebruiken om hen te straffen. Het zwaard zal de dood veroorzaken. De doden zullen geen eervolle begrafenis krijgen, maar de lijken zullen door de honden worden weggesleept, terwijl ze die verscheuren en door de aasvogels en de wilde dieren worden verslonden. Het is de grootst denkbare vernedering voor een Jood als zijn dode lichaam niet wordt begraven en dan ook nog voedsel voor dieren wordt.

Dat zal hen tot een schrikbeeld maken voor alle koninkrijken van de aarde. De straffen komen vanwege Manasse, om wat hij in Jeruzalem heeft gedaan *(vers 4; 2Kn 21:1-16; 2Kr 33:1-11)*. Manasse heeft niet alleen alle hervormingen van zijn Godvrezende vader Hizkia tenietgedaan, maar hij heeft bewust de afgodendienst en demonenverering ingevoerd om de HEERE te tarten. Dat Manasse hier nadrukkelijk *"de zoon van Hizkia"* wordt genoemd, is vanwege het contrast tussen een zo Godvrezende vader en een zo goddeloze zoon. Het optreden van Manasse heeft geruime tijd geleden plaatsgevonden. Als een zonde echter niet goed is beleden en weggedaan, blijven de gevolgen aanwezig. De HEERE wijst altijd op de oorsprong van de zonde en het oordeel.

In *vers 5* worden drie vragen aan Jeruzalem gesteld. De vragen gaan erover wie medelijden met hen heeft, wie hun medeleven betuigt en wie naar hun welstand vraagt. Het antwoord ligt in de vraag opgesloten. Er zal niemand zijn die medelijden heeft of medeleven betuigt of vraagt naar hun welstand. De troost die gelegen is in het medelijden van anderen, zal er voor Jeruzalem niet zijn. Niemand zal de moeite nemen even van zijn weg af te wijken om te vragen hoe het met haar gaat.

Ze hebben dat aan zichzelf te wijten, want zíj hebben de HEERE verlaten, de Enige Die steeds medelijden met hen heeft gehad en naar hen heeft omgezien *(vers 6)*. Maar Zijn zorg hebben ze niet gewild en ze zijn achterwaarts gegaan. Daarom is de hand van de HEERE in oordeel tegen hen uitgestrekt om hen te gronde te richten. Het is over en uit met Zijn

berouw over het kwaad dat Hij hen zal aandoen. Hij heeft het nu al zo vaak en zo lang uitgesteld, maar nu moet het toch komen. Hij is *"het berouw hebben moe"*.

De HEERE zal door de wan de goddelozen van Zijn volk in de poorten van het land, waar rechtgesproken wordt, oordelen *(vers 7)*. Met de wan wordt het kaf van het koren gescheiden. Het kaf zijn de goddelozen. Zij worden door de wan van het oordeel weggeblazen *(Mt 3:12)*. Daardoor zal Hij Zijn volk van kinderen beroven en daarmee het voortbestaan van het goddeloze volk onmogelijk maken. Nog eens wordt de reden gegeven, namelijk dat zij doorgaan op hun zondige wegen en er niet van naar Hem zijn teruggekeerd.

...; Zijn wan is in Zijn hand en Hij zal Zijn dorsvloer door en door zuiveren en Zijn tarwe in de schuur samenbrengen, maar het kaf met onuitblusbaar vuur verbranden. (Mt 3:12)

Ook zal er een groot aantal weduwen zijn, wat betekent dat veel mannen zullen sterven *(vers 8; vgl. 2Kr 28:6)*. De HEERE brengt het oordeel over *"de moeder"*, dat is het volk, door *"een jongeman"*, dat is de jonge macht Babel. Tegelijk zegt de HEERE dat Hij Zelf het volk zal overvallen. Wat Babel doet, is niets anders dan Zijn wil uitvoeren. De plotselinge schrik die het volk overvalt als de vijand komt, wordt door Hem veroorzaakt.

Pekah, de zoon van Remalia, doodde in Juda op één dag honderdtwintigduizend [man], allen dappere mannen, omdat zij de HEERE, de God van hun vaderen, verlaten hadden. (2Kr 28:6)

De vruchtbare vrouw die er zeven baarde, stelt Israël voor onder de volkomen zegen van de HEERE *(Dt 28:4a)*. Van die vruchtbaarheid is door hun ongehoorzaamheid niets over *(Dt 28:18a)*. De vrouw, het volk, verkommert, kwijnt weg en zal haar laatste adem uitblazen *(vers 9)*. Terwijl de zon nog schijnt, de zon van Gods goedertierenheid, wordt het voor haar toch nacht vanwege haar zonden. Wat er nog aan mensen en goederen over is, wordt door de vijanden weggenomen.

Gezegend zal zijn de vrucht van uw schoot, ... (Dt 28:4a)

Vervloekt zal zijn de vrucht van uw schoot ... (Dt 28:18a)

De klacht van Jeremia | *verzen 10-11*

> 10 *Wee mij, mijn moeder, dat u mij gebaard hebt,*
> *een man van onenigheid en een man van ruzie voor heel het land.*

> *Ik heb niets uitgeleend en men heeft mij niets uitgeleend,*
> *[toch] vervloekt ieder van hen mij.*
> 11 *De HEERE zei: Voorwaar, [Ik zweer] dat Ik ten goede voor u heb gezorgd!*
> *Voorwaar, [Ik zweer] dat Ik tegen de vijand voor u ben opgekomen,*
> *in een tijd van onheil en in een tijd van benauwdheid!*

De aankondiging van het niets sparende oordeel grijpt Jeremia opnieuw aan *(vers 10)*. Hij richt zich hierbij tot zijn moeder en spreekt er het wee over uit dat zij hem gebaard heeft *(Jr 20:14; vgl. Jb 3:3-10)*. Het wee betreft niet zijn moeder, maar zijn geboorte en daardoor de HEERE. Hij heeft haar een andere soort zoon gegund dan de zoon die hij is. Ze heeft geen plezier aan hem kunnen beleven, want zijn hele leven is een kwelling.

Zijn klacht betreft niet wat er over het land zal komen, maar wat er over hemzelf heen komt. Omdat niemand het met hem eens is en ieder zich tegen zijn prediking verzet, gaat hij twijfelen aan de zin van zijn leven en dienst. Hij ziet dat de mensen hem haten vanwege zijn oordeelsaanzeggingen. Overal waar hij komt en predikt, wordt wat hij zegt aanleiding tot verdeeldheid en ruzie. Ook wij kunnen ons soms de oorzaak van ruzie en onenigheid voelen. Wat een troost dat de Heer het dan, als we goed staan, voor ons opneemt.

De aanleiding is niet zijn gedrag met betrekking tot hebzucht, want daarop is niets aan te merken. Hij heeft bijvoorbeeld niet iets uitgeleend of iets van iemand geleend, wat een oorzaak van onenigheid en scheve verhoudingen zou kunnen zijn *(Sp 22:7; Ne 5:1-13)*.

Een rijke heerst over armen,
en wie leent, wordt slaaf van de uitlener.
(Sp 22:7)

In Zijn antwoord op de klacht herinnert de HEERE Jeremia er met een krachtig *"voorwaar"* aan dat Hij ten goede voor hem heeft gezorgd *(vers 11)*. Hij is voor hem opgekomen tegen zijn vijanden, hoe die vijanden zich ook roerden. In elke tijd van onheil en elke tijd van benauwdheid is de HEERE er voor hem geweest. Dat Jeremia tegenstand zou ontmoeten, heeft Hij hem al gezegd toen Hij hem riep *(Jr 1:19a)*. Hij heeft ook beloofd dat Hij met hem zou zijn *(Jr 1:19b)*. Zo bemoedigt de HEERE hem.

Het onvermijdelijke oordeel | *verzen 12-14*

> 12 *Kan ijzer [soms] breken,*
> *ijzer uit het noorden, of brons?*

13 *Uw vermogen en uw schatten*
zal Ik als buit geven,
zonder prijs, vanwege al uw zonden,
en in heel uw gebied.
14 *Ik zal [u] met uw vijanden overbrengen*
naar een land [dat] u niet kent,
want een vuur is aangestoken in Mijn toorn,
het zal tegen u branden.

Het oordeel komt uit het noorden *(vers 12)*. Zoals ijzer en brons niet met blote handen te breken zijn, zo zullen de mensen in Juda niet in staat zijn de macht van het Babylonische leger te breken. Alle rijkdom en het hele gebied zullen aan de vijand als buit worden gegeven, zonder dat ze er iets voor hoeven te betalen *(vers 13)*. Dat is het gevolg van hun zonden. De bewoners zullen worden weggevoerd naar een onbekend land *(vers 14)*. Dit oordeelsvuur dat tegen hen zal branden, is door de toorn van de HEERE aangestoken.

Jeremia twijfelt aan de HEERE | *verzen 15-18*

15 *U, HEERE, U kent [mijn onschuld],*
denk aan mij en zie naar mij om,
wreek mij op mijn vervolgers.
Neem mij in Uw geduld niet weg,
weet dat ik omwille van U smaad draag.
16 *[Zodra] Uw woorden gevonden werden, at ik ze op.*
Uw woord was mij tot vreugde
en tot blijdschap in mijn hart,
want Uw Naam is over mij uitgeroepen,
HEERE, God van de legermachten.
17 *Ik heb niet gezeten in een kring van spotters,*
of sprong [daar] op van vreugde.
Vanwege Uw hand zat ik alleen,
want U hebt mij [met] gramschap vervuld.
18 *Waarom is mijn lijden er voor altijd,*
en is mijn wond ongeneeslijk, weigert hij te genezen?
Bent U nu echt voor mij als een onbetrouwbare [beek],
water [dat] niet betrouwbaar is?

Jeremia richt zich opnieuw tot de HEERE *(vers 15)*. Het wordt hem allemaal te veel. Hij vraagt de HEERE om aan hem te denken en naar hem om te zien. Hij kent toch zijn onschuld? Waarom moet hij dan zo lijden? Jeremia roept de HEERE op hem te wreken op zijn vervolgers, de mensen die hem het leven zo moeilijk maken. Laat de HEERE toch geduld met hem hebben, want omwille van Hem draagt hij smaad. Jeremia stort zijn hart uit voor de HEERE. Hij is gewend aan Zijn tegenwoordigheid en spreekt vertrouwelijk met Hem over zijn nood.

De woorden van de HEERE zijn hem tot voedsel *(vers 16)*. Zodra hij ze had gevonden – wat wil zeggen dat zijn hart ernaar uitging – en gehoord, heeft hij ze opgegeten, ze intens in zich opgenomen, in tegenstelling tot het volk dat Gods woorden heeft verworpen *(Jr 8:9b)*. We kunnen ook denken aan de vondst van Gods Woord in de tempel tijdens de regering van Josia *(2Kn 22:13; 23:2)*.

Het eten van de woorden van God symboliseert het zich vereenzelvigen met de geopenbaarde waarheid van het Woord van God *(Ez 3:1-3; 2:8-10; Op 10:9)*. Jeremia is op en top profeet. Zijn grootste vreugde vindt hij in het Woord van God. Dat is zijn eten en drinken *(vgl. Jh 4:34)*. Als hij Gods woorden hoort, wordt hij daar helemaal blij van in zijn hart. Hij luistert graag naar die woorden *(Ps 19:11; 119:103,111)*, want ze komen uit de mond van Hem Die Zijn Naam over hem heeft uitgeroepen *(Jr 14:9)*. Hij is de God van de legermachten, de Almachtige, ook voor Jeremia.

Daarna zei Hij tegen mij: Mensenkind, eet wat u aantreft. Eet deze rol op, ga, spreek tot het huis van Israël. Toen deed ik mijn mond open en Hij gaf mij die rol te eten. Hij zei tegen mij: Mensenkind, geef uw buik te eten, vul uw binnenste met deze rol, die Ik u geef. Toen at ik en hij werd in mijn mond als honing zo zoet. (Ez 3:1-3)

Zij zijn begerenswaardiger dan goud,
ja, dan veel zuiver goud;
en zoeter dan honing
en honingzeem uit de raat.
(Ps 19:11)

Als een grote tegenstelling tot de grote vreugde die hij in het Woord vindt, zegt hij dat hij niet in de kring van de spotters heeft gezeten *(vers 17; Ps 1:1-3)*. Hij heeft niet meegedaan met het platte plezier van mensen die met Gods Woord spotten. Hij heeft alleen gezeten, niet om in zijn eentje plezier te maken, maar omdat hij de hand van de HEERE zwaar op zich heeft voelen drukken en Zijn gramschap hem vanbinnen heeft gevuld.

Hij heeft ook niet in de gezindheid van de farizeeër zich in hoogmoed afgescheiden. Dat blijkt wel uit de vraag die hem kwelt waarom – de vierde

'waaromvraag' *(Jr 12:1; 14:9,19)* – hij altijd maar moet lijden, waarom er geen genezing komt *(vers 18)*. Is zijn roepen tot Hem dan tevergeefs? Luistert Hij niet? Is Hij dan toch een bedrieger, dat Hij wel belooft dat Hij er voor hem is en hem helpt, maar niet doet wat Hij zegt *(vgl. Jb 6:15)*?

Mijn broeders hebben trouweloos gehandeld, als een beek;
zij gaan voorbij als stromende beken,
... (Jb 6:15)

Deze 'waaromvraag' is eigenlijk geen vraag, maar een aanklacht. Jeremia verwijt de HEERE dat Hij als een onbetrouwbare beek voor hem is, een beek die verkwikking belooft, maar niet geeft. Dit zijn de 'waaromvragen' van Job. Ook Mozes, Jozua en Habakuk hebben tot de HEERE hun twijfels over Zijn wegen uitgesproken, evenals de discipelen van de Heer *(Nm 11:11; Jz 7:7; Hk 1:2-3; Mk 4:38)*.

Berisping van God en bemoediging | *verzen 19-21*

19 *Daarom, zo zegt de HEERE:*
Als u terugkeert, laat Ik u terugkeren,
u zult voor Mijn aangezicht gaan staan.
Als u wat kostbaar is, afscheidt van wat waardeloos is,
zult u als Mijn mond zijn.
Laten zíj terugkeren naar u,
maar ú mag niet terugkeren naar hen.
20 *Ik zal u vóór dit volk stellen*
als een bronzen vestingmuur.
Ze zullen wel tegen u strijden,
maar u niet aankunnen,
want Ik ben met u,
om u te verlossen en te redden, spreekt de HEERE.
21 *Ik zal u redden uit de hand van de kwaaddoeners,*
Ik zal u verlossen uit de greep van de geweldplegers.

De HEERE antwoordt Jeremia op zijn klacht dat hij moet terugkeren naar Hem als hij zijn vertrouwen in Hem in enige mate is kwijtgeraakt. Jeremia moet zich bekeren. Hier zien we de bekering van iemand die al bekeerd is. Als een gelovige afwijkt van de weg van vertrouwen op de Heer, moet hij zich van zijn dwaalweg bekeren en terugkeren naar de Heer.

Het antwoord van de HEERE is weer een correctie op de houding van Jeremia. Jeremia moet tot inkeer komen, anders kan de HEERE niet met hem verdergaan. Als hij terugkeert, dat wil zeggen ernaar verlangt de HEERE weer te vertrouwen, zal Hij Jeremia tot Zichzelf terug laten keren. Hij zegt hem Zijn hulp toe. Dan zal hij weer voor Zijn aangezicht staan.

In Gods tegenwoordigheid kan Jeremia het kostbare van het waardeloze afscheiden en het juiste besef hebben van goed en kwaad. Met *"wat kostbaar is"* worden de woorden bedoeld die de HEERE heeft gesproken. Met *"wat waardeloos is"* worden de woorden bedoeld die hij als zwak mens verwijtend tot de HEERE heeft gesproken. Als hij weer weet wat kostbaar is, zal hij in staat zijn als de mond van de HEERE te zijn.

De toepassing is dat wij altijd het goede van het kwade, het kostbare van het waardeloze moeten scheiden. De satan zal altijd proberen dat te vermengen. En hoe is hem dat in de christenheid gelukt. De gelovige kan door de Geest van God weten wat kostbaar is, wat in overeenstemming met Gods Woord is en zich daarmee bezighouden.

Wat het volk betreft, zij moeten zich bij Jeremia voegen en ook voor de HEERE gaan staan. Jeremia mag in geen geval tot het volk terugkeren, dat wil zeggen zich zo uiten en gedragen als zij doen en wat hij zojuist in zijn verwijten heeft gedaan. We moeten Jeremia het maar niet al te zeer kwalijk nemen. Hij is een gekwelde man door alles wat hij om zich heen ziet, terwijl hij ook de totale onwil van het volk waarneemt om ook maar enigszins naar zijn boodschap te luisteren. Het volk is gevoelloos en gaat gewoon door met hun kwalijke praktijken. Daardoor is hij even de weg kwijt en daarom moet hij terug naar de HEERE en Zijn woorden weer gaan spreken.

Eenmaal bij de HEERE, in Zijn tegenwoordigheid en dienst, mag er geen terugkeer zijn naar de ontrouwen en geen aanpassing aan de eigenzinnige verlangens van een volk dat ongehoorzaam is aan Gods Woord. De getrouwen moeten worden opgeroepen zich van dat volk af te zonderen en ook in de tegenwoordigheid van de HEERE te komen. We zien hier ook dat de getrouwe het ontrouwe volk niet veracht, maar in zijn hart de pijn voelt van de positie waarin het ontrouwe volk zich bevindt.

De HEERE herhaalt Zijn toezegging die Hij Jeremia bij zijn roeping heeft gedaan *(vers 20; Jr 1:18-19)*. Hij bemoedigt hem dat Hij hem tot een onneembare vesting zal maken. Elke strijd tegen hem zal zinloos zijn, want de HEERE is met hem, om hem te verlossen en te redden. Hij redt uit de hand van de kwaaddoeners en verlost uit de greep van de geweldplegers *(vers 21)*. Alle vijanden van Jeremia zijn machteloos tegenover de HEERE van de legermachten.

Jeremia 16

Inleiding

In het gedeelte dat nu onze aandacht vraagt, horen we niet meer de zachtmoedige smeekbede van de ziener ten gunste van Juda. Hij heeft onvermoeid gepleit, terwijl er hoop leek te zijn op het afwenden van de dreigende ramp. Maar er is geen berouw van de kant van het volk.

De heiligheid van God eist dat aan de zonde in hen die zo nauw verbonden zijn met Zijn Naam, niet lichtvaardig wordt voorbijgegaan. Dit gedeelte is een ernstige aanklacht van Zijn kant, die laat zien waarom Zijn hand tegen hen moet zijn, hoezeer Zijn hart ook nu nog naar hen uitgaat.

De eenzaamheid van Jeremia | *verzen 1-9*

> *1 Het woord van de HEERE kwam tot mij: 2 U mag u geen vrouw nemen en*
> *in deze plaats geen zonen en dochters hebben, 3 want zo zegt de HEERE over*
> *de zonen en over de dochters die in deze plaats geboren worden, en over hun*
> *moeders die hen baren, en over hun vaders die hen verwekken in dit land: 4 Zij*
> *zullen sterven aan dodelijke ziekten, er zal over hen geen rouw bedreven worden en zij zullen niet begraven worden, [maar] tot mest op de aardbodem zijn. Zij zullen door het zwaard en door de honger omkomen, en hun dode lichamen zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde.*
> *5 Want zo zegt de HEERE: U mag het huis van hem die een rouwmaaltijd houdt, niet binnengaan. U mag [er] niet heen gaan om rouw te bedrijven en u mag hen geen medeleven betuigen, want Ik heb van dit volk – spreekt de HEERE – Mijn vrede, de goedertierenheid en de barmhartigheid weggenomen. 6*
> *Groten en kleinen zullen sterven in dit land. Zij zullen niet begraven worden. Er zal over hen geen rouw bedreven worden, men zal [het lichaam] niet kerven of zich voor hen kaal maken. 7 Ook zal men geen [brood] voor hen breken*
> *vanwege de rouw, om iemand te troosten over een gestorvene, en men zal hun niet te drinken geven uit de troostbeker vanwege iemands vader of vanwege iemands moeder. 8 Een huis [waar] een feestmaal [gehouden wordt], mag u niet*
> *binnengaan om bij hen aan te zitten, om te eten en te drinken. 9 Want zo zegt*
> *de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, uit deze plaats doe Ik*

> *voor uw ogen en in uw dagen ophouden de stem van de vreugde en de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid.*

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia *(vers 1)*. De HEERE zegt tegen hem dat hij niet mag trouwen, wat inhoudt dat hij ook geen zonen en dochters zal hebben *(vers 2)*. Met *"deze plaats"* wordt Jeruzalem bedoeld. Zo'n bevel of verbod is bijzonder. Trouwen – en direct daaraan verbonden het krijgen van kinderen – hoort bij Gods plan voor het leven *(Gn 1:28; 2:18; Dt 7:14)*. Het gebod om niet te trouwen of de wens om niet te trouwen is uitzonderlijk. Het is niet te vergelijken met het advies van Paulus dat het beter is om niet te trouwen, want dat advies geeft hij met het oog op *"de tegenwoordige nood"* waarin de mensen van de wereld verkeren *(Mt 19:12b; 1Ko 7:26)*.

...; en er zijn gesnedenen die zichzelf hebben gesneden om het koninkrijk der hemelen. Wie het kan vatten, laat hij het vatten. (Mt 19:12)

Ik denk dan, dat het goed is, om de tegenwoordige nood, – dat het goed voor een mens is zo te blijven. (1Ko 7:26)

Het persoonlijke leven van de profeten staat in de dienst van de HEERE *(vgl. Js 8:18; Ez 24:15-27; Hs 1:2-3)*. De profeten hebben niet alleen met hun woorden tot het volk gepredikt, maar ook door hun persoonlijke omstandigheden. Normaliter trouwt een man. Dat Jeremia niet mag trouwen, houdt voor de inwoners van Jeruzalem de boodschap in dat het oordeel zal komen en het daarom voor hem zinloos is om een gezin te stichten. Het duidt op het einde van de verbinding tussen het volk en de HEERE. Dat hij geen kinderen zal hebben, wijst op de totale verlatenheid van de stad als het resultaat van het verbreken van de verbinding tussen de HEERE en Jeruzalem.

Wat de HEERE tegen Jeremia zegt, is geen algemene oproep aan allen die Godvrezend zijn om niet te trouwen. Ook is het geen advies aan gelovigen in landen waar de kans bestaat dat hun kinderen door de staat zullen worden opgevoed, zoals dat bijvoorbeeld met Mozes het geval is geweest. Het is ook geen aansporing om in tijden van oorlog maar niet te trouwen en geen kinderen te krijgen om daardoor zichzelf of eventuele kinderen de moeiten te besparen die deze zaken in een dergelijke tijd met zich meebrengen. Jeremia's persoonlijke omstandigheden dienen als een teken voor het volk.

Het is een genade van de HEERE dat Hij Jeremia het leed bespaart dat over zijn nageslacht zou komen *(vgl. Lk 23:29)*. De zonen en dochters die wel in Jeruzalem geboren worden, zullen omkomen, samen met de moeders die hen hebben gebaard en de vaders die hen hebben verwekt *(vers 3)*. De gehuwden en hun kinderen zullen sterven aan dodelijke ziekten *(vers 4)*.

Want zie, er komen dagen waarop men zal zeggen: Gelukkig de onvruchtbaren en de schoot die niet gebaard heeft en de borsten die niet gevoed hebben. (Lk 23:29)

Over hen zal geen rouw bedreven worden. Er zal geen begrafenisplechtigheid zijn waar aan rouw uiting kan worden gegeven. Ze zullen namelijk niet begraven worden, maar tot mest op de aardbodem zijn. Anderen zullen door het zwaard omkomen en weer anderen door de honger. Hun lichamen zullen voedsel zijn voor de aasvogels en de wilde dieren. Dit is wel een dramatische afloop van een huwelijk en de kinderen die daaruit geboren zijn.

De profeet mag ook geen begrafenissen bijwonen *(vers 5)*. Hij mag zich niet verenigen met de rouw van het volk, omdat de HEERE Zijn *"vrede, de goedertierenheid en de barmhartigheid"* van hen heeft weggenomen. Het zijn juist deze eigenschappen van God die voor het leven in een eindtijd, waarin ook wij leven, zo nodig zijn. Deze eigenschappen mogen en moeten we elkaar toewensen *(vgl. 1Tm 1:2)*. Als die worden weggenomen, zijn we reddeloos verloren. We zien dat hier. Gods oordeel rust op hen en dat moet Jeremia aanvaarden. Als de HEERE geen medelijden meer toont, mag hij dat ook niet tonen. Als hij zich met hun rouw zou verenigen, zou dat zijn boodschap krachteloos maken.

..., aan Timotheüs, [mijn] echt kind in [het] geloof: genade, barmhartigheid en vrede van God <de> Vader en van Christus Jezus, onze Heer. (1Tm 1:2)

Het hele land zal één groot rouwcentrum worden *(vers 6)*. *"Groten en kleinen"*, dat zijn de mensen van aanzien en de mensen van lage stand, zullen sterven, maar niet begraven worden. Er zal geen, geoorloofd, verdriet over de doden worden geuit. Maar er zullen ook geen, ongeoorloofde, heidense uitingen aan het verdriet worden gegeven. Het lichaam kerven en zich kaal maken zijn heidense gebruiken en voor Gods volk verboden *(Lv 19:28; 21:5; Dt 14:1)*. Deze praktijken worden echter onder Gods volk wel gevonden *(Jr 41:5; 47:5; Ez 7:18: Am 8:10; Mi 1:16)*.

De gebruikelijke rouwgewoonten zullen niet plaatsvinden *(vers 7)*. Het is gebruikelijk om eten mee te nemen naar de familie van de overledene,

met hen de maaltijd te gebruiken en hen te troosten in hun verdriet. In dit geval zal het niet gebeuren omdat er niemand is die kan troosten. Ook is er niemand die de troostbeker kan geven vanwege de dood van iemands vader of moeder.

Het brood breken en uit de beker drinken om een dode te gedenken zien we terug bij de instelling van het avondmaal door de Heer Jezus. Bij die gelegenheid geeft de Heer aan deze oude gewoonte een nieuwe, unieke betekenis en verbindt die met nieuwe waarheden *(Mt 26:26-28; 1Ko 10:16)*. Hij verbindt deze gewoonte aan het Pascha, want dan stelt Hij het avondmaal in. Van het Pascha weten we dat het van Hem spreekt en van het verlossingswerk dat Hij heeft verricht *(1Ko 5:7b)*.

Terwijl zij nu aten, nam Jezus brood en nadat Hij had gezegend, brak Hij het en gaf het aan de discipelen en zei: Neemt, eet, dit is Mijn lichaam. En Hij nam <de> drinkbeker, en nadat Hij gedankt had, gaf Hij hun die en zei: Drinkt allen daaruit. Want dit is Mijn bloed van het <nieuwe> verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden. (Mt 26:26-28)

Want ook ons pascha, Christus, is geslacht. (1Ko 5:7b)

Jeremia mag ook geen feestelijke gelegenheden zoals bruiloften meer bijwonen *(vers 8)*. Dat hij zijn sociale verplichtingen niet meer mag vervullen, zoals het bezoeken van hen die rouwen of van hen die feestvieren, zal hem des te meer tot een voorwerp van verachting hebben gemaakt. Hij zal zich nog eenzamer voelen dan hij zich al voelt. Wat moet het voor Jeremia geweest zijn, altijd maar negatief te zijn, altijd maar oordeel aan te kondigen. Hij heeft wel een bijzonder zware dienst gehad.

Op de vraag naar zijn 'asociale' gedrag moet hij antwoorden dat *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël"*, uit Jeruzalem alle vreugde zal doen ophouden *(vers 9)*. Jeremia zal er ooggetuige van zijn, want de HEERE zal dat voor zijn ogen doen. Als Jeruzalem overgegeven wordt in de hand van Nebukadnezar, is er geen stem van vrolijkheid meer te horen. Alle stemmen van blijdschap worden samengevat in *"de stem van de bruidegom en de stem van de bruid"*.

De blijdschap die bij het sluiten van een huwelijk aanwezig is, is de hoogste blijdschap die op aarde te vinden is. Die blijdschap, die God Zelf heeft gegeven omdat Hij Zelf het huwelijk heeft ingesteld, wordt nu door Hem Zelf weggenomen. Door het oordeel dat Hij voltrekt, zullen er geen huwelijken meer gesloten kunnen worden, vanwege het gebrek aan mensen.

De oorzaak van het oordeel | *verzen 10-13*

> *10 Maar het zal gebeuren wanneer u dit volk al deze woorden aanzegt, dat zij tegen u zullen zeggen: Waarom heeft de HEERE heel dit grote onheil over ons uitgesproken, wat is onze ongerechtigheid en wat is onze zonde waarmee wij tegen de HEERE, onze God, gezondigd hebben? 11 Dan zult u tegen hen zeggen: Omdat uw vaderen Mij hebben verlaten, spreekt de HEERE, en andere goden achterna zijn gegaan en die hebben gediend en zich voor hen hebben gebogen. Mij echter hebben zij verlaten en zij hebben Mijn wet niet in acht genomen. 12 Wat u betreft, u hebt meer kwaad gedaan dan uw vaderen, want zie, ieder [van u] gaat zijn [eigen] verharde, boosaardige hart achterna door niet naar Mij te luisteren. 13 Daarom zal Ik u uit dit land wegwerpen naar een land dat u niet gekend hebt, u evenmin [als] uw vaderen. Daar zult u dan dag en nacht andere goden dienen, omdat Ik u geen genade zal bewijzen.*

Dat het volk verhard is, blijkt wel uit hun reactie, die de HEERE van tevoren kent *(vers 10)*. Verbaasd, alsof ze zich van de prins geen kwaad weten, vragen ze waarom de HEERE zo met hen handelt. Ze geven daarmee in bedekte termen Hem de schuld van al het onheil dat hen treft. Wat hebben ze dan verkeerd gedaan, wat is dan hun ongerechtigheid en zonde waarmee ze tegen Hem gezondigd zouden hebben? Laat Hij dat dan maar eens vertellen. Het is de hoogmoedige taal van een volk dat zich inbeeldt God te dienen, terwijl ze daar op een eigenzinnige manier invulling aan geven *(vgl. Ml 1:6-7; 2:17; 3:7-8,13)*.

Ze zijn zo verhard door de zonde, dat ze er geen enkel besef van blijken te hebben dat Gods onheil hen treft vanwege hun zonden en afwijking van Hem. Zonde wordt niet meer gevoeld. Naar Gods wil wordt niet gevraagd. In Zijn onbegrijpelijke geduld met dit afvallige volk zegt de HEERE wat Jeremia moet antwoorden *(vers 11)*. Eerst wijst Hij het volk erop wat hun vaderen hebben gedaan, hoe zij Hem hebben verlaten en andere goden achterna zijn gegaan en die hebben gediend en aanbeden. Zijn wet hebben ze niet in acht genomen. Ze zijn ze ongehoorzaam geworden.

Maar zij, hun kinderen, hebben het niet beter gedaan *(vers 12)*. Integendeel, ze hebben nog meer kwaad gedaan dan hun vaderen. Zij gaan niet alleen de afgoden achterna, maar ook hun eigen verharde, boosaardige hart. Dat laten ze duidelijk zien door niet naar Hem te luisteren. Ze hebben niet

alleen dezelfde zonden gedaan, maar ze met grotere gretigheid bedreven, terwijl ze veel meer waarschuwende voorbeelden hebben dan zij. Hun hardnekkigheid en opstandigheid is groter dan die van hun vaderen.

"Daarom", om die reden, zal de HEERE hen uit dit land, waarin ze nu nog wonen, wegwerpen naar een ander land dat zij niet gekend hebben en dat ook hun vaderen niet gekend hebben *(vers 13)*. Het woord *"wegwerpen"* geeft zowel de kracht als de verachting aan waarmee de HEERE deze handeling verricht. In dat vreemde land zullen ze helemaal overgeleverd zijn aan andere goden die ze *"dag en nacht"*, dat wil zeggen onophoudelijk zullen dienen.

Wat ze in hun eigen land vrijwillig hebben gedaan, zullen ze in het land van hun ballingschap gedwongen en onophoudelijk moeten doen door als slaven de afgodendienaars te dienen. Het eerste, het vrijwillig dienen van de afgoden, is hun zonde; het tweede, het gedwongen dienen van andere goden, is hun straf. Ze ondergaan deze straf *"omdat"* de HEERE hun Zijn genade onthoudt. De genade die dient om personen in nood te ondersteunen, zal hun niet worden bewezen. Van hen die ze moeten dienen, komt geen genade en ook niet van de HEERE. Dat zal hun straf nog zwaarder maken.

Teruggebracht in het land | *verzen 14-15*

> *14 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat er niet meer gezegd zal worden: [Zo waar] de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land Egypte geleid heeft, 15 maar: [Zo waar] de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land in het noorden en uit al de landen waarheen Hij hen verdreven had, geleid heeft. Ik zal hen terugbrengen in hun land, dat Ik hun vaderen gegeven heb.*

Als we deze twee verzen lezen, kunnen we bijna niet geloven dat het waar is wat hier staat. Na de meest verschrikkelijke oordeelsaankondigingen, waarbij het volk op geen enkele wijze toont enig besef te hebben van hun toestand, komt als uit het niets deze heilsaankondiging. Wat een troost voor de gekwelde en geteisterde profeet!

De HEERE onderbreekt even Zijn oordeelsaankondiging om duidelijk te maken dat Zijn oordelen niet betekenen dat Israël niet meer Zijn verbondsvolk is *(vers 14)*. Hij wijst op dagen die komen zullen, waarmee Hij de eind-

tijd bedoelt, als Hij terugkomt en Zijn vrederijk opricht. Dan zullen ze niet langer terugkijken naar hun uittocht uit Egypte als het grote bewijs van Zijn bewaring en bevrijding. Er zal namelijk een nieuwe uittocht plaatsvinden en wel vanuit het noorden, Babel, en al de andere landen waarheen Hij Zijn volk verdreven heeft *(vers 15)*. Zo hebben we hier ineens weer een woord van bemoediging, wat de HEERE in de toekomst ten gunste van Zijn volk zal doen.

De HEERE belooft hier dat Hij Zijn volk naar het beloofde land zal terugbrengen, nadat Zijn tucht over hen het door Hem beoogde doel heeft bereikt. De terugkeer uit de Babylonische ballingschap is van deze belofte slechts een gedeeltelijke vervulling. Het gaat om een terugkeer van Zijn volk vanuit de hele wereld. Wat we vandaag zien in de terugkeer van vele Joden naar Israël, is nog geen volle vervulling van deze belofte. Voor de volle vervulling is berouw over en belijdenis van de zonden noodzakelijk en die zijn nog niet aanwezig.

Volledige vergelding | *verzen 16-18*

> *16 Zie, Ik ga [boden] tot vele vissers zenden, spreekt de HEERE, dat zij hen moeten opvissen. En daarna zend Ik [boden] tot vele jagers, dat die hen moeten opjagen van elke berg en van elke heuvel, en uit de kloven van de rotsen. 17 Want Mijn ogen zijn [gevestigd] op al hun wegen. Ze zijn voor Mijn aangezicht niet verborgen en hun ongerechtigheid kan zich niet voor Mijn ogen verhullen. 18 Ik zal eerst hun ongerechtigheid en hun zonde dubbel vergelden, omdat zij Mijn land ontheiligd hebben: zij hebben Mijn eigendom met de dode lichamen van hun afschuwelijke [afgoden] en hun gruweldaden vervuld.*

Na de verzekering van de terugkeer naar het land in de vorige beide verzen gaat de HEERE verder met het beschrijven van Zijn dreigende oordelen. Hij vergelijkt de Babyloniërs met vissers en jagers *(vers 16)*. Zij zullen de Joden in hun netten vangen en meevoeren *(vgl. Ez 12:13a)*. Allen die ontkomen zijn aan de netten, zullen ze opjagen uit de plaatsen waar ze zich verscholen hebben, want het is onmogelijk om zich voor de HEERE te verbergen *(Am 9:1-4)*.

Ik zal Mijn net over hem uitspreiden, zodat hij in Mijn vangnet gevangen raakt. Ik zal hem brengen naar Babel, het land van de Chaldeeën, ... (Ez 12:13a)

Niemand zal ontkomen aan het oordeel, want de HEERE ziet hen overal en Hij ziet ook al hun wegen *(vers 17)*. Hij is alwetend en alomtegenwoordig. Wie ze zijn, waar ze zijn en wat ze doen, alles is voor Hem een open boek. Ze kunnen zichzelf niet verbergen, maar ze kunnen ook hun zondige daden niet voor Hem verbergen of bedekken.

De HEERE zal hen dubbel straffen voor de verontreiniging van wat Hij nadrukkelijk *"Mijn eigendom"* noemt, dat is Zijn land *(vers 18; vgl. Js 40:2b)*.

> *...,*
> *dat zij uit de hand van de HEERE het dubbele ontvangen heeft*
> *voor al haar zonden. (Js 40:2b)*

De dubbele straf, waarmee ook volkomen straf wordt bedoeld, is voor een dubbele zonde. Ze hebben Zijn eigendom op gruwelijke wijze in dubbel opzicht verontreinigd. Dat is gebeurd door Zijn land, Zijn eigendom, te vervullen met de dode lichamen van hun afschuwelijke afgoden – afgoden zijn dode dingen – en hun gruweldaden. De gebruikte taal laat de afschuw voelen die de HEERE over hun handelingen heeft. Hij vindt dit verschrikkelijk en totaal verwerpelijk.

De volken in de zegen | *verzen 19-21*

> 19 *HEERE, mijn kracht en mijn burcht,*
> *mijn toevlucht op de dag van de benauwdheid,*
> *tot U zullen de heidenvolken komen*
> *van de einden der aarde, en zeggen:*
> *Onze vaderen hebben enkel leugen in erfelijk bezit gekregen,*
> *[en] nietige [dingen], niets ervan is van nut.*
> 20 *Zou een mens zich goden maken?*
> *Dat zijn toch geen goden!*
> 21 *Daarom, zie, Ik doe hen erkennen,*
> *deze keer doe Ik hen*
> *Mijn hand en Mijn macht erkennen.*
> *Dan zullen zij weten dat Mijn Naam HEERE is.*

In die situatie is de HEERE voor Jeremia heel persoonlijk *"mijn kracht en mijn burcht, mijn toevlucht"* *(vers 19)*. Elk van deze drie woorden wijst op de bescherming die de HEERE voor hem is. Die bescherming heeft hij nodig, want het is voor hem en voor iedere Godvrezende een *"dag van benauwdheid"*.

Jeremia kijkt echter ook verder dan de tijd van benauwdheid waarin hij leeft. Hij zegt tegen de HEERE dat de heidenvolken naar Hem toe zullen komen van de einden van de aarde. Ze zullen komen met een belijdenis over de nutteloosheid van de afgoden. Dat zal gebeuren wanneer Christus regeert en zij tot Hem komen, Die de HEERE is.

Wie zich aan de afgoden overgeeft, krijgt leugen als erfelijk bezit, een bezit dat niet een blijvend eigendom is. Alles wat afgoden geven – dat wil zeggen de demonen die achter de afgoden schuilgaan, want afgoden zelf zijn dode dingen –, is bedrog en stelt teleur. De conclusie luidt dan ook vragenderwijs of een mens zich goden zou maken, met direct het antwoord dat dát toch geen goden zijn *(vers 20)*.

Als de volken, en ook Gods volk, Zijn hand en Zijn macht erkennen, zullen ze weten Wie Hij is *(vers 21)*. De uitkomst van de druk van Gods hand en de uitoefening van Zijn macht is, dat zij zullen erkennen dat Hij met hen bezig is geweest, Hij, Wiens Naam HEERE is. Het kan zijn dat met *"hen"* die Hij Zijn hand en Zijn macht doet erkennen, de Joden worden bedoeld; het kan ook zijn dat daarmee de heidenen worden bedoeld. Het geldt in elk geval voor beide groepen *(Ez 36:23)*.

Jeremia 17

Israëls onuitwisbare zonde | *verzen 1-4*

1 *De zonde van Juda is opgeschreven*
met een stift van ijzer,
met een punt van diamant
ingegrift op de [schrijf]tafel van hun hart
en op de hoorns van uw altaren.
2 *Zoals zij aan hun kinderen denken,*
[denken zij] aan hun altaren en hun gewijde palen,
bij bladerrijke bomen, op de hoge heuvels.
3 *Mijn berg in het veld,*
uw vermogen, al uw schatten,
zal Ik als buit geven –
uw hoogten vanwege de zonde
in heel uw gebied.
4 *Dan zult u – en dat om uzelf – uw erfelijk bezit, dat Ik u gegeven heb,*
met rust moeten laten,
want Ik zal u uw vijanden doen dienen
in een land dat u niet kent.
U hebt immers in Mijn toorn een vuur aangestoken,
dat tot in eeuwigheid zal branden.

Jeremia gebruikt krachtige taal om het volk hun ongerechtigheid voor te houden *(vers 1)*. *"De zonde van Juda"* staat in het enkelvoud. Het is de zonde van de afgoderij. Al die afgoden en alle eerbetoon daaraan zijn samengevat in deze enkelvoudige aanduiding. Dat 'de zonde van Juda' is ingegrift in hun hart, betekent dat ze de zonde liefhebben en dat die volkomen geïntegreerd is in hun leven, er geheel mee verweven is. De zonde is meer dan een verkeerd handelen, het is de gesteldheid van het hart.

Werden ze maar met een ijzeren griffel en lood voor eeuwig in een rots uitgehakt! (Jb 19:24)

Wat is ingegrift, staat onuitwisbaar geschreven *(Jb 19:24)*, in dit geval als een altijddurende aanklacht, een monument van de zonde. Het is ingegrift als het opschrift op een grafsteen.

Het is gebeurd met een stift van ijzer met daaraan een punt van diamant. Met een diamanten punt kan de hardste steen worden bewerkt. Hun zonde is opgeschreven in hun hart, waar de wet geschreven zou moeten zijn *(Jr 31:33; vgl. Hb 8:10; 2Ko 3:3; Sp 3:3; 7:3)*.

Hun zonde is ook opgeschreven op de horens van hun altaren. Dit zijn hun afgodsaltaren. Een horen spreekt van kracht en wil hier zeggen dat ze krachtig zijn in het doen van de zonde. Deze altaren hebben niets te doen met het brandofferaltaar in de tempel, waar het bloed van verzoening op wordt aangebracht *(Lv 4:7,18)*. De HEERE ziet niet het bloed dat spreekt van het offer van Zijn geliefde Zoon, maar Hij ziet de zonde van het schuldige Israël gegraveerd op hun hart en op de horens van hun afgodsaltaren. Het oordeel van God over hun zonde is daarom net zo onvermijdelijk en onontkoombaar als hun zonde onuitwisbaar is.

Het volk van Juda denkt net zo vaak en met net zoveel liefde aan hun afgoden als aan hun kinderen *(vers 2)*. Kinderen en altaren zijn de voorwerpen van hun liefde en zij verbinden die met elkaar. Ze trainen hun kinderen in het plegen van afgoderij en brengen hen *"bij de bladerrijke bomen, op de hoge heuvels"*, die hier worden genoemd als de gebruikelijke plaatsen van afgoderij *(Ez 6:13)*.

Veel christelijke ouders zijn erop uit om hun kinderen veel over grote namen in de wereld te vertellen, over sporthelden of denkers die in de wereld geëerd worden, terwijl ze hun niets leren over grote namen uit de Schrift. Ze koesteren zich in de kennis van die indrukwekkende namen als het zitten in de schaduw van een bladerrijke boom. Ook vereren ze die namen door ze te roemen, wat is als het plaatsnemen op een hoge heuvel.

"Mijn berg in het veld" (vers 3) stelt Sion of Jeruzalem of de tempel *(Mi 3:12)* voor. Het is een beeld van Israël in de wereld als het volk dat van God is afgedwaald. Daarom zal Hij Zijn volk prijsgeven en het in ballingschap voeren waar ze hun vijanden zullen dienen. De afgodendienaars denken dat Jeruzalem of de tempel van hen is, maar de HEERE geeft Zijn eigendomsrecht nooit prijs. Juist omdat het Zijn eigendom is en zij het misbruikt hebben, geeft Hij het als buit aan de vijand die Hij op hen afstuurt. Die zal ook al hun vermogen en schatten, waarvoor zij hun afgoden vereren alsof ze die van hen hebben gekregen, als buit meenemen.

Het volk zal gedwongen worden om het land, dat ze als erfelijk bezit hebben gekregen, maar dat ze zozeer met hun afgoderij hebben verontreinigd, met rust te laten *(vers 4)*. Dit spreekt van de rust van de sabbatsjaren die het volk het land niet heeft gegeven, tegen het bevel van de HEERE in *(Ex 23:10-11; Lv 25:4-5)*. Dat zal gebeuren als de HEERE vijanden over hen brengt die hen zullen onderwerpen, hen uit hun land zullen verwijderen en die ze zullen moeten dienen.

Het land dat ze niet kennen, is Babel. Dat ze daar zullen zijn, hebben ze aan zichzelf te wijten. Ze hebben de HEERE tot het uiterste getergd met hun afgoderij. Nu is Zijn toorn in alle hevigheid ontstoken, zonder dat die kan worden uitgeblust. Zijn toorn is door hen ontstoken omdat zij in de zonde blijven volharden. Zijn toorn zal tot in eeuwigheid branden, zoals het vuur in de hel. Gods toorn over de zonde is altijd tot in eeuwigheid. Er komt alleen een einde aan Zijn toorn als de zonde wordt beleden en in het geloof de hand wordt gelegd op het verzoenend werk van Christus.

De weg van vloek en zegen | *verzen 5-8*

> 5 *Zo zegt de HEERE:*
> *Vervloekt is de man die vertrouwt op een mens,*
> *en [die] een schepsel tot zijn arm stelt,*
> *terwijl zijn hart van de HEERE afwijkt.*
> 6 *Hij zal zijn als een kale struik in de vlakte,*
> *die het niet ziet wanneer het goede komt:*
> *hij verblijft [op] de droogste plekken in de woestijn,*
> *[in] zilt en onbewoond land.*
> 7 *Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt,*
> *wiens vertrouwen de HEERE is.*
> 8 *Hij zal zijn als een boom, die bij water geplant is,*
> *en [die] zijn wortels laat uitlopen bij een waterloop.*
> *Hij merkt het niet als er hitte komt,*
> *zijn blad blijft groen.*
> *Een jaar van droogte deert hem niet,*
> *en hij houdt niet op vrucht te dragen.*

In deze verzen vergelijkt Jeremia de weg van de goddeloze met de weg van de Godvrezende. Hij stelt de vloek en de zegen – en daarmee de dood

en het leven – tegenover elkaar. Juda heeft zich tot de valse goden gewend en bij buitenlandse machten bescherming gezocht *(vers 5)*. Het gaat hier om het vertrouwen stellen op bondgenootschappen met Assyrië, Babel en Egypte *(Js 31:1-3)*, al naar gelang de situatie dat vraagt. Juda is *"de man die vertrouwt op een mens"*, dat is de zwakke, vergankelijke, sterfelijke mens *(Js 40:6)*. Hij is ook iemand die *"een schepsel tot zijn arm stelt"*, dat wil zeggen zijn kracht zoekt bij het maaksel en niet bij de Maker *(vgl. Ps 56:5)*. Dat gebeurt omdat hun hart van de HEERE is afgeweken. Hun hart is niet op Hem gericht.

Als ons hart niet op de Heer is gericht, zullen ook wij in de valstrik van 'menselijke verwachtingen' terechtkomen. Dat gebeurt als we bij problemen ons vertrouwen stellen op mensen en niet op de Heer. Dat kan zijn bijvoorbeeld bij ziekte, financiële zorgen, huwelijksproblemen, vormen van verslaving, werkeloosheid. Jeremia noemt deze valstrik een vloek en een afwijken van de HEERE. Het slechte kenmerk van de valstrik van de menselijke verwachtingen is, dat het God buiten ons denken sluit.

Wie zijn verwachting op mensen vestigt en niet op de Heer, zal blind zijn voor het goede dat er aankomt *(vers 6)*. Er gaat niets van hem uit en er is niets wat hem tot bloei brengt. Zijn toestand is dor en hopeloos. Omdat het hart arglistig is *(vers 9)*, kiest de mens ervoor als een kale struik op de droogste plekken te verkeren in de mening dat het daar goed toeven is. Maar het is onmogelijk om los van de bron van levend water vrucht voort te brengen en het goede te zien. Door het bedrieglijke hart worden de fata morgana's van de wereld voor werkelijkheid gehouden.

De man die zijn vertrouwen op de HEERE stelt *(vers 7a)*, ja, wat meer is, van wie de HEERE Zelf zijn vertrouwen is *(vers 7b)*, bevindt zich in een totaal andere toestand. Hij is bij de Bron en krijgt daaruit zijn kracht om te groeien *(vers 8; Ps 1:3)*. Hij merkt het niet als er kwaad komt, want dat deert hem niet. Hij blijft frisheid uitstralen en vrucht dragen, zelfs al komt er een periode van droogte, want de wortels zijn nog steeds in verbinding met de Bron.

Er is in het woordgebruik in *vers 6* en *vers 8* een opmerkelijke overeenkomst die tegelijk een scherpe tegenstelling vormt. De uitdrukkingen *"het niet ziet" (vers 6)* en *"merkt het niet" (vers 8)* zijn hetzelfde woord. In het

verband waarin deze woorden worden gebruikt, zien we dat wie van de HEERE afwijkt, ongevoelig is voor het goede en dat wie op de HEERE vertrouwt, ongevoelig is voor hitte en droogte omdat hij zijn wortels bij de waterloop laat uitlopen.

De arglistigheid van het menselijk hart | *verzen 9-13*

> 9 *Arglistig is het hart, boven alles,*
> *ja, ongeneeslijk is het, wie zal het kennen?*
> 10 *Ik, de HEERE, doorgrond het hart,*
> *beproef de nieren,*
> *en dat om ieder te geven overeenkomstig zijn wegen,*
> *overeenkomstig de vrucht van zijn daden.*
> 11 *Wie rijkdom verwerft, maar niet op rechtmatige [wijze],*
> *is [als] een patrijs [die eieren] uitbroedt, maar [ze] niet heeft gelegd.*
> *Op de helft van zijn dagen moet hij die achterlaten,*
> *in zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.*
> 12 *Een eretroon, een hoge [plaats] vanaf het begin,*
> *is de plaats van ons heiligdom.*
> 13 *HEERE, Hoop van Israël,*
> *allen die U verlaten, zullen beschaamd worden.*
> *Wie zich van mij afkeren, zullen in de aarde worden geschreven,*
> *want zij hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten.*

Als de weg van zegen en de weg van vloek in de verzen hiervoor zo duidelijk voorgesteld zijn, waarom kiest een mens dan toch voor de weg van de zonde? De reden daarvan ligt in zijn hart. De bron van alle moeilijkheden die een mens over zich afroept, is zijn hart *(vers 9; Mt 15:19)*. Vandaar dat we worden opgeroepen ons hart te beschermen *"boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen van het leven" (Sp 4:23)*. Het hart wil zeggen de totale innerlijke mens, inclusief zijn denken. Vanuit het hart komen de wil en de handelingen voort. Het hart is ook ongeneeslijk in zijn arglist. Niemand kan zijn eigen hart ten volle doorgronden *(vgl. Ps 64:7)*.

Want uit het hart komen voort boze overleggingen, moorden, overspel, hoererijen, diefstallen, valse getuigenissen, lasteringen. (Mt 15:19)

De vraag van *vers 9* wordt in *vers 10* beantwoord. De mens kent zijn eigen hart niet, maar de HEERE kent en doorgrondt het volkomen

(Hb 4:12-13; Ps 7:10b; 139:2-6; Jh 2:25). Met die kennis kan Hij ook een volkomen oordeel vellen in overeenstemming met de vrucht van zijn daden, die uit de overleggingen van zijn hart voortkomen. Aan de vrucht van zijn daden wordt de boom, de mens, gekend *(Mt 12:33-35)*. Voor de gelovige is dit een bemoediging en voor de ongelovige een bedreiging.

Want het Woord van God is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot verdeling van ziel en geest, zowel van gewrichten als van merg, en oordeelt [de] gedachten en overleggingen van [het] hart. En geen schepsel is voor Hem onzichtbaar, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen van Hem met Wie wij te doen hebben. (Hb 4:12-13)

Het voorbeeld van de patrijs die eieren uitbroedt die ze niet heeft gelegd, laat zien dat de jongen met wie ze wil pronken niet haar eigen jongen zijn *(vers 11)*. Zo is het met rijkdom die niet eerlijk is verkregen. Deze huichelarij komt voort uit het arglistige hart. Het moment komt dat dit duidelijk wordt en dan zal hij alles verliezen en zelf als dwaas bekend worden *(vgl. Lk 12:20; 1Sm 25:25; Sp 23:5)*.

Tegenover alle schijn en onzekerheid van het voorgaande vers staat er een zekerheid voor de gelovige en dat is de troon van God in de hoge *(vers 12)*. Tegenover de rijkdom die zomaar verloren gaat, staat de eeuwige troon van God. Dat is de plaats van het heiligdom van de gelovige. Daarom moeten we de dingen zoeken die boven zijn *(Ko 3:1)*.

Daar is de *"Hoop van Israël" (vers 13)*. Wie zich afkeren van Jeremia, die Gods Woord spreekt en oproept tot bekering, hebben alleen de vastigheid van de aarde en dat is geen vastigheid. Wie in de aarde geschreven staan, zullen spoedig uitgewist en vergeten worden, zoals wind en regen doen met wat in het stof van de aarde geschreven staat. Het tekent op duidelijke wijze de vergankelijkheid van de mens. Alleen de HEERE, de bron van levend water *(Jr 2:13)*, geeft veiligheid en zekerheid. Wie Hem verlaat, gaat verloren. 'In de aarde geschreven staan' staat tegenover 'geschreven staan in het boek van het leven' *(Ex 32:32; Lk 10:20; Op 20:12; 21:27)*.

Jeremia's pleidooi voor rechtvaardiging | *verzen 14-18*

> *14 Genees mij, HEERE, en ik zal genezen worden,*
> *verlos mij, en ik zal verlost worden,*
> *want U bent mijn lofzang.*

15 *Zie, zij zeggen tegen mij:*
Waar is het woord van de HEERE? Laat het toch uitkomen!
16 *Wat mij betreft, ik heb niet meer aangedrongen dan een herder achter U [betaamde],*
naar een onheilsdag heb ik niet verlangd.
U weet Zelf wat over mijn lippen kwam,
het was voor Uw aangezicht.
17 *Wees mij niet tot een verschrikking,*
U bent mijn toevlucht op een dag van onheil.
18 *Laten mijn vervolgers beschaamd worden, maar laat mij niet beschaamd worden.*
Laten zij ontsteld zijn, maar laat mij niet ontsteld zijn.
Breng over hen een dag van onheil,
breek ze met een dubbele verbreking.

Jeremia weet waar genezing te vinden is: bij de HEERE *(vers 14)*. Hij weet ook waar verlossing te vinden is: eveneens bij de HEERE. Het gaat om ondersteuning en bescherming. Hij wil genezen worden van zijn twijfels en moedeloosheid en de neiging zijn dienst op te geven. Hij is verwond in zijn geest door de voortdurende tegenstand en de verwerping van zijn prediking. De verlossing waar hij om vraagt heeft te maken met gered worden uit de macht van vijanden en hun plannen om hem om te brengen en bewaard te worden voor Gods koninkrijk. Uit dit gebed spreekt zijn vertrouwen op de HEERE, want hij weet dat alleen de HEERE kan doen wat hij vraagt *(vgl. 2Tm 4:18)*.

De Heer zal mij redden van elk boos werk en behouden voor Zijn hemels koninkrijk. Hem zij [de] heerlijkheid tot in alle eeuwigheid! Amen. (2Tm 4:18)

Hij baseert zijn gebed op het feit dat de HEERE zijn lofzang is. Zijn ziekte en ellende lijken te worden veroorzaakt door de bespottingen van het volk dat Gods Woord, dat hij nu al tweeëntwintig jaar predikt, toch niet uitkomt *(vers 15; vgl. Js 5:19; Am 6:3)*. Dat kan gaan knagen, want spotters weten niet van ophouden. En het zal nog achttien jaar zo doorgaan. De valse profeten hebben tot nu nog steeds gelijk gehad en de spotters ook. Die spotters is de mond niet gestopt hoewel het woord van Jeremia toch is uitgekomen. Spotters weten niet van ophouden en zijn ook niet te overtuigen door de

duidelijkste bewijzen van de waarheid van Gods Woord. Spotters zullen er altijd zijn, ze zijn er ook vandaag *(2Pt 3:3-4)*.

Weet dit eerst, dat er in [het] laatst van de dagen spotters met spotternij zullen komen, die naar hun eigen begeerten wandelen en zeggen: Waar is de belofte van Zijn komst? Want sinds de vaderen zijn ontslapen, blijft alles zó [als] van [het] begin van [de] schepping. (2Pt 3:3-4)

Jeremia doet een beroep op zijn oprechtheid, dat hij toch niet anders heeft gedaan dan de HEERE tegen hem heeft gezegd en dat het in overeenstemming met Zijn hart was *(vers 16)*. Hij is de herder geweest die de HEERE heeft gewild dat hij zou zijn en is daarvoor achter Hem aangegaan. Dat betekent dat een herder de weg niet zelf hoeft te zoeken, maar er genoeg aan heeft de grote Herder van de schapen te volgen. We zien dan het mooie beeld van de grote Herder met daarachter de volgende herders met daar weer achter de schapen.

De liefde voor zijn volk is steeds zijn motief geweest bij zijn prediking over het aanstaande oordeel. Er is geen enkele vreugde geweest bij het aankondigen van die onheilsdag. Alles wat hij heeft gesproken, heeft hij gesproken in het bewustzijn van Gods aanwezigheid. Wat over zijn lippen is gekomen, is uit de tegenwoordigheid van God gekomen en is dan ook helemaal overeengekomen met wat hij van de HEERE heeft gehoord. We zien dat ook bij Paulus *(2Ko 2:17)*.

Want wij zijn niet als de velen die het Woord van God vervalsen; maar als uit oprechtheid, maar als uit God, spreken wij voor Gods aangezicht in Christus. (2Ko 2:17)

Alles mag een verschrikking voor Jeremia zijn en iedereen mag tegen hem zijn, als de HEERE het maar niet is *(vers 17; vgl. Jb 6:4)*. Het zou een verschrikking voor hem zijn als de HEERE hem zou verlaten of Zich voor hem zou verbergen. Dat zou onverdraaglijk zijn. De HEERE is immers zijn toevlucht op een dag van onheil.

Want de pijlen van de Almachtige zijn in mij,
mijn geest drinkt het vergif ervan;
de verschrikkingen van God staan tegen mij opgesteld.
(Jb 6:4)

Hij vraagt dat zijn vervolgers zal overkomen wat hij niet voor zichzelf wenst: beschaming en ontsteltenis *(vers 18)*. Zijn vervolgers houden geen rekening met de HEERE, hij wel. Daarom vraagt hij om Gods ingrijpen, dat Hij hen oordeelt. Dat past bij de tijd waarin Jeremia leeft. De dubbele verbreking waar Jeremia om vraagt, betekent zoveel als vragen of de HEERE de vijanden met wortel en tak uitroeit en dat het vooruitzicht daarvan hen nu al in verwarring brengt en krachteloos maakt.

Het houden van de sabbat | *verzen 19-27*

> *19 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ga in de Volkspoort staan, waardoor de koningen van Juda binnenkomen en waardoor zij naar buiten gaan, ja, in alle poorten van Jeruzalem, 20 en zeg tegen hen: Hoor het woord van de HEERE, koningen van Juda, heel Juda en alle inwoners van Jeruzalem, die door deze poorten binnenkomen. 21 Zo zegt de HEERE: Wacht u er omwille van uw leven voor om op de sabbatdag een last te dragen en [die] door de poorten van Jeruzalem binnen te brengen. 22 Ook mag u op de sabbatdag geen last uit uw huizen naar buiten brengen en geen enkel werk mag u doen. U moet de sabbatdag heiligen, zoals Ik uw vaderen geboden heb. 23 Zij hebben echter niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar zij waren halsstarrig door niet te luisteren en geen vermaning te aanvaarden. 24 Het zal echter gebeuren, als u daadwerkelijk naar Mij zult luisteren, spreekt de HEERE, door op de sabbatdag geen last door de poorten van deze stad naar binnen te brengen, en door de sabbatdag te heiligen [en] daarop geen enkel werk te doen, 25 dat dan koningen en vorsten, die op de troon van David zitten, door de poorten van deze stad naar binnen zullen komen, rijdend op wagens en op paarden, zij en hun vorsten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Dan zal deze stad voor eeuwig bewoond blijven. 26 Zij zullen uit de steden van Juda komen, en uit de omstreken van Jeruzalem, uit het land van Benjamin, uit het Laagland, uit het Bergland en uit het Zuiderland, terwijl zij brandoffers, slachtoffers, graanoffers en wierook brengen, en terwijl zij lofoffers zullen brengen [in] het huis van de HEERE. 27 Maar als u niet naar Mij luistert door de sabbatdag te heiligen en door daarop geen last te dragen als u op de sabbatdag door de poorten van Jeruzalem binnenkomt, dan zal Ik een vuur aansteken in zijn poorten; dat zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet geblust worden.*

De HEERE luistert naar onze klachten, maar wil ook dat wij voor Hem blijven werken. Daarvoor geeft Hij ook de nodige kracht. Jeremia krijgt als antwoord op zijn klachten een nieuwe opdracht waarin het sabbatgebod centraal staat. Hij moet naar de Volkspoort gaan – waardoor de koningen binnenkomen en naar buiten gaan – en ook naar de andere poorten *(vers 19)*. Jeremia heeft onder vijf koningen geprofeteerd en mogelijk geeft hij elke keer als er een andere koning komt, zijn boodschap daar door.

Het kan op het eerste gezicht lijken dat de verzen van dit gedeelte een heel ander onderwerp hebben dan wat ons hiervoor heeft beziggehouden.

Maar dat is niet zo. Het houden van de sabbat, het vierde gebod van de tien geboden van de wet, heeft een speciale betekenis. Het houden van de sabbat betekent de wekelijkse erkenning van de HEERE als Schepper en Verlosser en is daarmee een getuigenis tegen de afgoden. Het garandeert Gods volk rust, die de afgoden niet kunnen geven. Het is ook een van de bijzondere kenmerken van de godsdienst van Israël omdat het de speciale verbondsrelatie toont die er is tussen de HEERE en hen.

De houding van het volk ten opzichte van de sabbat weerspiegelt de houding van het volk ten opzichte van de HEERE. Als voor hen het houden van de sabbat een vreugde is, is dat het bewijs dat hun harten trouw aan de HEERE zijn. Als ze op die dag doen waar ze zelf zin in hebben, maakt dat hun verlaten van de HEERE duidelijk. De sabbat is de grote toetssteen die God het volk voorhoudt, waardoor ze kunnen laten zien dat ze gehoorzaam aan Zijn Woord zijn *(Ex 20:8-11; 31:13; Ez 20:12)*.

Het woord dat Jeremia moet prediken, is niet alleen voor de koningen, maar ook voor het hele volk *(vers 20)*. Hij moet tegen allen zeggen: *"Hoor het woord van de HEERE."* In dit woord wordt het volk gewaarschuwd met betrekking tot hun gedrag op de sabbat, want daarmee is hun leven gemoeid *(vers 21)*. Hun wordt voorgehouden dat ze op de sabbat geen last zullen dragen om die in Jeruzalem te brengen. Ze mogen ook geen last uit hun huis halen. Ze mogen zelfs geen enkel werk doen *(vers 22)*. De constante druk van het materialisme op hun leven maakt het houden van dit gebod tot een echte test.

Het gebeurde, toen de poorten van Jeruzalem hun schaduwen afwierpen, vóór de sabbat, dat ik zei dat de deuren gesloten moesten worden, en ik zei dat zij ze niet mochten openen tot na de sabbat. Ik plaatste [een aantal] van mijn knechten bij de poorten, [zodat er] geen last zou binnenkomen op de sabbatdag. (Ne 13:19)

Als men ondanks de verboden toch handelt of werkt, kan dat niet anders dan alleen gebeuren uit eigen belang, uit hebzucht. Het is om handel te drijven en winst te maken *(Ne 13:19; Am 8:5)*. De HEERE heeft al aan hun vaderen het gebod gegeven om de sabbatdag te heiligen *(Dt 5:12-15)*. Hij wil al vanaf de vroegste tijd van hun volksbestaan dat die dag apart gezet wordt van alle andere dagen als een dag om niet zichzelf, maar Hem te dienen. Het gaat hier niet om het uiterlijk houden van het gebod, maar om het zichtbaar maken van een innerlijke gezindheid tegenover de HEERE.

Het is helaas duidelijk hoe ze tegenover de HEERE staan. In *vers 23* laat de HEERE horen hoe afkerig ze zich hebben gedragen:

1. *"Zij hebben echter niet geluisterd*
2. *en hun oor niet geneigd,*
3. *maar zij waren halsstarrig*
4. *door niet te luisteren*
5. *en geen vermaning te aanvaarden."*

Bij deze constatering blijft het niet. De HEERE voegt er in Zijn grote genade de uitnodiging tot bekering aan toe *(vers 24)*. Het volk krijgt weer een kans om het oordeel, de vloek, af te wenden, wat zal gebeuren als ze *"daadwerkelijk"* naar Hem luisteren. Het woord 'daadwerkelijk' laat zien dat de HEERE niet op lippentaal zit te wachten, op mooie woorden alleen. Hij zoekt naar waarheid in het binnenste gevolgd door daden. In dit geval kan het volk laten zien dat ze naar Hem luisteren en doen wat Hij met betrekking tot de sabbat heeft gezegd.

De zegen die op gehoorzaamheid aan het sabbatgebod volgt, wordt breed uitgemeten *(vers 25)*. De troon van David zal niet leeg zijn. Er zal altijd iemand uit het geslacht van David regeren. En *"deze stad* [Jeruzalem] *zal voor eeuwig bewoond blijven"*, wat betekent dat hij niet ontvolkt zal worden. In plaats van ontvolkt te worden zullen van alle kanten mensen naar de stad stromen *(vers 26)*. Al deze mensen zullen daar hun diverse offers in *"het huis van de HEERE"* brengen. Dat is Gods bedoeling als Hij een stad bevolkt. Dat is ook Gods bedoeling met het samenkomen van de plaatselijke gemeente. Hij wil dat daar, op de plaats waar de Heer Jezus nu woont, offers van lof en dank worden gebracht, geestelijke offers.

Op deze belofte van zegen bij gehoorzaamheid volgt de duistere keerzijde *(vers 27)*. Als ze de sabbat niet heiligen, maar die voor zichzelf gebruiken, zal de HEERE het vuur van het oordeel in de poorten van Jeruzalem aansteken. Op de plaats waar de overtreding het meest zichtbaar plaatsvindt en waar Gods Woord daartegen krachtig heeft geklonken, zal het woord van waarschuwing in vervulling gaan. Dat vuur zal hun prachtige woningen in de as leggen, zonder enige kans om het vuur te blussen. Dit is ook daadwerkelijk gebeurd door de legers van Babel *(Jr 52:12-13)*.

Jeremia 18

Inleiding

Jeremia 18-20 horen bij elkaar. In deze hoofdstukken hebben we beeldend onderwijs over een pottenbakker en zijn werkstuk, een pot. Deze beeldspraak wordt vaker in de Schrift gebruikt *(Js 29:16; 64:8; Rm 9:21)*.

De boodschap van de pottenbakker | *verzen 1-12*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Sta op en daal af naar het huis van de pottenbakker. Daar zal Ik u Mijn woorden doen horen. 3 Zo daalde ik af naar het huis van de pottenbakker. En zie, hij was op de draaischijven een werkstuk aan het maken. 4 Mislukte de pot die hij aan het maken was met de klei in de hand van de pottenbakker, dan maakte hij daarvan weer een andere pot, zoals het in de ogen van de pottenbakker goed was om te maken. 5 Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: 6 Zou Ik met u niet kunnen doen zoals deze pottenbakker, huis van Israël? spreekt de HEERE. Zie, zoals de klei in de hand van de pottenbakker, zo bent u in Mijn hand, huis van Israël. 7 Het [ene] ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het weg zal rukken, af zal breken en zal doen ondergaan. 8 Bekeert zich dat volk waarover Ik die uitspraak heb gedaan echter van zijn kwaad, dan zal Ik berouw hebben over het kwade dat Ik het dacht aan te doen. 9 Het [andere] ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het zal bouwen en planten. 10 Doet het echter wat kwaad is in Mijn ogen door niet te luisteren naar Mijn stem, dan zal Ik berouw hebben over het goede waarmee Ik zei het goed te doen. 11 Nu dan, zeg toch tegen de mannen van Juda en tegen de inwoners van Jeruzalem: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik bereid onheil tegen u, bedenk een plan tegen u. Bekeer u toch, ieder van zijn slechte weg. Maak uw wegen en uw daden goed. 12 Zij zeggen echter: Daar is geen hoop op, wij volgen immers onze [eigen] plannen. We doen ieder [overeenkomstig] zijn verharde, boosaardige hart.*

Jeremia krijgt een opdracht van de HEERE door het woord dat tot hem komt *(vers 1)*. Hij wordt naar het huis van de pottenbakker gestuurd. Dat huis ligt in de laagte, want hij moet daarheen afdalen. Het is niet het huis

van *een* pottenbakker, maar van *de* pottenbakker. Het is een bepaald, bij Jeremia bekend huis. Er zijn pottenbakkers in dienst van de koning. Zij genieten zijn bescherming. In het huis waar het gezag van de koning is en zijn bescherming genoten wordt, worden potten gemaakt *(1Kr 4:22-23)*. Pottenbakkers staan in die tijd in hoog aanzien.

Verder Jokim, en de mannen van Chozeba, en Joas en Saraf (die over de Moabieten geheerst hebben) en Jasubi-Lehem. Dit [alles] is echter lang geleden. Zij waren pottenbakkers en woonden in Netaïm en Gedera. Zij verbleven daar bij de koning, in zijn dienst. (1Kr 4:22-23)

In het huis van de pottenbakker zal de HEERE Jeremia Zijn woorden doen horen *(vers 2)*. Jeremia gehoorzaamt en gaat naar het huis van de pottenbakker. Als hij daar is, beschrijft hij wat hij ziet *(vers 3)*. Voordat hij de woorden van de HEERE te horen krijgt, neemt hij eerst goed in zich op wat hij ziet. Het is waarschijnlijk dat Jeremia wel weet hoe een pottenbakker werkt. Toch moet hij van dichtbij het werk zien gebeuren en zijn geest ermee vullen, opdat hij vanuit een hernieuwde kennismaking ermee zijn boodschap kan brengen. Zo moeten wij ook steeds fris zijn in de toepassing van de dagelijkse dingen als we de boodschap van Gods Woord brengen.

Hij ziet de pottenbakker bezig met het maken van een werkstuk op de draaischijven. Dat zijn twee schijven die door een spil met elkaar verbonden zijn. Ze worden in beweging gezet door met de voet de onderste draaischijf in beweging te zetten. Op de bovenste draaischijf, die gelijk meedraait, wordt een klomp klei bewerkt.

Jeremia ziet de pottenbakker aan het werk. Hij ziet dat de pottenbakker een werkstuk aan het maken is. Dan beschrijft hij wat de pottenbakker doet met een pot die mislukt *(vers 4)*. De hand van de pottenbakker heeft de klei bewerkt, maar het resultaat is niet goed in zijn ogen. Hij gooit de klei niet weg, maar maakt van hetzelfde stuk klei een andere pot, die wel goed is in zijn ogen.

De pottenbakker werkt volgens een plan. Hem staat iets voor ogen om te maken dat beantwoordt aan het doel dat hij zich heeft gesteld. Als de pot daaraan niet beantwoordt, maakt hij van dezelfde klomp klei een andere pot. Dat is zijn vrijmacht als pottenbakker. Hij kan doen met de klei wat hij wil. Het gaat er niet om dat de pot niet mooi zou zijn, maar dat hij niet beantwoordt aan het doel.

De draaitafels kunnen we zien als de omstandigheden van ons leven. Daarmee vormt God, de grote Pottenbakker, ons. Wij zijn als het klei in Zijn hand. We kunnen vreugde of verdriet hebben, rijkdom of armoede, voorspoed of verlies. Het zijn allemaal aanrakingen van Zijn hand waardoor wij worden gevormd. Verdriet is de druk van Zijn hand, zodat Hij met ons tot Zijn doel komt. Zo worden wij als aarden vaten gevormd *(2Ko 4:7-8)*.

Maar wij hebben deze schat in aarden vaten, opdat de uitnemendheid van de kracht van God is, en niet uit ons: in alles verdrukt, maar niet benauwd; geen uitweg ziende, maar niet geheel zonder uitweg; ... (2Ko 4:7-8)

Als Jeremia de pottenbakker bezig heeft gezien en heeft opgemerkt wat hij met de klei doet als de pot is mislukt, komt het woord van de HEERE tot hem *(vers 5)*. De HEERE spreekt door Jeremia Israël rechtstreeks aan. In wat Hij zegt, blijkt Zijn onbetwistbaar recht op en Zijn onweerstaanbare macht over volken en koninkrijken *(vgl. Jb 12:23; vgl. Js 40:15)*.

Hij maakt volken groot, en doet ze ondergaan;
Hij spreidt volken uit, en leidt ze. (Jb 12:23)

Hij wijst erop dat Hij als de soevereine Formeerder met hen kan doen wat de pottenbakker met de pot heeft gedaan *(vers 6; (Js 64:8; Js 29:16; 45:9; Rm 9:20-23)*. Israël is in Zijn hand zoals de klei is in de hand van de pottenbakker *(vgl. Jb 10:9)*. De hoofdgedachte is dat de pottenbakker volkomen macht over de klei heeft. Ook zien we hier zowel de soevereiniteit van God als de verantwoordelijkheid van de mens. Wij, mensen, kunnen die twee niet combineren, God wel.

Maar nu, HEERE, U bent onze Vader!
Wij zijn het leem en U bent onze Pottenbakker:
wij zijn allen het werk van Uw handen.
(Js 64:8)

Denk er toch aan dat U mij als leem gemaakt hebt,
en mij tot stof zult laten terugkeren. (Jb 10:9)

Wij dwalen als we menen dat alles in Gods plan onwrikbaar vastligt. Hij kan op een voornemen terugkomen als Hem daartoe aanleiding wordt gegeven. Zo zegt Hij tegen de zondaar dat Zijn toorn op hem rust. Maar als de zondaar zich bekeert, wendt Hij Zijn toorn van hem af. Hij is ook een God Die Zich laat verbidden en daardoor tot een verandering van Zijn oorspronkelijk voornemen komt.

Wij dwalen echter ook als we menen dat er niets vastligt bij God en dat Hij Zich door de actuele situatie laat leiden. Hij heeft over alles controle en niets loopt Hem uit de hand. We moeten God laten zijn Wie Hij is: God;

en wij moeten ons bewust blijven wie wij zijn: nietige schepseltjes die God niet ter verantwoording kunnen roepen *(Rm 9:19-21)*.

U zult nu tot mij zeggen: Wat heeft Hij <dan> nog aan te merken? Want wie heeft Zijn wil weerstaan? Ja maar, mens, wie bent u, dat u tegen God het woord opneemt? Zal het maaksel tot zijn maker zeggen: Waarom hebt u mij zo gemaakt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem om uit dezelfde klomp te maken het ene vat tot eer en het andere tot oneer? (Rm 9:19-21)

Het voorbeeld van de pottenbakker betekent niet dat de HEERE niet kundig te werk is gegaan. Israël is niet een mislukte pot omdat de HEERE een onbekwame pottenbakker is. De klei is ondeugdelijk geworden. De pot is goed uit Zijn hand voortgekomen, maar is in opstand tegen zijn Maker gekomen. We moeten het beeld niet doortrekken en zeggen dat het volk net als de klei passief is. Door bekering kan een mens een nieuwe pot worden.

Daarom moet de HEERE over dat volk en dat koninkrijk, dat is Israël, de uitspraak doen dat Hij het zal wegrukken en afbreken en doen ondergaan *(vers 7)*. Israël is afgeweken van de HEERE en beantwoordt niet meer aan Zijn doel. Er is echter een weg terug, er is een manier om weer een pot te worden die aan Zijn doel beantwoordt en dat is de weg van bekering *(vers 8; vgl. 2Kr 7:14)*.

Als het volk zich bekeert, zal de HEERE afzien van het kwaad dat Hij het denkt aan te doen. Dan zal de Maker van gedachten veranderen en dat volk en koninkrijk bouwen en planten *(vers 9)*. Dan maakt Hij van datzelfde stuk klei een pot tot Zijn eer. Zo spaart Hij Ninevé als de stad zich bekeert, nadat Hij haar het oordeel heeft laten aankondigen. Maar doet het volk wat kwaad is in Zijn ogen door niet te luisteren naar Zijn stem, dan zal dat goede niet komen *(vers 10)*.

Het huis van de pottenbakker is voor Jeremia een huis van troost. Hij ziet daar in beeld wat de HEERE met Israël zal doen. Hij is ontmoedigd door wat hij heeft moeten aankondigen over Israël, maar nu krijgt hij te horen dat de HEERE van het mislukte Israël een andere pot kan maken die wel aan Zijn doel beantwoordt.

In *vers 11* komt de opdracht voor Jeremia in verbinding met wat hij heeft gezien en wat de HEERE daarover in verbinding met Israël heeft gezegd. Hij moet met een boodschap van de HEERE naar Juda en Jeruzalem gaan en hun vertellen van het onheil dat de HEERE tegen hen bereidt en het plan dat Hij tegen hen bedenkt. Het woord *"bereid"* is in het Hebreeuws

jasar. Daarvan is het woord *joser*, dat is pottenbakker, afgeleid. De beeldspraak wordt in deze woorden voortgezet.

Op de aankondiging van het onheil moet Jeremia de oproep tot bekering laten volgen. Het volk moet zich van zijn slechte weg bekeren, daar niet verder op doorgaan, maar zich omdraaien naar God toe. Ze moeten hun bekering ook bewijzen door hun wegen en daden goed te maken, dat wil zeggen in hun wandel en handel gaan doen wat de HEERE van hen vraagt. Gods wil over Jeruzalem is een wil ten goede, tot heil. Hij wil niets liever dan dat zij zich bekeren, opdat Hij Zijn besluit van rampspoed en ellende niet hoeft uit te voeren. We horen hier waar het hart van God naar uitgaat.

De reactie van het volk is verbijsterend *(vers 12)*. Er is niet alleen onverschilligheid, maar een bewuste keus voor het kwaad *(vgl. Jr 2:25; 6:16)*. Ze wijzen Jeremia erop dat hij er niet op moet rekenen dat zij zich bekeren. Elke hoop daarop verklaren ze als zinloos. Ze hebben hun eigen plannen. De plannen van God interesseren hen niet. Het volk leeft voor zichzelf en overeenkomstig hun eigen verharde, boosaardige hart. Voor een volk met een dergelijke houding is er inderdaad geen hoop.

De wispelturigheid van Juda | *verzen 13-17*

> 13 *Daarom, zo zegt de HEERE:*
> *Vraag toch onder de heidenvolken:*
> *Wie heeft zoiets gehoord?*
> *Iets zeer afschuwelijks heeft zij gedaan,*
> *de maagd Israël.*
> 14 *Verdwijnt de sneeuw van Libanon*
> *[ooit] van een rots in het veld?*
> *Droogt het vreemde, koele, stromende*
> *water [ooit] uit?*
> 15 *Toch heeft Mijn volk Mij vergeten.*
> *Zij brengen reukoffers aan nutteloze [afgoden].*
> *Die hebben hen laten struikelen op hun wegen,*
> *[op] de aloude paden,*
> *door [op] de paden te gaan*
> *van een ongebaande weg,*

16 *zodat zij hun land tot een verschrikking maken,*
tot een eeuwige aanfluiting.
Ieder die er voorbijtrekt, zal zich ontzetten
en met zijn hoofd schudden.
17 *Als een oostenwind zal Ik hen verspreiden*
vóór de vijand uit.
De nek, niet het gezicht, zal Ik hun laten zien
op de dag van hun ondergang.

De HEERE spreekt er Zijn verbazing over uit hoe een volk zo kan reageren *(vers 13)*. Hij wil dat ze onder de heidenvolken zullen vragen of ze daar wel eens zo iets afschuwelijks hebben gehoord als wat Juda heeft gedaan. De heidenen zijn in elk geval consequent in hun afgoden en veranderen niet gedurig van afgod. Het is dan ook ongehoord, zelfs onder de heidenen, wat Israël heeft gedaan. Israël wordt hier *"de maagd Israël"* genoemd. Zo heeft de HEERE haar bedoeld, maar ze heeft overspelig hoererij bedreven met de afgoden en die haar liefde verklaard.

Ook de natuur, die onder Gods bevel staat, is consequent in haar gedrag, in dit geval in het geven van verkwikking *(vers 14)*. Is de sneeuw van Libanon ooit opgehouden met het leveren van koud, stromend water? Met andere woorden, is Zijn genadige voorziening voor hun verfrissing mislukt, dat zij Hem hebben vergeten en reukoffers aan een nietigheid hebben geofferd?

Ondanks al Gods zorg voor hen heeft Zijn volk Hem vergeten *(vers 15)*. Deze 'vergeetachtigheid' is een schuldig verlaten van de HEERE. Op deze zonde volgt direct een tweede zonde, die van de afgodendienst. Hun godsdienst is verworden tot afgodendienst. Aan die nutteloze afgoden hebben ze hun reukoffers gebracht, de offers die lekker ruiken.

Door deze handelwijze zijn ze gestruikeld op hun wegen. Hun wandel is niet standvastig, ook al gaan ze op aloude paden, dat zijn de paden van het verbond van de wet. Oude godsdienst is waardeloos als het niet meer dan traditie is en het hart er buiten staat. De oude paden bevallen dan ook niet meer. Dan gaat het volk op paden die ongebaand zijn, die God niet heeft aangewezen, paden die niet naar Zijn Woord zijn.

Een *"ongebaande weg"* is een weg die aantrekkelijk lijkt, maar onbekend is. Het is een weg vol gevaren om te struikelen en er zelfs op om te komen. Het is de weg van een eigenwillige godsdienst, een godsdienst die is versierd met allerlei leuke dingen. We moeten op de gebaande wegen van het Woord zijn.

Door de oude paden van Gods wet te verlaten en eigen wegen te gaan is het land tot een verschrikking geworden *(vers 16)*. Er is ook geen enkel heil te verwachten en geen enkele aantrekkelijkheid voor anderen. Niemand wil er wonen. Dat hebben zij van Gods land gemaakt. Hierover moet God Zijn tucht brengen.

Hij zal de vijand als een oostenwind sturen *(vers 17; vgl. Jr 4:11-12; 13:24)*. De oostenwind jaagt het zand op en verstrooit het. Zo zal de vijand Zijn volk opjagen en verstrooien. Ze zullen voor hem moeten vluchten. De HEERE zal hun Zijn nek laten zien. Zij hebben hun nek tegen Hem verhard, nu keert Hij hun Zijn nek toe, dat wil zeggen Zijn vaste voornemen om hen te straffen voor hun opstandige en afvallige gedrag. Dat zal de dag van hun ondergang zijn.

De samenzwering tegen Jeremia | *vers 18*

> *18 Toen zeiden zij: Kom, laten we plannen tegen Jeremia bedenken. Want [het onderwijs in] de wet verdwijnt niet met de priester, evenmin [het geven van] raad met de wijze of het woord met de profeet. Kom, laten we hem treffen met de tong en laten we geen acht slaan op welke van zijn woorden dan ook.*

In dit vers horen we de reactie van het volk. Ze keren zich tegen de man die hun Gods woorden brengt om hen ertoe te bewegen terug te keren tot de bron van zegen. Dat willen ze echter niet. Ze willen hem kwijt, de doemprediker *(vgl. Jr 11:18-19)*. Voor hem een heleboel anderen. Met hem sterft echt niet de laatste priester, wijze of profeet. Er zijn genoeg priesters die de wet onderwijzen en wijzen die raad geven en profeten die het woord spreken. Dit zijn allemaal priesters, wijzen en profeten die ze graag horen.

Ze zullen zo tegen hem ingaan, dat hij niet meer aan het woord komt. En als hij toch nog wat zegt, zullen ze er geen acht op slaan, wat hij ook zegt.

Het kan ook zijn dat hiermee wordt bedoeld dat zij, wat Jeremia zegt, willen gebruiken om een beschuldiging tegen hem op te stellen om hem daarmee de mond te snoeren. Hierin lijkt hij op de Heer Jezus, Wiens vijanden Hem ook op Zijn woorden hebben willen vangen *(Mt 26:59; Mk 12:13)*.

De overpriesters nu en de hele Raad zochten een vals getuigenis tegen Jezus, opdat zij Hem konden doden. (Mt 26:59)

En zij zonden tot Hem enigen van de farizeeën en de herodianen, opdat zij Hem op een woord zouden vangen. (Mk 12:13)

Zo wordt er ook vandaag toe opgeroepen om de man die Gods Woord brengt monddood te maken. Er zijn immers genoeg geclassificeerde theologen, mannen van naam, die het weten en die vertellen wat de mensen graag horen. Mensen die oproepen tot bekering, moeten hun mond houden. Mensen die aangename dingen zeggen, mogen hun mond opendoen.

Het pleidooi van Jeremia | *verzen 19-23*

19 Sla acht op mij, HEERE,
luister naar de stem van wie mij aanklagen.
20 Zou dan kwaad met goed vergolden worden?
Zij hebben immers een kuil gegraven voor mijn ziel!
Bedenk dat ik in Uw dienst sta,
om het goede voor hen te spreken,
om Uw grimmigheid van hen af te wenden.
21 Geef daarom hun kinderen over aan de honger,
doe hen neerstorten door de macht van het zwaard.
Laten hun vrouwen
van kinderen beroofd en weduwen worden.
Laten hun mannen gesneuvelden worden.
Laten hun jongemannen in de strijd met het zwaard verslagen worden.
22 Laat uit hun huizen geschreeuw gehoord worden,
wanneer U plotseling een [rovers]bende over hen brengt,
omdat zij een kuil hebben gegraven om mij gevangen te nemen,
en strikken hebben verborgen voor mijn voeten.
23 Maar U, HEERE, U kent
heel hun plan tegen mij om [mij] te doden.
Doe geen verzoening over hun ongerechtigheid,
delg hun zonde van voor Uw aangezicht niet uit.

Doe hen struikelen voor Uw aangezicht.
Doe [zo] met hen in de tijd van Uw toorn.

De mensen van Juda roepen elkaar ertoe op geen acht te slaan op de woorden van Jeremia *(vers 18)*. Nu vraagt Jeremia de HEERE om acht te slaan op hem door te luisteren naar de stem van wie hem aanklagen *(vers 19)*. Hij legt zijn zaak aan de HEERE voor. Het kwaad dat tegen hem wordt beraamd, kan de HEERE toch niet met goed vergelden *(vers 20)*?

Dat zijn tegenstanders zijn kwaad zoeken, blijkt wel uit het feit dat zij een kuil hebben gegraven voor zijn ziel. Dat wil zeggen dat ze hem geestelijk kapot willen maken, zodat hij zijn dienst opgeeft. Maar hij staat toch in dienst van de HEERE en zijn dienst is toch dat hij het goede voor hen spreekt en het goede voor hen zoekt door Zijn grimmigheid van hen af te wenden?

Als de zaak er zo voorstaat en zij in zijn persoon het goede van zich werpen, moet hij *tegen* het volk pleiten. Ze verdienen het niet dat ze als volk groeien *(vers 21)*. Kinderen moeten omkomen van honger of door het zwaard. De vrouwen moeten hun kostbaarste bezit kwijtraken. Ze moeten ook weduwen worden, want hun mannen moeten sneuvelen. Ook de jongemannen, de hoop van de natie, moeten door het zwaard vallen.

De veilige woonomgeving, de huizen, moeten plaatsen van angst en verschrikking worden door het plotseling binnendringen van een roversbende *(vers 22)*. Die roversbende moet door de HEERE worden gestuurd. Het moet allemaal over hen komen omdat ze erop uit zijn Jeremia in een kuil en strikken te vangen, om hem zijn vrijheid om te prediken te ontnemen *(Ps 141:9-10)*.

Bewaar mij voor de knellende strik [die] zij mij gezet hebben,
voor de valstrikken van wie onrecht bedrijven.
Laat de goddelozen in hun [eigen] netten vallen, allemaal,
totdat ik voorbij ben gegaan. (Ps 141:9-10)

Jeremia weet dat de HEERE al de beraadslagingen van zijn vijanden kent om hem te doden *(vers 23)*. Hij hoeft niet zelf zijn recht te zoeken, maar kan het in de hand van de HEERE leggen. Hij stelt Hem ook de eis van het recht voor, omdat hij Zijn recht kent. Het gaat er niet om dat hij wraak zoekt voor wat hemzelf is aangedaan. Het gaat om de oneer die de HEERE is aangedaan.

Wat hij vraagt, is in overeenstemming met de tijd waarin hij leeft. Als er een dergelijke hardnekkige weerstand tegen het Woord van God is, kan er geen verzoening van de ongerechtigheid plaatsvinden en kan de zonde niet worden uitgedelgd van voor Gods aangezicht. Zulke mensen kunnen voor Gods aangezicht niet blijven staan. Jeremia vraagt de HEERE zo met hen te doen *"in de tijd van Uw toorn"*, waarmee hij de tijd van de uitoefening van het oordeel aan Hem overlaat.

Als Jeremia ons te hard overkomt in zijn oordeel over het kwaad, komt dat misschien wel omdat wij niet hard genoeg over het kwaad oordelen dat ons vandaag omgeeft. Dankzij de media zien wij vandaag de dag zoveel kwaad en zonde, zonder dat er iets aan gedaan wordt, dat we geneigd zijn het als een normaal deel van het leven te zien. Steeds vaker en op steeds meer terreinen wordt het kwaad goed genoemd. We wennen er zozeer aan, dat we geen gevoelens van afschuw meer hebben of die alleen hebben over de allergrofste vormen ervan. We mogen wel ernstig bidden dat de Heer ons ervoor bewaart aan het kwaad te wennen.

Jeremia 19

Inleiding

In *Jeremia 18* laat de HEERE aan Jeremia zien dat het in soevereine genade mogelijk is om van een pot die mislukt is een pot te maken die bruikbaar is *(Jr 18:4)*. In *Jeremia 19* is de kneedbare klei verhard en kan niet worden hervormd tot een andere kruik. Er blijft niets anders over dan verbreking. Jeremia moet tegen de oudsten zeggen dat hun generatie onherstelbaar verbroken zal worden als een stukgeslagen kruik en dat de stukken ervan naar Babel zullen worden gevoerd. Die generatie zal niet in het land hersteld worden *(verzen 10-13)*.

De aarden kruik | *verzen 1-5*

> *1 Zo zegt de HEERE: Ga een aarden pottenbakkerskruik kopen, en [neem enkele] van de oudsten van het volk en van de oudsten van de priesters [mee]. 2 Ga uit naar het dal Ben-Hinnom, dat [bij] de ingang van de Schervenpoort ligt, en predik daar de woorden die Ik tot u spreek, 3 en zeg: Hoor het woord van de HEERE, koningen van Juda en inwoners van Jeruzalem. Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga onheil brengen over deze plaats, zodat bij ieder die het hoort, zijn oren zullen tuiten, 4 omdat zij Mij verlaten hebben, deze plaats [van Mij] vervreemd hebben, en reukoffers gebracht hebben aan andere goden, die zij niet gekend hebben, zij, hun vaderen en de koningen van Juda. Zij hebben deze plaats gevuld met bloed van onschuldigen. 5 Zij hebben de hoogten van de Baäl gebouwd om hun kinderen met vuur te verbranden [als] brandoffers voor de Baäl, wat Ik niet geboden en niet gesproken heb, en in Mijn hart niet is opgekomen.*

De HEERE beantwoordt het gebed van Jeremia, waarmee het vorige hoofdstuk eindigt, door het geven van een nieuwe opdracht. Jeremia moet het oordeel aan de HEERE overlaten en doorgaan met zijn werk ondanks alle persoonlijke nood en leed. Hij moet een kruik gaan kopen. Dat moet hij niet alleen doen, maar hij moet enkele oudsten van het volk en oudsten van de priesters meenemen, dat wil zeggen de mannen met de meeste verantwoordelijkheid *(vers 1)*. Deze oudsten zijn de directe oorzaak van de

ellende waarin Gods volk zich bevindt. Zij gaan het volk voor op een weg van zonde.

De HEERE geeft Jeremia de opdracht om naar het dal Ben-Hinnom te gaan, met de nadere aanduiding dat dit dal bij *"de ingang van de Schervenpoort ligt"* *(vers 2)*. Het dal Ben-Hinnom is de vuilnisbelt van Jeruzalem ten zuiden van de stad. Daar wordt de vuilnis verbrand en worden kinderen aan de Moloch geofferd *(Jr 7:31-32; 32:35)*. Tegen die achtergrond moet Jeremia zijn waarschuwende woorden spreken. Het is de levendige en tevens lugubere illustratie van het resultaat als ze niet naar zijn woorden luisteren. Dan zal de stad aan dit dal gelijk worden gemaakt.

Vandaag de dag zien we dat kinderen als het ware aan de dood worden prijsgeven als gevolg van het overspelige gedrag van de ouders. Vader en moeder die op elkaar zijn uitgekeken, worden aangemoedigd hun leven te 'verrijken' met het bezoeken datingsites die het vreemdgaan propageren. Bij zulke mensen ontbreekt elk besef van verantwoordelijkheid voor hun kinderen. Natuurlijk ontkennen ze dat zelf ten stelligste. Het is werkelijk verbijsterend hoezeer mensen hun nog enigszins aanwezige natuurlijke gevoelens kunnen doden en daarmee hun kinderen.

Een nadere aanduiding van wat Jeruzalem bij hardnekkige ongehoorzaamheid te wachten staat, is de naam *"Schervenpoort"*. Die naam is een aanwijzing van wat er met de kruik gebeurt. De kruik zal worden stukgeslagen, in scherven, en onbruikbaar en ook onherstelbaar zijn *(vers 11)*. Het is geen klei meer waar nog een andere kruik van kan worden gemaakt. Op die plaats, die aan de verbreking van Israël doet denken, moet Jeremia de woorden spreken die de HEERE tegen hem zegt.

Jeremia moet beginnen met de dringende oproep: *"Hoor het woord van de HEERE"* *(vers 3)*. Dat woord willen de leiders van het volk aan het volk onthouden, ze verzetten zich ertegen. Ondanks dat moet het woord worden gericht aan de koningen van Juda en de inwoners van Jeruzalem, dat wil zeggen aan iedereen, van hoog tot laag. Ze moeten allemaal luisteren naar het oordeel dat God over hen gaat brengen. De HEERE spreekt als *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël"*, wat nog extra aangeeft dat Hij verheven is boven alle machten en dat Hij hun God is. Laten ze daarom goed luisteren naar zo Iemand en Zijn woorden gehoorzamen! Wat Hij te

zeggen heeft, zal bij ieder die het hoort de oren laten tuiten *(vgl. 1Sm 3:11; 2Kn 21:12)*.

De reden van het oordeel wordt ook gegeven *(vers 4)*. Het is een meervoudige reden. Ze hebben de HEERE verlaten en de stad met hun afgoderij en bloedschuld vervuld en daardoor van Hem vervreemd. Jeruzalem, de stad van God, is verworden tot een stad waar de HEERE als een vreemde is. Hij kent Zijn stad niet meer! Er is niets over van Zijn bedoelingen ermee. De HEERE is ingeruild voor de Baäl voor wie ze hoogten hebben gebouwd om hun kinderen daaraan op te offeren *(vers 5)*. Het is iets wat nooit door Hem is geboden, wat nooit door Hem is uitgesproken, wat nooit zelfs ook maar in Zijn hart is opgekomen.

De onafwendbare ramp | *verzen 6-9*

> *6 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat deze plaats niet meer genoemd zal worden Tofet en het dal Ben-Hinnom, maar Moorddal. 7 Ik zal de plannen van Juda en Jeruzalem in deze plaats verijdelen. Ik zal hen doen vallen door het zwaard vóór hun vijanden en door de hand van hen die hen naar het leven staan. Ik zal hun dode lichamen als voedsel geven aan de vogels in de lucht en aan de dieren op de aarde. 8 Ik zal deze stad maken tot een verschrikking en tot een aanfluiting. Ieder die er voorbij trekt, zal zich ontzetten en [van afschuw] sissen over al haar wonden. 9 Ik zal hun het vlees van hun zonen en het vlees van hun dochters te eten geven. Zij zullen ieder het vlees eten van zijn naaste tijdens de belegering en in de nood waarin hun vijanden en zij die hen naar het leven staan, hen doen verkeren.*

Door de mond van Jeremia wijst de HEERE de oudsten erop dat Hij de namen voor de vuilnisbelt van Jeruzalem, *"Tofet"* en *"Ben-Hinnom"*, zal veranderen, en *"deze plaats"*, dat is Jeruzalem, de naam *"Moorddal"* zal geven *(vers 6)*. Die naamsverandering heeft te maken met de velen die in Jeruzalem gedood zullen worden. Hij zegt dat Hij de plannen van Zijn afvallige volk zal verijdelen, want Hij die kent plannen *(vers 7)*. Hij zal die verijdelen door hen prijs te geven aan het zwaard van hun vijanden. Hun lijken zal Hij aan de grootste smaad prijsgeven door ze aan het gedierte tot voedsel geven.

Van de stad zal hij een voorwerp van verschrikking en aanfluiting maken *(vers 8)*. In plaats van een aantrekkelijke stad te zijn zal de stad een ontzetting worden voor ieder die er voorbijgaat. In plaats van hun kinderen op te offeren aan de afgoden *(vers 5)* zullen ze vanwege de enorme nood als gevolg van een belegering het vlees van hun kinderen en naasten eten *(vers 9; Lv 26:27-29; Dt 28:53; 2Kn 6:26-29; Kl 4:10)*. Alle gevoel en besef van natuurlijke liefde zijn verdwenen. Dat komt door de afgoderij.

Als u dan hierom [nog] niet naar Mij luistert en u tegen Mij blijft ingaan, dan zal Ik met grimmigheid tegen u ingaan en zal Ik Zelf u vanwege uw zonden ook zeven [keer] erger straffen. U zult dan het vlees van uw [eigen] zonen eten, en het vlees van uw [eigen] dochters zult u eten. (Lv 26:27-29)

De verwoesting van Juda | *verzen 10-13*

> *10 Dan moet u de kruik stukbreken voor de ogen van de mannen die met u waren meegegaan, 11 en tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zo zal Ik dit volk en deze stad stukbreken, zoals men een pot van een pottenbakker stukbreekt, zodat die niet meer hersteld kan worden. Men zal hen in Tofet begraven, omdat er geen [andere] plaats om te begraven is. 12 Zo zal Ik doen met deze plaats, spreekt de HEERE, en met zijn inwoners, om deze stad te maken als een Tofet. 13 De huizen van Jeruzalem en de huizen van de koningen van Juda zullen [even] onrein worden als de plaats van Tofet, met alle huizen waar zij op de daken ervan reukoffers hebben gebracht aan heel het leger aan de hemel en plengoffers hebben uitgegoten voor andere goden.*

Na de woorden van oordeel die Jeremia heeft uitgesproken voor de oren van de oudsten die met hem zijn meegegaan, moet hij nu voor hun ogen de kruik stukbreken *(vers 10)*. Hij moet daarvan direct de betekenis meedelen namens *"de HEERE van de legermachten" (vers 11)*. De betekenis is, dat wat Jeremia met de kruik heeft gedaan, de HEERE met het volk en de stad zal doen. Het is hetzelfde als wat de Heer Jezus zal doen met de heidenvolken *(Ps 2:9; Op 2:27)*.

De verbreking zal onherstelbaar zijn *(vers 12)*. Dat betreft dan de goddeloze massa. Iets dergelijks zien we in de vervloeking door de Heer Jezus van de vijgenboom, waaraan tot in eeuwigheid geen vrucht meer zal komen *(Mt 21:19)*. De vijgenboom is een beeld van

En toen Hij één vijgenboom langs de weg zag, ging Hij er naar toe en vond niets daaraan dan alleen bladeren. En Hij zei tot hem: Laat van u in eeuwigheid geen vrucht meer komen! En de vijgenboom verdorde onmiddellijk. (Mt 21:19)

de goddeloze massa van het volk. Tot hun schande zullen de lijken worden begraven in Tofet, de plaats waar zij hun kinderoffers hebben gebracht. De HEERE bevestigt op de ernstigste wijze dat Hij Zijn voornemen in oordeel ten aanzien van plaats en inwoners zal uitvoeren door erop te wijzen dat Hij die plaats als een Tofet zal maken.

Alle huizen van Jeruzalem – een stad bestaat uit huizen –, ook die van de koningen van Juda, worden door de vele lijken even onrein als Tofet *(vers 13)*. De stad wordt één groot Tofet, één grote vuilnisbelt. Dat is omdat ze van hun huizen afgodsaltaren hebben gemaakt. Op de daken ervan zijn namelijk reukoffers gebracht aan hemellichamen en plengoffers aan andere goden *(Jr 32:29; Zf 1:4-5a)*. Hun huizen zijn zo hoogten voor de Baäl geworden, waardoor de stad vervuld is geraakt van gruwelijkheden, een afschuwelijke zaak voor de HEERE.

Ik zal Mijn hand uitstrekken tegen Juda
en tegen alle inwoners van Jeruzalem.
Ik zal van deze plaats uitroeien het overblijfsel van de Baäl,
de naam van de afgodspriesters, met de priesters,
en hen die zich neerbuigen op de daken
voor het leger aan de hemel, ... (Zf 1:4-5a)

De boodschap van Tofet ook in de voorhof | *verzen 14-15*

> *14 Toen Jeremia van Tofet kwam, waarheen de HEERE hem had gezonden om te profeteren, ging hij in de voorhof van het huis van de HEERE staan en zei tegen heel het volk: 15 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga over deze stad, en over al haar steden, al het onheil dat Ik tegen haar uitgesproken heb, brengen, omdat zij halsstarrig waren door niet te luisteren naar Mijn woorden.*

Nadat Jeremia de woorden van de HEERE ten aanhoren van de oudsten in Tofet heeft gesproken, gaat hij in de voorhof van het huis van de HEERE staan om het daar aanwezige volk toe te spreken *(vers 14)*. Hij spreekt daar dezelfde woorden van oordeel als hij in Tofet heeft gesproken. Hij spreekt nu namens *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël" (vers 15; vers 11)*. De inhoud van het oordeel is wat de HEERE heeft uitgesproken. De reden van het oordeel is hun halsstarrigheid om niet te luisteren naar Zijn woorden *(vgl. Hd 7:51)*.

Hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest, zoals uw vaderen, zo ook u. (Hd 7:51)

Jeremia 20

Tegenstand van Pashur | *verzen 1-6*

> *1 Toen Pashur, de zoon van de priester Immer – hij was tevens hoofdopzichter in het huis van de HEERE – Jeremia deze woorden hoorde profeteren, 2 liet Pashur de profeet Jeremia slaan en zette hem in het blok dat in de bovenste Benjaminpoort aan het huis van de HEERE was. 3 Het gebeurde echter de volgende dag, toen Pashur Jeremia uit het blok liet gaan, dat Jeremia tegen hem zei: De HEERE geeft u niet de naam Pashur, maar Magor-Missabib. 4 Want zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga u tot [een bron van] angst voor uzelf maken en voor allen die u liefhebben. Zij zullen vallen door het zwaard van hun vijanden, en uw ogen zullen [dat] zien. Heel Juda geef Ik in de hand van de koning van Babel, en hij zal hen in ballingschap voeren naar Babel en hen met het zwaard doden. 5 Heel de rijkdom van deze stad, al haar arbeid, al haar kostbaarheden zal Ik geven, en alle schatten van de koningen van Juda, Ik zal [ze] geven in de hand van hun vijanden. Die zullen ze roven, ze meenemen en ze naar Babel brengen. 6 En u, Pashur, en alle inwoners van uw huis, u zult in gevangenschap gaan. U zult in Babel komen, en daar zult u sterven en daar begraven worden, u en al uw vrienden, tegen wie u leugen hebt geprofeteerd.*

Pashur is de zoon van de priester Immer *(vers 1)*. Immer is een afstammeling van Eleazar. Hij behoort tot de zestiende afdeling van hen die aangewezen zijn om priesterdienst te doen *(1Kr 24:14)*. Pashur is dan ook een zeer bevoorrecht en tegelijk ook zeer verantwoordelijk man. Daarbij is hij ook nog hoofdopzichter in het huis van de HEERE. Hij is een geestverwant van de hoofdman van de tempel over wie we lezen in het boek *Handelingen*, die erbij is om Petrus en Johannes gevangen te zetten, ook vanwege woorden die de godsdienstige leiders niet bevallen *(Hd 4:1-3)*.

Pashur hoort de woorden van Jeremia. Die woorden bevallen hem niet omdat ze alleen maar onrust onder het volk veroorzaken en dat kan hij niet gebruiken. Gods woorden maken zijn slechte gezindheid openbaar. De oorzaak ervan is dat hij niet wil buigen voor de oproep om zich te bekeren. Hij vindt zichzelf belangrijk. Ook de gedachte dat Jeruzalem en de tempel zullen worden prijsgegeven aan de vijand, is voor hem verwer-

pelijk. Hij vat dat op als een prediking tegen de stad van de grote Koning en tegen het huis van de HEERE, die volgens zijn opvatting nooit door de HEERE uit handen zullen worden gegeven. Jeremia wordt beschuldigd van hetzelfde als waarvan de Heer Jezus is beschuldigd en ook Stéfanus *(Mt 26:59-61; Hd 6:13-14)*.

De overpriesters nu en de hele Raad zochten een vals getuigenis tegen Jezus, opdat zij Hem konden doden. En zij vonden er geen, hoewel vele valse getuigen waren opgekomen. Ten slotte echter kwamen er twee op, die zeiden: Deze heeft gezegd: Ik kan het tempelhuis van God afbreken en <het> na drie dagen opbouwen. (Mt 26:59-61)

En zij brachten valse getuigen voor, die zeiden: Deze mens houdt niet op woorden te spreken tegen <deze> heilige plaats en de wet; want wij hebben hem horen zeggen dat deze Jezus de Nazoreeër deze plaats zal afbreken en de zeden veranderen die Mozes ons heeft overgeleverd. (Hd 6:13-14)

In plaats van naast Jeremia te gaan staan en diens woorden te ondersteunen openbaart hij zich als een tegenstander *(vers 2; vgl. Am 7:10-17)*. Hij laat *"de profeet Jeremia slaan"*, wat de slechtheid van de houding van Pashur onderstreept. Pashur bewijst een vijand van de woorden van God te zijn die door de profeet zijn gesproken. Die woorden zijn voor hem onverdraaglijk. Hij zet Jeremia gevangen in een cel die aan het huis van de HEERE is gebouwd. Dit is de eerste gevangenschap van Jeremia. Het blok waarin hij wordt gezet, is niet alleen om hem te boeien, maar ook om hem te pijnigen *(vgl. 2Kr 16:10a; Jb 13:27; Jr 29:27)*. Het Hebreeuwse woord voor blok, *mahpeketh*, betekent 'pijniging veroorzaken'.

Toen werd Asa zo toornig op de ziener, dat hij hem in de gevangenis [lett. het huis van het blok] *zette, want hij was hierover woedend op hem. (2Kr 16:10a)*

Het is de oude waarheid dat de profeten van God worden vervolgd, het heftigst door de leiders van Gods volk. Jeremia is hier weer een beeld van de Heer Jezus, de volmaakte Profeet, Die ook geslagen wordt als Hij voor de godsdienstige leiders Zijn getuigenis geeft *(Mt 26:67-68a; Mi 4:14; vgl. Hd 23:2)*.

Toen spuwden zij Hem in het gezicht en sloegen Hem met vuisten, en zij gaven Hem kaakslagen ... (Mt 26:67-68a)

De bovenste Benjaminpoort is mogelijk de rechtszaal; in de poort wordt rechtgesproken *(Dt 16:18; 17:8)*. Op deze plaats van het recht en zo dicht bij het huis van de HEERE, in Zijn tegenwoordigheid, voor Zijn aangezicht, vindt groot onrecht plaats. Zo is het ook met de Heer Jezus gegaan. Waar bescherming van de Godvrezende profeet zou moeten zijn, wordt hem groot onrecht aangedaan.

De volgende dag laat Pashur Jeremia vrij. Mogelijk heeft hij gedacht dat Jeremia zijn les wel heeft geleerd en zal ophouden met de prediking van zijn zwartgallige boodschap. Maar dan vergist hij zich zeer. Jeremia richt het woord tot hem *(vers 3)*. Het is een woord van oordeel. De naam die hij Pashur geeft, *"Magor-Missabib"*, betekent 'angst van rondom'. Jeremia legt uit wat de betekenis van deze naam is *(vers 4)*. Pashur zal overal angst hebben, innerlijk en uiterlijk. De man zal door angst omgeven worden. Allen die hem liefhebben, zullen door angst bevangen worden. Allen die een man als Pashur liefhebben, delen in zijn lot. Ze zijn als hij. Familieleden zullen gedood en anderen gevangengenomen en weggevoerd worden naar Babel en daar worden gedood.

Ook al de rijkdom van Jeruzalem en al haar arbeid, alle kostbaarheden en schatten, waar Pashur mogelijk het nodige van bezit, zullen in de hand van de vijand worden gegeven *(vers 5)*. De vijand zal ze roven en naar Babel brengen. Hier wordt Babel voor het eerst bij name genoemd.

Dan richt Jeremia zich tot Pashur persoonlijk. Pashur zal met alle inwoners van zijn huis, zijn familieleden, ook in gevangenschap naar Babel gaan en daar sterven *(vers 6)*. In dat lot zullen ook al zijn vrienden delen tegen wie hij leugen heeft geprofeteerd en die dat hebben geloofd. Hoe groot is de verantwoordelijkheid van een prediker!

Jeremia's onontkoombare roeping | *verzen 7-10*

> 7 *U hebt mij overgehaald, HEERE, en ik heb mij laten overhalen.*
> *U bent mij te sterk geworden en U hebt overwonnen.*
> *[Maar] ik ben de hele dag belachelijk geworden,*
> *ieder van hen bespot mij.*
> 8 *Want zo dikwijls als ik spreek, schreeuw ik het uit,*
> *roep ik: Geweld en verwoesting!*
> *Want het woord van de HEERE is mij*
> *tot smaad en tot schimp, de hele dag.*
> 9 *Zei ik: Ik zal niet aan Hem denken,*
> *ik zal niet meer spreken in Zijn Naam,*
> *dan werd het in mijn hart als brandend vuur,*
> *opgesloten in mijn beenderen.*

Wel deed ik moeite om [het] in te houden,
maar ik kon [het] niet.
10 *Want ik heb het kwaad gerucht van velen gehoord:*
Magor-Missabib!
Maak het [ons] bekend, dan zullen wij het bekendmaken.
Alle stervelingen met wie ik vrede had,
loeren op een struikeling van mij:
Misschien laat hij zich [door anderen] overhalen, dan kunnen we hem overwinnen,
en kunnen we onze wraak op hem nemen.

De moedige, onbevreesde man voor mensen, die zojuist nog krachtig tegenover Pashur heeft getuigd, worstelt en strijdt met God in Diens tegenwoordigheid. Hij stort nu zijn klacht uit voor de HEERE. Iets dergelijks zien we bij Elia *(1Kn 18:21,30,36-40; 19:1-4)*. Jeremia klaagt dat hij nooit aan zijn dienst had moeten beginnen, maar dat de HEERE hem overgehaald heeft, ja, hem ertoe gedwongen heeft *(vers 7; Jr 1:4-10,17-19)*. Dat moet iedere dienaar in zekere mate kunnen zeggen. Enthousiast in de dienst voor de Heer stappen zonder angst en kostenberekening, is niet de start die getuigt van roeping *(vgl. Mt 8:19-20)*.

En een schriftgeleerde kwam en zei tot Hem: Meester, ik zal U volgen, waar U ook heengaat. En Jezus zei tot hem: De vossen hebben holen en de vogels van de hemel nesten; maar de Zoon des mensen heeft geen [plaats] waar Hij Zijn hoofd kan neerleggen. (Mt 8:19-20)

Jeremia klaagt hoe er op zijn dienst wordt gereageerd. Iedereen lacht hem uit en spot met hem. Dat is meer dan hij kan verdragen. Zijn boodschap is ook niet aangenaam. Hij brengt die ook niet graag. Wat hij moet zeggen, staat hem zelfs tegen. Het is een hele strijd voor de gevoelige Jeremia om een boodschap van geweld en verwoesting uit te schreeuwen *(vers 8)*. Dat woord van de HEERE, dat Hij heeft gesproken in Zijn wet, moet hij brengen, want het volk overtreedt op schandelijke wijze. Maar op dat woord, dat in hem is, reageren de mensen met smaad en schimp. Hij krijgt hun verwijten te verduren.

Jeremia heeft momenten gekend dat hij de HEERE vaarwel heeft willen zeggen *(vers 9)* en het bijltje erbij neer heeft willen gooien. Toch is hem dat onmogelijk want het woord brandt als een vuur in hem *(vgl. 1Ko 9:16; Am 3:8b)*. Het is opgesloten in

Want als ik het evangelie verkondig, strekt het mij niet tot roem, want [de] noodzaak is mij opgelegd; want wee mij, als ik het evangelie niet verkondig! (1Ko 9:16)

zijn beenderen, wat wil zeggen dat het heel diep en intens door hem wordt gevoeld *(Jb 30:17; 33:19)*. Zelfs als hij zijn best ervoor doet om zijn woorden in te houden, lukt hem dat niet.

De valse profeten kennen een dergelijke innerlijke worsteling niet. Zij rekenen niet met God, maar alleen met hun eigen gevoel en de wil van het volk. Die praten ze naar de mond en laten hun geweten buiten schot. Dan zul je geen tegenstand tegen je boodschap ondervinden.

Ons kan ook het gevoel overvallen dat we niet meer verder willen gaan met onze dienst, dat we niet meer aan de HEERE willen denken. Het heeft immers allemaal geen zin. Maar dan zullen we, net als Jeremia, toch niet anders kunnen dan doorgaan, omdat we innerlijk overtuigd zijn van de waarheid. Het hart is brandend, ook al zijn we teleurgesteld over de resultaten van onze dienst. Als we de toestand van verderf zien en het oordeel dat dreigt, kunnen we niet anders dan Gods woorden spreken.

De aanleiding voor Jeremia om zijn dienst neer te leggen is het kwade gerucht dat hij van velen heeft gehoord *(vers 10)*. Dat geeft het woord *"want"* aan het begin van dit vers aan. Hij is zich bewust dat zijn volksgenoten, met wie hij in vrede heeft geleefd, op zijn ondergang uit zijn *(vgl. Mk 3:2; Mt 22:15,23,35; Lk 14:1)*. De naam die hij Pashur heeft gegeven, geven zij nu hem *(Ps 31:14)*. Ze willen met hem doen, wat hij over Pashur heeft geprofeteerd en willen hem door angst van rondom omgeven. Ze willen hem schrik aanjagen, zodat hij met zijn doemprediking ophoudt.

En zij letten op Hem of Hij hem op de sabbat zou genezen, om Hem te kunnen aanklagen. (Mk 3:2)

Want ik hoor de laster van velen;
angst van rondom,
omdat zij tegen mij samenspannen.
Zij bedenken plannen om mij het leven te benemen.
(Ps 31:14)

De geruchten gonzen om hem heen. Hij wordt bespioneerd. Als hij maar iets verkeerds zegt of doet, als er maar enige struikeling in woord of daad is, grijpen ze hem. Hij hoeft zich maar te verspreken en hij zal als landverrader of Godslasteraar veroordeeld worden. In de ogen van zijn volksgenoten ziet hij haat. Ze grijpen hem nog niet, maar hun voortdurende praten over hem als een ongewenst persoon met een ongewenste boodschap doet zijn werk om hem uit te schakelen. Het is onverdraaglijk als er zonder ophouden om je heen over je wordt gepraat. Je merkt het aan de blikken die ze op je werpen en aan het isolement waarin je geplaatst wordt.

Het gaat over jou en is gericht tegen jou. Je voelt hoe ze allemaal jouw kant opkijken, terwijl je jezelf niet kunt verdedigen. Dit wordt wel karaktermoord genoemd. Dan kan het je wel eens te veel worden en roep je het uit dat het leven geen zin meer heeft, ja, dat je zelfs wenst nooit geboren te zijn. Dat zal Jeremia, na een opflikkering van geloof in de *verzen 11-13*, dan ook doen in de verzen die daarop volgen.

Jeremia klemt zich aan de HEERE vast | *verzen 11-13*

> 11 *De HEERE is echter met mij als een machtige Held,*
> *daarom zullen mijn vervolgers struikelen, ze zijn [tot] niets in staat.*
> *Zij zullen zeer beschaamd worden, want zij zullen niet verstandig handelen.*
> *Het zal een eeuwige smaad zijn, die niet vergeten zal worden.*
> 12 *HEERE van de legermachten, Die de rechtvaardige beproeft,*
> *Die de nieren en het hart ziet,*
> *laat mij Uw wraak op hen zien,*
> *want ik heb mijn rechtszaak aan U bekendgemaakt.*
> 13 *Zing voor de HEERE,*
> *prijs de HEERE,*
> *want Hij heeft de ziel van de arme gered*
> *uit de hand van de kwaaddoeners.*

Plotseling werpt Jeremia zich op de HEERE *(vers 11)*. Ineens ziet hij Hem als *"een machtige Held"* Die met hem is. In de krachtige taal van het geloof meet hij de kracht van zijn tegenstanders niet af aan zijn eigen kracht maar aan die van de HEERE. Zij zullen struikelen en niet in hun voornemen slagen, machteloos als ze zijn tegenover de machtige Held. Ze zullen ook beschaamd worden, want hun handelwijze is niet verstandig omdat die zonder de HEERE is, ja, zelfs tegen Hem ingaat. Hun lot is in eeuwige smaad die ze nooit zullen vergeten, die ze zich dan ook altijd bewust zullen zijn.

Jeremia kent de HEERE als *"de HEERE van de legermachten"*, als Degene Die boven alle aardse en hemelse machten staat *(vers 12)*. Hij weet dat de HEERE hem als een rechtvaardige kent en zijn hele innerlijk ziet. Daarom bidt hij met vrijmoedigheid of de HEERE hem Zijn wraak op zijn tegenstanders zal laten zien. Hij heeft immers zijn rechtszaak aan Hem bekendgemaakt en is niet als eigen rechter opgetreden.

Die gedachte brengt zelfs de oproep tot een lofzang in hem naar boven *(vers 13)*. Hij ziet in geloof de redding van zijn ziel uit de hand van de kwaaddoeners als het resultaat van zijn gebed. Hij laat anderen delen in de blijdschap over deze uitredding en roept hen op voor de HEERE te zingen en Hem te prijzen.

Jeremia vervloekt zijn geboortedag | *verzen 14-18*

> 14 *Vervloekt is de dag*
> *waarop ik geboren ben.*
> *De dag waarop mijn moeder mij gebaard heeft,*
> *laat die niet gezegend zijn.*
> 15 *Vervloekt is de man*
> *die mijn vader de boodschap bracht:*
> *U hebt een kind gekregen, een jongetje,*
> *[en] hem zeer blij maakte.*
> 16 *Ja, laat die man zijn als de steden*
> *die de HEERE ondersteboven heeft gekeerd terwijl het Hem niet berouwde.*
> *Laat hij in de morgen hulpgeroep horen,*
> *geschreeuw in het middaguur,*
> 17 *omdat Hij mij niet al in de baarmoeder gedood heeft.*
> *Dan was mijn moeder mijn graf geworden*
> *en haar baarmoeder eeuwig zwanger geweest.*
> 18 *Waarom toch ben ik uit de baarmoeder naar buiten gekomen,*
> *om moeite en verdriet te zien*
> *en opdat mijn dagen zouden eindigen in schande?*

In de verzen hiervoor *(verzen 11-13)* staat de HEERE voor het oog van het geloof van de profeet. In de verzen die nu volgen, ziet Hij de HEERE niet meer. Hij ziet alleen de omstandigheden en zichzelf. Het resultaat is dat hij in een plotselinge depressie wegzinkt. Wat hij uitspreekt, doet denken aan wat Job uitspreekt bij alle ellende die hem heeft getroffen: *"Daarna opende Job zijn mond en vervloekte zijn [geboorte]dag" (Jb 3:1)*. We krijgen de indruk dat Jeremia vertrouwd is geweest met het boek *Job* waarin we de wegen van de HEERE zien die Hij met Job gaat. Als we *Job 3* vergelijken met deze

vijf verzen van Jeremia, zien we hoeveel de klachten van deze toegewijde mannen op elkaar lijken.

Na de opflikkering van vertrouwen in de voorgaande verzen wordt Jeremia weer door een gevoel van hopeloze ellende overvallen *(vers 14)*. Van de hoogte van het geloofsvertrouwen valt Jeremia in een diepe vertwijfeling. Die vertwijfeling is zo sterk, dat hij zijn geboortedag vervloekt. De dag waarop zijn moeder hem heeft gebaard, ontzegt hij de zegen. De zegen van de geboorte van een kind vindt hij misplaatst wat zijn eigen geboorte betreft.

Zelfs de brenger van het goede nieuws van zijn geboorte aan zijn vader wordt door hem vervloekt *(vers 15)*. De geboorte van een zoon is het beste nieuws dat een man kan krijgen. Dat betekent voortzetting van de familienaam. Maar Jeremia zegt dat zijn geboorte geen reden is voor blijdschap. Hij zou een dienst krijgen die niet bestaat uit het brengen van goed nieuws, maar van slecht nieuws. De man die het bericht van zijn geboorte heeft bekendgemaakt, moet het lot van Sodom en Gomorra ondergaan *(vers 16; Gn 19:25)*. Die man moet in zo grote nood worden gebracht, dat hij het de hele dag uitschreeuwt van ellende in plaats van in een jubelstemming over zijn geboorte te zijn.

Hij keerde deze steden en heel de vlakte ondersteboven, met alle inwoners van de steden en het gewas op het land. (Gn 19:25)

Eigenlijk is het de schuld van de HEERE, want Hij heeft hem geboren laten worden. Hij zou hem immers in de baarmoeder hebben kunnen doden *(vers 17)*. Dan zou hij het nu heerlijk rustig hebben, want dan zou hij dood in de schoot van zijn moeder zijn. Zijn moeder zou zijn graf zijn en daar zou hij dan altijd geweest zijn. Het is anders gegaan. Hij is uit de baarmoeder naar buiten gekomen *(vers 18)*. Maar waarom? Is het echt om alleen maar moeite en verdriet te zien en zijn dagen te eindigen in schande? Wat een leven en wat een lot!

Het is de laatste 'waaromvraag'. Er komt geen antwoord op deze vraag. De HEERE geeft Zijn dienaar de tijd om er zelf over na te denken en tot een antwoord te komen. Wat we wel kunnen zeggen, is dat God de gelovige vasthoudt, ook al voelt hij zich alleen en losgelaten.

Jeremia 21

Inleiding

Hier begint een nieuw deel van het boek. We zijn hier in de regering van Zedekia, de laatste koning van Juda. Na *Jeremia 1* wordt Zedekia hier weer voor het eerst genoemd *(Jr 1:1; 21:1)*. In de volgende hoofdstukken horen we regelmatig van hem. Hij is een goddeloze man, maar ook iemand die toch een boodschap van de HEERE wil. Het is de tijd dat de koning van Babel de stad al heeft belegerd.

Het gezantschap van Zedekia | *verzen 1-7*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, toen koning Zedekia Pashur, de zoon van Malchia, en de priester Zefanja, de zoon van Maäseja, naar hem toe gestuurd had om te zeggen: 2 Raadpleeg toch de HEERE voor ons, want Nebukadrezar, de koning van Babel, strijdt tegen ons. Misschien zal de HEERE met ons doen overeenkomstig al Zijn wonderen, zodat hij van ons wegtrekt. 3 Toen zei Jeremia tegen hen: Dit moet u tegen Zedekia zeggen: 4 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Zie, Ik ga de wapenrusting omdraaien die in uw hand is, waarmee u tegen hen strijdt, tegen de koning van Babel en tegen de Chaldeeën, die u buiten de muur belegeren, en Ik zal hen verzamelen midden in deze stad. 5 Ík zal tegen u strijden met een uitgestrekte hand en met een sterke arm, ja, met toorn, met grimmigheid en met grote verbolgenheid. 6 Ik zal de inwoners van deze stad treffen, zowel mens als dier: door een grote pestziekte zullen zij sterven. 7 Daarna, spreekt de HEERE, zal Ik Zedekia, de koning van Juda, zijn dienaren, het volk, en hen die in deze stad overgebleven zijn van de pest, het zwaard en de honger, in de hand geven van Nebukadrezar, de koning van Babel, in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan. Hij zal hen slaan met de scherpte van het zwaard: Hij zal hen niet sparen, geen medelijden hebben, en zich [over hen] niet ontfermen.*

Jeremia krijgt bezoek van twee priesters, Pashur en Zefanja *(vers 1)*. Zedekia heeft hen naar hem toe gestuurd. Mogelijk is dat een bemoediging voor Jeremia, die zo diep in de put zit, dat hij toch in elk geval voor Zedekia een echte profeet van de HEERE is. Zedekia wil dat Jeremia de HEERE voor

hem raadpleegt, dat wil zeggen voor hem bidt *(vers 2)*. Hij is in het nauw gebracht door Nebukadnezar en wil nu van de HEERE uitkomst. De naam van Nebukadnezar, – hier als Nebukadrezar geschreven – wordt hier voor de eerste keer vermeld.

Zedekia wil dat de HEERE een wonder voor hem doet, ofwel hem op wonderlijke wijze bevrijdt. Hij weet dat de HEERE al veel wonderen in het verleden heeft gedaan, zoals bij zijn voorvader Hizkia die ook met een belegering te maken heeft gehad. Hizkia heeft toen ook een gezantschap naar een profeet gestuurd en is toen door de HEERE van zijn vijanden bevrijd *(2Kr 32:20-21; Js 37:1-4,36-37)*. Zou Hij het *"misschien"* nu ook willen doen en ten gunste van hen ervoor willen zorgen dat Nebukadnezar wegtrekt?

Hier hebben we een gebed van een goddeloze dat voor God een gruwel is en waar Hij niet naar luistert *(Sp 28:9)*. Het is het soort bidden dat de farao van Mozes verlangt als hij hem vraagt om te bidden dat hij van de plagen verlost wordt waarmee de HEERE zijn land slaat *(Ex 10:17)*. De kennis van Gods wonderen die Zedekia bezit, is een verstandelijke kennis en gaat niet samen met geloof in de God van de wonderen.

Van hem die zijn oor afkeert van het luisteren naar de wet, is zelfs zijn gebed een gruwel. (Sp 28:9)

Jeremia zendt de beide mannen terug naar Zedekia met drie antwoorden, één voor Zedekia, één voor het volk en één voor het huis van David. Hij vertelt de twee mannen wat ze moeten zeggen *(vers 3)*. Het antwoord door de mond van Jeremia komt van *"de HEERE, de God van Israël" (vers 4)*. Het is niet het antwoord waarop ze hebben gehoopt, maar een herhaling van wat Zedekia al weet.

In dit antwoord horen we de HEERE vaak *"Ik zal"* zeggen. Hij zal de wapens die ze tegen de vijand gebruiken, maken tot wapens die zich tegen hen keren. Hij zal hen krachteloos maken tegen de vijand die nu nog buiten de muur van de stad ligt en Hij zal de vijand in het midden van de stad brengen. Ze zullen ervaren dat Hij Zelf tegen hen zal strijden *(vers 5)*. Nebukadnezar is niet de werkelijke vijand, maar de HEERE! Het moet een enorme schok voor Zedekia zijn dat te horen.

De HEERE strijdt tegen hem met toorn en grote verbolgenheid vanwege zijn afvalligheid en die van het volk. De *"sterke hand"* en de *"uitgestrekte*

arm" die het volk eens hebben verlost *(Dt 4:34; 5:15; 26:8)*, geven het volk nu over aan ellende, onderworpenheid en ballingschap. De HEERE heeft Zich in Zijn grimmigheid volkomen tegen Zijn volk gekeerd. In plaats van een wonder van uitredding ontlaadt zich de toorn van God. Deze boodschap staat in schril contrast met wat de valse profeten altijd hebben gezegd, die God altijd als de Helper van Israël hebben voorgesteld. Nu blijkt Hij hun Tegenstander te zijn.

De inwoners van de stad zullen niet alleen door het zwaard van de vijand sterven, maar ook door een pestziekte die Hij zal sturen *(vers 6)*. Mens en dier zullen erdoor worden getroffen. Wie na de voorgaande rampen nog in leven zijn, waaronder Zedekia en zijn dienaren, moeten niet menen dat ze aan Gods oordeel ontkomen zijn *(vers 7)*. De hand van Nebukadnezar is de hand van de vijand en is de hand van hen die hen naar het leven staan. Hij zal hen niet sparen, maar zonder medelijden door het zwaard doden. Ze hoeven geen ontferming te verwachten.

De keus | *verzen 8-10*

> *8 En tegen dit volk moet u zeggen: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik houd u de weg naar het leven en de weg naar de dood voor. 9 Wie in deze stad blijft, zal sterven door het zwaard, door de honger of door de pest. Maar wie vertrekt en overloopt naar de Chaldeeën, die u belegeren, die zal in leven blijven en zijn leven zal hem tot buit zijn. 10 Want Ik heb Mijn aangezicht tegen deze stad gericht ten kwade en niet ten goede, spreekt de HEERE. Zij zal overgegeven worden in de hand van de koning van Babel, en hij zal haar met vuur verbranden.*

Jeremia geeft ook een boodschap van de HEERE voor het volk mee *(vers 8)*. Onder hen zijn er die nog trouw willen zijn, terwijl de koning dat niet is. Het is een boodschap van hoop. Die boodschap is als het ware het evangelie en verbonden met een keus. Die keus is de weg naar het leven of de weg naar de dood *(vers 9; Dt 11:26-28; 30:15-20)*.

Eerst wordt de weg naar de dood voorgehouden. Daarvoor hoeven ze niets te doen. Het woord *"wie"* geeft aan dat het een persoonlijke keus is en dat niet wordt verwacht dat de hele stad zich zal buigen voor Gods oordeel. Ieder is persoonlijk verantwoordelijk voor de keus die hij maakt. Wie in de stad blijft, zal sterven.

Wie kiest voor de weg naar het leven, moet wel iets doen. Hij moet de plaats verlaten, waarop Gods toorn rust en waarover Gods toorn binnenkort zal losbarsten, en naar de vijand overlopen. Wie dat doet, zal in leven blijven en zijn leven tot buit hebben. Overlopen naar de vijand betekent buigen voor Gods oordeel en dat is altijd de weg naar het leven.

Het oordeel komt onherroepelijk *(vers 10)*. De stad is voor het aangezicht van de HEERE niet ten goede, maar ten kwade. Ze zal in de hand van de koning van Babel worden overgegeven en die zal haar met vuur verbranden. Het is duidelijk. De keus kan worden gemaakt.

Vermaning aan het huis van David | *verzen 11-14*

> 11 *Over het koningshuis van Juda.*
> *Hoor het woord van de HEERE,*
> 12 *huis van David. Zo zegt de HEERE:*
> *Verschaf 's morgens recht,*
> *en red wie beroofd is uit de hand van wie onderdrukt,*
> *anders laait Mijn grimmigheid op als een vuur*
> *en brandt [die] zo, dat niemand blussen kan,*
> *vanwege uw slechte daden.*
> 13 *Zie, Ik zál u, u die zetelt in het dal,*
> *rots in de vlakte, spreekt de HEERE,*
> *u die zegt: Wie zal naar ons afdalen*
> *of wie zal onze schuilplaatsen binnenkomen?*
> 14 *Ik zal u overeenkomstig de vrucht van uw daden straffen, spreekt de HEERE,*
> *Ik zal een vuur aansteken in zijn woud;*
> *dat alles rondom zich zal verteren.*

Dan is er nog een woord van de HEERE *"over het koningshuis van Juda" (vers 11)*. Het wordt opgeroepen om naar de HEERE te luisteren. Tot dat huis, dat vervolgens als *"huis van David"* wordt aangesproken, wordt gezegd dat het 's morgens recht moet verschaffen *(vers 12; vgl. Ps 101:8; 2Sm 15:2)*. De oproep komt tot een vervallen huis, een huis waar corruptie en onrecht hoogtij vieren.

> *Elke morgen zal ik*
> *alle goddelozen in het land ombrengen,*
> *door allen die onrecht bedrijven,*
> *uit de stad van de HEERE uit te roeien.*
> *(Ps 101:8)*

De beroofde, dat zijn de weduwe, wees en vreemdeling, moet recht worden verschaft. Zij zijn zonder steun, zonder bezit en zonder vrijheid. Zulke sociaal kwetsbaren vallen gemakkelijk in de hand van een meedogenloos mens. Daarom moet het huis van David recht verschaffen. Geen recht verschaffen is een zaak die de grimmigheid van de HEERE als een vuur doet oplaaien. Als er geen recht wordt verschaft, zal de toorn van de HEERE onuitblusbaar over die slechte daden losbranden.

In hun hoogmoed denken zij die in de laagte wonen dat niemand hen ziet en dat niemand tot hen zal komen om met hen af te rekenen *(vers 13)*. De rots waarin ze verblijven, is volgens hen onvindbaar en ook nog eens onneembaar. Maar ze rekenen niet met de HEERE. Hij zal komen om hen te oordelen en daarbij volkomen rechtvaardig met hen afrekenen *(vers 14)*. Ze zullen worden gestraft naar de vrucht van hun daden. Alles waar ze zich mee hebben omgeven als met een woud, zal door het vuur van Zijn oordeel worden verteerd.

Jeremia 22

Inleiding

In *Jeremia 22-23* geeft Jeremia ons een aantal profetieën die door hun inhoud aan elkaar verbonden zijn. *Jeremia 22* gaat over de politieke leiders van het volk; *Jeremia 23* gaat over de Messias in contrast met de valse geestelijke leiders. Zowel de politieke leiders, de koningen, als de geestelijke leiders, de profeten, met uitzondering van Jeremia en nog enkele andere, zijn verantwoordelijk voor de nationale ramp.

Vermaning tot gerechtigheid | *verzen 1-9*

> *1 Zo zegt de HEERE: Daal af naar het huis van de koning van Juda en spreek*
> *daar dit woord 2 en zeg: Hoor het woord van de HEERE, koning van Juda, die*
> *zit op de troon van David, u, uw dienaren en uw volk, die door deze poorten*
> *binnenkomen, 3 zo zegt de HEERE: Doe recht en gerechtigheid. Red wie be-*
> *roofd is uit de hand van wie onderdrukt. Buit een vreemdeling, een wees en een*
> *weduwe niet uit. Doe niemand geweld aan en vergiet geen onschuldig bloed in*
> *deze plaats. 4 Want als u dit woord metterdaad zult doen, dan zullen door de*
> *poorten van dit huis koningen binnengaan die in Davids plaats zitten op zijn*
> *troon, rijdend op wagens en op paarden, hij, zijn dienaren en zijn volk. 5 Maar*
> *als u naar deze woorden niet luistert, heb Ik bij Mijzelf gezworen, spreekt de*
> *HEERE, dat dit huis tot een puinhoop zal worden. 6 Want zo zegt de HEERE*
> *over het huis van de koning van Juda:*
>
> *Een Gilead bent u voor Mij,*
> *de top van de Libanon –*
> *voorwaar, Ik maak van u een woestijn,*
> *onbewoonbare steden.*
> *7 Ik zal verdervers inzetten [om] tegen u [te strijden],*
> *ieder met zijn [eigen] gereedschap.*
> *Zij zullen uw mooiste ceders omhakken*
> *en in het vuur werpen.*
>
> *8 Dan zullen vele heidenvolken langs deze stad voorbijtrekken. Zij zullen tegen*
> *elkaar zeggen: Waarom heeft de HEERE zo gehandeld met deze grote stad? 9*

> *En zij zullen zeggen: Omdat zij het verbond van de HEERE, hun God, hebben verlaten, zich voor andere goden hebben neerbogen en die zijn gaan dienen.*

Jeremia krijgt de opdracht om af te dalen naar het huis van de koning *(vers 1)*. Het is in tweeërlei opzicht een opmerkelijke opdracht. Het betekent dat het huis van de koning in een vervallen toestand is, in de laagte. Het betekent ook dat Jeremia zich onverschrokken in het hol van de leeuw moet begeven. Dat doet denken aan de houding van Elia tegenover Achab en die van Johannes de doper tegenover Herodes *(1Kn 17:1; Mk 6:18)*. Hij moet gaan zonder door de koning ontboden te zijn, omdat de HEERE het zegt.

Hij moet het woord richten tot Zedekia en hem aanspreken in de volle verantwoordelijkheid van zijn positie als *"koning van Juda"* en als degene *"die zit op de troon van David" (vers 2)*. Ook allen die hem dienen en hem in die positie ondersteunen en zijn volk waarover hij regeert, moeten het woord van de HEERE horen. In korte, krachtige woorden wordt aan Zedekia en de zijnen voorgehouden wat de HEERE van hen verwacht *(vers 3)*. Het gaat erom dat zij recht doen en barmhartig zijn voor de sociaal zwakken en dat ze geweld en bloedvergieten nalaten.

Als de koning het volk zal voorgaan in bekering tot God zoals hij het volk is voorgegaan in de opstand tegen Hem, zullen ze verhoogd worden en zal het koningschap bestendig zijn *(vers 4)*. Immers, *"gerechtigheid verhoogt een volk" (Sp 14:34a)*. Als ze niet naar deze woorden van de HEERE luisteren, wordt het koningshuis een puinhoop *(vers 5)*. Om de zekerheid van Zijn woorden te onderstrepen en kracht bij te zetten, zodat zij ervan onder de indruk zullen komen, zweert de HEERE bij Zichzelf *(vgl. Jr 49:13; 51:14; Gn 22:16; Js 45:23; Am 6:8; Hb 6:13-18)*. Er kan geen sterkere bekrachtiging van een verklaring van God zijn.

De HEERE vertelt wat het koningshuis voor Hem betekent *(vers 6)*. Het is voor Hem *"een Gilead"*, wat herinnert aan het verbond tussen Jakob en Laban *(Gn 31:44-48)*. Het is een plaats van getuigenis. Dat is het koningshuis voor Hem. Het zou Zijn getuige moeten zijn. Dat behoren ook wij vandaag te zijn. Het koningshuis is voor Hem ook als *"de top van de Libanon"*, schitterend en groot, indrukwekkend.

De HEERE moet echter zeggen wat Hij van hen gaat maken vanwege hun ontrouw. Hij zal hen tot een woestijn maken en hun steden onbewoon-

baar. Daarvoor zal Hij verdervers tegen hen inzetten *(vers 7)*. Die zullen met hun eigen methoden alles wat Zijn volk mooi vindt en het land aanzien geeft, omhakken en verbranden, zodat er slechts as van overblijft. Hun paleizen en huizen, die ze hebben gebouwd met prachtige ceders, zullen worden neergehaald en in brand gestoken.

De aanblik zal bij de heidenvolken, als ze er voorbijtrekken, in plaats van de vroegere bewondering ontzetting bewerken *(vers 8)*. Ze schrijven de verwoesting van de stad toe aan de HEERE. Ze zullen vragen waarom Hij zo heeft gehandeld met de grote stad Jeruzalem, de stad van grote belangrijkheid, waar grote koningen hebben geregeerd. Het antwoord klinkt dat het is vanwege de ontrouw van het volk *(vers 9; Dt 29:25-28; 1Kn 9:8-9)*. Die ontrouw is tweeledig. Ze hebben enerzijds het verbond van de HEERE, hun God, verlaten en anderzijds zich voor andere goden neergebogen die ze zijn gaan dienen.

Het lot van Sallum (Joahaz) | *verzen 10-12*

> *10 Ween niet over de dode, beklaag hem niet,*
> *ween liever over wie weggegaan is,*
> *want hij zal niet meer terugkeren*
> *en zijn geboorteland zien.*
>
> *11 Want zo zegt de HEERE over Sallum, de zoon van Josia, de koning van Juda, die in de plaats van zijn vader Josia koning is geworden, die uit deze plaats is vertrokken: Hij zal daar niet meer terugkeren. 12 Want in de plaats waarheen zij hem in ballingschap hebben gevoerd, daar zal hij sterven, en dit land zal hij niet meer zien.*

In de volgende verzen spreekt Jeremia het oordeel uit over iedere zoon of kleinzoon van Josia die heeft geregeerd. Sallum (of Joahaz) is de eerste zoon over wie hij het oordeel uitspreekt *(verzen 10-12)*; hij heeft slechts enkele maanden geregeerd. Daarna volgt het oordeel over Eljakim (of Jojakim) *(verzen 13-19)*, die door de farao koning is gemaakt en tien jaar heeft geregeerd. Na Jojakim wordt zijn zoon Chonia (of Jojachin), een kleinzoon van Josia, koning; hij wordt al na enkele maanden naar Babel weggevoerd. Ten slotte volgt het oordeel over de derde zoon van Josia, Mattanja of Zedekia, de laatste koning van Juda.

Jeremia zegt tegen het volk als geheel, dat ze niet hoeven te wenen over een dode en dat ze hem niet hoeven te beklagen *(vers 10)*. Hierbij kunnen we denken aan de dood van de Godvrezende koning Josia, die in 609 v.Chr. bij Karchemis gedood is *(2Kn 23:29-30; 2Kr 35:25; Zc 12:11)*. Die is in elk geval in het land begraven, in afwachting van de komst van de Messias.

Ze kunnen beter wenen over hem die *"weggegaan is"*, dat is Sallum. Sallum is door farao Necho achttien jaar eerder weggevoerd naar Egypte, vanwaar hij niet zal terugkeren om zijn geboorteland te zien *(2Kn 23:31-34)*. Sallum is de vierde zoon van Josia *(1Kr 3:15)*. Het volk heeft hem tot koning gekozen *(2Kn 23:30b; 2Kr 36:1)*. Hij is een volle broer van Zedekia. Hun moeder is Hamutal.

De HEERE legt grote nadruk op de afkomst en positie van Sallum *(vers 11)*. Hij is de zoon van de Godvrezende Josia, maar heeft geen deel aan diens Godvrezendheid. Hij is ook *"de koning van Juda"*, wat hem een grote verantwoordelijkheid geeft om over Gods volk volgens Gods wetten te regeren. Hij houdt echter geen rekening met God, maar doet *"wat slecht was in de ogen van de HEERE" (2Kn 23:32)*. Dat maakt zijn ontrouw tegenover Hem zo groot, al heeft hij slechts drie maanden geregeerd en dat maakt het oordeel van de HEERE zo rechtvaardig. Sallum is uit deze plaats vertrokken, afgevallen van zijn voorrechten. Hij zal daar niet naar terugkeren, want het oordeel over hem is definitief.

Nog eens onderstreept de HEERE het definitieve karakter van het oordeel *(vers 12)*. Sallum zal in het land van zijn ballingschap sterven en Gods land niet meer zien. Mogelijk hebben sommigen gehoopt dat deze zoon van de Godvrezende Josia zou terugkeren om hen te bevrijden, maar een dergelijke hoop is zonder enige grond.

De veroordeling van Jojakim | *verzen 13-23*

> 13 *Wee hem die zijn huis bouwt met ongerechtigheid,*
> *en zijn bovenvertrekken met onrecht,*
> *die zijn naaste zonder te betalen laat werken*
> *en hem zijn loon niet geeft.*
> 14 *Die zegt: Ik zal voor mij een huis van grote afmetingen bouwen,*
> *met ruime bovenvertrekken.*

Hij hakt er voor zich vensters uit, overdekt het met ceder[hout]
en beschildert het met rode kleuren.
15 *Wilt u koning zijn*
door te wedijveren in ceder[hout]?
Heeft niet uw vader gegeten en gedronken,
en recht en gerechtigheid gedaan?
Hem ging het toen goed!
16 *Hij behartigde de rechtszaak van de ellendige en de arme.*
Toen ging het goed!
Is dat niet: Mij kennen?
spreekt de HEERE.
17 *Maar uw ogen en uw hart zijn op niets*
dan op uw winstbejag [uit],
op het vergieten van onschuldig bloed,
op onderdrukking en op uitbuiting, om [dat] te doen.

18 *Daarom, zo zegt de HEERE over Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda:*

Zij zullen over hem geen rouw bedrijven:
Ach mijn broer, of: Ach zuster!
Zij zullen over hem geen rouw bedrijven:
Ach heer, of: Ach majesteit!
19 *Met een ezelsbegrafenis zal hij begraven worden:*
men zal [hem] wegslepen en wegwerpen,
ver weg van de poorten van Jeruzalem.
20 *Klim op de Libanon, roep om hulp,*
laat op de Basan uw stem klinken,
roep om hulp van Abarim af,
want al uw minnaars zijn gebroken!
21 *Ik sprak in uw zorgeloze rust tot u,*
[maar] u zei: Ik wil niet luisteren.
Dit is uw weg van uw jeugd af,
dat u niet naar Mijn stem geluisterd hebt.
22 *De wind zal al uw herders weiden,*
uw minnaars zullen in gevangenschap gaan.

Ja, dan zult u beschaamd worden en te schande worden
vanwege al uw kwaad.
23 *U die zetelt op de Libanon,*
genesteld in de ceders,
hoe zult u zuchten als weeën u overkomen,
smart als van een barende [vrouw].

Jeremia spreekt het wee uit over iemand vanwege de ongebreidelde zucht naar luxe die deze persoon aan de dag legt en dat in een tijd van de grootste rampspoed *(vers 13)*. Verderop lezen we dat het Jojakim is *(vers 18)*. Het volk is verarmd *(2Kn 23:35)* en weinig in getal. Toch wil deze koning in weelde leven. Daarvoor pleegt hij onrecht en eist van zijn onderdanen wat hij nodig heeft voor zijn genotzuchtige leven.

Zijn onderdanen worden hier veelzeggend *"zijn naaste"* genoemd. Voor God zijn koning en onderdaan gelijk. Beiden zijn ze onderworpen aan Zijn wil en wet. Maar Jojakim denkt daar anders over. Hij laat zijn onderdanen voor zich werken, zonder dat hij hun daarvoor het verdiende loon betaalt. Door een dergelijke handelwijze roept hij het oordeel van de HEERE over zich af *(Dt 24:14-15; Lv 19:13; Jk 5:1-6)*.

U mag de arme en behoeftige dagloner, iemand van uw broeders of van de vreemdelingen die in uw land binnen uw poorten is, niet onderdrukken. Op dezelfde dag moet u [hem] zijn loon geven; de zon mag er niet over ondergaan, want hij is arm en hij verlangt ernaar. Laat hij niet vanwege u de HEERE hoeven aanroepen, [want] dan zal er zonde in u zijn. (Dt 24:14-15)

In zijn grootheidswaanzin zegt hij dat hij een huis voor zichzelf zal bouwen van grote afmetingen en met ruime bovenvertrekken *(vers 14)*. Alles moet hem dienen en hem aanzien geven. Het materiaal moet onverwoestbaar zijn en de kleuren moeten de aandacht trekken. Jeremia wijst hem er ironisch op hoe hij zijn koningschap uitoefent *(vers 15)*. Hij wil zeker koning zijn in het omgaan met cederhout en laten zien dat hij daar de beste in is?

Dan wijst hij hem op zijn Godvrezende vader Josia, maar zonder diens naam te noemen. Die heeft geen gebrek aan eten en drinken gehad, want hij heeft *"recht en gerechtigheid"* gedaan. Dit is wat God van de koning verwacht die over Zijn volk regeert. Als een herder moet zo iemand de kudde weiden en niet uitbuiten voor het voldoen aan zijn eigen begeerten. En kijk eens hoe het met Josia is gegaan: *"Hem ging het toen goed!"* Jojakim zou er goed aan doen dat voorbeeld te volgen.

Josia heeft zorg voor de sociaal zwakken gehad en is voor hun rechten opgekomen *(vers 16)*. Zijn handelwijze heeft niet alleen zegen voor hem zelf betekend, maar ook voor het hele volk. Daarom klinkt het nog eens, maar nu in algemene zin, met betrekking tot het hele volk: *"Toen ging het goed!"* De waardering van de HEERE volgt onmiddellijk als Hij vragenderwijze stelt dat wie zo handelt als Josia heeft gedaan, er blijk van geeft Hem te kennen. Het gaat niet om een loutere lippenbelijdenis, maar om een handelen naar Zijn wil.

Het vergt van een eenvoudige priester als Jeremia meer dan gewone moed om een hoogmoedige koning als Jojakim strak in de ogen te kijken en te verklaren: *"Maar uw ogen en uw hart zijn op niets dan op winstbejag [uit]" (vers 17)*. De man die in een positie van macht is, jaagt met zijn ogen en zijn hart alleen op winst. Zijn ogen volgen zijn hart.

Om het begeerde te bezitten schuwt hij het gebruik van geweld niet. Jeremia werpt hem ook zijn moorden, onderdrukken en uitbuiten voor de voeten. Deze koning gaat over lijken om te kunnen voldoen aan zijn teugelloze genotzucht. *"Om [dat] te doen"* is de korte verklaring van zijn egoistische bezigheden. Regeren betekent voor hem overheersen en uitbuiten. Hij regeert als een tiran.

Zonder op iets van een antwoord van de koning te wachten deelt de HEERE Jojakim zijn einde mee *(vers 18)*. Evenals Sallum *(vers 11)* wordt hij nog eens *(vers 15)* nadrukkelijk verbonden aan zijn Godvrezende vader en zijn bevoorrechte en tevens verantwoordelijke positie van koning van Juda. Dat maakt het kwaad dat bij bedrijft zo groot en het oordeel zo rechtvaardig. Niet alleen Gods oordeel treft hem, ook het oordeel van zijn volk over hem is hard. Niemand zal een traan om hem laten.

Zijn dood zal een verademing zijn, want zijn regering is een schrikbewind. Niemand zal hem beklagen. Er worden twee categorieën genoemd van wie wordt gezegd dat zij geen rouw over hem zullen bedrijven. De eerste categorie is zijn familie. Niemand van zijn familie zal klagend over hem zeggen: *"Ach mijn broer."* Ook voor zijn vrouw is geen medelijden. Niemand van de familieleden zal kermend tegen haar zeggen, uit medelijden dat haar man dood is: *"Ach zuster!"* Zijn onderdanen zijn de tweede categorie. Niemand van hen zal zeggen: *"Ach mijn heer, of: Ach majesteit."*

Er rolt geen enkele traan van verdriet, noch bij zijn familie, noch bij zijn onderdanen. Bij de dood van Zedekia, die toch ook een goddeloze koning is, zal men in elk geval nog *"ach heer"* roepen *(Jr 34:5)*, maar voor deze man bestaat geen enkel respect.

Hij zal niet alleen geen eervolle begrafenis krijgen, maar *"een ezelsbegrafenis"*, dat wil zeggen dat hij helemaal geen begrafenis zal krijgen *(vers 19)*. Dit is een enorme schande. Als een ezel in de stad sterft, wordt het dier weggesleept en buiten de poort geworpen. Met dezelfde verachting zal men het lijk van Jojakim handelen. Geen begrafenis hebben betekent niet verbonden zijn met de komst van de Messias. *"Ver weg van de poorten van Jeruzalem"* wil zeggen ver weg van het centrum van zegen voor de hele aarde.

Jojakim wordt door de HEERE opgeroepen, uitgedaagd, om de hoogten te beklimmen en om hulp te roepen *(vers 20)*. De Libanon en de Basan zijn hoge bergen. Als hij daar is, zal hij zien dat zij van wie hij zijn hulp verwacht, zijn gebroken. Alle verbonden met andere volken op wie hij heeft gesteund, baten niets. Volken die hij met liefde heeft benaderd en die hem voor loon hebben geholpen, zijn omgekomen.

De HEERE heeft wel tot hem gesproken *(vers 21)*. Dat heeft Hij gedaan, terwijl Jojakim zich in zorgeloze rust bevond. Hier zien we hoe gevaarlijk een dergelijke rust is. Hij is erin opgegaan zonder enige behoefte aan de HEERE, maar heeft Hem afgewezen. Heel bewust heeft hij tegen de HEERE gezegd dat hij niet wil luisteren. De HEERE kent hem en weet dat hij zo is van zijn jeugd af. Nooit heeft hij naar Zijn stem geluisterd. Hoe dramatisch hopeloos is de situatie van zo iemand.

Het oordeel komt ook over de valse herders van Jojakim *(vers 22)*. In plaats van voor het volk te zorgen hebben zij net als Jojakim het volk onderdrukt. Ze zullen zelf door wind geweid worden, dat is door een stormwind opgejaagd worden. Hierdoor zullen ze ervaren waar hun optreden als herder toe voert. En de minnaars, de volken waarop Jojakim heeft vertrouwd voor bescherming, zullen in gevangenschap gaan, zodat hun steun zal wegvallen. Ja, dan zal hij niets meer hebben dan alleen schaamte en schande. Dat is het resultaat van het door hem bedreven kwaad.

Met welhaast bijtende ironie houdt Jeremia Jojakim voor dat deze zich wel op de Libanon kan wanen, omdat hij in een huis woont dat gemaakt is van de ceders van de Libanon *(vers 23)*. Hij heeft zich daar genesteld als een adelaar, in de waan onaantastbaar te zijn *(vgl. Hk 2:9)*. Maar dat zal dramatisch veranderen. De valse gerustheid en hoogmoedige trots zullen gebroken worden als de belegering en verwoesting werkelijkheid zullen worden.

Wee hem die op winstbejag uit is
voor zijn huis,
om zijn nest in de hoogte te bouwen,
om zich te redden uit de greep van het kwaad!
(Hk 2:9)

Dan zal de man die zichzelf een hoge en luxueuze plaats heeft toebedeeld, ineenkrimpen vanwege de rampen die over hem zullen komen. Het contrast tussen zijn leven in luxe en welvaart en zijn leven onder de rampen die hem treffen, is beeldend. Niets van zijn weelde zal hem enige verlichting geven. Zo zal hij aan zijn einde komen.

De verwerping van Chonia (Jojachin) | *verzen 24-30*

24 [Zo waar] Ik leef, spreekt de HEERE, zelfs al was Chonia, de zoon van Jo-
jakim, de koning van Juda, een zegelring aan Mijn rechterhand, toch zou Ik u
daarvan afrukken, 25 en u geven in de hand van hen die u naar het leven staan,
en in de hand van hen voor wie u met schrik bevangen bent, namelijk in de
hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, en in de hand van de Chaldeeën.
26 Ik zal u en uw moeder, die u gebaard heeft, wegwerpen naar een ander land
waar u niet geboren bent, en daar zult u sterven. 27 Naar het land waarnaar zij
smachten om daar terug te keren, daarheen zullen zij niet terugkeren.

28 Is deze man, Chonia, een afgedankte, stukgeslagen kruik?
Of is hij een pot waaraan niemand waarde hecht?
Waarom zijn hij en zijn nageslacht weggeslingerd, ja, weggeworpen
naar een land dat zij niet kenden?
29 Land, land, land,
hoor het woord van de HEERE!
30 Zo zegt de HEERE:
Schrijf deze man in [als] kinderloos,
een man [die] niet voorspoedig zal zijn in zijn dagen.
Niemand van zijn nageslacht zal immers voorspoedig zijn,
zitten op de troon van David en weer heersen in Juda.

Chonia, de zoon Jojakim *(vers 24)* en kleinzoon van Josia, is net zo slecht als zijn voorgangers. De HEERE kan hem niet handhaven op de troon van David. Al zou hij een zegelring aan de rechterhand van de HEERE zijn *(vgl. Hg 2:24)*, vanwege zijn gedrag zou Hij hem afrukken. Een zegelring is ten nauwste aan de persoon verbonden en drukt gezag uit. Met een zegelring worden brieven verzegeld. De rechterhand stelt kracht voor en de plaats aan de rechterhand is de plaats van eer.

Het oordeel over hem staat vast *(vers 25)*. De HEERE zal hem niet meer beschermen. Hij trekt Zijn handen van hem af en geeft hem in de hand van Nebukadnezar en zijn volk. Zijn moeder, die hem zal hebben gesteund in zijn goddeloze regering, zal hetzelfde lot ondergaan *(vers 26)*. Jeremia noemt deze deportatie hier voor de tweede keer *(Jr 13:18-19)*. Van een terugkeer naar het beloofde land is geen sprake, hoezeer ze daarnaar ook zullen smachten *(vers 27)*.

De HEERE stelt enkele vragen over Chonia *(vers 28)*. Die vragen zijn bedoeld om tot nadenken te brengen. Wat voor man is Chonia? Is hij onbruikbaar of waardeloos? Hoe komt het dat hij en zijn nageslacht met kracht zijn verwijderd uit hun land en terechtgekomen zijn in een vreemd land? Wie het antwoord op deze vragen geeft, zal erdoor worden gewaarschuwd om dicht bij de HEERE te blijven en Hem niet ontrouw te worden, want anders zal hij delen in het lot van Chonia. Dwars tegen dit oordeel van de HEERE in hechten sommigen in hun dwaasheid wel waarde aan Chonia *(Jr 28:1-4)*.

Na de indringende vragen roept de HEERE het hele land op om naar Zijn woord te luisteren *(vers 29)*. De HEERE roept drie keer de naam van hen die Hij aanspreekt. Als een naam twee keer wordt genoemd, is dat al indringend. Hier gebeurt het drie keer. Dan is het wel heel indringend.

Het woord van de HEERE voor het land gaat erover hoe *"deze man"* – de HEERE noemt niet eens meer zijn naam – herinnerd moet worden *(vers 30)*. Het is een man die als kinderloos in de geschiedenisboeken moet worden ingeschreven en die ook niet voorspoedig is in zijn dagen. Zijn gedachtenis is een afschrikwekkend voorbeeld voor allen die over hem lezen. Hij heeft wel kinderen *(1Kr 3:17)*, maar voor zijn nageslacht is geen hoop op

voorspoed en geen hoop op regering. Er is geen verbinding met de troon van David.

Hoe kan het dan zijn dat deze Chonia of Jechonia toch voorkomt in het geslachtsregister van de Heer Jezus dat in *Mattheüs 1* wordt gegeven *(Mt 1:11)*? Omdat in *Mattheüs 1* het *wettelijk* recht op de troon wordt gegeven. Als we dit geslachtsregister volgen, zien we dat na Chonia niemand uit de lijn van David via Salomo op de troon heeft gezeten. Zerubbabel, de kleinzoon van Jechonia *(Mt 1:12)*, komt met het overblijfsel terug uit Babel en wordt gouverneur over Juda *(Ea 3:2; Hg 1:1)*, maar is nooit koning. Juda en Israël hebben nooit meer een koning gehad sinds Zedekia, de laatste koning van Juda, als gevangene naar Babel is gevoerd. Met Chonia eindigt de koninklijke lijn van nakomelingen van David via Salomo die op de troon van de HEERE hebben gezeten.

..., en Josia verwekte Jechonia en zijn broers ten tijde van de wegvoering naar Babel. (Mt 1:11)

En na de wegvoering naar Babel verwekte Jechonia Seálthiël; en Seálthiël verwekte Zerubbabel, ... (Mt 1:12)

Er is echter een ander geslachtsregister dat loopt van David via Nathan. Daarom hebben we twee geslachtsregisters van de Heer Jezus in het Nieuwe Testament. Mattheüs geeft het geslachtsregister van de Heer via Davids zoon Salomo *(Mt 1:1-15)* en Lukas geeft het geslachtsregister van de Heer via Davids zoon Nathan *(Lk 3:23-38)*. Het geslachtsregister van Mattheüs eindigt met *"Jozef, de man van Maria, uit wie Jezus is geboren, Die Christus wordt genoemd" (Mt 1:16)*. Daaruit blijkt duidelijk dat de Heer Jezus geen lichamelijke nakomeling van Chonia is.

De Heer Jezus heeft recht op de troon en zal regeren over een boetvaardig volk. Hij is echter niet geboren uit de lijn van Chonia, dat is de lijn van David die via Salomo loopt, maar Hij is geboren uit Maria, die stamt uit de lijn van David die via Nathan loopt *(Lk 3:23-38)*. Hij is niet verwekt door Jozef. Zoals al gezegd, stamt Jozef wel uit de lijn van David, maar dan via Salomo en vervolgens ook via Chonia *(Mt 1:7,12,16)*. Jozef is niet de lijfelijke vader van de Heer Jezus. De Heer Jezus is verwekt door de Heilige Geest en daardoor als Mens de Zoon van God *(Lk 1:35)*. Dit onderstreept het belang van de maagdelijke geboorte.

En de engel antwoordde en zei tot haar: [De] Heilige Geest zal over u komen en [de] kracht van [de] Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom ook zal dat Heilige Dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd. (Lk 1:35)

Hierdoor zijn de beloften van de HEERE aan David en Salomo volledig vervuld. Aan David is beloofd dat zijn huis en zijn troon voor eeuwig zullen blijven *(2Sm 7:15-16)*. Aan die beloften zijn geen voorwaarden verbonden. Aan Salomo is beloofd dat zijn troon voor eeuwig zal zijn, met daaraan verbonden de voorwaarde dat hij trouw moet blijven *(2Sm 7:13-14)*. Dat is hij niet gebleven en daardoor heeft hij het koningschap verspeeld. Beide woorden van de HEERE zijn in vervulling gegaan.

Maar Mijn goedertierenheid zal van hem niet wijken, zoals Ik die deed wijken van Saul, die Ik voor uw [ogen] weggenomen heb. Uw huis en uw koningschap zullen voor uw [ogen] voor eeuwig vaststaan, uw troon zal voor eeuwig zeker zijn. (2Sm 7:15-16)

Die zal voor Mijn Naam een huis bouwen, en Ik zal de troon van zijn koningschap voor eeuwig bevestigen. Ík zal hem tot een Vader zijn, en híj zal Mij tot een zoon zijn, wat [wil zeggen]: als hij zich misdraagt, zal Ik hem terechtwijzen met een stok [als] van mensen en met slagen [als] van mensenkinderen. (2Sm 7:13-14)

In geestelijk opzicht is er nog een ernstige les te leren uit het oordeel over Chonia dat hij als kinderloos te boek zal staan. Ieder die gered is door het bloed van Christus, behoort ernaar te verlangen mensen voor Hem te winnen. Wie Christus kent, heeft een schat die hij mag doorgeven aan mensen die Hem niet kennen, opdat ze gered worden van een eeuwigheid zonder Christus. Wie zich aan die opdracht onttrekt, zal ook als 'kinderloos' te boek komen te staan. Hij zal niet op geestelijk nageslacht kunnen wijzen en dat zal een groot gemis zijn, zowel voor hemzelf als voor Christus.

Jeremia 23

De valse herders | *verzen 1-4*

> *1 Wee de herders die de schapen van Mijn weide ombrengen en [overal] verspreiden, spreekt de HEERE. 2 Daarom, zo zegt de HEERE, de God van Israël, van de herders die Mijn volk weiden: Ú hebt Mijn schapen [overal] verspreid en verdreven, en u hebt niet naar ze omgezien. Zie, Ik ga u uw slechte daden vergelden, spreekt de HEERE. 3 Ik echter, Ik zal het overblijfsel van Mijn schapen bijeenbrengen uit al de landen waarheen Ik hen verdreven heb. Ik zal hen terugbrengen naar hun schaapskooien, en zij zullen vruchtbaar zijn en talrijk worden. 4 Ik zal over hen herders doen opstaan die hen weiden zullen. Zij zullen niet meer bevreesd zijn, ontsteld zijn of gemist worden, spreekt de HEERE.*

De HEERE richt het woord tot de valse herders, de dieven en wolven, die de schapen van Zijn weide ombrengen en overal verspreiden *(vers 1)*. Dat zijn niet alleen de vier slechte koningen uit de vorige hoofdstukken, maar al de leiders van Juda. De taak van een herder is om schapen te voeden en te beschermen en de kudde bij elkaar te houden *(Jh 10:11-13)*. Hij, *"de HEERE, de God van Israël"*, veroordeelt deze herders om wat zij met Zijn volk doen *(vers 2)*. Hij zal hun slechte daden aan hen vergelden.

Het raakt Hem diep dat deze herders Zijn volk zo verspreiden. Hij vergelijkt Zijn volk met een kudde schapen die in Zijn weide, het land van Israël, weiden *(Ps 74:1; 79:13; 95:7; 100:3)*. Schapen hebben elkaar en een herder nodig. Een schaap alleen en zonder herder is hopeloos verloren. In plaats van de schapen bij elkaar te houden verspreiden deze herders hen. Door de ontrouw van de herders zijn de schapen door de Assyriërs in verstrooiing weggevoerd. In plaats van de schapen veiligheid te bieden verdrijven ze hen. In plaats van de schapen te verzorgen zien ze niet naar hen om. Het zijn waardeloze herders *(Ez 34:1-10)*.

De HEERE zal Zelf de zorg voor Zijn schapen op Zich nemen *(vers 3)*. Hij zal hen bijeenbrengen uit de landen van de verstrooiing waar ze terechtgekomen zijn. Hij zal dat doen door Zijn rechtvaardige SPRUIT *(verzen 5-8)*.

Een kleine voorvervulling van de terugkeer naar het land zien we in de terugkeer van een overblijfsel uit Babel onder Jozua en Zerubbabel.

Opmerkelijk is dat eerst van de herders wordt gezegd dat *zij* de schapen verspreiden en verdrijven, maar dat de HEERE hier zegt dat *Hij* hen verdreven heeft. Het is allebei waar. Het gedrag en de toestand van de leiders van het volk hebben de HEERE geen andere keus gelaten dan de schapen te verstrooien. Maar de verantwoordelijkheid daarvoor legt Hij bij deze leiders.

Hij is ook machtig om hen terug te brengen naar hun schaapskooien, plaatsen van veiligheid en verzorging. Door Zijn zorg zullen ze vruchtbaar zijn en talrijk worden. Het bijeenbrengen in schaapskooien kunnen we toepassen op het bijeenbrengen van verstrooide kinderen van God in plaatselijke gemeenten, om daar vruchtbaar te zijn en talrijk te worden. Dat wil de Heer ook vandaag nog doen.

Hij zal Zijn zorg voor hen in de handen van trouwe herders leggen *(vers 4)*. Zij zullen de onderherders zijn van de ware Herder Die God over Zijn volk zal aanstellen *(Ez 34:23-24)*. De schapen zullen vredig neerliggen, zonder bevreesd te zijn voor wat kan gebeuren of ontsteld te worden door een vijand die opduikt. Geen macht zal er één kunnen roven. Niemand kan er één rukken uit de hand van de Vader en de Zoon *(Jh 10:28-29)*.

Ik zal over hen één Herder doen opstaan en Die zal ze weiden: Mijn Knecht David. Híj zal ze weiden en Híj zal een Herder voor ze zijn. En Ik, de HEERE, zal een God voor ze zijn, en Mijn Knecht David zal Vorst zijn in hun midden. Ík, de HEERE, heb gesproken. (Ez 34:23-24)

En Ik geef hun eeuwig leven, en zij zullen geenszins verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze rukken uit Mijn hand. Mijn Vader Die [ze] Mij heeft gegeven, is groter dan allen, en niemand kan [ze] rukken uit de hand van Mijn Vader. (Jh 10:28-29)

De rechtvaardige SPRUIT | *verzen 5-8*

5 *Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE,*
dat Ik voor David een rechtvaardige SPRUIT zal doen opstaan.
Hij zal als Koning regeren en verstandig handelen,
Hij zal recht en gerechtigheid doen op de aarde.
6 *In Zijn dagen zal Juda verlost worden*
en Israël onbezorgd wonen.
Dit zal Zijn Naam zijn waarmee men Hem noemen zal:
DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID.

> *7 Daarom zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat men niet meer zal zeggen: [Zo waar] de HEERE leeft, Die de Israëlieten geleid heeft uit het land Egypte, 8 maar: [Zo waar] de HEERE leeft, Die het nageslacht van het huis van Israël geleid heeft en Die het gebracht heeft uit het land in het noorden en uit al de landen waarheen Ik hen verdreven had: zij zullen wonen in hun [eigen] land.*

De dagen die komen *(vers 5)*, zijn de dagen van de regering van de Heer Jezus in het vrederijk. In die dagen wordt de belofte van de HEERE in de vorige verzen waargemaakt. Hij zal dat Zelf doen door *"voor David een rechtvaardige SPRUIT"* te laten opstaan. Hij bewerkt dat een nakomeling van David, de Heer Jezus, de grote Zoon van David, op de troon van David zal plaatsnemen. Dan ligt de regering in handen van een onfeilbare Koning, Die rechtvaardig regeert en verstandig handelt. Deze rechtvaardige Spruit is de Messias.

De naam Spruit komt in verschillende samenstellingen voor en laat ons telkens een andere heerlijkheid van de Heer Jezus zien die we kunnen verbinden met de vier evangeliën. Hij wordt genoemd:

1. *"De SPRUIT van de HEERE" (Js 4:2)*. Dit is de Naam die doet denken aan het *evangelie naar Johannes*. Deze Naam spreekt van Zijn Godheid Die op schitterende wijze door Johannes in zijn evangelie wordt beschreven.
2. *"Een rechtvaardige SPRUIT" (Jr 23:5; 33:15)*. Dat staat in verbinding met Hem als de rechtvaardige Koning. Zo zien we Hem in het *evangelie naar Mattheüs*.
3. *"Mijn Knecht, de SPRUIT" (Zc 3:8)*. In het *evangelie naar Markus* zien we Hem als Knecht.
4. *"Een Man – Zijn Naam is SPRUIT" (Zc 6:12)*. Dat brengt ons bij het *evangelie naar Lukas*, want daarin wordt Hij voorgesteld als Mens.

Er zal geen onrecht meer gebeuren, want *"Hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde"*, zoals Zijn vader David dat heeft gedaan *(2Sm 8:15)*. Als de ware Zoon van David, de ware Salomo, zal Hij over Zijn volk *"rechtspreken met gerechtigheid en ... met recht" (Ps 72:2)*. Dat zal een verademing zijn na een lange periode waarin het kwaad en het onrecht de over-

> *Zo regeerde David over heel Israël, en David deed recht en gerechtigheid aan heel zijn volk. (2Sm 8:15)*

hand hebben gehad, waarin verdrukking en ellende het deel zijn geweest van de getrouwen.

Met *"in Zijn dagen" (vers 6)* worden de dagen van Zijn regering bedoeld, wanneer Hij, Die nu al alle macht in handen heeft, openbaar over hemel en aarde regeert. In die dagen zal Zijn volk daarvan de zegen ervaren. Juda zal verlost worden en het hele volk Israël, de twaalf stammen, zal onbezorgd wonen *(Ez 37:15-28)*.

In de Naam waarmee zij Hem noemen, *"de HEERE ONZE GERECHTIGHEID"*, zullen ze Hem erkennen als hun gerechtigheid. Op geen enkele andere manier zullen ze meer proberen hun eigen gerechtigheid te handhaven. Deze Naam van de HEERE staat in contrast met die van Zedekia. Zedekia betekent 'de HEERE is mijn gerechtigheid', een naam die door zijn leven tot een leugen werd gemaakt.

Direct en onafscheidelijk verbonden aan de messiaanse hoop is het nationaal herstel van Israël. Wat de HEERE dan zal doen voor Zijn volk, de bevrijding die Hij dan zal bewerken, zal de verlossing uit Egypte in de schaduw stellen *(vers 7)*. De laatste bevrijding van Zijn volk, het bijeenbrengen ervan vanuit alle landen waarheen zij zijn verstrooid, gaat de bevrijding uit Egypte ver te boven *(vers 8)*. Ze zullen in hun eigen land wonen en daar nooit meer uit verdreven worden.

Veroordeling van de valse profeten | *verzen 9-12*

> 9 *Over de profeten.*
> *Mijn hart wordt in mijn binnenste gebroken,*
> *al mijn beenderen bewegen zich.*
> *Ik ben geworden als een dronkeman,*
> *als een man wie de wijn naar het hoofd is gestegen,*
> *vanwege de HEERE,*
> *en vanwege Zijn heilige woorden.*
> 10 *Want het land*
> *is vol overspelers,*
> *ja, vanwege de vervloeking treurt het land,*
> *verdorren de weiden van de woestijn.*
> *Wat zij najagen is slecht,*
> *hun kracht [gebruiken zij] niet juist.*

> 11 *Want zowel profeet als priester pleegt heiligschennis,*
> *zelfs in Mijn huis heb Ik hun slechtheid gevonden,*
> *spreekt de HEERE.*
> 12 *Daarom zal hun weg voor hen worden*
> *als spiegelgladde plaatsen in het donker.*
> *Zij zullen voortgeduwd worden*
> *en daarin vallen,*
> *want Ik zal over hen onheil brengen*
> *in het jaar van hun vergelding,*
> *spreekt de HEERE.*

Met *vers 9* begint een ander onderwerp, dat toch aansluit op het vorige. Het vorige gedeelte handelt hoofdzakelijk over ontrouwe koningen, maar eindigt met de aankondiging van de Messias, de trouwe Koning. Jeremia is de trouwe profeet die zowel het oordeel als de uiteindelijke zegen voor het volk aankondigt. Het gedeelte dat nu volgt, gaat over de valse profeten.

Jeremia spreekt meer dan enige andere profeet over hen. Als hij aan hen denkt, voelt hij vanbinnen een enorme pijn. Hij wordt er ziek en misselijk van en voelt zich als een dronkeman, iemand die heen en weer slingert en niet meer helder kan denken. Dit gevoel wordt veroorzaakt door wat hij waarneemt en dat ziet in het licht van de HEERE en *"Zijn heilige woorden"*.

Het verschil tussen de woorden van de valse profeten en de heilige woorden van de HEERE is enorm. Het is niet slechts een feitelijke constatering, maar een situatie waardoor hij wordt verslagen. De overtredingen van de valse profeten zijn veel en groot. Na de goddeloze koningen zijn het vooral de profeten die verantwoordelijk zijn voor de verwoesting van de natie.

Wie de Heer en Zijn Woord liefheeft, zal dat ook ervaren. Alles wat tegen Hem en Zijn Woord ingaat, veroorzaakt pijn en verdriet. Het betreft dan hen die zich aanmatigen in de Naam van de Heer Zijn woorden te spreken. Dit is voor de Godvrezende ziel niet te verdragen. Als je het opmerkt, word je er diep door geraakt en ben je soms zo van slag, dat je enige tijd niet in staat bent om nog iets voor de Heer te doen.

De resultaten van wat valse profeten spreken, liegen er niet om: *"Het land is vol overspelers"* *(vers 10)*. Het eerste waaraan een leugengeest herkend wordt, is ontrouw in het huwelijk. Leugenprofeten brengen een vloek

over het land, waardoor de weiden van de woestijn verdorren en er geen voedsel voor de schapen is. Deze profeten jagen niet het goede, maar het slechte na. Ze zetten hun kracht niet in voor Gods volk, maar voor zichzelf. Energie die niet juist gebruikt wordt, is verspilde energie.

Niet alleen Gods volk moet het ontgelden, ook de HEERE ontkomt niet aan hun goddeloze gedrag. De valse profeet heeft in de ontrouwe priester een compagnon in het kwaad. Zowel profeet als priester pleegt heiligschennis, waarbij ze ook Gods huis niet ontzien *(vers 11)*. Niets is heilig voor deze lieden. Maar de HEERE ziet het en confronteert hen ermee.

Ze denken een weg van voorspoed en geluk te gaan, maar die weg zal donker worden, met glibberige, spiegelgladde plaatsen *(vers 12)*. Het is al moeilijk om op spiegelglad ijs te lopen, laat staan als het dan ook nog eens donker is. Van terugkeren is geen sprake. Ze zullen door hun begeerte worden voortgeduwd en op die spiegelgladde plaatsen uitglijden, ten val komen en te pletter storten. Dit oordeel staat hen te wachten *"in het jaar van hun vergelding"*. De HEERE zegt het, dus zal het gebeuren.

Valse profetie in Samaria en Jeruzalem | *verzen 13-15*

> 13 *Bij de profeten van Samaria*
> *heb Ik wel ongerijmde dingen gezien:*
> *zij profeteerden namens de Baäl*
> *en misleidden Mijn volk Israël.*
> 14 *Maar bij de profeten van Jeruzalem*
> *heb Ik iets afschuwelijks gezien:*
> *zij plegen overspel, met leugen gaan zij [hun weg]*
> *zij bemoedigen de kwaaddoeners,*
> *zodat niemand zich bekeert*
> *van zijn slechtheid.*
> *Zij allen zijn voor Mij als Sodom,*
> *en zijn inwoners als Gomorra.*
> 15 *Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten over deze profeten:*
> *Zie, Ik ga hun alsem te eten geven*
> *en galwater te drinken,*
> *omdat van de profeten van Jeruzalem*
> *heiligschennis is uitgegaan over heel het land.*

Bij de profeten van Samaria, de hoofdstad van het tienstammenrijk, heeft de HEERE *"ongerijmde dingen"* gezien, dingen die niet passen bij een profeet *(vers 13)*. Er zijn daar profeten die namens de Baäl profeteren en zo Gods volk misleiden. De HEERE noemt Israël hier nog *"Mijn volk"*. Te beginnen met Jerobeam is het tienstammenrijk steeds verder van de HEERE afgedwaald en heeft het zich aan de afgoden overgegeven, aan de zelfbedachte godsdienst van Jerobeam *(1Kn 12:26-33)*.

Wat Samaria heeft gedaan, is slecht, maar wat Jeruzalem doet, is nog veel slechter *(vers 14)*. Daar heeft de HEERE niet 'slechts' ongerijmde dingen gezien zoals in Samaria, maar Hij zag daar *"iets afschuwelijks"*. Israël pleegde openlijk afgoderij, maar Juda profeteerde in de Naam van de HEERE, terwijl ze de meest verwerpelijke zonden begingen.

Het eerste kwaad dat genoemd wordt, is weer overspel, met in het kielzog daarvan de leugen. Wie overspel pleegt, leeft in de leugen. Het is een grove leugen om zonden goed te praten in de Naam van de HEERE. Dat gebeurt in onze dagen als wordt gezegd dat liefde uit God is en dat een homoseksuele relatie 'dus' in overeenstemming met Gods wil is en zelfs kerkelijk kan worden ingezegend. In plaats van op te roepen om het kwaad te veroordelen en zich te bekeren zijn ze zo volkomen verdorven, dat ze anderen aanmoedigen voort te gaan in het kwaaddoen. Het gevolg is verharding en niet bekering van slechtheid. De HEERE kan hen niet anders oordelen dan Hij Sodom en Gomorra heeft gedaan, want ze doen als Sodom en Gomorra.

De toorn van de HEERE rust op die profeten *(vers 15)*. In Zijn almacht als *"de HEERE van de legerscharen"* zegt Hij wat Hij met deze profeten zal doen. Hij zal hun bitterheid te eten en te drinken geven. Ze hebben zelf het volk bitter en vergiftigd voedsel en drinken gegeven. Daarom krijgen ze het nu zelf te eten en te drinken. De smaak zal afschuwelijk zijn. Dit zullen ze moeten innemen omdat *"van de profeten van Jeruzalem heiligschennis is uitgegaan over heel het land"*. Hun verdorven invloed heeft het hele land doordrenkt van heiligschennis, zodat niets meer heilig is. De zonde is overal in doorgedrongen.

Dit is de situatie ook vandaag in de christenheid. Niets is meer heilig, alles wat van en voor God en Zijn eer is, wordt met voeten getreden en dat

met gebruikmaking van Zijn Woord. Hoe groot is de heiligschennis die gepleegd wordt onder de dekmantel van Gods Woord! We kunnen hierbij denken aan het jaarlijkse Christus onterende en Godslasterlijke spektakelstuk 'The Passion' van de smakeloos geworden Evangelische Omroep. Daarin wordt het verhaal van het lijden van Christus op eigentijdse manier door 'Bekende Nederlanders' gespeeld, van wie velen geen enkele relatie met de Christus van de Schriften hebben.

De woorden van de leugenprofeten | *verzen 16-22*

16 *Zo zegt de HEERE van de legermachten:*
Luister niet naar de woorden van die profeten die tot u profeteren.
Zij geven u ijdele hoop.
Zij spreken een visioen [uit] hun [eigen] hart,
niet uit de mond van de HEERE.
17 *Steeds zeggen zij tegen hen die Mij verwerpen: De HEERE heeft gesproken:*
U zult vrede hebben;
en [tegen] ieder die in zijn verharde hart voortgaat:
Geen onheil zal over u komen.
18 *Want wie heeft in de raad van de HEERE gestaan, en Zijn woord gezien en gehoord,*
wie heeft op Zijn woord acht geslagen en [ernaar] geluisterd?
19 *Zie, een storm van de HEERE, grimmigheid is uitgegaan,*
een wervelende storm:
op het hoofd van de goddelozen stort hij neer.
20 *De toorn van de HEERE zal zich niet afwenden,*
tot Hij gedaan en tot Hij tot stand gebracht heeft
de gedachten van Zijn hart.
In later tijd
zult u dat duidelijk begrijpen.
21 *Ik heb die profeten niet gezonden,*
toch zijn zij zelf gaan lopen.
Ik heb niet tot hen gesproken,
toch zijn zij zelf gaan profeteren.
22 *Hadden zij in Mijn raad gestaan,*
dan hadden zij Mijn volk Mijn woorden doen horen,

> *en hadden zij hen doen terugkeren van hun slechte weg*
> *en van hun slechte daden.*

De HEERE laat nu een duidelijke waarschuwing horen om niet naar die profeten te luisteren *(vers 16)*. Hij zegt met grote nadruk *"luister niet"* omdat het volk zo heel graag naar die profeten luistert. Hun praatjes zijn mooi en vroom, maar ze zijn lucht. Ze vertellen een optimistisch verhaal over de toekomst. Dat hoort het volk graag, maar het maakt hen tegelijk blind voor het naderende onheil.

De hoop die zij krijgen, is dan ook *"ijdele hoop"*. Het is een hoop die voortkomt uit de fantasie van de valse profeten, uit de inbeeldingen van hun eigen hart en niet uit de mond van de HEERE. Zulke hoop is drijfzand, er is geen enkele vastigheid in. Hun inbeeldingen missen elk werkelijk gezag. Ze kunnen de toets van Gods Woord niet doorstaan. Het is een prediking 'naar de mens' en niet een prediking die aandringt op zelfonderzoek, schuldbelijdenis en bekering.

Alles wat we horen, moeten we aan Gods Woord toetsen. We moeten dingen niet aannemen omdat ze geloofwaardig klinken, of met veel overtuiging worden gebracht. Er zijn veel misleidende profeten uitgegaan *(1Jh 4:1)*. De duivel heeft velen in zijn macht.

De duivel weet ook dat herhaling de beste reclame is. De valse profeten zeggen *"steeds"* maar weer, ze herhalen het telkens: *"De HEERE heeft gesproken" (vers 17)*. En wat de HEERE gesproken heeft, is natuurlijk aangenaam om te horen. Ze vinden een luisterend oor bij hen die de HEERE verwerpen. Natuurlijk klinkt er geen vermaning om zich te bekeren. Nee, ze mogen echt rekenen op vrede. Ze kunnen gewoon lekker doorgaan op de weg van zonde, want *"geen onheil zal u overkomen"*. Dit is wat het verharde hart graag hoort.

Deze profeten staan ver van de raad van de HEERE *(vers 18)*. Ze kennen Zijn raad niet, ze hebben er nooit in gestaan. Ze hebben Zijn woord niet gezien en gehoord, wat nodig is om een echte profeet te kunnen zijn. Een echte profeet is bij dat woord betrokken, hij slaat er acht op en luistert ernaar, dat wil zeggen, laat het in zijn leven zien. Maar deze profeten leven zelf in de leugen. Hoe kunnen ze dan doorgeven wat de HEERE heeft gesproken?!

Het telkens weer oproepen tot goddeloosheid veroorzaakt *"een storm van de HEERE"* *(vers 19)*. Grimmigheid gaat van Hem uit als een wervelende storm die zal neerstorten *"op het hoofd van de goddeloze"*. Dit oordeel zal razend over hen komen en de storm zal pas uitgeraasd zijn als de HEERE alles heeft gedaan en tot stand heeft gebracht wat Hij in Zijn hart heeft gedacht *(vers 20)*. We zien deze oordelen in het boek *Openbaring*. Ze komen over Zijn volk Israël en ook over de christenheid en ook over de wereld.

Jeremia en Gods volk kunnen dat in hun tijd nog niet begrijpen *(vgl. 1Pt 1:10)*. *"In later tijd"*, dat is in de eindtijd, zullen ze het *"duidelijk begrijpen"*. Wij mogen nu wel al alles begrijpen, want wij hebben de Geest Die God ons heeft gegeven. Hij maakt het ons bekend *(Jh 16:12-14)*.

Over deze behoudenis hebben profeten onderzocht en nagevorst die van de voor u [bestemde] genade geprofeteerd hebben, ... (1Pt 1:10)

Nog veel heb Ik u te zeggen, maar u kunt het nu niet dragen. Maar wanneer Hij is gekomen, de Geest van de waarheid, zal Hij u in de hele waarheid leiden; want Hij zal vanuit Zichzelf niet spreken, maar alles wat Hij zal horen, zal Hij spreken en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal uit het Mijne nemen en het u verkondigen. (Jh 16:12-14)

De valse profeten zijn niet door de HEERE gezonden, maar zijn toch met een boodschap namens Hem op weg gegaan *(vers 21)*. Vol ijver gaan ze rond met hun geluksvoorspellingen. De HEERE heeft hun niets gezegd wat ze zouden moeten zeggen, maar toch zijn ze in Zijn Naam gaan profeteren. Dit is een grote aanmatiging die we ook vandaag veelvuldig in de christenheid zien, waar vrijzinnige predikanten het wagen om in de Naam van de Heer te spreken.

Het bewijs dat deze valse profeten niet in de raad van de HEERE staan, is dat zij niemand hebben doen terugkeren van hun slechte weg en van hun slechte daden *(vers 22)*. Ze hebben Gods volk niet Gods woorden laten horen en niet aangedrongen op berouw en bekering. De vrucht van hun 'profetische dienst' is slechts verharding.

De valse profeten staan in groot contrast met wat profeten doen die wél door God gezonden worden en spreken wat Hij zegt. Zulke profeten staan in Gods raad. Zij kennen Zijn gedachten en delen die aan Zijn volk mee. Die woorden doen dwalende mensen van hun slechte weg terugkeren en bewerken dat ze ophouden met hun slechte daden. Dat zijn de kenmerken van de ware profeten. Het gaat er niet om of hun prediking succes heeft

of niet, maar of ze spreken wat de HEERE wil. Jeremia is een ware profeet van de HEERE, terwijl zijn prediking menselijkerwijs niets heeft opgeleverd.

Gods oordeel over de leugenprofeten | *verzen 23-32*

> *23 Ben Ik een God van nabij,*
> *spreekt de HEERE,*
> *en niet een God van verre?*
> *24 Zou iemand zich op verborgen plaatsen kunnen verbergen*
> *en zou Ík hem niet zien? spreekt de HEERE.*
> *Vervul Ik niet de hemel en de aarde?*
> *spreekt de HEERE.*
>
> *25 Ik heb gehoord wat de profeten zeggen die in Mijn Naam leugen profeteren door te zeggen: Ik heb gedroomd, ik heb gedroomd! 26 Hoelang [nog]? Is er dan [een droom] in het hart van de profeten die leugen profeteren? Ja, profeten zijn ze van het bedrog uit hun [eigen] hart. 27 Zij denken Mijn volk Mijn Naam te doen vergeten door hun dromen, die zij elkaar vertellen, zoals hun vaderen Mijn Naam vergeten hebben door de Baäl. 28 Laat de profeet bij wie een droom is, een droom vertellen. Laat ieder bij wie Mijn woord is, Mijn woord naar waarheid spreken.*
>
> *Wat heeft het stro [gemeenschappelijk] met het koren?*
> *spreekt de HEERE.*
> *29 Is niet Mijn woord zó, als het vuur, spreekt de HEERE,*
> *of als een hamer [die] een rots verplettert?*
>
> *30 Daarom zie, Ik zál die profeten! spreekt de HEERE, die Mijn woorden van elkaar stelen. 31 Zie, Ik zál die profeten! spreekt de HEERE, die hun tong gebruiken en spreken: Hij spreekt. 32 Zie, Ik zál die profeten van bedrieglijke dromen! spreekt de HEERE. Zij vertellen die, zij misleiden Mijn volk met hun leugens en met hun gezwets. Ík heb hen niet gezonden. Ik heb hun geen opdracht gegeven. Zij zijn voor dit volk van geen enkel nut, spreekt de HEERE.*

De drie vragen van de *verzen 23-24* zijn praktisch dezelfde vragen. Het zijn vragen die tegelijk het antwoord geven. God is geen lokale God, maar is overal; Hij is geen God Die alleen het waarneembare ziet, want niets is voor

Hem verborgen *(Ps 139:7-10; Am 9:2-4)*. Hij vervult de hemel en de aarde met Zijn heilige tegenwoordigheid, zodat er geen plek is die buiten Zijn gezag ligt, waar Hij niet aanwezig is, waar iemand zich zou kunnen bevinden zonder dat Hij daar is.

Waar kan ik Uw Geest ontgaan,
waar Uw aangezicht ontvluchten?
Al steeg ik op naar de hemel, U bent daar;
of legde ik mij neer in de hel, zie, U bent [daar].
Nam ik vleugels van de dageraad,
woonde ik aan het einde van de zee,
ook daar zou Uw hand mij leiden
en Uw rechterhand mij vasthouden.
(Ps 139:7-10)

Hij is alomtegenwoordig en niets ontgaat Hem. Het is voor de gelovige een grote bemoediging dat hij zich altijd, overal en in alle omstandigheden bewust mag zijn van Gods tegenwoordigheid. Het is voor de ongelovige een ernstige oproep te breken met zijn zonden. We mogen wel bidden dat we nooit het gevoel van Zijn aanwezigheid verliezen.

Deze valse profeten stellen nadrukkelijk *"ik heb gedroomd"* en herhalen dat nog eens, om maar indruk te maken *(vers 25)*. Het gaat om hun eigen 'ik'. Ze willen de aandacht op zichzelf vestigen. Wat ze dan vertellen, zijn leugens waarbij ze ook nog eens de Naam van de HEERE gebruiken. Maar Hij heeft het gehoord!

God heeft zeker wel gesproken door dromen, zoals we weten uit de geschiedenis van Jozef bij de farao en Daniël bij Nebukadnezar *(Gn 37:5-9; 41:1,28-32; Nm 12:6; 1Sm 28:6; Dn 2:7; Jl 2:28)*. Het kunnen eigen dromen betreffen of dromen van anderen.

Hoelang zullen de dromende valse profeten het volhouden om hun luchtkastelen te prediken en hoelang zal het volk daarnaar luisteren *(vers 26)*? Wat deze profeten vertellen, komt uit hun verdorven hart; het is leugen en bedrog. Hun doel is Gods volk Zijn Naam te doen vergeten met hun dromen. Ze staan elkaar hun dromen te vertellen en het volk luistert ernaar en vindt het prachtig *(vers 27)*. Wat zij doen, is hetzelfde als wat hun vaderen hebben gedaan door de Baäl aan te hangen. Het komt uit dezelfde verdorven bron en heeft hetzelfde gevolg.

Laat de valse profeet zijn droom maar vertellen *(vers 28)*. Laat hem zijn gang maar gaan. Wat God wil, is dat ieder bij wie Zijn woord is, Zijn woord ook naar waarheid spreekt. De leugen wordt altijd door de waarheid ontmaskerd. Waarheid en leugen hebben niets met elkaar te doen, net zomin als het waardeloze stro waarin geen voedsel zit, iets te doen heeft met het

voedzame koren. Het stro is de waardeloze profetie van de leugenprofeten en het koren de echte verkondiging van Gods Woord.

Behalve voedsel is het woord van de HEERE ook te vergelijken met een vuur en met een hamer *(vers 29)*. Dat zal iedereen ervaren die zich met de leugen inlaat, hetzij om die te verspreiden, hetzij om de prediker ervan te omarmen. De leugen is altijd aangenaam, terwijl het woord van de waarheid de leugen en de leugenprofeten als een vuur verteert en werkt als een hamer die een rots verplettert. Van de leugen blijft niets over.

De HEERE *"zál die profeten"*, dat wil zeggen dat Hij met de kracht van de zojuist genoemde hamer zal optreden tegen hen die Zijn woorden *"van elkaar stelen"* *(vers 30)*. Ze matigen zich aan dat zij de enigen zijn die Gods Woord kunnen uitleggen en dat doen ze dan op een verderfelijke manier. Daarbij stelen ze van elkaar wat de ander als uitleg heeft bedacht.

We kunnen dit ook toepassen op het doorgeven van Gods Woord vandaag. We kunnen een uitleg lezen die goed is. Maar als we die doorgeven om daardoor te laten zien hoeveel wij van het Woord weten, is dat stelen van de woorden van de ander. Het is niet ons eigendom en komt niet uit ons hart, maar uit ons hoofd. We kunnen en mogen dankbaar gebruikmaken van wat anderen hebben gezegd en geschreven over Gods Woord. Het is echter pas ons eigendom als we God hebben gedankt voor wat Hij ons door die ander heeft laten zien van de waarheid van Zijn Woord.

De HEERE zal ook met kracht optreden tegen profeten die hun tong gebruiken en dan de euvele moed hebben om te zeggen dat Hij, de HEERE, spreekt *(vers 31)*. Dat is een afschuwelijke zaak. Daarom stelt de HEERE voor de derde keer dat Hij met kracht zal optreden tegen die profeten van bedrieglijke dromen *(vers 32)*.

Het is opmerkelijk hoe vaak in deze verzen *"de HEERE spreekt"* staat *(verzen 29,30,31,32)*. We zien hier de verhevenheid van Zijn spreken tegenover het leugenachtige spreken van deze leugenprofeten.

Deze lieden misleiden Zijn volk met hun leugens die niets anders zijn dan gezwets. Krachtig getuigt de HEERE van hen dat Hij hen niet heeft gezonden, hun geen opdracht heeft gegeven en dat ze voor Zijn volk van geen enkel nut zijn. Hij vaagt hen weg. Welke dwaas zal dan nog maar

één woord van deze leugenprofeten willen aanhoren, laat staan er enige waarde aan hechten?

Het gaat in de *verzen 30-32* om drie klassen van valse profeten. Met elk van die klassen zal de HEERE handelen.

- De eerste groep *(vers 30)* pleegt plagiaat. Ze zijn niet origineel, ze stelen de woorden van de echte profeten en doen alsof het hun eigen woorden zijn.
- De tweede groep *(vers 31)* gebuikt hun tong zonder enige rem om te misleiden. Door hun woorden te introduceren met ‘zo spreekt de HEERE’, doen ze alsof hun woorden Goddelijk gezag hebben.
- De derde groep *(vers 32)* speelt in op de nationale gevoelens. Deze groep richt zich tot het hele volk. Zij willen hen moed inspreken met hun leugens, om zich niets aan te trekken van de bedreigingen van de ware profeet.

De last van de HEERE | *verzen 33-40*

> *33 Wanneer dit volk of een profeet of een priester u zal vragen: Wat is de last van de HEERE? dan moet u tegen hen zeggen: Wat last? Ik zal u verlaten, spreekt de HEERE. 34 En de profeet of de priester of het volk dat zeggen zal: Een last van de HEERE! Ik zal die man en zijn huis straffen. 35 Dit moet u, ieder tegen zijn naaste en ieder tegen zijn broeder zeggen: Wat heeft de HEERE geantwoord? En: Wat heeft de HEERE gesproken? 36 Maar aan een last van de HEERE mag u niet meer denken, want voor ieder zal zijn [eigen] woord een last zijn, want u verdraait de woorden van de levende God, de HEERE van de legermachten, onze God. 37 Dit moet u zeggen tegen de profeet: Wat heeft de HEERE u geantwoord? En: Wat heeft de HEERE gesproken? 38 Maar als u zegt: Last van de HEERE – daarom, zo zegt de HEERE: Omdat u dit woord zegt: De last van de HEERE, terwijl Ik u [de boodschap] had gezonden: U mag niet zeggen: De last van de HEERE, 39 daarom, zie, Ik zal u helemaal vergeten, en u, en de stad die Ik u en uw vaderen gegeven heb, van voor Mijn aangezicht verlaten. 40 Ik zal op u eeuwige smaad leggen, eeuwige schande, die niet zal worden vergeten.*

Jeremia krijgt van de HEERE te horen dat de mogelijkheid bestaat dat dit volk of een profeet of een priester naar hem toe komt om hem naar de last

van de HEERE te vragen *(vers 33)*. Een last die een profeet moet dragen, is de boodschap die de HEERE op zijn hart heeft gelegd *(vgl. Js 13:1; 14:28; Na 1:1; Hk 1:1)*. Ze willen weten wat de HEERE van hen wil, welke last Hij hun oplegt. Maar het is een huichelachtige vraag. De HEERE kent hun harten, dat ze helemaal niet Zijn wil willen doen.

Daarom moet Jeremia met verontwaardiging in zijn stem zeggen: *"Wat last?"* Daarmee laat hij hun weten dat hij hun vraag verwerpt. Vervolgens moet hij zeggen dat de HEERE hen zal verlaten. Daarmee geeft hij aan dat zij zelf een last voor de HEERE zijn, een last die Hij zal afwerpen.

Met dat antwoord zullen de vraagstellers niet tevreden zijn. Ze gooien het over een andere boeg en nemen dan zelf de woorden in de mond dat zij *"een last van de HEERE"* hebben gekregen *(vers 34; Kl 2:14)*. Daarmee beweren ze dat ze een opdracht van Hem hebben. De HEERE zal Zich tegen hen keren en hen straffen.

Uw profeten hebben voor u gezien
valse visioenen en dwaasheid;
uw ongerechtigheid hebben zij niet bekendgemaakt
om uw gevangenschap om te keren,
maar zij hebben lasten voor u gezien
van valsheid en misleidingen. (Kl 2:14)

Wat ze moeten doen, is elkaar vragen wat *de HEERE* heeft geantwoord of gesproken *(vers 35)*. Zo moeten ook wij elkaar ernaar vragen wat er in *Gods Woord* staat en niet wat broeder X of broeder Y heeft gezegd, waarbij trouwe broeders die inzicht in Gods Woord hebben, wel kan worden gevraagd naar hun verklaring van een bepaald vers.

Wat ze niet meer moeten doen, is denken dat anderen hun kunnen vertellen wat de last van de HEERE is *(vers 36)*. Het gaat om een eigen relatie met Hem. De leugenaars zullen hun eigen last dragen. Ze hebben een eigen verantwoordelijkheid en zullen de straf ontvangen voor hun verdraaien van *"de woorden van de levende God, de HEERE van de legermachten, onze God"*. Deze indrukwekkende voorstelling van God laat wel zien hoe zwaar Hij tilt aan wat mensen die zeggen namens Hem te spreken, met Zijn Woord doen.

Het is wel een van de ergste dingen die iemand kan overkomen als zijn woorden worden verdraaid. Het is een van de grootste verantwoordelijkheden van iemand die een verklaring van Gods Woord geeft, om niet op

de geringste wijze de woorden van de levende God te verdraaien *(vgl. 2Pt 3:16)*.

...; evenals ook in alle brieven, waarin hij over deze dingen spreekt, waarin sommige dingen moeilijk te begrijpen zijn, die de onwetenden en onstandvastigen verdraaien, zoals ook de overige Schriften, tot hun eigen verderf. (2Pt 3:16b)

Weer krijgt Jeremia te horen wat hij tegen de valse profeet moet zeggen om hem in het licht van God te plaatsen *(vers 37)*. De valse profeet zal door de vragen van Gods profeet door de mand vallen. Jeremia heeft er geen behoefte aan om te weten wat de man heeft gedroomd, maar hij wil weten wat *de HEERE* die profeet heeft geantwoord en wat *de HEERE* tegen hem heeft gezegd.

Als die profeet dan toch met de woorden *"last van de HEERE"* komt, is dat het bewijs dat hij een ongehoorzame profeet is *(vers 38)*. De HEERE heeft namelijk duidelijk de boodschap gegeven om dat niet te zeggen. Daarom komt het oordeel dat Hij hen helemaal zal vergeten *(vers 39)*. Hij zal de stad verlaten die Hij aan hun vaderen heeft gegeven. Op henzelf zal Hij een eeuwige smaad en schande leggen die niet vergeten zal worden *(vers 40)*. Mensen zullen hen altijd herinneren als valse profeten. Dat is het enige gepaste oordeel, omdat zij erop uit zijn het volk de HEERE te laten vergeten. Zo zwaar is het oordeel over hen die Gods woorden verdraaien en ongehoorzaam zijn aan wat Hij zegt.

Jeremia 24

Inleiding

We hebben in dit hoofdstuk een verklaring van de beide wegen die in *Jeremia 21* zijn voorgesteld: de weg naar het leven en de weg naar de dood *(Jr 21:8-9)*. De verklaring wordt voorgesteld in het beeld van twee manden met vijgen: een mand met zeer goede vijgen en een mand met zeer slechte vijgen. Men mag elke zegen van God verwachten als men zich eerst vernedert. We moeten eerst erkennen dat we het oordeel verdienen, dan krijgen we de zegen. De Rechter Die veroordeelt, wordt dan de Gever van zegen.

Het visioen van de manden met vijgen | *verzen 1-3*

> *1 De HEERE liet mij zien, en zie, twee manden met vijgen waren neergezet voor de tempel van de HEERE, nadat Nebukadrezar, de koning van Babel, Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda en de vorsten van Juda, de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem in ballingschap gevoerd had, en hen naar Babel gebracht had. 2 [In] de ene mand zaten zeer goede vijgen, zoals de eerste vroege vijgen zijn. [In] de andere mand zaten zeer slechte vijgen, die vanwege [hun] slechte [kwaliteit] niet te eten waren. 3 Toen zei de HEERE tegen mij: Wat ziet u, Jeremia? Ik zei: Vijgen. De goede vijgen zijn zeer goed, maar de slechte zeer slecht, die vanwege [hun] slechte [kwaliteit] niet te eten zijn.*

De HEERE vestigt de aandacht van Jeremia op twee manden met vijgen die voor de tempel van de HEERE zijn neergezet *(vers 1)*. Dat ze voor de tempel worden neergezet, maakt dat deze manden herinneren aan de mand van de eerstelingen. Die mand wordt door de priester voor het altaar neergezet *(Dt 26:1-4)*. Daarvan is hier geen sprake.

Het is de tijd dat de eerste wegvoering heeft plaatsgevonden *(2Kn 24:8-16; 2Kr 36:9-10)*. Nebukadnezar heeft de leiders weggevoerd, zodat het volk zonder leiding is. Hij heeft ook de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem weggevoerd en naar Babel gebracht, zodat het volk ook geen mensen heeft die hen van verdedigingsmiddelen en wapens kunnen voorzien.

De inhoud van beide manden met vijgen wordt ons meegedeeld. In de ene mand zitten *"zeer goede vijgen" (vers 2)*. Deze goede vijgen zijn *"zoals de eerste vroege vijgen"*, dat zijn vijgen die als eerstelingen aan de HEERE moeten worden geofferd *(Dt 14:22)*. Ze zijn goed om te eten *(Js 28:4b; Hs 9:10)*. De HEERE zegt daarvan: *"Mijn ziel verlangt [naar] vroege vijgen" (Mi 7:1c)*. In de andere mand zitten zeer slechte vijgen, die zo slecht zijn, dat ze niet te eten zijn. De slechte kwaliteit wordt nadrukkelijk vermeld.

Dan stelt de HEERE Jeremia de vraag wat hij ziet *(vers 3; vgl. Jr 1:11,13)*. Jeremia moet goed weergeven wat hij ziet, opdat de HEERE hem ook de betekenis duidelijk kan maken. Zijn antwoord is dat hij vijgen ziet en ook dat er een groot verschil is tussen de vijgen. Hij beschrijft ze precies zoals ze in het vorige vers beschreven zijn. Daaruit blijkt dat hij ze ziet zoals de HEERE ze ziet.

Verklaring van de goede vijgen | *verzen 4-7*

> *4 Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: 5 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Zoals die goede vijgen, zo zal Ik de ballingen van Juda, die Ik uit deze plaats heb weggestuurd naar het land van de Chaldeeën, kennen ten goede. 6 Ik zal Mijn oog op hen gericht houden ten goede en Ik zal hen naar dit land doen terugkeren. Ik zal hen bouwen en niet afbreken. Ik zal hen planten en niet wegrukken 7 Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, dat Ik de HEERE ben, en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ík zal hun tot een God zijn; want zij zullen zich tot Mij bekeren met heel hun hart.*

Dan gaat de HEERE de betekenis ervan geven *(vers 4)*. Als *"de HEERE, de God van Israël"*, de God van Zijn volk, Die Zijn volk door en door kent, vertelt Hij Jeremia wat de vijgen voorstellen. Hij begint met de goede vijgen *(vers 5)*. De goede vijgen zijn zij die door Hem in ballingschap zijn gestuurd. Zij zijn wel weg uit Zijn land, maar niet uit Zijn hart. Hij kent hen ten goede omdat zij Zijn tucht hebben aanvaard. Wat dat goede is, verklaart Hij vervolgens. We horen wat Hij zal doen, waaruit blijkt dat Hij een volheid van zegen voor hen in gedachten heeft.

Ze zijn wel onder Zijn tucht, maar Zijn oog blijft op hen gericht ten goede *(vers 6)*. Als wij dat ook beseffen ondanks al onze ontrouw, is dat al een grote zegen. Zijn goedheid laat Hij zien door hen naar dit land te doen terug-

keren. De ballingschap is niet definitief, maar tijdelijk. Hij zal hen bouwen en niet, zoals het nu lijkt, afbreken. Hij zal hen planten en niet, zoals het nu lijkt, wegrukken. Het herstel zal volledig zijn. Dit volledige herstel is niet gekomen nadat na zeventig jaar ballingschap een overblijfsel uit Babel terugkeert naar het land. Dat is een gedeeltelijk en ook tijdelijk herstel. Het volle herstel zal plaatsvinden in de eindtijd.

De goede vijgen zijn in zichzelf niet beter dan de andere vijgen. Ze zijn goed omdat ze zich buigen onder Gods oordeel. Daarom zal de HEERE hen *"kennen ten goede"* *(vers 5)* en Zijn oog *"op hen gericht houden ten goede"* *(vers 6)*. Alle nadruk valt op het feit dat Hij de ballingen ten goede zal aanzien. Dat gaat regelrecht in tegen de opvatting van de achtergeblevenen, die met minachting op de weggevoerden neerzien, terwijl ze zichzelf als de getrouwen zien.

De HEERE zal de weggevoerden ook een hart geven om Hem te kennen *(vers 7)*. Dan zullen ze in een nauwe relatie met Hem staan. Ze zullen Hem als de HEERE kennen, de God van het verbond, Die al Zijn beloften vervult. Zij zullen Zijn volk zijn en Hij hun God. Dat zal zo zijn omdat zij zich tot Hem bekeren *"met heel hun hart"*. Dan is er volkomen harmonie tussen de HEERE en Zijn volk omdat Zijn volk helemaal in overeenstemming is met Zijn plan.

Betekenis van de slechte vijgen | *verzen 8-10*

> *8 Maar zoals de slechte vijgen, die vanwege hun slechte [kwaliteit] niet te eten zijn – want zo zegt de HEERE – zo zal Ik Zedekia maken, de koning van Juda, zijn vorsten, het overblijfsel van Jeruzalem, die in dit land zijn overgebleven en die in het land Egypte wonen. 9 Ik zal hen voor alle koninkrijken van de aarde tot een schrikbeeld stellen hoe slecht [het kan aflopen], tot smaad en tot een spreekwoord, tot een voorwerp van spot en tot een vloek in alle plaatsen waarheen Ik hen zal verdrijven. 10 Ik zal onder hen zenden het zwaard, de honger en de pest, totdat zij omgekomen zullen zijn uit het land dat Ik hun en hun vaderen heb gegeven.*

Het oordeel over de slechte vijgen, dat zijn de achtergeblevenen in Jeruzalem, is vernietigend. Ook de mand met slechte vijgen staat voor de tempel *(vers 8; vers 1)*. Deze slechte vijgen zijn overrijpe, rotte vijgen, die niet te eten

zijn. Het zijn de offers die God verafschuwt *(vgl. Ml 1:7-8)*. Deze offers worden gebracht door mensen die wel godsdienstig zijn, maar er een eigenwillige godsdienst op na houden. Ze vragen zich niet af wat God wil, maar vullen zelf in waarmee God tevreden moet zijn, terwijl ze zichzelf vleien met de gedachte dat ze God dan toch maar offers brengen.

De slechte vijgen stellen Zedekia en allen die in Jeruzalem zijn achtergebleven voor en ook hen die menen aan de ballingschap ontkomen te zijn door naar Egypte te vluchten. Zij hebben zich niet onder de tucht van God gebogen. Aan Gods tucht is echter niet te ontkomen. Hij zal een zwaardere tucht over hen brengen *(vers 9)*. Wat hen zal overkomen van de hand van de HEERE, zal voor alle koninkrijken van de aarde een voorbeeld zijn waarvan ze zullen schrikken. De smaad zal groot zijn. Ze zullen tot een spreekwoord worden en een voorwerp van spot en vloek. Dat zullen ze zijn in alle plaatsen waarheen de HEERE hen alsnog zal verdrijven.

Allen die in het land zijn achtergebleven in de mening dat de vijand hen niet zal kunnen overwinnen, zullen daar door geweld, gebrek of ziekte omkomen *(vers 10)*. Daardoor zullen ze worden weggedaan uit het land dat de HEERE hun en hun vaderen heeft gegeven, maar waarop zij een claim legden.

Jeremia 25

Israël verwerpt de profetische dienst | *verzen 1-7*

> *1 Het woord dat tot Jeremia is gekomen over heel het volk van Juda, in het vierde jaar van Jojakim, de zoon van Josia, koning van Juda – dit was het eerste jaar van Nebukadrezar, koning van Babel – 2 dat de profeet Jeremia gesproken heeft tot heel het volk van Juda en tot al de inwoners van Jeruzalem: 3 Vanaf het dertiende jaar van Josia, de zoon van Amon, de koning van Juda tot op deze dag – dit is het drieëntwintigste jaar – is het woord van de HEERE tot mij gekomen. Ik sprak vroeg en laat tot u, maar u hebt niet geluisterd. 4 Ook heeft de HEERE tot u al Zijn dienaren, de profeten, vroeg en laat gezonden, maar u hebt niet geluisterd en uw oor niet geneigd om te luisteren. 5 [Ze] zeiden: Bekeer u toch, ieder van zijn slechte weg en van uw slechte daden. Dan zult u eeuw uit en eeuw in blijven wonen in het land dat de HEERE u en uw vaderen gegeven heeft. 6 Ga niet achter andere goden aan om die te dienen en u voor hen neer te buigen. Verwek Mij niet tot toorn door het werk van uw handen, dan zal Ik u geen kwaad doen. 7 Maar u hebt naar Mij niet geluisterd, spreekt de HEERE, zodat u Mij tot toorn verwekte met het werk van uw handen, uzelf ten kwade.*

In dit hoofdstuk gaan we terug naar de regering van Jojakim *(vers 1)*, want het vorige hoofdstuk gaat over de tijd van Zedekia. De profetieën van *Jeremia 1-12* vinden plaats tijdens de regering van Josia. Daarna wordt er niet een speciale tijd genoemd en moeten we zien of het de tijd van Jojakim, Zedekia of Gedalia betreft. Hier zijn we in het vierde jaar van Jojakim dat tegelijk het eerste jaar van Nebukadnezar is *(vgl. Jr 36:1; 45:1; 46:2)*. Met het eerste jaar van Nebukadnezar beginnen *"[de] tijden van [de] volken" (Lk 21:24)*. Hij krijgt de wereldheerschappij. Hierna volgen nog drie andere rijken met wereldheerschappij, waarvan de beschrijving in *Daniël 2* en *Daniël 7* staat.

Sinds de tijd dat Jeremia is begonnen met profeteren is de politieke situatie sterk veranderd. Als hij begint, is Ninevé, de hoofdstad van het Assyri-

sche rijk, verwoest door de aanvallen van Babel. Babel neemt dan toe in macht, maar Egypte heeft nog de heerschappij over Israël. Dat heeft niet lang meer geduurd. In de slag bij Karchemis heeft Babel Egypte verslagen *(Jr 46:2)* en de wereldmacht overgenomen en daarmee ook de macht over Israël. Dit is de strijd waarin Josia zich mengt, een strijd die hem niet aangaat en waarbij hij zijn leven verliest *(2Kr 35:20-24)*.

Jeremia kan zich dan nog steeds vrij onder het volk bewegen en het tot onderwerping aan de koning van Babel oproepen *(vers 2)*. Dat wil het volk echter niet. Zijn boodschap brengt hij, omdat de HEERE tot hem spreekt *(vers 3)*. Vanaf het dertiende jaar van Josia tot nu heeft zijn boodschap geklonken. Dat is een periode van drieëntwintig jaar: negentien jaar onder Josia en vier jaar onder Jojakim. Hij is hier ongeveer op of net over de helft van de tijd van zijn dienst als profeet. Behalve Jeremia heeft de HEERE ook andere profeten gezonden, zoals Zefanja *(Zf 1:1)*, maar het volk luistert niet. Ze zijn zelfs afkerig en geven geen enkel gehoor aan de oproepen van de profeten, ze negeren hen *(vers 4)*.

De boodschap is duidelijk. Ze moeten zich bekeren, ieder persoonlijk, van hun slechte weg en slechte daden *(vers 5)*. De beloften zijn ook duidelijk. Ze zullen altijd door in het land blijven wonen dat de HEERE hun en hun vaderen heeft gegeven. We zien hier het geduld van God. God houdt er niet van om te straffen. Hij zal alles doen om een mens tot bekering te brengen. Hij is *"vroeg en laat"* bezig om hen te bereiken, dat wil zeggen niet traag en niet mondjesmaat, maar van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, zolang een mens maar te bereiken is. Zo zet Hij Zich in om de redding van een mens – en in dit geval van Zijn volk – te zoeken. Pas als blijkt dat een mens – of Zijn volk – absoluut niet wil, brengt Hij het oordeel, omdat Hij niet anders kan.

De oproep heeft constant geklonken om geen andere goden achterna te gaan om die te dienen en zich ervoor neer te buigen *(vers 6)*. Hij heeft hun laten weten dat ze Hem tot toorn verwekken als ze zich buigen voor het werk van hun handen. Hij zal hun geen kwaad doen, als ze dat nalaten. De conclusie moet helaas zijn dat ze niet naar Hem hebben geluisterd en Hem integendeel tot toorn hebben verwekt door het werk van hun handen *(vers 7)*. Daarmee hebben ze zichzelf kwaad gedaan.

Voorzegging van de ballingschap | *verzen 8-11*

> *8 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Omdat u niet naar Mijn woorden hebt geluisterd, 9 zie, Ik ga [een boodschap] zenden en Ik zal alle geslachten uit het noorden halen, spreekt de HEERE, en [ook een boodschap zenden] naar Nebukadrezar, de koning van Babel, Mijn dienaar. Ik zal hen over dit land brengen, over zijn inwoners en over al deze volken rondom. Ik zal hen slaan met de ban en hen stellen tot een verschrikking, tot een aanfluiting, en tot eeuwige puinhopen. 10 Ik zal uit hun [midden] doen verdwijnen de stem van de vreugde, de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid, het geluid van de molenstenen en het licht van de lamp. 11 Dan zal heel dit land worden tot een puinhoop, tot een verschrikking. Deze volken zullen de koning van Babel zeventig jaar dienen.*

De HEERE kan niet anders dan hen het oordeel aanzeggen. Het is omdat zij niet naar Zijn woorden hebben geluisterd *(vers 8)*. Door Zijn dienaar Nebukadnezar zal Hij het oordeel voltrekken *(vers 9)*. Hij noemt Nebukadnezar *"Mijn dienaar" (vgl. Jr 27:6; 43:10)* omdat die zal doen wat Hij Zich heeft voorgenomen over Zijn volk te brengen en ook over de omringende volken. Het is een schande voor Israël – dat de dienaar van de HEERE zou moeten zijn – dat Hij deze naam aan een heidense vorst geeft en dat Hij hem moet gebruiken om Zijn eigen volk te tuchtigen.

Door Nebukadnezar zal de HEERE alles van Zijn volk wegnemen wat een mens vreugde geeft *(vers 10)*. Er zullen geen vreugdevolle gebeurtenissen meer plaatsvinden en geen uitingen van vreugde meer gehoord worden; er zal niets meer van het land komen wat gemalen kan worden om brood van te maken; er zal geen olie meer zijn om licht te geven. In geestelijke zin betekent het dat liefde en blijdschap zullen verdwijnen en dat geestelijk voedsel en het licht van de Geest zullen ontbreken. Gods volk zal in hongersnood en geestelijke duisternis terechtkomen. Het is altijd een trieste ervaring als we zien dat huizen of gezinnen waar vroeger blijdschap was, verwoest zijn door de zonde die ingang heeft gekregen bij een of meer leden van dat gezin.

Het oordeel zal zeventig jaar lang duren *(vers 11)*. Dan zal het land zijn sabbatten krijgen, die het volk uit hebzucht het land zo lange tijd niet heeft

gegeven. Daardoor is het volk ongehoorzaam geworden aan het woord van de HEERE hierover *(Lv 25:3-4; 26:33-35; 2Kr 36:20-21)*. Gedurende die tijd zal het volk in ballingschap zijn, weggevoerd naar Babel. Het is de eerste aankondiging over de duur van de periode van de ballingschap. Zeventig jaar is de periode van een mensenleven *(Ps 90:10a; Js 23:15)*.

Zes jaar mag u uw akker bezaaien, zes jaar mag u uw wijngaard snoeien en de opbrengst ervan inzamelen. Maar in het zevende jaar moet het voor het land sabbat zijn, een periode van volledige rust, een sabbat voor de HEERE. Uw akker mag u niet bezaaien en uw wijngaard mag u niet snoeien. (Lv 25:3-4)

Ik zal u dan onder de heidenvolken verstrooien en Ik zal achter u een zwaard trekken. Uw land zal een woestenij worden en uw steden een puinhoop. Dan zal het land behagen scheppen in zijn sabbats[jaren], alle dagen dat het verwoest ligt en u in het land van uw vijanden bent. Dan zal het land rusten en zal het behagen scheppen in zijn sabbats[jaren]. Alle dagen dat het verwoest ligt, zal het rusten, omdat het niet rustte gedurende uw sabbatten, toen u het bewoonde. (Lv 26:33-35)

Oordeel over Babylon | *verzen 12-14*

> *12 Maar het zal gebeuren wanneer de zeventig jaar voorbij zijn, dat Ik de koning van Babel en dat volk – spreekt de HEERE – hun ongerechtigheid zal vergelden, en [ook] het land van de Chaldeeën en Ik zal dat maken tot eeuwige woestenijen. 13 Ik zal over dat land al de woorden brengen die Ik daarover gesproken heb, al wat in dit boek geschreven is, wat Jeremia geprofeteerd heeft over al deze volken. 14 Want vele volken en grote koningen zullen zich door hen laten dienen. Zo zal Ik hun naar hun daden en naar het werk van hun handen vergelden.*

Het oordeel is beperkt tot zeventig jaar. Na die zeventig jaar is de tijd gekomen dat God ook Zijn tuchtroede, Babel, zal oordelen *(vers 12)*. Hij zal dat doen omdat Nebukadnezar in het uitvoeren van zijn opdracht verder is gegaan dan de HEERE wil. De HEERE gebruikt Babel niet vanwege enige voortreffelijkheid van dat volk, maar vanwege de zonden van Zijn eigen volk. Ook de volken oogsten wat ze zaaien. Dat is een algemeen geldende regel voor ieder mens en elk volk *(Gl 6:7)*.

Dwaalt niet, God laat Zich niet bespotten. Want wat een mens zaait, dat zal hij ook oogsten. (Gl 6:7)

God zal Zijn oordeel over Babel – en ook over andere volken – brengen overeenkomstig alles wat in dit boek van Jeremia staat en wat Jeremia heeft gesproken *(vers 13)*. Jeremia is ook tot profeet voor al de volken aangesteld *(Jr 1:10)*. God heeft Zich ook tegenover de volken niet onbetuigd

gelaten. Hij zal alle daden en al het werk van de handen van de mens vergelden *(vers 14)*.

De beker van Gods toorn | *verzen 15-29*

> *15 Want zo heeft de HEERE, de God van Israël, tegen mij gezegd: Neem deze beker van de wijn van de grimmigheid uit Mijn hand, en geef die te drinken aan al de volken tot wie Ik u zend, 16 zodat zij drinken en waggelen en zich als een waanzinnige gedragen vanwege het zwaard dat Ik onder hen zend. 17 Toen nam ik deze beker uit de hand van de HEERE en gaf die te drinken aan al de volken tot wie de HEERE mij gezonden had: 18 aan Jeruzalem en de steden van Juda, haar koningen en haar vorsten, om die te maken tot een puinhoop, tot een verschrikking, tot een aanfluiting en tot een vloek, zoals het heden ten dage is, 19 aan de farao, de koning van Egypte, zijn dienaren, zijn vorsten en heel zijn volk, 20 aan alle mensen van allerlei herkomst en al de koningen van het land Uz, aan al de koningen van het land van de Filistijnen, aan Askelon, Gaza, Ekron en het overblijfsel van Asdod, 21 aan Edom, Moab en de Ammonieten, 22 aan al de koningen van Tyrus, al de koningen van Sidon, en de koningen van de kustlanden die liggen aan de overkant van de zee, 23 aan Dedan, Tema, Buz, en allen die kaalgeschoren zijn aan [hun] slapen, 24 aan al de koningen van Arabië en al de koningen van de gemengde bevolking die in de woestijn woont, 25 aan al de koningen van Zimri, al de koningen van Elam en al de koningen van Medië, 26 aan al de koningen van het noorden, die dichtbij en veraf zijn, de een na de ander; ja, aan al de koninkrijken van de aarde, die op de aardbodem zijn. Na hen zal de koning van Sesach drinken. 27 Dan moet u tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Drink, word dronken, spuw uit, val neer zodat u niet [weer] opstaat, vanwege het zwaard dat Ik onder u zend. 28 Mocht het gebeuren dat zij weigeren de beker uit uw hand te nemen om te drinken, dan zult u tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten: Drinken zult u! 29 Want zie, in de stad waarover Mijn Naam is uitgeroepen, begin Ik met onheil aan te richten en zou u [dan] in enig opzicht voor onschuldig worden gehouden? U zult niet voor onschuldig worden gehouden, want Ik roep het zwaard op tegen alle bewoners van de aarde, spreekt de HEERE van de legermachten.*

Ook de volken om Israël heen zullen niet aan Gods toorn ontkomen. Jeremia moet *"deze beker van de wijn van de grimmigheid"* uit Gods hand ook aan

die volken te drinken geven *(vers 15)*. De beker is een bekend beeld in de Schrift om de toorn van God mee aan te duiden *(Jr 49:12; 51:7; Jb 21:20; Ps 60:3; Js 51:17,22; Ez 23:31; Mk 10:39; 14:36; Jh 18:11; Op 14:8,10; 16:19; 18:6)*. Ook tegen de volken zal God Zijn dienaar, de koning van Babel, zenden. Nebukadnezar is Zijn zwaard dat Hij onder hen zendt *(vers 16)*. Dat zal hen zo slaan, dat ze de controle over hun weg en over hun verstand verliezen.

Als trouwe profeet doet Jeremia wat de HEERE tegen hem zegt. Het is geen aangename opdracht, maar hij neemt de beker uit de hand van de HEERE en geeft die aan al de volken te drinken tot wie de HEERE hem gezonden heeft *(vers 17)*. De rampen die over de volken komen, worden door de satan uitgevoerd, want slechte heersers veroveren en verdelgen de volken. Zij laten zich niet leiden door God, maar door de satan. Toch is ook de satan uiteindelijk niet meer dan een middel in Gods hand om de volken tot de erkenning te brengen dat Hij, de HEERE, God is.

Bij dit oordeel over de volken *(verzen 18-26)* begint de HEERE met het oordeel over Jeruzalem en de steden van Juda, haar koningen en haar vorsten *(vers 18; vers 29)*. Jeruzalem en Juda hebben niets geleerd van Gods oordeel over de tien stammen, die op dit moment al zijn weggevoerd. Dan volgen de oordelen over de andere volken. De oordelen over veel volken die hier worden genoemd, zal Jeremia later in dit boek uitvoeriger beschrijven, in *Jeremia 46-51*.

Met Sesach *(vers 26)* wordt, zo wordt door meerdere uitleggers aangenomen, Babel bedoeld, wat na de opsomming van de voorgaande rijken wel aannemelijk is. Na de oordelen die Babel als de tuchtroede van de HEERE over de diverse volken heeft uitgevoerd, zal dat volk zelf de beker van Gods toorn moeten drinken. Zij verdienen dat oordeel omdat ook zij zich aan vele misdragingen hebben schuldig gemaakt. Ze hebben niets geleerd van de oordelen die ze hebben uitgevoerd, maar dit in hoogmoed gedaan.

We zullen er verstandig aan doen om het kleine beetje kennis dat we bezitten met wijsheid te gebruiken. Wijsheid kunnen we opdoen door ervaring, door levenslessen uit ons eigen leven, maar ook door wat we zien in het leven van anderen. Wat we bij anderen zien, moeten we ter harte nemen. Dat zal ons voor veel persoonlijk leed bewaren.

Jeremia moet tegen de volken spreken namens *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël" (vers 27)*. Namens Hem moet hij zeggen dat God door Babel Zijn zwaard onder hen zendt, zodat ze zich zullen bekeren tot Hem. Doen ze dat niet, dan zullen ze niet weer opstaan. Weigering om Gods tucht te ondergaan roept om een nog krachtiger uitoefening ervan *(vers 28)*. De HEERE wijst erop dat Hij Zijn eigen stad niet spaart, maar juist daar begint met Zijn oordeel *(vers 29; vgl. 1Pt 4:17; Ez 9:6)*. Dan moeten de volken niet denken dat zij zullen ontkomen aan een even rechtvaardig oordeel dat over hen zal komen vanwege hun vele en hardnekkige zonden *(Sp 11:31)*.

Want het is nu <de> tijd dat het oordeel begint bij het huis van God; als het echter eerst bij ons [begint], wat zal het einde zijn van hen die het evangelie van God niet gehoorzamen? (1Pt 4:17)

Dood ouderen, jongemannen en meisjes, kleine kinderen en vrouwen, om hen te gronde te richten. Raak echter niemand aan op wie het merkteken is. Begin vanuit Mijn heiligdom. Toen begonnen zij bij de oudere mannen die zich vóór het huis bevonden. (Ez 9:6)

Zie, een rechtvaardige krijgt vergelding op aarde,
hoeveel te meer de goddeloze en de zondaar!
(Sp 11:31)

De hele wereld geoordeeld | *verzen 30-38*

30 En ú moet tegen hen al deze woorden profeteren, en tegen hen zeggen:
De HEERE zal brullen [als een leeuw] vanuit de hoogte,
vanuit Zijn heilige woning Zijn stem laten klinken.
Hij zal geweldig brullen tegen Zijn woonplaats,
Hij zal een vreugderoep als van [druiven]treders aanheffen
tegen alle bewoners van de aarde.
31 [Vreselijk] gedruis zal komen tot aan het einde der aarde,
want de HEERE heeft een rechtszaak met de volken;
Hij zal een rechtszaak voeren met alle vlees.
De goddelozen heeft Hij overgegeven aan het zwaard,
spreekt de HEERE.
32 Zo zegt de HEERE van de legermachten:
Zie, onheil gaat uit
van volk tot volk.
Een zware storm wordt opgewekt
van de uithoeken van de aarde.

33 De door de HEERE dodelijk gewonden zullen op die dag van het [ene] einde der aarde tot aan het [andere] einde der aarde liggen. Er zal over hen geen rouw

bedreven worden, zij zullen niet verzameld en niet begraven worden: tot mest op de aardbodem zullen zij zijn.

34 *Weeklaag, herders, en schreeuw het uit!*
Wentel u in de as, gebieders van de kudde!
Want uw dagen zijn aangebroken, dat men afslachten zal,
en uw verstrooiing, zodat u zult vallen als kostbaar vaatwerk.
35 *De [mogelijkheid tot] ontvluchten voor de herders gaat verloren,*
de [mogelijkheid tot] ontkoming voor de gebieders van de kudde.
36 *Hoor het geschreeuw van de herders,*
en het gejammer van de gebieders van de kudde,
omdat de HEERE hun weide verwoest.
37 *De vredige weiden worden vernield*
vanwege de brandende toorn van de HEERE.
38 *Als een jonge leeuw heeft Hij Zijn schuilplaats verlaten,*
want hun land is geworden tot een woestenij
vanwege de brandende [toorn] van de onderdrukker,
ja, vanwege Zijn brandende toorn.

Jeremia wordt aangespoord zijn boodschap te brengen *(vers 30)*. Hij moet al de voorgaande woorden profeteren en daarbij wijzen, niet op Babel, maar op de HEERE. De HEERE brult *"vanuit de hoogte, vanuit Zijn heilige woning"*, dat is vanuit de hemel. Zijn brullen is *"tegen Zijn woonplaats"* op aarde, vanwege alle ongerechtigheid die daar plaatsvindt. Het is ook tegen de vijanden. Zijn brullen is tegelijk een vreugderoep, want het oordeel over alle bewoners van de aarde betekent tegelijk de uitredding van het gelovig overblijfsel.

Het oordeel, het zwaard, dat Hij over de volken, de goddelozen, alle vlees, brengt, zal gebeuren in de vorm van een rechtszaak *(vers 31)*. Hij zal de rechtmatigheid van het oordeel onomstotelijk aantonen. Het zwaard dat Hij brengt, is het onheil dat van volk tot volk uitgaat *(vers 32)*. De volken brengen elkaar om. Hij laat de volken in hun eigen zwaard vallen. De legermacht van Babel is de zware storm die over de aarde trekt, de volken onderwerpt en velen doodt.

Tegelijk zijn het *"de door de HEERE dodelijk gewonden" (vers 33)*. *Hij* doet het door de hand van Babel. De aarde ligt vol lijken. Dat is het directe gevolg

van de heerszucht en onderwerping van volken. Dit kunnen we toepassen op heerszucht in persoonlijke verhoudingen en ook in de gemeente. Dat veroorzaakt ook veel slachtoffers.

Een grote oorzaak van de ellende in de wereld is het gedrag van hen die zorg zouden moeten besteden, de herders *(vers 34)*. Herders zijn *"gebieders"*, heersers, geworden. Ze hebben zichzelf geweid in plaats van de kudde. Maar hun dagen zijn geteld. Niet de schapen zullen afgeslacht worden, maar zij. Anderen zullen verstrooid worden. Er zal geen mogelijkheid voor hen zijn om te ontvluchten of te ontkomen *(vers 35)*. Zedekia heeft dat aan den lijve ondervonden.

Ze zullen schreeuwen en jammeren omdat hun winstbronnen door de HEERE verwoest zijn *(vers 36)*. Op plaatsen waar zij eerst in vrede menen te zijn, richt de brandende toorn van de HEERE vernieling aan *(vers 37)*. De HEERE oefent het oordeel uit. Hij heeft Zich lange tijd verborgen gehouden, alsof Hij in een schuilplaats is *(vers 38)*. Maar de tijd komt dat Hij als een jonge leeuw in grote kracht tevoorschijn komt en zal oordelen. Het land zal tot een woestenij worden. Dat zal op korte termijn gebeuren door de verdrukker Nebukadnezar als instrument van de brandende toorn van de HEERE.

Jeremia 26

Inleiding

De tempeltoespraak in de *verzen 1-6* is te zien als een samenvatting van de tempeltoespraak in *Jeremia 7*. Daar gaat het om de *inhoud* van de boodschap van Jeremia, terwijl het in dit hoofdstuk vooral gaat om de *reactie* van alle toehoorders, die daarna wordt beschreven.

De tempeltoespraak | *verzen 1-6*

> *1 In het begin van het koningschap van Jojakim, de zoon van Josia, koning van Juda, kwam dit woord van de HEERE: 2 Zo zegt de HEERE: Ga in de voorhof van het huis van de HEERE staan en spreek tot alle steden van Juda die komen om zich neer te buigen [in] het huis van de HEERE, alle woorden die Ik u geboden heb tot hen te spreken. Doe er geen woord van af. 3 Misschien zullen zij luisteren en zich bekeren, allen van hun slechte weg. Dan zal Ik berouw hebben over het kwade dat Ik hun denk aan te doen vanwege hun slechte daden. 4 Zeg dan tegen hen: Zo zegt de HEERE: Als u niet naar Mij wilt luisteren door te wandelen volgens Mijn wet, die Ik u heb voorgehouden, 5 door te luisteren naar de woorden van Mijn dienaren, de profeten, die Ik vroeg en laat tot u zend, en u niet hebt willen luisteren, 6 dan zal Ik dit huis maken als Silo, en deze stad zal Ik maken tot een vloek voor alle volken van de aarde.*

De gebeurtenissen in dit hoofdstuk vinden plaats *"in het begin van het koningschap van Jojakim" (vers 1)*. Die in het vorige hoofdstuk vinden plaats in het vierde jaar van Jojakim *(Jr 25:1)*. We gaan terug in de tijd. Jeremia moet naar de tempel gaan en in de voorhof prediken tot het volk dat daar komt om zich neer te buigen voor de HEERE *(vers 2)*. De voorhof is een verzamelplaats van mensen. Daar heeft Jeremia een groot gehoor.

Hij moet tot hen alle woorden spreken die de HEERE hem heeft geboden om te spreken. Hij mag er niets van afdoen. Dat zegt de HEERE omdat de boodschap hard is en Jeremia geneigd kan zijn die te verzachten door iets weg te laten. Die neiging heeft iedere dienaar van het Woord. Het is ook vaak gebeurd dat de boodschap van Gods Woord is aangepast aan de na-

tuurlijke mens. Dat mag niet gebeuren. We moeten de hele raad van God verkondigen en niets achterhouden *(vgl. Hd 20:27)*.

Gods doel met de prediking van Jeremia is de bekering van Zijn volk *(vers 3)*. *"Misschien"* zullen ze luisteren. De HEERE veronderstelt dat ze toch nog luisteren. Als ze luisteren en zich bekeren, zal Hij berouw krijgen over het kwaad dat Hij van plan is over hen te brengen. We zien hier het voornemen van God om boosdoeners te straffen. We zien hier ook dat Hij gelegenheid geeft aan die straf te ontkomen. De voorwaarde is eveneens duidelijk: bekering.

Wat God gaat doen als zij zich niet bekeren, wordt net zo duidelijk door Jeremia voorgesteld. Hij moet tegen hen zeggen wat er gebeurt als zij niet naar de HEERE luisteren *(vers 4)*. Luisteren is niet alleen horen, maar ook gehoorzamen, wat zal blijken uit een wandelen volgens de wet van de HEERE die Hij hun heeft voorgehouden. De HEERE heeft Zich ingespannen om Zijn volk de wet voor te houden, want Hij heeft Zijn dienaren, de profeten, voortdurend tot hen gezonden *(vers 5)*. Hij moet echter vaststellen dat ze niet hebben willen luisteren.

Blijft dit zo, dan zal Hij het huis waar ze gekomen zijn om zich neer te buigen *(vers 1)* – dat is de tempel –, maken als Silo *(vers 6; Jr 7:14)*. Jeruzalem zal in plaats van een zegen *(vgl. Gn 12:3)* een vloek worden voor alle volken van de aarde.

Arrestatie en veroordeling van Jeremia | *verzen 7-11*

> *7 De priesters, de profeten en heel het volk hoorden Jeremia deze woorden spreken in het huis van de HEERE. 8 Het gebeurde zodra Jeremia geëindigd had uit te spreken alles wat de HEERE geboden had tot heel het volk te spreken, dat de priesters, de profeten en heel het volk hem grepen en zeiden: U zult zeker sterven! 9 Waarom hebt u in de Naam van de HEERE geprofeteerd: Dit huis zal worden als Silo en deze stad zal verwoest worden, zodat er geen inwoner [meer] is? En heel het volk liep te hoop tegen Jeremia in het huis van de HEERE. 10 Toen nu de vorsten van Juda deze woorden hoorden, kwamen zij uit het huis van de koning [naar] het huis van de HEERE, en gingen bij de ingang van de nieuwe poort [van het huis] van de HEERE, zitten. 11 Toen zeiden de priesters en de profeten tegen de vorsten en tegen heel het volk: Deze man heeft*

de doodstraf [verdiend], want hij heeft geprofeteerd tegen deze stad, zoals u met eigen oren gehoord hebt.

Het gezelschap van luisteraars dat zich in de voorhof van de tempel bevindt, hoort Jeremia spreken *(vers 7)*. We zouden denken dat een dergelijk gezelschap van aanbidders openstaat voor het woord van de HEERE. Het tegendeel is echter het geval. Ze zijn ten diepste beledigd. Ze laten Jeremia uitspreken, maar dan grijpen ze hem, terwijl ze roepen dat hij zeker zal sterven *(vers 8)*. Nog voordat het proces is gevoerd, staat de veroordeling al vast. De priesters en de profeten staan hierbij vooraan. Zij die het volk moeten voorgaan in het dienen van de HEERE, gaan het volk voor in het verwerpen van Zijn profeet. Voor hen allen is Jeremia een valse profeet en ze willen hem als zodanig berechten *(vgl. Dt 18:20)*. Zo is het ook met de Heer Jezus gegaan.

Maar de profeet die overmoedig handelt door een woord in Mijn Naam te spreken dat Ik hem niet geboden heb te spreken, of die in de naam van andere goden spreekt, die profeet zal sterven. (Dt 18:20)

De aanklacht wordt direct geuit door de priesters en de profeten. Ze vinden het ontoelaatbaar dat Jeremia de teloorgang van de tempel en de stad, hun nationale trots, heeft aangekondigd *(vers 9)*. Hij heeft het zelfs gewaagd dit in de Naam van de HEERE te doen. Zoiets kan nooit van de HEERE zijn, zo beweren ze. Over de oproep van Jeremia om zich te bekeren reppen ze met geen woord.

Dan lezen we voor de eerste, maar niet de laatste keer dat het leven van Jeremia wordt bedreigd. De hele woedende menigte komt op hem af, wat een angstaanjagende ervaring voor hem moet zijn. Ook Paulus en Stéfanus en bovenal de Heer Jezus hebben te midden van woede menigten gestaan die hen in hun godsdienstige fanatisme wilden vermoorden. Bij Stéfanus zijn zijn woorden over de tempel voor de leiders van het volk doorslaggevend in het besluit hem om ter dood te brengen *(Hd 6:13)*.

De politieke leiders van het volk horen het rumoer en komen uit het huis van de koning naar de tempel *(vers 10; vgl. Hd 21:31-32)*. Ze nemen plaats in de nieuwe poort van de tempel om recht te spreken

En terwijl zij hem trachtten te doden, werd aan de overste van de legerafdeling gemeld dat heel Jeruzalem in verwarring was; deze nam onmiddellijk soldaten en hoofdlieden met zich mee en liep snel op hen af. Toen zij nu de overste en de soldaten zagen, hielden zij op Paulus te slaan. (Hd 21:31-32)

(vgl. Dt 21:18-19; Ru 4:1-11). De priesters en profeten richten zich tot de vorsten en het hele volk en eisen dat Jeremia gedood wordt, want hij heeft hun nationale trots gekrenkt *(vers 11)*. Dat vraagt toch niet om nadere uitleg, want de vorsten hebben het toch zelf gehoord?

Wanneer iemand een opstandige, ongehoorzame zoon heeft die niet naar de stem van zijn vader en naar de stem van zijn moeder luistert, en hij, [ook] als zij hem gestraft hebben, niet naar hen luistert, moeten zijn vader en zijn moeder hem grijpen en naar buiten brengen, naar de oudsten van zijn stad, naar de poort van zijn [woon]plaats. (Dt 21:18-19)

Verdediging van Jeremia | *verzen 12-15*

> *12 Maar Jeremia zei tegen al de vorsten en tegen heel het volk: De HEERE heeft mij gezonden om tegen dit huis en tegen deze stad te profeteren alle woorden die u gehoord hebt. 13 Nu dan, maak uw wegen en uw daden goed en luister naar de stem van de HEERE, uw God. Dan zal het de HEERE berouwen over het kwaad dat Hij over u uitgesproken heeft. 14 Ik echter, zie, ik ben in uw hand. Doe met mij zoals goed en recht is in uw ogen. 15 Alleen moet u goed weten: als u mij doodt, brengt u onschuldig bloed over uzelf, over deze stad en over de inwoners ervan, want in waarheid, de HEERE heeft mij naar u toe gezonden om al deze woorden ten aanhoren van u uit te spreken.*

Jeremia verdedigt zich tegen de aanklacht van de priesters en de profeten, waarbij hij zich richt tot al de vorsten en heel het volk *(vers 12)*. Hij spreekt zonder aarzeling, moedig en ernstig, zonder de vraag om hem genadig te zijn. Hij beroept zich op zijn roeping door de HEERE. Zijn eerste verweer is dat hij door niemand anders dan door de HEERE gezonden is. Hij heeft Diens woorden gesproken. Daar heeft hij zelf ook rust in en daarom kan hij onbevreesd verder getuigen. Onverschrokken herhaalt hij, dat de HEERE het kwaad niet zal laten komen als ze luisteren naar Zijn stem *(vers 13)*. Ze kunnen zich nog bekeren.

Wat hemzelf betreft, weet hij dat zijn leven in de hand van de HEERE is. Daarom kan hij zeggen dat hij in hun hand is en dat ze met hem mogen doen naar wat recht is in hun ogen *(vers 14)*, want met de wil van de HEERE rekenen ze toch niet. Hij probeert niet zich aan hun macht te onttrekken en pleit niet voor zijn leven. Hij kijkt de dood moedig in de ogen.

Hij laat hun echter wel weten dat ze onschuldig bloed vergieten als ze hem doden en dat bloed daarom over zichzelf, de stad en de inwoners brengen

(vers 15). Dat is ook zo gebeurd met het vermoorden van de Heer Jezus *(Mt 27:25)*. Jeremia blijft zonder vrees belijden dat hij de waarheid heeft gezegd. De HEERE heeft hem gezonden met de woorden die hij heeft gesproken. Hem vermoorden verandert daar niets aan.

Vrijlating van Jeremia | *verzen 16-19*

> *16 Toen zeiden de vorsten en heel het volk tegen de priesters en tegen de profeten: Deze man heeft niet de doodstraf [verdiend], want hij heeft in de Naam van de HEERE, onze God, tot ons gesproken. 17 Ook stonden er mannen op uit de oudsten van het land. Zij zeiden tegen heel het verzamelde volk: 18 Micha uit Moreset heeft in de dagen van Hizkia, koning van Juda, geprofeteerd. Hij zei tegen heel het volk van Juda: Zo zegt de HEERE van de legermachten:*
>
> *Sion zal [als] een akker omgeploegd worden,*
> *Jeruzalem zal [tot] puinhopen worden*
> *en de berg van dit huis tot hoogten in het woud.*
>
> *19 Hebben Hizkia, de koning van Juda, en heel Juda hem ooit ter dood laten brengen? Vreesde hij niet de HEERE? Trachtte hij niet het aangezicht van de HEERE gunstig te stemmen, zodat het de HEERE berouwde over het kwaad dat Hij over hen uitgesproken had? Wij zijn bezig onszelf een groot kwaad aan te doen!*

De vorsten en heel het volk zijn overtuigd van de onschuld van Jeremia *(vers 16)*. Hier is het volk het weer met de vorsten eens. De volksmassa verandert zo gemakkelijk van mening *(vgl. vers 9)*. Dat zien we ook bij hun beoordeling van de Heer Jezus, maar dan omgekeerd. Eerst roepen ze *"hosanna! Gezegend Hij Die komt in [de] Naam van [de] Heer" (Jh 12:13)*, en vijf dagen later roepen ze *"weg met [Hem]! Weg met [Hem]! Kruisig Hem!" (Jh 19:15)*.

De vorsten richten zich tot de aanklagers, de priesters en de profeten. Ze spreken Jeremia tegenover hen vrij van de aanklacht en bevestigen de waarheid van wat hij heeft gezegd. Ze erkennen hem als een man die in de Naam van de HEERE tot hen heeft gesproken. Dat is anders dan het bij de Heer Jezus is gegaan. Hoewel Pilatus meerdere keren van Hem zegt dat Hij niets heeft gedaan wat de dood verdient, eist het volk, onder aanvoering van de priesters, dat Hij zal worden gedood. Die eis willigt Pilatus in.

De vorsten worden in hun beoordeling van Jeremia bijgevallen door mannen uit de oudsten van het land *(vers 17)*. Die wijzen op een soortgelijk geval uit de geschiedenis van Gods volk dat ook tegen de tempel is gepredikt. Wij zouden zeggen: ze kennen hun Bijbel en weten daaruit het juiste te citeren op het juiste moment. Ze herinneren aan de profeet Micha uit Moreset *(Mi 1:1)*, die in de dagen van Hizkia heeft geprofeteerd met woorden die veel lijken op wat Jeremia heeft gezegd *(vers 18)*. Ze citeren daarbij de woorden van Micha *(Mi 3:12)*. Net als de oudsten moeten ook wij een trouwe prediker van het Woord niet afwijzen, maar ontvangen, ook al bevalt zijn boodschap ons niet direct.

De oudsten wijzen op de reactie van Hizkia op de prediking van Micha. Ze doen dat in de vorm van enkele vragen waarop slechts één antwoord mogelijk is. Door dat op deze wijze te doen worden de hoorders gedwongen zelf dat antwoord te geven. Hizkia en heel Juda hebben Micha niet ter dood gebracht, want hij vreesde de HEERE *(vers 19)*. Hizkia heeft de boodschap ook ter harte genomen, want hij zocht de gunst van de HEERE om het kwaad af te wenden.

De laatste woorden van de oudsten zijn een waarschuwing. Ze erkennen dat ze bezig zijn zichzelf een groot kwaad aan te doen door hun verwerping van Jeremia. De vraag is of er ook een echt werk in het geweten is. Het citeren van Gods Woord is goed. Het bewaart voor het begaan van een misdaad. Maar gebeurt dit om zelf niet in problemen te raken of gebeurt het uit een overtuigd geweten voor God? Ze zijn inderdaad bezig zichzelf een groot kwaad aan te doen. Maar waar is het bewustzijn dat ze bezig zijn *God* grote oneer aan te doen door niet naar Hem te luisteren?

De moord op Uria | *verzen 20-24*

> *20 Er was nog een man die in de Naam van de HEERE profeteerde: Uria, de zoon van Semaja, uit Kirjath-Jearim. Hij profeteerde tegen deze stad en tegen dit land overeenkomstig al de woorden van Jeremia. 21 Toen koning Jojakim met al zijn dappere helden en al de vorsten zijn woorden hoorden, wilde de koning hem ter dood brengen. Toen Uria [dat] hoorde, werd hij bevreesd. Hij vluchtte en kwam in Egypte, 22 maar koning Jojakim stuurde mannen [naar] Egypte: Elnathan, de zoon van Achbor, en [andere] mannen met hem, naar Egypte. 23 Die haalden Uria uit Egypte en brachten hem naar koning Jojakim.*

> *Toen sloeg hij hem met het zwaard en wierp zijn dode lichaam op de begraafplaats van het gewone volk. 24 Maar de hand van Ahikam, de zoon van Safan, was met Jeremia, zodat men hem niet overgaf in de hand van het volk om hem ter dood te brengen.*

Er wordt op nog een profeet gewezen en wel op Uria *(vers 20)*. Net als Micha uit het vorige gedeelte, heeft ook hij een boodschap gepredikt gelijk aan die van Jeremia. Net als Jeremia heeft ook Uria zich niet geliefd gemaakt. Als Jojakim de woorden van Uria hoort, wil hij hem doden *(vers 21)*. Dat maakt het contrast duidelijk met Hizkia, die boog voor de woorden die Micha sprak. Micha hoefde niet te vluchten. Zijn woorden zijn in goede aarde gevallen. Uria wordt wel genoodzaakt om te vluchten, want zijn woorden stuiten op groot verzet. Soms moeten dienaren vluchten.

Uria vlucht naar Egypte. Daar is hij echter niet veilig, want Jojakim is zo kwaad op hem, dat hij een groep mannen onder aanvoering van Elnathan achter hem aan stuurt *(vers 22)*. Zij brengen Uria bij Jojakim die hem met het zwaard doodt en zijn dode lichaam met minachting behandelt *(vers 23)*. Hij werpt zijn dode lichaam op de begraafplaats voor het gewone volk. Hij wordt niet begraven in zijn familiegraf.

Jeremia blijft echter gespaard *(vers 24)*. Om hem uit de hand van zijn beschuldigers te redden gebruikt de HEERE Ahikam, de zoon van Safan [zie over Safan en zijn zonen en kleinzonen aan het einde van het dit hoofdstuk]. Ahikam heeft nog onder Josia gediend *(2Kn 22:12)*. Hij is de vader van Gedalja, die door Nebukadnezar tot gouverneur over Juda is aangesteld *(Jr 39:14; 40:13-41:3; 2Kn 25:22)*. Ahikam stelt zich aan de zijde van Jeremia en voorkomt daarmee dat deze in de hand van het volk gegeven wordt om hem te doden.

Wij kunnen niet nagaan waarom Uria wordt gedood en Jeremia gespaard blijft. Het is ermee als met Jakobus die door Herodes met het zwaard wordt gedood, terwijl de Heer Petrus uit de gevangenis bevrijdt en zo voorkomt dat Herodes ook hem met het zwaard doodt *(Hd 12:1-10)*.

Safan en zijn zonen en kleinzonen

Safan en (enkele van) zijn zonen en kleinzonen spelen in de laatste jaren van Juda een belangrijke rol. Safan is de schrijver van koning Josia, die

Josia de vondst van het wetboek meldt *(2Kn 22:3-13)*. Van vier zonen wordt ons in de Schrift iets meegedeeld:

1. *Ahikam*. Deze zoon wordt door Josia naar de profetes Hulda gestuurd om naar de betekenis van het gevonden wetboek te vragen *(2Kn 22:12-20)*. Hij voorkomt dat Jeremia wordt gedood.
2. *Gemarja*. Deze zoon dringt er bij Jojakim op aan de boekrol van Jeremia niet te vernietigen *(Jr 36:12,25)*.
3. *Elasa*. Deze zoon neemt de brief van Jeremia mee naar de ballingen *(Jr 29:1-3)*.
4. *Jaäzanja*. Deze zoon neemt deel aan de afgodendienst in de tempel *(Ez 8:11-12)*.

Ook van twee kleinzonen van Safan wordt ons iets meegedeeld:

1. *Gedalja*, de zoon van Ahikam. Deze kleinzoon wordt door Nebukadnezar aangesteld tot gouverneur van Juda *(Jr 39:14; 40:5)*.
2. *Michaja*, de zoon van Gemarja. Deze kleinzoon deelt aan de vorsten mee dat de boekrol van Jeremia door Baruch wordt voorgelezen *(Jr 36:11-25)*.

Jeremia 27

De boodschap voor de gezanten | *verzen 1-11*

> *1 In het begin van het koningschap van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, kwam dit woord van de HEERE tot Jeremia: 2 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Maak u banden en jukken en leg die op uw nek, 3 en stuur ze naar de koning van Edom, naar de koning van Moab, naar de koning van de Ammonieten, naar de koning van Tyrus en naar de koning van Sidon, door de hand van de gezanten die naar Jeruzalem komen naar Zedekia, de koning van Juda. 4 U moet hun gebieden tegen hun heren te zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zo moet u zeggen tegen uw heren: 5 Ík heb de aarde gemaakt, de mens en het vee die op het aardoppervlak zijn, door Mijn grote kracht en door Mijn uitgestrekte arm, en Ik geef haar aan wie het in Mijn ogen goed is. 6 Welnu, Ík heb al deze landen gegeven in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, Mijn dienaar. Zelfs ook de dieren van het veld heb Ik hem gegeven om hem te dienen. 7 Alle volken zullen hem, zijn zoon, en zijn kleinzoon dienen, totdat ook voor zijn land de tijd komt dat machtige volken en grote koningen zich door hem laten dienen. 8 En het zal gebeuren [dat] het volk of het koninkrijk dat hem, Nebukadnezar, de koning van Babel, niet wil dienen, en dat niet zijn nek wil geven onder het juk van de koning van Babel, dat volk – spreekt de HEERE – zal Ik straffen met het zwaard, met de honger en met de pest, totdat Ik hen omgebracht zal hebben door zijn hand. 9 U dan, luister niet naar uw profeten, naar uw waarzeggers, naar uw dromers, naar uw wolkenduiders en naar uw tovenaars, die tegen u zeggen: U mag de koning van Babel niet dienen. 10 Want zij profeteren u leugen, om u ver uit uw land te brengen, zodat Ik u verdrijf en u omkomt. 11 Maar het volk dat zijn nek zal voegen onder het juk van de koning van Babel en hem zal dienen, dat zal Ik in zijn [eigen] land laten, spreekt de HEERE, en het zal dat bewerken en daarin wonen.*

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia in het begin van het koningschap van Jojakim *(vers 1)*. [NB Hier moet hoogstwaarschijnlijk Zedekia in plaats van Jojakim gelezen worden *(verzen 3,12; Jr 28:1)*.] Jeremia vertelt wat de HEERE hem heeft opgedragen *(vers 2)*. Hij moet iets uitbeelden, waardoor de boodschap des te duidelijker overkomt. Wat wordt uitgebeeld,

verlevendigt de boodschap. Jeremia moet met banden en jukken op zijn nek gaan rondlopen. Het juk en de banden zijn symbolen van onderwerping, slavernij en ballingschap.

Hierdoor laat hij de toestand van ellendige slavernij zien die zeker zal komen als zijn boodschap verworpen wordt. Hij moet zijn boodschap niet alleen aan Gods volk brengen, maar ook aan vijf andere volken *(vers 3)*. Hij is ook de profeet van de volken *(Jr 1:10)*. Dat deze boodschap ook naar de volken gaat, is een bewijs van Gods genade.

Het lijkt erop dat deze volken een verbond met Juda willen sluiten. Dat deze volken zich tot voor kort nog vijandig tegen Israël hebben gedragen, schijnt vergeten te zijn omdat ze nu dezelfde vijand hebben als Israël. Ze zoeken de steun van Israël om zich samen sterk te maken tegen de koning van Babel en zich zo aan Gods tucht te onttrekken. Daarvoor hebben ze gezanten naar Zedekia gestuurd. Maar dit, waarschijnlijk geheime, overleg is voor de HEERE niet verborgen. Hij heeft een woord voor al deze gezanten dat Hij openlijk door Zijn dienaar laat verkondigen.

Jeremia moet tegen die gezanten de woorden van de HEERE van de legermachten, de God van Israël, spreken *(vers 4)*. God is de almachtige God en in het bijzonder de God van Israël, maar Hij is ook de God van de volken *(Rm 3:29)*. Hij stelt Zich aan de volken voor als de Schepper van de aarde, de mens en het vee *(vers 5)*. Ook wijst Hij op Zijn grote kracht waarmee Hij elk volk en ieder mens op aarde een plaats geeft zoals het goed is in Zijn ogen.

Hij, Die groot in kracht is, heeft de heerschappij over de aarde, mens en dier, in de hand van Nebukadnezar gegeven, die Hij *"Mijn dienaar"* noemt *(vers 6)*. De dieren worden genoemd om aan te geven hoe verstrekkend het gezag van Nebukadnezar is *(Jr 28:14; Dn 2:38)*. De HEERE heeft ook de tijdsduur van de heerschappij van Nebukadnezar bepaald *(vers 7)*. Hij zal nog worden opgevolgd door zijn zoon Evil Medorach *(Jr 52:31)* en zijn kleinzoon Belsazar *(Dn 5:2)*.

Overal waar de mensenkinderen wonen, heeft Hij de dieren van het veld en de vogels in de lucht in uw hand gegeven. Hij heeft u aangesteld tot heerser over dit alles. U bent dat gouden hoofd. (Dn 2:38)

Hoewel zijn heerschappij niet kortdurend zal zijn, komt ook voor hem de tijd dat zijn heerschappij hem wordt ontnomen *(Dn 5:30)* en hij

In diezelfde nacht werd Belsazar, de koning van de Chaldeeën, gedood. (Dn 5:30)

zelf andere volken zal dienen. Het bewijst dat God alle volken in Zijn hand heeft. Hij geeft ze in de hand van Nebukadnezar, maar Hij maakt ook een einde aan het rijk van Nebukadnezar.

Als wij naar de geschiedenis van de volken kijken, lijkt het alsof God Zich niet met hen bemoeit. Hier zien wij dat de volken net zo goed onder Zijn bestuur staan als Zijn eigen volk. Niet de heersers van de wereld regeren, maar God regeert. We moeten in Gods heiligdom zijn, het heiligdom van Zijn Woord, om dat te zien.

God laat ongehoorzaamheid aan Zijn bevel niet ongestraft *(vers 8)*. Wie zich niet aan Nebukadnezar onderwerpt, verzet zich tegen Zijn wil. De straf daarvoor is dat Hij dat volk of koninkrijk zal overgeven aan zwaard, honger en pest. Daardoor zal Hij zijn kracht breken en zal Hij het door zijn hand ombrengen. Wie het juk van Babel van zijn hals werpt, zal zich nog grotere ellende op de hals halen.

Jeremia waarschuwt de gezanten om niet te luisteren naar al die mensen die hen oproepen om de koning van Babel niet te dienen *(vers 9)*. Het zijn geen dienaren van God, maar *"uw profeten, ... uw waarzeggers"* enzovoort, allemaal mensen van deze vijf koninkrijken die onder demonische invloed staan. Dat maakt het verschil. De valse profeten zijn een internationaal kwaad. In tijden van crisis dienen allerlei toekomstvoorspellers zich aan die wel even zullen zeggen hoe het zal gaan. Ze vinden een goede aftrek voor hun boodschap, want mensen willen wel geïnformeerd worden over de toekomst, als het maar niet door de waarheid is.

Deze mensen spreken allemaal leugens uit waardoor ze ver uit hun land zullen worden gebracht, waaruit de HEERE hen verdrijft en zij omkomen *(vers 10)*. Wie echter luistert naar de HEERE en zich aan de koning van Babel overgeeft, zal in zijn land worden gelaten *(vers 11)*. Hij zal daarin wonen en dat bewerken voor zijn levensonderhoud, zodat hij daar in leven blijft.

Toespraak tot Zedekia | *verzen 12-15*

> *12 Daarop sprak ik tot Zedekia, de koning van Juda, overeenkomstig al deze woorden: Breng uw nekken onder het juk van de koning van Babel, dien hem en zijn volk, en u zult leven. 13 Waarom zouden u en uw volk sterven door het zwaard, door de honger en door de pest, zoals de HEERE gesproken heeft*

van het volk dat niet de koning van Babel wil dienen? 14 Luister dan niet naar de woorden van de profeten die tegen u zeggen: U mag de koning van Babel niet dienen, want zij profeteren u leugen. 15 Want Ik heb hen niet gezonden, spreekt de HEERE, zij profeteren in Mijn Naam leugen, zodat Ik u zal verdrijven en u zult omkomen, u en de profeten die tegen u profeteren.

Na zijn woorden tot de vijf volken richt Jeremia nu het woord tot Zedekia en roept hem op zich over te geven aan de koning van Babel *(vers 12)*. Hij doet een beroep op zijn nuchtere verstand *(vers 13)*. Waarom zullen ze sterven? Niemand wil toch dood? Maar dat is wel wat hem en zijn volk te wachten staat als ze in ongehoorzaamheid aan wat God heeft gezegd de koning van Babel niet willen dienen.

Hij moet niet luisteren naar de leugenprofeten die het tegendeel beweren door te zeggen dat ze de koning van Babel niet moeten dienen *(vers 14)*. Jeremia zegt er duidelijk bij dat die profeten niet door de HEERE gezonden zijn en dat zij in Zijn Naam leugen profeteren *(vers 15)*. Het gevolg is dat Zedekia met zijn profeten zal omkomen.

Het is hetzelfde als vandaag. De mensen geloven iedereen liever dan een echte profeet van de HEERE. De reden daarvan is duidelijk. Een echte profeet roept op tot bekering, tot een breken met de zonde. Dat wil een mens niet. Hij wil zijn eigen leven blijven leven. Tot dat laatste sporen de valse profeten aan met hun valse beloften van vrede.

Waarschuwing voor priesters en volk | *verzen 16-22*

> *16 Ook tot de priesters en heel dit volk sprak ik: Zo zegt de HEERE: Luister niet naar de woorden van uw profeten, die tegen u profeteren: Zie, de voorwerpen van het huis van de HEERE worden nu snel uit Babel teruggebracht, want zij profeteren u leugen. 17 Luister niet naar hen. Dien de koning van Babel, en u zult leven. Waarom zou deze stad [tot] een puinhoop worden? 18 Maar als zij profeten zijn en als het woord van de HEERE bij hen is, laten zij toch bij de HEERE van de legermachten erop aandringen dat de voorwerpen die in het huis van de HEERE, in het huis van de koning van Juda en in Jeruzalem zijn overgebleven, niet in Babel terechtkomen. 19 Want zo zegt de HEERE van de legermachten over de pilaren, over de zee, en over de onderstellen en over de rest van de voorwerpen die in deze stad zijn overgebleven, 20 die Nebukad*

> *nezar, de koning van Babel, niet heeft meegenomen, toen hij Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda, van Jeruzalem naar Babel in ballingschap voerde, met al de edelen van Juda en Jeruzalem – 21 ja, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, over de voorwerpen die [in] het huis van de HEERE, het huis van de koning van Juda en [in] Jeruzalem zijn overgebleven: 22 Naar Babel zullen zij gebracht worden en daar zullen ze zijn tot de dag dat Ik ernaar zal omzien, spreekt de HEERE. Dan zal Ik ze weghalen en naar deze plaats terugbrengen.*

Jeremia heeft na zijn woorden voor de vijf volken en voor koning Zedekia ook een woord voor de priesters en voor het volk *(vers 16)*. Hij spreekt tot hen over de voorwerpen van het huis van de HEERE. Het gaat over hun dienst aan God. De voorwerpen die nodig zijn om God te dienen, zullen binnenkort worden teruggebracht uit Babel, zo profeteren althans de valse profeten. Valse profeten vertellen politieke en godsdienstige leugens. Politiek en godsdienst worden handig met elkaar verbonden. Leugenprofeten gaan altijd in tegen Gods Woord, zowel in het dienen van de overheid als in het dienen van God. Ze geven niet aan de keizer wat van de keizer is en ook geven ze niet aan God wat van God is *(Lk 20:22-26)*.

Jeremia weerspreekt de leugenprofeten zonder omhaal van woorden. De priesters en het volk moeten niet naar hen luisteren *(vers 17)*. Als ze naar de HEERE luisteren en de koning van Babel dienen, zullen ze leven. Laat ze dat toch inzien! Waarom zou de stad tot een puinhoop worden? Als die profeten echte profeten zijn, kunnen ze dat bewijzen door er bij de HEERE op aan te dringen dat het restant aan voorwerpen van de tempel niet in Babel terechtkomt *(vers 18)*. Echte profeten zijn bidders. Gebed is gemeenschap met God hebben. Het is beter om te bidden voor wat er nog is, dan om te denken aan wat verloren is gegaan.

Als wij ons buigen voor Gods tucht, zullen we er bij God op aandringen dat niet alles naar Babel wordt weggevoerd. De voorwerpen die ons nog zijn overgebleven, zullen door ons gebruikt kunnen worden in de aanbidding. Wij hebben niet meer alles wat de eerste gemeente had, maar wat we hebben, moeten we vasthouden en de Heer ermee verheerlijken. Hij zal dan ook nog bepaalde aspecten die verloren zijn gegaan, terugbrengen, zoals ook in de dagen van de terugkeer uit Babel is gebeurd. Toen is het tempelgerei weer mee teruggekomen *(Ea 1:7-11)*.

Wat nog in de tempel is overgebleven, zijn enkele grote voorwerpen en nog enkele andere voorwerpen *(vers 19)*. Die heeft Nebukadnezar bij zijn tweede wegvoering, toen hij Jechonia en al de edelen in ballingschap voerde, niet meegenomen *(vers 20)*. De HEERE heeft over die achtergebleven voorwerpen wel een woord *(vers 21)*. Ze zijn voor Zijn aandacht, net zoals ze voor de aandacht van de valse profeten zijn. Maar terwijl de valse profeten niet van het wegvoeren ervan willen horen, integendeel zeggen dat de weggevoerde voorwerpen weer snel terugkomen, zegt de HEERE dat die voorwerpen ook naar Babel zullen worden gebracht.

Er komt echter een dag dat de HEERE ernaar zal omzien. Dit is een geweldig woord van troost voor allen die Hem trouw willen zijn. De HEERE zal de weggevoerde voorwerpen terugbrengen naar Jeruzalem. Hij zal dat Persoonlijk doen, uiteraard door de teruggekeerde ballingen.

Jeremia 28

Hananja spreekt Jeremia tegen | *verzen 1-4*

> *1 Het gebeurde in hetzelfde jaar, aan het begin van het koningschap van Zedekia, de koning van Juda, in het vierde jaar, in de vijfde maand, [dat] de profeet Hananja, de zoon van Azzur, die uit Gibeon [kwam], voor de ogen van de priesters en van heel het volk in het huis van de HEERE tegen mij zei: 2 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ik zal het juk van de koning van Babel breken! 3 Binnen twee volle jaren breng Ik alle voorwerpen van het huis van de HEERE naar deze plaats terug, die Nebukadnezar, de koning van Babel, uit deze plaats heeft meegenomen en naar Babel heeft gebracht. 4 Ook breng Ik Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda, en alle ballingen van Juda die in Babel zijn gekomen, naar deze plaats terug, spreekt de HEERE, want Ik breek het juk van de koning van Babel.*

Uit *vers 1* blijkt dat het eerste vers van het vorige hoofdstuk ook het koningschap van Zedekia betreft *(Jr 27:1)*. In het vierde jaar van Zedekia treedt er een valse profeet op, Hananja. Deze man komt uit Gibeon, een plaats met een godsdienstige historie. Daar heeft de tabernakel gestaan in de laatste dagen van David en de eerste dagen van Salomo. Deze plaats heeft traditie.

Hananja waagt het in de Naam van de HEERE van de legermachten de valse profetie uit te spreken dat de HEERE het juk van de koning van Babel binnenkort zal breken *(vers 2)*. Hij doet dat *"voor de ogen van de priesters en van heel het volk"*. Met zijn valse profetie beïnvloedt hij zowel de godsdienstige leiders als het gewone volk. Hij laadt daarmee een grote verantwoordelijkheid op zich.

Wat hij zegt, druist volledig in tegen wat Jeremia, de profeet uit Anathoth, in de Naam van de HEERE heeft gesproken. Hierdoor wordt het volk met twee tegengestelde boodschappen geconfronteerd die allebei in de Naam van de HEERE zijn uitgesproken. Wat moeten ze geloven? Ze geloven niet

de woorden van de HEERE, maar de boodschap die hen het meeste bevalt, de boodschap van een spoedig herstel. Mogelijk is de aanleiding daartoe het verbond dat Zedekia met andere naties heeft gesloten om zich gezamenlijk tegen Babel te verweren *(Jr 27:3)*. Menselijke inspanningen om zich te bevrijden van een juk spreken hen meer aan dan zich voor de HEERE te verootmoedigen.

Hananja is zelfs zo vermetel te zeggen dat binnen twee volle jaren de HEERE alle voorwerpen van de tempel uit Babel terugbrengt naar Jeruzalem *(vers 3)*. Hij benadrukt het tijdselement door dat als eerste te noemen. Ook voorspelt hij de terugkeer van Jechonia en alle ballingen *(vers 4)*. Ook dat doet hij in de Naam van de HEERE. Hieruit blijkt dat zijn voorkeur en ook die van het volk uitgaat naar Jechonia boven Zedekia. Nog eens spreekt hij het uit dat de HEERE het juk van de koning van Babel zal breken.

Jeremia's beroep op het verleden | *verzen 5-9*

> *5 Toen zei de profeet Jeremia tegen de profeet Hananja voor de ogen van de priesters en voor de ogen van heel het volk, die in het huis van de HEERE stonden, 6 – toen zei de profeet Jeremia: Amen, zo doe de HEERE! Moge de HEERE de woorden die u geprofeteerd hebt, bevestigen door de voorwerpen van het huis van de HEERE en door alle ballingen uit Babel terug te brengen naar deze plaats. 7 Maar luister toch naar dit woord, dat ik spreek ten aanhoren van u en ten aanhoren van heel het volk: 8 De profeten die vóór mij en vóór u vanouds geweest zijn, die hebben tegen vele landen en tegen grote koninkrijken geprofeteerd van oorlog, van onheil en van pest. 9 [Maar] van de profeet die profeteert van vrede, als het woord van die profeet uitkomt, van die profeet zal erkend worden dat de HEERE hem in waarheid heeft gezonden.*

Jeremia richt zich tot de profeet Hananja, terwijl de priesters en het volk staan toe te kijken *(vers 5)*. Hier staat profeet tegenover profeet. Hananja staat ogenschijnlijk sterk. Hij heeft een krachtige, aangename boodschap, die er bij het volk goed ingaat. Jeremia heeft een zwak voorkomen. Hij staat met een juk op zijn nek en heeft een onaangename boodschap. Maar we zien in Jeremia hoe Gods kracht in zwakheid werkt.

Jeremia spreekt niet voor hun oren, maar voor hun *"ogen"*. Zij staan erbij en kijken ernaar. Met een 'amen' stemt Jeremia in met wat Hananja heeft

gezegd *(vers 6)*. Hij bedoelt daarmee dat hij wel zou willen dat Hananja gelijk heeft. Hij weet echter dat het niet zo is. De ballingschap zal niet twee jaar, maar zeventig jaar duren. Dat heeft de HEERE gesproken. De tijd zal leren dat de profetie van Hananja een leugenprofetie is *(Dt 13:1-5)*.

Dan richt hij zich tot de oren van Hananja en tot de oren van het volk *(vers 7)*. Hij wijst erop dat Hananja en hij niet de eerste profeten zijn *(vers 8)*. Er zijn al heel wat profeten voor hen geweest. We kunnen daarbij denken aan Jesaja, Amos, Micha. Tegen wie en wat hebben zij geprofeteerd? Ze hebben tegen vele landen en grote koninkrijken geprofeteerd *"van oorlog, van onheil en van pest"*. Ze hebben geen aangename boodschap gebracht. Dat dit echte profeten zijn, kunnen ze allemaal weten. Ze hebben immers gezien dat hun profetieën zijn uitgekomen.

Van de profeet die van vrede profeteert, dat is Hananja, moet dat nog blijken. Als de voorspelde vrede uitkomt, zal van die profeet erkend worden dat de HEERE hem in waarheid heeft gezonden *(vers 9; Dt 18:20-22)*. Jeremia kan zo spreken omdat hij weet dat Hananja een leugenprofeet is. Het kenmerk van een leugenprofeet is dat hij altijd voorspoed voorspelt zonder er enige voorwaarde aan te verbinden en zonder de noodzaak van bekering.

Het antwoord van Hananja | *verzen 10-11*

> *10 Toen nam de profeet Hananja het juk van de nek van de profeet Jeremia af en brak het. 11 En Hananja zei voor de ogen van heel het volk: Zo zegt de HEERE: Zo zal Ik binnen twee volle jaren het juk van Nebukadnezar, de koning van Babel, van de nek van alle volken breken. En de profeet Jeremia ging zijns weegs.*

Hananja zou gewillig moeten zijn om op de HEERE te wachten of zijn profetie ook zou uitkomen. Hij weet echter dat hij zijn profetie verzint. Wat Jeremia zegt, maakt hem bang. Hij is te trots om toe te geven dat hij leugen profeteert. Zijn reactie bestaat uit een daad en een verklaring daarvan. Om indruk te maken op het volk onderstreept hij zijn woorden met een gewelddadige actie. Hij neemt het juk van de nek van de profeet Jeremia en breekt het *(vers 10)*. Hij kan het niet langer aanzien. Dit juk, dit symbool van onderwerping en onderdrukking, is een doorn in zijn oog. Dat moet stuk. Alsof daarmee de betekenis ervan ook tenietgedaan zou zijn.

Het volk staat erbij en kijkt ernaar *(vers 11)*. Hananja voegt aan zijn daad de verklaring toe die het volk aangenaam in de oren zal hebben geklonken. Als hij de betekenis van zijn daad uitlegt, begint hij zijn woorden weer met de formule die echte profeten gebruiken. Weer misbruikt hij de Naam van de HEERE.

We horen geen reactie van de priesters of het volk. Zij zullen instemmend hebben geknikt bij de woorden die Hananja spreekt. Dit is tenminste taal van hoop, vinden ze. Verlossing op korte termijn. Ook Jeremia reageert niet, maar gaat *"zijns weegs"*. Hij gaat geen woordenstrijd aan. Soms is het beter te zwijgen en weg te gaan, dan nog langer tegen een leugenprofeet in te gaan. Hij weet dat hij de HEERE aan zijn zijde heeft.

Hierin is Jeremia een voorbeeld voor iedere dienaar van de Heer. Hij heeft krachtig getuigd tegen het kwaad voor koningen en vorsten, voor priesters en volk. Hier doet hij dat niet meer. Hij is uitgepraat met Hananja en begint geen woordenstrijd *"die tot niets dient dan tot ondergang van de hoorders" (2Tm 2:14)*. Het is goed om op zeker moment niet meer in te gaan op de beweringen van de tegenstanders van God en Zijn Woord. Jeremia laat het aan de HEERE over om tussen een profeet en een profeet te oordelen.

Jeremia's krachtiger verklaring | *verzen 12-14*

> *12 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia, nadat de profeet Hananja het juk van de nek van de profeet Jeremia had gebroken: 13 Ga tegen Hananja zeggen: Zo zegt de HEERE: Jukken van hout hebt u gebroken, nu zult u in plaats daarvan jukken van ijzer maken. 14 Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ik heb een juk van ijzer gelegd op de nek van al deze volken, om Nebukadnezar, de koning van Babel te dienen, en zij zullen hem dienen, ja, Ik heb hem ook de dieren van het veld gegeven.*

De HEERE spreekt tot Jeremia, nadat *"de profeet Hananja"* het juk van de nek van *"de profeet Jeremia"* had gebroken *(vers 12)*. Zowel Jeremia als Hananja wordt in hun confrontatie telkens weer profeet genoemd. Het is een grote beproeving te worden tegengestaan door mensen die dezelfde positie in Gods volk hebben. Jeremia heeft de zaak in de handen van de HEERE gegeven. Van Hem krijgt hij nu de opdracht tegen Hananja te profeteren *(vers 13)*.

..., zult u uw vijanden, die de HEERE op u af zal sturen, dienen met honger en dorst, met naaktheid en gebrek aan alles. Hij zal u een ijzeren juk op de hals leggen, totdat Hij u wegvaagt. (Dt 28:48)

Hij moet tegen hem zeggen dat de houten jukken die hij heeft gebroken, vervangen zullen worden door ijzeren jukken *(Dt 28:48)*. Het houten juk is het zachte juk van de wil van God. Het ijzeren juk is het harde juk van de zonde. Die jukken zal Hananja zelf maken, dat wil zeggen die komen op hem door zijn eigen schuld. Het aanzetten tot opstand, die niets zal baten, heeft hem alleen maar een nog zwaardere overheersing opgeleverd. De HEERE zal dat doen door Nebukadnezar aan wie Hij de macht over al de volken gegeven heeft, waarbij Hij ook de dieren van het veld in zijn hand heeft gegeven *(vers 14)*.

Dood van de profeet Hananja | *verzen 15-17*

> *15 Toen zei de profeet Jeremia tegen de profeet Hananja: Luister toch, Hananja, de HEERE heeft u niet gezonden. Ú echter hebt dit volk op leugen doen vertrouwen. 16 Daarom, zo zegt de HEERE, zie, Ik ga u wegwerpen van de aardbodem. Dit jaar sterft u, omdat u hebt opgeroepen afvallig te worden van de HEERE. 17 En de profeet Hananja stierf in datzelfde jaar, in de zevende maand.*

Jeremia heeft nog een woord voor Hananja persoonlijk *(vers 15)*. Het is een bewogen woord, een oproep om toch te luisteren en zijn zonde in te zien dat hij niet gezonden is door de HEERE en het volk op leugen heeft doen vertrouwen. Misschien is het een oproep zoals Jozua eens aan Achan heeft gedaan *(Jz 7:19)*. Het oordeel staat evenwel vast. De HEERE gaat hem verwerpen van de aardbodem *(vers 16)*. Hananja heeft opgeroepen afvallig te worden, niet van Babel, maar van de HEERE. Dit is de zonde van de antichrist, van wie Hananja een beeld is *(vgl. Js 22:15-19)*.

In het Hebreeuws is er een woordspeling in *vers 15* en *vers 16*. Omdat de HEERE Hananja *"niet gezonden"* (*lo-selahaka*) heeft, zegt Hij dat Hij hem weg *"zal zenden"* (*mesallehaka*) van de aardbodem, dat wil zeggen dat hij zal sterven. Anders gezegd: Hananja is niet als profeet door de HEERE tot Zijn volk gezonden, maar wordt nu wel door de HEERE uit het leven weggezonden.

Jeremia noemt ook een termijn. Het is de termijn waarbinnen Hananja zal sterven, dat is binnen zeven maanden. Halverwege dat jaar, twee maanden na de aankondiging *(vers 1)*, sterft Hananja door het oordeel van God *(vers 17; vgl. Ez 11:13)*.

Het zijn twee maanden die de HEERE aan zijn leven toevoegt, waarin hij nog gebruik zou hebben kunnen maken van de genade. Of hij dat heeft gedaan, weten we niet. Met zijn dood is het gezag van de ware profeet bevestigd. Deze gebeurtenissen onderstrepen de dienst van Jeremia.

Jeremia 29

Inleiding

De historische situatie van dit hoofdstuk is dat in 597 v.Chr. zo'n drieduizend Joden zijn verbannen met Jojachin, onder wie een aantal priesters en valse profeten, samen met de koninklijke huishouding. In Jeruzalem hoort Jeremia dat sommige verbannen valse profeten een spoedige val van Babel en een snel herstel van de bannelingen voorspellen.

Jeremia schrijft daarom enkele brieven aan de ballingen. Daarin waarschuwt hij hen tegen deze misleiding en spoort hen aan geduldig op Gods tijd te wachten. De eerste brief lezen we in de *verzen 1-23*, de tweede in de *verzen 24-28*, gericht aan Semaja, een valse profeet in Babel, de derde in de *verzen 31-32*.

De brief van Jeremia | *verzen 1-3*

> *1 Dit zijn de woorden van de brief die de profeet Jeremia uit Jeruzalem gestuurd heeft aan de rest van de oudsten van de ballingen, aan de priesters, aan de profeten en aan heel het volk dat Nebukadnezar van Jeruzalem in ballingschap had gevoerd naar Babel 2 – nadat koning Jechonia, de koningin-moeder, de hovelingen, de vorsten van Juda en Jeruzalem, de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem vertrokken waren – 3 door de hand van Elasa, de zoon van Safan, en Gemarja, de zoon van Hilkia, die Zedekia, de koning van Juda, naar Babel gestuurd heeft, naar Nebukadnezar, de koning van Babel:*

Jeremia heeft tot nu toe steeds gesproken tot hen die in het land gebleven zijn. Nu zien we hier dat de HEERE ook begaan is met hen die zijn weggevoerd naar Babel. Jeremia deelt in Zijn gevoelens en schrijft hun een brief *(vers 1)*. De brief is niet alleen aan de oudsten gericht, maar aan alle ballingen.

Onder hen die naar Babel zijn vertrokken, zijn de politieke leiders en ook *"de ambachtslieden en de smeden" (vers 2)*. Deze laatsten zijn de uitvoerders van wat de politiek bedenkt. Door hen allen weg te voeren is zowel de

regering als de uitvoerende macht gebroken en is er niets meer van Israël te vrezen. De koningin-moeder is Nehusta *(Jr 13:18; 2Kn 24:8)*.

Jojachin was achttien jaar oud toen hij koning werd, en hij regeerde drie maanden in Jeruzalem. De naam van zijn moeder was Nehusta, de dochter van Elnathan, uit Jeruzalem. (2Kn 24:8)

Zedekia laat de brief door twee mannen in Babel bezorgen *(vers 3)*. Het kan zijn dat deze mannen een gezantschap zijn dat naar Babel gaat om de belasting af te dragen aan Nebukadnezar en hem te verzekeren van de trouw van Zedekia. Babel staat waarschijnlijk communicatie toe tussen hen die achtergebleven zijn in Juda en de ballingen. De ballingen zijn net zo blootgesteld aan de boodschap van de valse profeten als het volk in Jeruzalem dat is. De hoop op een snel einde aan de ballingschap wordt ook in Babel door de valse profeten verkondigd.

Voorschriften voor het leven in Babel | *verzen 4-9*

> *4 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, tegen alle ballingen die Ik uit Jeruzalem naar Babel in ballingschap heb gevoerd: 5 Bouw huizen en woon [erin], leg tuinen aan en eet de vrucht ervan, 6 neem vrouwen en verwek zonen en dochters, neem vrouwen voor uw zonen en geef uw dochters aan mannen, zodat zij zonen en dochters baren. Word daar talrijk en verminder niet [in aantal]. 7 Zoek de vrede voor de stad waarheen Ik u in ballingschap heb gevoerd. Bid ervoor tot de HEERE, want in haar vrede zult u vrede hebben. 8 Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Laten uw profeten die in uw midden zijn, en uw waarzeggers u niet bedriegen. Luister niet naar uw dromers die u laat dromen, 9 want met leugen profeteren zij tegen u in Mijn Naam. Ik heb hen niet gezonden, spreekt de HEERE.*

Jeremia spreekt in zijn brief namens *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël" (vers 4)*. God blijft de God van Zijn volk, ook al is het in Babel. Jeremia roept in zijn brief op om zich in Babel te vestigen en zich te onderwerpen aan het gezag van de koning van Babel. Dat betekent erkenning van Gods oordeel. Gehoorzaamheid is de basis voor de beloofde zegen.

Ze moeten er alles doen wat bij het normale leven hoort. Ze moeten huizen bouwen om in te wonen en tuinen om van te leven *(vers 5)*. Ook moeten ze er gezinnen stichten *(vers 6)*. Door zich er te vestigen als families zullen er kinderen geboren worden die straks terug zullen kunnen gaan naar het

beloofde land. In de stad waar ze verblijven, moeten ze niet uit zijn op omverwerping van het gezag van hun heidense overheersers, die hun zeker niet welgezind zijn, maar ze moeten de vrede voor hen zoeken *(vers 7)*. Ze krijgen zelfs de opdracht om voor hen te bidden *(vgl. Ea 6:10; Ps 122:6; vgl. Mt 5:43-44)*. Het resultaat zal zijn dat ze dan zelf ook vrede zullen hebben.

Zo kunnen ze aangenaam [reukwerk] offeren aan de God van de hemel, en bidden voor het leven van de koning en zijn zonen. (Ea 6:10)

Jeremia spoort hen aan om zo te leven omdat hun valse profeten die daar bij hen zeggen, zeggen dat de tijd van het verblijf in Babel maar kort zal duren *(vers 8)*. Daarom is het, zo verklaren zij, niet nodig zich er te vestigen. De ballingen moeten echter niet naar hen luisteren, want die profeten profeteren leugen in de Naam van de HEERE *(vers 9)*. Hij heeft hen ook niet gezonden. Ware hoop is gegrond op wat God in Zijn Woord zegt en niet op de dromen van fantasten. Jeremia bevestigt in zijn brief de duur van de ballingschap. Dat is tegelijk ook een bemoediging, want hij spreekt ook van het einde ervan.

Zeventigjarige ballingschap | *verzen 10-14*

> *10 Want zo zegt de HEERE: Voorzeker, pas wanneer zeventig jaren in Babel voorbij zijn, zal Ik naar u omzien en over u Mijn goede woord gestand doen, door u terug te brengen naar deze plaats. 11 Ik immers, Ik ken de gedachten die Ik over u koester, spreekt de HEERE. Het zijn gedachten van vrede en niet van kwaad, [namelijk] om u toekomst en hoop te geven. 12 Dan zult u Mij aanroepen en [heen]gaan, u zult tot Mij bidden en Ik zal naar u luisteren. 13 U zult Mij zoeken en vinden, wanneer u naar Mij zult vragen met heel uw hart. 14 Ik zal door u gevonden worden, spreekt de HEERE, Ik zal een omkeer brengen in uw gevangenschap en u bijeenbrengen uit alle volken en uit alle plaatsen waarheen Ik u verdreven heb, spreekt de HEERE, en Ik zal u terugbrengen naar de plaats vanwaar Ik u in ballingschap heb gevoerd.*

De HEERE heeft de tijdsduur van de ballingschap voor Zijn volk bepaald *(vers 10; Jr 25:11-12)*. Die periode zal niet overschreden worden. Na zeventig jaar zal Hij naar hen omzien. Dan zal Hij Zijn goede woord gestand doen en hen terugbrengen naar Jeruzalem. Hij kent Zijn gedachten over Zijn volk. Het zijn goede gedachten, gedachten van vrede en niet van kwaad.

Zijn gedachten die Hij meedeelt, gaan over de toekomst van Zijn volk waarmee Hij hun hoop wil geven *(vers 11)*. Hij kent die gedachten, het houdt Hem bezig en Hij voert ze uit. Kennen wij Zijn goede gedachten over ons ook? Vertrouwen wij ons eraan toe? Er is voor ons een hoopvolle toekomst *"door [de] opstanding van Jezus Christus uit [de] doden" (1Pt 1:3)*.

Vertrouwen op de goedheid van de HEERE zal blijken uit het aanroepen van en bidden tot Hem *(vers 12)*. Hij zal daarnaar luisteren. Hij laat Zich vinden door wie Hem zoekt en naar Hem vraagt met zijn hele hart *(vers 13)*. De tempeldienst is niet bemiddelend nodig om tot Hem te naderen en de valse profeten zijn daarvoor al helemaal niet nodig.

Wanneer iemand met een oprecht hart tot Hem nadert, zal Hij luisteren en verhoren. Ze mogen zich verlaten voelen, maar Hij zal Zich laten vinden als ze Hem in geest en in waarheid zoeken *(vgl. Jh 4:23-24)*. De HEERE verbindt de bevrijding uit de ballingschap hier aan het gebed van Zijn volk, dat ver verwijderd van de tempel tot Hem wordt gebeden *(vers 14; 1Kn 8:46-51)*. Hoe dit werkt, zien we in wat Daniel doet *(Dn 9:2-3)*.

..., in het eerste jaar van zijn regering, merkte ik, Daniël, in de boeken het aantal jaren op waarover het woord van de HEERE tot de profeet Jeremia gekomen was: zeventig jaar zouden na de verwoesting van Jeruzalem voorbij moeten gaan. Ik richtte mijn gezicht tot de Heere God, [om Hem] te zoeken [in] gebed en [met] smeekbeden, met vasten, en [in] zak en as. (Dn 9:2-3)

Het merendeel van het volk zal de bevrijding niet meemaken, het zijn vooral de jongeren onder hen. Toch worden ook de ouderen ertoe opgeroepen om ervoor te bidden. Daardoor kunnen ze laten zien dat ze de HEERE vertrouwen dat Hij Zijn Woord zal waarmaken en zullen ze de jongeren stimuleren om ook te bidden en te vertrouwen op Zijn toezeggingen voor de toekomst.

Zij die in Jeruzalem gebleven zijn | *verzen 15-19*

> *15 Omdat u gezegd hebt: De HEERE heeft ons profeten in Babel doen opstaan, 16 daarom zo zegt de HEERE van de koning die zit op de troon van David, en van heel het volk dat woont in deze stad, uw broeders die niet met u in ballingschap zijn vertrokken, 17 zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga onder hen het zwaard, de honger en de pest zenden. Ik wil hen maken als de afschuwelijke vijgen die niet te eten zijn vanwege [hun] slechte [kwaliteit]. 18 Ik zal hen achtervolgen met het zwaard, met de honger en met de pest. Ik zal hen tot een schrikbeeld stellen voor alle koninkrijken van de aarde, tot een*

> *vervloeking en tot een verschrikking, tot een aanfluiting en tot smaad onder alle volken waarheen Ik hen verdreven heb, 19 omdat ze naar Mijn woorden niet geluisterd hebben, spreekt de HEERE, toen Ik Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat tot hen heb gezonden. Maar u hebt niet geluisterd, spreekt de HEERE.*

Ook in Babel zijn leugenprofeten van wie het volk zegt dat de HEERE hen heeft doen opstaan *(vers 15)*. Maar het is toch duidelijk dat het woord van Jeremia is uitgekomen, waarmee de valsheid van hun profetieën is vastgesteld? Ondanks dat dit zo is, weigeren ze nog steeds zich te buigen onder Gods oordeel. Nu krijgen ze van de HEERE te horen wat er zal gebeuren met hen die in Jeruzalem zijn achtergebleven, die niet met hen in ballingschap zijn vertrokken *(vers 16)*. Zedekia wordt niet met name genoemd, maar over hem wordt gesproken als *"de koning die zit op de troon van David"*, wat nadruk legt op zijn grote verantwoordelijkheid.

Zij die in Jeruzalem zijn achtergebleven, moeten niet menen dat ze zich aan Gods oordeel kunnen onttrekken. De HEERE zal het zwaard, de honger en de pest onder hen zenden *(vers 17)*. Daardoor zullen ze als afschuwelijke vijgen worden die zo slecht zijn, dat ze niet te eten zijn *(vgl. Jr 24:2-3)*.

De HEERE zal hen weten te vinden als Hij achter hen aan zal trekken met het zwaard, de honger en de pest *(vers 18)*. Behalve dat ze er zelf ellendig aan toe zullen zijn, zullen ze door de HEERE tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken worden gesteld. Niemand zal achting voor hen hebben. Ze zullen een aanfluiting en smaad zijn onder alle volken waarheen ze door de HEERE verdreven zullen zijn. De reden daarvan is dat ze niet naar Zijn woorden hebben geluisterd *(vers 19)*. Dit is de oorzaak van alle ellende in de wereld, voor Gods volk en ieder mens, gelovig of ongelovig.

Aanklacht van twee valse profeten | *verzen 20-23*

> *20 En u, alle ballingen die Ik uit Jeruzalem heb weggezonden naar Babel, hoor het woord van de HEERE. 21 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, van Achab, zoon van Kolaja, en van Zedekia, zoon van Maäseja, die in Mijn Naam leugen tegen u profeteren: Zie, Ik ga hen overgeven in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, en hij zal hen voor uw ogen doodslaan. 22 Aan hen zal een vloek ontleend worden bij alle ballingen van Juda die in Babel zijn: Moge de HEERE u maken als Zedekia en als Achab, die de*

> *koning van Babel heeft geroosterd in het vuur! – 23 omdat zij een dwaasheid in Israël hebben gedaan: zij hebben overspel gepleegd met de vrouwen van hun naasten en spraken in Mijn Naam een leugenwoord, dat Ik hun niet geboden had. Ik ben het Die dat weet en ben [er] Getuige [van], spreekt de HEERE.*

Tot de ballingen komt nog een woord van de HEERE *(vers 20)*. Nog eens herinnert Hij hen eraan dat Hij Zelf hen heeft weggezonden naar Babel. Hij doet dat nadrukkelijk door de oproep: *"Hoor het woord van de HEERE."* Daarin beluisteren we een diepe bewogenheid dat ze naar Hem zullen luisteren, opdat ze niet, zelfs in ballingschap, worden bedrogen door de valse profeten.

Hij wijst hen op twee leugenprofeten, Achab en Zedekia *(vers 21)*. Omdat zij leugen hebben geprofeteerd, zal Hij hen overgeven in de hand van Nebukadnezar die hen voor de ogen van de ballingen zal doodslaan. Nebukadnezar zal dat doen omdat deze twee mannen hebben opgeroepen om zich niet aan hem te onderwerpen. Ze zullen met eigen ogen het lot aanschouwen van hen die de Naam van de HEERE misbruiken en in Zijn Naam leugen profeteren.

Hun namen zullen zij in gedachtenis houden *(vers 22)*. Die zullen steeds genoemd worden als een spreekwoordelijke vloek. Zo zullen ze de waarschuwing doorgeven om zich niet tegen de koning van Babel en meer nog tegen de HEERE te verzetten. Doen ze dat wel, dan zullen ze net als zij in het vuur geroosterd worden. Het lijkt erop dat de verbranding een algemene doodstraf in Babel is. We zien dat ook bij de vrienden van Daniël *(Dn 3:19-22)*.

De HEERE deelt mee waarom Hij hen aan dit oordeel prijsgeeft *(vers 23)*. Ze hebben zedeloos geleefd door overspel met de vrouwen van hun naasten te plegen. Daarnaast hebben ze ook leugen geprofeteerd. Deze twee gaan altijd samen. Wie in zedeloosheid leeft, leeft in de leugen en verspreidt de leugen. Gods oordeel daarover sluimert niet.

Veroordeling van Semaja | *verzen 24-32*

> *24 Tegen Semaja, de Nechelamiet, moet u zeggen: 25 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Omdat ú brieven in uw [eigen] naam verstuurd hebt naar heel het volk dat in Jeruzalem is, en naar Zefanja, de zoon*

van Maäseja, de priester, en naar al de priesters: 26 De HEERE heeft u tot priester aangesteld in plaats van de priester Jojada om opzichters te zijn [in] het huis van de HEERE over iedereen die krankzinnig is en zich voor profeet uitgeeft, opdat u die vastzet in een blok en met een ketting aan de hals: 27 Nu dan, waarom hebt u Jeremia uit Anathoth, die zich bij u uitgeeft voor profeet, niet bestraft? 28 Want daarom heeft hij tot ons [naar] Babel [de boodschap] gestuurd: Het gaat lang duren. Bouw huizen en woon [erin], leg tuinen aan en eet de vrucht ervan. 29 De priester Zefanja las deze brief voor ten aanhoren van de profeet Jeremia. 30 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia: 31 Stuur aan alle ballingen [deze boodschap]: Zo zegt de HEERE van Semaja, de Nechelamiet: Omdat Semaja u geprofeteerd heeft, terwijl Ík hem niet heb gezonden, en heeft gemaakt dat u op leugen vertrouwt, 32 daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga Semaja, de Nechelamiet, en zijn nageslacht straffen. Hij zal niemand hebben die woont in het midden van dit volk. Hij zal niet het goede zien dat Ik doen zal aan Mijn volk, spreekt de HEERE, want hij heeft opgeroepen afvallig te worden van de HEERE.

Er is ook een woord voor Semaja, de Nechelamiet *(vers 24)*. Deze man heeft brieven geschreven in zijn eigen naam en vanuit Babel naar Jeruzalem gestuurd. In die brieven richt hij zich tot het volk en de priesters *(vers 25)*. Vooral de priester Zefanja spreekt hij aan om zijn taak als opzichter in het huis van de HEERE waar te nemen, een taak die deze heeft gekregen in plaats van de priester Jojada *(vers 26)*. Hij wijst de priesters erop dat zij, vanwege hun verantwoordelijkheid, verplicht zijn om iedereen die de krankzinnige gedachte heeft een profeet te zijn *(vgl. Hs 9:7b)* in de gevangenis te gooien en zo te ketenen dat hij onmogelijk nog tot het volk kan spreken.

De profeet is dwaas,
de man met de geest is krankzinnig.
(Hs 9:7b)

Als dit dan zo is, waarom laten ze dan die krankzinnige Jeremia vrij rondlopen *(vers 27)*? Die man geeft zich uit voor een profeet die het nota bene gewaagd heeft een brief naar hen in Babel te sturen met daarin de boodschap dat ze daar lang zullen blijven en er huizen moeten bouwen en tuinen moeten aanleggen om de vrucht ervan te eten *(vers 28)*. Zo'n man moet toch de mond worden gesnoerd, zodat hij zijn leugenpraat niet verder kan verspreiden? De priester Zefanja leest Jeremia de brief voor *(vers 29)*. Waar-

om hij dat doet, is niet duidelijk. Is het om hem te intimideren, of is het om hem te waarschuwen?

Na dit woord van een mens komt het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 30)*. Jeremia moet namens Hem alle ballingen een nieuwe boodschap sturen, dit keer over Semaja *(vers 31)*. Daarin verklaart de HEERE hoe het werkelijk is. Semaja heeft geprofeteerd, maar heeft dat op eigen initiatief gedaan. De inhoud van zijn profetie is leugen en de uitwerking ervan is dat het volk op leugen vertrouwt en niet op het woord van de HEERE.

De HEERE verklaart dat Hij Semaja en ook zijn nageslacht zal straffen *(vers 32)*. De straf is zwaar. Hij zal niemand hebben die tot Gods volk behoort en er deel van uitmaakt. Zelf zal hij *"niet het goede zien"* dat de HEERE aan Zijn volk zal doen. Dit *"goede"* wordt in de volgende hoofdstukken, *Jeremia 30*-33, nader verklaard. Semaja staat er zelf helemaal buiten, maar ook zijn nageslacht. De weg van God af ga je nooit alleen. Zijn nageslacht deelt in dat lot omdat zij zelf ervoor hebben gekozen gehoor te geven aan de oproep van hun vader om afvallig te worden van de HEERE.

Jeremia 30

Inleiding

Tot nu toe hebben we in dit boek profetieën van Jeremia gehoord die, op enkele passages na *(Jr 2:1-3; 3:14-17; 16:14-15; 23:1-8; 24:4-7)*, allemaal dreigend en somber van karakter zijn. In *Jeremia 30-33* verandert het profetisch perspectief naar hoofdzakelijk hoopvol. Dit is te meer opmerkelijk omdat de profetieën in *Jeremia 32-33* zijn gegeven in het tiende jaar van Zedekia, dat wil zeggen vlak voor de definitieve val van Jeruzalem. De hoofdgedachte van deze hoofdstukken is dat Israël als natie niet zal vergaan.

Terugkeer uit ballingschap | *verzen 1-3*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Schrijf voor u al de woorden die Ik tot u gesproken heb, in een boek. 3 Want zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik een omkeer zal brengen in de gevangenschap van Mijn volk, Israël en Juda, zegt de HEERE, en Ik hen zal terugbrengen naar het land dat Ik hun vaderen gegeven heb, en zij zullen het in bezit nemen.*

Deze verzen zijn de inleiding op *Jeremia 30-31*. Ze gaan over het hoopvolle thema van het herstel van het volk. In deze verzen wordt duidelijk en ondubbelzinnig vastgesteld dat het volk in het land zal terugkeren. De HEERE zegt dat in een nieuw woord tegen Jeremia *(vers 1)*. We komen hier op een hoogtepunt.

"Het woord" dat tot Jeremia komt, houdt een bijzondere opdracht in. Het heeft geen betrekking op een prediking of het overbrengen van een boodschap, maar is in de eerste plaats voor hemzelf bedoeld. Omdat hij een type van het gelovig overblijfsel is, is het ook voor hen bedoeld. Hij krijgt de opdracht om alles wat de HEERE heeft gesproken, in een boek te schrijven *(vers 2)*. Daarbij lijkt het vooral te gaan om *Jeremia 30-33* *(vgl. Jr 36:2)*. Wat geschreven staat, geeft zekerheid en controlemogelijkheden. Anderen hebben ook hun woorden in een boek geschreven, zoals Mozes *(Ex 17:14; Dt 31:24)*, Jozua *(Jz 24:26)*, Jesaja *(Js 8:1; 30:8)*, Nahum *(Na 1:1)*, Habakuk *(Hk 2:2)*.

Jeremia 30-33 zijn een apart boek in dit boek. Dit 'boek' van vier hoofdstukken wordt wel 'het troostboek' genoemd omdat het vol met vertroostingen en beloften staat. Deze hoofdstukken bevatten de zekerheid van hun voortbestaan. In een tijd dat zoveel Joden in ballingschap zijn, moet dat voor hen die geloven wel een grote troost zijn. Er staan profetieën over het vrederijk en over de Heer Jezus in, want dan en door Hem wordt alles vervuld wat in deze hoofdstukken wordt beloofd. Ze hebben ook een praktische betekenis voor ons die nu al in het koninkrijk leven, al bestaat dat koninkrijk nu nog in verborgen vorm *(Rm 14:17)*. In geestelijk opzicht kunnen wij nu al een dergelijk herstel beleven.

Bovenal kennen we door het geïnspireerde Woord de waarheid van God. We zien de bevestiging van wat Hij heeft gezegd als vervuld wordt wat Hij heeft gezegd. Hier spreekt Hij met betrekking tot Zijn plan om in de gevangenschap van zowel Israël als Juda een omkeer te brengen *(vers 3)*. Het gaat om het herstel van de twaalf stammen. Israël is in verstrooiing en Juda in ballingschap. Zij zullen weer als één volk in het land van de vaderen zijn. Dat is nu nog niet zo en het is ook niet gebeurd bij de terugkeer uit Babel. De terugkeer uit Babel is onvolkomen, zowel in aantal als in toestand.

De tijd van benauwdheid voor Jakob | *verzen 4-7*

> *4 Dit zijn de woorden die de HEERE gesproken heeft tot Israël en tot Juda. 5 Want zo zegt de HEERE:*
>
> *Een schrikwekkende stem hebben wij gehoord,*
> *angst is er, geen vrede.*
> *6 Vraag toch en zie*
> *of een man baren kan?*
> *Waarom heb Ik [dan] iedere man gezien*
> *[met] zijn handen op zijn heupen als een barende [vrouw],*
> *en [waarom] zijn alle gezichten lijkbleek weggetrokken?*
> *7 Wee!*
> *Want die dag is groot,*
> *er is er geen als hij.*
> *Het is een tijd van benauwdheid voor Jakob,*
> *toch zal hij daaruit verlost worden.*

De woorden van de HEERE betreffen de twaalf stammen, die nu nog gedeeld zijn in tien stammen, *"Israël"*, en twee stammen, *"Juda" (vers 4)*. Hij spreekt tot hen allen. Zijn woorden betreffen het geheel. De woorden die Jeremia van de HEERE moet doorgeven, bevatten aanvankelijk geen woorden van hoop, maar zijn die van *"een schrikwekkende stem" (vers 5)*. Als de bevrijding komt, zal het volk zich in de diepste ellende bevinden, in grote angst. Er is geen enkel uitzicht op vrede.

Met een vraag wijst de HEERE op de ontzetting van die tijd. Hij wil dat er wordt nagedacht over de oorzaak ervan. De voorzegde gebeurtenissen bewerken bij de mannen een enorme, panische angst die vergeleken wordt met de barensweeën van een zwangere *(vers 6)*. Alle gezichten zijn lijkbleek weggetrokken door de aanblik van de rampen die over hen komen en waartegen elk verzet zinloos is.

Wat er dan gebeurt, maakt die dag – waarmee een periode wordt bedoeld – tot een dag die zijn weerga niet kent in de hele geschiedenis van Gods volk *(vers 7)*. De uitroep *"wee"* past bij die dag. Die dag is de periode van *"een tijd van benauwdheid van Jakob" (vgl. Mt 24:21)*. Tegelijk komt ook de vertroosting of bemoediging: *"Toch zal hij daaruit verlost worden."* Als de nood het hoogst is, komt de HEERE Zijn volk te hulp en zal het bevrijden.

Want er zal dan een grote verdrukking zijn zoals er niet geweest is van [het] begin van [de] wereld af tot nu toe en er ook geenszins meer zal komen. (Mt 24:21)

In de profetische Schriften staan veel verwijzingen naar deze unieke tijd van benauwdheid van Jakob *(Jr 46:10; Js 2:12-21; 13:6; 34:1-8; Ez 30:3; Jl 1:15; 2:1-2,11; Dn 12:1; Am 5:18-20; Mi 1:2-5; Zf 1:2-3:8; Zc 14:1-8,12-15)*. De verdrukking zal uitmonden in zowel fysieke als geestelijke bevrijding *(vgl. Zc 12:10-14; 13:1)* die zodanig zal zijn, dat Israël nooit meer door een natie zal worden onderworpen. Dit kan niet worden gezegd van welke bevrijding ook die tot nu heeft plaatsgevonden. De toezegging *"toch zal hij daaruit verlost worden"*, verwijst naar een ook nu nog toekomstige tijd.

Bevrijd van verdrukking | *verzen 8-11*

> *8 Want op die dag zal het geschieden, spreekt de HEERE van de legermachten, [dat] Ik zijn juk van uw nek zal breken en uw banden zal verscheuren. Vreemden zullen zich niet meer door hem laten dienen, 9 maar zij zullen de HEERE, hun God, dienen, en hun Koning David, Die Ik hun zal doen opstaan.*

10 *U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob,*
spreekt de HEERE, wees niet ontsteld, Israël,
want zie, Ik ga u verlossen uit verre [landen],
uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap,
zodat Jakob terugkeert, rust heeft en zonder zorgen is,
en niemand [hem] schrik aanjaagt.
11 *Want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te verlossen,*
want Ik maak een [vernietigend] einde aan alle heidenvolken
waarheen Ik u verspreid heb,
maar aan u zal Ik geen [vernietigend] einde maken.
Ik zal u bestraffen met mate,
maar u beslist niet voor onschuldig houden.

De uitkomst uit die grote nood komt van de HEERE. Hij zal het juk van het verbond verbreken dat er is tussen de antichrist en het hoofd van het Romeinse rijk en dat op Zijn volk ligt, dat wil zeggen op het overblijfsel daarvan *(vers 8)*. De banden waarmee Zijn volk, dat is het overblijfsel, dan gebonden is, zal Hij verbreken. Het is een totale bevrijding van alle vijandelijke, onderdrukkende machten. Dat zal Hij doen door Zijn Koning David, de Messias, Die Hij hun zal doen opstaan *(vers 9)*. Dan zullen ze de HEERE, hun God, dienen.

Met de belofte van het verbreken van het juk bemoedigt de HEERE Zijn *"dienaar Jakob"* om niet te vrezen *(vers 10)*. Het juk dat hun daarna wordt opgelegd, zullen ze graag op zich nemen, want het is het zachte, weldadige juk van hun Messias Koning *(Mt 11:28-30)*. Jakob is Zijn dienaar, het volk dient Hem. Wie Hem dient, wordt door Hem beschermd. *"Israël"* hoeft ook niet ontsteld te zijn, want het volk zal uit de verre landen waarin ze gevangen zijn, door Hem worden verlost. De HEERE zal Jakob laten terugkeren en het in rust, zonder zorgen en zonder angst voor vijanden, in zijn land laten wonen.

Hij staat ervoor garant, Hij is met hen *(vers 11)*. Dat is de grote en heerlijke toezegging die elke tegenstand en elk gevaar van geen betekenis maakt. Als Hij met ons is, kan niets ons bedreigen en wordt elke bedreiging neergeslagen. Als Hij Zijn volk heeft verspreid en hen weer terughaalt, zal Hij allen verdelgen die dat willen verhinderen.

Maar Zijn volk zal Hij niet verdelgen, aan hen zal Hij geen einde maken. Hij zal hen zeker bestraffen omdat ze dat hebben verdiend. Maar Hij zal dat doen met mate, waardoor ze niet totaal verdelgd zullen worden. Hij zal die tuchtiging gebruiken om hen te reinigen en dan zal Hij Zijn beloften waarmaken aan hen, dat is aan het overblijfsel naar de verkiezing van Zijn genade.

Wonden van Israël geheeld | *verzen 12-17*

12 *Want zo zegt de HEERE:*
Ongeneeslijk is uw breuk,
pijnlijk uw wond.
13 *Er is niemand die uw zaak behartigt;*
voor een gezwel zijn er medicijnen, [maar] voor u is er geen herstel.
14 *Al uw minnaars zijn u vergeten,*
zij vragen niet naar u,
want Ik heb u getroffen [met] een wond [als] door een vijand,
[met] een bestraffing [als] door een meedogenloze,
vanwege de grootheid van uw ongerechtigheid,
[omdat] uw zonden machtig veel zijn.
15 *Wat schreeuwt u het [dan] uit vanwege uw breuk,*
[omdat] uw leed ongeneeslijk is?
Vanwege de grootheid van uw ongerechtigheid, [omdat] uw zonden machtig veel zijn,
heb Ik u deze dingen aangedaan.
16 *Evenwel zullen allen die u verslinden, [zelf] verslonden worden,*
al uw tegenstanders – zij allen zullen in gevangenschap gaan.
Wie u plunderen, zullen tot buit worden,
allen die u uitplunderen zal Ik als buit geven.
17 *Ja, Ik zal uw herstel bevorderen,*
u van uw wonden genezen,
spreekt de HEERE,
al noemen ze u: Verdrevene,
het is Sion,
niemand vraagt naar haar.

De toestand van het volk ziet er op dit moment hopeloos uit *(vers 12)*. De breuk tussen de tien en twee stammen is ongeneeslijk, het is een pijnlijke wond. Geen mens kan er iets aan doen en er zijn ook geen middelen voor herstel *(vers 13)*. Politiek, wetenschap of vorming, alles is zinloos gebleken om hun hun gezondheid terug te geven. De situatie is hopeloos voor hen die geen berouw hebben.

Allen op wie zij hun hoop hebben gevestigd, hebben hen in de steek gelaten, ze zijn hun aandacht niet meer waard *(vers 14; Jr 22:20)*. De reden daarvan is dat de HEERE dat heeft bewerkt en de aanleiding daarvan is hun ongerechtigheid. Hij heeft hen geslagen vanwege de veelheid van hun zonden. Daarom is Hij voor hen geworden als *"een vijand"* en *"een meedogenloze"*. Niet de volken zijn hun werkelijke vijanden, maar de HEERE. Daarom is het gekerm volledig onterecht *(vers 15)*. Ze hebben de ellende aan zichzelf te wijten. Ook hoeven ze de volken niet de schuld te geven, want wat over hen komt, komt van de HEERE. Ze moeten zich tot Hem wenden in hun nood.

Klim op de Libanon, roep om hulp,
laat op de Basan uw stem klinken,
roep om hulp van Abarim af,
want al uw minnaars zijn gebroken!
(Jr 22:20)

Dat wil niet zeggen dat hun vijanden vrijuit gaan *(vers 16)*. Hun vijanden die hen onder Gods toelating tuchtigen, verslinden Gods volk. Ze doen alles uit puur eigen belang, ze zijn op eigen voordeel uit. Ook zij rekenen niet met God. Daarom zullen al hun tegenstanders in gevangenschap gaan en de ellende ondergaan die zij Gods volk hebben aangedaan.

Daartegenover zal God Zijn volk herstellen en dat ook spoedig doen *(vers 17)*. Hij zal dat doen omdat de vijanden Zijn volk hebben uitgebuit, terwijl zij hen als paria's hebben beschouwd en behandeld. Zij hebben het verachtelijk *"Sion"* genoemd. God zal laten zien dat Hij juist heeft uitgekozen wat zij hebben veracht.

Het is ermee als met een vader die zijn kinderen tuchtigt, maar die als een leeuw zal vechten tegen iedereen die zijn kinderen kwaad wil doen. Zo laat God niet toe dat Zijn volk verachtelijk wordt behandeld of dat er laatdunkend over wordt gesproken. Wie Zijn volk aanraakt, raakt Zijn oogappel aan.

Herbouw van Jeruzalem | *verzen 18-22*

18 *Zo zegt de HEERE:*
Zie, Ik ga een omkeer brengen in de gevangenschap van de tenten van Jakob
en zal Mij ontfermen over zijn woningen.
De stad zal herbouwd worden op haar ruïne
en het paleis zal op zijn rechtmatige [plaats] gelegen zijn.
19 *Van hen zal dankzegging uitgaan,*
en het geluid van vrolijke [mensen].
Ik zal hen talrijk maken, ze zullen niet [in aantal] verminderen.
Ik zal hen tot aanzien brengen, ze zullen niet veracht worden.
20 *Zijn zonen zullen zijn als vanouds,*
en zijn gemeente zal voor Mijn aangezicht bevestigd worden.
Ik zal al zijn onderdrukkers straffen.
21 *Zijn Machtige zal één van hem zijn,*
zijn Heerser zal uit zijn midden voortkomen.
Ik zal Hem naderbij doen komen, en Hij zal tot Mij naderen.
Want wie is hij die met zijn hart borg wordt
om tot Mij te naderen? – spreekt de HEERE.
22 *En u zult Mij tot een volk zijn*
en Ík zal u tot een God zijn.

Er volgen heerlijke toezeggingen over het herstel van Gods volk. De HEERE spreekt over *"de tenten van Jakob"* en over zijn *"woningen"* *(vers 18)*. Het zijn de woonplaatsen in het land waar Hij Zijn volk in vrede zal laten wonen. Die woonplaatsen zijn nu nog verlaten omdat het volk uit het land is verdreven. Ook Jeruzalem, Zijn *"stad"*, Zijn woonplaats, zal herbouwd worden, evenals *"het paleis"*, de woonplaats van Zijn Koning. Alles krijgt zijn rechtmatige plaats. Er is ook een zekere opklimming te zien: tent, woning, stad, paleis.

Als Zijn volk weer in vrede in het land woont, zal het land vervuld zijn van dankzegging *(vers 19)*. Die zal uitgaan naar de HEERE en als een getuigenis worden waargenomen door de volken om hen heen. Het is het geluid van vrolijke mensen die talrijk zullen zijn. De volken om hen heen zullen tegen hen opzien en hen niet meer verachten.

Hun zonen zullen in trouw de HEERE dienen en het geheel, de gemeente van Israël, zal voor altijd voor Zijn aangezicht gevestigd zijn in het land *(vers 20)*. Ze zullen er nooit meer uit verwijderd worden. Wie het waagt nog een vinger naar hen uit te steken, zal door Hem bestraft worden.

We hebben in *vers 21* een van die mooie verwijzingen in het Oude Testament naar de Messias. In de eerste plaats zal de natie gezegend zijn met een Heerser van het eigen volk en niet van een vreemd volk. *"Zijn Machtige"*, dat is de Messias, zal *"één van hem zijn" (vgl. Js 10:34-11:1)*. Dit is een profetie die een sterke vertroosting betekent in het licht van de dreigende onderwerping van het volk aan een vreemde mogendheid. Hij is geen vreemde, zoals de vele vreemde heersers die over hen hebben geregeerd. Hij zal over hen als over 'Mijn broeders' spreken *(vgl. Dt 17:15)*. Hij is hun Heerser, *"de heerschappij rust op Zijn schouder" (Js 9:5)*, Hij, *"Die een Heerser zal zijn in Israël" (Mi 5:1)*. Hij regeert.

..., dan moet u voorzeker hem tot koning over u aanstellen die de HEERE, uw God, verkiezen zal. Uit het midden van uw broeders moet u een koning over u aanstellen; u mag geen buitenlander over u zetten, die uw broeder niet is. (Dt 17:15)

Tevens is Hij Degene Die tot God nadert. Dat wijst op Zijn priesterlijke positie en bediening *(vgl. Zc 6:13; Ps 110:4)*. Hij is de Koning-Priester, de ware Melchizedek. Hij is de Middelaar tussen God en Zijn volk. Deze Heerser heeft geen middelaar nodig. Hij is dan ook groter dan David en Salomo. Net als Melchizedek zal Hij een dubbele functie hebben. Geen mens kan zelf de dienst van het priesterschap op zich nemen *(vgl. Hb 5:4)*. Het is in feite zelfs voor een koning gevaarlijk om dat te doen. We zien dat bij Jerobeam *(1Kn 12:26-33; 13:1-6)* en Uzzia *(2Kr 26:16-20)*.

Ja, Híj zal de tempel van de HEERE bouwen,
Híj zal met majesteit bekleed zijn,
Hij zal zitten en heersen op Zijn troon.
Hij zal Priester zijn op Zijn troon;
tussen die Beiden zal vredesberaad plaatsvinden.
(Zc 6:13)

En iemand neemt niet voor zichzelf de eer, maar wordt door God geroepen, evenals ook Aäron. (Hb 5:4)

Met het oog op het belang van de toegang tot God toont Jeremia in de laatste regels van *vers 21* door een retorische vraag aan dat het geen lichtvaardige zaak is om tot God te naderen. Tot God naderen wordt alleen toegestaan aan de priesters, die in het heilige dienen, terwijl op de grote Verzoendag alleen de hogepriester in het heilige der heiligen mag komen. De vraag houdt een ontkennend antwoord in. Maar als de ware David

regeert, zal Israël in waarheid Gods volk zijn en kan God hen openlijk als Zijn volk erkennen *(vers 22)*.

Bij de vraag wie met zijn hart borg wordt om tot de HEERE te naderen, kunnen we denken aan de prijs die de Heer Jezus voor Zijn volk op het kruis heeft willen betalen. Daar heeft Hij Zijn hart als borg gesteld. Hij heeft Zijn ziel tot een schuldoffer gesteld *(Js 53:10b)* en de schuld betaald die wij niet konden betalen. Daar heeft de Goddelijke ruil plaatsgevonden: Hij onze zonden en wij Zijn zegen.

In *Spreuken 17* lezen we dat iemand *"een mens zonder verstand"* is als hij zich borg stelt voor zijn naaste *(Sp 17:18)*. Je weet immers maar nooit waarvoor je komt te staan. De schuld kan wel zo groot zijn, dat die onbetaalbaar is. Wat de Heer heeft gedaan, is niet 'zonder verstand'. Hij wist namelijk volmaakt hoe hoog de prijs was en Hij wist dat Hij die kon betalen. Het herinnert ons aan de uitspraak in de *brief aan Filémon* waar de apostel Paulus als een waar navolger van de Heer Jezus zich tegenover Filémon als borg voor Onésimus aanbiedt *(Fm 1:18)*.

Oordeel en dan zegen | *verzen 23-24*

> 23 *Zie, een storm van de HEERE, grimmigheid is uitgegaan,*
> *een aanhoudende storm,*
> *op het hoofd van de goddelozen zal hij blijven.*
> 24 *De brandende toorn van de HEERE zal zich niet afwenden,*
> *tot Hij gedaan en tot Hij tot stand gebracht heeft*
> *de gedachten van Zijn hart.*
> *In later tijd*
> *zult u dat begrijpen.*

Er volgt nog een woord over de grote verdrukking die hier *"een storm van de HEERE"* wordt genoemd en *"grimmigheid"*, *"een aanhoudende storm"* *(vers 23)*. Dit woord betreft de goddelozen. Gods brandende toorn wendt zich niet van hen af, maar blijft op hun hoofd *(vgl. Jh 3:36b)*. Voordat er zegen kan zijn, moeten de schuldigen worden geoordeeld. Dat wordt juist hier gezegd, opdat de zorgelozen geen valse zekerheid in hun zonden wordt gegeven. Ondanks beloften van hoop blijft God in al Zijn handelingen altijd trouw aan de heiligheid van Zijn natuur.

De HEERE staat achter het oordeel dat wordt uitgevoerd door Nebukadnezar. Jeremia gebruikt het beeld van een plotselinge storm om dat oordeel te beschrijven. De HEERE doet Zijn werk van de verlossing door het tonen van Zijn kracht in het oordeel. De zegeningen waarover Jeremia heeft gesproken, zijn alleen voor de Godvrezende.

Gods toorn zal zijn volle loop en uitwerking krijgen *(vers 24)*. Hij kan niet worden tegengehouden. Voor de gelovige is die ook niet tegen te houden, maar hij mag weten dat hij is afgewend en afgewenteld op de Heer Jezus. Wie niet gelooft, zal zelf Gods toorn moeten dragen. Wij kunnen niet altijd begrijpen hoe God Zijn toorn uit en daarmee de gedachten van Zijn hart tot stand brengt. Er komt een tijd dat we dat zullen begrijpen. Veel mogen wij er al van begrijpen als we het boek *Openbaring* lezen, waar veel over de uitoefening van Gods toorn wordt bekendgemaakt.

Jeremia 31

Gods barmhartigheid voor Efraïm | *verzen 1-6*

> *1 In die tijd, spreekt de HEERE, zal Ik al de geslachten van Israël tot een God zijn, en zíj zullen Mij tot een volk zijn.*
>
> 2 *Zo zegt de HEERE:*
> *Het volk dat aan het zwaard ontkomen was,*
> *heeft genade gevonden in de woestijn,*
> *toen [Ik op weg] ging om hem, Israël, tot rust te brengen.*
> 3 *Van verre [tijden] af is de HEERE aan mij verschenen:*
> *[Met] eeuwige liefde heb Ik u liefgehad,*
> *daarom heb Ik u getrokken [met] goedertierenheid.*
> 4 *Ik zal u weer bouwen en u zult gebouwd worden,*
> *maagd Israël.*
> *Opnieuw zult u zich tooien met uw tamboerijnen,*
> *opnieuw zult u uittrekken in een reidans van vrolijke [mensen].*
> 5 *Opnieuw zult u wijngaarden planten*
> *op de bergen van Samaria:*
> *de planters zullen planten en de vruchten genieten.*
> 6 *Want er zal een dag zijn dat de wachters zullen roepen*
> *op het bergland van Efraïm:*
> *Sta op, laten wij opgaan [naar] Sion,*
> *naar de HEERE, onze God!*

"In die tijd" (vers 1) is weer de bekende uitdrukking voor de eindtijd *(vgl. Jr 30:24)*. Dan zal de HEERE de God van Zijn volk zijn dat hier voorgesteld wordt als *"al de geslachten van Israël"*, dat zijn de twaalf stammen en niet alleen Juda. Dat heeft betrekking op al de geslachten door de tijden heen, maar ook op al de geslachten op dat moment. God zal hen dan met vreugde als Zijn volk erkennen. Zij zullen dan op Hem gericht zijn en geen andere goden meer dienen.

Het volk dat er dan zal zijn, is een volk dat door genade bewaard is *(vers 2)*. Velen van hen zijn door het zwaard van de Assyriërs en de Babyloniërs gevallen. Er zijn er ook die daaraan zijn ontkomen. Dat heeft de genade gewerkt. Zij hebben allen hetzelfde oordeel verdiend. Zij hebben genade gevonden in de woestijn van hun ballingschap *(Jr 16:14-15; 23:7-8)*.

De reden van Zijn genade is Zijn eeuwige liefde *(vers 3; Hs 11:4; Zf 3:17)*. De gelovige ziet die al van verre tijden af, want de HEERE laat dat aan Zijn uitverkorenen zien. Vanwege die eeuwige liefde heeft Hij Zijn volk *"getrokken met goedertierenheid"*. We zien hoe God Zich uit in genade, liefde en goedertierenheid. Voor het volk is dat een eerste keer bij de Sinaï gebeurd. Daar is de band tussen God en Zijn volk begonnen *(Jr 2:1-3)*.

In Zijn liefde zal Hij Zijn volk weer bouwen en zullen ze gebouwd worden *(vers 4)*. Hij doet het en zij zullen het beleven. Hij maakt Zijn belofte waar. Dat doet Hij aan de *"maagd Israël"*. Zij zullen als een nieuw volk zijn dat in een onbesmette relatie tot Hem staat en Hem trouw is. Van eerdere ontrouw is geen sprake. Hij begint de geschiedenis opnieuw, als het ware met een nieuwe uittocht onder muziek en gezang zoals destijds, toen ze uit Egypte wegtrokken. *"Tamboerijnen"* en *"reidans"* zijn kenmerkend voor tijden van vreugde *(vgl. Ex 15:20)*. Deze vreugde-uitingen staan tegenover het verdriet van de ballingschap *(Ps 137:1)*.

Mirjam, de profetes, de zuster van Aäron, nam een tamboerijn in haar hand, en al de vrouwen gingen achter haar aan, met tamboerijnen en in reidans. (Ex 15:20)

De condities waaronder dat nieuwe Israël zal worden gebouwd, zijn die van muziek en dans. Er is vrolijkheid alom. Het is als de thuiskomst van de verloren zoon *(Lk 15:25-27)*. Ze zullen zich *"opnieuw"* omgeven met muziek en *"opnieuw"* hun vreugde uiten. Die tijd is ook een tijd van hernieuwde welvaart. *"Opnieuw"* zullen ze het land beplanten met vruchten die spreken van vreugde, *"wijngaarden"*, en de vrucht ervan zullen ze zelf genieten *(vers 5)*.

Die tijd is de tijd van het herstel van de eenheid van het volk. Wat de wachters roepen, bewijst dat de breuk in het rijk, die vele eeuwen heeft geduurd, geheeld is *(vers 6)*. De wachters staan in Efraïm, het tienstammenrijk, en roepen op om naar Sion in het tweestammenrijk te gaan. Want daar

is *"de HEERE, onze God"*. Van enige jaloersheid tussen de beide rijken is dan geen sprake meer.

De vreugde is terug in Israël | *verzen 7-14*

> 7 *Want zo zegt de HEERE:*
> *Zing vrolijk over Jakob, [met] blijdschap!*
> *Juich om het hoofd van de heidenvolken!*
> *Laat het horen, prijs [Hem] en zeg:*
> *Verlos Uw volk, HEERE,*
> *het overblijfsel van Israël.*
> 8 *Zie, Ik doe hen komen*
> *uit het land van het noorden,*
> *Ik zal hen bijeenbrengen van de uithoeken van de aarde;*
> *onder hen zijn blinden en verlamden,*
> *zwangeren en barenden met elkaar:*
> *[met] een grote menigte zullen zij hierheen terugkomen.*
> 9 *Onder geween zullen zij komen,*
> *onder smeekbeden zal Ik hen leiden.*
> *Ik zal hen doen gaan naar waterbeken,*
> *op een rechte weg, waarop zij niet zullen struikelen,*
> *want Ik ben Israël tot een Vader,*
> *en Efraïm – Mijn eerstgeborene is hij.*
> 10 *Hoor het woord van de HEERE, heidenvolken,*
> *verkondig het in de kustlanden van ver weg,*
> *en zeg:*
> *Hij Die Israël verstrooid heeft, zal het [weer] bijeenbrengen*
> *en het hoeden, zoals een herder zijn kudde [hoedt].*
> 11 *Want de HEERE heeft Jakob vrijgekocht,*
> *en hem verlost uit de hand van hem die sterker was dan hij.*
> 12 *Zij zullen komen en juichen op de hoogte van Sion,*
> *zij zullen toestromen naar het goede van de HEERE:*
> *naar het koren, naar de nieuwe wijn en naar de olie,*
> *naar de lammeren en runderen.*
> *Hun ziel zal zijn als een bevloeide hof,*
> *zij zullen voortaan niet meer treurig zijn.*

13 *Dan zullen jonge vrouwen zich verblijden in een reidans,*
ook de jongemannen en de ouderen met elkaar.
Ik zal hun rouw veranderen in vreugde,
Ik zal hen troosten, Ik zal hen blij maken na hun verdriet.
14 *Ik zal de ziel van de priesters verzadigen [met] overvloed,*
Mijn volk zal met het goede van Mij verzadigd worden,
spreekt de HEERE.

De HEERE roept op om over Jakob, de twaalf stammen, met blijdschap te zingen *(vers 7)*. Met vijf werkwoorden, *"zing"*, *"juich"*, *"laat ... horen"*, *"prijs"*, *"zeg"*, viert Jeremia de grote verlossing die voor Israël in het verschiet ligt. Het volk dat zo lang vertrapt is geweest, staat dan als hoofd boven alle heidenvolken. Omdat het nu nog niet zover is, klinkt de oproep de HEERE te prijzen en daaraan het gebed toe te voegen dat Hij Zijn volk verlost. Zijn volk is *"het overblijfsel van Israël"*.

Hier zien we dat lofprijzing aan het gebed voorafgaat. De lofprijzing verkondigt de zekerheid dat het gebed zal worden verhoord. De verhoring komt ook direct, want de HEERE doet het overblijfsel komen van alle einden van de aarde *(vers 8; Mt 24:31)*. Niemand zal door zwakheid achterblijven of door natuurlijke omstandigheden verhinderd worden. Het zal een grote menigte zijn. De *"zwangeren en barenden"* kondigen nieuw leven aan, waardoor de grote menigte nog groter zal worden.

En Hij zal Zijn engelen uitzenden met luid bazuingeschal, en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeenverzamelen uit de vier windstreken, van [de] uitersten van [de] hemelen tot <de> [andere] uitersten daarvan. (Mt 24:31)

Het overblijfsel dat terugkeert, is zich ervan bewust dat ze de verstrooiing aan zichzelf te wijten hebben *(vers 9)*. Daarover zullen ze tranen van berouw huilen. Hun smeekbeden zullen door de HEERE worden beantwoord met Zijn leiding. Geween en smeekbeden zijn de houding en gezindheid die een vreugde zijn voor Zijn hart. Zo'n volk kan Hij leiden naar waterbeken van verkwikking *(vgl. Js 41:18; 43:20; 49:10)*. Hij doet dat op een weg die zonder onverwachte bochten en zonder enige hindernis met het gevaar van struikelen is. Hij doet dat als een Vader in Zijn zorg voor Zijn geliefd kind die Zijn eerstgeborene is, wat speciaal waar is van Efraïm.

De HEERE maakt alle heidenvolken bekend met wat Hij met Israël zal doen *(vers 10)*. Hij heeft Israël inderdaad moeten verstrooien vanwege hun

verlaten van Hem. Maar Hij zal hen weer bijeenbrengen en hoeden. Hij is de goede Herder voor Zijn volk *(Jh 10:1-16)*.

De HEERE zal Zijn volk weer bijeenbrengen omdat Hij hen heeft vrijgekocht en verlost heeft uit machten die sterker zijn dan zij *(vers 11)*. Zonder Hem is Zijn volk zwakker dan het zwakste volk. Hij is sterker dan de sterkste macht en als Zijn volk Hem weer erkent, is hun verlossing een feit. Dit is vooral van toepassing op de verlossing uit de macht van de antichrist in de eindtijd.

Zijn volk zal in het vrederijk – want over die tijd gaat het – als verlost volk komen en op Sion staan om Hem toe te juichen *(vers 12)*. *"Het goede van de HEERE"* zijn de zegeningen van het land die ze overvloedig zullen genieten: het koren, de nieuwe wijn en de olie *(vgl. Dt 11:13-14)*. Ze zullen Hem offers brengen en Hem eren. Hun ziel is in volkomen rust en geniet van Zijn weldaden. Er is geen enkele aanleiding meer om treurig te zijn. Ook zal de overvloed van zegen hen niet meer ontrouw maken, zoals het vaak bij hen is geweest en vaak ook bij ons is. Het egoïstische gebruik van materiële zegen is een bron van veel haat.

En het zal gebeuren, wanneer u nauwgezet luistert naar mijn geboden die ik u heden gebied, door de HEERE, uw God, lief te hebben en Hem te dienen met heel uw hart en met heel uw ziel, dat Ik regen voor uw land zal geven op zijn tijd, vroege regen en late regen, zodat u uw koren, uw nieuwe wijn en uw olie kunt inzamelen. (Dt 11:13-14)

De jeugd, wat ook wijst op die nieuwe, frisse situatie, zal zich in blijdschap uiten en de ouderen sluiten zich daarbij aan *(vers 13)*. Jonge vrouwen dansen samen, ook jonge mannen en ouderen dansen samen. Hieraan kan nog de volgende praktische opmerking worden verbonden. We lezen nergens in Gods Woord dat er wordt gedanst door een man en een vrouw samen. Het is altijd meervoud of alleen en voor de HEERE. Hierbij zijn geen verkeerde gevoelens aanwezig. Dansen om mensen te behagen zoals de dochter van Herodias dat doet, wekt die gevoelens wel op *(Mk 6:22)*.

Het is de situatie in het vrederijk. Daar is de rouw veranderd in vreugde en er is troost na het verdriet. Die omkering is van de HEERE. Hij is de oorzaak van hun vreugde en troost. Hij voert Zijn volk het vrederijk binnen.

De priesters, zij die de HEERE offeren, worden verzadigd met overvloed *(vers 14)*. Zo groot zal de welvaart van het volk zijn die hun wordt geschonken, dat de priesters verzadigd zullen worden vanwege de vele offers die

door de aanbidders worden gebracht *(vgl. Lv 7:34)*. De overvloedige oogsten zullen het deel van de priesters vergroten.

Want het borststuk van het beweegoffer en de achterbout van het hefoffer heb Ik van de Israëlieten uit hun dankoffers genomen, en Ik geef die van de kant van de Israëlieten aan de priester Aäron en aan zijn zonen, als een eeuwige verordening. (Lv 7:34)

Het volk, dat is het hele volk, zal ook verzadigd worden en wel *"met het goede van Mij"*. Wat moet dat een diepe voldoening geven. In geestelijk opzicht kunnen we dat nu al beleven, als we ons bezighouden met al de goede zegeningen die ons door de Heer Jezus zijn gegeven en ons door de Geest worden voorgesteld in Gods Woord.

Israëls beklagenswaardige heden | *verzen 15-22*

> 15 *Zo zegt de HEERE:*
> *Er is een stem gehoord in Rama, een rouwklacht,*
> *een zeer bitter geween:*
> *Rachel weent over haar kinderen.*
> *Zij weigert zich te laten troosten*
> *over haar kinderen,*
> *want zij zijn er niet [meer].*
> 16 *Zo zegt de HEERE:*
> *Bedwing uw stem van geween,*
> *en uw ogen van tranen,*
> *want er is loon voor uw werk,*
> *spreekt de HEERE.*
> *Zij zullen uit het land van de vijand terugkomen,*
> 17 *en er is hoop voor uw nakomelingen, spreekt de HEERE,*
> *[uw] kinderen zullen terugkomen naar hun gebied.*
> 18 *Ik heb zeker gehoord*
> *dat Efraïm zichzelf beklaagt:*
> *U hebt mij gestraft, ik ben gestraft*
> *als een ongetemd kalf.*
> *Bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn,*
> *want U bent de HEERE, mijn God.*
> 19 *Want nadat ik bekeerd was,*
> *heb ik berouw gekregen.*

Nadat ik met mijzelf bekend ben gemaakt,
heb ik mij op de heup geslagen.
Ik ben beschaamd, ja, ook te schande geworden,
omdat ik de smaad van mijn jeugd meedraag.
20 *Is Efraïm voor Mij [niet] een dierbare zoon,*
is hij [voor Mij niet] een lievelingskind?
Want zo dikwijls als Ik tot hem spreek,
denk Ik nog voortdurend aan hem.
Daarom is Mijn binnenste bewogen over hem,
Ik zal Mij zeker over hem ontfermen,
spreekt de HEERE.
21 *Richt u merktekens op,*
zet u wegwijzers neer.
Richt uw hart op de gebaande weg,
de weg [die] u bent gegaan.
Keer terug, maagd Israël,
keer terug naar deze steden van u.
22 *Hoelang blijft u draaien,*
afvallige dochter?
Voorzeker, de HEERE heeft iets nieuws geschapen op de aarde:
een vrouw zal een man omvatten.

Plotseling zijn we weer terug van de toekomst in de huidige toestand. De toestand van Israël nu is nog een toestand van verlatenheid *(vers 15)*. Van gejuich is nog geen sprake. Wat wordt gehoord, is geween waarvoor geen troost is, omdat er geen uitzicht is. Dit vers wordt toegepast op de kindermoord in Bethlehem *(Mt 2:16-18)*.

Rama ligt op de grens tussen de tien en de twee stammen. De beide zonen van Rachel, Jozef en Benjamin, zijn gescheiden. Jozef behoort bij de tien stammen en Benjamin bij de twee. De kinderen zijn echter niet alleen gescheiden, ze zijn er niet eens meer, ze zijn weggevoerd: de tien stammen in de verstrooiing, de twee stammen in de ballingschap. Daarom weent Rachel.

Dan komt het vertroostende woord van de HEERE *(vers 16)*. Ze hoeven hun stem niet meer in geween te uiten en hun tranen hoeven niet meer tevoorschijn te komen, want ze zullen beloond worden voor hun trouw.

Dat loon is een terugkeer uit het land van de vijand. Wat de HEERE Zelf heeft bewerkt, wordt ook nog eens door Hem beloond. Hij geeft hun hoop door hun aandacht te richten op wat er in de toekomst zal gebeuren met de kinderen waarover ze nu weent: ze komen terug in hun gebied, het land waarvan Hij heeft beloofd dat Hij het aan hun vaders en hun nageslacht zal geven *(vers 17)*.

De HEERE verzekert Efraïm ervan dat Hij hoort waarover ze zichzelf beklagen *(vers 18)*. Hij vergeet hen niet, maar neemt nota van wat ze zeggen. Hij hoort hun belijdenis waarin ze erkennen dat ze rechtvaardig gestraft zijn omdat ze zich als een ongetemd kalf eigenwillig hadden gedragen. Door die straf, die tuchtiging, worden ze ertoe gebracht Hem te vragen hen weer aan te nemen omdat ze Zijn eigen volk zijn. Ze vragen dat met de woorden: *"Bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn."* Het is het gebed – niet van een enkele zondaar, een individueel mens, maar – van het overblijfsel van het tienstammenrijk tot de HEERE om Zijn werk te voltooien door het al innerlijk bekeerde volk ook terug te brengen in het land.

Deze vraag aan de HEERE om bekering wordt in bepaalde christelijke (reformatorische) kringen misbruikt als argument dat een mens zich niet kan bekeren, maar dat God dat moet doen. Dit misbruik komt voort uit een verkeerd begrip van de uitverkiezing. Dat God op andere plaatsen in de Bijbel de mens oproept, ja, beveelt dat de mens zich moet bekeren *(Hd 17:30)*, daaraan hebben de mensen in die kringen geen boodschap. Als je daarop wijst, komen ze toch steevast met dit vers. Daarom is het van groot belang dit vers te lezen in het verband waarin het staat. Het betreft een volk dat door een werk van God al tot bekering is gekomen.

Hetzelfde geldt voor wat Jeremia in *Klaagliederen 5* zegt: *"HEERE, bekeer ons tot U, dan zullen wij bekeerd zijn" (Kl 5:21)*. Jeremia spreekt deze woorden uit voor en namens het volk en niet voor zichzelf of iemand persoonlijk. Jeremia is uiteraard al bekeerd en wedergeboren. Het gaat om een omkeer, een terugkeer van Gods volk naar de verhouding waarin het tot God heeft gestaan voordat het is afgeweken. Een beroep op deze verzen door een enkeling als een excuus dat hij zich niet kan bekeren, is dan ook volkomen misplaatst.

Het berouw van Efraïm is oprecht. Berouw is de basis voor herstel. Het is na de bekering doorgedrongen hoe groot hun ontrouw is geweest *(vers 19)*. Ze zijn aan zichzelf ontdekt en hebben erkend dat ze in eigen kracht bezig zijn geweest. Dat erkennen ze met schaamte. Door hun afwijkingen, al van hun vroegste jeugd af, zijn ze te schande geworden.

De reactie van de HEERE op hun belijdenis is de verzekering van hun waarde voor Hem *(vers 20)*. Ze zijn voor Hem een dierbare zoon, een lievelingskind. Al Zijn spreken tot hen komt vanuit Zijn gedachten die voortdurend met hen bezig zijn. Zijn hart gaat naar hen uit. Zijn innerlijke gevoelens gaan naar hen uit, om Zich over hen te ontfermen. Vaderlijke tederheid gaat hier kinderlijke weerspannigheid te boven en neemt die ook op een rechtvaardige manier weg. In het Hebreeuws is *"Mijn binnenste is onrustig"* letterlijk *"Mijn darmen maken geluid"*. Het spreken van de HEERE is hier heel menselijk.

Hij wijst Zijn volk, de tien stammen, uit de verstrooiing de weg terug naar Hem *(vers 21)*. Ze moeten de richting vaststellen en daarop hun hart richten. Daarna moeten ze, net als de verloren zoon, de daad bij het voornemen voegen en opstaan en op weg gaan naar hun land *(Lk 15:18,20a)*. Hij roept hen op als *"maagd Israël"* om nu de weg terug naar Hem en naar hun eigen steden te gaan.

De *"maagd Israël"* is nu nog de *"afvallige dochter"* *(vers 22)*, die naar alle kanten draait om ergens steun te krijgen, maar niet naar boven kijkt om van de HEERE die steun te vragen. Er komt echter een einde aan haar gedraai. De HEERE zal iets nieuws scheppen. Ze zal zich tot de HEERE bekeren. Dan zal zij de macht van de naties, die nu nog over haar heersen, overwinnen. Algemeen staat 'vrouw' voor zwakheid en 'man' voor kracht. De hoofdgedachte van het vers is dat wat zwak is het zal winnen van dat wat sterk is. Gods kracht wordt in zwakheid volbracht. Het zwakke beschaamt het sterke *(vgl. 1Ko 1:27b)*.

..., en het zwakke van de wereld heeft God uitverkoren om het sterke te beschamen, ... (1Ko 1:27b)

Juda's schitterende toekomst | *verzen 23-26*

> *23 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zij zullen in het land Juda en in zijn steden weer dit woord zeggen, wanneer Ik een omkeer*

> *zal brengen in hun gevangenschap: Moge de HEERE u zegenen, woonplaats van gerechtigheid, heilige berg. 24 Daarin zullen Juda en al zijn steden met elkaar wonen, akkerbouwers en [wie] met de kudde rondtrekken. 25 Want Ik heb de vermoeide ziel te drinken gegeven en elke treurig geworden ziel heb Ik [met voedsel] vervuld. 26 Hierop ontwaakte ik en ik keek. Mijn slaap was mij aangenaam geweest.*

De HEERE bemoedigt Juda en zijn steden *(vers 23)*. Hij zegt dat Hij een omkeer zal brengen in hun gevangenschap. Dan zal de oude zegengroet weer gehoord worden uit de mond van hen die Jeruzalem bezoeken. Die zegen is gebaseerd op het feit dat ze dan in Juda wonen op basis van gerechtigheid en heiligheid. Er is geen zegen los van deze aspecten, die tevens de absolute garantie van de zegen zijn. *"De heilige berg"* verwijst naar de tempelberg en naar Jeruzalem als geheel *(vgl. Ps 2:6; Js 66:20)*.

In die tijd zal de stad opnieuw gekenmerkt worden door haar gerechtigheid *(vgl. Js 1:21)*. Als die gerechtigheid er is, die zijn oorsprong vindt in de Messias Die regeert, is er ook vrede. Er zal in vrede worden samengeleefd en samengewerkt *(vers 24)*. Ze zullen verzadigd en verkwikt zijn door de HEERE *(vers 25)*. Vermoeidheid en verdriet zullen er niet meer zijn omdat Hij alle aanleiding daartoe heeft weggenomen.

Hoe is de trouwe stad
tot een hoer geworden!
Vol recht was zij,
gerechtigheid overnachtte in haar,
maar nu – moordenaars!
(Js 1:21)

Jeremia heeft dat tafereel in een droom gezien *(vers 26)*, want de werkelijkheid die hem omgeeft, is totaal in tegenstelling daarmee. Als hij wakker wordt, kijkt hij om zich heen en neemt dat waar. Toch is zijn droom geen bedrog. Hij is door de slaap aangenaam verkwikt. Hij is erdoor vertroost omdat wat hij heeft gezien, zal gebeuren. Hier is de droom een middel dat openbaart wat zal gebeuren. We zien zulke dromen bijvoorbeeld in de geschiedenissen van Jakob, Jozef, de farao en Nebukadnezar.

Wij mogen er ook aan denken dat de Heer Jezus alles goed zal maken. We zien dat nu nog niet, we zien alleen ellende, maar de gedachte aan de toekomst is voor ons aangenaam en verkwikt ons. Als we aan de toekomst denken die we in Gods Woord lezen, zijn we niet aan het dagdromen of luchtkastelen aan het bouwen. Het is werkelijk waar wat ons te wachten

staat omdat het is gebaseerd op gerechtigheid en heiligheid door het werk van Christus. De valse profeten hebben ook hun dromen en vertellen die aan het volk *(Jr 29:8)*. Als zij wakker worden, zal dat niet aangenaam zijn.

Overvloed onder de Messias | *verzen 27-30*

> *27 Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik het huis van Israël en het huis van Juda bezaaien zal [met] zaad van mensen en zaad van dieren. 28 Dan zal het gebeuren, dat Ik ten aanzien van hen zal waken om te bouwen en te planten, zoals Ik ten aanzien van hen gewaakt heb om weg te rukken en af te breken, om omver te halen en te vernielen, en [hun] kwaad aan te doen, spreekt de HEERE.*
>
> *29 In die dagen zullen zij niet meer zeggen:*
> *De vaders hebben onrijpe druiven gegeten,*
> *en de tanden van de kinderen zijn stomp geworden.*
>
> *30 Maar ieder zal om zijn [eigen] ongerechtigheid sterven. Ieder mens die onrijpe druiven eet – zijn tanden zullen stomp worden.*

De tijd van zegen zal aanbreken *(vers 27)*. Er zal een overvloed aan mensen en dieren zijn in de beide huizen van Israël die dan één huis zullen zijn. De HEERE zal het zaad van mensen en dieren zaaien en er zal een overvloedige oogst zijn *(vgl. Ez 36:8-11; Hs 1:11; 2:22)*. Wat een contrast zal dat zijn met de verlatenheid van het land nu, nu de bevolking in ballingschap is weggevoerd en het vee niets heeft om van in leven te blijven.

En u, bergen van Israël, u zult uw takken [weer] voortbrengen en uw vruchten voor Mijn volk Israël dragen, want zij komen naderbij. Want zie, Ik [kom] naar u toe, Ik zal Mij naar u toewenden, en u zult bewerkt en bezaaid worden. Ik zal [de] mensen op u talrijk maken, heel het huis van Israël, in zijn geheel. De steden zullen bewoond en de puinhopen zullen herbouwd worden. Ik zal mens en dier op u talrijk maken, zij zullen talrijk worden en vruchtbaar zijn. Ik zal u doen bewonen als in uw vroegere tijden, ja, Ik zal u meer goeddoen dan in uw begin. Dan zult u weten dat Ik de HEERE ben. (Ez 36:8-11)

De HEERE zal Zijn woord om op te bouwen en te planten net zo waarmaken als wat Hij heeft gezegd over wegrukken, afbreken, omverhalen en vernielen om hun kwaad aan te doen *(vers 28)*. Ze zullen zien dat Zijn oordelen terecht zijn geweest. Ze zullen erkennen dat ze niet over hen zijn gekomen omdat hun vaderen hebben gezondigd *(vers 29)*, maar omdat ze die zelf verdiend hebben *(vers 30; vgl. Ez 18:2-3)*.

Een nieuw verbond | *verzen 31-34*

> *31 Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten, 32 niet zoals het verbond dat Ik met hun vaderen gesloten heb op de dag dat Ik hun hand vastgreep om hen uit het land Egypte te leiden – Mijn verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ík hen getrouwd had, spreekt de HEERE. 33 Voorzeker, dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël sluiten zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot een God zijn en zíj zullen Mij tot een volk zijn. 34 Dan zullen zij niet meer eenieder zijn naaste en eenieder zijn broeder onderwijzen door te zeggen: Ken de HEERE, want zij zullen Mij allen kennen, vanaf hun kleinste tot hun grootste toe, spreekt de HEERE. Want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en aan hun zonde niet meer denken.*

De *verzen 31-40* gaan over het nieuwe verbond:

- De *tijd* van het verbond *(vers 31)* – *"er komen dagen"*
- De *Maker* van het verbond *(vers 31)* – *"de HEERE"*
- De *naam* van het verbond *(vers 31)* – *"nieuw verbond"*
- De *partijen* van het verbond *(vers 31)* – *"de HEERE"*, *"het huis van Israël"* en *"het huis van Juda"*
- Een *ander* verbond *(vers 32)* – *"niet zoals het verbond"* van vroeger, het eerste verbond, op basis van verdienste en werken
- De *plaats* van het verbond *(verzen 33-34)* – *"in hun binnenste ... in hun hart"*
- De *onveranderlijkheid* van het verbond *(verzen 35-37)* – even onveranderlijk als de vaste cyclus van de natuur
- De *tastbare aspecten* van het verbond *(verzen 38-40)* – Jeruzalem herbouwd in heiligheid en duurzaamheid
- De *borgstelling* van het verbond – *"spreekt de HEERE"* (negen keer).

Dit gedeelte is wel een hoogtepunt in het onderwijs van Jeremia. Het begint met het aandacht vragende woord *"zie"* *(vers 31)*. De woorden *"er komen dagen"* heeft Jeremia al eerder gebruikt. Ze plaatsen de profetie in Messiaanse tijden, in de dag van de HEERE, de periode waarop de geschiedenis van het volk uitloopt *(vgl. vers 27)*.

In de dagen die komen, sluit de HEERE een nieuw verbond met de beide huizen van Israël. De partijen van het verbond zijn de HEERE, het huis van Israël en het huis van Juda. We zien hier dat het verbond herinnert aan de scheuring van het volk in twee koninkrijken, maar we zien ook dat beide delen van het volk erin zijn opgenomen. Het hele verbond is voor het hele volk. Het nieuwe verbond zal dan ook net als het oude verbond met Gods uitverkoren aardse volk worden gesloten. Het kan niet worden gesloten met de gemeente, eenvoudig omdat er geen voormalig (oud) verbond met de gemeente is gesloten. Dat kan ook niet omdat de gemeente in het Oude Testament nog helemaal niet bestaat.

Tegelijk is dit nieuwe verbond een heel ander verbond. Het is niet als het oude verbond dat Hij met hun vaderen bij de Sinaï heeft gesloten, nadat Hij hen uit Egypte heeft verlost *(vers 32)*. Aan dat oude verbond zijn ook voorwaarden verbonden waartoe het volk zich heeft verplicht. Het zijn als het ware huwelijksvoorwaarden, want de HEERE heeft hen getrouwd en hun Zijn liefde getoond. Het volk heeft hun beloften van trouw echter verbroken en daarmee is de beloofde zegen vervallen.

Het nieuwe verbond is van een heel ander karakter *(vers 33)*. Het is niet beter omdat het oude slecht is, maar omdat het is gebaseerd op betere beloften. Het oude verbond is afhankelijk van de gehoorzaamheid van de mens. Het nieuwe verbond is een eenzijdig verbond met alleen voorwaarden of beloften van Gods kant. Daarbij komt dat Hij Zijn voorwaarden kan vervullen op grond van het bloed van Zijn Zoon, waardoor de zonden die begaan zijn onder het oude verbond, vergeven kunnen worden *(Mt 26:27-28; Lk 22:20; Hb 8:12)*. De Heer Jezus is de Middelaar van het nieuwe verbond. Hij heeft door Zijn dood de zegeningen van het nieuwe verbond zeker gesteld *(Hb 9:15)*.

Hij zal hun ook in staat stellen om te voldoen aan wat Hij van hen vraagt, want Hij geeft Zijn wet in hun binnenste en schrijft die in hun hart. Ze zullen Zijn wil met volle instemming en volledig vervullen. Dan zal Hij hun God zijn en zij Zijn volk. De relatie is in orde gemaakt door de trouw van God, een relatie die is gebaseerd op het bloed van het nieuwe verbond *(2Ko 3:1-18; Hb 8:1-13)*.

Ze zullen elkaar niet meer hoeven te vermanen om aan de HEERE trouw te zijn *(vers 34)*. De profeten zijn niet meer nodig. Onderricht in de wet is ook niet meer nodig, want ze hebben allen kennis van de HEERE en Zijn wil. Het kennen van de Heer Jezus is het uitgangspunt om Hem beter te leren kennen: *"Om Hem te kennen en de kracht van Zijn opstanding" (Fp 3:10)*. We mogen bidden dat ons wordt gegeven de *"geest van wijsheid en openbaring ... in de kennis van Hem" (Ef 1:17)*.

In hun verhouding tot de HEERE is weggedaan wat die verhouding heeft verhinderd: hun ongerechtigheden en hun zonden. Dat is voor ons ook een oorzaak om ons volkomen aan de wil van God over te geven en voor Hem te leven. Als we Hem liefhebben, zullen we voor Hem leven en Zijn geboden en Zijn woord bewaren *(Jh 14:21,23)*.

Israël blijft voor eeuwig | *verzen 35-40*

> *35 Zo zegt de HEERE,*
> *Die de zon tot een licht geeft overdag*
> *en de vaste orde van maan en sterren*
> *tot een licht in de nacht,*
> *Die de zee opzweept, zodat haar golven bruisen,*
> *HEERE van de legermachten is Zijn Naam.*
> *36 Als deze verordeningen [ooit] zouden wijken*
> *van voor Mijn aangezicht, spreekt de HEERE,*
> *[dan] zou ook het nageslacht van Israël ophouden*
> *een volk voor Mijn aangezicht te zijn, alle dagen!*
> *37 Zo zegt de HEERE:*
> *Als de hemel hierboven [ooit] opgemeten zou kunnen worden*
> *en de fundamenten van de aarde beneden onderzocht zouden kunnen worden,*
> *[dan] zou ook Ik heel het nageslacht van Israël verwerpen,*
> *om alles wat zij gedaan hebben, spreekt de HEERE.*
>
> *38 Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat de stad herbouwd zal worden*
> *voor de HEERE, van de Hananeëltoren tot aan de Hoekpoort, 39 en dat het*
> *meetlint nog verder zal lopen, rechtdoor, tot aan de heuvel Gareb en zal afbui-*
> *gen naar Goa. 40 Heel het dal met de dode lichamen en de as en al de velden tot*
> *aan de beek Kidron, tot aan de hoek van de Paardenpoort naar het oosten toe,*

> *zal een heiligheid voor de HEERE zijn. Voor eeuwig zal er niets meer worden weggerukt of afgebroken.*

De HEERE bevestigt al de voorgaande beloften met de krachtigste toezeggingen. Hij wijst op de vaste orde in de schepping van zon, maan en sterren, waaraan geen enkele macht iets kan veranderen *(vers 35)*. Hij staat ook achter het bruisen van de golven van de zee die ook door geen mens te temmen zijn. Zijn Naam is *"HEERE van de legermachten"*.

Zoals de verordeningen die Hij voor Zijn scheppingswerken heeft ingesteld nooit van voor Zijn aangezicht zullen wijken, zo zal het nageslacht van Israël nooit ophouden een volk te zijn voor Zijn aangezicht *(vers 36)*. Hij voegt eraan toe: *"Alle dagen!"* Elke dag zal Hij er voor Zijn volk zijn, zoals Hij ook elke dag zorg aan Zijn schepping besteedt. Hij heeft Zijn aangezicht enige tijd voor hen moeten verbergen, maar die tijd is voor altijd voorbij.

Om nog krachtiger Zijn verbond met Zijn volk vast te stellen wijst Hij op de onmetelijkheid van de hemel boven en de onnaspeurlijkheid van de fundamenten van de aarde beneden *(vers 37)*. Het doet denken aan de lofzang van Paulus op Gods handelen in het herstel van Israël *(Rm 11:33-36)*. Alles wat het volk gedaan heeft, heeft Hem niet van gedachten kunnen veranderen ten aanzien van Zijn voornemen om het te zegenen. De wijze waarop Hij daarbij te werk is gegaan, is onze aanbidding eeuwig waard. Er is volkomen recht gedaan aan Zijn gerechtigheid en aan Zijn barmhartigheid door wat Christus heeft gedaan. Hem zij de heerlijkheid tot in alle eeuwigheid!

In de dagen die komen, zal Jeruzalem herbouwd worden *(vers 38)*. Zij zal dan voor de HEERE zijn. De omtrek van de stad wordt gemeten *(vers 39)*, wat doet denken aan het meten van het nieuwe Jeruzalem *(Op 21:15)*. Meten betekent het eigendomsrecht vastleggen. Er zal ook een gebied zijn met herinnering aan de oordelen *(vers 40)*. Dat gebied zal afgezonderd zijn voor de HEERE. Alles wat daarbuiten is, wordt door Hem in stand gehouden. Nooit zal er meer iets van worden weggerukt of afgebroken. Als Hij regeert, is er volkomen rust en veiligheid.

Jeremia 32

Inleiding

Nu wordt Jeremia's geloof in de woorden van de HEERE over het herstel in *Jeremia 30-31* op de proef gesteld. Dit hoofdstuk is belangrijk omdat het de werkelijkheid laat zien van het geloof van Jeremia in de beloften van de HEERE over het herstel van het volk.

Omstandigheden van Jeremia | *verzen 1-5*

> *1 Het woord dat van de HEERE tot Jeremia gekomen is in het tiende [regeringsjaar van Zedekia, de koning van Juda. Dit jaar was het achttiende jaar van Nebukadrezar. 2 Het leger van de koning van Babel hield toen Jeruzalem belegerd, en de profeet Jeremia zat opgesloten op het binnenplein van de wacht die bij het huis van de koning van Juda ligt, 3 waar Zedekia, de koning van Juda, hem had opgesloten [en] had gezegd: Waarom profeteert u: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga deze stad in de hand van de koning van Babel geven en hij zal haar innemen, 4 en Zedekia, de koning van Juda, zal aan de hand van de Chaldeeën niet ontkomen, want hij zal zeker in de hand van de koning van Babel gegeven worden. Hij zal van mond tot mond met hem spreken en oog in oog met hem staan. 5 Hij zal Zedekia naar Babel doen gaan. Daar zal hij blijven, totdat Ik naar hem zal omzien, spreekt de HEERE. Wanneer u tegen de Chaldeeën strijdt, zult u niet voorspoedig zijn.*

Deze verzen zijn de inleiding op een bijzondere gebeurtenis in het leven van Jeremia. Die gebeurtenis heeft betrekking op het kopen van een stuk land en bevat een prachtige illustratie van waarachtig geloof. De situatie ziet er op dat moment voor Jeremia allesbehalve rooskleurig uit. Deze gebeurtenis staat midden in het troostboek van *Jeremia 30-33* en past er helemaal in.

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia in het tiende regeringsjaar van Zedekia *(vers 1)*. Zedekia heeft elf jaar geregeerd *(2Kr 36:11)*. In het elfde jaar verwoest Nebukadnezar Jeruzalem. Voordat het woord van de HEERE wordt gegeven – dat komt in *vers 6* –, horen we eerst van de omstandigheden van Jeremia. De situatie is heel beroerd. De Babyloniërs zijn tegen

Jeruzalem opgetrokken en hebben de stad belegerd *(vers 2)*. In de gevangen stad zit Jeremia zelf ook nog eens opgesloten.

Zedekia heeft hem laten opsluiten omdat hij constant zegt dat de HEERE de stad in de hand van de koning van Babel zal geven *(vers 3)*. Zedekia zal ook gevangengenomen worden en voor de koning van Babel worden gebracht *(vers 4)*. Daar zal hij blijven, totdat de HEERE het genoeg vindt en naar hem zal omzien *(vers 5)*. Jeremia heeft opgeroepen om niet tegen de koning van Babel te strijden, maar zich aan hem over te geven. Dit alles houdt Zedekia aan Jeremia voor. Hij moet er als het ware maar eens goed over nadenken en mee ophouden. Dan zal hij weer vrijkomen.

Aanbod om een akker te kopen | *verzen 6-8*

> *6 Jeremia zei: Het woord van de HEERE kwam tot mij: 7 Zie, Hanameël, de zoon van uw oom Sallum zal naar u toe komen [en] zeggen: Koop voor uzelf mijn akker die in Anathoth is, want u hebt het recht van lossing om [hem] te kopen. 8 Hanameël, de zoon van mijn oom, kwam, overeenkomstig het woord van de HEERE, naar mij toe op het binnenplein van de wacht. Hij zei tegen mij: Koop toch mijn akker die in Anathoth is, dat in het land van Benjamin is, want u hebt het recht van bezit en u hebt [het recht van] lossing. Koop [hem] voor uzelf! Toen wist ik dat dit het woord van de HEERE was.*

Terwijl Jeremia gevangenzit omdat Zedekia zijn dienst niet meer wil horen, komt het woord van de HEERE tot hem *(vers 6)*. Een gevangenis is voor de HEERE geen verhindering om Zijn woord aan Zijn profeet door te geven. Hij vertelt Jeremia dat hij bezoek zal krijgen van zijn neef Hanameël *(vers 7)*. Zijn neef zal hem vragen zijn akker te kopen, omdat hij het recht van lossing heeft *(Lv 25:23-28; Ru 4:1-6)*. De vijand heeft het hele land, inclusief Anathoth, al in bezit. Alleen Jeruzalem moet nog ingenomen worden. Dat de vijand Anathoth al in handen heeft, maakt het verzoek om het land te kopen opmerkelijk.

Zoals de HEERE heeft gezegd, gebeurt het. Hanameël komt bij Jeremia in zijn gevangenschap en doet hem het aanbod zijn akker te kopen *(vers 8)*. Hij vertelt erbij waar de akker ligt en waarom Jeremia de akker te koop wordt aangeboden. Jeremia erkent in wat er gebeurt de hand van de HEERE.

Dat is een opmerkelijke boodschap. Het is geen opdracht, want we lezen niet dat de HEERE tegen Jeremia zegt dat hij die akker moet kopen. Alle omstandigheden wijzen erop dat het kopen van een stuk land een dwaze investering is. De vijand ligt voor de stad en die wordt binnenkort verwoest. Anathoth is al in handen van de vijand. Jeremia zelf zit in de gevangenis. Wat moet je in zo'n situatie en met zo'n vooruitzicht nu met de aankoop van een stuk land?

Het is echter geen dwaze investering als je gelooft dat de HEERE herstel zal geven. Het is dan juist een getuigenis van het geloof. Jeremia heeft ook over dat herstel gesproken en niet alleen over de wegvoering en verwoesting. De simpele koop van een akker wordt door de omstandigheden een geloofsdaad.

Jeremia koopt een akker | *verzen 9-15*

> *9 Dus kocht ik van Hanameël, de zoon van mijn oom, de akker die in Anathoth is. Ik woog voor hem het geld af, zeventien sikkel zilver. 10 Ik ondertekende de [koop]brief en verzegelde [die], en liet [door] getuigen bevestigen dat ik het geld op een weegschaal had afgewogen. 11 Ik nam de koopbrief, die [volgens] het gebod en de verordeningen verzegeld was en de opengelaten [brief], 12 en gaf de koopbrief aan Baruch, de zoon van Neria, de zoon van Machseja, voor de ogen van Hanameël, [de zoon van] mijn oom, voor de ogen van de getuigen die de koopbrief hadden ondertekend, [en] voor de ogen van alle Judeeërs die op het binnenplein van de wacht zaten. 13 Ik gaf Baruch voor hun ogen [deze] opdracht [en] zei: 14 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Neem deze brieven, deze koopbrief – de verzegelde en deze opengelaten brief – en doe ze in een aarden pot, zodat ze vele dagen in goede staat blijven. 15 Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Er zullen weer huizen en akkers en wijngaarden gekocht worden in dit land.*

Jeremia, die door het bezoek en het aanbod van zijn neef het woord van de HEERE herkent, koopt de akker *(vers 9)*. Hij betaalt de afgewogen prijs ervoor. Hoewel Jeremia gevangenzit, heeft hij blijkbaar wel een bepaalde vrijheid van handelen. Het bedrag is niet hoog. Dat zal te maken hebben met de situatie van dat moment.

De transactie wordt in een koopbrief vastgelegd die door Jeremia wordt ondertekend *(vers 10)*. Daarna verzegelt hij de brief en laat getuigen bevestigen dat hij het juiste bedrag heeft betaald. De koopakte bestaat uit twee brieven: een verzegelde brief en een open brief *(vers 11)*. De verzegelde brief geeft zekerheid, de open brief kan door iedereen worden ingezien om te bewijzen dat er geheel volgens afspraak is gehandeld.

De verzegeling is wettelijk geregeld. Jeremia geeft beide brieven aan Baruch. Alles gebeurt met de grootste openheid *(vers 12)*. Alles is doorzichtig en door iedereen waar te nemen. Er is geen enkele verdenking mogelijk dat er iets gebeurt met verborgen bedoelingen. Tegelijk ook is het een getuigenis van het geloof. Jeremia koopt een stuk land ook als bewijs van zijn vertrouwen in de HEERE dat Hij herstel zal geven.

Als Jeremia de brieven aan Baruch overhandigt, geeft hij er een opdracht bij *(vers 13)*. Baruch moet de verzegelde brief en de opengelaten brief in een aarden pot doen *(vers 14)*. Jeremia geeft hem die opdracht in de Naam van *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël"*. De macht van God en dat Hij de God van Zijn volk is, zijn voor het geloof de garantie van Zijn beloften *(vgl. Jr 27:4)*. Ze moeten in een aarden pot worden gedaan, om beide brieven lange tijd te bewaren en opdat ze na die lange tijd nog goed leesbaar zullen zijn. Als ze na lange tijd tevoorschijn worden gehaald, zal blijken dat de opengelaten brief en de verzegelde brief dezelfde inhoud hebben. De koop zal nog volledig van kracht zijn.

Dat ze tevoorschijn gehaald zullen worden, is zeker. De HEERE van de legermachten, de God van Israël zegt namelijk dat er een tijd komt dat er weer huizen en akkers en wijngaarden gekocht zullen worden in dit land *(vers 15)*. De koop van Jeremia is een koop in geloof. Hij doet in geloof wat straks voor het hele land mogelijk zal zijn.

Wat er met Jeremia gebeurt, is een beeld van wat met Christus gebeurt. Christus is niet alleen in de gevangenis geweest, maar heeft de akker, de wereld, met Zijn bloed gekocht *(Op 5:1-13)*. We zien Hem de zegels met het eigendomsrecht op de wereld verbreken omdat Hij de rechtmatige Eigenaar is *(Op 6:1-17)*. Dan komt Hij om Zijn erfenis op te eisen en alle gelovigen mogen daarbij zijn *(Op 19:11-21)*.

Jeremia's twijfels en gebed | *verzen 16-25*

> *16 Ik bad tot de HEERE, nadat ik de koopbrief aan Baruch, de zoon van Neria, had gegeven: 17 Ach, Heere HEERE! Zie, Ú hebt de hemel en de aarde gemaakt door Uw grote kracht en door Uw uitgestrekte arm. Niets is voor U te wonderlijk. 18 U, Die goedertierenheid bewijst aan duizenden, Die de ongerechtigheid van de vaderen vergeldt in de schoot van hun kinderen na hen, U, grote, machtige God – HEERE van de legermachten is Zijn Naam – 19 groot van raad en machtig van daad (want Uw ogen zijn open over alle wegen van de mensenkinderen, om eenieder te geven overeenkomstig zijn wegen en overeenkomstig de vrucht van zijn daden), 20 U, Die tekenen en wonderen verricht hebt in het land Egypte tot op deze dag, in Israël en onder [de andere] mensen, en U hebt Uzelf een Naam gemaakt, zoals het heden ten dage is. 21 U leidde Uw volk Israël uit het land Egypte, met tekenen en met wonderen, met sterke hand, met uitgestrekte arm en grote ontzagwekkende daden. 22 U gaf hun dit land, dat U hun vaderen gezworen had hun te zullen geven, een land dat overvloeit van melk en honing. 23 Zij kwamen en namen het in bezit, maar zij hebben niet geluisterd naar Uw stem en hebben niet volgens Uw wet gewandeld. Alles wat U hun geboden had om te doen, hebben zij niet gedaan. Daarom hebt U al dit onheil over hen doen afroepen. 24 Zie de belegeringsdammen! Zij zijn bij de stad gekomen om haar in te nemen, en de stad is, vanwege het zwaard, de honger en de pest, in de hand van de Chaldeeën gegeven, die tegen haar strijden. Wat U gesproken hebt, is gebeurd. En zie, U ziet [het]. 25 Toch hebt U Zelf tegen mij gezegd, Heere HEERE: Koop voor uzelf die akker voor geld en laat [het door] getuigen bevestigen. De stad is echter in de hand van de Chaldeeën gegeven.*

Als de koop is gesloten, wordt Jeremia door vertwijfeling overvallen en bidt hij tot de HEERE *(vers 16)*. Hij meldt zijn twijfels niet aan mensen, maar doet het enig juiste. Hij richt zich tot de Heere HEERE, *Adonai Jahweh*, dat is de soevereine Heerser (*Adonai*) en de God van het verbond met Zijn volk (*Jahweh*) *(vers 17)*. Hij denkt eraan Wie de HEERE is. Hij is de Schepper van hemel en aarde, die Hij door Zijn grote kracht en Zijn uitgestrekte arm heeft gemaakt. Voor die grote, almachtige Schepper is niets te wonderlijk. Die Schepper bewijst Zich zowel in goedertierenheid als in vergelding van ongerechtigheid aan de mensen *(vers 18)*. Ook in die handelingen bewijst Hij de *"grote, machtige God"* te zijn.

Die God is *"groot van raad en machtig van daad"*, juist in Zijn wegen met de mensen om daarbij aan ieder te geven wat hem toekomt als gevolg van zijn daden *(vers 19)*. Hij is geen onbewogen toeschouwer van alles wat de mensen doen. Vaak denken wij dat wel, maar dat komt door onze beperkte blik. Dat Hij begaan is met wat op aarde gebeurt en in het bijzonder met de Zijnen, heeft Hij laten zien in de tekenen en wonderen die Hij heeft verricht in Egypte, bij de bevrijding van Zijn volk daaruit *(vers 20)*. Hij heeft het ook laten zien in Israël en aan alle mensen op aarde, zoals dat op dat moment ook zichtbaar is geweest.

Met Zijn volk is Hij een speciale weg gegaan. Hij heeft Zich steeds aan Zijn volk bewezen als de God Die voor hen bezig is vanaf dat Hij hen uit Egypte heeft geleid *(vers 21)*. Hij heeft hen gebracht in het land dat Hij hun vaderen gezworen heeft hun te zullen geven, het goede land dat overvloeit van melk en honing *(vers 22)*. Kort vat Jeremia samen: *"Ze kwamen en namen het in bezit" (vers 23)*. Direct voegt hij eraan toe hoe ze zich daarin hebben gedragen. Ze hebben niet gedaan wat de HEERE heeft gezegd en daarom heeft Hij al dit onheil dat ze nu beleven over hen laten komen *(Ne 9:22-35)*.

Jeremia richt met de uitroep *"zie de belegeringsdammen!"* de aandacht van de HEERE op de actuele situatie *(vers 24)*. Tegelijk rechtvaardigt hij de HEERE. Er gebeurt wat Hij heeft gezegd. De HEERE ziet het immers Zelf.

Dan komt zijn vertwijfelde vraag die steeds op de achtergrond speelt bij alles wat hij hiervoor over de HEERE en Zijn volk heeft gezegd. Hoe kan het toch, als de situatie zo hopeloos is door de ontrouw van het volk, dat hij een bepaalde akker heeft moeten kopen met getuigen daarbij *(vers 25)*? De HEERE ziet toch wel dat die koop geen zin lijkt te hebben omdat de stad in handen van de Chaldeeën is gegeven?

Het antwoord van de HEERE | *verzen 26-35*

> *26 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia: 27 Zie, Ik ben de HEERE, de God van alle vlees. Zou ook maar iets voor Mij te wonderlijk zijn? 28 Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga deze stad in de hand van de Chaldeeën en in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, geven en hij zal haar innemen. 29 En de Chaldeeën, die tegen deze stad strijden, zullen komen en deze stad met vuur aansteken en haar verbranden, mét de huizen waarvan men op*

> *de daken reukoffers heeft gebracht aan de Baäl en plengoffers heeft uitgegoten voor andere goden, zodat zij Mij tot toorn verwekten. 30 Want de Israëlieten en de Judeeërs hebben vanaf hun jeugd alleen gedaan wat kwaad was in Mijn ogen. Ja, de Israëlieten hebben Mij alleen [maar] tot toorn verwekt door het werk van hun handen, spreekt de HEERE. 31 Want deze stad is Mij tot Mijn toorn en tot Mijn grimmigheid geweest, vanaf de dag dat zij haar gebouwd hebben tot op deze dag, zodat Ik haar moet wegdoen van voor Mijn aangezicht, 32 vanwege al het kwaad van de Israëlieten en de Judeeërs, dat zij gedaan hebben om Mij tot toorn te verwekken, zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters en hun profeten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. 33 Zij keerden Mij de nek toe en niet het gezicht, hoewel Ik hen vroeg en laat onderwees. Zij luisterden echter niet en aanvaardden de vermaningen niet. 34 Zij zetten hun afschuwelijke [afgoden] in het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, om dat te verontreinigen. 35 Zij bouwden de hoogten van de Baäl, die in het dal Ben-Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters voor de Molech door [het vuur] te laten gaan, wat Ik hun niet geboden had. En in Mijn hart was het niet opgekomen dat zij deze gruweldaad zouden doen, zodat ze Juda zouden doen zondigen.*

Dan komt het antwoord van de HEERE aan Jeremia *(vers 26)*. Het is een antwoord waarin we moeten leren rusten. Hij is de HEERE, *"de God van alle vlees" (vers 27)*, dat wil zeggen niet alleen van Zijn volk Israël, maar van alle sterfelijke en beperkte mensen. Hij is ver boven hen verheven. Al Zijn voornemens zal Hij uitvoeren, hoe de situatie waarin Zijn volk, toen of nu, zich bevindt dat ook lijkt te logenstraffen. Voor Hem is niets te wonderlijk, een woord dat de HEERE duizend jaar eerder ook tegen Abraham heeft gezegd in verband met de geboorte van een zoon, terwijl hij en Sara op dat moment menselijkerwijs te oud zijn om nog kinderen te krijgen *(Gn 18:14)*.

Zou er iets voor de HEERE te wonderlijk zijn? Op de vastgestelde tijd, over een jaar, zal Ik bij u terugkomen, en Sara zal een zoon hebben! (Gn 18:14)

De stad zal worden ingenomen door de Babyloniërs *(vers 28)*. Dat is de actuele situatie. Dat doet de HEERE op grond van Zijn Woord, omdat Zijn volk Hem ontrouw is geweest. De vijanden zullen niets van de stad overlaten *(vers 29)*. Ze zullen de stad verbranden en ook de huizen, omdat veel huizen verworden zijn tot afgodenaltaren, waar men offers brengt aan de Baäl en andere goden. De HEERE is daarom toornig op de stad geworden.

Hun gedrag is niet plotseling veranderd. Ze hebben vanaf hun jeugd, vanaf hun prille bestaan als natie, gedaan wat kwaad is in Zijn ogen *(vers 30)*. Er is nauwelijks een tijd geweest dat de stad heeft beantwoord aan Zijn doel *(vers 31)*. Het is opmerkelijk hoelang de HEERE de stad heeft verdragen. Maar de tijd van verdraagzaamheid heeft een einde. Hij moet de stad nu wegdoen van voor Zijn ogen. De hele bevolking van de stad heeft het ernaar gemaakt *(vers 32)*.

De HEERE heeft hen telkens, vroeg en laat, de hele dag door, onderwezen over Zijn wil, maar ze hebben Hem de nek en niet het gezicht toegekeerd *(vers 33)*. Deze ondankbaarheid kunnen ook wij ervaren van hen aan wie we goed hebben gedaan en voor wie we het goede hebben gezocht.

In plaats van zich te bekeren hebben ze hun goddeloosheid ten top gevoerd door in Zijn huis afschuwelijke afgoden neer te zetten *(vers 34)*. Daardoor hebben ze het huis van Zijn Naam verontreinigd. Ook daarbuiten kennen de gruwelijkheden geen einde *(vers 35)*. Ze offeren hun kinderen aan de Moloch, de god van de Ammonieten. Dat heeft God hun niet geboden, het staat nergens in de wet, er is zelfs geen gedachte daaraan in Zijn hart opgekomen. Zulke walgelijke daden zijn Hem volkomen vreemd en Hij zet mensen er ook niet toe aan *(Jk 1:13)*. Afgoderij in welke vorm ook en zonden in welke uiting ook komen niet van Hem. Hij is niet de Auteur van de zonde.

Laat niemand, als hij verzocht wordt, zeggen: Ik word door God verzocht. Want God kan niet door het kwade verzocht worden en Hijzelf verzoekt niemand. (Jk 1:13)

Beloften van herstel | *verzen 36-44*

> *36 Welnu, daarom, zo zegt de HEERE, de God van Israël, van deze stad, waar u van zegt: Zij is door het zwaard, door de honger en door de pest in de hand van de koning van Babel gegeven: 37 Zie, Ik ga hen bijeenbrengen uit al de landen waarheen Ik hen in Mijn toorn, in Mijn grimmigheid en in grote verbolgenheid verdreven zal hebben, en Ik zal hen terugbrengen naar deze plaats en hen onbezorgd doen wonen. 38 Zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ík zal hun tot een God zijn. 39 Ik zal hun één hart en één weg geven om Mij te vrezen, alle dagen, hun ten goede, en hun kinderen na hen. 40 Ik zal een eeuwig verbond met hen sluiten, dat Ik Mij van achter hen niet zal afwenden, opdat Ik hun goeddoe. En Ik zal Mijn vreze in hun hart geven, zodat zij niet van Mij*

> *afwijken. 41 Ik zal Mij over hen verblijden en hun goeddoen. En Ik zal hen in getrouwheid in dit land planten, met heel Mijn hart en met heel Mijn ziel. 42 Want zo zegt de HEERE: Zoals Ik al dit grote onheil over dit volk gebracht heb, zo zal Ik [ook] al het goede over hen brengen dat Ik over hen uitspreek. 43 Er zullen akkers gekocht worden in dit land, waarvan u zegt: Het is een woestenij, zodat er geen mens en geen dier [meer] is; het is in de hand van de Chaldeeën gegeven. 44 Men zal akkers kopen voor geld, de [koop]brieven ondertekenen en verzegelen, en [die door] getuigen laten bevestigen in het land van Benjamin, in de omstreken van Jeruzalem, in de steden van Juda, in de steden van het Bergland, in de steden van het Laagland, en in de steden van het Zuiderland. Ik zal namelijk een omkeer brengen in hun gevangenschap, spreekt de HEERE.*

De HEERE heeft nu nog een woord van vertroosting voor Jeremia en voor iedere Godvrezende *(vers 36)*. Hij stelt Zich weer voor als *"de HEERE, de God van Israël"*, ondanks de omstandigheden waarin Zijn volk zich bevindt. De stad wordt onder vreselijke omstandigheden gegeven in de hand van de koning van Babel. Dat zegt Jeremia terecht.

Dan komt het troostwoord, de belofte *(vers 37)*. De *"toorn"*, *"grimmigheid"* en *"grote verbolgenheid"* van de HEERE waarop Hij tegelijk ook wijst, geven in hun combinatie wel aan hoezeer de straf verdiend is. Maar de tuchtiging kent een einde en het volk kent een herstel. God zal Zijn getuchtigd volk dat Hij verdreven en verstrooid heeft, weer terugbrengen naar Jeruzalem en daar onbezorgd, zonder vrees voor vijanden en in vrede en welvaart doen wonen. Zij zullen Zijn volk zijn en Hij zal hun God zijn *(vers 38)*.

Dan zal Ik u een nieuw hart geven en een nieuwe geest in uw binnenste geven. Ik zal het hart van steen uit uw lichaam wegnemen en u een hart van vlees geven. (Ez 36:26)

Hun hart zal niet meer gedeeld zijn, maar onverdeeld op Hem gericht zijn *(vers 39)*. Ze krijgen een nieuw hart *(Ez 36:26)*, waardoor ze ook één weg zullen gaan, Zijn weg. Van die weg zullen ze niet afdwalen om weer op eigen wegen te gaan. Er is vrees voor Hem in hen en ook in hun kinderen. Die vrees zal een weldaad voor hen zijn. Het vrezen van de HEERE brengt het goede over een volk.

De HEERE sluit een eeuwig verbond met hen *(vers 40)*. Hij stelt Zich daarbij garant voor de vervulling ervan. Hij belooft dat Hij Zich niet meer van hen zal afwenden en hun zal goeddoen. Hij hoeft Zich ook niet meer van hen af te wenden, want Hij zal Zijn vrees in hun hart geven, zodat zij niet

meer van Hem afwijken. God verandert nooit. Het probleem is altijd het dwaalzieke hart van de mens. Dat probleem is dan opgelost. Er is volkomen harmonie tussen de verlangens van God en die van Zijn volk. Dat zal de HEERE verblijden en Hij zal hun goeddoen *(vers 41)*.

Hij zal alles voor Zijn volk, dat Hem dan trouw zal zijn, ten goede doen keren *"met heel Mijn hart en met heel Mijn ziel"*. Dit is een unieke uitdrukking die laat horen dat de HEERE als het ware in verrukking spreekt over Zijn voornemen Zijn volk in hun land te planten.

Het is Gods grootst mogelijke vreugde ook vandaag een herstel te geven onder Zijn volk als Hij berouw ziet. Dan wil Hij weer het genot van de zegeningen van het land geven, zegeningen verbonden met een verheerlijkte Heer. Terugkeer naar het land betekent ook terugkeer naar Gods altaar en Gods huis.

De HEERE zal het goede over Zijn volk brengen, net zoals Hij het onheil over Zijn volk heeft gebracht op grond van Zijn Woord *(vers 42)*. Hij heeft het uitgesproken, en wat Hij zegt, maakt Hij waar. Zijn Woord is een woord dat kracht heeft. Dat maakt alles vast en zeker.

Als het volk is teruggekeerd uit de ballingschap, zullen er weer akkers gekocht worden, zoals Jeremia dat nu al in het geloof heeft gedaan *(vers 43)*. Het zal nog lang duren, nog zeventig jaar, maar de terugkeer komt. Dan is de hele ballingschap vergeten. Voor Jeremia zal de inlossing ervan in het vrederijk gebeuren. Wat hij heeft verworven, verliest hij niet.

Alle bezitters van akkers zullen dan in het bezit worden gesteld van hun eigendom *(vers 44)*. Ieder zal het recht erop kunnen aantonen. Het is een recht dat hun is verleend door de HEERE die aan elke stam van Zijn volk een deel in het land heeft gegeven. Ze kunnen erop rekenen dat het zal gebeuren, want de HEERE heeft gezegd dat Hij een omkeer zal brengen in de gevangenschap van Zijn volk.

Jeremia 33

Oproep om tot de HEERE te roepen | *verzen 1-3*

> *1 Het woord van de HEERE kwam voor de tweede keer tot Jeremia, toen hij nog opgesloten zat op het binnenplein van de wacht: 2 Zo zegt de HEERE, Die het doet, de HEERE, Die het vormt om het te bevestigen – HEERE is Zijn Naam: 3 Roep tot Mij, en Ik zal u antwoorden, Ik zal u grote en onbegrijpelijke dingen bekendmaken, [die] u niet weet.*

..., waarin ik verdrukking lijd en zelfs boeien draag als een boosdoener; maar het Woord van God is niet geboeid. (2Tm 2:9)

Jeremia zit opgesloten, maar dat is voor de HEERE geen verhindering Zijn boodschap aan deze man van God te zenden *(vers 1; 2Tm 2:9)*. De HEERE vestigt de aandacht van Jeremia eerst op Zichzelf als *"de HEERE, Die het doet" (vers 2)*. Hij is de God Die het bewerkt, wat het ook is – behalve de zonde, want die is niet in Hem en Hij kan niet zondigen. Jeremia mag weten dat hij, net als Paulus *(Ef 3:1; 4:1)*, een gevangene van Hem is. De HEERE vormt Zijn plan en bevestigt Zijn voornemen. Hij werkt aan een plan en voert het ook uit. *"HEERE is Zijn Naam."* Dat is de garantie voor alles.

Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en u zult vinden; klopt, en u zal worden opengedaan. Want ieder die bidt, ontvangt; en die zoekt, vindt; en die klopt, zal worden opengedaan. (Mt 7:7-8)

Als Hij Zich zo heeft voorgesteld, moedigt Hij Jeremia aan om tot Hem, die HEERE, te roepen *(vers 3; Mt 7:7-8)*. Hij verzekert hem dat Hij hem zal antwoorden. In dat antwoord zal Hij hem *"grote en onbegrijpelijke dingen bekendmaken"*. De dingen die Jeremia niet weet en geen mens kan weten, omdat die buiten zijn menselijke begrip en kennis liggen, zal de HEERE hem vertellen als hij tot Hem roept.

Dit is ook een grote aansporing voor ons om tot Hem te roepen. Hij wil dingen bekendmaken die boven het menselijke begrijpen liggen en die een Goddelijke openbaring vereisen.

Zekerheid van de val van Jeruzalem | *verzen 4-5*

> *4 Want zo zegt de HEERE, de God van Israël, van de huizen van deze stad en van de huizen van de koningen van Juda die zijn afgebroken voor de bele*

geringsdammen en voor het zwaard, 5 [waar] ze zijn gekomen om te strijden tegen de Chaldeeën: Het is om ze te vullen met de dode lichamen van mensen die Ik verslagen heb in Mijn toorn en in Mijn grimmigheid, en omdat Ik Mijn aangezicht voor deze stad verborgen heb om al hun kwaad.

Eerst spreekt de HEERE over de huizen van Jeruzalem, zowel van de gewone man als van de koningen *(vers 4)*. Hij wijst erop dat ze afgebroken zijn om er belegeringsdammen van te maken en zich daarachter met het zwaard te verdedigen. Ze doen er alles aan om zich te verweren tegen de Babyloniërs *(vers 5)*. Het zal allemaal tevergeefs zijn, want de HEERE heeft Zijn gunst van hen weggenomen vanwege *"al hun kwaad"*.

Wat ze hebben gebouwd om zich te verdedigen, zal gevuld worden met de dode lichamen van de inwoners van Jeruzalem. Die dode lichamen zijn door Hem verslagen. De Chaldeeën doen wat Hij in Zijn toorn en grimmigheid vanwege het kwaad van de stad over hen wil brengen. Hij kan de stad niet meer aanzien omdat ze vol zonden is. Hier zien we de dwaasheid van de ongehoorzaamheid. Als we onze eigen weg gaan en onze eigen wil volgen, is rampspoed het gevolg.

Dagen van terugkeer en vreugde | *verzen 6-13*

6 Zie, Ik ga haar herstel en genezing bevorderen, Ik zal hen genezen: een overvloed van duurzame vrede zal Ik hun bekendmaken. 7 Ik zal een omkeer brengen in de gevangenschap van Juda en in de gevangenschap van Israël, en hen opbouwen als vroeger. 8 Ik zal hen reinigen van al hun ongerechtigheid, waarmee zij tegen Mij gezondigd hebben. Ik zal al hun ongerechtigheden vergeven, waarmee zij tegen Mij gezondigd hebben, en waarmee zij tegen Mij in opstand zijn gekomen. 9 Het zal voor Mij worden tot een vreugdevolle naam, tot roem en tot luister bij alle heidenvolken van de aarde, die al het goede zullen horen dat Ik hun doe. Zij zullen beangst zijn en sidderen vanwege al het goede en vanwege al de vrede die Ik het verschaf. 10 Zo zegt de HEERE: In deze plaats, waarvan u zegt: Zij ligt verwoest, zodat er geen mens en geen dier [meer] is – in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, die zo verwoest zijn, dat er geen mens, geen inwoner en geen dier [meer] in [te vinden] is, zal weer gehoord worden 11 de stem van de vreugde, de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid, de stem van hen die zeggen: Loof de HEERE van de legermachten, want de HEERE is goed, want Zijn goedertierenheid is voor eeuwig,

> *[en de stem] van hen die in het huis van de HEERE een lofoffer brengen. Ik zal namelijk een omkeer brengen in de gevangenschap van het land, [zodat het weer wordt] als vroeger, zegt de HEERE. 12 Zo zegt de HEERE van de legermachten: In deze plaats – hij ligt verwoest, zodat er geen mens en geen dier [meer] in [te vinden] is – en in al zijn steden zal weer een weideplaats voor herders zijn die de kudde doen neerliggen. 13 In de steden van het Bergland, in de steden van het Laagland, in de steden van het Zuiderland, in het land van Benjamin, in de omstreken van Jeruzalem en in de steden van Juda zullen de kudden weer onder de handen van de teller doorgaan, zegt de HEERE.*

Dan klinkt ineens het woord van herstel en genezing *(vers 6)*. De HEERE zal dat Zelf bewerken. Het gevolg zal zijn een overvloed van duurzame vrede. Dan zal het niet zo zijn dat na een periode van rust het volk weer afwijkt, zoals zo vaak in de geschiedenis van Israël het geval is geweest en we bijvoorbeeld in het boek *Richteren* zien. Deze toezegging is een wonderbare genade. God is inderdaad de God van alle genade. Ook wij hebben duurzame vrede als wij in Zijn weg in gemeenschap met Hem wandelen en al onze noden en zorgen aan Hem overgeven in het vertrouwen dat Hij het goed maakt *(Fp 4:6-7)*.

Weest in niets bezorgd, maar laat in alles, door gebed en smeking met dankzegging, uw verlangens bekend worden bij God. En de vrede van God, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw gedachten bewaren in Christus Jezus. (Fp 4:6-7)

De HEERE zal die omkeer bewerken *(vers 7)*. Een kleine voorvervulling is de terugkeer uit Babel, maar van een duurzame vrede is dan nog geen sprake. De volle vervulling zal in het vrederijk plaatsvinden. Dan zullen de gevangenschap van Juda en de gevangenschap van Israël voorbij zijn en zullen zij opgebouwd worden als vroeger, in de dagen dat zij het beloofde land zijn binnengetrokken. Er is hier sprake van twee gevangenschappen, een van Juda en een van Israël. Beide rijken zijn op een andere manier in gevangenschap geweest. Juda is in Babel en Israël is in de verstrooiing geweest.

Om hen in die zegen te kunnen brengen moet de HEERE hen eerst reinigen van al hun ongerechtigheid (*enkelvoud*) waarmee zij tegen Hem hebben gezondigd *(vers 8)*. We kunnen hier denken aan de zondige natuur, de bron van waaruit al hun ongerechtigheid is voortgekomen. Hij zal hen reinigen door hun al hun ongerechtigheden *(meervoud)* te vergeven, waarmee zij tegen Hem gezondigd hebben en tegen Hem in opstand zijn gekomen. Het zijn twee vormen van ongerechtigheid: die van zonden en die van

opstand. Het zijn allebei zonden tegen God. Het ene is meer algemeen, het doen van de eigen wil in een weg van ongeloof en ongehoorzaamheid. Het andere is meer gewelddadig, het verwerpen van elke correctie.

De stad zal dan voor de HEERE tot een vreugdevolle naam worden, een naam die aangenaam is en verheugt *(vers 9)*. Nu is Jeruzalem nog een naam die schande oproept en verdriet bij de HEERE veroorzaakt. Dat zal veranderen. Jeruzalem betekent 'grondvesten van de vrede'. Alle heidenvolken op aarde zullen de stad roemen vanwege de luister ervan. Ze zullen al het goede horen dat de HEERE haar zal doen.

Tevens zullen ze beangst zijn en sidderen, juist vanwege al het goede en al de vrede die de HEERE haar verschaft. Ze hebben altijd gemeend Israël te kunnen onderdrukken en altijd getracht haar weg te vagen. Nu zien ze dat de HEERE het volk zegent. Ze zien zich geplaatst tegenover de macht van de HEERE, Die staat aan de kant van het volk dat zij teniet wilden doen.

De HEERE spreekt verder over de grote verandering die de stad en het land zullen ondergaan in die tijd van het goede en de vrede *(verzen 10-11)*. Een gedeeltelijke vervulling ervan zien we in de dagen van Ezra en Nehemia, maar de uiteindelijke, volle vervulling vindt weer plaats in het duizendjarig vrederijk. In de verwoeste en verlaten stad zullen weer allerlei geluiden van vreugde worden gehoord.

Het is nu geen vreugde meer los van de HEERE. Al deze vreugde uit zich in het loven van de HEERE, dat Hij goed is omdat Zijn goedertierenheid voor eeuwig is. Dit is de kenmerkende uitdrukking voor het vrederijk. De lofprijzing van de HEERE zal tot uiting worden gebracht in het brengen van een lofoffer in het huis van de HEERE, de tempel.

Dit alles zal gebeuren door de omkeer die de HEERE in de gevangenschap van het land zal brengen. Daardoor zal het land weer worden zoals vroeger, zegt de HEERE. Niet alleen de bevolking is in gevangenschap geweest, ook het land is in gevangenschap geweest. Het land is het land van de HEERE, maar het is in vreemde handen geweest omdat Hij het daaraan moest overgeven vanwege de ontrouw van Zijn volk. Daaraan komt bij de omkeer die Hij bewerkt ook een einde. Dan zal het land en alles wat het opbrengt en iedereen die er woont volledig aan Hem zijn toegewijd.

De HEERE wijst er nog eens op dat al die heerlijke dingen zullen gebeuren in de plaats die nu nog woest en verlaten is *(vers 12)*. In Jeruzalem en in al de steden van Juda zal weer weidegrond zijn waar herders de kudde doen neerliggen. Het laat een tafereel van zorg en vrede, rust en veiligheid zien. Alle schapen die er zijn, zullen geteld worden *(vers 13)*. Niet één wordt er gemist. Dat is wat de HEERE met Zijn volk zal doen. Het zal gebeuren, want de HEERE zegt het. Telkens lezen we *"zegt de HEERE"* als een bevestiging dat het zeker zal komen omdat Hij het heeft gezegd.

Herstel van koningschap en priesterschap | *verzen 14-22*

> *14 Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik het goede woord gestand zal doen dat Ik gesproken heb tot het huis van Israël en over het huis van Juda. 15 In die dagen en in die tijd zal Ik voor David een SPRUIT van gerechtigheid doen opkomen. Hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde. 16 In die dagen zal Juda verlost worden en zal Jeruzalem onbezorgd wonen. Dit is hoe men [de stad] noemen zal: DE HEERE ONZE GERECHTIGHEID. 17 Want zo zegt de HEERE: Aan David zal het niet aan een man ontbreken die op de troon van het huis van Israël zit, 18 en aan de Levitische priesters zal geen man voor Mijn aangezicht ontbreken die het brandoffer brengt, het graanoffer in rook laat opgaan en het slachtoffer bereidt, alle dagen. 19 En het woord van de HEERE kwam tot Jeremia: 20 Zo zegt de HEERE: Als u Mijn verbond met de dag en Mijn verbond met de nacht kunt verbreken, zodat dag en nacht er niet [meer] op hun tijd zullen zijn, 21 dan zal ook Mijn verbond met Mijn dienaar David verbroken kunnen worden, zodat hij geen zoon zal hebben die koning is op zijn troon, en [ook het verbond] met de Levieten, de priesters, Mijn dienaren. 22 Zoals het leger aan de hemel niet geteld en het zand van de zee niet gemeten kan worden, zo talrijk zal Ik het nageslacht van Mijn dienaar David maken, en de Levieten, die Mij dienen.*

De HEERE wijst op de dagen die komen als dagen waarop Hij *"het goede woord"* zal vervullen dat Hij over de beide huizen van Israël heeft gesproken *(vers 14)*. Die vervulling is volledig verbonden met de komst van de *"SPRUIT van gerechtigheid"* Die de HEERE voor David zal doen opkomen in die dagen en in die tijd, de tijd van het vrederijk *(vers 15)*. Dat is niemand anders dan de Heer Jezus, de Messias, door Wie de HEERE recht en gerechtigheid op aarde zal doen als inleiding op de vestiging van duizend

jaar vrede. Elk herstel heeft Hem als middelpunt, het hangt helemaal van Hem af. Zonder Hem is er geen herstel.

Recht en gerechtigheid zijn ook de kenmerken van Zijn regering tijdens het vrederijk. Hij is de Vredevorst. Juda is dan verlost van al zijn vijanden *(vers 16)*. Jeruzalem is in veiligheid en woont onbezorgd. De stad wordt dan genoemd met de Naam waarmee eerder de HEERE, dat is de Heer Jezus, is genoemd *(Jr 23:5-6)*. Jeruzalem is een heerlijke stad vanwege de heerlijkheid van de HEERE die Hij op haar heeft gelegd, een heerlijkheid die ze nooit meer zal verliezen.

Dat komt omdat er aan het Davidische koningschap geen einde komt *(vers 17)*. De Koning Die dan regeert, zal in eeuwige trouw regeren. Ook aan het Levitische priesterschap zal geen einde komen *(vers 18)*. Altijd zullen de priesters de offers brengen die de HEERE altijd zullen herinneren aan de basis voor die heerlijke tijd: het volmaakte en heerlijke werk van Zijn Zoon op aarde. Die offers zullen *"alle dagen"* worden gebracht.

Weer wordt gezegd dat het woord van de HEERE tot Jeremia komt, weer die zekerheid dat wat volgt, vast staat omdat Hij het zegt *(vers 19)*. De bevestiging van wat de HEERE heeft gezegd, wordt nog weer krachtiger onderstreept door Zijn verwijzing naar Zijn verbond met de dag en Zijn verbond met de nacht *(vers 20)*. Zo onmogelijk als het is om de cyclus van dag en nacht te verbreken, zo onmogelijk is het om Gods verbond met David, *"Mijn dienaar"*, en met de Levieten, *"Mijn dienaren"*, te verbreken. Het koningschap van David blijft en het Levitische priesterschap eveneens *(vers 21)*. Hier zien we weer de nauwe samenhang tussen het koningschap en het priesterschap.

Er zal zelfs een nageslacht van David en van de Levieten komen dat vergeleken wordt met de manier waarop het nageslacht van Abraham beschreven wordt *(vers 22; Gn 22:17a)*. Dat wijst erop dat het nageslacht van Abraham, dat is het hele volk, een koninklijk priesterdom zal zijn *(Ex 19:6a)*. Zo zullen ze de HEERE dienen.

..., zal Ik u zeker rijk zegenen en uw nageslacht zeer talrijk maken, als de sterren aan de hemel en als het zand dat aan de oever van de zee is. (Gn 22:17a)

U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. (Ex 19:6a)

Bevestiging van de beloften | *verzen 23-26*

> *23 Het woord van de HEERE kwam tot Jeremia: 24 Hebt u niet gemerkt wat dit volk spreekt: De twee geslachten die de HEERE verkozen had, die heeft Hij nu verworpen? Ja, zij verwerpen Mijn volk, zodat het voor hen geen volk meer is. 25 Zo zegt de HEERE: Als Mijn verbond met de dag en de nacht er niet is, [als] Ik de vaste orde van de hemel en de aarde niet geregeld heb, 26 dan zal Ik ook het nageslacht van Jakob en van Mijn dienaar David verwerpen, zodat Ik uit zijn nageslacht geen heersers over het nageslacht van Abraham, Izak en Jakob zal nemen. Want Ik zal een omkeer brengen in hun gevangenschap en Mij over hen ontfermen.*

Weer komt het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 23)*. De HEERE vraagt aan Jeremia of hij ook heeft opgemerkt hoe het volk spreekt over wat Hij, volgens hen, met Zijn volk heeft gedaan *(vers 24)*. Zij spreken erover dat Hij de twee geslachten die Hij verkozen had – daarmee bedoelen ze het geslacht van David en dat van Levi waarover de HEERE zojuist zulke heerlijke dingen heeft gezegd –, nu verworpen heeft. Ze geven Hem de schuld van de ellende waarin ze zijn en verklaren dat Gods volk Zijn volk niet meer is.

Jeremia moet zich maar niet door dat gepraat laten misleiden en ontmoedigen. Nog eens klinkt het *"zo zegt de HEERE"* en volgt er een herhaling van de verklaring van Gods verbond met de dag en de nacht *(vers 25)*. Er komt nog een extra verzekering bij en die luidt dat Hij ook de orde van de hemel en de aarde geregeld heeft. Net zomin als Hij die twee vaste zekerheden teniet zal doen, net zomin zal Hij het nageslacht van Jakob en dat van Zijn dienaar David verwerpen *(vers 26)*. Dat zou erop neerkomen dat Hij uit het nageslacht van David geen heersers zou nemen om te heersen over het nageslacht van de aartsvaders aan wie Hij dat beloofd heeft.

Het noemen van de namen *"Abraham, Izak en Jakob"* van wie zij *"het nageslacht"* zijn, geeft de grootst mogelijke zekerheid van de vervulling van de aan hen gedane beloften. De onveranderlijke beloften die Hij aan hen heeft gedaan, garanderen dat Hij ervoor zal zorgen dat het nageslacht waarover en de heersers over wie Hij heeft gesproken, er wel zullen zijn. Daarvoor zal Hij een omkeer brengen in hun gevangenschap. Hij laat Zijn volk niet aan hun lot over, maar ontfermt Zich over hen.

Jeremia 34

Aankondiging van het einde van Zedekia | *verzen 1-7*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, toen Nebukadrezar, de koning van Babel, en heel zijn leger, en alle koninkrijken van de aarde die [onder] de heerschappij van zijn hand waren, en alle volken streden tegen Jeruzalem en al zijn steden: 2 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ga zeggen tegen Zedekia, de koning van Juda, zeg tegen hem: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga deze stad in de hand van de koning van Babel geven, hij zal haar met vuur verbranden. 3 En zelf zult u niet aan zijn hand ontkomen, maar zeker gegrepen worden en in zijn hand gegeven worden. U zult oog in oog met de koning van Babel staan, en hij zal van mond tot mond met u spreken. U zult in Babel komen. 4 Maar hoor het woord van de HEERE, Zedekia, koning van Juda! Zo zegt de HEERE over u: U zult niet sterven door het zwaard, 5 u zult sterven in vrede. En zoals er vuren [ontstoken zijn] voor uw vaderen, de vroegere koningen, die vóór u waren, zo zullen zij ook voor u [vuren] branden en over u rouw bedrijven [door te roepen]: Ach heer! Ík immers heb [dit] woord gesproken, spreekt de HEERE. 6 Toen de profeet Jeremia al deze woorden tot Zedekia, de koning van Juda, in Jeruzalem, sprak, 7 streed het leger van de koning van Babel tegen Jeruzalem en tegen al de steden van Juda die [nog] over waren, tegen Lachis en tegen Azeka, want die waren [als] versterkte steden overgebleven onder de steden van Juda.*

Na het ‘troostboek’ *(Jeremia 30-33)* zijn we terug in het alledaagse leven. Het woord van de HEERE komt tot Jeremia op het moment dat de hele wereld verzameld is tegen Jeruzalem *(vers 1)*. Nebukadnezar en heel zijn leger en alle koninkrijken waarover hij regeert en alle volken waarover hij niet regeert, strijden tegen Jeruzalem en alle steden die daarbij horen. Jeruzalem is het mikpunt. In die situatie geeft de HEERE Jeremia de opdracht om naar Zedekia te gaan met de mededeling dat Hij de stad in de handen van Nebukadnezar zal geven die haar met vuur zal verbranden *(vers 2)*.

De HEERE zinspeelt op de vlucht van Zedekia als Hij zegt dat hij zeker gegrepen zal worden en voor Nebukadnezar persoonlijk zal worden gebracht *(vers 3)*. Zijn vlucht zal zinloos zijn. Hij zal in Babel komen. Hij zal

oog in oog komen te staan met de koning van Babel, maar Babel zelf zal hij niet zien omdat zijn ogen worden uitgestoken, voordat hij naar Babel wordt gevoerd *(Jr 52:11; Ez 12:13b)*.

Ik zal hem brengen naar Babel, het land van de Chaldeeën, maar [ook] dat zal hij niet zien, hoewel hij daar zal sterven. (Ez 12:13b)

In Zijn genade zegt de HEERE ook dat Zedekia niet door het zwaard zal sterven *(vers 4)*, maar in vrede in Babel. Het is zelfs zo, dat er voor hem vuren zullen worden ontstoken *(vgl. 2Kr 16:14; 21:19)*. Dit is een onverwacht teken van eerbetoon aan deze toch zo goddeloze koning, die blijkbaar toch nog een zekere zorg voor zijn volk heeft gehad *(vers 5)*.

Nog eens wijst de Geest van God erop onder welke omstandigheden Jeremia al zijn woorden tot Zedekia spreekt *(vers 6)*. De strijd om Jeruzalem en al de steden van Juda die nog niet gevallen zijn, is in alle hevigheid aan de gang *(vers 7)*. Twee overgebleven steden worden bij name genoemd, omdat die als enige steden versterkt zijn – door Rehabeam *(2Kr 11:5,9)* – en daar de tegenstand het hevigst is.

De slaven bedrogen | *verzen 8-11*

> *8 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat koning Zedekia een verbond had gesloten met heel het volk dat in Jeruzalem was, om voor hen vrijlating af te kondigen, 9 zodat ieder zijn slaaf, en ieder zijn slavin, die een Hebreeër of Hebreeuwse was, vrij liet weggaan, zodat niemand bij hen [meer als slaaf] bij een Judeeër, zijn broeder, zou dienen. 10 Al de vorsten en heel het volk die het verbond waren aangegaan, gaven er gehoor aan dat ieder zijn slaaf en ieder zijn slavin vrij zou laten weggaan, zodat zij bij hen niet meer zouden dienen. Zij gehoorzaamden en lieten hen gaan. 11 Daarna kwamen zij [er] echter [op] terug en lieten de slaven en de slavinnen terugkomen die zij vrij hadden laten weggaan, en onderwierpen hen [weer] als slaven en als slavinnen.*

Opnieuw komt het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 8)*. De aanleiding is een verbond dat Zedekia met allen in Jeruzalem heeft gesloten om de vrijlating van de slaven aan te kondigen *(vers 9)*. De afspraak is dat ieder zijn slaaf of slavin die Hebreeër of Hebreeuwse was, dat wil zeggen een volksgenoot, zal vrijlaten. Dat zal gebeuren vanuit het besef dat het om een broeder, een naaste gaat. Het lijkt erop dat de rijken de armen langer dan

de door God in de wet voorgeschreven zeven jaar als slaven hebben laten dienen *(Ex 21:1-11; Lv 25:39-55; Dt 15:12-18)*. Dit verbond wordt door velen aangegaan *(vers 10)*. Zij gehoorzamen eraan en laten hen gaan.

Dan komt de spijt *(vers 11)*. Zodra ze merken wat een verlies ze hebben geleden, komen ze op hun verplichting terug en halen de slaven terug en onderwerpen hen weer als slaven en als slavinnen aan zich. Dit is een lage, gemene streek. Het verbond is ook niet van harte gesloten. Er is wel verondersteld dat Zedekia dit verbond ook alleen om politieke redenen heeft gesloten. Hij moet hebben gedacht dat vrijgelaten slaven en slavinnen veel gewilliger zouden zijn de stad mee te verdedigen tegen de aanval van Nebukadnezar, dan wanneer ze harde slavendienst moeten doen. Het is niet voor te stellen dat een zo goddeloos man die zich niets van Gods wet aantrekt, nu ineens er zo op zou staan een gebod van de wet uit te voeren. Hij staat bekend als een verbondsbreker *(Ez 17:11-21)*.

Zodra er echter verlichting in de nood komt, komt men op zijn besluit terug *(vgl. Pr 5:3)*. Met recht kan van hen worden gezegd: *"Uw goedertierenheid is als een morgenwolk, als dauw die vroeg optrekt en weggaat" (Hs 6:4b)*. De vijand is (tijdelijk) weggetrokken *(vers 21)*. Dat zal verband houden met een bedreiging van Egypte *(Jr 37:5,7-10)*. Het leven herneemt voor een groot deel zijn gewone gang en zij dwingen de vrijgelaten slaven weer hen te dienen.

Het voorschrift over de vrijlating van een slaaf heeft voor ons een geestelijke betekenis. Voor ons betekent het dat we onze broeder zijn ware geestelijke vrijheid laten zien en hem niet aan ons verplichten. Als een broeder ons iets schuldig is, moeten we hem zijn schuld kwijtschelden. Als we dat niet doen, houden we hem in zeker opzicht in slavernij. Dan zullen we getuchtigd worden. Het gaat erom hoe wij als broeders en zusters met elkaar omgaan, of wij ons aan elkaar onderwerpen en niet iemand aan ons.

De zonde van de natie | *verzen 12-16*

> *12 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia van de HEERE: 13 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Ík heb een verbond gesloten met uw vaderen, op de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde, uit het slavenhuis, [en]*

> *zei: 14 Na verloop van zeven jaar moet ieder zijn Hebreeuwse broeder die zich aan u verkocht heeft, laten gaan. Als hij u zes jaar gediend heeft, moet u hem vrij van u laten weggaan. Maar uw vaderen hebben niet naar Mij geluisterd en hebben hun oor niet geneigd. 15 Ú hebt zich heden [wel] bekeerd en gedaan wat recht is in Mijn ogen door ieder voor zijn naaste vrijlating af te kondigen, en u hebt [wel] een verbond gesloten voor Mijn aangezicht in het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, 16 maar u bent [er weer op] teruggekomen en hebt Mijn Naam ontheiligd. Ieder heeft zijn slaaf en ieder zijn slavin laten terugkomen, die u naar hun verlangen vrij had laten weggaan, en u hebt hen [weer] onderworpen om voor u tot slaven en tot slavinnen te zijn.*

Dan komt het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 12)*. De HEERE roept bij het volk in herinnering dat Hij, *"de HEERE, de God van Israël"*, een verbond met hun vaderen heeft gesloten toen Hij hen uit Egypte, het slavenhuis, heeft geleid *(vers 13)*. Met nadruk wordt Egypte *"het slavenhuis"* genoemd. Toen heeft de HEERE bepaald dat een Hebreeuwse broeder die zich heeft moeten verkopen als slaaf, door zijn heer na zes jaar dienst vrij moet worden gelaten *(vers 14; Ex 21:1-6)*.

Deze wet is gegeven vlak na hun uittocht uit Egypte, waar ze zelf een lange tijd als slaven hebben gediend. Ze weten daardoor wat het is om slaaf te zijn. Dan zou je zeggen dat ze een dergelijke wet van harte zouden uitvoeren. Maar de vaderen hebben niet geluisterd. De mens vergeet snel de ellende waarin hij is geweest als het hem goed gaat en is dan zelfs in staat om anderen uit te buiten.

Nu hebben de mensen tot wie Jeremia het woord richt wel naar dit gebod geluisterd *(vers 15)*. De HEERE zegt zelfs dat zij zich hebben bekeerd en gedaan wat recht is in Zijn ogen. De vrijlating en het verbond hebben ze uitgevoerd. Dat prijst Hij. Wat Hij echter niet prijst, is dat zij op hun gesloten verbond zijn teruggekomen *(vers 16)*. Dat neemt Hij hen zeer kwalijk. Het is ook wel een groot onrecht en mensonwaardig om op een dergelijk besluit terug te komen. Het is een grote zonde tegen God én tegen de naaste. Zij hebben de slaven *"naar hun verlangen vrij ... laten weggaan"*, maar hen daarna weer aan zich onderworpen om als slaven te dienen. Hierover is de HEERE terecht zeer vertoornd.

De vergelding van het verraad | *verzen 17-22*

> *17 Daarom, zo zegt de HEERE: Ú hebt naar Mij niet geluisterd door vrijlating af te kondigen, ieder voor zijn broeder en ieder voor zijn naaste. Zie, [dan] kondig Ik voor u een vrijlating af, spreekt de HEERE, voor het zwaard, voor de pest en voor de honger. Ik zal u tot een schrikbeeld stellen voor alle koninkrijken van de aarde. 18 Ik zal de mannen die Mijn verbond hebben overtreden, die de woorden van het verbond dat zij voor Mijn aangezicht gemaakt hadden, niet gestand hebben gedaan, maken [als] het kalf dat zij in tweeën hebben gesneden en tussen de stukken waarvan zij zijn doorgegaan, 19 [namelijk] de vorsten van Juda, de vorsten van Jeruzalem, de hovelingen, de priesters en de hele bevolking van het land, die [allen] tussen de stukken van het kalf zijn doorgegaan. 20 Ja, Ik zal hen geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan. Hun dode lichamen zullen de vogels in de lucht en de dieren op de aarde tot voedsel zijn. 21 Ook Zedekia, de koning van Juda, en zijn vorsten zal Ik geven in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan, te weten in de hand van het leger van de koning van Babel, dat [nu] bij u vandaan wegtrekt. 22 Zie, Ik geef bevel, spreekt de HEERE, en Ik zal hen naar deze stad terugbrengen. Zij zullen tegen haar strijden, haar innemen en haar met vuur verbranden. Ik zal van de steden van Juda een woestenij maken, zodat er geen inwoner [meer] zal zijn.*

Er volgt een nieuwe uitspraak van de HEERE *(vers 17)*. Hij zal hen vanwege hun ongehoorzaamheid aan de wet van de vrijlating als het ware vogelvrij verklaren voor het zwaard, de pest en de honger. Hij geeft deze dodelijke middelen de vrije hand. Die zullen een grondig werk doen, zodat ze tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde zullen worden.

De HEERE kent al de mannen die Zijn verbond hebben overtreden *(vers 18)*. Het zijn de mannen die een verbond hebben gesloten voor Zijn aangezicht en dat symbolisch hebben bekrachtigd door een kalf in tweeën te snijden en tussen de stukken door te gaan. Ze hebben het verbond niet in een opwelling gesloten, maar bewust en verplichtend. Wie het verbond overtreedt, zal het lot ondergaan van het kalf dat gedood is bij de verbondssluiting. Bij het verbond dat God met Abraham heeft gesloten, is alleen God tussen de stukken doorgegaan, Abraham niet *(Gn 15:7-21)*. Dat verbond berust dan ook alleen op Gods toezeggingen, zonder enige verantwoordelijkheid van de kant van de mens.

Het betreft niet een klein en select gezelschap, maar het zijn mensen uit alle lagen van de bevolking, van hoog tot laag, die zo hebben gehandeld *(vers 19)*. Al deze overtreders zal de HEERE geven in de hand van hun vijanden, ook van vijanden die hen naar het leven staan *(vers 20)*. De lichamen van hen die gedood worden, zullen voor de vogels in de lucht en de dieren op de aarde tot voedsel zijn. Die zullen niet worden weggejaagd, in tegenstelling tot wat Abraham heeft gedaan *(Gn 15:11)*.

Tot Zedekia, de meest verantwoordelijke, komt nog een speciaal woord van de HEERE. Hij zal ook onder Gods oordeel vallen *(vers 21)*. Zedekia heeft eerst het bevel gegeven, maar is niet opgetreden tegen allen die er weer op zijn teruggekomen. Hij krijgt te horen dat hij zal vallen in de hand van de vijand, de koning van Babel. Het lijkt er weliswaar niet op dat de koning van Babel de stad zal innemen, want hij trekt nu net van Jeruzalem weg vanwege een aanval van de koning van Egypte *(Jr 37:5)*. Daardoor denken de inwoners van de stad dat het kwaad is geweken. Mogelijk daarom ook zijn ze teruggekomen op hun verbond tot vrijlating van de slaven.

De vijand is echter slechts tijdelijk weggetrokken *(vers 22)*. De HEERE spreekt dat Hij bevel zal geven en dat de vijand dan terug zal komen om tegen de stad te strijden. Dan wordt de stad ingenomen en met vuur verbrand. Ook de andere steden van Juda zullen verwoest worden, zodat zij tot een woestenij zullen zijn, zonder inwoners. De HEERE zegt dat *Hij* het zal doen, daarom zal het gebeuren.

Jeremia 35

De Rechabieten getest | *verzen 1-5*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia in de dagen van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda: 2 Ga naar het huis van de Rechabieten, spreek met hen en breng hen in het huis van de HEERE, in een van de kamers, en geef hun wijn te drinken. 3 Toen haalde ik Jaäzanja, de zoon van Jeremia, de zoon van Habazzinja met zijn broers en al zijn zonen, ja heel het huis van de Rechabieten, 4 en bracht hen in het huis van de HEERE, in de kamer van de zonen van Hanan, de zoon van Jigdalia, de man Gods, die naast de kamer van de vorsten is, die zich boven de kamer van Maäseja, de zoon van Sallum, de deurwachter, bevindt. 5 Ik zette de leden van het huis van de Rechabieten kannen vol wijn en bekers voor en ik zei tegen hen: Drink wijn!*

In *vers 1* hebben we weer een tijdsaanduiding die ons erbij bepaalt in welke tijd de gebeurtenis plaatsvindt die wordt beschreven. We gaan hier zeventien jaar terug in de tijd. Er is geen chronologische volgorde in dit boek. Jeruzalem is nog niet belegerd. Wel trekt Nebukadnezar tegen het land op *(vers 11)*.

De Rechabieten *(vers 2)* stammen af van de Kenieten of Midianieten *(1Kr 2:55; Ri 1:16; 4:11)*. Zij hebben zich bij het volk van God gevoegd. Jeremia moet met hen gaan spreken, wat zal betekenen dat hij hen moet informeren over de wil van de HEERE. Die wil is dat zij naar het huis van de HEERE gaan, waar in een van de kamers ervan Jeremia hun wijn te drinken moet geven.

Jeremia doet wat hem is opgedragen *(vers 3)*. Hij haalt Jaäzanja, de leider van het huis van de Rechabieten, met zijn broers en al hun verwanten. Hij brengt het hele gezelschap in het huis van de HEERE in een kamer die specifiek wordt beschreven *(vers 4)*. Eerst wordt gezegd van wie de kamer is. Het is de kamer van *"de zonen van Hanan, de zoon van Jigdalia, de man Gods"*.

Over Jigdalia – zijn naam betekent 'groot is *Jahweh*' – wordt ons niets anders in de Schrift verteld dan wat we hier lezen. Hij heeft een zoon en kleinzonen. Zijn zoon Hanan is een *"man Gods"* – gezien de zinsconstructie

lijkt die titel op hem en niet op Jigdalia te slaan –, een uitdrukking die ook voor mannen als Elia en Elisa wordt gebruikt. Die naam wil zeggen dat Hanan iemand is die Gods rechten hooghoudt in een tijd waarin de massa met die rechten geen rekening houdt.

Daarna wordt nog gezegd wie de buren ernaast en eronder zijn. In de kamer ernaast bevinden zich de vorsten en in de kamer eronder woont de deurwachter. Dit zijn allen mensen met een hoge en verantwoordelijke positie te midden van het volk en met betrekking tot het huis van God. Maäseja is een van de drie deurwachters van de tempel *(Jr 52:24)*.

In de kamer van de zonen van de man Gods, een kamer die is omgeven door een uitgelezen gezelschap, brengt Jeremia de ruwe nomaden binnen. Daar zet hij hun een grote hoeveelheid wijn voor en geeft hun de opdracht wijn te drinken *(vers 5)*.

Trouw van de Rechabieten aan Jonadab | *verzen 6-11*

> *6 Zij zeiden echter: Wij drinken geen wijn, want onze voorvader Jonadab, de zoon van Rechab, heeft ons geboden: U mag geen wijn drinken, u niet en uw kinderen niet, tot in eeuwigheid. 7 U mag geen huis bouwen, en geen zaad zaaien, geen wijngaard planten of [in bezit] hebben, maar u moet in tenten wonen, al uw dagen, opdat u vele dagen leeft in het land waar u als vreemdeling verblijft. 8 Wij nu hebben geluisterd naar de stem van onze voorvader Jonadab, de zoon van Rechab, in alles wat hij ons geboden heeft, door al onze dagen geen wijn te drinken, wij niet [en] onze vrouwen niet, evenmin als onze zonen en onze dochters, 9 en door geen huizen te bouwen tot onze woning. We hebben geen wijngaard of akker, en geen zaaigoed. 10 Wij hebben in tenten gewoond, en hebben geluisterd en gedaan overeenkomstig alles wat onze voorvader Jonadab ons geboden heeft. 11 Maar het gebeurde, toen Nebukadrezar, de koning van Babel, naar dit land optrok, dat wij zeiden: Kom, laten wij Jeruzalem binnengaan, vanwege het leger van de Chaldeeën en vanwege het leger van de Syriërs. Daarom wonen wij [nu] in Jeruzalem.*

De Rechabieten weigeren echter van de wijn te drinken die Jeremia hun heeft voorgezet *(vers 6)*. Ze weigeren niet omdat de HEERE het verboden zou hebben om wijn te drinken. Ze weigeren omdat hun voorvader Jonadab hun dat heeft verboden. Hij heeft het niet alleen zijn eigen kinderen

verboden, maar het verbod ook voor zijn hele nageslacht gegeven, tot in eeuwigheid. Hun levensstijl lijkt op die van de nazireeër *(Nm 6:1-7)*.

Jonadab heeft geleefd in de tijd van Jehu, die het huis van Achab moest uitroeien *(2Kn 10:11-17)*. We zijn hier nu ongeveer tweeënhalve eeuw later. Jehu heeft in Jonadab een bondgenoot gevonden. Jonadab heeft niet meegedaan met de Baälsdienst. Hij is een van de zevenduizend die hun knie niet voor de Baäl hebben gebogen *(1Kn 19:18)*.

De trouw aan het woord van Jonadab is groot. De tijd van Jehu is een tijd van grote goddeloosheid. In die tijd wil Jonadab als een ware nazireeër leven. Hij wil niet meedoen met de trend van de tijd en hij wil dat ook zijn kinderen zo leven. Dat betekent niet dat ze kluizenaars zijn, maar mensen die zich bewust zijn van het tijdelijke van het leven en zich daarvoor aan de HEERE toevertrouwen.

De gehoorzaamheid aan de woorden van Jonadab betreft niet alleen het niet drinken van wijn. Hij heeft ook gezegd dat ze geen huis mogen bouwen, geen zaad zaaien en geen wijngaard planten of een stuk land in bezit nemen *(vers 7)*. De opdracht is om in tenten te wonen zolang ze leven. Daardoor zullen ze vele dagen leven in het land waar ze als vreemdeling verblijven. Jonadab is zich bewust geweest van zijn vreemdelingschap en heeft daar ook consequent naar geleefd. Hij heeft geleefd als Abraham, Izak en Jakob en als een nazireeër.

Dat heeft hij ook zijn nageslacht voorgehouden en zij hebben zich eraan gehouden *(vers 8)*. Ze hebben naar zijn stem geluisterd, zij, hun vrouwen en hun zonen en dochters, en geen wijn gedronken. Ze herhalen alles wat Jonadab hun heeft geboden en zeggen dat ze zich daaraan hebben gehouden. Ze hebben geen huizen gebouwd om daarin te wonen. Ze hebben ook geen wijngaard of akker, zelfs geen zaaigoed *(vers 9)*. In tenten hebben ze gewoond naar het woord van hun voorvader Jonadab *(vers 10)*.

Door de omstandigheden gedreven zijn ze ertoe gekomen om het leven in tenten op te geven en in Jeruzalem te gaan wonen *(vers 11)*. Dit is geen ongehoorzaamheid aan het woord van hun voorvader. Ze handelen hier met overleg en verruilen ter wille van de veiligheid het nomadenleven met het leven in de stad. Maar ze houden zich aan het gebod om geen wijn te drinken.

Het verwijt aan Juda | *verzen 12-17*

> *12 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia: 13 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ga zeggen tegen de mannen van Juda en tegen de inwoners van Jeruzalem: Zult u niet de vermaning aanvaarden door te luisteren naar Mijn woorden? spreekt de HEERE. 14 De woorden van Jonadab, de zoon van Rechab, die hij zijn kinderen geboden heeft, dat zij geen wijn mochten drinken, hebben zij gestand gedaan. Zij hebben tot op deze dag geen [wijn] gedronken, want zij hebben geluisterd naar het gebod van hun voorvader. Ik echter heb vroeg en laat tot u gesproken, maar naar Mij hebt u niet geluisterd. 15 Ik zond tot u vroeg en laat al Mijn dienaren, de profeten, om te zeggen: Bekeer u toch, ieder van zijn slechte weg, en beter uw daden, ga geen andere goden achterna om die te dienen. Dan zult u in het land blijven dat Ik u en uw vaderen gegeven heb. Maar u hebt uw oor niet geneigd en naar Mij niet geluisterd. 16 Ja, de kinderen van Jonadab, de zoon van Rechab, hebben het gebod van hun voorvader dat hij hun geboden had, gestand gedaan, maar naar Mij luistert dit volk niet. 17 Daarom, zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga over Juda en over al de inwoners van Jeruzalem al het onheil brengen dat Ik over hen heb uitgesproken, omdat Ik tot hen gesproken heb, maar zij niet geluisterd hebben, Ik tot hen geroepen heb, maar zij niet geantwoord hebben.*

Na dit voorbeeld van gehoorzaamheid van de Rechabieten aan het woord van hun voorvader Jonadab komt het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 12)*. We krijgen nu te horen waarom het voorgaande heeft plaatsgevonden. Het is niet om Israël te laten leven zoals de Rechabieten dat doen, maar om de trouw van de Rechabieten aan het woord van hun voorvader aan het ontrouwe Israël voor te houden. Israël moet bijvoorbeeld wel wijngaarden planten en mag in steden wonen.

Met de woorden *"ga zeggen"* geeft de HEERE Jeremia de opdracht de kamer uit te gaan en naar de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem te gaan om hun de vraag te stellen of zij niet zullen luisteren naar de woorden van de HEERE *(vers 13)*. Hier blijkt dat de handeling in de tempel een symbolische betekenis heeft. De HEERE trekt een vergelijking tussen Zijn woorden aan de kinderen van Israël en de woorden van Jonadab aan zijn kinderen *(vers 14)*. Jonadab heeft zijn kinderen geboden geen wijn te drinken en zij hebben daarnaar geluisterd en geen wijn gedronken tot op

deze dag. De HEERE heeft Zijn volk keer op keer opgeroepen tot gehoorzaamheid, maar zij hebben niet naar Hem geluisterd.

De HEERE heeft telkens weer Zijn dienaren, de profeten, tot Zijn volk gezonden met de oproep zich te bekeren *(vers 15)*. Hij heeft hun ook beloofd dat ze dan in het land zullen blijven. Maar Hij moet constateren dat zij niet hebben geluisterd. Ja, de kinderen van Jonadab, de man die niet tot Gods volk behoort en zijn nageslacht ook niet, hebben gedaan wat Zijn volk weigert te doen *(vers 16)*.

Het contrast is groot. Jonadab is een mens en zijn nageslacht luistert naar hem. De HEERE is de eeuwige God en Zijn volk luistert niet naar Hem. De Rechabieten worden tot voorbeeld gesteld aan Juda en Jeruzalem. Juda en Jeruzalem, die zo bevoorrecht zijn, zullen vanwege hun ongehoorzaamheid, hun onwilligheid om te luisteren of zelfs maar te reageren op Gods roepen, gestraft worden *(vers 17)*.

Beloning voor de Rechabieten | *verzen 18-19*

> *18 Tegen het huis van de Rechabieten zei Jeremia: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Omdat u geluisterd hebt naar het gebod van uw voorvader Jonadab, al zijn geboden in acht genomen hebt, en gedaan hebt overeenkomstig alles wat hij u geboden heeft, 19 daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Het zal Jonadab, de zoon van Rechab, niet aan een man ontbreken die in Mijn dienst staat, alle dagen.*

We horen nu de waardering van de HEERE voor gehoorzaamheid aan het woord van de ouders *(vers 18)*. De Rechabieten zijn, zo zegt de HEERE, in alles gehoorzaam geweest aan het gebod van Jonadab. Vanwege deze volledige trouw belooft Hij dat Jonadab altijd een nakomeling, een man, zal hebben die in Zijn dienst staat *(vers 19)*. Dienen van God is het ware leven. Het herinnert aan de oproep aan kinderen om hun ouders in alles te gehoorzamen *(Ko 3:20)*. De beloning voor hen is een lang leven in het land *(Ef 6:1-3)*, dat betekent voor ons een genieten van de geestelijke zegeningen in de hemelse gewesten al de tijd dat we op aarde zijn en de eeuwigheid die volgt.

Kinderen, weest jullie ouders in alles gehoorzaam, want dit is welbehaaglijk in [de] Heer. (Ko 3:20)

Kinderen, weest jullie ouders gehoorzaam <in [de] Heer>, want dat is terecht. 'Eer uw vader en uw moeder', – dit is het eerste gebod met een belofte: 'opdat het u goed gaat en u lang leeft op de aarde'. (Ef 6:1-3)

Als we de verschillen tussen de Rechabieten en Gods volk samenvatten, zien we dat

1. de Rechabieten een feilbare leider gehoorzamen, terwijl de Leider van Juda de eeuwige, onfeilbare God is *(vers 14)*;
2. de Rechabieten maar één keer een bevel van Jonadab krijgen, terwijl de HEERE keer op keer tot Zijn volk heeft gesproken *(vers 15)*;
3. de Rechabieten de bevelen van Jonadab ongeveer driehonderd jaar gehoorzaamd hebben, terwijl Gods volk voortdurend ongehoorzaam is *(vers 16)*;
4. de trouw van de Rechabieten zal worden beloond, terwijl de ontrouw van Gods volk gestraft zal worden *(vers 17)*.

Jeremia 36

Het schrijven van de boekrol | *verzen 1-4*

> *1 Het gebeurde in het vierde jaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, [dat] dit woord van de HEERE tot Jeremia kwam: 2 Neem u een boekrol en schrijf daarop alle woorden die Ik tot u gesproken heb over Israël, over Juda en over alle volken, vanaf de dag [dat] Ik tot u gesproken heb, vanaf de dagen van Josia tot op deze dag. 3 Misschien zullen die van het huis van Juda luisteren naar al het onheil dat Ik hun denk aan te doen, zodat zij zich bekeren, ieder van zijn slechte weg en Ik hun ongerechtigheid en hun zonden zal vergeven. 4 Toen riep Jeremia Baruch, de zoon van Neria. En Baruch schreef uit de mond van Jeremia al de woorden van de HEERE die Hij tot hem gesproken had, op de boekrol.*

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia in het vierde jaar van Jojakim *(vers 1; vgl. Jr 25:1; 46:2)*. Dat is het jaar waarin Egypte door Babel wordt verslagen en Nebukadnezar koning wordt. Het is het begin van het Babylonische rijk. Dat rijk is het werktuig in Gods hand om Juda, maar ook andere volken, te tuchtigen vanwege hun houding tegenover Hem.

Jeremia heeft niet alleen gesproken, maar ook geschreven *(Jr 30:2)*. Het geschreven woord geeft het gesproken woord ondersteunende en blijvende kracht. De HEERE geeft hem de opdracht om alle woorden op te schrijven die Hij in de voorgaande vijfendertig hoofdstukken tot hem heeft gesproken *(vers 2)*. Het betreft de periode vanaf het dertiende jaar van Josia *(Jr 1:2)* tot het vierde jaar van Jojakim, dat is een tijdsduur van drieëntwintig jaar.

De HEERE geeft het volk hiermee nog een kans en bewijst Zijn volk daarmee een nieuwe en grote genade. Alle onheil dat Hij heeft uitgesproken, heeft de bedoeling gehad om Zijn volk tot bekering te brengen *(vers 3)*. Dat dit de bedoeling is, zien we bij Josia die ook bij het horen van al het onheil

dat de HEERE voorzegd heeft, zich diep voor Hem heeft vernederd *(2Kr 34:26-27)*. Wat wordt opgeschreven, is het geheel van alle uitgesproken profetieën. Als die achtereenvolgens nog een keer aan het volk worden voorgehouden, zal dat misschien een nog grotere indruk maken dan de afzonderlijk uitgesproken profetieën. Op die manier wordt het volk het totaalpakket aan oordelen onder de aandacht gebracht.

Maar tegen de koning van Juda, die u gestuurd heeft om de HEERE te raadplegen, tegen hem moet u dit zeggen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Wat betreft de woorden die u gehoord hebt, omdat uw hart week geworden is en u zich voor het aangezicht van God vernederd hebt, toen u Zijn woorden hoorde tegen deze plaats en de inwoners ervan, en u zich voor Mijn aangezicht vernederd hebt, u uw kleren gescheurd hebt en voor Mijn aangezicht gehuild hebt, daarom heb Ík [u] ook verhoord, spreekt de HEERE. (2Kr 34:26-27)

Jeremia doet wat de HEERE hem heeft opgedragen *(vers 4)*. Hij roept Baruch en die schrijft alle woorden van Jeremia, die uitdrukkelijk genoemd worden *"al de woorden van de HEERE die Hij tot hem gesproken had"*, op in een boekrol. Dit is een voorbeeld van de *woordelijke inspiratie* van de Schrift. We zien later nog de *autoriteit* van het Woord en de *onvergankelijkheid* van het Woord.

Paulus heeft zijn brieven meestal gedicteerd *(Rm 16:22; Ko 4:18)*. De *brief aan de Galaten* heeft hij zelf geschreven, wat wel een uitzondering schijnt te zijn *(Gl 6:11)*. God deelt Zijn gaven verschillend uit. Sommigen hebben een goed talent om te spreken en anderen om te schrijven. Zo hebben de gaven elkaar nodig *(vgl. 1Ko 12:21)*. De Geest van God dicteert Jeremia en Jeremia dicteert Baruch, die door Jeremia gebruikt is als getuige bij de aankoop van de akker *(Jr 32:12)*. Baruch is nu zijn secretaris en plaatsvervanger in het profetisch ambt.

Ik, Tertius, die de brief geschreven heb, groet u in [de] Heer. (Rm 16:22)

Ziet, wat een lange brief ik u geschreven heb met mijn eigen hand! (Gl 6:11)

Opdracht om de boekrol voor te lezen | *verzen 5-8*

> *5 En Jeremia gebood Baruch: Ik word tegengehouden, ik kan niet in het huis van de HEERE komen. 6 Daarom moet u zelf gaan en uit de rol voorlezen waarop u uit mijn mond de woorden van de HEERE hebt opgeschreven, ten aanhoren van het volk [in] het huis van de HEERE op de vastendag. U moet ze ook voorlezen ten aanhoren van alle Judeeërs die uit hun steden komen. 7 Misschien zal hun smeekbede terechtkomen voor het aangezicht van de HEERE, en zullen zij zich bekeren, ieder van zijn slechte weg, want groot is de toorn en*

> *de grimmigheid die de HEERE tegen dit volk heeft uitgesproken. 8 Baruch, de zoon van Neria, deed overeenkomstig alles wat de profeet Jeremia hem geboden had, door uit de boek[rol] de woorden van de HEERE voor te lezen [in] het huis van de HEERE.*

Dan vertelt Jeremia Baruch dat hij zelf niet naar het huis van de HEERE kan komen om de woorden van de boekrol voor te lezen *(vers 5)*. Wat de oorzaak is, is niet duidelijk. Jeremia is nog niet gevangen en kan zich nog vrij onder het volk bewegen *(vers 19)*. Omdat hij zelf niet naar de tempel kan gaan, geeft hij Baruch de opdracht de boekrol in het huis van de HEERE te gaan voorlezen *(vers 6)*.

Als de ene dienaar verhinderd is, is het mooi als een andere dienaar de dienst kan overnemen. De HEERE gebruikt Jeremia om Zijn woorden door te geven en Hij gebruikt Baruch om ze op te schrijven en die mag ze nu ook prediken. Zo krijgt iedere dienaar van het Woord een eigen opdracht. Baruch is een dienaar van Jeremia, maar ook een instrument van de HEERE.

Zo stuurt Paulus medewerkers naar gemeenten, die hij zelf niet kan bezoeken. Die medewerkers geven in zijn plaats door wat hij hun wil zeggen. Dat zijn niet altijd nieuwe dingen, maar ook wel dingen die hij hun al eerder heeft gezegd *(1Ko 4:17)*.

Daarom <juist> heb ik Timotheüs naar u toe gezonden, die mijn geliefd en trouw kind in [de] Heer is; die zal u mijn wegen, die in Christus <Jezus> zijn, in herinnering brengen, zoals ik overal in elke gemeente leer. (1Ko 4:17)

Wat Baruch moet gaan voorlezen, zijn de woorden van de HEERE, niet zijn eigen woorden. In dit hoofdstuk zien we het belang van het geschreven Woord en hoe belangrijk het is om alleen dat te prediken. Baruch moet het prediken in het huis van de HEERE en op de vastendag, dat wil zeggen in Gods tegenwoordigheid en op een dag dat het volk vast.

Wat de aanleiding van deze vastendag is, wordt niet gezegd. Het houden van een vastendag veronderstelt het bewustzijn van ellende. Alleen kan dit gemakkelijk een uiterlijke vertoning zijn en geen zaak van het hart *(Js 58:1-14; Mt 6:16-18)*.

Jeremia vertelt Baruch dat het voorlezen van de woorden van de HEERE mogelijk een smeekbede tot de HEERE bij het volk zal bewerken en dat ze zich zullen bekeren *(vers 7)*. Het woord *"terechtkomen"* heeft de betekenis van neervallen en wijst op de houding van de smekeling. De smeekbede

en de smekeling worden als het ware vereenzelvigd. Jeremia kan zich bijna niet anders voorstellen, dan dat ze dit zullen doen, omdat de toorn en grimmigheid van de HEERE tegen Zijn volk zo groot zijn.

Hoewel de daadwerkelijke voorlezing pas over enkele maanden zal plaatsvinden, zoals het volgende vers aantoont, staat hier al dat Baruch doet wat Jeremia heeft gezegd *(vers 8)*. Baruch gehoorzaamt omdat hij erkent dat de opdracht van Jeremia naar de wil van de HEERE is. Hij ziet dat de HEERE Jeremia leidt. Baruch voert in alle opzichten nauwgezet de opdracht uit, wat hij moet doen, op welke tijd en op welke plaats.

De openlijke voorlezing | *verzen 9-10*

> *9 Het gebeurde in het vijfde jaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, in de negende maand, [dat] zij een vasten uitriepen voor het aangezicht van de HEERE, voor heel het volk in Jeruzalem en heel het volk dat uit de steden van Juda naar Jeruzalem kwam. 10 Toen las Baruch uit de boek[rol] de woorden van Jeremia voor [in] het huis van de HEERE, in de kamer van Gemarja, de zoon van Safan, de schrijver, in de bovenste voorhof, [bij] de ingang van de nieuwe poort van het huis van de HEERE, ten aanhoren van heel het volk.*

Dan komt een jaar later de vastendag, de dag die door Jeremia is bepaald om zijn woorden voor te lezen *(vers 9; vers 6)*. Er is hier sprake van een speciaal vasten. Dit vasten vindt in de negende maand plaats, terwijl het vasten op de grote Verzoendag op de tiende dag van de zevende maand plaatsvindt *(Lv 16:29; 23:27-32)*. Dit vasten is mogelijk uitgeroepen om de dreigende aanval van Nebukadnezar af te wenden. Bij deze gelegenheid is te veronderstellen dat het volk meer ontvankelijk zal zijn voor de woorden van de HEERE, terwijl er ook een groter aantal mensen samen zal zijn om die woorden te horen.

Baruch krijgt de beschikking over de kamer van Gemarja *(vers 10)*. Gemarja is de zoon van Safan. Safan heeft Josia geholpen bij het herstel van de tempel *(2Kn 22:3-10)*. Gemarja heeft een kamer boven de poort, zodat Baruch van daaruit kan voorlezen aan allen die door de poort het tempelcomplex binnengaan. Dat Gemarja zijn kamer beschikbaar stelt, lijkt erop te wijzen dat hij de boodschap van Baruch ondersteunt.

Het voorlezen aan de vorsten | *verzen 11-19*

> *11 Toen Michaja, de zoon van Gemarja, de zoon van Safan, al de woorden van de HEERE uit die boek[rol] hoorde, 12 daalde hij af naar het huis van de koning, naar de kamer van de schrijver. En ziedaar, alle vorsten zaten er: de schrijver Elisama, Delaja, de zoon van Semaja, Elnathan, de zoon van Achbor, Gemarja, de zoon van Safan, Zedekia, de zoon van Hananja, en alle vorsten. 13 Michaja maakte hun alle woorden bekend die hij gehoord had, toen Baruch ten aanhoren van het volk uit die boek[rol] voorlas. 14 Toen stuurden alle vorsten Jehudi, de zoon van Nethanja, de zoon van Selemja, de zoon van Cusji, naar Baruch, om te zeggen: De rol waaruit u ten aanhoren van het volk hebt voorgelezen, neem die in uw hand en kom. Baruch, de zoon van Neria, nam de rol in zijn hand en kwam naar hen toe. 15 Zij zeiden tegen hem: Ga toch zitten en lees ten aanhoren van ons deze voor. En Baruch las ten aanhoren van hen voor. 16 Nu gebeurde het, zodra zij alle woorden hoorden, [dat] zij elkaar angstig aankeken en tegen Baruch zeiden: Al deze woorden moeten wij beslist aan de koning bekendmaken. 17 Zij vroegen Baruch: Maak ons toch bekend, hoe hebt u al deze woorden [die] uit zijn mond [kwamen], opgeschreven? 18 Baruch zei tegen hen: Met zijn [eigen] mond deelde hij mij al deze woorden mee, terwijl ik ze met inkt op deze boek[rol] schreef. 19 Toen zeiden de vorsten tegen Baruch: Ga heen, verberg u, u en Jeremia, zodat niemand weet waar u bent.*

Gemarja heeft een zoon, Michaja, die de woorden van de HEERE hoort *(vers 11)*. Het is mooi om die lijn van grootvader (Safan), vader (Gemarja) en zoon (Michaja) te zien, die allen een verbinding met het Woord van God hebben. Michaja wordt geraakt door wat hij hoort. Het brengt hem in beweging en hij gaat naar de kamer van de schrijver waar alle vorsten zitten *(vers 12)*.

Hij vertelt hun alles wat hij heeft gehoord uit de boekrol die Baruch heeft voorgelezen *(vers 13)*. Als wij Gods woorden hebben gehoord en als die ons hebben getroffen en opgebouwd, zullen wij die graag aan anderen, die ze niet gehoord hebben, tot hun opbouwing meedelen.

Michaja is een jongeman, maar wel iemand die serieus wordt genomen. Hij moet bekend hebben gestaan als betrouwbaar en Godvrezend. De vorsten zeggen niet dat ze hem niet geloven, maar komen na zijn verslag in actie *(vers 14)*. Ze sturen Jehudi erop uit om Baruch met zijn boekrol te ha-

len. Waarom gaan ze niet zelf naar Baruch? Schamen ze zich om zich te midden van het volk te begeven en met hen te luisteren naar de woorden van God? Dit is later ook de handelwijze van Zedekia die in het geheim Jeremia bij zich laat komen.

Baruch aarzelt niet, maar komt direct naar hen toe met de boekrol in zijn hand. Dat is dapper, want hij weet dat de boekrol geen aangename boodschap inhoudt en hij kent de weerspannigheid van de vorsten. Dan vragen ze hem te gaan zitten en hun de boekrol voor te lezen *(vers 15)*. Baruch doet wat hem is gevraagd, zonder verwijt dat ze toch naar de poort hadden kunnen komen om het daar te horen en hem dit dubbele werk te besparen. Hij heeft het onbevreesd voor het volk gedaan, hij doet het nu onbevreesd voor de leiders van het volk.

We horen niet welke indruk het voorlezen van de boekrol op het volk heeft gemaakt. We lezen wel wat de uitwerking van het Woord bij de vorsten is. Als ze alle woorden horen, worden ze bang *(vers 16)*. Ze kennen de boodschap van Jeremia wel. Ze zullen er vaak de schouders over hebben opgehaald, maar nu maken de woorden indruk op hen. Ze kunnen hun angst niet verbergen, maar tonen die aan elkaar. Het is niet duidelijk of het angst voor de HEERE of angst voor de koning is. De woorden brengen hen in elk geval niet tot een belijdenis voor de HEERE, maar tot een bekendmaken van de woorden aan de koning. Die moet ervan op de hoogte worden gebracht.

Dan willen ze nog weten hoe Baruch al deze woorden uit de mond van Jeremia heeft opgeschreven *(vers 17)*. Het lijkt meer een technische vraag dan de vraag van een overtuigd geweten. Het antwoord van Baruch is eenvoudig *(vers 18)*. Er is niets opzienbarends aan. De vorsten onderkennen het gevaar dat Jeremia en Baruch voor hun leven lopen als Jojakim deze woorden hoort. Ze adviseren hen om zich te verbergen. God kan mensen die wel een zekere waardering voor Zijn Woord hebben, maar zich niet bekeren, toch gebruiken voor Zijn werk en de bescherming van Zijn dienaren *(vgl. Hd 19:31)*.

En ook sommigen van de oversten van Asia, die zijn vrienden waren, zonden [een boodschap] naar hem en drongen erop aan zich niet in het theater te begeven. (Hd 19:31)

De vorsten kennen hun koning *(vers 19)*. Zij vrezen dat zijn woede zal ontsteken en dat zowel Baruch als Jeremia ter dood zal worden gebracht als hij weet waar zij zijn. Daarom zeggen ze tegen Baruch dat hij en Jeremia zich moeten verbergen. Evenals Achab Elia ijverig heeft gezocht tijdens de verschrikkelijke droogte om hem te doden *(1Kn 18:10)*, zal ook Jojakim tegen hen woeden. De HEERE zorgt echter voor Zijn dienaren.

Jojakim hoort de rol en verbrandt die | *verzen 20-26*

> *20 Zij gingen naar de koning in de voorhof [van het koninklijk paleis], maar de rol legden zij weg in de kamer van de schrijver Elisama. Toen maakten zij al deze woorden bekend ten aanhoren van de koning. 21 Daarop stuurde de koning Jehudi om de rol te halen. Hij haalde die uit de kamer van de schrijver Elisama. Toen las Jehudi eruit voor ten aanhoren van de koning en ten aanhoren van al de vorsten die rondom de koning stonden. 22 Terwijl de koning [in] het winterpaleis zat – het was de negende maand – met vóór hem een brandend kolenbekken, 23 gebeurde het, zodra Jehudi drie of vier kolommen had voorgelezen, [dat de koning] ze met een schrijversmes afsneed en in het vuur wierp dat in het kolenbekken was, totdat heel de rol verteerd was in het vuur dat in het kolenbekken was. 24 Zij schrokken niet en zij scheurden hun kleding niet, de koning evenmin als al zijn dienaren, die al deze woorden gehoord hadden. 25 Toch hadden Elnathan, Delaja en Gemarja er bij de koning op aangedrongen de rol niet te verbranden, maar hij heeft niet naar hen geluisterd. 26 Verder gaf de koning Jerahmeël, de zoon van de koning, Seraja, de zoon van Azriël, en Selemja, de zoon van Abdeël, bevel om de schrijver Baruch en de profeet Jeremia [gevangen] te nemen. Maar de HEERE hield hen verborgen.*

Wat er dan gebeurt, is zo schokkend en stuitend, dat Jeremia alles tot in detail beschrijft. De vorsten gaan naar de koning *(vers 20)*. De rol nemen ze niet mee, maar leggen die weg in de kamer van de schrijver. Ze kennen de inhoud blijkbaar zo goed, dat ze wat in de boekrol staat, aan de koning bekend kunnen maken. De koning wil echter de boekrol zelf zien *(vers 21)*. Hij stuurt Jehudi erop uit om de rol op te halen. Jehudi haalt hem op uit de kamer van de schrijver Elisama. Twee keer wordt gezegd dat de rol daar ligt. Als Jehudi terug is bij de koning, leest hij eruit voor. De koning en al de vorsten horen opnieuw de inhoud. De vorsten worden er al voor de derde keer mee geconfronteerd.

De koning zit in zijn winterpaleis *(vers 22; Am 3:15)*. Hij zit daar niets te doen. Misschien denkt hij erover na hoe hij zichzelf van een goed leven kan verzekeren. Dan wordt hij met het Woord van God, de gedachten van God, geconfronteerd, gedachten die tegen zijn plannen ingaan. Het is wintertijd. De negende maand is onze maand december. Dat verklaart waarom hij bij een brandend kolenbekken zit. Buiten is het koud; maar ook zijn hart is zo koud als ijs.

Als Jehudi een gedeelte van de woorden van de HEERE heeft gelezen, snijdt de koning dat gedeelte eraf en werpt het in het vuur in het kolenbekken *(vers 23)*. Het geduld dat de vorsten wel hebben opgebracht om naar het voorlezen te luisteren totdat alles voorgelezen is, heeft hij niet. Als hij de inhoud van *"drie of vier kolommen"* heeft gehoord, snijdt hij ze in woede met een schrijversmes – het mes waarmee de schrijver zijn pen scherpt – van de rol af en werpt de kolommen stuk voor stuk in het vuur.*

Zo gaat het door tot de hele rol door het vuur verteerd is en hij er zeker van is dat er niets van over is. Zo grondig gaat hij te werk. Het is een daad van opperste Godslastering en diepste minachting voor Gods openbaring in Zijn geschreven Woord. Jojakim doet het tegenovergestelde van wat God heeft gezegd in de wet, dat de koning zelf de wet moet overschrijven om die te leren kennen en in overeenstemming ermee te regeren *(Dt 17:18)*.

Verder moet het [zó] zijn, als hij op de troon van zijn koninkrijk zit, dat hij voor zichzelf op een boekrol een afschrift van deze wet schrijft, vanuit [de rol] die onder het toezicht van de Levitische priesters is. (Dt 17:18)

In zijn dwaasheid meent hij hierdoor de dreigingen teniet te doen die tegen hem afgekondigd zijn, alsof God het vonnis niet kan uitvoeren omdat de rol weg is, waarin het vonnis opgetekend stond. Wat wij van de Bijbel denken en hoe wij ermee omgaan, heeft geen enkel effect op de Bijbel zelf. Wat Jojakim doet, gebeurt dagelijks met alle waarheden die een mens niet bevallen. Alles wat een mens hindert in zijn zelfgenoegzame leven, wordt weggesneden uit Gods Woord. Gedeelten over het oordeel van God worden weggelaten.

* Vroeger schreef men niet op stenen tabletten of op kleitafeltjes, maar op papyrus. Een rol bestond uit aan elkaar gelijmde papyrusbladen en werd in kolommen beschreven.

Heel wat predikers prediken alleen maar aardige dingen, mooie beloften, maar weigeren te spreken over het oordeel. Ze spreken over God als een God van liefde Die niemand naar de hel zal sturen. Maar wat we ook uit de Bijbel schrappen, het verandert niets aan Gods Woord. Onze geringschatting verandert niets aan Gods oordeel. Izebel heeft zich tegen Gods Woord verzet, maar haar tegenstand heeft er niets aan veranderd dat zij, zoals God heeft gezegd, voedsel voor de honden is geworden *(2Kn 9:10,35-36)*.

De komst van Christus om te oordelen en Zijn rijk op te richten wordt niet geloofd, maar bespot *(2Pt 3:3)*. Daarmee wordt ook de opname van de gemeente, die Gods Woord duidelijk leert *(1Th 4:15-18)*, weggesneden. Ook de lichamelijke opstanding wordt geloochend *(1Ko 15:12-23)*, evenals de verschillende plaats die man en vrouw hebben in de scheppingsorde van God en ook als de gemeente samenkomt. Hetzelfde geldt voor seksualiteit die alleen binnen het huwelijk tussen die ene man en die ene vrouw mag worden beleefd en voor de eerbied voor het leven aan het begin en het einde. Dit wordt allemaal weggesneden.

De mens beoordeelt alles naar eigen normen. Dat hij daarbij wordt aangestuurd door de satan, realiseert hij zich niet. Alles wordt in het vuur van de eigen beoordeling geworpen. En hoe zit het met de opdracht het evangelie te prediken aan alle mensen? Hebben we dat ook weggesneden? En altijd bidden? Doen we dat? Ook dat is een opdracht van de Heer. Als we dat niet doen, hebben we het weggesneden. Luisteren we naar wat de Bijbel zegt over onze tong *(Jk 3:1-12)*? Zo niet, dan hebben we het weggesneden. We hanteren allemaal zo gemakkelijk het schrijversmes van onze eigen mening, soms zelfs zonder er zelf erg in te hebben.

De koning versnijdt Gods Woord zonder blikken of blozen *(vers 24)*. Ook zijn dienaren staan erbij en verschieten niet van kleur vanwege de ongekende minachting voor de woorden van de HEERE die de koning, de koning van Gods volk!, toont. Zij scheuren hun kleren niet, zoals Josia, de eigen vader van deze Jojakim, doet, als hem het boek van de wet wordt voorgelezen *(2Kn 22:11)*. Ze doen het tegenovergestelde. Wat voor Josia de vondst van zijn leven is, wordt door Jojakim en al zijn dienaren met de grootste verachting behandeld.

Het gebeurde nu, toen de koning de woorden van het wetboek hoorde, dat hij zijn kleren scheurde. (2Kn 22:11)

Eerder nog hebben de vorsten elkaar angstig aangekeken, toen ze de woorden hoorden voorlezen *(vers 16)*. Er is geen teken dat erop wijst dat het woord van de HEERE iets bij hen heeft bewerkt. Dat is het gevolg als men zich niet afzondert van het kwaad. Jojakim en de vorsten lijken op de moderne vertalers en moderne theologen die ook zonder respect en met verachting met het Woord van God omgaan. We zijn net zulke goede christenen als we liefde hebben voor de Bijbel. Anders gezegd: De maat van de liefde voor de Bijbel bepaalt de maat of de kwaliteit van het christen-zijn.

Enkele dienaren hebben nog een zwak protest laten horen *(vers 25)*. Maar mensen die in een verkeerde positie zijn, zijn krachteloos om tegen een heersend kwaad op te treden. Denk aan Lot in Sodom. Het protest is meer een sussen van het eigen geweten. Wie werkelijk ontdaan is over de oneer die God wordt aangedaan, zal een gezelschap dat zo verachtelijk met God en Zijn Woord omgaat, verlaten. Respect voor Gods Woord blijkt uit gehoorzaamheid aan Gods Woord. Gods Woord roept op om weg te gaan uit een gemeenschap die weigert het kwaad, de zonde, te oordelen. Het is óf het boze wegdoen *(1Ko 5:13b)*, óf zelf weggaan als het boze niet wordt weggedaan *(2Tm 2:19-22)*.

Jojakim geeft opdracht Baruch en Jeremia gevangen te nemen *(vers 26)*. Hij heeft hun pennenvruchten vernietigd, nu wil hij ook henzelf doden, zodat ze hun werk niet meer kunnen doen. Na het vernietigen van het schriftelijke getuigenis moeten vervolgens de getuigen zelf worden omgebracht. Deze houding zien we ook bij de overpriesters ten aanzien van het evangelie als de gemeente net is ontstaan *(Hd 4:17)*. De opdracht van Jojakim kan niet worden uitgevoerd, want Baruch en Jeremia zijn onvindbaar omdat de HEERE hen verborgen houdt. De vorsten kunnen wel adviseren dat ze zich verbergen *(vers 19)*, maar ze kunnen niet voor veiligheid en bescherming zorgen en durven dat ook niet. Dat doet de HEERE *(Ps 31:21)*.

Maar laten wij, opdat het niet meer en meer onder het volk wordt verspreid, hun dreigend gebieden niet meer tot enig mens in deze Naam te spreken. (Hd 4:17)

U verbergt hen in het verborgene van Uw aangezicht
voor het hoogmoedig gedrag van de man;
U doet hen schuilen in een hut
voor het getwist van tongen. (Ps 31:21)

De opdracht om opnieuw te schrijven | *verzen 27-28*

> *27 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia, nadat de koning de rol met de woorden [die] uit de mond van Jeremia [kwamen], die Baruch had opgeschreven, had verbrand: 28 Neem u weer een andere rol en schrijf daarop al de vorige woorden die op de vorige rol stonden, die Jojakim, de koning van Juda, verbrand heeft,*

De HEERE is niet in verlegenheid gebracht door de actie van Jojakim. Als de koning zijn verwoestend werk heeft verricht door de woorden uit de mond van Jeremia die Baruch heeft opgeschreven te verbranden, spreekt Hij weer tot Jeremia *(vers 27)*. Hij heeft Zijn beide dienaren verborgen om hen opnieuw te gebruiken. Hij geeft hun de opdracht een andere rol te nemen en daarop te schrijven *"al de vorige woorden die op de vorige rol stonden, die Jojakim, de koning van Juda verbrand heeft" (vers 28)*. Het is ermee als met de verbroken stenen tafelen van de wet: op de twee nieuwe stenen tafelen komen al de woorden van de eerste tafelen *(Dt 10:4a)*.

Toen schreef Hij op de tafelen, overeenkomstig de eerste tekst, de Tien Woorden die de HEERE tot u gesproken had op de berg, ... (Dt 10:4a)

De rol verrijst als het ware weer uit de as als een symbool van de onverwoestbaarheid en onuitroeibaarheid van Gods Woord. Wat hebben vijanden van God door de geschiedenis van de mensheid heen toch allemaal geprobeerd om Gods Woord uit de wereld te verwijderen. Alle pogingen zijn gestrand. Het is zowel zinloos als dwaas om tegen God het woord op te nemen.

De veroordeling van Jojakim | *verzen 29-31*

> *29 en zeg tegen Jojakim, de koning van Juda: Zo zegt de HEERE: Ú hebt deze rol verbrand [en] gezegd: Waarom hebt u daarop geschreven: De koning van Babel zal beslist komen en zal dit land te gronde richten en hij zal mens en dier eruit wegdoen? 30 Daarom, zo zegt de HEERE over Jojakim, de koning van Juda: Hij zal niemand hebben die op de troon van David zit, en zijn dode lichaam zal weggeworpen liggen, overdag in de hitte en 's nachts in de kou. 31 Ik zal hem, zijn nageslacht en zijn dienaren straffen om hun ongerechtigheid, en Ik zal over hen, over de inwoners van Jeruzalem en over de mannen van Juda, al het onheil brengen dat Ik tot hen gesproken heb, maar zij hebben niet geluisterd.*

Jeremia krijgt ook de opdracht om Jojakim het oordeel aan te zeggen. We horen hier waarom Jojakim de rol heeft verbrand *(vers 29)*. Hij heeft Jeremia voor de voeten geworpen dat hij geschreven heeft dat de koning van Babel het oordeel zal brengen over *"dit land"* en over wat er leeft aan mensen en dieren. Zo'n boodschap wil hij niet. Hij wil van geen oordeel horen. Het oordeel over Jojakim spreekt van de grote minachtig van de HEERE voor de man die Hem zo heeft geminacht *(vers 30)*. Wie Hem minachten, zullen door Hem geminacht worden.

Jojakim zal geen opvolger op de troon hebben en hij zelf zal geen begrafenis hebben. Dat zijn zoon Jechonia nog drie maanden na hem heeft geregeerd, kan geen regering worden genoemd. Nebukadnezar neemt hem na drie maanden gevangen en voert hem naar Babel

Hij, zijn nageslacht en zijn dienaren, die allemaal hebben gedeeld in zijn kwaad, zullen allen gestraft worden door de HEERE *(vers 31)*. Over hen en de inwoners van Jeruzalem en de mannen van Juda brengt de HEERE het onheil dat Hij gesproken heeft, maar waarnaar ze niet hebben geluisterd. Gods Woord blijft in eeuwigheid. Het is niet te verbranden.

De woorden opnieuw geschreven | *vers 32*

> *32 Toen nam Jeremia een andere rol en gaf die aan de schrijver Baruch, de zoon van Neria. Deze schreef daarop uit de mond van Jeremia al de woorden van de boek[rol], die Jojakim, de koning van Juda, in het vuur had verbrand. Nog vele woorden als deze werden eraan toegevoegd.*

Na de oordeelsaankondiging over Jojakim doen Jeremia en Baruch wat de HEERE heeft gezegd *(vers 32)*. Jeremia spreekt al de woorden en Baruch schrijft ze op. Niet een van Gods woorden zal onvervuld blijven *(Mt 5:18)*. De Geest van God brengt Jeremia al zijn toespraken en profetieën in herinnering. Dat maakt het verbranden van de boekrol door Jojakim tot een inhoudsloze actie. Het Woord van God houdt eeuwig stand. Er worden zelfs nog woorden aan toegevoegd. Dat zijn onder andere de woorden van dit hoofdstuk, waarin het oordeel over Jojakim wordt vermeld. God noteert alles, en wat wij moeten weten, heeft Hij ons in Zijn Woord meegedeeld.

Want voorwaar, Ik zeg u: totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal niet één jota of één tittel van de wet voorbijgaan totdat alles is gebeurd. (Mt 5:18)

Wie God liefheeft, heeft Zijn Woord lief. Wie zegt God lief te hebben, maar Zijn Woord niet leest, is een leugenaar. Zo iemand heeft zijn eigen god lief. We hebben niet nieuwe liederen en andere vormen van godsdienst nodig, maar een opleving van liefde voor het Woord van God. Alles wat God doet, doet Hij door Zijn Woord *(Ps 33:6,9)*. Als dat waar voor ons is, zullen we het Woord lezen, bestuderen en beleven.

Wanneer de Heer Jezus op aarde is, leeft Hij erdoor en verweert Zich ermee. Hij zegt: *"Er staat geschreven"* en dat eindigt alle tegenspraak *(Mt 4:1-11)*. Zo behoort het in ons leven te zijn. Het Woord van God en dat alleen geeft de overwinning over de verzoekingen van de duivel. Alle ellende komt omdat we ons leven niet willen baseren op Gods Woord. Als we het Woord in ons hart verbergen, zullen we niet zondigen *(Ps 119:11)*. Iemand is naar de gedachten van God een goed christen als hij in het Woord blijft en daaruit leeft.

Ik heb Uw belofte in mijn hart opgeborgen, opdat ik tegen U niet zondig. (Ps 119:11)

Jeremia 37

Verzoek van Zedekia | *verzen 1-5*

> *1 Koning Zedekia, de zoon van Josia, werd koning in plaats van Chonia, de zoon van Jojakim, omdat Nebukadrezar, de koning van Babel, hem koning had gemaakt in het land Juda. 2 Hij luisterde echter niet naar de woorden van de HEERE die Hij sprak door de dienst van de profeet Jeremia, hij niet, en zijn dienaren niet, evenmin als de bevolking van het land. 3 Toch stuurde koning Zedekia Juchal, de zoon van Selemja, en de priester Zefanja, de zoon van Maäseja, naar de profeet Jeremia, om te zeggen: Bid toch voor ons tot de HEERE, onze God. 4 Jeremia kon [nog] in- en uitgaan te midden van het volk; zij hadden hem [nog] niet in de gevangenis gezet. 5 [Inmiddels] was het leger van de farao uit Egypte uitgetrokken. Toen de Chaldeeën die Jeruzalem belegerden, [dit] bericht daarover hoorden, trokken zij van Jeruzalem weg.*

Zedekia, de broer van Jojakim, wordt koning in de plaats van Chonia of Jojachin, de zoon van Jojakim *(vers 1; 2Kr 36:10)*. Daarmee wordt het woord van oordeel over de goddeloze Jojakim vervuld *(Jr 36:30)*. Zedekia wordt koning omdat Nebukadnezar hem koning maakt. Met het aantreden van Zedekia als koning over Juda begint de laatste fase van het tweestammenrijk in het land. Zedekia is een man die niet naar de woorden van de HEERE luistert, net zomin als zijn dienaren en de bevolking van het land *(vers 2)*. Zo algemeen is de afval.

Dat hij niet naar de woorden van de HEERE luistert, betekent niet dat hij met de HEERE heeft afgerekend, zoals Jojakim in het vorige hoofdstuk. Er is een zekere godsdienstigheid. Zijn vraag aan Jeremia om voor hem te bidden, dat wil zeggen de HEERE voor hem te raadplegen, spreekt daarvan *(vers 3)*. Hij gebruikt de HEERE echter alleen voor zijn eigen belangen, want hij is helemaal niet van plan om Hem te gehoorzamen. Jeremia is voor hem meer een toekomstvoorspeller dan een profeet van God. Hij heeft Jeremia al eerder geraadpleegd, maar niets gedaan met wat deze namens de HEERE tegen hem heeft gezegd *(Jr 21:1-10)*.

Jeremia heeft nog bewegingsvrijheid *(vers 4)*. De legers van de koning van Babel liggen voor de stad. Als de Chaldeeën horen dat het leger van de

farao uit Egypte is opgetrokken om Jeruzalem te bevrijden *(vers 7)*, trekken ze van Jeruzalem weg om tegen de farao te strijden *(vers 5)*.

Antwoord van Jeremia | *verzen 6-10*

> *6 Toen kwam het woord van de HEERE tot de profeet Jeremia: 7 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Zo moet u zeggen tegen de koning van Juda, die u naar Mij toegestuurd heeft om Mij te raadplegen: Zie, het leger van de farao dat u te hulp is uitgetrokken, keert terug naar zijn land, [naar] Egypte. 8 Dan zullen de Chaldeeën terugkeren om tegen deze stad te strijden. Zij zullen haar innemen en haar met vuur verbranden. 9 Zo zegt de HEERE: Bedrieg uzelf niet door te zeggen: De Chaldeeën zullen beslist bij ons weggaan, want zij zullen niet weggaan! 10 Ja, al zou u [ook] heel het leger van de Chaldeeën die tegen u strijden, verslaan, en zouden er bij hen [slechts enkele] zwaargewonde mannen overblijven, zij zouden opstaan, ieder in zijn tent, en deze stad met vuur verbranden.*

Het wegtrekken van het leger van Nebukadnezar geeft de inwoners van Jeruzalem hoop. Die hoop zal echter ijdel blijken te zijn. Dat blijkt uit het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 6)*. Jeremia moet tegen Zedekia zeggen dat het leger van de farao zal terugkeren naar Egypte *(vers 7)*. Ze zullen er dan ook niet in slagen Jeruzalem te helpen. Integendeel, het weggetrokken leger van Nebukadnezar zal terugkomen naar Jeruzalem en de stad innemen en verbranden *(vers 8)*.

De HEERE laat het nog eens horen dat ze zichzelf niet moeten bedriegen met de bedrieglijke woorden dat de Chaldeeën wel zullen weggaan, want dat zullen ze niet *(vers 9)*! Het is zelfs zo, dat al zouden zij zelf tegen het leger van de Chaldeeën strijden en het verslaan, en er zouden slechts enkele zwaargewonde Chaldeeuwse mannen overblijven, die mannen dan Gods voornemen zouden uitvoeren *(vers 10)*.

Jeremia aangeklaagd voor verraad | *verzen 11-15*

> *11 Vervolgens gebeurde het, toen het leger van de Chaldeeën van Jeruzalem was weggetrokken vanwege het leger van de farao, 12 dat Jeremia Jeruzalem uit ging om [naar] het land van Benjamin te gaan om daar een erfdeel te aanvaarden te midden van zijn volk. 13 En het gebeurde, toen hij in de Benjaminpoort*

> *[kwam], dat de wachtcommandant daar – zijn naam was Jeria, de zoon van Selemja, de zoon van Hananja – de profeet Jeremia vastgreep [en] zei: U wilt overlopen naar de Chaldeeën! 14 Maar Jeremia zei: Dat is een leugen! Ik wil niet naar de Chaldeeën overlopen. Hij luisterde echter niet naar hem, maar Jeria greep Jeremia vast en bracht hem naar de vorsten. 15 De vorsten werden erg kwaad op Jeremia. Zij sloegen hem en zetten hem in de gevangenis, in het huis van de schrijver Jonathan, want dat hadden zij tot gevangenis gemaakt.*

Als het leger van de Chaldeeën is weggetrokken van Jeruzalem en de omsingeling is opgeheven, is er weer vrijheid om de stad uit te gaan *(vers 11)*. Jeremia gebruikt die vrijheid ook, want hij heeft een erfdeel in Benjamin en dat kan hij nu gaan aanvaarden *(vers 12)*.

Maar het blijkt nog te vroeg te zijn om het in bezit te nemen. Hij wordt in elk geval tegengehouden door de wachtcommandant op het moment dat hij via de Benjaminpoort de stad uit wil gaan *(vers 13)*. De Benjaminpoort heet zo, omdat achter die poort de weg naar het gebied van Benjamin loopt. De wachtcommandant Jeria, de zoon van Selemja – en waarschijnlijk de broer van Juchal *(vers 3)* – grijpt hem vast en beschuldigt hem ervan dat hij wil overlopen naar de Chaldeeën. Jeremia ontkent dat krachtig, maar zijn verweer is tevergeefs *(vers 14)*. Jeria houdt hem in zijn greep en brengt hem naar de vorsten, de leiders en rechters van de stad.

De vorsten worden heel kwaad op Jeremia *(vers 15)*. Zonder vorm van proces slaan ze hem en zetten hem in de gevangenis. Die gevangenis is het huis van de schrijver Jonathan dat ze tot gevangenis hebben gemaakt. Als het huis van een schrijver een gevangenis is geworden, wijst dat er wel op dat de schrijver niet een schrijver is die over de vrijheid van de HEERE schrijft. In dat huis wordt Jeremia, de profeet van de HEERE, die de woorden van de HEERE heeft laten opschrijven, vastgezet. Dit is zijn tweede gevangenschap na een eerdere korte *(Jr 20:1-3)*.

Jeremia wordt gevangengenomen omdat ze een grote hekel hebben aan zijn boodschap. Ze haten hem omdat hij het woord van God heeft gepredikt. Het is voor hen de uitgelezen kans deze man het zwijgen op te leggen. De beschuldiging is verzonnen, maar ze geloven die zelf en vinden daarin een motief om hun geweten het zwijgen op te leggen. Het is als met

de tegenstand tegen de prediking van de apostelen en profeten en in het bijzonder tegen die van de Heer Jezus.

Jeremia in de gevangenis | *verzen 16-21*

> *16 Toen Jeremia in de gevangenis gekomen was, in de gewelven, verbleef Jeremia daar vele dagen. 17 Koning Zedekia stuurde [er iemand opuit] en liet hem halen. Daarop ondervroeg de koning hem in zijn huis, in het geheim, en zei: Is er een woord van de HEERE? Jeremia zei: [Dat] is er! Hij zei: U zult in de hand van de koning van Babel gegeven worden. 18 Jeremia zei tegen koning Zedekia: Wat heb ik tegen u, tegen uw dienaren of tegen dit volk misdaan, dat u mij in de gevangenis hebt gezet? 19 Waar zijn nu uw profeten die u profeteerden: De koning van Babel zal niet tegen u en tegen dit land optrekken? 20 Nu dan, luister toch, mijn heer de koning. Laat toch mijn smeekbede voor u terechtkomen: breng mij niet terug [naar] het huis van de schrijver Jonathan, opdat ik daar niet sterf. 21 Toen gaf koning Zedekia bevel dat men Jeremia in verzekerde bewaring zou stellen op het binnenplein van de wacht. Men gaf hem elke dag een rond brood uit de Bakkerstraat, totdat al het brood in de stad op was. Zo verbleef Jeremia op het binnenplein van de wacht.*

Jeremia verblijft *"vele dagen"* in de gevangenis, in de diepst verstopte en smerigste gewelven ervan *(vers 16)*. Dan laat Zedekia hem halen *(vers 17)*. Hij wil iets van Jeremia weten. Niemand mag weten dat hij met Jeremia praat. Daarom gebeurt het in zijn huis, in het geheim. Zedekia wil weten of er een woord van de HEERE is. Daarmee bedoelt hij een voor hem gunstig woord. Het antwoord van Jeremia klinkt krachtig dat er inderdaad een woord is. Dat woord is nu een persoonlijk woord voor Zedekia en luidt dat hij in de hand van de koning van Babel zal worden gegeven.

Ondanks de gevangenis waar hij nu al vele dagen verblijft en die een verschrikking voor hem is, spreekt Jeremia Gods woorden tot Zedekia. Hij doet niets van Gods boodschap af om zichzelf te bevrijden. Hij onderhandelt er niet over. Dat betekent niet dat hij de kans niet mag waarnemen om bij het hoogste gezag de vraag te stellen waarom hij in de gevangenis zit *(vers 18)*. Hij vraagt niet om medelijden, maar naar gerechtigheid. Of Zedekia hem ook kan vertellen wat hij heeft misdaan dat hij, Zedekia, hem in

de gevangenis heeft gezet. Hierin lijkt hij op Jozef die ook zegt dat hij onschuldig in de gevangenis zit *(Gn 40:14-15)*. Hij stelt Zedekia daar verantwoordelijk voor.

Maar denk aan mij, wanneer het u goed zal gaan; bewijs mij toch goedertierenheid en vertel over mij aan de farao, en maak dat ik uit dit huis kom. Want ik ben met geweld ontvoerd uit het land van de Hebreeën; en ook hier heb ik niets gedaan waarvoor men mij in deze kerker zou moeten zetten. (Gn 40:14-15)

Hij vraagt hem ook naar diens profeten die hebben geprofeteerd dat de koning van Babel niet tegen hem en het land zal optrekken *(vers 19)*. Waar zijn ze nu met hun grote mond? Zedekia heeft nu toch met eigen ogen gezien dat hij wel is opgetrokken? Als dat dan zo is, laat de koning dan nu toch een keer naar *hem* luisteren, naar zijn verzoek om niet meer terug te hoeven naar het huis van de schrijver Jonathan, die vreselijke gevangenis, zodat hij daar niet zal sterven *(vers 20)*. Het is een ironische situatie. De valse profeten van de leugens die zo duidelijk aan het licht zijn gekomen, lopen vrij rond en de ware profeet van wie de waarheid van zijn woorden zo duidelijk is bewezen, zit in de gevangenis.

Zedekia staat zijn verzoek toe, maar hij laat hem niet los, hoewel hij overtuigd is van de onschuld van Jeremia *(vers 21)*. Hij is geestelijk wel zeer verwant aan Pilatus die ook tegen beter weten in de Heer Jezus veroordeelt *(Lk 23:22-24)*. Voor Jeremia is het een uitkomst dat hij niet terug hoeft naar zijn oude gevangenis. Hij is nog wel in verzekerde bewaring, maar tevens ook verzekerd van brood dat hij elke dag uit de Bakkerstraat krijgt, totdat er geen brood meer is. Hij blijft daar tot de Babyloniërs hem bevrijden.

Hij echter zei voor de derde maal tot hen: Wat heeft Deze dan voor kwaad gedaan? Ik heb geen doodschuld in Hem gevonden. Ik zal Hem dus kastijden en loslaten. Met luider stem echter hielden zij aan en eisten dat Hij zou worden gekruisigd; en hun stemmen <en die van de overpriesters> kregen de overhand. En Pilatus besliste dat hun eis moest gebeuren. (Lk 23:22-24)

Jeremia 38

Jeremia beschuldigd | *verzen 1-4*

> *1 Toen Sefatja, de zoon van Mattan, en Gedalia, de zoon van Pashur, en Juchal, de zoon van Selemja, en Pashur, de zoon van Malchia, de woorden hoorden die Jeremia tot heel het volk bleef spreken: 2 Zo zegt de HEERE: Wie in deze stad blijft, zal door het zwaard, door de honger of door de pest sterven, maar wie vertrekt naar de Chaldeeën, zal in leven blijven. Hij zal zijn leven tot buit hebben en in leven blijven. 3 Zo zegt de HEERE: Deze stad zal zeker in de hand van het leger van de koning van Babel worden gegeven. Dat zal haar innemen. 4 Toen zeiden de vorsten tegen de koning: Laat deze man toch ter dood gebracht worden, want zo ontmoedigt hij de strijdbare mannen die in deze stad zijn overgebleven, en ontmoedigt hij heel het volk door zulke woorden tot hen te spreken. Deze man zoekt immers niet het welzijn voor dit volk, maar het onheil.*

Jeremia, die inmiddels een oude man is, is wel gevangen, maar hij blijft het woord van de HEERE prediken *(vers 1)*. Onder hen die het horen en daarover ontstemd zijn, is Pashur, die we mogelijk eerder zijn tegengekomen *(Jr 20:1-6; 21:1)*. De boodschap van Jeremia is ongewijzigd en luidt onverkort dat wie in de stad blijft, zal sterven, en dat wie zich overgeeft, in leven zal blijven *(vers 2)*. Hij stelt de weg van de dood en van het leven voor. De stad zal namelijk door de koning van Babel worden ingenomen *(vers 3)*.

Dit woord bevalt deze vorsten niet *(vers 4)*. De woorden die Jeremia spreekt, werken zeer demotiverend voor de soldaten, vinden zij. Het is duidelijk, zo stellen ze, dat Jeremia met zijn gepreek niet het welzijn, maar het onheil voor het volk zoekt. Zij presenteren zich als de ware vaderlanders, terwijl ze Jeremia neerzetten als iemand die met de vijand heult. Zo is vaak geredeneerd over mannen die Gods Woord hebben gebracht als dat Woord de hoorders niet aanstond.

Hoe weinig kunnen wereldse christenen begrijpen dat ware liefde voor Gods volk ertoe leidt dat het volk zijn zonde wordt voorgehouden en de gevaren daarvan worden getoond. Deze vier beschuldigers begrijpen ook niets van het diepe verdriet en de zielenstrijd van de profeet ter wille van hen. Jeremia

is net als Paulus, die ook minder geliefd wordt door de Korinthiërs naarmate hij hen meer liefheeft *(2Ko 12:15)*.

En ik zal heel graag [alles] ten koste leggen en voor uw zielen ten koste gelegd worden, al zou ik <ook> minder geliefd worden, naarmate ik u overvloediger liefheb. (2Ko 12:15)

Het is een van de zwaarste beproevingen voor een dienaar van de Heer als van het goede dat hij doet, kwaad wordt gesproken. Zijn diepe genegenheid wordt voor slechtheid aangezien omdat hij het volk niet kan laten doorslapen in hun zonden en daarom zijn waarschuwende stem verheft. Toch is dit het deel van veel trouwe, Godvrezende gelovigen en bovenal van onze Heer Zelf. De wereld spreekt goed van de valse profeet, maar de Heer zegt: *"Wee wanneer alle mensen goed van u spreken" Lk 6:26)*.

Jeremia in de put | *verzen 5-6*

> *5 Toen zei koning Zedekia: Zie, hij is in uw hand, want de koning zou niets tegen u kunnen beginnen. 6 Zij namen Jeremia mee en wierpen hem in de put van Malkia, de zoon van de koning, die op het binnenplein van de wacht was, en zij lieten Jeremia met touwen neer. Nu was er geen water in de put, maar [wel] slijk. In dat slijk zakte Jeremia weg.*

Zedekia, als altijd een slappeling, geeft Jeremia over in de handen van deze lieden, zonder dat enige vergrijp door hem is gepleegd *(vers 5)*. Zedekia levert hem onschuldig over in de handen van moordenaars. Hij erkent tegenover hen dat hij, de koning, in hun macht is. Hij is een machteloze stropop. Het maakt hem niet minder schuldig, net zomin als later Pilatus, die ook toegeeft omdat hij in de macht van het volk is.

De moordenaars zijn ook folteraars. Ze werpen Jeremia in de put, maar doen dat op zo'n manier dat hij een langzame dood zal sterven *(vers 6)*. In volkomen en welhaast tastbare duisternis zakt Jeremia langzaam weg in het slijk. Hij zal zich doodstil hebben gehouden om het proces van wegzakken niet te versnellen. Dit moet een enorme psychische foltering voor hem zijn geweest. Hoe langzaam het ook gaat, hij weet dat de dood nadert. De dood zal sneller komen als hij niet staande blijft en door vermoeidheid en slaap wordt overmand.

Jeremia is ook hier weer een beeld van de ware Knecht van de HEERE, de Heer Jezus. De Heer Jezus heeft het Woord gepredikt en is daarom gehaat. Hij is door Zijn volk in een put geworpen met *"bodemloze modder, waarin*

men niet kan staan" (Ps 69:3a). Door God is Hij ook uit de put opgetrokken *(Ps 40:2-3a)*.

Lang heb ik de HEERE verwacht,
en Hij boog Zich naar mij toe en hoorde mijn hulpgeroep.
Hij beurde mij op uit een kuil [vol] kolkend [water],
uit modderig slijk; ... (Ps 40:2-3a)

Bevrijding van Jeremia | *verzen 7-13*

> *7 Toen Ebed-Melech, de Cusjiet, een van de hovelingen die toen in het huis van de koning was, hoorde dat zij Jeremia in de put hadden gezet – de koning verbleef in de Benjaminpoort – 8 ging Ebed-Melech het huis van de koning uit en sprak tot de koning: 9 Mijn heer de koning, deze mannen hebben slecht gehandeld in alles wat zij de profeet Jeremia hebben aangedaan, die zij in de put geworpen hebben, terwijl hij ter plekke zou kunnen sterven van de honger, want er is geen brood meer in de stad. 10 Toen gebood de koning de Cusjiet Ebed-Melech: Neem vanhier dertig man onder uw bevel, en trek de profeet Jeremia uit de put omhoog, voordat hij sterft. 11 Zo nam Ebed-Melech de mannen onder zijn bevel, ging het huis van de koning binnen tot onder de schatkamer, en nam vandaar versleten kleren en versleten lompen mee. Die liet hij met touwen naar beneden, naar Jeremia in de put. 12 En Ebed-Melech, de Cusjiet, zei tegen Jeremia: Doe deze versleten kleren en lompen toch onder uw oksels, [en] daaronder de touwen. Zo deed Jeremia. 13 Toen trokken zij Jeremia met de touwen op en haalden hem uit de put omhoog. En Jeremia verbleef op het binnenplein van de wacht.*

Dan verschijnt Ebed-Melech op het toneel *(vers 7)* om het voor Jeremia op te nemen. Daarom horen we van deze man, van wie we anders nooit zouden hebben gehoord. We horen hier voor het eerst van hem en in het volgende hoofdstuk voor het laatst. Hij verschijnt in het uur van de grootste nood van Jeremia en van de grootste tegenstand vanuit het volk tegen de man van God. Ebed-Melech betekent 'dienaar van de koning'. In hem wordt zichtbaar dat hij een dienaar van de allerhoogste Koning is.

Hij is een Cusjiet, een kleurling. In het hart van deze donker gekleurde vreemdeling brandt medelijden en medegevoel en leeft de overtuiging van de Goddelijke dienst van Jeremia. Dit ontbreekt allemaal volledig bij de vier beschuldigers die leiders van Gods volk zijn. God vindt deze dienaar bereid om Zijn profeet te bevrijden. Als Ebed-Melech hoort wat er met Jeremia is gebeurd, verlaat hij zijn werkterrein en gaat naar de koning *(vers 8)*, die in de Benjaminpoort is om recht te spreken.

Onverschrokken, maar met tact en wijsheid, spreekt hij tot de koning dat het slecht is wat de mannen met Jeremia hebben gedaan *(vers 9)*. Hij past ervoor op om de koning te beschuldigen, die toch de hoofdschuldige is. Hij wijst Zedekia erop dat het helemaal niet nodig is geweest om Jeremia in de put te werpen om hem te laten sterven, want als hij in de stad gevangen zou zijn gebleven, zou hij ook sterven. Het brood is immers op.

In zijn veranderlijke besluiteloosheid geeft Zedekia de Cusjiet Ebed-Melech bevel om dertig man mee te nemen en Jeremia uit de put omhoog te trekken *(vers 10)*. Hij zet Ebed-Melech ook tot spoed aan, want Jeremia moet worden bevrijd voordat hij sterft. De koning is zich er goed bewust van dat hij Jeremia aan de dood heeft overgeleverd. Misschien dat zijn geweten toch nog enigszins spreekt en dat hij nu de kans ziet om dat te sussen. Er is echter geen belijdenis van zijn zonde in de veroordeling van Jeremia, zelfs geen verontschuldiging van zijn zo onrechtvaardige overlevering van hem in de handen van zijn vorsten.

Hoe het ook zij, Ebed-Melech gaat direct aan het werk *(vers 11)*. Hij laat zich echter niet door zijn enthousiasme verleiden om direct naar de put te gaan. Hij beseft hoe Jeremia eraan toe is en wat hij nodig heeft om hem op de meest pijnloze manier uit de put met slijk omhoog te trekken. Jeremia zal daarin vastgezogen zitten. Dan zullen touwen onder zijn oksels zonder verzachtende doeken enorme pijn veroorzaken. Daarom gaat Ebed-Melech eerst *"tot onder de schatkamer"* om vandaar *"versleten kleren en versleten lompen"* mee te nemen, om die vervolgens met de touwen in de put naar beneden te laten zakken.

Want wie u een beker water zal te drinken geven vanwege het feit dat u van Christus bent, voorwaar, Ik zeg u, dat hij zijn loon geenszins zal verliezen. (Mk 9:41)

We kunnen het werk met de versleten kleren wel vergelijken met de beker water die aan vervolgden wordt gegeven in de Naam van de Heer *(Mk 9:41)*. De Heer zal dat niet vergeten te belonen op de dag dat alles in het licht komt. Zo zal Hij niet vergeten Ebed-Melech te belonen voor wat hij heeft gedaan om de pijn van Jeremia te verzachten. Het is ook opmerkelijk met hoeveel nadruk over dit facet in de bevrijding van Jeremia wordt gesproken. Ook opmerkelijk is dat deze oude, waardeloze kleding helemaal van *onder* de schatkamer moet komen. Moeten we zo diep gaan om iemand enige verlichting van pijn te kunnen geven? Hoe belangrijk kan ook wat oud is, zijn.

Wat zal Jeremia hebben opgekeken, zowel letterlijk als figuurlijk, als daar boven over de rand van de put het donkere hoofd van Ebed-Melech verschijnt. Wat moet de stem van Ebed-Melech hem als muziek in de oren hebben geklonken. Het is de stem van een bevrijder met een boodschap van bevrijding met instructies voor die bevrijding. Ebed-Melech zegt tegen Jeremia dat hij de versleten kleren en lompen onder zijn oksels moet doen en daaronder de touwen *(vers 12)*. Jeremia doet gehoorzaam wat Ebed-Melech zegt.

Dan wordt Jeremia met de touwen uit de put omhooggetrokken *(vers 13)*. Niet alle dertig man van de koning zullen aan de touwen hebben getrokken, maar meerderen zullen wel geholpen hebben. Het is voor Ebed-Melech alleen niet te doen geweest. De andere soldaten zullen wel voor bescherming tijdens deze bevrijdingsoperatie hebben gezorgd. De tegenstanders kunnen immers zomaar opduiken.

Het gebruik van de versleten kleren en lompen houdt een praktische les in voor hen die anderen helpen die in nood zijn. Het gaat er niet alleen om dat de goede dingen worden gezegd, maar ze moeten ook op de juiste toon en op de juiste tijd worden gezegd. Iemand die in nood is, moet met zachtheid worden behandeld en niet met grofheid. Alleen goede bedoelingen zijn niet genoeg, er moet ook met wijsheid worden gehandeld.

Zedekia's gesprek met Jeremia | *verzen 14-23*

> *14 Daarop stuurde koning Zedekia [boden] en liet de profeet Jeremia bij zich halen bij de derde ingang die aan het huis van de HEERE is. De koning zei tegen Jeremia: Ik wil u iets vragen; u mag niets voor mij verbergen. 15 Jeremia zei tegen Zedekia: Als ik u [iets] bekendmaak, zult u mij [dan] zeker niet ter dood brengen? Want als ik u raad geef, luistert u [toch] niet naar mij! 16 Toen zwoer koning Zedekia Jeremia in het geheim: [Zo waar] de HEERE leeft, Die ons dit leven geschonken heeft: ik zal u niet ter dood brengen en u niet geven in de hand van deze mannen die u naar het leven staan! 17 Jeremia zei tegen Zedekia: Zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Als u inderdaad naar de vorsten van de koning van Babel toe zult gaan, dan zult u uw ziel in leven houden en zal deze stad niet met vuur verbrand worden. Dan zult u in leven blijven, u en uw huis. 18 Maar als u niet naar de vorsten van de koning van Babel toe gaat, dan zal deze stad gegeven worden in de hand van*

> *de Chaldeeën. Zij zullen haar met vuur verbranden en ú zult aan hun hand niet ontkomen. 19 Daarop zei koning Zedekia tegen Jeremia: Ik ben beducht voor de Judeeërs die naar de Chaldeeërs zijn overgelopen, dat zij mij in hun hand zullen geven en zij de spot met mij zullen drijven. 20 Toen zei Jeremia: Zij zullen [u] niet overgeven. Luister toch naar de stem van de HEERE in wat ik tot u spreek, dan zal het u goedgaan en zal uw ziel het leven behouden. 21 Maar als u weigert te vertrekken, [dan] is dit het woord dat de HEERE mij heeft laten zien: 22 Zie, al de vrouwen die in het huis van de koning van Juda zijn overgebleven, zullen naar de vorsten van de koning van Babel weggevoerd worden, terwijl zij zeggen:*
>
> *Misleid hebben zij u en u overwonnen,*
> *de mannen met wie u [in] vrede [leefde];*
> *uw voeten zonken weg in de modder,*
> *zij weken terug.*
>
> *23 Want men zal al uw vrouwen en al uw zonen naar de Chaldeeën wegvoeren. En zelf zult u niet aan hun hand ontkomen, maar u zult door de hand van de koning van Babel gegrepen worden en deze stad zal in vlammen opgaan.*

De besluiteloze Zedekia laat Jeremia halen *(vers 14)*. Hij wil iets van hem weten en Jeremia hoeft er niet omheen te draaien. Jeremia kent de man, hoe onberekenbaar hij is. Dit keer wil hij eerst de verzekering dat wat hij gaat zeggen, niet tot zijn dood zal leiden *(vers 15)*. Tegelijk zegt hij erbij dat Zedekia toch niet zal luisteren. Dat is wel heel duidelijke taal. Zedekia zweert bij de HEERE dat hij Jeremia niet ter dood zal brengen en hem ook niet zal overgeven aan de mannen die hem maar wat graag zouden doden *(vers 16)*.

Na de toezegging dat zijn leven gespaard zal blijven, geeft Jeremia Zedekia de woorden van de HEERE door *(vers 17)*. Weer plaatst hij God in al Zijn grootheid voor deze koning. De boodschap is nog steeds dezelfde. Overgave aan de koning van Babel betekent leven voor hem en zijn huis en behoud van de stad. Geeft hij zich niet over, dan zal de stad in handen van de Chaldeeën vallen die haar met vuur zullen verbranden *(vers 18)*. Zelf zal hij ook niet aan hen ontkomen.

Zedekia is besluiteloos omdat hij onwillig is zich aan de HEERE over te geven. Hij heeft de eer van mensen meer lief dan de HEERE. De spreuk

"mensenvrees legt [iemand] een valstrik" (Sp 29:25a) is op hem van toepassing. Zijn argument om niet te luisteren is zijn angst dat de al overgelopen Judeeërs de spot met hem zullen drijven *(vers 19)*. Die schande meent hij niet te kunnen dragen en daarom blijft hij ongehoorzaam aan het woord van de HEERE.

Velen schuiven met dergelijke redenen een beslissing voor de Heer Jezus voor zich uit om uiteindelijk door Hem verworpen te worden. De eersten die genoemd worden onder hen die in hel zullen zijn, zijn *"de bangen" (Op 21:8)*. Ze zijn niet bang voor God, maar voor mensen. Ze verwerpen God om niet door mensen verworpen te worden.

Jeremia verzekert hem dat zijn voorgevoel hem bedriegt en dat niet zal gebeuren wat hij vreest *(vers 20)*. Hij smeekt de koning toch naar de stem van de HEERE te luisteren en wijst hem op het goede dat dit hem zal brengen. Het is zijn laatste kans. Als hij niet luistert, heeft hij een andere boodschap *(vers 21)*. Jeremia stelt Zedekia onverbloemd voor wat hem dan te wachten staat. Zijn vrouwen zullen weggevoerd worden *(vers 22)*. Zij zullen hem in een spotlied verwijten dat hij hen heeft bedrogen en dat als gevolg daarvan zijn voeten in de modder zullen wegzinken. Alle vaste grond onder zijn voeten zal verdwijnen.

Zijn hele gezin zal worden weggevoerd *(vers 23)*. Zelf zal hij niet ontkomen. De vluchtpoging die hij zal ondernemen, zal mislukken. De koning van Babel zal hem grijpen en Jeruzalem zal in vlammen opgaan. Dat staat hem te wachten als hij niet luistert. Het is het laatste woord dat de profeet in grote ernst en met liefde voor de stad, het volk en de koning tot Zedekia heeft gesproken. Maar het is tevergeefs.

Vragen van de vorsten | *verzen 24-28*

> *24 Toen zei Zedekia tegen Jeremia: Laat niemand weet krijgen van deze woorden, dan zult u niet sterven. 25 Want als de vorsten zullen horen dat ik met u gesproken heb en dan bij u komen en tegen u zeggen: Maak ons toch bekend wat u gesproken hebt tot de koning. U mag [het] niet voor ons verbergen, dan zullen wij u niet ter dood brengen: Wat heeft de koning tot u gesproken? 26 – dan moet u tegen hen zeggen: Ik stortte mijn smeekbede voor de koning uit, dat hij mij niet zou laten terugbrengen naar het huis van Jonathan om daar te*

> *sterven. 27 Toen nu al de vorsten naar Jeremia kwamen en hem ondervroegen, maakte hij [het] hun bekend overeenkomstig al deze woorden die de koning geboden had. En zij lieten hem met rust, omdat de zaak [zelf] niet ter ore was gekomen. 28 Jeremia verbleef op het binnenplein van de wacht tot de dag dat Jeruzalem werd ingenomen. Hij was er [nog] toen Jeruzalem werd ingenomen.*

Als Jeremia is uitgesproken, zegt Zedekia tegen hem dat hij er met niemand over mag spreken *(vers 24)*. Als Jeremia zich daaraan houdt, zal hij niet sterven. De zwakkeling laat de gelegenheid aan zich voorbijgaan om gered te worden en om de stad te redden. Het enige waarvoor hij benauwd is, zijn de mensen die hem omringen *(vers 25)*. Van die kant voorziet hij problemen en daar wil hij zich tegen indekken. Dat hij met de eeuwige God te maken heeft, daaraan gaat hij voorbij. Hij kent zijn vorsten en weet dat ze Jeremia zullen vragen wat hij met hem heeft besproken. Ze zullen Jeremia met de dood bedreigen als hij het niet vertelt.

Zedekia legt Jeremia in de mond wat hij de vorsten moet antwoorden *(vers 26)*. Het enige wat hij tegen de vorsten moet zeggen, is dat hij heeft gevraagd om niet meer naar het huis van Jonathan te moeten om daar te sterven. Dat heeft Jeremia ook gevraagd, zij het niet in dit maar in hun eerste onderhoud *(Jr 37:20)*. Zedekia heeft de actie van de vorsten juist ingeschat. Ze komen naar Jeremia en ondervragen hem naar het onderhoud dat hij met Zedekia heeft gehad *(vers 27)*. Jeremia antwoordt met de woorden die de koning tegen hem heeft gezegd. Daarmee zijn de vorsten tevredengesteld en ze laten Jeremia met rust. De rest van zijn dagen verblijft Jeremia op het binnenplein tot de dag dat Jeruzalem wordt ingenomen *(vers 28)*.

De zin *"hij was er [nog] toen Jeruzalem werd ingenomen"*, is meer dan een herhaling van de vorige zin. Het laat zien dat hij nog leeft, wat een bewijs is van de trouw van God voor hem. God bewijst dat hij hen bewaart die op Zijn toezegging van bewaring vertrouwen en aan Zijn Woord gehoorzaam zijn. Niet iedere gelovige krijgt de toezegging dat hij wordt bewaard voor ziekte of dood. Iedere gelovige krijgt wel de toezegging van de Heer dat Hij het vertrouwen op Hem niet zal beschamen.

Jeremia 39

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de val van Jeruzalem vermeld. Dit is een gebeurtenis van zo grote betekenis, dat de Heilige Geest die vier keer in Gods Woord vermeldt *(2Kn 25:1-15; 2Kr 36:17-21; Jr 39:10; 52:4-30)*.

De stad ingenomen | *verzen 1-3*

> *1 In het negende jaar van Zedekia, de koning van Juda, in de tiende maand, kwam Nebukadrezar, de koning van Babel, met heel zijn leger naar Jeruzalem en zij belegerden het. 2 In het elfde jaar van Zedekia, in de vierde maand, op de negende van die maand, werd de stad opengebroken. 3 Toen kwamen alle vorsten van de koning van Babel naar binnen en zij vatten post bij de Middenpoort, [namelijk] Nergal-Sarezer, Samgar-Nebu, Sarsechim, de bevelhebber van de hofhouding, Nergal-Sarezer, de rab-mag, en al de overige vorsten van de koning van Babel.*

Wat is voorzegd, gebeurt. Het leger van de koning van Babel komt terug van de strijd tegen Egypte en belegert Jeruzalem *(vers 1; Jr 37:8)*. Dat gebeurt in de tiende maand van het negende jaar van de regering van Zedekia. Ruim anderhalf jaar later valt de stad *(vers 2)*. De datum wordt tot op de dag nauwkeurig gegeven.

Alle vorsten van de koning van Babel zijn erbij, dat wil zeggen dat er een groot machtsvertoon is *(vers 3)*. De uitgehongerde stad valt erbij in het niet. De *"rab-mag"* is het hoofd van magiërs. Dat de vorsten van Babel postvatten bij de Middenpoort, betekent waarschijnlijk dat zij daar een regering voor de stad vormen en daar ook rechtspreken over de gevangenen.

Het lot van Zedekia en Jeruzalem | *verzen 4-10*

> *4 En het gebeurde zodra Zedekia, de koning van Juda, en al de strijdbare mannen hen zagen, dat zij op de vlucht sloegen en 's nachts uit de stad vertrokken, in de richting van de tuin van de koning, door de poort tussen de twee muren. [Zelf] vertrok hij in de richting van de Vlakte. 5 Maar het leger van de Chaldeeën achtervolgde hen en zij haalden Zedekia in op de vlakten van Jericho.*

> *Zij namen hem [gevangen] en brachten hem naar Nebukadrezar, de koning van Babel, naar Ribla, in het land van Hamath. En die sprak het vonnis over hem uit. 6 De koning van Babel [liet] de zonen van Zedekia in Ribla voor diens ogen afslachten. Ook [liet] de koning van Babel alle edelen van Juda afslachten. 7 Verder [liet] hij de ogen van Zedekia blind maken en hem met twee bronzen ketenen binden om hem naar Babel te brengen. 8 Het huis van de koning en de huizen van het volk verbrandden de Chaldeeën met vuur, en de muren van Jeruzalem braken zij af. 9 De rest van het volk dat in de stad was overgebleven, de overlopers die naar hem waren overgelopen, en de rest van het volk dat was overgebleven, voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, in ballingschap naar Babel. 10 Maar [enigen] van de armsten van het volk, die helemaal niets bezaten, liet Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, in het land Juda achter. Hij gaf hun op die dag wijngaarden en akkers.*

Als Zedekia de vijand in de stad ziet verschijnen, sluit hij zijn slechte regering af met de smadelijke en laffe daad van een vluchtpoging *(vers 4)*. Bezorgd voor zijn eigen leven laat hij zijn volk in de steek dat hij in het ongeluk heeft gestort door zijn zinloze tegenstand tegen een overmachtige vijand. Veel erger is nog dat hij hiermee opnieuw zijn ongehoorzaamheid aan Gods Woord toont dat hem zo duidelijk door Jeremia is gepredikt.

Hij waagt de uitbraak samen met de overgebleven strijdbare mannen. Ze doen het 's nachts op een plaats die aan het oog van de vijand onttrokken lijkt te zijn. Hij vertrekt *"in de richting van de Vlakte"*, dat is die van de Jordaan. De vluchtpoging blijkt tevergeefs te zijn. Het is ook dwaasheid om weg te lopen voor de duidelijke uitspraken van de HEERE en voor het middel dat Hij gebruikt. Hij wordt ingehaald op de vlakten van Jericho en daar gevangengenomen *(vers 5)*. Het is wel tragisch dat de laatste koning van het volk dit lot ondergaat op de plaats waar Jozua en het volk hun eerste overwinning in het land behaalden *(Jz 6:2,20-21)*.

Zedekia wordt naar de koning van Babel gebracht. Daar staat hij, zoals is voorzegd, oog in oog met de machtige Nebukadnezar *(Jr 32:3-4)*, de man die hem koning heeft gemaakt *(2Kn 24:17)*. Hij heeft met hem een verbond gesloten en dat gebroken *(Ez 17:18)*. Nu oogst hij wat hij in zijn dwaasheid heeft gezaaid *(2Kr 36:12-13)*.

Hij heeft de eed veracht door het verbond te verbreken, en zie, hij had zijn hand [erop] gegeven! Nu hij dit alles gedaan heeft, zal hij niet ontkomen. (Ez 17:18)

De koning van Babel spreekt het vonnis over hem uit. In diepere zin is er sprake van het vonnis van de HEERE.

Zijn zonen worden voor zijn ogen afgeslacht *(vers 6)*. Dat zal een vreselijk gezicht zijn geweest. Ook alle edelen van Juda, die Zedekia in diens goddeloze beleid hebben gesteund, worden afgeslacht. Daarna worden de ogen van Zedekia uitgestoken en is hij blind *(vers 7)*. Hij heeft altijd het licht van Gods Woord geweigerd en in geestelijke duisternis geleefd. Nu moet hij de rest van zijn leven ook het licht van zijn ogen missen en letterlijk in duisternis leven.

Het laatste wat hij in het licht van de wereld heeft gezien, is de afslachting van zijn zonen. Dat beeld zal hem altijd bijblijven en kwellen. Dan wordt hij, blind en met twee bronzen ketenen gebonden, naar Babel gebracht. Zo gaat ook het woord in vervulling dat hij naar Babel zal gaan, maar het niet zal zien *(Ez 12:13)*.

Ik zal Mijn net over hem uitspreiden, zodat hij in Mijn vangnet gevangen raakt. Ik zal hem brengen naar Babel, het land van de Chaldeeën, maar [ook] dat zal hij niet zien, hoewel hij daar zal sterven. (Ez 12:13)

1. Zedekia, de laatste koning,
2. Simson, de laatste richter en
3. Laodicéa, de laatste gemeente,

zijn allen blind geëindigd. Ze zijn door de wereld overwonnen vanwege hun ontrouw aan God en hun ongehoorzaamheid aan Zijn Woord. Daardoor zijn ze het zicht op de dingen van God kwijtgeraakt.

De Chaldeeën verbranden het huis van de koning en de huizen van het volk *(vers 8)*. Ook breken ze de muren van Jeruzalem af. Wat van het volk is overgebleven, zowel in de stad als erbuiten, wordt in ballingschap naar Babel gevoerd, evenals de overlopers *(vers 9)*. De armsten van het land, zij die geen bezit hebben – misschien de Rechabieten *(Jr 35:1-11)*? – mogen in het land blijven wonen *(vers 10)*. Zij vormen geen bedreiging en kunnen de wijngaarden en akkers verzorgen die zij tot hun beschikking krijgen.

De bevrijding van Jeremia | *verzen 11-14*

> *11 Maar wat Jeremia betrof, had Nebukadrezar, de koning van Babel, bevel gegeven door de hand van Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht: 12*

> *Neem hem mee, houd uw ogen op hem gericht en doe hem geen enkel kwaad. Voorzeker, zoals hij tot u spreken zal, zo moet u met hem doen. 13 Toen stuurden Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, Nebuschasban, de bevelhebber van de hofhouding, Nergal-Sarezer, de rab-mag, en al de bevelhebbers van de koning van Babel [boden]. 14 Zij stuurden [boden], haalden Jeremia uit het binnenplein van de wacht en gaven hem over aan Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, om hem naar huis te brengen. Zo verbleef hij te midden van het volk.*

Nebukadnezar zal zeker geïnformeerd zijn over de prediking van Jeremia tot het volk om zich aan hem over te geven. Dat is er de reden van dat hij bevel geeft aangaande Jeremia *(vers 11)*. Hij beveelt dat Jeremia in bescherming moet worden genomen en dat hem geen enkel kwaad mag worden gedaan *(vers 12)*. Hij moet integendeel op zijn wenken worden bediend als hij iets zegt. Nebukadnezar geeft zijn hele staf die in Jeruzalem is, hierover bevel *(vers 13)*.

Zij doen wat hij gebiedt en sturen boden naar Jeremia om hem uit zijn gevangenschap te bevrijden *(vers 14)*. Daarna geven ze hem over aan de zorg van Gedalia, die hem naar huis moet brengen. Jeremia is weer vrij. Hij oogst de waarheid van de woorden van de HEERE die hij tot het hele volk heeft gesproken.

Belofte voor Ebed-Melech | *verzen 15-18*

> *15 Het woord van de HEERE was tot Jeremia gekomen, toen hij nog opgesloten zat op het binnenplein van de wacht: 16 Ga tegen Ebed-Melech, de Cusjiet, zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga Mijn woorden over deze stad brengen, ten kwade en niet ten goede; op die dag zullen ze voor uw ogen geschieden. 17 Op die dag zal Ik u echter redden, spreekt de HEERE, en u zult niet in de hand van de mannen gegeven worden voor wie u met schrik bevangen bent. 18 Voorzeker, Ik zal u beslist bevrijden. U zult niet vallen door het zwaard en u zult uw leven tot buit hebben, omdat u op Mij hebt vertrouwd, spreekt de HEERE.*

De HEERE vergeet niets van wat iemand voor Hem of de Zijnen heeft gedaan. Voordat de stad is gevallen en Jeremia nog gevangenzit, is het woord van de HEERE nog tot hem gekomen met een boodschap voor Ebed-Me-

lech *(vers 15)*. Hij moet Ebed-Melech, de Cusjiet, het woord van de HEERE van de legermachten, de God van Israël brengen *(vers 16)*.

Eerst wijst de HEERE erop dat Hij Zijn woorden van onheil over de stad zal brengen. Ebed-Melech zal dat zelf zien. Maar de HEERE zal hem redden *(vers 17)*. Hij is wel bang voor de Chaldeeën, want hij is een dienaar van Zedekia geweest. Misschien is hij ook nog bang voor de mannen die Jeremia hebben willen doden omdat hij Jeremia uit de put heeft geholpen waar zij hem in hadden gegooid. De man die zo'n dappere geloofsdaad heeft verricht, zullen ze dat betaald willen zetten.

Maar hij heeft de HEERE, de Koning van de koningen, gediend, en Die belooft dat Hij hem *"beslist bevrijden" (vers 18)* zal uit alle gevaren. Het zwaard zal hem niet treffen, hij zal in leven blijven. De reden daarvan is: *"Omdat u op Mij hebt vertrouwd."* God eert hen die Hem eren. Laten ook wij de risico's van het geloof nemen in de weg van gehoorzaamheid en zo het evangelie versieren.

Jeremia 40

Inleiding

Jeremia 40-44 bevatten profetieën en een verslag van de gebeurtenissen na de val van Jeruzalem. *Jeremia 40-42* gaan over profetieën en gebeurtenissen in Juda, *Jeremia 43-44* gaan over die in Egypte.

De vrijlating van Jeremia | *verzen 1-6*

> *1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, nadat Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, hem uit Rama weg had laten gaan, toen hij hem [gevangen]genomen had, en hij in ketenen geboeid was te midden van alle ballingen uit Jeruzalem en Juda, die weggevoerd werden naar Babel. 2 De bevelhebber van de lijfwacht liet Jeremia halen en zei tegen hem: De HEERE, uw God, heeft dit kwaad over deze plaats uitgesproken, 3 en de HEERE heeft [het] doen komen en gedaan zoals Hij gesproken had, want u hebt tegen de HEERE gezondigd en niet naar Zijn stem geluisterd. Daarom is dit woord aan u geschied. 4 Nu dan, zie, ik heb u vandaag losgemaakt van de ketenen die om uw handen waren. Als het goed is in uw ogen om met mij naar Babel te komen, kom mee, en ik zal mijn oog op u gericht houden. Maar is het kwalijk in uw ogen om met mij mee naar Babel te komen, laat het. Zie, heel het land ligt vóór u: Ga daarheen, waar het in uw ogen goed en juist is te gaan. 5 Zolang hij nog niet terugkeert, wendt u zich dan tot Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, die de koning van Babel heeft aangesteld over de steden van Juda, en verblijf bij hem te midden van het volk. Of ga daarheen, waar het in uw ogen juist is te gaan. Daarop gaf de bevelhebber van de lijfwacht hem voedsel voor onderweg en een geschenk, en liet hij hem gaan. 6 Zo kwam Jeremia bij Gedalia, de zoon van Ahikam, in Mizpa. Hij verbleef bij hem te midden van het volk dat in het land was overgebleven.*

Nu volgt de lange geschiedenis van Jeremia te midden van de achtergebleveenen in Juda. Het lijkt erop dat Jeremia, ondanks het bevel van Nebukadnezar *(Jr 39:11-14)*, toch gevangengenomen is en geboeid met de ballingen op weg is naar Babel *(vers 1)*. Dat zal zo zijn omdat de soldaten hem niet hebben herkend. Dit zal weer een enorme beproeving voor Jeremia zijn

geweest. Als de dwaling wordt ontdekt, wordt hij weer vrijgelaten. De bevelhebber van de lijfwacht laat Jeremia bij zich brengen *(vers 2)*. Hij spreekt over *"de HEERE, uw God"*. Hij weet zich een werktuig in Diens hand te zijn.

Hij, als vertrouweling van de koning, laat Jeremia weten dat hem bekend is dat hij heeft gepredikt over het kwaad dat de HEERE, zijn God over Jeruzalem heeft uitgesproken. Dat zal hij hebben gehoord van hen die naar de Babyloniërs zijn overgelopen of die al eerder door hen zijn weggevoerd. Hij weet wat de reden ervan is, namelijk dat ze hebben gezondigd tegen de HEERE en dat ze niet naar Zijn stem hebben geluisterd *(vers 3)*. Daarom is wat Hij heeft gesproken, *"aan u"*, dat is aan Jeremia, geschied. Jeremia lijdt met het hele volk. Uit zijn mond horen we geen woord over het kwaad dat hem is aangedaan.

Jeremia krijgt zijn vrijheid terug *(vers 4)*. Hij mag zelf weten wat hij doet. De bevelhebber houdt hem de keus voor met hem mee te gaan naar Babel. Als hij daarvoor kiest, stelt de bevelhebber zich garant voor zijn veiligheid. Een aantrekkelijk aanbod voor de man die zo gehaat wordt door zijn volk vanwege zijn prediking en de vervulling van zijn woorden. Als hij liever in Israël blijft, is dat ook goed. Hij mag gaan en staan waar hij wil. Hij is afhankelijk van de HEERE voor het maken van die keus. Zolang het Jeremia niet duidelijk is, woont hij in Jeruzalem.

De bevelhebber adviseert Jeremia zich met Gedalia in verbinding te stellen, zolang hij – met wie waarschijnlijk Nebukadnezar wordt bedoeld – nog niet terugkeert *(vers 5)*. Gedalia, een vorst van Juda, is door Nebukadnezar aangewezen als overste van het volk. Als Jeremia ergens anders heen wil, mag dat ook. Hij heeft volledige bewegingsvrijheid. Dan geeft de bevelhebber hem voedsel voor onderweg en een geschenk – als compensatie voor het onrecht dat hem is aangedaan? – en laat hem gaan. We lezen niets over de overwegingen van Jeremia in de keus die hij maakt, maar hij gaat naar Gedalia, bij wie hij verblijft als een van hen die in het land zijn overgebleven *(vers 6)*.

De verzekering van Gedalia | *verzen 7-10*

> *7 Toen nu alle bevelhebbers van de legers die in het veld waren, zij en hun mannen, hoorden dat de koning van Babel Gedalia, de zoon van Ahikam, over*

> *het land had aangesteld en dat hij hem had aangesteld [over] de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen, en [over enigen] van de armsten van het land, van hen die niet weggevoerd waren naar Babel, 8 kwamen zij naar Gedalia in Mizpa toe, namelijk Ismaël, de zoon van Nethanja, Johanan en Jonathan, de zonen van Kareah, Seraja, de zoon van Tanhumeth, en de zonen van Efai uit Netofa, en Jezanja, de zoon van [iemand] uit Maächa, zij en hun mannen. 9 Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, zwoer hun en hun mannen: Wees niet bevreesd voor het dienen van de Chaldeeën. Blijf in het land, dien de koning van Babel, dan zal het u goedgaan. 10 En ik, zie, ik blijf in Mizpa om in dienst van de Chaldeeën te staan die naar ons toe komen. Maar [wat] u [betreft], verzamel wijn, zomervruchten en olie, doe ze in uw vaten, en verblijf in uw steden die u ingenomen hebt.*

In het veld bevinden zich enkele van de overgebleven bevelhebbers van Juda met hun mannen *(vers 7)*. Zij hebben zich weten te verbergen voor het leger van de koning van Babel. Ze horen dat Gedalia door Nebukadnezar is aangesteld over de overgeblevenen in het land. De bevelhebbers, die met name worden genoemd, gaan naar Gedalia toe *(vers 8)*. Gedalia verzekert hun ervan dat ze niets hoeven te vrezen als ze de Chaldeeën dienen *(vers 9)*. Het zal hun zelfs goed gaan. Dat kan hij zeggen omdat hij het woord van de HEERE gelooft.

Hij blijft zelf in Mizpa om daar de zaken van het volk te behartigen bij de overheersers *(vers 10)*. Laten zij zich maar toeleggen op het verzamelen van wijn, zomervruchten en olie. Die kunnen ze dan verkopen en zich zo van inkomsten voorzien. Zo kunnen ze blijven wonen in de steden die ze hebben ingenomen en een nieuw bestaan opbouwen in het land.

De terugkeer van de vluchtelingen | *verzen 11-12*

> *11 Ook alle Judeeërs die in Moab, onder de Ammonieten, in Edom en die in al de [andere] landen waren, hoorden dat de koning van Babel in Juda een overblijfsel had achtergelaten, en dat hij Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, over hen had aangesteld. 12 Daarop keerden alle Judeeërs terug uit al de plaatsen waarheen zij verdreven waren, en zij kwamen in het land Juda, naar Gedalia in Mizpa. En zij verzamelden zeer veel wijn en zomervruchten.*

Nog meer Judeeërs horen ervan dat er een overblijfsel door de koning van Babel in Juda is overgelaten *(vers 11)*. Dat zijn de Judeeërs die gevlucht zijn naar Moab, Ammon, Edom en nog andere landen. Ze horen ook dat Gedalia over het land is aangesteld. Wat ze horen, is voor hen aanleiding om ook terug te gaan naar Juda *(vers 12)*. Ze komen uit de verschillende plaatsen waarheen ze verdreven zijn en melden zich bij Gedalia. Ze nemen deel aan het programma van Gedalia en verzamelen *"zeer veel wijn en zomervruchten"*.

Gedalia wordt gewaarschuwd voor Ismaël | *verzen 13-16*

> *13 Maar Johanan, de zoon van Kareah, en alle de bevelhebbers van de legers die in het veld waren, kwamen naar Gedalia in Mizpa. 14 Zij zeiden tegen hem: Weet u wel dat Baälis, de koning van de Ammonieten, Ismaël, de zoon van Nethanja, gestuurd heeft om u om het leven te brengen? Gedalia, de zoon van Ahikam, geloofde hen echter niet. 15 Daarop zei Johanan, de zoon van Kareah, in Mizpa in het geheim tegen Gedalia: Laat mij toch eropuit gaan, en Ismaël, de zoon van Nethanja, doodslaan, en niemand zal het weten. Waarom zou hij u om het leven brengen, zodat heel Juda dat zich bij u gevoegd heeft, verspreid wordt en het overblijfsel van Juda omkomt? 16 Gedalia, de zoon van Ahikam, zei echter tegen Johanan, de zoon van Kareah: Doe deze zaak niet, want u spreekt leugens over Ismaël.*

Dan krijgt Gedalia bezoek van Johanan en alle bevelhebbers van de legers die in het veld zijn *(vers 13)*. Ze komen om Gedalia te waarschuwen voor een aanslag die op zijn leven is beraamd *(vers 14)*. Ze kennen de details en informeren hem daarover. Het is zo, dat Baälis, de koning van de Ammonieten, Ismaël heeft gestuurd om hem te vermoorden. Baälis is een bondgenoot van Zedekia in de strijd tegen de koning van Babel geweest. Het lijkt erop dat hij nog steeds tegen de koning van Babel wil strijden. Als nu Gedalia wordt gedood door Ismaël, kan Ismaël de macht in handen nemen en kunnen ze samen verder in verzet gaan tegen de koning van Babel.

Gedalia wil echter niet geloven wat hem wordt gezegd. Johanan geeft niet op en zoekt Gedalia in het geheim op *(vers 15)*. Hij stelt voor dat hij Ismaël zal doden. Hij zal het zo doen, dat niemand zal weten dat hij is vermoord. De moord is noodzakelijk, zo betoogt hij, want als die man Gedalia doodt, zullen ook allen omkomen die zich bij Gedalia hebben gevoegd.

Gedalia verbiedt Johanan de missie die hij voorstelt *(vers 16)*. Dat is niet omdat hij de zaak aan de HEERE overgeeft. Dat doet David als zijn dienaar hem voorstelt om Saul te doden *(1Sm 24:7; 26:8-10)*. Hier horen we niets over de HEERE. Jeremia die daar ook is, wordt niet door Gedalia geraadpleegd. Gedalia is eenvoudig te goed van vertrouwen. Hij doet de dreiging, waarover hij is geïnformeerd, af met te stellen dat het leugens zijn. Hij gaat af op zijn eigen inschatting van het gevaar, en volgens zijn inschatting is er geen gevaar. Die onnozelheid kost hem zijn leven.

Jeremia 41

De moord op Gedalia | *verzen 1-3*

> *1 Het gebeurde echter in de zevende maand [dat] Ismaël, de zoon van Nethanja, de zoon van Elisama, [iemand] van koninklijken bloede, en de bevelhebbers van de koning en tien mannen met hem, naar Gedalia, de zoon van Ahikam, in Mizpa kwamen. Samen gebruikten zij daar de maaltijd in Mizpa. 2 Toen stond Ismaël, de zoon van Nethanja, op, met de tien mannen die bij hem waren, en zij sloegen Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, dood met het zwaard. Zo bracht hij hem ter dood die de koning van Babel over het land had aangesteld. 3 Ismaël versloeg alle Judeeërs die bij hem, [namelijk] bij Gedalia, in Mizpa waren, en de Chaldeeën, de strijdbare mannen, die zich daar bevonden.*

In de zevende maand komt Ismaël – iemand van wie we nu lezen dat hij van koninklijke afkomst is – met de bevelhebbers en tien mannen naar Gedalia *(vers 1)*. Hij doet alsof hij vreedzame bedoelingen heeft. Gedalia lijkt nergens op bedacht te zijn, want hij biedt hun een maaltijd aan. Tijdens de maaltijd, een beeld van gemeenschap, keert het gezelschap zich, onder aanvoering van Ismaël, tegen Gedalia en zij doden hem *(vers 2)*. Nadrukkelijk wordt gezegd dat zij hem doden *"die de koning van Babel over het land had aangesteld"*. Ook doodt Ismaël allen die bij Gedalia zijn, onder wie een aantal Babylonische mannen *(vers 3)*.

In Ismaël zien we de waanzin van op macht beluste mensen, iets wat we door de hele geschiedenis van de mensheid heen en in het Woord van God telkens weer zien. De satan is er altijd op uit het getuigenis van God te verwoesten. Dat lukt hem hier door een man die erop uit is de macht te grijpen. De koning van Babel heeft het toegestaan aan de armsten van het land in Israël te blijven en Gedalia over hen gesteld. Onder diens leiding kunnen ze weer iets opbouwen wat tot eer van God kan zijn, in de erkenning van het gezag van een heidense vorst die God vanwege hun ontrouw over hen heeft gesteld.

De massamoord op de pelgrims | *verzen 4-10*

> *4 Het gebeurde op de tweede dag, nadat hij Gedalia ter dood gebracht had – en niemand wist [het nog] – 5 dat er mannen uit Sichem, uit Silo en uit Samaria aankwamen, tachtig man, met afgeschoren baard, gescheurde kleren, die [hun lichaam] gekerfd hadden, met in hun hand een graanoffer en wierook om in het huis van de HEERE te brengen. 6 Ismaël, de zoon van Nethanja, ging Mizpa uit, hun tegemoet, [en] ging al huilend [zijn] weg. Het gebeurde, zodra hij hen tegenkwam, dat hij tegen hen zei: Kom naar Gedalia, de zoon van Ahikam. 7 Het gebeurde echter zodra zij in het midden van de stad gekomen waren, dat Ismaël, de zoon van Nethanja, hen afslachtte. Hij en de mannen die bij hem waren, [wierpen hen] midden in de put. 8 Er bevonden zich echter onder hen tien mannen die tegen Ismaël zeiden: Breng ons niet ter dood, want wij hebben verborgen voorraden in het veld: tarwe, gerst, olie en honing. Toen zag hij ervan af en bracht hen niet ter dood te midden van hun broeders. 9 De put nu, waarin Ismaël alle dode lichamen geworpen had van de mannen die hij aan de zijde van Gedalia doodgeslagen had, is dezelfde [put] die koning Asa had gemaakt vanwege Baësa, de koning van Israël. Ismaël, de zoon van Nethanja, vulde deze met de gesneuvelden. 10 Ismaël voerde heel het overblijfsel van het volk dat in Mizpa was, als gevangene weg, [te weten] de dochters van de koning en heel het volk dat in Mizpa was overgebleven, waarover Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, Gedalia, de zoon van Ahikam, had aangesteld. Ismaël, de zoon van Nethanja, voerde hen als gevangenen weg en ging [op weg] om naar de Ammonieten over te steken.*

Na twee dagen weet nog niemand van de moord op Gedalia *(vers 4)*. Maar rust is er niet voor Ismaël. Er komen mannen uit Sichem met de bedoeling om in het huis van de HEERE een graanoffer en wierook te brengen *(vers 5)*. Deze offergaven zijn offers zonder bloed, omdat er geen mogelijkheden is om dieren te slachten *(vgl. Dt 12:13-14,17-18)*.

Het gezelschap bestaat uit tachtig mannen. Ze dragen tekenen van rouw waaronder ook het heidense teken van kerven in het lichaam. Ismaël verlaat Mizpa om hen tegemoet te gaan en sluit zich huichelachtig bij hen aan door met hen te huilen *(vers 6)*. Hij nodigt hen uit mee naar Gedalia te gaan. Als ze in de stad komen, werpt Ismaël zijn masker af en slacht hen af *(vers 7)*. De lichamen werpt hij midden in de put. Tien van de tachtig mannen

ontkomen echter aan de dood door Ismaël te vertellen dat ze verborgen voorraden tarwe, gerst, olie en honing in het veld hebben *(vers 8)*.

De put waarin de lichamen van alle gedode mannen worden geworpen, ook die van Gedalia en zijn mannen, heeft een geschiedenis *(vers 9)*. Het is de put die koning Asa heeft gemaakt als een schuilkelder. Dat heeft hij gedaan uit angst voor Baësa, de koning van Israël, die hem bedreigt *(1Kn 15:22; 2Kr 16:6)*. Deze put wordt door Ismaël gevuld met de gesneuvelden.

Daarna voert hij het overblijfsel als gevangenen weg en zoekt een heenkomen naar de Ammonieten *(vers 10)*. Hij heeft gemeend koning van Israël te kunnen zijn, maar ziet dat hij zich aan een avontuur heeft gewaagd, waarvan hij de gevolgen niet heeft overzien. Zo handelen veel misdadigers die van hun misdaad veel verwachten tot verbetering van hun leven, terwijl het alleen maar ellende oplevert.

De ontsnapping van Ismaël | *verzen 11-15*

> *11 Toen Johanan, de zoon van Kareah, en alle bevelhebbers van de legers die bij hem waren, van al het kwaad hoorden dat Ismaël, de zoon van Nethanja, had gedaan, 12 namen zij alle manschappen mee en gingen [op weg] om te strijden tegen Ismaël, de zoon van Nethanja. Zij troffen hem bij het grote water dat bij Gibeon is. 13 Het gebeurde nu, zodra heel het volk dat bij Ismaël was, Johanan, de zoon van Kareah en alle bevelhebbers van de legers die bij hem waren, zag, dat zij verblijd waren. 14 Heel het volk dat Ismaël als gevangene uit Mizpa had weggevoerd, keerde zich om, ging terug en liep over naar Johanan, de zoon van Kareah. 15 Ismaël echter, de zoon van Nethanja, ontkwam met acht man aan Johanan, en hij ging naar de Ammonieten.*

Johanan, die Gedalia voor de kwade bedoelingen van Ismaël heeft gewaarschuwd, hoort van al het kwaad dat Ismaël heeft gedaan *(vers 11)*. Hij realiseert zich dat de woede van Nebukadnezar zal ontsteken als hij dat hoort en dat hij allen in het land zal ombrengen. Om zich als een trouwe dienaar van de koning van Babel te bewijzen wil hij de strijd aanbinden met Ismaël *(vers 12)*. Hij ontmoet Ismaël bij het grote water dat bij Gibeon is. Als heel het volk dat bij Ismaël is, Johanan ziet, zijn zij blij *(vers 13)* en lopen naar hem over *(vers 14)*. Ismaël slaat op de vlucht met acht van de tien mannen die bij hem zijn en ontkomt *(vers 15)*. Het lijkt erop dat er twee zijn gedood.

De vlucht naar Egypte | *verzen 16-18*

> *16 Toen nam Johanan, de zoon van Kareah, met alle bevelhebbers van de legers die bij hem waren, heel het overblijfsel van het volk mee dat hij van Ismaël, de zoon van Nethanja, uit Mizpa had teruggebracht, nadat hij Gedalia, de zoon van Ahikam, had doodgeslagen – mannen, strijdbare mannen, vrouwen, kleine kinderen en hovelingen, die hij uit Gibeon had teruggebracht. 17 Zij gingen [op weg] en verbleven in Geruth Chimham, dat bij Bethlehem ligt, om verder te trekken om in Egypte te komen, 18 weg van de Chaldeeën, want zij waren voor hen bevreesd, omdat Ismaël, de zoon van Nethanja, Gedalia, de zoon van Ahikam, had doodgeslagen, die de koning van Babel over het land had aangesteld.*

Vanaf *vers 16* gaat het over de reis naar Egypte. We zien daarin de menselijke overwegingen om naar Egypte te vluchten. Alles is aannemelijk voor het menselijk verstand. Het is echter geen werk van geloof. Geloof is de grote ontbrekende factor in alle overleggingen. De HEERE wordt wel geraadpleegd, maar zonder de bereidheid om te doen wat Hij zegt, want de plannen zijn gemaakt en de beslissing is genomen. De HEERE hoeft als het ware alleen Zijn handtekening er maar onder te zetten door hun eigengemaakte plannen te zegenen.

Johanan is de bevrijder van het overblijfsel van het volk dat door Ismaël gevangen was genomen *(vers 16)*. Daarmee is hij echter niet uit de gevarenzone. De koning van Babel zal zeker horen wat er is gebeurd en een strafexpeditie naar Israël sturen. Daarom gaat hij met allen die bij hem zijn naar Geruth Chimham, dat bij Bethlehem ligt, om vandaar verder te trekken naar Egypte *(vers 17)*. Hij vlucht voor de Chaldeeën omdat Ismaël de gouverneur heeft vermoord die de koning van Babel over het land had aangesteld *(vers 18)*. Ismaël is gevlucht en daarom kan Johanan niets bewijzen van zijn bedoeling om hem te doden om daardoor te laten zien dat de hele opstand niet van hem is uitgegaan.

Jeremia 42

Het overblijfsel vraagt raad | *verzen 1-6*

> *1 Toen naderden alle bevelhebbers van de legers, Johanan, de zoon van Kareah, Jezanja, de zoon van Hosaja, en heel het volk, van klein tot groot, 2 en zij zeiden tegen de profeet Jeremia: Laat onze smeekbede toch voor uw aangezicht terechtkomen en bid voor ons tot de HEERE, uw God, voor heel dit overblijfsel, want wij zijn uit velen met weinigen overgebleven, zoals u [met] eigen ogen aan ons ziet. 3 Moge de HEERE, uw God, ons de weg bekendmaken die wij moeten gaan en de zaak die wij moeten doen. 4 Toen zei de profeet Jeremia tegen hen: Ik heb geluisterd. Zie, overeenkomstig uw woorden ga ik bidden tot de HEERE, uw God. En het zal gebeuren dat ik elk woord dat de HEERE u zal antwoorden, u bekend zal maken. Geen woord zal ik u onthouden. 5 Toen zeiden zíj tegen Jeremia: Moge de HEERE tussen ons als een waarachtig en betrouwbaar Getuige zijn. Voorwaar, wij zullen zo doen overeenkomstig elk woord waarmee de HEERE, uw God, u tot ons zendt. 6 Hetzij goed, hetzij kwaad, wij zullen luisteren naar de stem van de HEERE, onze God, tot Wie wij u zenden, zodat het ons goed zal gaan wanneer wij luisteren naar de stem van de HEERE, onze God.*

Voordat het overblijfsel verder trekt, gaan ze allemaal, van klein tot groot, naar Jeremia om hem te vragen voor hen te bidden tot *"de HEERE, uw God" (verzen 1-2)*. Door zo over de HEERE te spreken lijkt het erop dat ze zelf geen echte omgang met Hem kennen. Ze zien in Jeremia een middelaar. Wel is er een ongewone, zeldzame eenheid onder het overblijfsel. Ze willen allemaal, zonder uitzondering, weten wat ze moeten doen en waarheen ze moeten gaan en willen dat God het hun bekendmaakt *(vers 3)*. Dat is een goede zaak.

We horen hier weer van Jeremia. We weten dat hem rijkdom en gemak is aangeboden als hij zou meegaan naar Babel, maar dat hij ook in het land zou mogen blijven. Hij heeft voor het laatste gekozen, want hij wil bij het geringe overblijfsel blijven. Hij wil graag aan hun verzoek voldoen *(vers 4)*. Hij zal aan de HEERE, van Wie hij tegen hen zegt dat Hij *"uw God"* is, vragen overeenkomstig hun wens en hun bekendmaken wat Hij zal antwoor-

den. Jeremia benadrukt dat hij van het antwoord geen woord zal weglaten, maar hun elk woord zal meedelen dat de HEERE heeft gesproken.

Daarop verklaart het gezelschap met een beroep op de HEERE *"als een waarachtig en betrouwbaar Getuige"* dat ze precies zo zullen doen als Hij zal antwoorden *(vers 5)*. Ze bevestigen hun belofte met de verzekering dat hoe het antwoord ook zal zijn, zij naar *"de stem van de HEERE"*, Die ze nu wel *"onze God"* noemen, zullen luisteren *(vers 6)*. Daarbij getuigen ze ervan dat het luisteren naar de stem van de HEERE voor hen betekent dat het hun goed zal gaan.

Het lijkt op het zweren van een eed *(vgl. Gn 31:50; 1Sm 12:5)*. Het is hier net als bij de Sinaï, waar Gods volk ook zo betuigt dat ze alles zullen doen wat de HEERE hun zal gebieden *(Ex 19:8)*. Het verschil is dat het volk bij de Sinaï dit zegt, terwijl ze blind zijn voor hun onvermogen om te gehoorzamen, terwijl het gezelschap hier al bij voorbaat heeft besloten wat ze zullen doen.

Toen antwoordde heel het volk gezamenlijk en zei: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen! En Mozes bracht de woorden van het volk weer over aan de HEERE. (Ex 19:8)

Het antwoord van de HEERE | *verzen 7-17*

> *7 Het gebeurde na verloop van tien dagen dat het woord van de HEERE tot Jeremia kwam. 8 Toen riep hij Johanan, de zoon van Kareah, en alle bevelhebbers van de legers die bij hem waren, en heel het volk, van klein tot groot, [bijeen]. 9 Hij zei tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël, tot Wie u mij hebt gezonden om uw smeekbede voor Zijn aangezicht uit te storten: 10 Als u in dit land blijft wonen, zal Ik u bouwen en niet afbreken, en u planten en niet wegrukken, want Ik heb berouw over het onheil dat Ik u heb aangedaan. 11 Wees niet bevreesd voor de koning van Babel, voor wie u [nu] bevreesd bent. Wees niet bevreesd voor hem, spreekt de HEERE, want Ik zal met u zijn om u te verlossen en u te redden uit zijn hand. 12 Ik zal u barmhartigheid bewijzen, zodat hij u barmhartig zal zijn en u naar uw land terug zal brengen. 13 Maar als u zegt: Wij blijven niet in dit land, en daarmee niet luistert naar de stem van de HEERE, uw God, 14 door te zeggen: Nee, maar wij zullen het land Egypte binnengaan, waar wij geen oorlog zullen zien, niet het geluid van de bazuin zullen horen, niet zullen hongeren naar brood, dáár willen wij wonen – 15 nu dan, in dat geval, hoor het woord van de HEERE, overblijfsel van Juda!*

> *Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Als u metterdaad uw zinnen erop zet om Egypte binnen te gaan en u [het] binnengaat om daar als vreemdeling te verblijven, 16 dan zal het gebeuren dat het zwaard waarvoor u bevreesd bent, u daar in het land Egypte zal inhalen, en de honger waarvoor u bezorgd bent, u daar [in] Egypte zal achtervolgen, zodat u dáár zult sterven. 17 Zo zullen al de mannen zijn die hun zinnen erop zetten om Egypte binnen te gaan om daar als vreemdeling te verblijven. Zij zullen sterven door het zwaard, door de honger en door de pest. Er zal van hen niemand zijn die ontvlucht of ontkomt aan het onheil dat Ik over hen zal brengen.*

Jeremia heeft hun verzoek aan de HEERE overgebracht. De HEERE antwoordt niet direct. Na tien dagen wachten komt het antwoord *(vers 7; vgl. Dn 10:12-13)*. Deze tien dagen zullen een grote oefening zijn geweest voor Jeremia en voor het overblijfsel. Voor Jeremia is het een oefening om te wachten. Ook zal hij zich hebben afgevraagd wat het antwoord zal zijn, hoewel hij waarschijnlijk uit alle eerdere mededelingen van de HEERE zal hebben geweten wat dat antwoord zal zijn. Ook het overblijfsel zal in spanning hebben gewacht. Hun angst voor de Babyloniërs is groot. De enige oplossing die zij zien, is verder vluchten naar Egypte, waarheen ze op weg zijn. De tien dagen zijn een test voor het geloof, een test om te zien of er echt geloof is.

Als Jeremia het woord van de HEERE heeft gehoord, roept hij allen bij zich die tot hem gekomen zijn om zijn raad te vragen en voor wie hij gebeden heeft *(vers 8; vers 1)*. Hij leidt het antwoord van de HEERE in door Hem als *"de HEERE, de God van Israël"* voor te stellen en hen eraan te herinneren dat zij hem tot Hem hebben gezonden om hun smeekbede voor Hem uit te storten *(vers 9)*. Hij is en blijft de trouwe profeet die spreekt wat de HEERE hem heeft gezegd.

Het antwoord is uitvoerig en niet anders dan wat hij steeds tegen het volk heeft gezegd tijdens de belegering van de stad door de Babyloniërs *(vers 10)*. De dreiging nu is dezelfde en het antwoord ook. Als ze in het land blijven, zullen ze in leven blijven. De HEERE zal hen zelfs bouwen en planten. Hij kent hun vrees voor de koning van Babel. Daarom verzekert Hij hen ervan dat ze niet bang hoeven te zijn voor hem, want Hij zal bij hen zijn om hen te redden en hen te verlossen uit zijn hand *(vers 11)*. Hij zal hen niet alleen geen kwaad doen, maar hen zelfs barmhartigheid bewijzen en

hen in hun land terugbrengen *(vers 12)*. Dat lijkt erop te wijzen dat ze wel eerst naar Babel zullen worden meegenomen, maar daar barmhartigheid zullen vinden. Het kan ook zijn dat dit nu al zo is, omdat ze op weg zijn naar Egypte.

In elk geval zien we hier wat voor een wonderbare God we hebben, Die na zoveel verwerping van de kant van Zijn volk, Zich nog zo voor Zijn volk inzet om hen te zegenen. Als ze maar willen luisteren en Hem willen geloven. Hij kent hun onoprechtheid, maar daarmee is Zijn toezegging niet minder waar.

De HEERE waarschuwt hen ook met het oog op het geval dat ze niet luisteren naar Zijn stem *(vers 13)*. Hij kent hun hart en dat het mogelijk is dat ze zeggen dat ze naar Egypte zullen gaan omdat ze menen dat ze daar veilig zullen zijn, geen oorlog zullen zien of de dreiging ervan maar zullen horen en dat daar ook eten genoeg zal zijn *(vers 14)*. Als ze van plan zijn wel naar Egypte te gaan, al is het om daar als vreemdeling te verblijven *(vgl. Ru 1:1)*, dan moeten zij, *"overblijfsel van Juda"*, nog eens goed luisteren naar *"het woord van de HEERE" (vers 15)*. Hij *"de HEERE van de legermachten, de God van Israël"*, spreekt tot hen. Het is alsof de HEERE Zich in al Zijn grootheid voor hen plaatst om Zijn spreken nog meer nadruk te geven en hen ertoe te bewegen toch naar Hem te luisteren en Hem te gehoorzamen.

Ze zullen in Egypte juist ontmoeten wat ze menen te ontvluchten *(vers 16)*. Ze zullen daar niet in leven blijven, maar er sterven. Dat zal het lot zijn van alle mannen die hun zinnen erop hebben gezet om in Egypte een veilig heenkomen te zoeken en daar als vreemdeling te willen verblijven *(vers 17)*. Niemand zal ontkomen aan het onheil, want het onheil komt niet van Babel, maar van de HEERE Zelf. Deze teleurstelling kunnen ze voorkomen als ze naar Hem luisteren. Teleurstelling in verwachtingen is het gevolg van verkeerde verwachtingen, verwachtingen die zijn gebaseerd op onze eigen overleggingen en niet op wat God heeft gezegd.

Abraham, Izak en Jerobeam hebben gemeen dat ze een tijd in Egypte hebben doorgebracht. Het zijn geen gezegende verblijven geweest. De lessen van mensen die de wereld – Egypte is een beeld van de wereld – als oplossing hebben gezien voor een probleem, moeten ons helpen om daar niet ons heil te zoeken. Blijf bij de Heer en Hij zal ons zegenen. Zijn we bang

voor de een of andere macht? De Heer zal ons beschermen. Als we alleen op de macht zien die ons bang maakt, begeven we ons in een andere macht, die ons werkelijk zal verderven. Weglopen voor problemen voert tot grotere problemen.

Straffen voor het verblijf in Egypte | *verzen 18-22*

> *18 Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zoals Mijn toorn en Mijn grimmigheid is uitgestort over de inwoners van Jeruzalem, zo zal Mijn grimmigheid over u worden uitgegoten, als u in Egypte gekomen zult zijn. U zult zijn tot een vervloeking en tot een verschrikking, tot een vloek en tot smaad. U zult deze plaats niet meer [terug]zien. 19 De HEERE heeft tot u gesproken, overblijfsel van Juda. Ga Egypte niet binnen! U moet goed weten dat ik u heden gewaarschuwd heb. 20 Ja, u hebt uzelf misleid. Ú immers hebt mij tot de HEERE, uw God, gezonden om te zeggen: Bid voor ons tot de HEERE, onze God. En overeenkomstig alles wat de HEERE, onze God, zal zeggen, maak [dat] zo ons bekend, en wij zullen [het] doen. 21 Nu heb ik het u heden bekendgemaakt, maar u hebt niet willen luisteren naar de stem van de HEERE, uw God, namelijk naar alles waarmee Hij mij tot u heeft gezonden. 22 Nu dan, u moet goed weten dat u sterven zult door het zwaard, door de honger en door de pest, in de plaats waarheen u geneigd was te gaan om daar als vreemdeling te verblijven.*

Na de beloften en de waarschuwingen komen de bedreigingen die de vorm aannemen van vergelding omdat de HEERE het hart van het volk kent. Als ze in Egypte zullen komen, zal de HEERE daar Zijn toorn en grimmigheid over hen uitstorten, zoals Hij dat heeft gedaan over de inwoners van Jeruzalem *(vers 18)*. Ze zullen daar geen getuigen van Hem zijn, maar tot een vervloeking en verschrikking, tot vloek en smaad. De Egyptenaren zullen hen niet als vrienden begroeten. Maar terugkeren naar het land Juda zal er ook niet bij zijn. Egypte zal het land van hun begrafenis worden en niet het beloofde land.

Het is indrukwekkend hoe duidelijk God spreekt en waarschuwt. Ze hebben het resultaat van hun vorige ongehoorzaamheid aan Zijn duidelijke woorden over de verwoesting van Jeruzalem voor ogen. Ze hebben met eigen ogen gezien dat de HEERE Zijn woord waargemaakt. Nu waarschuwt

Hij opnieuw, maar zij willen opnieuw niet luisteren. Hoe hardleers is toch de mens!

Jeremia onderstreept nog eens wat de HEERE heeft gesproken en dat hij, Jeremia, hen heeft gewaarschuwd Egypte niet binnen te gaan *(vers 19)*. Hij legt de hele verantwoordelijkheid voor hun gaan naar Egypte bij henzelf. Ze handelen in zelfmisleiding. Ze hebben hem immers naar de HEERE gezonden om voor hen te bidden? Hebben ze niet gezegd dat ze alles zullen doen, wat hij hun van de HEERE bekend zal maken? Welnu, hij heeft het bekendgemaakt, maar ondanks dat luisteren ze niet en doen ze niet wat de HEERE heeft gezegd *(vers 21)*. Dan moeten ze nu de gevolgen van hun eigenwillige keus onder ogen zien *(vers 22)*. Ze moeten goed weten dat ze zullen omkomen op de plaats waar ze denken te ontkomen.

Jeremia 43

De waarschuwing veracht | *verzen 1-7*

> *1 Het gebeurde zodra Jeremia geëindigd had tot heel het volk te spreken alle woorden van de HEERE, hun God, waarmee de HEERE, hun God, hem naar hen toe had gezonden, al die woorden, 2 dat Azaria, de zoon van Hosaja, en Johanan, de zoon van Kareah, en al die hoogmoedige mannen, tegen Jeremia zeiden: U spreekt leugens! De HEERE, onze God, heeft u niet gezonden om te zeggen: U mag Egypte niet binnengaan om daar als vreemdeling te verblijven. 3 Baruch echter, de zoon van Neria, hitst u tegen ons op opdat hij ons in de hand van de Chaldeeën geeft om ons ter dood te brengen of ons in ballingschap te voeren [naar] Babel. 4 Johanan, de zoon van Kareah, alle bevelhebbers van de legers en heel het volk hebben niet geluisterd naar de stem van de HEERE om in het land Juda te blijven. 5 Johanan, de zoon van Kareah, en alle bevelhebbers van de legers namen heel het overblijfsel van Juda mee, hen die waren teruggekeerd uit alle heidenvolken waarheen zij verdreven waren, om [weer] in het land Juda te verblijven: 6 de mannen, de vrouwen en de kleine kinderen, de dochters van de koning, en alle personen die Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, bij Gedalia, de zoon van Ahikam, de zoon van Safan, achtergelaten had, evenals de profeet Jeremia en Baruch, de zoon van Neria. 7 Toen kwamen zij het land Egypte binnen, want zij hadden niet naar de stem van de HEERE geluisterd. En zij kwamen tot aan Tachpanhes.*

Jeremia is klaar met zijn boodschap voor het volk *(vers 1)*. Hij heeft alle woorden van de HEERE tot hen gesproken, woorden waarmee de HEERE hun God hem tot hen had gezonden. Nog eens staat er *"al die woorden"*. Hij heeft niets achtergehouden. Dan komt de reactie *(vers 2)*. Enkele leiders, die samen *"al die hoogmoedige mannen"* worden genoemd, verzetten zich tegen Jeremia. Hoogmoed is de oerzonde en is opstand tegen God. Het is de weigering zich voor God en Zijn Woord te buigen omdat men zelf belangrijk wil zijn. Ze beschuldigen Jeremia er ronduit van dat hij leugens spreekt, dat hij een leugenaar is. Ze ontkennen glashard dat de HEERE hem heeft gezonden met de boodschap dat ze Egypte niet mogen binnentrekken.

Volgens hen geeft Jeremia niet de woorden van de HEERE door, maar die van Baruch *(vers 3)*. Die zit erachter. Hij heeft Jeremia opgehitst om deze onheilsboodschap te brengen. Waar halen ze het vandaan! Van Jeremia horen we geen weerwoord, maar Gods Geest is duidelijk: Ze *"hebben niet geluisterd naar de stem van de HEERE om in het land Juda te blijven" (vers 4)*. De leiders van het overblijfsel vervolgen hun eigenzinnige weg *(vers 5)*. Allen die naar hen toe zijn gekomen uit alle heidenvolken om in Juda te verblijven, vertrekken er weer, nu om naar Egypte te gaan.

Zo gaan zij allen, die door Nebuzaradan bij Gedalia in Juda zijn achtergelaten, voor op een heilloze weg *(vers 6)*. Ze slepen ze allemaal mee naar het verderf. Jeremia en Baruch nemen ze ook mee. Na zoveel jaren van profetie en het ontvangen van haat daarvoor, na jaren van gevangenis, wordt hij nu ook nog meegesleept naar Egypte. Het is de tragiek van een man die nu oud geworden is, die door de HEERE is aangesteld als profeet voor Zijn volk.

Zo arriveren ze in Egypte, in Tachpanhes, in ongehoorzaamheid aan de stem van de HEERE *(vers 7)*. Wat een drama! De nakomelingen van Abraham keren terug naar Egypte, waaruit ze zolang geleden bevrijd zijn. Met grote moeite zijn ze aan de slavernij in Egypte ontkomen om daarheen, ongeveer negenhonderd jaar later, als een verslagen en hopeloos overblijfsel weer terug te keren.

Profetie van Jeremia in Egypte | *verzen 8-13*

> *8 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia in Tachpanhes: 9 Neem grote stenen in uw hand en verberg die in het leem onder de tegelvloer die bij de ingang van het huis van de farao in Tachpanhes ligt, voor de ogen van de Judese mannen, 10 en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga [een boodschap] zenden en zal Nebukadrezar, de koning van Babel, Mijn dienaar, halen. Ik zal zijn troon boven op deze stenen zetten die Ik verborgen heb, en daarover zal hij zijn statietent spannen. 11 Hij zal komen en het land Egypte treffen: wie [bestemd] is voor de dood, met de dood; wie [bestemd] is voor de gevangenschap, met de gevangenschap; wie [bestemd] is voor het zwaard, met het zwaard. 12 Ik zal een vuur aansteken in de tempels van de goden van Egypte en hij zal hen verbranden en als gevangenen wegvoeren. Hij zal het land Egypte van luizen ontdoen zoals een herder zijn*

> *kleed van luizen ontdoet, en dan zal hij vandaar in vrede wegtrekken. 13 Hij zal de gewijde stenen van de zonnetempel, die in het land Egypte staan, stukbreken, en hij zal de tempels van de goden van Egypte met vuur verbranden.*

In Tachpanhes in Egypte komt het woord van de HEERE tot Jeremia *(vers 8)*. Het volk denkt dat ze door uit Juda weg te vluchten de problemen achter zich hebben gelaten. Maar dat is zelfbedrog. Ze zullen in Egypte het lot ondergaan waaraan ze menen ontkomen te zijn. Nooit kan iemand zover vluchten dat hij buiten het bereik van Gods arm is *(vgl. Jn 1:1-17)*.

Jeremia blijft de profeet van de HEERE, ook in Egypte. Hij krijgt van de HEERE de opdracht grote stenen te nemen en die voor de ogen van de Judese mannen in het leem onder de tegelvloer bij de ingang van het huis van de farao in Tachpanhes te verbergen *(vers 9)*. Het zal opzien hebben gebaard, dat vlak voor het centrum van de Egyptische macht, Jeremia, de oude profeet, deze opdracht uitvoert. Hij zal er de bijzondere bescherming van de HEERE voor hebben gekregen, want anders zou hij direct gearresteerd zijn.

Het is een opmerkelijke opdracht met een symbolische betekenis. Die wordt verklaard door de HEERE van de legermachten, de God van Israël *(vers 10)*. De HEERE zal Nebukadnezar, die Hij Zijn dienaar noemt, halen en die zal zijn troon boven op die stenen zetten en daaroverheen zijn statietent spannen. Jeremia heeft als het ware het fundament gelegd voor een nieuwe regering die de oude omver zal werpen.

Nebukadnezar zal komen en Egypte veroveren *(vers 11)*. Hun vlucht voor de Babyloniërs is daarom zinloos, want de HEERE stuurt de legers van Nebukadnezar daarheen. Daarbij zullen er rampen over de bevolking komen. Door diverse doodsoorzaken zullen ze sterven. De HEERE zal door de hand van Nebukadnezar Zelf een vuur aansteken in de tempels van de goden van Egypte *(vers 12)*. Niet Nebukadnezar is de verwoester, maar de HEERE, Die hem gebruikt om Zijn onheil over hen te brengen.

Daardoor zal het land Egypte van luizen worden ontdaan. Met het gemak waarmee een herder zijn mantel van luizen ontdoet, vaagt Nebukadnezar de afgoden uit Egypte weg. Als Nebukadnezar klaar is met zijn werk, zal hij in vrede wegtrekken uit Egypte. Niemand houdt hem tegen. Alle afgoden zijn niets *(vers 13)*. Hij breekt ze in stukken en verbrandt ze.

Jeremia 44

Vermaning van het verleden te leren | *verzen 1-10*

> *1 Het woord dat gekomen is tot Jeremia voor alle Judeeërs die in het land Egypte woonden, die woonden in Migdol, in Tachpanhes, in Nof en in het land van Pathros: 2 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: U hebt zelf al het onheil gezien dat Ik over Jeruzalem en over al de steden van Juda gebracht heb. Zie, zij zijn heden ten dage een puinhoop, zodat er geen bewoner [meer] in is, 3 vanwege hun slechtheid die zij gedaan hebben om Mij tot toorn te verwekken, daarmee dat zij doorgingen met reukoffers te brengen [en] andere goden te dienen, die zij niet hebben gekend, zij, [evenmin als] u en uw vaderen. 4 Ik zond tot u al Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat, om te zeggen: Doe deze gruwelijke zaak toch niet, die Ik haat. 5 Maar zij hebben niet geluisterd en hebben hun oor niet geneigd door zich van hun slechtheid te bekeren door geen reukoffers [meer] te brengen aan andere goden. 6 Daarom zijn Mijn grimmigheid en Mijn toorn uitgegoten en hebben die gebrand in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Zij zijn geworden tot een puinhoop, tot een woestenij, zoals het heden ten dage is. 7 Welnu, zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Waarom doet u uzelf [zo'n] groot kwaad aan dat u onder u man en vrouw, kind en zuigeling uit het midden van Juda uitroeit, en [zelfs] geen overblijfsel bij u overlaat? 8 [U doet dat] door Mij tot toorn te verwekken met de werken van uw handen, door reukoffers te brengen aan andere goden in het land Egypte, waar u gekomen bent om daar als vreemdeling te verblijven, zodat u uzelf uitroeit en u tot een vloek en tot smaad wordt onder al de volken van de aarde! 9 Bent u de slechte daden van uw vaderen vergeten, de slechte daden van de koningen van Juda, de slechte daden van hun vrouwen, uw slechte daden en de slechte daden van uw vrouwen, die zij gedaan hebben in het land Juda en op de straten van Jeruzalem? 10 Tot op deze dag zijn zij niet verbrijzeld [van hart]. Bevreesd zijn zij niet. Volgens Mijn wet en volgens Mijn verordeningen die Ik u en uw vaderen gegeven heb, hebben zij niet gewandeld.*

Het woord komt weer tot Jeremia *(vers 1)*. Het is een woord voor alle Judeeers die in Egypte wonen. Zij hebben zich vanuit Tachpanhes, waar ze ge-

zamenlijk in Egypte zijn gekomen *(Jr 43:7)*, verspreid over andere steden in Egypte die hier worden genoemd. Er worden vier plaatsen genoemd, drie in het noorden van Egypte: Migdol, Tachpanhes en Nof, en één in het zuiden van Egypte: Pathros. De vermelding van deze plaatsen laat zien hoe snel de Joden zich in heel Egypte, van noord tot zuid, hebben verspreid.

In de *verzen 2-6* geeft Jeremia zijn toehoorders een geschiedenisles die de menselijke oorzaak en het Goddelijke antwoord laat zien van de puinhoop die Jeruzalem geworden is. We zijn hier verder in de tijd dan in het vorige hoofdstuk. Ook in Egypte spreekt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, door Jeremia tot de Judeeërs *(vers 2)*. Hij herinnert hen aan het onheil dat Hij over Jeruzalem en alle steden van Juda heeft gebracht en dat ze zelf hebben gezien. Ze hebben het ook aan den lijve meegemaakt dat de steden een puinhoop zijn geworden en dat er geen mens meer woont.

De HEERE herinnert hen ook aan de oorzaak ervan *(vers 3)*. Het onheil is over hen gekomen vanwege hun slechtheid, waarmee ze Hem tot toorn hebben verwekt. Die slechtheid wordt nader gespecificeerd. Het is de slechtheid van het brengen van reukoffers aan andere goden waarmee ze nooit in verbinding hebben gestaan, zij niet en hun vaderen ook niet. Hier is de wortel van alle onheil: afgoderij. Ze hebben die offers ook niet af en toe een keer gebracht, maar zijn daarmee volhardend doorgegaan.

Door Zijn dienaren, de profeten, heeft de HEERE hen daarvoor telkens weer zeer gewaarschuwd *(vers 4)*. Hij heeft Zijn volk door hen laten weten dat dit afschuwelijke dingen zijn die Hij haat. We horen hier hoe intens Gods gevoelens gegriefd zijn door dit kwaad. Afgoderij is een diepe belediging voor Hem. Het is eer geven aan iets anders dan aan Hem, wat betekent eer geven aan de duivel en zijn demonen die achter de afgod schuilgaan *(1Ko 10:19-20)*. God haat de afgoderij.

Wat wil ik hiermee dan zeggen? Dat een afgodenoffer iets is of dat een afgod iets is? [Nee], maar dat wat [de volken] offeren, zij dat aan [de] demonen <offeren> en niet aan God; en ik wil niet, dat u gemeenschap hebt met de demonen. (1Ko 10:19-20)

Ze hebben echter niet geluisterd en zich niet bekeerd. Ze zijn niet gestopt met deze afschuwelijke praktijken *(vers 5)*. Daarom heeft de HEERE Zijn grimmigheid en toorn over hen uitgegoten die als een brand hebben gewoed in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem *(vers 6)*. Het resultaat is dat ze nu een puinhoop en woestenij zijn.

Na deze terugblik vraagt de HEERE waarom ze dit grote kwaad doen *(vers 7)*. Hij zegt het zo, dat ze zichzelf dit grote kwaad aandoen. Ze storten zichzelf, man en vrouw, kind en zuigeling, in verderf, zonder dat er iemand overblijft. De ondergang is totaal. Het is ook vandaag een raadsel waarom mensen maar blijven doorgaan met een bepaalde manier van leven met slechte, schadelijke gewoonten, terwijl ze weten dat het hen naar de afgrond brengt, dat ze bezig zijn zichzelf om te brengen. Als Christus niet ons leven is, hebben het vlees, de wereld en de duivel volledig macht over ons.

Ze doen het zichzelf aan, want de toorn van de HEERE komt over hen omdat ze ook in Egypte aan andere goden reukoffers brengen *(vers 8)*. Nog eens zegt de HEERE dat ze daardoor zichzelf uitroeien. Ook zullen ze tot een vloek en smaad worden onder alle volken op aarde en geen getuigenis voor Zijn Naam, wat Hij toch zo graag heeft gewild dat zij zouden zijn.

Ze zijn bezig zichzelf als natie uit te roeien, ze willen nationale zelfmoord plegen. De Duitse filosoof Hegel heeft terecht gezegd: ‘Wat de ervaring en de geschiedenis leren, is dat mensen en regeringen nooit iets van de geschiedenis hebben geleerd.’ Zo is het met deze Joden in Egypte. Wat moet het voor Jeremia ontmoedigend zijn geweest. Zijn hele leven heeft hij tegen deze afgoderij in Juda gepredikt en nu begaan de Joden dezelfde zonde in Egypte die de val van Jeruzalem heeft veroorzaakt.

Nog eens herinnert de HEERE aan vroeger *(vers 9)*. Hij brengt ze de slechte daden van hun vaderen onder de aandacht, en ook die van de koningen van Juda. Dan wijst Hij hen op hun eigen slechte daden en de slechte daden van hun vrouwen. Hun vrouwen hebben openlijk afgoderij bedreven in Juda en op de straten van Jeruzalem. Ondanks al het onheil dat over hen is gekomen, is er tot op deze dag geen bekering of zelfs maar een spoor van verslagenheid te bekennen *(vers 10)*. Er is zelfs geen enkele vrees voor de nieuw aangekondigde oordelen. Hoe verhard kan een hart toch zijn! Een mens verhardt zich als hij zich tegen God en Zijn Woord blijft verzetten en er niet naar wandelt.

Waarschuwing voor straf | *verzen 11-14*

> *11 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga Mijn aangezicht tegen u ten kwade richten, en wel om heel Juda uit te*

> *roeien. 12 Ik zal het overblijfsel van Juda wegnemen, zij die hun zinnen erop gezet hebben om het land Egypte binnen te gaan om daar als vreemdeling te verblijven. Zij zullen allen in het land Egypte omkomen. Zij zullen vallen door het zwaard, omkomen van de honger, van klein tot groot. Door het zwaard en door de honger zullen zij sterven. Zij zullen tot een vervloeking en tot een verschrikking, tot een vloek en tot smaad worden. 13 Want Ik zal hen die in het land Egypte wonen, straffen, zoals Ik Jeruzalem gestraft heb, door het zwaard, door de honger en door de pest. 14 Er zal niemand zijn van het overblijfsel van Juda die ontkomt of ontvlucht, [van hen] die in het land Egypte gekomen zijn om daar als vreemdeling te verblijven, om [eens] terug te keren naar het land Juda, waarnaar zij verlangen om er terug te keren en daar te wonen. Nee, zij zullen niet terugkeren, behalve [enkelen] die [wel] ontkomen zullen.*

De straffen die in deze verzen door de HEERE aan hen worden voorgehouden, zijn het gevolg van hun eigenwillige, verkeerde keus. Als de straffen komen, kunnen ze alleen zichzelf daarvoor verwijten maken. Omdat ze zo volharden in hun zonden, zal de HEERE Zijn aangezicht niet ten goede, maar ten kwade tegen hen richten *(vers 11)*. In plaats van hen op te bouwen en te beschermen zal Hij heel Juda uitroeien.

Het gaat om mensen die *"hun zinnen erop gezet hebben"* om naar Egypte te gaan om daar als vreemdeling te verblijven *(vers 12)*. Wie zijn zinnen ergens op zet, is niet meer vatbaar voor correctie. Daarom moet het oordeel over hen luiden dat ze allen in Egypte door het zwaard en de honger zullen omkomen, van klein tot groot. In plaats van een zegen voor de omgeving te zijn zal hun omgeving hen vervloeken en verschrikken, omdat ze een vloek en een smaad over hun omgeving brengen.

De Egyptenaren zullen zien hoe de Judeeërs worden gestraft door de HEERE, dat het zal zijn op dezelfde manier als Hij hen strafte in Jeruzalem *(vers 13)*. De HEERE weet waar Zijn volk is en treft hen daar waar ze zijn met het zwaard, de honger en de pest. Niemand zal ontkomen aan Zijn oordeel *(vers 14)*. Ze zijn gevlucht met de gedachte in Egypte tijdelijk een veilig heenkomen te vinden. Het is alleen om er als vreemdeling te verblijven, zo menen ze. Het is niet de bedoeling zich daar voorgoed te vestigen. Nee, ze verlangen ernaar om, als de kust weer veilig is, naar Juda terug te keren en daar weer te wonen.

Maar de HEERE zegt: *"Nee, zij zullen niet terugkeren."* Toch zien we dan dat de HEERE ook hier nog enkelen zal laten ontkomen. Hij houdt een overblijfsel naar de verkiezing van de genade in stand. Mogelijk betreft dit enkelen die tegen hun wil meegenomen zijn naar Egypte.

Hardnekkige volharding in afgoderij | *verzen 15-19*

> *15 Toen antwoordden al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en heel het volk dat in het land Egypte, in Pathros, woonde, aan Jeremia:*
> *16 Wat het woord betreft dat u in de Naam van de HEERE tot ons gesproken hebt – wij zullen niet naar u luisteren. 17 Nee, wij zullen beslist alle dingen doen die uit onze mond zijn uitgegaan, door reukoffers te brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers voor haar uit te gieten, zoals wij gedaan hebben, wij en onze vaderen, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Toen werden wij met brood verzadigd, hadden wij het goed en hebben wij geen kwaad gezien. 18 Maar van toen af dat wij ermee zijn opgehouden aan de koningin van de hemel reukoffers te brengen en plengoffers voor haar uit te gieten, hebben wij aan alles gebrek gehad en kwamen wij door het zwaard en door de honger om. 19 En als wij, [vrouwen,] aan de koningin van de hemel reukoffers brengen en plengoffers voor haar uitgieten, gaat het dan buiten onze mannen om dat wij voor haar offerkoeken maken naar haar beeltenis en voor haar plengoffers uitgieten?*

Nadat Jeremia de woorden van oordeel van de HEERE heeft uitgesproken, komt de reactie van het volk *(vers 15)*. Dat is een behoorlijk groot gezelschap, *"een grote menigte"*. De Geest van God stelt de mensen die antwoorden aan ons voor. Het zijn eerst *"al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden"*.

Zulke mannen gedragen zich niet als hoofd van hun vrouw. Van Jakob staat nog dat hij niet weet dat Rachel de afgod heeft meegenomen *(Gn 31:32)*. Deze mannen staan gewoon toe dat hun vrouwen dat doen. Zulke mannen zijn willoze stropoppen die buigen voor de wil van hun vrouwen. Daarmee gooien ze de wil van God overboord.

Daarna worden de vrouwen, ook als groep, genoemd. De vrouwenbeweging is goed vertegenwoordigd. Die mannen en vrouwen vormen een

grote menigte. Dan is er nog *"heel het volk"*, de beïnvloedbare, volgzame menigte.

Het antwoord is werkelijk verbijsterend *(vers 16)*. Ze erkennen dat Jeremia het woord in de Naam van de HEERE tot hen heeft gesproken en in één adem volgt dat ze er niet naar zullen luisteren. Dit is zondigen met opgeheven hand, moedwillig zondigen, waarop de doodstraf staat *(Nm 15:30-31)*. Jeremia heeft deze zonde ook al eerder aan de kaak gesteld *(Jr 7:17-18)*. Het is afvallen van de levende God, zonder mogelijkheid tot bekering *(vgl. Hb 6:4-6; 10:29)*.

Het lijkt erop dat de vrouwen de woordvoerders zijn. Ze doen niet wat 'de mond van de HEERE' heeft gesproken, maar zullen *"beslist alle dingen doen die uit onze mond zijn uitgegaan" (vers 17)*. Dat betekent, zo laten ze volgen, dat ze doorgaan met het brengen van reukoffers aan de koningin van de hemel en het uitgieten van plengoffers voor haar.

Dat hebben ze ook in Juda en Jeruzalem gedaan, net als hun vaderen, koningen en vorsten. Toen hadden ze brood en ging het goed en zagen ze geen kwaad. Dat veranderde toen ze daarmee ophielden *(vers 18)*. Dat zal gebeurd zijn onder druk van Josia. Toen kwam er gebrek aan van alles en troffen het zwaard en de honger hen. Trouwens, hun mannen weten ervan en zij zeggen er niets van *(vers 19)*. Dus wat zal Jeremia hun vertellen?

Dit soort 'theologische gymnastiek', zoals iemand dat noemde, komen we ook vandaag tegen. Het zit verborgen in de opvatting dat ophouden met zondigen ongeluk brengt. Mensen die de een of andere zonde met overgave en toewijding bedrijven, worden ongelukkig als ze daarmee ophouden. Daaruit concluderen ze dat de zonde gelukkig maakt. Bij zulke mensen is de zonde zo diep ingesleten, dat ze niet meer openstaan voor de waarheid en de leugen als waarheid geloven.

Het eerste argument om door te gaan met hun afgoderij is: we doen zoals we het altijd hebben gedaan. Het tweede argument is dat het hun goed ging toen ze de koningin van de hemel offerden en het dat hun slecht ging toen ze daarmee ophielden. Er is geen enkel gevoel voor de tucht van God als de werkelijke oorzaak van hun ellende. Het derde argument is dat ze het niet zonder hun mannen hebben gedaan. Ze schuiven de schuld af. Ze

gaan eraan voorbij dat ieder zijn of haar eigen verantwoordelijkheid heeft, wat niet in strijd is met de onderdanigheid van de vrouw aan de man.

Zo wordt de HEERE aan de kant geschoven. Het is zelfs nog erger. Alle zegen wordt toegeschreven aan de afgoden en alle plagen aan de HEERE.

Wie trouw wil zijn aan Christus, kan in moeilijke omstandigheden komen. De duivel zal dat gebruiken om iemand erop te wijzen dat hij in de tijd dat hij de Heer niet kende, al die problemen niet had. Wie niet vanuit een levende relatie met de Heer Jezus leeft, zal in een tijd van nood terugvallen in de handen van de duivel. Er wordt tegen ons gezegd *"dat wij door vele verdrukkingen het koninkrijk van God moeten binnengaan" (Hd 14:22)*. De vuurgloed van beproeving moet ons dan ook niet bevreemden *(1Pt 4:12)*.

Deze vrouwen hadden, toen ze afgoderij bedreven, genoeg te eten en een gemakkelijk leven, zo zeggen ze. Het gebrek aan welvaart schrijven ze toe aan het ongenoegen van de afgoden toen zij ophielden daaraan te offeren. Ze geloven in de leugen en hebben zich laten verblinden door de duivel. Ze zijn daar zelf verantwoordelijk voor.

Hun mannen zijn nog meer verantwoordelijk als hoofd van het gezin. Zij laten toe dat hun vrouwen dat doen *(vgl. Nm 30:3,6-7,12)*. De vrouw is gegeven als hulp voor de man, maar hier nemen de vrouwen het initiatief en volgen de mannen gedwee. Het is als met de zondeval, waarbij ook Eva vooropgaat en Adam volgt.

Oordeel over hardnekkigheid | *verzen 20-30*

> *20 Toen zei Jeremia tegen heel het volk, tegen de mannen en tegen de vrouwen, tegen heel het volk dat hem dit antwoord gegeven had: 21 Zou de HEERE niet gedacht hebben aan het wierookoffer dat u in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem in rook liet opgaan, u en uw vaderen, uw koningen en uw vorsten, en de bevolking van het land, en zou dat [niet] in Zijn hart opkomen? 22 De HEERE kon het niet langer verdragen vanwege uw slechte daden, vanwege de gruweldaden die u deed. Daarom is uw land geworden tot een verwoesting, tot een verschrikking en tot een vloek, zodat er geen bewoner [meer] is, zoals het heden ten dage is. 23 Vanwege [het feit] dat u reukoffers gebracht hebt en dat u gezondigd hebt tegen de HEERE, niet geluisterd hebt naar de stem van de HEERE en niet volgens Zijn wet, volgens Zijn verordeningen en*

> *volgens Zijn getuigenissen gewandeld hebt, daarom is dit onheil u overkomen, zoals het heden ten dage is. 24 Verder zei Jeremia tegen heel het volk, en tegen al de vrouwen: Luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte is. 25 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: U en uw vrouwen hebben met uw [eigen] mond gesproken (en met uw [eigen] handen hebt u het uitgevoerd): Wij zullen beslist onze geloften volbrengen die wij hebben afgelegd, door reukoffers te brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers voor haar uit te gieten. [Nu,] doe beslist uw geloften gestand en volbreng beslist uw geloften! 26 Daarom, luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte woont: Zie, Ik zweer bij Mijn grote Naam, zegt de HEERE: Als Mijn Naam [ooit] nog zal worden aangeroepen door de mond van enig man uit Juda in heel het land Egypte, die zegt: [Zo waar] de Heere HEERE leeft! 27 Zie, Ik ga over hen waken ten kwade en niet ten goede. Alle mannen van Juda die in het land Egypte zijn, zullen omkomen door het zwaard of door de honger, totdat het met hen gedaan is. 28 Maar wie aan het zwaard ontkomen, zullen uit het land Egypte terugkeren naar het land Juda [met] weinig mensen. En heel het overblijfsel van Juda, dat naar het land Egypte gekomen is om daar als vreemdeling te verblijven, zal weten wiens woord standhoudt, het Mijne of het hunne. 29 En dit zal voor u het teken zijn, spreekt de HEERE, dat Ik in deze plaats u zal straffen, zodat u weet dat Mijn woorden over u beslist stand zullen houden, ten kwade: 30 Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga farao Hofra, de koning van Egypte, in de hand van zijn vijanden geven, en in de hand van hen die hem naar het leven staan, zoals Ik Zedekia, de koning van Juda, gegeven heb in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, zijn vijand, die hem naar het leven stond.*

Dan komt het antwoord van Jeremia *(vers 20)*. Denken ze echt dat de HEERE niet heeft gedacht aan hun afgoderij en die van hun vaderen, koningen en vorsten en heel het volk buiten de steden *(vers 21)*? Zouden er geen gedachten in Zijn hart zijn opgekomen over hun gruwelijke handelwijze? Wat een dwaasheid om dat te veronderstellen. Hij heeft er keer op keer op gewezen. Ook hebben ze het kunnen weten uit Zijn wet. Maar Zijn geduld is niet oneindig. Het moment is gekomen dat Hij hun slechte daden, hun gruweldaden, niet langer heeft kunnen verdragen *(vers 22)*. Daarom is het land tot een verwoesting geworden, zonder inwoner.

Dat kunnen ze vandaag toch constateren? Juist die afgoderij die zij hebben bedreven en nu nog steeds blijven bedrijven, ook buiten het land, is er de oorzaak van dat dit onheil over hen is gekomen *(vers 23)*. Dat oordeel komt niet van hun afgoden, maar van de levende God. Uitvoerig betoogt Jeremia waarin ze allemaal hebben overtreden: reukoffers brengen, zondigen, niet luisteren naar de stem van de HEERE, niet wandelen volgens Zijn wet, Zijn verordeningen en Zijn getuigenissen. De bewezen aanklachten zijn talrijk.

Jeremia vervolgt zijn aanklacht tegen het volk, waarbij ook de vrouwen afzonderlijk worden genoemd *(vers 24)*. Ze moeten luisteren naar het woord van de HEERE. Hij, de HEERE van de legermachten, de God van Israël, zegt dat ze zojuist hun eigen oordeel hebben uitgesproken *(vers 25)*. Hij heeft goed gehoord dat zij en hun vrouwen – de vrouwen worden weer apart en daardoor nadrukkelijk genoemd – hebben gezegd vastbesloten te zijn om hun geloften te volbrengen die ze aan de afgoden hebben gedaan. Goed, zegt de HEERE, doe het maar! Dit komt overeen met het woord van Hosea: *"Efraïm is verknocht aan de afgoden; laat hem met rust!" (Hs 4:17)*. Ze hoeven niet meer gewaarschuwd te worden, want ze luisteren toch niet. God geeft hen over aan hun handelingen.

Zij hebben een gelofte gedaan, de HEERE doet ook een gelofte, die Hij bevestigt met een eed *(vers 26)*. Niemand van de Judeeërs die in Egypte wonen, hoeft ooit nog te menen dat Hij naar hem zal luisteren als hij Zijn Naam in de mond neemt. Het is nu afgelopen. Hij is ontwaakt ten kwade over hen en niet ten goede *(vers 27)*. Het laatste heeft Hij vaak gedaan, maar ze hebben Hem nu definitief de rug toegekeerd. Ze laten zich niet gezeggen. Het oordeel moet komen.

Slechts een enkeling, *"weinig mensen"*, zal aan het zwaard ontkomen en terugkeren naar Juda *(vers 28)*. Ze zullen allemaal weten of Zijn woord standhoudt, het woord van God, of dat van hen, het woord van mensen. Het zal niet te ontkennen zijn, want ze zullen het aan den lijve ondervinden *(vers 29)*. Het teken dat Zijn woord waar is, zullen ze herkennen aan de straffen die over hen komen.

Zij menen in Egypte veilig te zijn omdat Zedekia een verbond met farao Hofra heeft gesloten *(vers 30)*. Maar de HEERE zal de farao in de hand van

Nebukadnezar geven. Hun veiligheid is een schijnveiligheid omdat ze daarbij rekenen op de macht van een mens in plaats van op de macht van God. Wie tegen God ingaat, is nergens veilig. De beschutting zal worden weggenomen en zij die beschutting zochten eveneens.

De dienst van Jeremia in Egypte aan het volk dat naar Egypte is gevlucht, is de laatste dienst die wij van hem te midden van Gods volk hebben. Gelukkig is het niet het einde van Gods bemoeienissen met Zijn volk. Hij zal al Zijn plannen vervullen aan een overblijfsel dat Hij op grond van genade spaart.

Jeremia 45

De klacht van Baruch | *verzen 1-3*

> *1 Het woord dat de profeet Jeremia gesproken heeft tot Baruch, de zoon van Neria, toen hij deze woorden uit de mond van Jeremia op een boek[rol] schreef, in het vierde jaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda: 2 Zo zegt de HEERE, de God van Israël, tegen u, Baruch: 3 U zegt: Wee mij toch, want de HEERE heeft aan mijn leed [nog meer] verdriet toegevoegd. Ik ben moe van mijn zuchten. Ik vind geen rust.*

Jeremia krijgt een boodschap van de HEERE die voor *"Baruch, de zoon van Neria"* bestemd is *(verzen 1-2)*. Het is een aanhangsel bij *Jeremia 36*, waarop dit hoofdstuk chronologisch volgt. De boodschap die Jeremia krijgt, is tot hem gekomen in de tijd dat Baruch de woorden uit zijn mond op een boekrol schrijft *(Jr 36:4)*. Dat is ongeveer twintig jaar eerder dan de tijd van *Jeremia 44*. Baruch heeft kort na het schrijven van de boekrol die ook twee keer voorgelezen, eerst voor het volk en daarna nog een keer voor de vorsten *(Jr 36:10,14-15)*.

We zijn even terug *"in het vierde jaar van Jojakim"*. De naam van Jojakim herinnert eraan hoe hij tijdens het voorlezen van de boekrol steeds het voorgelezen stuk er schaamteloos af heeft gesneden en in het vuur heeft geworpen *(Jr 36:21-23)*. Ook de naam van *"Josia"* wordt genoemd, de naam die herinnert aan de hervormingen die deze Godvrezende koning heeft doorgevoerd, maar die door zijn goddeloze zoon Jojakim weer ongedaan zijn gemaakt.

Hoewel de boodschap twintig jaar eerder is gekomen, plaatst Baruch deze helemaal aan het einde van het boek, dat wil zeggen als alles in puin ligt. De HEERE weet wat Baruch zegt, terwijl hij schrijft. Hij spreekt het *"wee mij"* over zichzelf uit vanwege de slechte behandeling die hij ondergaat *(vers 3)*.

Die slechte behandeling dankt hij aan het feit dat hij de secretaris en bondgenoot van Jeremia is. Hij deelt in wat het volk Jeremia aandoet. Daarvan geeft hij de HEERE de schuld, want Die heeft hem dat aangedaan en aan

zijn leed nog meer verdriet toegevoegd *(vgl. Ru 1:20-21)*. Hij zit er helemaal doorheen en ziet het niet meer zitten. Er is voor hem nergens rust te vinden.

Dit gevoel kan ook ons overvallen als we een zaak niet kunnen overgeven aan de Heer. Als we ons buigen onder Zijn juk, vinden we rust voor onze zielen te midden van alle onrust om ons heen *(Mt 11:29)*. Er zijn enkele manieren waarop we onze rust kunnen verliezen. Dat gebeurt

1. als we in onszelf zoeken wat alleen in Christus kan worden gevonden;
2. als we in de schepping zoeken wat alleen in de Schepper kan worden gevonden;
3. als we op aarde zoeken wat alleen in de hemel kan worden gevonden.

Het antwoord van de HEERE | *verzen 4-5*

> *4 Dit moet u tegen hem zeggen: Zo zegt de HEERE: Zie, wat Ik gebouwd heb, ga Ik afbreken, en wat Ik geplant heb, ga Ik wegrukken, zelfs heel dit land. 5 En zou ú voor uzelf grote dingen zoeken? Zoek ze niet, want zie, Ik ga onheil brengen over alle vlees, spreekt de HEERE. Maar u zal Ik uw leven ten buit geven in alle plaatsen waarheen u zult gaan.*

Deze verzen tonen aan dat het leed en het verdriet van de HEERE voor Zijn volk veel groter zijn dan die van een mens ooit kunnen zijn. Hij moet met *"heel dit land"*, dat is *Zijn* land, zo handelen, dat er niets van overblijft *(vers 4)*. Hij heeft het Zelf gebouwd en Zelf geplant. Nu wordt Hij er door de ontrouw van het volk toe gedwongen het Zelf af te breken en weg te rukken.

Daarom moet Jeremia tegen Baruch zeggen dat zijn hoop nergens op rust *(vers 5)*. Als de HEERE zó met Zijn land omgaat, moet een mens dan met betrekking tot dat land ambities koesteren en voor zichzelf *"grote dingen zoeken?"* Ergens je hoop op vestigen waar de HEERE het oordeel over brengt, kan alleen teleurstelling tot gevolg hebben. Het lijkt erop dat Baruch teleurgesteld is omdat hij niet de waardering voor zijn dienst krijgt die hij heeft verwacht.

Hij heeft zich toch voor de HEERE ingezet en trouw gedaan wat hem is opgedragen? In plaats van erkenning krijgt hij verachting. Wij zeggen: stank voor dank. Hij heeft gemeend een voorname positie te kunnen bekleden in het volk van God. Maar het volk luistert niet en wordt weggevoerd en hij krijgt zware verwijten naar zijn hoofd.

We zien hier de teleurstelling als gevolg van verkeerde verwachtingen. Dat horen we ook uit de mond van de discipelen. Zij willen niets weten van een verwerping van de Heer Die ze volgen. Ze willen wel met Hem naar Jeruzalem, naar de troon, maar niet naar buiten Jeruzalem, naar het kruis. Hetzelfde horen we het uit de mond van de Emmaüsgangers *(Lk 24:13-21)*. Dat ervaren wij ook als we wel de zegeningen, maar niet de tuchtigingen uit de hand van de Heer willen aannemen.

De HEERE kent de gedachten die Baruch koestert. Daarom stuurt Hij hem door Jeremia deze boodschap. Die past bij de gedachten die Baruch koestert. De boodschap houdt in dat grote dingen voor jezelf zoeken op een terrein dat aan het oordeel wordt prijsgegeven, dwaas is.

Dit is ook op ons van toepassing. Wij moeten geen grote dingen in de wereld zoeken, want het oordeel komt over de wereld. Daarom geldt ook voor ons de waarschuwing: Zoek die grote dingen niet. God brengt Zijn onheil over mensen die eigenwillig hun weg gaan, over mensen die leven zonder rekening te houden met Hem. Zij menen de wereld te kunnen maken tot een oord voor henzelf. Het doel van ons leven is Christus welgevallig zijn.

Als beloning voor zijn dienst krijgt Baruch de toezegging van de HEERE dat Hij hem zal bewaren overal waar hij gaat. Een grotere beloning is niet denkbaar. Zo zegt de Heer Jezus tegen ons dat Hij met ons zal zijn, *"alle dagen tot aan de voleinding van de eeuw" (Mt 28:20)*. Iets groters dan de belofte van Zijn aanwezigheid in ons leven is er voor ons niet.

Jeremia 46

Profetie tegen de heidenvolken | *vers 1*

> *1 Het woord van de HEERE dat tot de profeet Jeremia kwam tegen de heidenvolken.*

Al in *Jeremia 25* heeft de HEERE Jeremia Zijn boodschappen gegeven voor de heidenvolken met daarin de aankondiging van Zijn toorn over hen *(Jr 25:15-26)*. Daarna heeft de HEERE eerst uitvoerig met Zijn volk gehandeld. Nu zijn de heidenvolken aan de beurt. God is immers de God Die over alle volken regeert *(Rm 3:29)* en Jeremia is ook de profeet van de volken *(Jr 1:5)*.

God is soeverein en heeft het gezag om alle volken aan te spreken. Hij doet dat door Nebukadnezar als Zijn tuchtroede voor de volken te kiezen en te gebruiken. Wat Jeremia profeteert, wordt vervuld in de nabije en in de verre toekomst. In de toekomst worden alle vijanden geoordeeld, terwijl Israël het hoofd zal zijn.

De volken waartegen Jeremia profeteert, liggen allen buiten Israël en worden door Israël als de wereld beschouwd. Elk volk stelt voor ons een bepaald karakter voor waarin de wereld zich aan ons kan voordoen. Zo stelt Egypte, dat als eerste heidenvolk voor onze aandacht komt, de wereld in zijn eigenzinnige karakter voor die niet opkijkt naar de hemel om vandaar zijn hulp te verwachten.

Egypte verwacht zijn redding van de Nijl. De Nijl ontstaat door het water van de hemel, maar Egypte ziet alleen de Nijl en verwacht zegen van de overstroming en door het water zelf op het land te brengen *(Dt 11:10)*. Egypte beroemt zich op zijn eigen wijsheid *(Js 19:11-15; Hd 7:22)*. We lezen over de schatten van Egypte *(Hb 11:26)* en over de knoflook en de uien van Egypte *(Nm 11:5)*.

Het leger van Egypte verslagen | *verzen 2-6*

> *2 Over Egypte. Tegen het leger van farao Necho, de koning van Egypte, dat zich aan de rivier de Eufraat bij Karchemis bevond, dat Nebukadrezar, de*

koning van Babel, in het vierde [regerings]jaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, verslagen heeft.

3 *Maak het kleine en het grote schild gereed,*
bind de strijd aan,
4 *span de paarden in,*
bestijg [ze], ruiters,
stel u op, met [de] helmen op,
scherp de speren,
trek de pantsers aan.
5 *Waarom zie Ik*
hen verschrikt terugwijken?
Hun helden zijn te gronde gericht, zij slaan ijlings op de vlucht,
zij keren zich niet om, angst van rondom! – spreekt de HEERE.
6 *Laat de snelle niet op de vlucht slaan,*
laat de held niet ontkomen:
in het noorden, aan de oever van de rivier de Eufraat,
struikelen zij en vallen.

De eerste boodschap betreft Egypte *(vers 2)*. Egypte heeft een grote rol gespeeld in de geschiedenis van Gods volk. Het houdt Gods volk in slavernij als het een volk begint te worden *(Ex 1:8-14, 2:23)*. Het overblijfsel van Gods volk zoekt, als het volk door Gods oordeel geen volk meer is, zijn toevlucht in Egypte. Dat hebben we zojuist in de vorige hoofdstukken in dit boek gezien. Het oordeel over Egypte sluit daar dan ook als vanzelf direct op aan.

Het gaat in dit hoofdstuk over de slag bij Karchemis, waar farao Necho door Nebukadnezar wordt verslagen. Die slag heeft de wereldgeschiedenis veranderd. Vanaf dat moment is Babel de wereldmacht. Voor die tijd hebben Egypte en Assyrië met wisselend succes om de wereldheerschappij gestreden. Als Babel in macht groeit en Egypte zich daardoor bedreigd voelt, trekt Egypte tegen Babel op om ertegen te strijden. Josia trekt dan ook op tegen Egypte, maar wordt in het dal van Megiddo gedood *(2Kr 35:20-24)*. De farao trekt door naar de Eufraat, wordt bij Karchemis verslagen en keert terug naar Egypte. Een aantal jaren later wordt hij volkomen door Babel verslagen.

Wat in de *verzen 3-27* volgt, is een beschrijving en het resultaat van deze grote slag bij Karchemis. Als we dit verslag van de strijd lezen, zien we de honger van de mens naar macht en wat dat over hem brengt. We zien in de beschrijving nauwelijks iets van God. Wat we ervan zien, bepaalt ons erbij dat Hij de eindregie in handen heeft. Dat zien we duidelijk als alles wat nu gebeurt, geschiedenis geworden is. Dan zien we Gods hand in de geschiedenis.

In *vers 3* worden de voorbereidingen voor de strijd getroffen. Het voetvolk maakt het kleine en het grote schild gereed. De roep klinkt om de strijd aan te binden. De ruiters maken zich ook gereed *(vers 4)*. Het wordt levendig en – door de korte zinnen – krachtig beschreven. We zien de bedrijvigheid. De paarden worden ingespannen, de ruiters bestijgen de paarden. Ze hebben de helmen op, de gescherpte speren in de hand en de pantsers aan. Een geducht leger staat klaar.

Dan ineens horen we de stem van de HEERE *(vers 5)*. Hij, Die in de hemel zit, lacht *(Ps 2:4)*. Als het hele leger van Egypte ingespannen en klaar is voor de strijd, ziet Hij hen ineens verschrikt terugwijken en op de vlucht slaan. En hard lopen dat ze doen! Ze kijken niet om en rennen weg zo hard ze kunnen, zo bang zijn ze. Hun vlucht zal zinloos blijken te zijn *(vers 6)*. Snelheid en moed zullen niet baten. De snelle is niet snel genoeg en de held is niet krachtig genoeg om te ontkomen aan het oordeel uit het noorden. Ze zullen struikelen en vallen *"aan de rivier de Eufraat"*, bij Karchemis.

De trots van Egypte vernederd | *verzen 7-12*

> 7 *Wie is dat?*
> *Als de Nijl komt hij opzetten,*
> *als rivieren kolkt zijn water.*
> 8 *Egypte – als de Nijl komt het opzetten,*
> *als rivieren kolkt [zijn] water.*
> *Het zegt: Ik kom opzetten, ik zal de aarde bedekken,*
> *ik zal de stad verdelgen en wie daarin wonen.*
> 9 *Kom op, paarden,*
> *raas, strijdwagens,*
> *laten de helden uittrekken,*

> *de Cusjieten, de Puteeërs, die het schild hanteren,*
> *de Lydiërs, die de boog hanteren [en] spannen.*
> 10 *Deze dag is van de Heere, de HEERE van de legermachten,*
> *een dag van wraak om Zich te wreken op Zijn tegenstanders.*
> *Het zwaard zal verslinden en verzadigd worden,*
> *en dronken worden van hun bloed.*
> *Want het is een slachting voor de Heere, de HEERE van de legermachten,*
> *in het land in het noorden, aan de rivier de Eufraat.*
> 11 *Ruk op naar Gilead en haal balsem,*
> *maagd, dochter van Egypte.*
> *Tevergeefs verhoogt u de medicijnen,*
> *herstel is er niet voor u.*
> 12 *De volken hebben van uw schande gehoord,*
> *het land is vol van uw gejammer,*
> *want de ene held is over de andere held gestruikeld,*
> *samen zijn zij gevallen – zij beiden.*

Het is alsof de HEERE zegt dat Hij eens goed moet kijken wie dat is die daar als de Nijl komt opzetten met groot geweld, kokend van woede *(vers 7)*. O ja, het is Egypte dat als de woeste Nijl komt opzetten *(vers 8)*. De HEERE hoort hoe hij snoevend, grootsprekend, zegt: *"Ik kom opzetten."* 'Ik, het machtige Egypte, ben zo talrijk dat ik de aarde zal bedekken en *"ik zal de stad verdelgen en wie daarin wonen"*.'

De paarden en strijdwagens worden toegeschreeuwd en opgejaagd *(vers 9)*. De helden verschijnen, verzekerd van de overwinning. Er zijn niet alleen Egyptenaren. Ook *"de Cusjieten, de Puteeërs, die het schild hanteren"*, en *"de Lydiërs, die de boog hanteren [en] spannen"*, maken deel uit van dit machtige leger.

Dan horen we weer de HEERE in Zijn verhevenheid boven al dit opgezwollen gedoe van nietige mensjes. Het is *Zijn* dag, niet die van Egypte *(vers 10)*. *"De Heere, de HEERE van de legermachten"* zal Zich wreken op Zijn tegenstanders. Hij is het Die uiteindelijk Egypte oordeelt, terwijl Hij de Babyloniërs daarvoor gebruikt. De slachting die door het zwaard wordt aangericht, is *"voor de Heere, de HEERE van de legermachten"*. De slachtplaats is *"in het land van het noorden, aan de rivier de Eufraat"*, bij Karchemis.

Spottend richt de HEERE zich tot de *"maagd, dochter van Egypte"* die daar als dodelijk verwond aan de oever van de Eufraat ligt *(vers 11)*. Laten ze naar Gilead gaan om balsem voor hun wonden te halen. Hetzelfde is tegen Juda gezegd *(Jr 8:22)*. Maar al hebben de Egyptenaren nog zoveel medische kennis en al nemen ze nog zoveel medicijnen, er zal geen herstel van hun vroegere kracht zijn. De slagen en wonden die hun zijn toegebracht, zijn ongeneeslijk.

Het getuigenis van hun smadelijke ondergang bereikt de volken *(vers 12)*. In hun land zelf is er gejammer. Hun helden zijn allemaal van hun voetstuk gevallen. In plaats van elkaar te helpen zijn ze over elkaar gestruikeld in hun val.

De komst van Nebukadnezar | *verzen 13-19*

> *13 Het woord dat de HEERE sprak tot de profeet Jeremia over de komst van Nebukadrezar, de koning van Babel, om het land Egypte te treffen:*
>
> *14 Verkondig in Egypte, laat het horen in Migdol,*
> *laat het horen in Nof en in Tachpanhes.*
> *Zeg: Stel u op, maak u gereed,*
> *want het zwaard heeft verslonden wat rondom u is.*
> *15 Waarom zijn uw machtigen weggevaagd?*
> *Zij hebben geen stand gehouden, omdat de HEERE hen heeft verjaagd.*
> *16 Hij maakte [het aantal]*
> *van hen die struikelden groot, ja, de een viel over de ander.*
> *Toen zeiden zij:*
> *Sta op, laten wij terugkeren naar ons volk*
> *en naar ons geboorteland,*
> *vanwege het zwaard van de onderdrukker.*
> *17 Daar riepen zij: De farao,*
> *de koning van Egypte, is een grootspreker: hij heeft het juiste moment voorbij laten gaan!*
> *18 [Zo waar] Ik leef, spreekt de Koning*
> *– HEERE van de legermachten is Zijn Naam –*
> *voorzeker, als de Tabor onder de bergen*
> *en als de Karmel bij de zee zal hij komen!*

> 19 *Pak uw boedel bij elkaar voor de ballingschap,*
> *inwoonster, dochter van Egypte.*
> *Want Nof zal tot een verwoesting worden*
> *en het zal vernietigd worden, zodat er geen inwoner [meer] is.*

De farao heeft wel geprobeerd Babylon in zijn eigen land te verslaan, maar met een slecht resultaat, want de HEERE ondersteunt Nebukadnezar. De HEERE maakt aan Jeremia bekend dat Hij Nebukadnezar naar Egypte zal sturen om het land te slaan *(vers 13)*. Jeremia moet wat de HEERE tegen hem zegt over de komst van Nebukadnezar in Egypte in de grote steden van Egypte bekendmaken *(vers 14)*. Hij moet hun zeggen dat ze zich gereed moeten maken voor de strijd. De vijand komt eraan en heeft zich een weg gebaand naar die steden door alles op zijn weg daarheen te doden met het zwaard.

Opnieuw laat Jeremia het resultaat horen *(vers 15)*. Hij vraagt waarom de machtigen zijn weggevaagd. Tegelijk geeft hij zelf het antwoord. Ze hebben geen stand kunnen houden omdat de ware Machtige, de HEERE, hen heeft verjaagd. De HEERE ondersteunt het leger van Babel. Dan is er ook geen vechten tegen. Hij heeft de grote verliezen veroorzaakt en ervoor gezorgd dat ze over elkaar zijn gevallen in plaats van elkaar te helpen *(vers 16)*. De reactie van de soldaten van Egypte is om te vluchten, terug naar waar ze vandaan zijn gekomen, weg van het zwaard van de onderdrukker.

In hun land komen ze in opstand tegen de farao *(vers 17)*. Ze noemen hem een grootspreker. Hij heeft met een grote mond tegen hen gezegd dat ze onverslaanbaar zijn. Maar het respect voor hem is verdwenen. Hij heeft de tijd niet goed ingeschat en te laat gereageerd op de dreiging van de vijand. Daarom komen ze in opstand tegen hem. De Heer Jezus zal tegen veel mensen zeggen, wanneer ze voor Zijn troon staan, dat ze grootsprekers zijn en dat ze het juiste moment om zich te bekeren voorbij hebben laten gaan.

Nog eens bevestigt de HEERE dat de taferelen die Hij zojuist heeft beschreven, geen verzinsels zijn *(vers 18)*. Hij zegt dat als *"de Koning"*, Wiens Naam *"HEERE van de legermachten is"*. Hij staat boven de farao, de koning van Egypte, en alle koningen, en Hem staan alle hemelse en aardse legermachten ter beschikking. Als Hij spreekt, wie zal het keren?

Hij wijst op de stabiliteit van de Tabor en de Karmel. Zo vast als die bergen staan, zo zeker is het dat Nebukadnezar zal komen. Die zekerheid ligt in het feit dat de HEERE Zelf de komst van Nebukadnezar bewerkt. Op de berg de Tabor heeft de HEERE Barak een grote overwinning over de Kanaänieten gegeven *(Ri 4:14-15)* en op de Karmel heeft Elia vierhonderdvijftig valse profeten van Baäl gedood *(1Kn 18:19-20,40)*.

Hij geeft de Egyptenaren de raad om hun huisraad bij elkaar te pakken en te vluchten *(vers 19)*. Weerstand bieden tegen de vijand heeft geen zin. Hij spreekt Egypte aan als *"inwoonster, dochter van Egypte"*. Dat zijn de vrouwen die thuis achtergebleven zijn. Ze worden gewaarschuwd voor de verwoestingen die de vijand zal aanrichten in hun woonplaats. Er zal geen inwoner meer overblijven.

De val van Egypte | *verzen 20-26*

20 *Egypte is een bijzonder mooi kalf,*
[maar] de horzel uit het noorden komt eraan – hij komt eraan!
21 *Zelfs zijn huursoldaten zijn in zijn midden*
als gemeste kalveren,
maar ook zij keren zich om.
Zij slaan tezamen op de vlucht, zij houden geen stand,
want de dag van hun ondergang is over hen gekomen,
de tijd van de vergelding aan hen.
22 *Het geluid [van Egypte] is als dat van een slang die wegschuifelt,*
want met een legermacht zullen zij erheen gaan;
met bijlen zullen zij bij hem komen,
als houthakkers.
23 *Zij zullen zijn woud omhakken, spreekt de HEERE,*
al is het ondoordringbaar.
Want zij zijn talrijker dan sprinkhanen,
zodat zij niet te tellen zijn.
24 *De dochter van Egypte staat beschaamd,*
zij is in de hand van het volk van het noorden gegeven.

25 De HEERE van de legermachten, de God van Israël, zegt: Zie, Ik ga Amon,
[de god] van No, de farao, Egypte, zijn goden, en zijn koningen straffen, ja, [Ik
straf] de farao en wie op hem vertrouwen. 26 Ik zal hen geven in de hand van

> *hen die hen naar het leven staan, zowel in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, als in de hand van zijn dienaren. Maar daarna zal zij bewoond worden als [in] de dagen van weleer, spreekt de HEERE.*

De HEERE stelt Egypte voor als *"een bijzonder mooi kalf" (vers 20)*. Dit is een spotnaam. Egypte vereert de koe als afgod. Een van hun goden heet Apis en is als stier afgebeeld. Die afgod zal hen niet kunnen redden. Zoals een koe geplaagd en gek gemaakt wordt door horzels, zal de HEERE Nebukadnezar als een horzel op hen afsturen. Hij komt eraan!

Het leger van de farao heeft ook huursoldaten *(vers 21)*. Ze worden goed betaald en hebben zichzelf tegoed gedaan, zodat ze wel gemeste kalveren lijken. Of Egypte nu een mooi kalf is of vetgemest, het is klaar voor de slacht. De gemeste kalveren slaan op de vlucht. Ook zij houden geen stand. Ze zien dat de dag van hun ondergang over hen is gekomen en dat ze hun verdiende loon zullen krijgen.

In weer een ander beeld laat Jeremia de terugtocht van de legers van Egypte zien *(vers 22)*. Hij vergelijkt Egypte nu met een slang die zich schuifelend terugtrekt in het bos. Het zal tevergeefs zijn, want de vijanden komen achter hem aan met bijlen. Dan blijken de soldaten ook houthakkers te zijn. Ze hakken het woud om waarin hij zich heeft teruggetrokken, al is dat nog zo ondoordringbaar *(vers 23)*. Ze zijn met zoveel mensen, dat het binnen de kortste keren is omgehakt. Als alle bescherming is weggekapt, staat daar de dochter van Egypte beschaamd *(vers 24)*. Het is afgelopen met haar verzet. Ze kan zich niet langer verstoppen en wordt in de hand van de Babyloniërs gegeven.

De Egyptenaren hebben onder de vele goden ook een god Amon, de god van de stad No *(vers 25)*. De HEERE van de legermachten, de God van Israel, de enige, ware God, zal die god en alle goden straffen, waaronder ook de farao die zich als god laat aanbidden en alle hooggeplaatsten die zich als goden laten dienen. Hij zal ze allemaal uitleveren aan Nebukadnezar *(vers 26)*. Dan zullen ze weten hoe waardeloos die goden zijn om hen te beschermen.

Toch zal dit niet het definitieve einde van Egypte betekenen. De HEERE belooft dat Egypte in de toekomst weer bewoond zal worden als vroeger *(Js 19:23-25; Ez 29:9-14)*. Dat zal gebeuren in het vrederijk, als de Heer Jezus,

de Messias, zal regeren. Dan zal ook Egypte hersteld worden, wat direct in verband wordt gebracht met het herstel van Israël onder de Messias in de volgende verzen. We zullen zien dat een dergelijk herstel ook geldt voor Moab, Ammon en Elam.

Zegen over Jakob | *verzen 27-28*

> 27 *U dan, wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob,*
> *wees niet ontsteld, Israël!*
> *Want zie, Ik ga u verlossen uit verre [landen],*
> *uw nageslacht uit het land van hun gevangenschap.*
> *Jakob zal terugkeren, rust hebben en zonder zorgen zijn,*
> *en niemand zal [hem] schrik aanjagen.*
> 28 *U [dan], wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, spreekt de HEERE,*
> *want Ik ben met u.*
> *Ik ga immers een [vernietigend] einde maken aan alle heidenvolken*
> *waarheen Ik u verdreven heb.*
> *Aan u echter zal Ik geen [vernietigend] einde maken.*
> *Ik zal u bestraffen met mate,*
> *maar u beslist niet voor onschuldig houden.*

Na dit oordeel over Egypte en de belofte van herstel volgt nog een woord voor Gods volk *(vers 27)*. Zij hoeven niet bevreesd te zijn dat er wel herstel voor Egypte zal zijn, maar niet voor hen. De HEERE spreekt hen bemoedigend aan als *"Mijn dienaar Jakob"* en *"Israël"*. Hij heeft een relatie met hen en Hij heeft hun Zijn beloften gegeven.

Hij zegt hun toe dat Hij hen zal *"verlossen uit verre [landen]"* – dat ziet op het tienstammenrijk dat Hij uit de verstrooiing zal verlossen – en *"uit het land van hun ballingschap"* – dat ziet op het tweestammenrijk dat Hij uit Babel zal verlossen. Hij zal hen dan in veiligheid brengen. In de toekomst zal dat zijn volle vervulling vinden, als alle twaalf stammen in het land zullen wonen onder de zegenrijke heerschappij van de Messias.

Hij herhaalt dat ze niet bevreesd hoeven te zijn, want Hij is met hen *(vers 28)*. Aan alle volken zal Hij een vernietigend einde maken, maar niet aan hen. Zeker zal Hij hen moeten bestraffen, want ze hebben straf verdiend. Hij zal dat echter met mate doen en niet op een manier dat ze net als de volken volkomen vernietigd zullen worden.

Jeremia 47

Profetie over de Filistijnen | *verzen 1-7*

1 Het woord van de HEERE dat tot de profeet Jeremia kwam, tegen de Filistij-
nen, voordat de farao Gaza versloeg. 2 Zo zegt de HEERE:

Zie, water komt opzetten uit het noorden,
het wordt tot een overstromende beek.
Ze zullen het land en al wat het bevat overstromen,
de stad en wie erin wonen.
De mensen zullen het uitschreeuwen,
alle inwoners van het land zullen weeklagen,
3 vanwege het geluid van het stampen van de hoeven van zijn machtige [paarden],
vanwege het gedreun van zijn strijdwagens, het ratelen van zijn wielen.
Vaders zien niet om naar [hun] kinderen,
vanwege het verslappen van [hun] handen,
4 vanwege de dag die komt
om alle Filistijnen te verdelgen,
om elke overgebleven helper
van Tyrus en Sidon uit te roeien.
Want de HEERE zal de Filistijnen verdelgen,
het overblijfsel van het kustland van Kaftor.
5 Kaalheid is over Gaza gekomen,
Askelon is uitgeroeid,
[samen met] het overblijfsel van hun dal.
Hoelang zult u [uw lichaam] kerven?
6 Wee, zwaard van de HEERE,
hoelang hebt u geen rust?
Keer terug in uw schede,
kom tot rust, wees stil.
7 Hoe zou u rust kunnen hebben?
De HEERE heeft [immers] het [zwaard] opdracht gegeven.

> *Tegen Askelon en tegen de zeekust,*
> *daar[tegen] heeft Hij het bestemd.*

Israël heeft de Filistijnen nooit uit het land Kanaän verdreven. Er is altijd strijd met de Filistijnen gebleven. David heeft hen wel onderworpen *(2Sm 8:1)* en ook heeft Hizkia nog met succes tegen hen gestreden *(2Kn 18:8)*. Nu profeteert Jeremia tegen hen dat Babel zal komen en hun steden zal verwoesten.

Eerst wordt gezegd dat de profetie tegen de Filistijnen is gekomen, voordat de farao een van de Filistijnse steden, Gaza, heeft verslagen *(vers 1)*. Egypte ligt ten zuiden en niet ten noorden van Israël. Egypte heeft Juda verslagen *(2Kn 23:29)*, op weg naar Karchemis op de grens van Babylon *(Jr 46:2)* en heeft daarbij ook Gaza verslagen. Later, tijdens de regering van de koningen Joram en Achaz, zijn de Filistijnen weer machtiger geworden *(2Kr 21:16-17; 28:16-19)*.

Het grote leger zal uit het noorden komen en een verwoestend werk doen in het hele land van de Filistijnen *(vers 2)*. De farao denkt dat zijn leger als een woeste watermassa alle landen zal overwinnen, maar Babel is als *"water ... uit het noorden"* dat *"tot een overstromende beek"* wordt. De legers van Babel zullen alles overstromen en grote schrik en ellende veroorzaken, waardoor de Filistijnen het uitschreeuwen en weeklagen.

Deze reactie wordt veroorzaakt door de stampende hoeven van machtige paarden en het gedreun van de strijdwagens van de Babyloniërs *(vers 3)*. Er is geen strijden tegen. De overmacht is enorm en boezemt grote vrees in. Vaders, die normaal als leeuwen voor hun kinderen vechten, zijn verlamd van schrik. De handen zijn verslapt. Ze hebben geen kracht om zelfs maar naar hun kinderen om te zien, laat staan ze op te nemen en weg te vluchten.

Ze zien dat de dag van Gods oordeel er aankomt *(vers 4)*. In dat oordeel zullen alle Filistijnen verdelgd worden. Van hun helpers uit het noorden, uit Tyrus en Sidon, zijn er enkele overgebleven, maar ook die zullen worden uitgeroeid. Ook het overblijfsel van de Filistijnen zal de HEERE weten te vinden. Dat overblijfsel is gevlucht naar Kaftor of Kreta, het land waar ze hebben gewoond na hun vertrek uit Egypte *(Am 9:7; Gn 10:14; Dt 2:23)*.

De HEERE verdelgt hen vanwege al het kwaad dat zij Zijn volk hebben aangedaan.

Alle aanzien wordt van Gaza weggenomen, wat wordt uitgedrukt door de kaalheid die over deze stad is gekomen *(vers 5)*. In een andere stad van de Filistijnen, Askelon, is niemand overgebleven, alle inwoners zijn uitgeroeid. De dwaasheid om hun lichaam te kerven en daardoor de hulp van hun afgoden af te dwingen is volkomen zinloos gebleken *(vgl. 1Kn 18:28)*. Hoelang zullen ze daar nog mee doorgaan voordat ze de zinloosheid ervan inzien?

Ze menen toch niet dat het vreselijke zwaard van de HEERE daardoor tot rust zal komen *(vers 6)*? Alsof zij met hun afgodische praktijken de toorn van de HEERE kunnen bezweren en sussen. Het is alsof ze het zwaard van de HEERE toespreken dat het toch genoeg bloed heeft gezien door het inkerven van hun lichaam en dat het nu weer in de schede terug kan keren, tot rust kan komen en stil kan zijn, voldaan door het bloed.

Maar hoe zou het zwaard rust kunnen hebben als de afgodische praktijken gewoon doorgaan *(vers 7)*? God moet de zonde straffen en zal alle kwaad oordelen dat Zijn volk is aangedaan. Daarom geeft Hij het zwaard, de Babyloniërs, de opdracht zich te keren tegen Askelon en de zeekust, waar de Filistijnen wonen. Dat is het doelwit van het zwaard. Daartegen heeft Hij het bestemd. Het zwaard rust pas, als het kwaad is geoordeeld.

Het zwaard van God is ontwaakt tegen de Heer Jezus toen Hij tot zonde werd gemaakt *(2Ko 5:21)*. Ieder die zich bekeert, mag weten dat het zwaard van Gods gerechtigheid is neergekomen op Zijn Herder. Voor zo iemand heeft Gods zwaard rust gevonden in het oordeel dat Zijn Metgezel heeft getroffen *(Zc 13:7a)*. Het zwaard van de HEERE komt tot rust als er bekering en berouw is *(1Kr 21:15-17)*.

Zwaard, ontwaak tegen Mijn Herder
en tegen de Man Die Mijn Metgezel is,
spreekt de HEERE van de legermachten.
Sla die Herder
... (Zc 13:7a)

Als de Filistijnen zijn verslagen, zal het hele land aan Israël toebehoren *(Zf 2:7)*. De Filistijnen zullen niet langer als volk bestaan en geen en-

En het gebied zal zijn
voor het overblijfsel van het huis van Juda,
zodat zij daarin zullen weiden.
's Avonds zullen zij in de huizen van Askelon neerliggen,
want de HEERE, hun God, zal naar hen omzien
en een omkeer in hun gevangenschap brengen. (Zf 2:7)

kele bedreiging meer vormen om Gods volk aan te vallen. God zal al Zijn beloften vervullen die Hij aan Zijn volk heeft gedaan.

De Filistijnen zijn een beeld van het naamchristendom. Ze komen oorspronkelijk uit Egypte, een beeld van de wereld, maar claimen het land van God. Ze zijn in dat land gekomen via hun eigen weg, *"de weg door het land van de Filistijnen" (Ex 13:17-18)*, en niet zoals Gods volk door de Rode Zee, die een beeld is van de dood en opstanding van Christus.

De Filistijnen herkennen we in de religieuze, maar natuurlijke mens, de mens zonder nieuw leven, die zijn stempel wil zetten op de dingen van God. Dat zien we in het ritualisme in de gemeente, zoals bijvoorbeeld in het menselijk georganiseerde priesterschap en uiterlijke symbolen als toga, altaar en crucifix. Of er ook bekering en wedergeboorte heeft plaatsgevonden, is niet aan de orde. Diploma's en retoriek bepalen de dienst.

Enkele vroegere acties van de Filistijnen zijn het wegnemen van Sara, de vrouw van Abraham *(Gn 20:1-18)*, het dichtstoppen met zand van de bronnen die Abraham heeft gegraven *(Gn 26:12-22)* en het meenemen van de ark *(1Sm 4:1-11)*. De geestelijke betekenis is dat ze genade wegnemen – Sara stelt de genade voor –, dat ze de zegeningen en verkwikking van het Woord verhinderen door bezig te zijn met de dingen van de aarde, voorgesteld in het zand, en dat ze de aandacht voor de Heer Jezus wegnemen, van Wie de ark een beeld is.

Jeremia 48

Verlatenheid van de steden van Moab | *verzen 1-6*

> 1 *Over Moab. Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël:*
>
> *Wee over Nebo, want het is verwoest!*
> *Kirjathaïm staat beschaamd, het is ingenomen.*
> *De veilige vesting staat beschaamd en is ontsteld.*
> 2 *Moabs roem is er niet meer,*
> *in Hesbon hebben zij kwaad tegen hem bedacht:*
> *Kom, laten we het uitroeien, zodat het geen volk [meer] is.*
> *Ook [u,] Madmen, zult verdelgd worden,*
> *het zwaard zal u achtervolgen.*
> 3 *Hoor, geschreeuw uit Horonaïm:*
> *Verwoesting, een grote ramp!*
> 4 *Moab is gebroken,*
> *zijn kleine [kinderen] hebben geschreeuw laten horen.*
> 5 *Ja, de weg omhoog naar Luhith*
> *gaat men met voortdurend geween op.*
> *Ja, op de weg omlaag naar Horonaïm*
> *hebben tegenstanders noodgeschrei gehoord.*
> 6 *Vlucht, red uw leven!*
> *Word als een kale struik in de woestijn.*

De HEERE van de legermachten, de God van Israël, spreekt ook Zijn oordeel uit over Moab *(vers 1; Js 15:1-9; 16:1-14)*. De God van Israël is ook de God van alle volken *(Rm 3:29)*. Moab is de zoon van Lot, die hij, na dronken gevoerd te zijn, in bloedschande bij zijn dochter verwekte *(Gn 19:37)*. Zijn nakomelingen zijn altijd vijanden van Gods volk geweest. De naam van Moab komt dertig keer in dit hoofdstuk voor.

Deze profetie over Moab is langer dan enige andere profetie in *Jeremia 46-49*. De lengte is gedeeltelijk het gevolg van het grote aantal geografische benamingen dat wordt vermeld. Het is de meest grondige van alle oudtestamentische profetieën over Moab *(Dt 23:3; Ps 60:8; 83:6-7; 108:9; Js 15:1-9; 16;1-14; 25:10-12; Jr 9:25; 25:21; 27:3; Ez 25:8-11; Am 2:1-3; Zf 2:8-11)*.

Moab is een beeld van de wereld in zijn gemakzucht en trots. Het is de wereld die plezier zoekt en moeiten ontvlucht. Wie zijn gemak zoekt, beroemt zich snel op wat hij heeft. Maar liefde voor gemak leidt altijd tot armoede. Er is verwoesting, beschaming en ontsteltenis. De steden die hun trots zijn, worden ingenomen. Moab ligt ten oosten van Juda, aan de andere kant van de Dode Zee. Ze hebben veel steden. Nebo en Kirjathaïm hebben eerst tot de stam Ruben behoord *(Nm 32:37-38; Jz 13:19)*, maar zijn door Moab veroverd. Die steden zullen door de vijand worden ingenomen en verwoest.

Het is voorbij met de roem van Moab *(vers 2)*. Alles waarop de mens zich in zijn gemakzucht beroemt, zal tenietgedaan worden. Alle roem van de mens is uitgesloten. De enige roem die blijft, is het roemen in de Heer.

Hesbon heeft ook aan de stam Ruben toebehoord *(Nm 32:37)*. In die stad worden plannen beraamd om Moab uit te roeien. Het broeit in die stad. Een andere stad, Madmen, krijgt de boodschap dat zij zal worden verdelgd en dat wie eruit wegvluchten, door het zwaard zullen worden achtervolgd.

Uit Horonaïm, een andere stad, klinkt geschreeuw *(vers 3)*. Daar heeft de vijand zijn verwoestend werk al gedaan en spreekt men van een grote ramp. Moab is in rampspoed gestort *(vers 4)*. Zijn kleine, weerloze kinderen zijn ook slachtoffers. Ze schreeuwen het uit. Het hartstochtelijke gehuil van kinderen die onder geweld lijden, is een kwelling voor het gehoor van ieder die nog enig natuurlijk gevoel heeft. Het betekent ook dat het land geen hoop op herstel meer heeft.

Men loopt verdwaasd en voortdurend huilend op straat *(vers 5)*. Er zijn er die de weg omhoog gaan, naar Luhith. Anderen gaan de weg naar beneden, naar Horonaïm. Op de weg naar beneden komt het noodgeschrei uit Horonaïm de vluchtelingen tegemoet. Horonaïm is al verwoest *(vers 3)*. Daar zal geen veilig heenkomen worden gevonden.

Ze roepen elkaar toe om te vluchten en hun leven te redden *(vers 6)*. Laten ze al hun spullen maar achterlaten en als een kale struik in de woestijn gaan wonen. Het gaat er maar om dat ze overleven. Hun toestand wordt hier vergeleken met een kale struik in de woestijn, een beeld van verwoesting en verlatenheid.

Zelfvertrouwen en vertrouwen op de afgod | *verzen 7-10*

> 7 *Want vanwege uw vertrouwen*
> *op uw [vesting]werken en op uw schatten*
> *zult ook u ingenomen worden.*
> *Kamos zal in ballingschap weggaan,*
> *zijn priesters en zijn vorsten samen.*
> 8 *Want de verwoester zal komen naar elke stad,*
> *geen stad zal ontkomen.*
> *Het dal zal vergaan,*
> *de vlakte zal weggevaagd worden,*
> *zoals de HEERE [het] heeft gezegd.*
> 9 *Geef Moab vleugels,*
> *want vliegend zal het weggaan.*
> *Zijn steden zullen tot een verwoesting worden,*
> *zodat er geen inwoner [meer] is.*
> 10 *Vervloekt wie het werk van de HEERE traag uitvoert,*
> *ja, vervloekt wie zijn zwaard bloed onthoudt.*

De reden voor dit oordeel is het vertrouwen op zichzelf en hun afgod *(vers 7)*. Aan God wordt niet gedacht. Wie alleen met zichzelf bezig is en voor zichzelf leeft en zich beroemt op zijn eigen kracht en rijkdommen, zal omkomen. Daarom zal Moab ingenomen worden. Hun god Kamos zal, net als de goden van Egypte in het vorige hoofdstuk, een waardeloze god blijken te zijn. Hij zal als een dood stuk materiaal in ballingschap weggaan, samen met de mensen die hem hebben aanbeden en hebben geregeerd in zijn naam.

De wortel van de ellende van Moab is zijn trots. Kamos *(verzen 7,13,46)* is de nationale godheid van Moab *(vgl. Nm 21:29; 1Kn 11:7,33)*. De verwijzing naar vertrouwen in hun werken en schatten betekent dat de reden voor de val Moab zijn materialisme is. Als Kamos in ballingschap gaat, vergezellen zijn volgelingen hem. Afgoden worden meestal gevangengenomen met hun aanbidders *(Jr 43:12; Js 46:1-2)*.

Verzet tegen de verwoester die komt, is zinloos *(vers 8)*. Ook hun god laat het afweten om hen te beschermen. Geen stad blijft gespaard. Tevens zal alle leven in het dal en in de vlakte vergaan. De vijand doet een gron-

dig werk, want het gebeurt *"zoals de HEERE [het] heeft gezegd"*. Moab moet daarom maar zo snel mogelijk, zo snel als vogels kunnen vliegen, maken dat het wegkomt *(vers 9)*. Het is een aansporing om overhaast te vluchten. De steden zullen geen bescherming kunnen bieden, want die zullen tot een verwoesting worden waar niemand kan wonen.

De vijand wordt tot snelle en volledige gehoorzaamheid aangespoord door de vervloeking van de HEERE die over hem zal komen als hij niet doet wat de HEERE van hem verwacht of als hij traag is in het doen van Zijn werk *(vers 10)*. De HEERE heeft geboden dat het zwaard Moab moet treffen. Wie dat niet doet en Hem ongehoorzaam is, wordt vervloekt. Meroz is vervloekt *"omdat zij de HEERE niet te hulp zijn gekomen"* door Barak en Debora te helpen die Zijn strijd hebben gestreden *(Ri 5:23)*.

Dit woord is ook voor ons belangrijk. Als we gemak liefhebben en traag zijn om het werk van de Heer te doen, spreekt de Heer daar Zijn vloek over uit. Dat lijkt in strijd te zijn met de tijd van genade waarin wij leven, maar dat is het niet. Paulus zegt tegen de Korinthiërs: *"Als iemand de Heer niet liefheeft, die zij vervloekt" (1Ko 16:22)*.

De trotse voldaanheid van Moab | *verzen 11-19*

> *11 Moab is vanaf zijn jeugd zonder zorgen geweest,*
> *en heeft [als wijn] op zijn droesem stilgelegen.*
> *Het is niet van het ene vat in het andere overgegoten:*
> *het is niet in ballingschap gegaan.*
> *Daarom heeft het zijn smaak behouden*
> *en is zijn geur niet veranderd.*
>
> *12 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik aftappers naar hem toe zal sturen om hem af te tappen. Zij zullen hun vaten leegmaken en hun kruiken stukslaan. 13 Moab zal beschaamd worden vanwege Kamos, zoals het huis van Israël beschaamd is vanwege Bethel, hun vertrouwen.*
>
> *14 Hoe kunt u zeggen:*
> *Wij zijn helden,*
> *dappere mannen, [gereed] voor de strijd?*
> *15 Moab is verwoest en [uit] zijn steden opgetrokken,*
> *en de keur van hun jongemannen is afgevoerd ter slachting,*

spreekt de Koning
– HEERE van de legermachten is Zijn Naam.
16 *De ondergang van Moab is nabij, [die] is in aantocht,*
zijn onheil haast zich zeer.
17 *Beklaag hem, allen rondom hem,*
allen die zijn naam kennen.
Zeg: Hoe is de machtige scepter gebroken,
die sierlijke staf!
18 *Daal af uit [uw] luister, verblijf in dorst,*
u [die hier] woont, dochter van Dibon,
want de verdelger van Moab is tegen u opgetrokken,
hij heeft uw vestingen verwoest.
19 *Ga aan de weg staan, en zie uit,*
inwoonster van Aroër.
Vraag hem die vlucht en haar die ontkomt,
zeg: Wat is er gebeurd?

Israël is steeds in strijd verwikkeld geweest, op een kleine tijd onder de regering van Salomo na. Moab heeft nooit iets van zorgen of strijd gekend *(vers 11)*. Iemand die zorgeloos en in welvaart is opgegroeid, is als een verwend kind niet gewend aan tegenslagen. Zo'n persoon is ongenietbaar als hij niet op zijn wenken wordt bediend.

Moab is als wijn die niet is overgegoten van het ene in het andere vat. Door het overgieten wordt de wijn steeds zuiverder, want na het overgieten blijft de gezakte drab in het oude vat achter. Hoe vaker dit proces herhaald wordt, des te zuiverder wordt de wijn. Dat is met Moab niet gebeurd. Hij heeft zijn verdorven smaak behouden en zijn geur is als vanouds. Er is niets fris aan.

Dit is het kenmerk van mensen die alles hebben wat hun hart begeert en geen zorgen hebben gekend. De christen die geen beproevingen of worstelingen kent, zal geen toegewijd leven leiden, maar alleen met zijn aangename leven op aarde bezig zijn en daarvoor leven. Wie tot geloof in de Heer Jezus komt, moet *"door vele verdrukkingen het koninkrijk van God ... binnengaan" (Hd 14:22)*. Hij moet ook zichzelf leren kennen in de worsteling die in *Romeinen 7* wordt beschreven. Dat zal tot een leven van volle overgave aan de Heer Jezus brengen.

De HEERE zegt tegen Moab dat het spoedig voorbij zal zijn met zijn leven in gemakzucht *(vers 12)*. Er zullen aftappers komen die hem al zijn welvaart en al zijn gemakken zullen ontnemen. Ze zullen worden leeggezogen. Daarna zullen ze zelf als kruiken waarin de wijn heeft gezeten, worden stukgeslagen. Ze hebben hun voorspoed aan hun god Kamos toegeschreven en zullen ervaren dat het alleen beschaming tot gevolg heeft. Laat ze maar kijken naar Israël dat ook op de afgod, het gouden kalf in Bethel, heeft vertrouwd *(vers 13; vgl. Am 3:14a)*. Israël is weggevoerd in de verstrooiing.

Voorzeker, op de dag dat Ik
Israël zijn overtredingen zal vergelden,
zal Ik ook de altaren van Bethel vergelden.
(Am 3:14a)

Als ze dat zien, hoe durven ze dan zo overmoedig te zeggen dat ze helden zijn, dappere mannen, die de strijd wel eens even zullen aangaan *(vers 14)*? Het antwoord klinkt direct en is niet mis te verstaan *(vers 15)*. Er komt van al hun bravoure niets terecht. Hun wordt voorgesteld dat Moab is verwoest. Ironisch klinkt het dat 'de helden' wel uit hun steden zijn opgetrokken, maar dat 'die keur van hun jongemannen' wordt afgevoerd ter slachting. Van enige strijd is geen sprake. De loop van de strijd wordt niet bepaald door grootsprekende snoevers die pochen op hun kracht, maar door *"de Koning"* Wiens Naam HEERE van de legermachten is. Als Hij spreekt, wat heeft de nietige mens dan nog te melden? Wat Hij zegt, gebeurt, en dat alleen.

Daarom is de ondergang van Moab nabij; hij komt eraan en snel ook *(vers 16)*. De vijanden zijn de stammen uit het oosten *(Ez 25:9-10)*. Het onheil dat over Moab komt, zal aanleiding zijn voor de omringende volken, allen die er bewondering voor hebben gehad, om een weeklacht aan te heffen *(vers 17)*. Zijn kracht en luister zijn verbroken. Geknakt ligt hij terneer. Het gebroken symbool van regering en gezag toont aan dat hun kracht en nationale glorie voorbij zijn.

Dibon en Aroër hebben ook tot de stam Ruben behoord *(Jz 13:15-17)* en zijn door Moab ingenomen. Dibon is een welvarende stad, maar de vijand komt eraan, de verdelger van Moab *(vers 18)*. Hij zal *"de dochter van Dibon"* dwingen uit die luister af te dalen. Ze zal zozeer vernederd worden, dat ze zelfs aan water gebrek zal hebben. De vesting, de sterkte waar ze zich veilige waant, wordt verwoest.

Aroër wordt opgeroepen aan de weg te gaan staan en uit te zien naar de vluchtelingen uit Dibon *(vers 19)*. Als *"de inwoonster van Aroër"* dan de lange stoet vluchtelingen ziet, de aftocht en vernedering van Dibon, zal dat vragen oproepen. Ze zal *"hem ... en haar"*, mannen en vrouwen die op de vlucht zijn geslagen, vragen wat er toch is gebeurd. Als ze verstandig is, zal ze zich door wat ze te horen krijgt, laten waarschuwen en ook vluchten. De rampen die anderen overkomen, zijn een roepstem van God voor hen die het zien om zich tot Hem te keren.

De val van Moab | *verzen 20-28*

> *20 Moab staat beschaamd, want het is ontsteld.*
> *Weeklaag, schreeuw het uit,*
> *maak in Arnon bekend*
> *dat Moab verwoest is.*
>
> *21 Ja, het oordeel is gekomen over het land van de vlakte, over Holon, over Jahza en over Mefaäth, 22 over Dibon, over Nebo en over Beth-Diblathaïm, 23 over Kirjathaïm, over Beth-Gamul en over Beth-Meon, 24 over Kerioth en over Bozra, ja, over alle steden van het land Moab, die ver en dichtbij zijn.*
>
> *25 De hoorn van Moab is afgehakt*
> *en zijn arm is gebroken,*
> *spreekt de HEERE.*
>
> *26 Maak hem dronken, want hij heeft zich groot gemaakt tegen de HEERE. Moab zal [met de handen] klappen in zijn braaksel, zodat het zelf ook belachelijk wordt. 27 Of is Israël voor u niet geweest [om] te belachen? Is hij aangetroffen onder dieven, dat u zo dikwijls als u over hem sprak, schudde [van het lachen]?*

> *28 Verlaat de steden, woon in rotsen,*
> *inwoners van Moab.*
> *Word als een duif die nestelt*
> *in de openingen van een rotsspleet.*

De vijand is gekomen en heeft Moab verwoest *(vers 20)*. Al hun snoeverij is verdwenen. Daar staan ze, beschaamd en ontsteld. Er blijft niets anders over dan weeklagen en het uit te schreeuwen. Ja, het oordeel is gekomen, geen stad is gespaard gebleven *(verzen 21-24)*. Overal waar ze kijken, zo ver

als ze kunnen zien en ook dichtbij, heeft het oordeel alle steden van Moab getroffen. Hun kracht, waarvan de hoorn en de arm een beeld zijn, is verdwenen *(vers 25)*. De hoorn is afgehakt en de arm gebroken.

Moab is er ellendig aan toe. Niet alleen de kracht is weg, ook het aanzien is verdwenen *(vers 26)*. Dat komt ervan als iemand zich groot maakt tegen de HEERE. Zo iemand is de weg kwijt. Hij weet niet meer waar hij heen gaat en weet ook niet meer wat hij doet. Moab zwalkt als een dronkenman over de weg en valt neer en kotst. Hij heeft zijn welvaart uitgekotst en speelt nu met zijn braaksel. Hij maakt zichzelf belachelijk.

Moab wordt eraan herinnerd dat hij Israël ook heeft uitgelachen *(vers 27)*. Nu wordt hij gemeten met de maat waarmee hij heeft gemeten. Israël is toch niet aangetroffen onder dieven die hun land hebben genomen? De HEERE heeft Zijn volk vroeger verboden het land van Moab, dat veroverd is door de Amorieten, in bezit te nemen. Maar omdat de Amorieten de Israelieten de vrije doortocht hebben geweigerd, hebben ze het Overjordaanse in bezit genomen *(Nm 21:21-35)*. Hun gelach is volkomen ongegrond.

De Moabieten krijgen het advies om de steden te verlaten en zich in de rotsen te gaan verschuilen *(vers 28)*. Als ze zich als een duif in de opening van een rotsspleet nestelen, zullen ze misschien aan het zwaard van de vijand ontkomen.

De trots van Moab | *verzen 29-39*

29 *Wij hebben gehoord van de trots van Moab,*
[dat] zeer hoogmoedig is,
van zijn hoogheid, zijn trots, zijn hoogmoed,
en zijn hooghartigheid.
30 *Ík ken zijn overmoed, spreekt de HEERE,*
zijn holle praat is niet gepast,
zij doen wat niet gepast is!
31 *Daarom zal ik over Moab weeklagen,*
ja, het over heel Moab uitschreeuwen,
om de mannen van Kir-Heres zal men zuchten.
32 *Meer dan het bewenen van Jaëzer zal ik om u wenen,*
wijnstok van Sibma.

Uw ranken zijn de zee overgestoken,
zij hebben tot aan de zee van Jaëzer gereikt.
Op uw zomervruchten en op uw wijnoogst
heeft een verwoester zich geworpen.
33 Zo zijn de blijdschap en de vreugde weggenomen
van het vruchtbare veld, namelijk het land Moab.
De wijn uit de perskuipen heb Ik doen ophouden,
men zal geen [druiven] treden onder vreugderoep,
de vreugderoep zal geen vreugderoep zijn.

34 Vanwege het geschreeuw van Hesbon, [te horen] tot aan Eleale, tot aan Jahaz, laten zij hun stem klinken, van Zoar tot aan Horonaïm, Eglath Selisia. Want zelfs de wateren van Nimrim worden tot woestenijen.

35 Ik zal in Moab doen ophouden, spreekt de HEERE,
wie offert [op] de hoogte
en wie reukoffers brengt aan zijn goden.
36 Daarom klaagt mijn hart om Moab als de fluiten,
ja, klaagt mijn hart om de mannen van Kir-Heres als de fluiten,
omdat de overvloed [die] het verwierf, verloren is.
37 Want elk hoofd is kaal[geschoren],
elke baard is afgesneden,
op alle handen zijn insnijdingen,
om de heupen is een rouwgewaad.
38 Op alle daken van Moab, op alle pleinen,
overal is rouwklacht,
want Ik heb Moab stukgebroken
als een pot waaraan niemand waarde hecht,
spreekt de HEERE.
39 Hoe is het ontsteld! Zij weeklagen:
Hoe heeft Moab zich [met] schaamte afgewend!
Moab is belachelijk geworden en tot een verschrikking
voor allen die er omheen [wonen].

De grote zonde van Moab is zijn hoogmoed *(vers 29)*, samen met zijn zorgeloosheid *(vers 11)*. *"Wij"*, dat zijn Jeremia en zijn metgezellen, *"hebben gehoord van de trots van Moab."* Jeremia heeft het al eerder genoemd *(verzen 7,11)*, maar nog niet in de sterke termen van dit vers. Zes keer wordt er

in dit ene vers op verschillende manieren over gesproken. Hoogmoed is de oerzonde. Hij is in het hart van Moab en in het hart van ieder mens. Hoogmoed zit in het hart, maar de HEERE kent het hart van Moab en de hoogmoed waarvan het vervuld is *(vers 30)*. Voor de mensen uit deze hoogmoed zich in *"holle praat"* en *"doen wat niet gepast is"*. Hoogmoed voert tot alle andere zonden.

Vanwege al die zonden komt het oordeel over Moab. Maar Jeremia verheugt zich daar niet over *(vers 31)*. Daarmee laat hij ook zien dat de HEERE Zich niet verheugt over oordeel dat Hij moet uitvoeren. Hij vertolkt de gevoelens van de HEERE. Hij zal over hen wenen en noemt daarbij Sibma *(vers 32)*. Sibma staat in de wijde omtrek, tot aan de zee van Jaëzer, bekend om zijn wijngaarden. De hele oogst is door de vijanden verwoest. Wijn is een beeld van de vreugde. Het wegnemen van de wijn betekent het wegnemen van de vreugde *(vers 33)*. Er is geen wijnoogst. Alle vreugde-uitingen, die bij het treden van de druiven worden gehoord, zijn verdwenen. De HEERE heeft die doen ophouden.

In plaats van vreugde-uitingen wordt er nu geschreeuw gehoord als een uiting van diepe smart *(vers 34)*. Dit geschreeuw, dat vanuit Hesbon, dat vlak bij Sibma ligt, klinkt, wordt overal gehoord. Het bedekt als het ware het hele land, het hele land is er vol van. Er is niet alleen geen wijn meer, er is ook geen verkwikking door water meer, want de wateren van Nimrim worden tot woestenijen.

De HEERE zal niet alleen de vreugde en de verkwikking doen ophouden, Hij zal ook de afgoderij een halt toeroepen *(vers 35)*. Hij zal dat doen door allen te doden die de afgoden offers brengen. Daar zullen vooral de priesters mee bedoeld zijn, maar ook het hele volk dat zich aan de afgoden heeft toegewijd, met Kamos als hoofdgod. Aan hem hebben ze kinderen geofferd *(2Kn 3:27)*, een praktijk die de Israëlieten hebben nagedaan *(Jr 7:31; 32:35)*.

Vanwege de grote en vele zonden klaagt het hart van Jeremia om Moab en de mannen van Kir-Heres *(vers 36)*. *"Als de fluiten"* ziet op het gebruik van de fluit als instrument om uiting te geven aan de gevoelens, zowel bij vreugde als bij verdriet. Jeremia ziet alles wat Moab door zijn zonden verloren heeft. Hij denkt daarbij niet aan de onrechtvaardige manier waarop

Moab zijn overvloed verkregen heeft. Hij ziet dat het volk krijgt wat het verdient, maar dat bewerkt bij hem leed en geen leedvermaak.

De Moabieten geven ook uiting aan hun smart vanwege hun verliezen *(vers 37)*. Ze scheren hun hoofd kaal, snijden hun baard af, maken insnijdingen in hun handen en dragen een rouwgewaad om de heupen. Op allerlei manieren tonen ze hun verslagenheid. Ook laten ze overal hun rouwklacht luid horen *(vers 38)*. Ze laten die horen op alle daken, waar ze offeren aan hun afgoden, en op alle pleinen, waar ze elkaar ontmoeten.

Maar van een omkeer naar de HEERE is geen sprake. Hij heeft het gedaan. Hij heeft met Moab gehandeld als met een waardeloze pot, waarin niemand geïnteresseerd is. Zo'n pot neemt alleen maar ruimte in beslag en wordt daarom stukgegooid.

Allen die ervan horen en het zien, merken op hoezeer Moab ontsteld is *(vers 39)*. Vanwege het verlies aan winst die ligt in de handel met Moab, zullen ze erover weeklagen. Tegelijk kunnen ze hun lachen uit leedvermaak niet bedwingen als ze zien dat het hoogmoedige Moab tot een verschrikking is geworden. Zo kunnen tegengestelde gevoelens samengaan bij een mens: hij treurt over zijn eigen verlies en is blij over het verlies van een ander.

De angst voor de indringer | *verzen 40-47*

> 40 *Want zo zegt de HEERE:*
> *Zie, hij zal als een arend aan komen zweven*
> *en zijn vleugels over Moab uitspreiden.*
> 41 *Kerioth wordt ingenomen,*
> *de bergvestingen veroverd,*
> *het hart van Moabs helden zal op die dag zijn*
> *als het hart van een vrouw in [barens]nood.*
> 42 *Zo zal Moab weggevaagd worden, zodat het geen volk [meer] is,*
> *omdat het zich groot gemaakt heeft tegen de HEERE.*
> 43 *Angst, valkuil en strik*
> *over u, inwoner van Moab, spreekt de HEERE.*
> 44 *Wie uit angst vlucht,*
> *zal in de kuil vallen,*
> *wie uit de kuil opklautert,*
> *wordt in de strik gevangen.*

Ja, Ik zal daarover, over Moab, brengen
het jaar van hun vergelding,
spreekt de HEERE.
45 *Zij gingen in de schaduw van Hesbon staan,*
zij die vluchtten voor de macht [van de vijand].
Want vuur is uitgegaan van Hesbon,
een vlam van binnen Sihon.
Het heeft de slapen verteerd van Moab,
en de schedel van die druktemakers.
46 *Wee u, Moab,*
het volk van Kamos is ten onder gegaan,
want uw zonen zijn meegenomen in gevangenschap,
evenals uw dochters in gevangenschap.
47 *In later tijd echter, spreekt de HEERE,*
zal ik een omkeer brengen in de gevangenschap van Moab.

Tot zover het oordeel over Moab.

De vijand zal komen met de snelheid van een arend *(vers 40; Jr 49:22; vgl. Ez 17:3)*. Die arend zal met zijn vleugels heel Moab bedekken. Moab zal plotseling en geheel door de vijand worden veroverd. Een sterke stad als Kerioth wordt ingenomen en zo zal het gaan met alle steden en ook de bergvestingen die zij onneembaar hebben geacht *(vers 41)*. Het hart van de helden van Moab, de helden die hen wel zouden beschermen, wordt als dat van een vrouw in barensnood. Ze zijn weerloos en doodsbang. Moab zal zo radicaal worden weggevaagd, dat het geen volk meer zal zijn *(vers 42)*. De reden daarvan is dat ze zich in hun hoogmoed tegen de HEERE hebben verheven. Het is de zonde van de satan die ook aan God gelijk heeft willen zijn *(Js 14:13-14)*.

Voor de inwoners van Moab is overal verschrikking, nergens is een plek van veiligheid *(verzen 43-44)*. Ze zullen uit angst vluchten voor de vijand, maar dan in een kuil vallen. Als het hun lukt daaruit op te klauteren en verder te vluchten, zullen ze in een strik gevangen worden *(vgl. Js 24:17-18a)*. Hun situatie is hopeloos, er is niet

Angst, valkuil en strik
over u, bewoners van de aarde!
En het zal gebeuren dat wie vlucht voor het beangstigende geluid,
neervallen zal in de valkuil;
en wie opklimt uit het midden van de valkuil,
gevangen zal worden in de strik. (Js 24:17-18a)

aan het oordeel te ontkomen, want de HEERE brengt over Moab het jaar van Zijn vergelding. De HEERE spreekt het en dus gebeurt het.

Sommigen menen in Hesbon veilig te zijn en bescherming (schaduw) te vinden *(vers 45)*. Maar de vijand zal daar zijn en hen verteren. De vijand heerst in heel Moab. Ze kunnen niets anders doen dan weeklagen *(vers 46)*. Moab, het volk van de god Kamos, is ten ondergegaan als een zinkend schip dat in de golven verdwijnt, opgeslokt door de oceaan. Kamos, de afgod, is als leugenaar tentoongesteld. Hij heeft niet kunnen voorkomen dat de zonen en dochters van 'zijn' volk zijn meegenomen in gevangenschap.

Het hoofdstuk laat de gerechtigheid van God zien in Zijn oordeel over de zonde. Hij zal Moab straffen voor zijn zonden van hoogmoed en afgoderij. Het laatste vers laat echter zien dat God ook een God van genade is *(vers 47)*. God belooft hier dat Moab in later tijd, dat is in het laatst van de dagen, de eindtijd, weer als volk hersteld zal worden. Als Christus voor de tweede keer op aarde verschijnt om dan als Messias te gaan regeren, zal dat gebeuren.

Jeremia 49

Profetie over Ammon | *verzen 1-6*

1 *Over de Ammonieten.*

Zo zegt de HEERE:
Heeft Israël geen kinderen
of heeft het geen erfgenaam?
Waarom is Malcam [dan] erfgenaam van Gad
en woont zijn volk in diens steden?
2 *Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE,*
dat Ik tegen Rabba van de Ammonieten
krijgsgeschreeuw zal doen horen.
Het zal tot een woeste ruïne worden,
de bijbehorende [plaatsen] zullen met vuur aangestoken worden.
Dan zal Israël in bezit nemen hen die het in bezit genomen hadden,
zegt de HEERE.
3 *Weeklaag, Hesbon, want Ai is verwoest,*
schreeuw het uit, dochters van Rabba!
Omgord u met rouwgewaden, bedrijf rouw,
loop rond bij de omheiningen,
want Malcam zal in ballingschap gaan,
zijn priesters en zijn vorsten samen.
4 *Wat beroemt u zich op de dalen? Weggevloeid is uw dal,*
afvallige dochter,
die vertrouwt op haar schatten
[en zegt:] Wie zou er tegen mij opkomen?
5 *Zie, Ik ga angst over u laten komen,*
spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten,
overal om u heen.
U zult verdreven worden, ieder voor zich,
en niemand is er die bijeenbrengt wie weggevlucht zijn.
6 *Maar daarna zal Ik een omkeer brengen in de gevangenschap van de*
Ammonieten, spreekt de HEERE.

De Ammonieten zijn, na hun broedervolk de Moabieten in het vorige hoofdstuk, nu het onderwerp van een profetie *(vers 1)*. Ook zij zijn via Lot verwant aan Israël *(Gn 19:38)*. In Ammon zien we de geest van hebzucht. Malcam, de god van de Ammonieten, wordt de eer gegeven dat de Ammonieten de steden van Gad, een stam met een erfdeel in het Overjordaanse, nu bezitten. Er is geen respect voor wat God iemand, in dit geval Zijn volk, als bezit heeft gegeven. In naam van Malcam matigen ze zich aan erfgenaam van Gad te zijn. Daarmee negeren ze dat Israël zelf kinderen heeft die erfgenaam zijn.

Ammon toont geen respect voor een familie-erfstuk. Assyrië heeft Gad weggevoerd *(1Kr 5:26)* en de Ammonieten zijn er gaan wonen. Dat brengt Gods oordeel over Rabba, de hoofdstad van Ammon *(vers 2)*. Vijanden zullen onder krijgsgeschreeuw de stad verwoesten en de dorpen met vuur verbranden *(vgl. Am 1:13-15; Ez 25:3-5,10)*. Zij die erin wonen, zullen buit worden voor de Israëlieten die terugkeren, die daarmee vergoeding krijgen voor alles wat Ammon van hen heeft genomen. Dit zal in de toekomst gebeuren.

Ook Ai wordt verwoest *(vers 3)*. Dat zal Hesbon en de dochters van Rabba pijn doen. Zij worden opgeroepen te weeklagen en het uit te schreeuwen. Nog een reden om rouw te bedrijven en verdwaasd rond te lopen is het in ballingschap gaan van hun god Malcam, samen met zijn priesters en vorsten. Zo zal de hele afgodendienst geoordeeld en de waardeloosheid ervan aangetoond worden. Malcam, die zij eerst hebben geëerd als erfgenaam van Gad *(vers 1)*, blijkt niet meer dan een stuk hout te zijn dat kan worden meegenomen.

Evenals Moab is ook Ammon niet vrij van hoogmoed *(vers 4; Jr 48:29)*. Hun dalen geven rijke oogsten, maar daar is niets van over. Ammon vertrouwt op schatten en snoeft dat zij voor geen vijand bang zijn. ‘Wel’, zegt *“de Heere, de HEERE van de legermachten”*, ‘Ik zal jullie bang maken *(vers 5)*. Er komt een vijand die jullie zal omsingelen. Waar jullie ook kijken, zal angst jullie overvallen. Jullie zullen op de vlucht slaan en uit elkaar geslagen worden.’ Het is ieder voor zich, zonder kans op hereniging.

Toch is er ook voor Ammon herstel *(vers 6)*. Als de tucht van de HEERE zijn werk heeft gedaan, zal Hij een omkeer brengen in de gevangenschap van de Ammonieten. Dan zal Hij hen terugbrengen in hun land.

Profetie over Edom | *verzen 7-22*

7 Over Edom.

Zo zegt de HEERE van de legermachten:
Is er geen wijsheid meer in Teman?
Is de raad van verstandige [mensen] vergaan?
Is hun wijsheid overbodig geworden?
8 Vlucht, keer u om, verblijf in diepgelegen [plaatsen],
inwoners van Dedan!
Want Ik heb de ondergang van Ezau over hem gebracht,
de tijd [dat] Ik hem straf.
9 Als er druivenplukkers bij u komen,
laten zij [dan] geen nalezing over?
Als er dieven in de nacht [komen],
zouden zij [dan geen] verderf aanrichten tot zij genoeg hebben?
10 Ik echter, Ik zal Ezau ontbloten,
Ik zal zijn verborgen plaatsen blootleggen,
zodat hij zich niet kan verstoppen.
Zijn nageslacht wordt verdelgd, [evenals] zijn broers
en zijn buren – en hij is er niet [meer].
11 Laat uw wezen achter, Ík zal hen in het leven behouden,
en laten uw weduwen op Mij vertrouwen.

12 Want zo zegt de HEERE: Zie, zij die niet verdienden om de beker te moe-
ten drinken, moeten [hem] beslist drinken. Zou u [dan] in enig opzicht voor
onschuldig gehouden worden? U zult niet voor onschuldig gehouden wor-
den, maar u moet [hem] beslist drinken! 13 Want Ik heb bij Mijzelf gezworen,
spreekt de HEERE, dat Bozra zal worden tot een verschrikking, tot smaad,
tot een verwoeste [plaats] en tot een vloek. Al zijn steden zullen tot eeuwige
puinhopen worden.

14 Ik heb een bericht gehoord van de HEERE,
een gezant is uitgezonden onder de heidenvolken:
Verzamel u, kom ertegen [op],
sta op voor de strijd!
15 Want zie, Ik heb u klein gemaakt onder de heidenvolken,
veracht onder de mensen.

16 De schrik voor u heeft u bedrogen,
de overmoed van uw hart,
u die woont in rotskloven,
u die zich vastklemt aan hoge heuvels.
Al zou u uw nest [zo] hoog maken als de arend,
vandaar zal Ik u neerhalen,
spreekt de HEERE.

17 Edom zal worden tot een verschrikking. Ieder die er voorbij trekt, zal zich
ontzetten en sissen [van afschuw] over al zijn wonden. 18 Zoals Sodom, Go-
morra en hun naburige [plaatsen] ondersteboven zijn gekeerd, zegt de HEE-
RE, zal daar niemand wonen en zal geen mensenkind erin verblijven.

19 Zie, zoals een leeuw zal hij opkomen
uit de glorie van de Jordaan, tegen de sterke woonplaats;
want in een ogenblik zal Ik hem eruit doen wegsnellen.
En wie [daarvoor] uitgekozen is, zal Ik erover aanstellen.
Want wie is Mij gelijk en wie zou Mij dagvaarden?
En wie is die herder dat hij voor Mijn aangezicht standhouden zou?
20 Daarom, hoor het raadsbesluit van de HEERE
dat Hij over Edom genomen heeft,
en Zijn plannen die Hij bedacht heeft
tegen de inwoners van Teman:
Voorwaar, de geringsten van de kudde zullen hen wegslepen!
Voorwaar, men zal hun woonplaats boven hen verwoesten!
21 Van het geluid van hun val beeft de aarde,
het geschreeuw – bij de Schelfzee wordt het geluid daarvan gehoord.

22 Zie, als een arend stijgt hij op, komt hij aanzweven, spreidt hij zijn vleugels uit over Bozra. Het hart van de helden van Edom zal op die dag zijn als het hart van een vrouw in [barens]nood.

Edom – dat is Ezau *(Gn 36:8)* – is aan de beurt om te horen wat de HEERE over hem te zeggen heeft *(vers 7)*. Zijn land ligt – vanuit Israël bezien – aan de andere kant van de Dode Zee, ten zuiden van Moab. Edom staat bekend om zijn grenzeloze haat tegen Gods volk die voortkomt uit jaloersheid. Edom is ook bekend om zijn wijsheid *(Ez 25:13)*, met Teman als het centrum ervan.

Maar hun wijsheid baat niet als God gaat oordelen. Dan vraagt Hij spottend of er geen wijsheid meer is en of de raad van de verstandige is ver-

gaan of dat de wijsheid gewoon overbodig is. Het oordeel dat over Edom worden aangekondigd, staat ook in *Obadja (Ob 1:1-19)*. Deze tweevoudige beschrijving van het oordeel over Edom toont wel aan hoezeer Gods toorn op dit volk rust en hoezeer Edom dit verdient.

Dan klinkt ineens de oproep tot Dedan om te vluchten *(vers 8)*. Dedan is een stam die in het zuiden van Edom woont en bekendstaat om zijn handel *(Jr 25:23)*. Ze moeten hun gebruikelijke contacten met Edom opgeven, opdat ze niet in het verderf dat over hem komt, zullen worden meegesleept. Als ze dat doen, zal dat van wijsheid getuigen. Want de HEERE brengt *"de ondergang van Ezau over hem"*, Zijn rechtvaardige straf.

Een druivenplukker laat altijd nog wat druiven hangen voor een nalezing *(vers 9; Lv 19:10)*. Dieven stelen alleen wat van waarde is en laten de rest liggen. Zo zal het echter niet zijn als de HEERE Ezau oordeelt *(vers 10)*. Hij zal hem volledig verdelgen, er zal geen plek zijn waar hij veilig is voor Zijn oordeel. Niemand zal ontkomen, op enkele wezen en weduwen na. Hen zal de HEERE in het leven behouden als zij op Hem vertrouwen *(vers 11)*.

Edom heeft zich veel schuldiger gemaakt dan andere volken en zal daarom zeker niet voor onschuldig gehouden worden *(vers 12)*. Hij zal de beker van Gods toorn moeten drinken. Edom heeft het ernaar gemaakt dat de HEERE bij Zichzelf heeft gezworen dat Hij Bozra en al zijn steden zal verwoesten en tot eeuwige puinhopen zal maken *(vers 13)*. Dat betekent dat er voor Ezau geen herstel zal zijn.

Jeremia spreekt vervolgens over een bericht dat hij van de HEERE heeft gehoord *(vers 14)*. Dit bericht luidt dat er een oproep is gedaan onder de heidenvolken om zich te verzamelen en zich klaar te maken voor de strijd. De heidenvolken zien Edom als een klein volk en verachten hem *(vers 15)*. Dit is door de HEERE bewerkt. Edom zelf denkt dat het andersom is en dat de heidenvolken bang voor hem zijn *(vers 16)*. Dit zelfbedrog komt door de overmoed van zijn hart. Hij meent dat hij in een onneembare vesting woont. Maar de HEERE zal hem van zijn hoogte neerhalen.

Hij zal Edom tot een verschrikking maken *(vers 17)*. Wie hem zien, zullen geluiden van afschuw laten horen. Het zal Edom vergaan zoals het ongeveer twaalfhonderd jaar eerder Sodom en Gomorra is vergaan *(vers 18)*. Net zoals daar niemand meer woont, zo zal er in Edom niemand meer wonen, geen mensenkind.

Dan vertelt de profeet over de vijand die er aankomt om Edom te verwoesten *(vers 19)*. Die vijand komt als een leeuw. De HEERE zal hem snel sturen. Hij heeft dit instrument uitgekozen. Wie zal daar iets tegen kunnen inbrengen of Hem daarover ter verantwoording kunnen roepen? Wie zal zich kunnen opwerpen als beschermer van Ezau dat hij voor Zijn aangezicht zou kunnen standhouden? Op indrukwekkende wijze maakt de HEERE hier bekend dat het oordeel dat Hij Zich over Edom heeft voorgenomen, volmaakt rechtvaardig en niet te keren is.

Dan maakt Hij Zijn raadsbesluit bekend dat Hij over Edom genomen heeft en de plannen die Hij bedacht heeft tegen de inwoners van Teman *(vers 20)*. Er zal niet veel kracht nodig zijn om hen weg te slepen. Hun woonplaats in het hoge gebergte zal worden verwoest. Hun val zal groot zijn, de aarde zal ervan beven *(vers 21)*. Hun geschreeuw zal op grote afstand te horen zijn.

Het beeld van de leeuw *(vers 19)* verandert nu in dat van een arend. Zij hebben zichzelf met een arend vergeleken die zijn nest hoog op de rotsen bouwt *(vers 16)*. Maar als de vijand als een arend komt aanzweven en zijn vleugels over Bozra uitspreidt, zal het hart van de helden van Edom worden als het hart van een vrouw in barensnood *(vers 22)*. De vijand zal hen totaal overvallen en alles in bezit nemen, terwijl zij van angst verlamd zullen staan.

Profetie over Damascus | *verzen 23-27*

> *23 Over Damascus.*
>
> *Hamath en Arpad staan beschaamd.*
> *Omdat zij een slecht bericht hebben gehoord,*
> *smelten zij weg. Bij de zee is bezorgdheid,*
> *men kan niet tot rust komen.*
> *24 Damascus heeft de moed verloren, het keert zich om om te vluchten,*
> *siddering heeft het aangegrepen,*
> *benauwdheid en weeën hebben het aangegrepen als een barende [vrouw].*
> *25 Hoe is de stad van de roem verlaten,*
> *de stad van mijn vreugde!*
>
> *26 Daarom zullen haar jongemannen vallen op haar pleinen en alle strijdbare mannen zullen op die dag verdelgd worden, spreekt de HEERE van de legermachten.*

> 27 *Ik zal een vuur aansteken binnen de muren van Damascus;*
> *dat zal de paleizen van Benhadad verteren.*

Ook over Damascus wordt het oordeel uitgesproken *(vers 23)*. Damascus is de hoofdstad van Syrië, het land waarvan Israël – en Juda in het bijzonder – veel geleden heeft. Het is ook de stad waaraan de genade van God verbonden is door de bekering van Saulus als hij daarheen op weg is en waar hij ook enige tijd als bekeerde Jood verblijft *(Hd 9:1-25)*.

Hamath en Arpad zijn steden in het noorden van Syrië, die eerst door Assyrië en later door Nebukadnezar zijn ingenomen *(Js 36:19)*. Als deze steden het nieuws over een op handen zijnde oorlog horen, smelten ze weg van angst. De bewoners aan de zee, waaraan zij hun welvaart te danken hebben, raken vol bezorgdheid en onrust die ze niet kwijtraken. Rusteloosheid is een ramp in het leven van een volk en van een enkeling en een oorzaak van veel ellende.

Er is geen moed om zich te verzetten tegen de vijand die er aankomt *(vers 24)*. Het enige wat men kan doen, is omkeren en vluchten. De angst zit er diep in, de benauwdheid is groot en wordt vergeleken met de weeën van een barende vrouw. De stad waarop ze zich hebben beroemd en waar ze plezier hebben gehad, ligt er door hun vlucht verlaten bij *(vers 25)*. De roem en het plezier waaraan ze met weemoed terugdenken, is roem en plezier zonder enige gedachte aan God. Daarom kan dat geen standhouden.

De Babyloniërs zullen komen en de kracht van de stad, de jongemannen en strijdbare mannen, doden *(vers 26)*. Dit zegt de HEERE van de legermachten, Die dit alles bestuurt. Hij zal het oordeel voltrekken over de stad van hun roem en de paleizen van Benhadad, hun koning *(vers 27; Am 1:4)*. Meerdere koningen van Syrië dragen de naam Benhadad. Het is een titel, zoals de koningen van Egypte farao worden genoemd. Hadad is een van de goden van Syrië en Ben betekent zoon. Ze heten dus 'zoon van Hadad'.

Profetie over Kedar en Hazor | *verzen 28-33*

> *28 Over Kedar en over de koninkrijken van Hazor, die Nebukadrezar, de koning van Babel, heeft verslagen. Zo zegt de HEERE:*
>
> *Sta op, ruk op naar Kedar,*
> *en verdelg de mensen van het oosten.*

29 *Zij zullen hun tenten en hun kudden wegnemen,*
hun tentkleden en heel hun uitrusting.
Zij zullen hun kamelen voor zichzelf wegnemen,
en zij zullen tegen hen roepen: Angst van rondom!
30 *Vlucht, vlucht zo snel mogelijk weg, verblijf in diepgelegen [plaatsen],*
inwoners van Hazor, spreekt de HEERE.
Want Nebukadrezar, de koning van Babel, heeft een raadsbesluit over u genomen
en plannen tegen hen bedacht.
31 *Sta op, ruk op naar het geruste volk,*
[dat] onbezorgd woont, spreekt de HEERE,
[dat] geen poorten en geen grendel heeft
– zij wonen alleen.
32 *Hun kamelen zullen tot buit worden*
en hun menigte van vee tot prooi.
Ik zal hen naar alle wind[streken] verstrooien,
hen die kaalgeschoren zijn aan [hun] slapen,
en Ik zal van alle kanten
hun ondergang doen komen,
spreekt de HEERE.
33 *Hazor zal tot een verblijf[plaats] van jakhalzen worden,*
een woestenij tot in eeuwigheid.
Daar zal niemand wonen,
en geen mensenkind erin verblijven.

Vervolgens komt het woord van de HEERE over Kedar en de koninkrijken van Hazor *(vers 28)*. Kedar is een zoon van Ismaël *(Gn 25:13)*. Zijn nakomelingen leven in de woestijn van Arabië, waar ze handel drijven *(Ez 27:21)*. De HEERE geeft Nebukadnezar bevel op te rukken naar Kedar en het te verdelgen. Hun tenten, hun handelswaar (kudden) en hun bezit worden hun afgenomen *(vers 29)*. Ook hun kamelen zullen ze nemen. Ze zullen omringd worden door het krijgsgeschreeuw van hun vijanden waardoor doodsangst zich van hen meester zal maken.

Arabië en alle vorsten van Kedar, die deden zaken met u in lammeren, rammen en bokken. Daarin deden zij zaken met u. (Ez 27:21)

De inwoners van Hazor krijgen van de HEERE het dringende advies zo snel mogelijk te vluchten en zich zo diep mogelijk te verstoppen *(vers 30)*. Hier zien we de genade van God, Die altijd een waarschuwing geeft, voordat Zijn oordeel komt. Dat is ook nu zo. Het oordeel komt, maar Hij geeft de mens gelegenheid zich nog te bekeren. Hier maakt Hij de plannen van Nebukadnezar aan hen bekend, zodat ze gewaarschuwd zijn.

Hij kent die plannen en maakt daarvan gebruik *(vers 31)*. Nebukadnezar is een instrument in Zijn hand. Hier zien we het samengaan van de plannen van de mens en de raad van God. Het volk dat onder Zijn oordeel ligt, is een zelfverzekerd volk. Ze trekken zich van niemand iets aan en gaan hun eigen gang. Zij trekken zich ook niets aan van God en rekenen op hun eigen kracht.

Maar hun leven, waarin het alleen om henzelf draait, zal op zijn kop worden gezet *(vers 32)*. Al hun bezit wordt van hen afgenomen, het wordt een prooi voor de vijand. Zelf zullen ze naar alle windrichtingen verstrooid worden. Los van de veiligheid van de groep zullen ze daar omkomen. De HEERE zegt het en dus gebeurt het.

Het ontvolkte Hazor zal worden bevolkt door jakhalzen *(vers 33)*. Het zal niet meer worden opgebouwd om weer een stad met inwoners te zijn. Nadrukkelijk wordt gezegd dat er niemand zal wonen en geen mensenkind er zal verblijven, tot in eeuwigheid. Dat is het lot van wat is opgebouwd zonder God.

Profetie over Elam | *verzen 34-39*

> *34 Hetgeen als het woord van de HEERE tot de profeet Jeremia gekomen is tegen Elam, aan het begin van het koningschap van Zedekia, koning van Juda:*
> *35 Zo zegt de HEERE van de legermachten:*
>
> *Zie, Ik ga de boog van Elam breken,*
> *de keur van hun [gevechts]kracht.*
> *36 Ik zal over Elam doen komen vier [storm]winden,*
> *van de vier einden van de hemel,*
> *en Ik zal hen verstrooien*
> *naar al deze wind[streken].*

Er zal geen volk zijn
waarheen de verdrevenen uit Elam niet zullen komen.
37 *Ik zal Elam ontsteld doen staan ten overstaan van hun vijanden,*
ten overstaan van wie hen naar het leven staan.
Ik zal onheil over hen brengen:
Mijn brandende toorn, spreekt de HEERE.
Ik zal het zwaard achter hen aan zenden,
tot Ik aan hen een einde zal hebben gemaakt.
38 *Ik zal Mijn troon opstellen in Elam*
en koning en vorsten vandaar verdelgen, spreekt de HEERE.
39 *Maar het zal in later tijd gebeuren dat Ik een omkeer zal brengen*
in de gevangenschap van Elam, spreekt de HEERE.

Het hoofdstuk besluit met een woord van profetie van de HEERE over Elam, dat is Perzië, het huidige Iran *(vers 34)*. Het komt tot Jeremia als Zedekia nog maar net koning van Juda is. Het is de tijd dat Babel bezig is zich tot een wereldmacht te ontwikkelen. Elam is een van de landen die hij zal veroveren.

De soldaten van Elam zijn bekwame boogschutters *(Js 22:6)*, maar de HEERE zal hun boog verbreken en daarmee hun gevechtskracht *(vers 35)*. Van alle kanten komt het oordeel over Elam waardoor ze naar alle kanten zullen worden verstrooid, zodat ze onder alle volken te vinden zullen zijn *(vers 36)*. Ze zullen krachteloos worden, want het onheil dat hen treft, komt van de HEERE *(vers 37)*. De HEERE zal met hen afrekenen. Hij zal laten zien dat Hij heerst door in Elam Zijn troon op te stellen en hen te oordelen *(vers 38)*.

Want Elam neemt de pijlkoker op,
de man en de paarden [staan] bij de strijdwagen,
en Kir ontbloot het schild. (Js 22:6)

Dan komt de omkeer *(vers 39)*. Elam zal worden teruggebracht naar zijn land. Mogelijk is dat als beloning voor het feit dat zij Babel hebben verslagen en Gods volk hebben laten terugkeren naar hun land.

Jeremia 50

Inleiding

Aan *"het woord ... tegen Babel" (vers 1)* worden twee lange hoofdstukken gewijd. In *Jeremia 46-49* zien we dat Babel de tuchtroede in de hand van God is om andere volken te tuchtigen. Nu komt Gods oordeel over deze roede *(vgl. Js 10:5-19)*. Dit oordeel komt daarover omdat de tuchtroede nog slechter is dan Israël zelf. God tuchtigt Zijn kinderen omdat Hij hen liefheeft. Als de roede verder gaat dan Gods bedoeling is, moet God de roede oordelen. God neemt het Babel kwalijk dat zij het oordeel over Jeruzalem hebben uitgevoerd op een wijze die Hij niet heeft voorgeschreven *(vgl. Hk 1:13)*.

We hebben ook hier de dubbele laag. Babel wordt geoordeeld door de Meden en Perzen *(Dn 5:28-30)*. De Meden en Perzen zijn de roede van God voor Babel. Babel is ook de grote Godvijandige macht in de eindtijd, daar voorgesteld in het herstelde Romeinse rijk. We weten dat omdat het oordeel over Babel wordt verbonden aan het herstel van Israël in de eindtijd, wanneer de twee en de tien stammen terug zijn in het land.

Het woord tegen Babel | *verzen 1-3*

> *1 Het woord dat de HEERE gesproken heeft tegen Babel, tegen het land van de Chaldeeën, door de dienst van de profeet Jeremia:*
>
> *2 Verkondig onder de heidenvolken, laat het horen,*
> *hef een banier omhoog, laat het horen,*
> *verberg het niet, zeg: Babel is ingenomen,*
> *Bel staat beschaamd, Merodach is verpletterd.*
> *Zijn afgoden staan beschaamd, zijn stinkgoden zijn verpletterd.*
> *3 Want een volk rukt ertegen op vanuit het noorden,*
> *[en] dat zal van zijn land een woestenij maken,*
> *zodat er geen inwoner in zal zijn.*
> *Van mens tot dier – zij zijn weggevlucht, weggegaan.*

Jeremia spreekt nu, in opdracht van de HEERE, onbevreesd het woord tegen het machtige Babel *(vers 1; Jr 25:26; 27:7)*. Dit woord beslaat twee lange hoofdstukken. Jeremia laat de aankondiging van het oordeel over Babel

horen onder de heidenvolken die ook hebben geleden onder het juk van Babel *(vers 2)*. De bevrijding van dat juk komt, ze mogen de vlag hijsen en zeggen dat Babel is ingenomen. Daarmee zijn ook zijn oppergod Bel en andere afgoden hun macht kwijt. Spottend en scherp noemt Jeremia deze goden *"stinkgoden"*. Je knijpt er de neus voor dicht.

De vijand die Babel zal verslaan, komt uit het noorden, net zoals Babel zelf een vijand voor Israël is die uit het noorden komt *(vers 3)*. De vijand voor Babel zijn de Meden en Perzen. Zij verslaan Babel en maken van het land een woestenij, waaruit alle leven wegvlucht. De eindvervulling hiervan ligt in de toekomst.

Terugkeer van Israël | *verzen 4-8*

> 4 *In die dagen en in die tijd, spreekt de HEERE,*
> *zullen de Israëlieten komen, zij en de Judeeërs tezamen*
> *– al wenend zullen zij [hun] weg gaan –*
> *en zij zullen de HEERE, hun God, zoeken.*
> 5 *Zij zullen vragen naar Sion,*
> *hun gezicht gericht op de weg daarheen.*
> *Zij zullen komen en bij de HEERE gevoegd worden*
> *[met] een eeuwig verbond, het zal niet vergeten worden.*
> 6 *Mijn volk – het waren verloren schapen.*
> *Hun herders hadden hen misleid, hen naar de bergen geleid.*
> *Zij gingen van berg naar heuvel.*
> *Zij vergaten hun rustplaats.*
> 7 *Allen die hen vonden, verslonden hen,*
> *en hun tegenstanders zeiden: Wij laden geen schuld [op ons],*
> *omdat zij gezondigd hebben tegen de HEERE,*
> *de woonplaats van de gerechtigheid, ja, de hoop van hun vaderen, de HEERE.*
> 8 *Vlucht weg uit het midden van Babel,*
> *uit het land van de Chaldeeën.*
> *Ga weg, wees als bokken*
> *voor de kudde uit!*

Na de verovering *"in die dagen en in die tijd"* zullen Israëlieten uit de twaalf stammen, *"Israëlieten ... zij en de Judeeërs tezamen"*, op weg gaan om de

HEERE, hun God te zoeken *(vers 4)*. Dat gebeurt zodra de Meden en Perzen aan de macht zijn. Dan geeft Kores in het eerste jaar van zijn regering het bevel dat ieder die terug wil naar Jeruzalem, mag gaan *(Ea 1:2-3)*.

Allen die van die gelegenheid gebruikmaken, zullen naar Sion gaan *(vers 5)*. Daar ligt hun hart, dat is hun reisdoel, daarheen richten ze hun gezicht, want daar is de tempel. Ze zullen daar komen en bij de HEERE gevoegd worden met een band die nooit weer verbroken en niet vergeten zal worden. Er zal geen nieuwe verbondsbreuk plaatsvinden omdat dit verbond alleen van de trouw van de HEERE afhangt. En Hij is de eeuwig Getrouwe.

De HEERE ziet Zijn volk als verloren schapen *(vgl. Mt 9:36)* die het slachtoffer zijn geworden van valse herders *(vers 6)*. Deze herders hebben zichzelf geweid en de schapen aan hun lot overgelaten. Ze hebben ze geen rustplaats gegeven, maar hen opgejaagd om zich aan hun zelfgemaakte geboden te houden. Deze dwalende schapen zijn een gemakkelijke prooi geworden voor hun tegenstanders *(vers 7)*.

Toen Hij nu de menigten zag, werd Hij met ontferming over hen bewogen, want zij lagen afgemat terneer als schapen die geen herder hebben. (Mt 9:36)

Die tegenstanders beroemen zich daarbij ook nog eens op het feit dat zij onschuldig zijn aan die uitbuiting omdat Gods volk gezondigd heeft en zij Gods oordeel uitvoeren. Ze weten zelfs mooie en veelzeggende namen te gebruiken voor de HEERE. Hij is *"de woonplaats van de gerechtigheid"*. Omdat de Israëlieten daartegen gezondigd hebben, verslinden zij hen. Hij is ook *"de hoop van hun vaderen"*. In die hoop zijn zij hun vaderen niet gevolgd, maar hebben gezondigd.

Aan die verslinding door tegenstanders is een einde gekomen. Gods volk wordt nu opgeroepen uit Babel weg te vluchten, terug naar Israël, naar Jeruzalem, naar de HEERE *(vers 8)*. Zij die gaan, zijn een eerste 'lichting'; de rest van *"de kudde"* zal een andere keer volgen.

Zonde van en oordeel over Babel | *verzen 9-16*

> 9 *Want zie, Ik doe opstaan en tegen Babel optrekken*
> *een menigte van grote volken*
> *uit het land in het noorden. Zij zullen zich ertegen gereedmaken.*
> *Vandaaruit zal het ingenomen worden.*

Hun pijlen zijn als van een bedreven held,
zonder uitwerking keert er geen terug.
10 *Chaldea zal tot buit worden.*
Allen die het beroven, zullen verzadigd worden, spreekt de HEERE.
11 *Omdat u zich verblijdt, omdat u opspringt van vreugde,*
plunderaars van Mijn eigendom,
omdat u dartelt als een kalf [in pas] gemaaid [gras],
en u hinnikt als machtige [paarden],
12 *staat uw moeder zeer beschaamd.*
Zij die u gebaard heeft, is rood van schaamte.
Zie, [Babel] is de minste onder de heidenvolken:
woestijn, dorheid en wildernis.
13 *Vanwege de grote toorn van de HEERE zal het niet bewoond worden,*
het zal geheel en al een woestenij worden.
Ieder die Babel voorbijtrekt, zal zich ontzetten
en sissen [van afschuw] over al zijn wonden.
14 *Maak u gereed tegen Babel, rondom,*
u allen die de boog spant.
Beschiet het, spaar geen pijl,
want het heeft tegen de HEERE gezondigd.
15 *Juich erover, rondom:*
het heeft zich overgegeven.
Zijn torens zijn gevallen,
zijn muren afgebroken,
want het is de wraak van de HEERE. Wreek u erop,
doe ermee zoals het [zelf] heeft gedaan.
16 *Roei de zaaiers uit van Babel*
en wie de sikkel hanteren in de oogsttijd.
Voor het zwaard van de onderdrukker
zullen zij omkeren, ieder naar zijn volk,
en vluchten, ieder naar zijn land.

Voor de uitvoering van het oordeel over Babel doet de HEERE een menigte van grote volken opstaan *(vers 9)*. Dat zijn de volken van de Meden en de Perzen. Zij komen vanuit het noorden naar Babel en nemen het in. Ze doen dat met meedogenloze precisie. Het gebruik van hun wapens is geen slag in de lucht. Chaldea wordt hun buit en die is niet gering *(vers 10)*.

Het oordeel komt over Babel omdat de Babyloniërs met grote vreugde en zonder enige terughoudendheid het heiligdom van de HEERE geplunderd hebben *(vers 11)*. Ze hebben zich in Gods land gedragen als een uitgelaten kalf in pas gemaaid gras en zijn als machtige paarden tekeergegaan tegen Gods volk. Daarom is er nu schaamte voor Babel ten opzichte van zijn moeder *(vers 12)*. Een moeder ziet gewoonlijk graag het succes van haar kind. Dat is hier niet aanwezig. Integendeel. Babel is van de voornaamste van alle volken tot de minste geworden. Van alle vroegere heerlijkheid is niets over. Het is een *"woestijn, dorheid en wildernis"*.

De toorn van de HEERE is zo groot, dat het niet weer bewoond zal worden *(vers 13)*. Het zal in plaats van bewondering ontzetting oproepen bij ieder die er voorbijtrekt *(vgl. Jr 19:8)*. Dit zal in de eindtijd ten volle vervuld worden *(Op 18:1-19)*.

De HEERE roept Zijn instrumenten op om zich gereed te maken om tegen Babel te strijden *(vers 14)*. Ze hoeven zich niet in te houden als het gaat om het gebruik van hun pijlen. De voorraad zal niet opraken. De HEERE zal genoeg geven om Zijn oordeel over Babel te voltrekken, want het heeft tegen Hem gezondigd. Wat zij tegen Zijn volk hebben gedaan, is tegen Hem gedaan. Wie Zijn volk aanraakt, raakt Zijn oogappel aan.

De HEERE voorzegt hier ook al de overwinning *(vers 15)*. Babel zal zich overgeven en de Meden en Perzen kunnen juichen. Al zijn verdedigingswerken zijn gevallen en afgebroken. Het volk dat de HEERE gebruikt, voert Zijn wraak uit. Hij doet het. Zij mogen zich wreken en Babel behandelen zoals het zelf gehandeld heeft. Babel oogst wat het heeft gezaaid *(Gl 6:7b)*. Een letterlijke oogst zal er voor Babel niet meer zijn *(vers 16)*. De zaaiers worden uitgeroeid en voor wat er nog opkomt, zullen geen maaiers zijn, want ook die worden uitgeroeid. Allen die door Babel overwonnen zijn, zullen vluchten, ieder naar zijn land van herkomst.

Want wat een mens zaait, dat zal hij ook oogsten. (Gl 6:7b)

Vertroosting voor Israël | *verzen 17-20*

> *17 Israël is een opgedreven schaap,*
> *leeuwen hebben [het] opgejaagd.*

Eerst heeft de koning van Assyrië het verslonden,
en ten slotte heeft deze, Nebukadrezar, de koning van Babel, zijn beenderen verbrijzeld.

18 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga de koning van Babel en zijn land straffen, zoals ik de koning van Assyrië gestraft heb. 19 Ik zal Israël terugbrengen naar zijn woonplaats. Het zal de Karmel en de Basan afweiden en op het bergland van Efraïm en Gilead zal het verzadigd worden.

20 In die dagen en in die tijd, spreekt de HEERE,
zal gezocht worden naar de ongerechtigheid van Israël, maar die zal er niet zijn,
en naar de zonden van Juda, maar ze zullen niet gevonden worden,
want Ik zal vergeving schenken aan wie Ik laat overblijven.

Na de beschrijving van het oordeel over Babel komt nu weer een woord over Israël *(vers 17)*. Gods volk wordt vergeleken met een in het nauw gedreven schaap dat door twee leeuwen is opgejaagd. De ene leeuw is de koning van Assyrië, de andere de koning van Babel. Zij hebben niets van Israël overgelaten. Daarom zal de HEERE beide volken straffen *(vers 18)*. Assyrië is al gestraft, doordat het is prijsgegeven aan de macht van Nebukadnezar. De koning van Babel zal hetzelfde lot ondergaan als Assyrië en op zijn beurt geoordeeld worden door een volgend wereldrijk dat God daarvoor verwekt, namelijk de Meden en Perzen.

Zoals God volken straft voor hun harteloze gedrag tegenover Zijn volk, zo zal Hij Zich over Zijn volk ontfermen *(vers 19)*. Hij zal Zijn volk terugbrengen naar zijn woonplaats en het daar in rust en vrede laten wonen: dat is Karmel in het noordwesten, Basan in het noordoosten, Efraïm, het tienstammenrijk in het land en Gilead in het Overjordaanse. Dat zal gebeuren *"in die dagen en in die tijd"*, dat zijn de dagen en de tijd van het toekomstige vrederijk *(vers 20)*.

Dan zal het hele volk, Israël en Juda, hersteld zijn in het land omdat het vrij is van zijn ongerechtigheid en zijn zonden. Dit is omdat de HEERE vergeving heeft geschonken aan het overblijfsel dat *"heel Israël"* is *(Rm 11:26)*. Daarom is elke zoektocht naar ongerechtigheid of zonde zinloos. Zo doet God als Hij zonden vergeeft: Hij delgt ze uit en ze zijn verdwenen, ook uit

Zijn gedachten. Dat kan omdat Christus de zonden heeft gedragen van hen aan wie ze vergeven zijn, en ze zijn vergeven aan ieder die zich bekeert met berouw over zijn zonden en gelooft in de Heer Jezus.

Gods wraak voor Zijn tempel | *verzen 21-28*

21 *Tegen het land Merathaïm,*
ruk daartegen op.
En tegen de inwoners van Pekod,
verwoest en sla met de ban achter hen, spreekt de HEERE,
en doe overeenkomstig alles wat Ik u geboden heb.
22 *Er is oorlogsgeschreeuw in het land,*
een grote ramp.
23 *Hoe is de moker van heel de aarde*
afgehakt en stukgebroken!
Hoe is Babel tot een verschrikking geworden
onder de heidenvolken!
24 *Ik heb voor u een strik gezet en u werd ook gevangen, Babel,*
maar zelf wist u het niet.
U bent betrapt en ook gegrepen,
omdat u zich in de strijd tegen de HEERE hebt gemengd.
25 *De HEERE heeft Zijn schatkamer geopend*
en de instrumenten van Zijn gramschap naar buiten gebracht,
want dit is een werk van de Heere, de HEERE van de legermachten,
in het land van de Chaldeeën.
26 *Kom ertegen op van het einde [van de aarde],*
open zijn graanschuren,
stapel het op als [koren]hopen en sla het met de ban,
laat het geen overblijfsel hebben.
27 *Breng al zijn jonge stieren om met het zwaard,*
voer ze af ter slachting.
Wee hun, want hun dag is gekomen,
de tijd van de vergelding aan hen.
28 *Hoor hen die gevlucht zijn en die ontkomen zijn*
uit het land Babel,
om in Sion te verkondigen
de wraak van de HEERE, onze God, de wraak voor Zijn tempel:

Opnieuw spreekt de HEERE de instrumenten van Zijn toorn over Babel aan. Ze moeten tegen Babel optrekken *(vers 21)*. Merathaïm is een dichterlijke naam voor Babel en betekent 'dubbele weerspannigheid'. Het spreekt van de trots en hoogmoed van Babel en de weerspannigheid zich te buigen. Daarom moet het land met zijn inwoners worden verwoest en met de ban worden geslagen. Ze mogen daarbij niet hun eigen wil volgen, maar moeten doen overeenkomstig alles wat de HEERE hun heeft geboden.

Als de vijandige legers het land van Babel binnentrekken, zal dat gebeuren onder krijgsgeschreeuw *(vers 22)*. Het land ziet zich geconfronteerd met een grote ramp. Babel, dat als een moker op de volken heeft gebeukt en die volken aan zich heeft onderworpen, is nu zelf afgehakt en afgebroken *(vers 23)*. De verschrikking die van Babel is uitgegaan en angst heeft veroorzaakt, is geworden tot een verschrikking van ontzetting over wat er met dat volk is gebeurd. Babel is gevangen door de HEERE omdat het zich in de strijd tegen de HEERE heeft gemengd *(vers 24)*.

Babel rekent niet met de HEERE en met Zijn macht, maar dat volk zal te maken krijgen met de instrumenten van Zijn gramschap die uit Zijn schatkamer komen *(vers 25)*. De HEERE van de legermachten zal Zijn werk in het land van de Chaldeeën doen. Niemand zal dat kunnen keren. Hij roept Zijn legers op van de einden van de aarde om Babel in te nemen en van al zijn voorraden te beroven, zodat er niets overblijft *(vers 26)*. Ook de dieren moeten worden gedood *(vers 27)*. Het *"wee"* komt over hen, want hun dag is gekomen om hun al het onrecht te vergelden dat zij Gods volk hebben aangedaan.

Zij die uit Babel gevlucht en ontkomen zijn, zullen naar Sion gaan om verslag te doen van wat er in Babel is gebeurd *(vers 28)*. Ze zullen weten te vertellen dat Babel is geoordeeld omdat God Zijn tempel aan hen heeft gewroken. De Babyloniërs hebben Gods tempel verwoest. God zal hen daarvoor straffen, omdat zij het in trotse hoogmoed hebben gedaan.

Trots van Babel | *verzen 29-32*

> 29 *Laat [u] horen tegen Babel, schutters,*
> *allen die de boog spannen.*
> *Beleger het aan alle kanten,*
> *laat niemand ervan ontkomen.*

Vergeld het naar zijn werk,
doe het overeenkomstig alles wat het [zelf] gedaan heeft.
Want het heeft overmoedig gehandeld tegen de HEERE,
tegen de Heilige van Israël.

30 *Daarom zullen zijn jongemannen vallen op zijn pleinen en al zijn strijdbare mannen zullen op die dag verdelgd worden, spreekt de HEERE.*

31 *Zie, Ik zál u, overmoedige!*
spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten.
Want uw dag is gekomen,
de tijd dat Ik u straffen zal.
32 *Dan zal de overmoedige struikelen en vallen,*
en er is niemand die hem opricht.
Ja, Ik zal een vuur aansteken in zijn steden,
dat alles om hem heen verteert.

Weer roept de HEERE de schutters tegen Babel op *(vers 29)*. Ze moeten Babel van alle kanten belegeren en ze mogen niemand laten ontkomen. Babel moet worden vergolden naar alles wat het zelf heeft gedaan. Met de maat waarmee hij heeft gemeten, moet hij zelf worden gemeten *(Mt 7:2b)*. De overmoed waarmee hij tegen de HEERE, *"de Heilige van Israël"*, heeft gehandeld, is de oorzaak van dit oordeel. Babel zal zijn jongemannen en al zijn strijdbare mannen verliezen *(vers 30)*. Zo zal de kracht van dit volk gebroken worden.

..., en met de maat waarmee u meet, zal u worden gemeten. (Mt 7:2b)

"De Heere, de HEERE van de legermachten", spreekt het plechtig uit dat Hij deze overmoedige natie zal straffen *(vers 31)*. De tijd daarvoor is gekomen. En als de overmoedige gevallen is, zal er niemand zijn die hem overeind helpt *(vers 32)*. Hij ligt voorgoed terneer. Hij zal ook geen plaats meer hebben om te wonen, want al zijn steden, ja, alles om hem heen, zal worden verteerd door een vuur dat de HEERE Zelf heeft aangestoken.

De Verlosser van Israël | *verzen 33-34*

33 *Zo zegt de HEERE van de legermachten:*
De Israëlieten zijn onderdrukt geweest,
tezamen met de Judeeërs.

Allen die hen gevangen hadden, hebben hen vastgehouden,
zij hebben geweigerd hen los te laten.
34 *[Maar] hun Verlosser is sterk,*
HEERE van de legermachten is Zijn Naam.
Hij zal hun rechtszaak zeker voeren,
opdat Hij het land tot rust zal brengen,
maar de inwoners van Babel doet Hij sidderen.

Tegen de onderdrukkers van heel Israël, alle twaalf stammen – *"de Israëlieten ... tezamen met de Judeeërs"* –, is de HEERE in toorn ontbrand *(vers 33)*. Zij – Assyrië, Babel en talloze andere volken – hebben Zijn volk onderdrukt en hen gevangen gehouden en niet willen loslaten.

Maar hun Verlosser, *Goël*, is sterk *(vers 34)*. Zijn Naam is *"HEERE van de legermachten"* aan Wie alle hemelse en aardse machten onderworpen zijn. Hij zal voor Zijn volk opkomen en hun rechtszaak zeker voeren. Dan zal het land, Zijn land, tot rust komen *(Jr 31:2)*. De inwoners van Babel zullen geen rust kennen, want Hij doet hen sidderen.

Het blijvende lot van Babel | *verzen 35-46*

35 *Het zwaard over de Chaldeeën, spreekt de HEERE,*
en over de inwoners van Babel,
over zijn vorsten en over zijn wijzen!
36 *Het zwaard over die snoevers, zodat zij dwaas zullen handelen,*
het zwaard over zijn helden, zodat zij ontstellen!
37 *Het zwaard over zijn paarden en over zijn strijdwagens,*
over alle mensen van allerlei herkomst die in zijn midden zijn, zodat zij als vrouwen worden!
Het zwaard over zijn schatten, zodat zij geplunderd worden!
38 *De droogte over zijn wateren, zodat zij droogvallen!*
Want het is een land van beelden.
Zij gedragen zich als een waanzinnige door verschrikkelijke [afgoden]!
39 *Daarom zullen er wilde woestijndieren met hyena's wonen,*
struisvogels zullen er wonen.
Er zal voor altijd niet meer [in] worden gewoond,
van generatie op generatie zal het niet worden bewoond.

40 *Zoals God Sodom*
en Gomorra en de naburige [plaatsen] ervan ondersteboven heeft gekeerd,
spreekt de HEERE,
[zo] zal niemand daar wonen
en geen mensenkind erin verblijven.
41 *Zie, er komt een volk uit het noorden,*
een grote natie,
en talrijke koningen worden opgewekt
van de uithoeken van de aarde.
42 *Boog en werpspies hanteren zij,*
meedogenloos zijn zij, zij zullen geen medelijden hebben.
Hun stem bruist als de zee,
op paarden rijden zij,
als mannen voor de strijd opgesteld,
tegen u, dochter van Babel.
43 *Toen de koning van Babel het bericht over hen hoorde,*
verloor hij de moed.
Benauwdheid greep hem aan,
smart als van een barende [vrouw].
44 *Zie, zoals een leeuw zal hij opkomen*
uit de glorie van de Jordaan tegen de sterke woonplaats,
want in een ogenblik zal Ik hem eruit doen wegsnellen.
En wie [daarvoor] uitgekozen is, zal Ik erover aanstellen.
Want wie is Mij gelijk en wie zou Mij dagvaarden?
En wie is die herder die voor Mijn aangezicht standhouden zou?
45 *Daarom, hoor het raadsbesluit van de HEERE*
dat Hij over Babel genomen heeft,
en Zijn plannen die Hij bedacht heeft
tegen het land van de Chaldeeën:
Voorwaar, de geringsten van de kudde zullen hen wegslepen!
Voorwaar, men zal de woonplaats boven hen verwoesten!
46 *Van het gerucht dat Babel ingenomen is,*
beeft de aarde
en geschreeuw wordt gehoord onder de volken.

Eerder is het zwaard van de HEERE gekomen over Juda *(Jr 12:12)* en over de Filistijnen *(Jr 47:6)* Nu komt het over alle lagen van Babel *(verzen 35-37)*. Het is het zwaard van de bloedwreker, van *Goël*, van God als de Verlosser van Zijn volk. Het zwaard van de dood gaat over de Chaldeeën, over de inwoners van Babel, over zijn vorsten en over zijn wijzen *(vers 35)*. De gewone man, de vorsten en de raadgevers komen allemaal om.

De HEERE noemt hen *"snoevers"* die door dit oordeel niet tot inzicht komen, maar tot dwaas handelen *(vers 36)*. Van hun helden is niets te verwachten. Het zwaard komt ook over hen en zij ontstellen. Er is geen enkele kracht om zich te verweren. Ook hun paarden en strijdwagens vallen onder de slagen van het zwaard *(vers 37)*. De vreemden die in hun midden zijn, zullen worden als angstige vrouwen. De schatten die ze hebben geroofd, zullen geplunderd worden. Er blijft niemand en niets van Babel over.

Een volgend oordeel is de droogte *(vers 38)*. Er zal geen water meer zijn. Hun dorst zal zo groot zijn, dat ze zich als waanzinnigen zullen gedragen om daardoor hun afgod te bewegen hun water te geven. In dit alles bekeren ze zich niet tot de levende God. Als Babel ontvolkt en het land een woestenij geworden is, zal geen mens er ooit meer kunnen wonen *(vers 39)*. De enige bewoners zijn wilde woestijndieren, hyena's en struisvogels. God heeft met Babel gedaan wat Hij met Sodom en Gomorra en de naburige plaatsen heeft gedaan *(vers 40)*.

Voor Zijn oordeel over Babel gebruikt de HEERE een volk uit het noorden *(vers 41)*. Het is een groot volk met talrijke koningen. Ze komen van de uithoeken van de aarde. Al hun soldaten zijn kundig in het gebruik van boog en werpspies *(vers 42)*. Meedogenloos hanteren zij hun wapens. Medelijden kennen ze niet. Hun stem van massaal oorlogsgeschreeuw klinkt als de zee. Ze zijn ook snel, want ze rijden op paarden. Dan stellen ze zich op voor de strijd. Over tegen wie de strijd zal losbranden, is geen misverstand mogelijk. Het is *"tegen u, dochter van Babel"*.

Als de opkomende krijgsmacht in al zijn kracht zo is geschilderd, verliest de koning van Babel de moed *(vers 43)*. Hij wordt bevangen door de benauwdheid die een barende vrouw bevangt. Dan is er geen enkele kracht tot of zelfs maar gedachte aan verzet. Babel was zelf vergeleken met een leeuw, maar nu wordt zijn vijand zo voorgesteld *(vers 44)*.

Deze leeuw – Kores, maar in werkelijkheid de HEERE – komt tevoorschijn uit *"de trots van de Jordaan"* en wordt door de HEERE naar Babel gestuurd, tegen die sterke woonplaats. Maar zijn sterke woonplaats biedt geen bescherming tegen deze vijand. De HEERE heeft hem immers aangesteld? Wie kan daar enig bezwaar tegen aantekenen? Geen enkele valse herder die Zijn kudde zo heeft uitgebuit, kan voor Zijn aangezicht standhouden.

Het raadsbesluit over Babel is van de HEERE *(vers 45)*. Hij deelt Zijn plannen mee die Hij tegen het land van de Chaldeeën heeft bedacht en het is belangrijk daarnaar te luisteren. De zwaksten van de kudde, zij die de prooi van valse herders zijn geweest en zich niet hebben kunnen verweren, zullen de machtigen van Babel wegslepen en zijn woonplaats verwoesten. Het gerucht dat Babel ingenomen is, zal grote ontsteltenis op heel de aarde en onder de volken veroorzaken *(vers 46)*.

Jeremia 51

De wraak van de HEERE op Babel | *verzen 1-14*

1 Zo zegt de HEERE:
Zie, Ik ga een [storm]wind opwekken die te gronde richt,
tegen Babel en tegen de inwoners van Leb-Kamai.
2 Ik zal op Babel wanners afsturen, zodat zij het zullen wannen
en zijn land leeghalen,
want zij zullen er van alle kanten [vijandig] tegenover staan
op de dag van het onheil.
3 Laat de boogschutter zijn boog spannen tegen wie [de boog] spant,
en tegen wie zich in zijn pantser verheft.
Spaar zijn jongemannen niet,
sla heel zijn leger met de ban.
4 De gesneuvelden liggen in het land van de Chaldeeën,
wie doorstoken zijn in zijn straten.
5 Want Israël noch Juda wordt als weduwe achtergelaten
door zijn God, door de HEERE van de legermachten,
al is hun land vol van schuld
tegenover de Heilige van Israël.
6 Vlucht weg uit het midden van Babel, laat ieder zijn leven redden,
word in zijn ongerechtigheid niet verdelgd.
Want dit is de tijd van de wraak van de HEERE,
Hij vergeldt het wat het verdient.
7 Babel was in de hand van de HEERE een gouden beker,
die heel de aarde dronken maakte.
Van zijn wijn hebben de volken gedronken,
daarom gedragen de volken zich als een waanzinnige.
8 Plotseling is Babel gevallen en stukgebroken.
Weeklaag erover.
Haal balsem tegen zijn pijn,
misschien zal het genezen.
9 Wij hebben getracht Babel te genezen, maar het is niet genezen.
Verlaat het, en laten wij gaan, ieder naar zijn land,

want het oordeel erover reikt tot aan de hemel,
het is verheven tot aan de wolken.
10 *De HEERE heeft onze rechtvaardige daden naar voren gebracht.*
Kom, laten wij in Sion vertellen de daden van de HEERE, onze God.
11 *Slijp de pijlen scherp,*
vul de kokers!
De HEERE heeft de geest van de koningen van Medië opgewekt,
want Zijn plan met Babel is om het te gronde te richten,
want dit is de wraak van de HEERE, de wraak voor Zijn tempel.
12 *Hef een banier omhoog tegen de muren van Babel,*
versterk de bewaking,
stel wachters op,
leg hinderlagen!
Wat de HEERE Zich immers voorgenomen heeft, zal Hij ook doen:
wat Hij gesproken heeft over de inwoners van Babel.
13 *U die woont aan grote wateren,*
die rijk bent aan schatten,
uw einde is gekomen,
de maat van uw winstbejag.
14 *De HEERE van de legermachten heeft gezworen bij Zichzelf:*
Al heb Ik u met mensen gevuld als [met] treksprinkhanen,
toch zal men over u de vreugderoep aanheffen.

Dit hoofdstuk vervolgt de beschrijving van het oordeel over Babel die in het vorige hoofdstuk is begonnen. De HEERE gebruikt alle mogelijke voorbeelden en woorden om te laten weten hoezeer Hij op Babel vertoornd is en wat Hij het zal aandoen. Nu spreekt Hij over een wind die Hij zal opwekken, een wind die te gronde richt *(vers 1)*. Die wind komt *"tegen Babel en tegen de inwoners van Leb-Kamai"*. *"Leb-Kamai"* is Hebreeuws voor 'hart van hen die tegen Mij opstaan'. Met wind kan ook geest worden bedoeld. Hij zal in Babel een boze geest geven die hen in het verderf zal storten.

Er komen wanners op Babel af, vijanden die al het kostbare uit het land zullen weghalen, terwijl ze laten liggen wat waardeloos is *(vers 2)*. Wannen staat ook in verbinding met de wind van *vers 1*. Wannen gebeurt door de wind. De wind neemt dan wel het waardeloze mee en verstrooit het,

terwijl wat kostbaar is, achterblijft. De vijand zal het volk als waardeloos verstrooien en zich de schatten toe-eigenen.

Hoewel de Babyloniërs met boog en pantser klaarstaan om zich te verdedigen, zal alle tegenstand meedogenloos worden neergeslagen *(vers 3)*. De jongemannen worden niet gespaard en heel het leger van Babel wordt met de ban geslagen. De dode lichamen liggen overal op het land en in de straten van de steden *(vers 4)*.

De HEERE is ook vertoornd op Israël en Juda, maar over hen zal Hij Zich ontfermen *(vers 5)*. Hun land is vol van schuld, de HEERE ziet dat terdege, maar toch zal Hij aan dat volk geen einde maken, juist omdat Hij *"de Heilige van Israël"* is. Jesaja gebruikt deze Naam voor de HEERE vijfentwintig keer. Jeremia gebruikt die Naam hier voor de tweede en laatste keer *(Jr 50:29)*, beide keren in verbinding met het oordeel over Babel. Daarom roept Hij Zijn volk op uit Babel weg te vluchten en niet mee verdelgd te worden in zijn ongerechtigheid *(vers 6; Jr 50:8)*. Babel krijgt van de HEERE het oordeel dat het verdient en de tijd daarvoor is nu gekomen.

Overal waar de mensenkinderen wonen, heeft Hij de dieren van het veld en de vogels in de lucht in uw hand gegeven. Hij heeft u aangesteld tot heerser over dit alles. U bent dat gouden hoofd. (Dn 2:38)

Babel is door de HEERE gebruikt als een gouden beker, een beker met daarin de wijn van de grimmigheid van God *(vers 7)*. Nebukadnezar is het gouden hoofd *(Dn 2:38)*, aan wie de HEERE gezag over alle volken gegeven heeft. Hij heeft Gods oordeel over de volken uitgevoerd. Elk volk heeft voor hem gebeefd. Maar aan zijn macht is een plotseling einde gekomen *(vers 8)*. Hij heeft zich op zijn eigen macht beroemd en geen rekening gehouden met de HEERE.

Er is wel getracht Babel weer te helen, te genezen. Babel heeft namelijk ook veel voordelen opgeleverd. Het is een goed land geweest om in te wonen. Dat men niet meer vrij is geweest, heeft geen grote rol gespeeld. De pogingen om Babel te genezen zijn echter tevergeefs gebleken *(vers 9)*. Daarom zegt iedereen het tegen elkaar dat ze de gelegenheid te baat moeten nemen en naar het eigen land moeten terugkeren. Het is zinloos er nog langer te blijven, want de situatie verslechtert in plaats van dat die verbetert.

Israël zal zich bewust worden dat de HEERE voor hen is opgekomen *(vers 10)*. Ze zijn zich bewust hoe de HEERE hen ziet naar Zijn raadsbesluit. Zij

zeggen ook tegen elkaar naar hun land te gaan. Ze doen dat met de bedoeling om in Sion de daden van de HEERE, hun God te vertellen. Hierin ligt de les voor ons dat het goed is om, als de Heer ons uit een benauwde situatie heeft verlost, daarover te vertellen op de plaats waar Hij woont, de plaatselijke gemeente.

De HEERE roept Zijn instrument op de pijlen te scherpen en de pijlkokers te vullen *(vers 11)*. Hij wekt de geest van de koningen van Medië op tegen Babel. Dat past in Zijn plan om Babel te gronde te richten. Babel heeft Zijn tempel verwoest en daarvoor heeft het de wraak van de HEERE over zich afgeroepen. Hij zal weten tegen Wie hij zich heeft verheven.

De HEERE begint met het laten hijsen van de vlag, waarmee Hij aangeeft dat de overwinning is behaald nog voordat de oorlog is begonnen *(vers 12)*. Voor de strijd zelf geeft Hij bevelen om de bewaking te versterken, wachters op te stellen en hinderlagen te leggen. De zekerheid van de overwinning maakt niet overmoedig. Op deze manier zal Hij Zijn voornemen dat Hij heeft uitgesproken ook uitvoeren.

En hij zei tot mij: de wateren die u hebt gezien, waarop de hoer zit, zijn volken en menigten en naties en talen. (Op 17:15)

Babel woont aan grote wateren *(vers 13)*, dat wil zeggen dat hij over veel volken heerst *(Op 17:15)*. Babel is ook rijk. Die rijkdom heeft hij verkregen door ongebreidelde hebzucht. Zijn macht en rijkdom zijn echter waardeloos als bescherming tegen Gods oordeel. Babel heeft het aan de HEERE van de legermachten te danken dat het zo talrijk is geworden als een zwerm treksprinkhanen, maar hij heeft alle roem daarvoor aan zichzelf gegeven. Daarom heeft de HEERE van de legermachten bij Zichzelf gezworen dat Hij hem zal oordelen *(vers 14)*. Dat zal een vreugderoep bij de onderdrukte volken teweegbrengen.

De almachtige HEERE en de onmachtige afgoden | *verzen 15-26*

15 *Hij maakte de aarde door Zijn kracht,*
grondvestte de wereld door Zijn wijsheid
en spande de hemel uit door Zijn inzicht.
16 *Als Hij Zijn stem laat klinken, is er gedruis van wateren aan de hemel.*
Hij doet dampen opstijgen van het einde van de aarde.
Hij heeft bliksemflitsen bij de regen gemaakt.
De wind brengt Hij uit Zijn schatkamers tevoorschijn.

17 Ieder mens is dom geworden, zonder kennis,
elke edelsmid is beschaamd over [zijn] beeld.
Zijn gegoten beeld is immers bedrog: er zit in hen geen adem.
18 Nietig zijn zij, bespottelijk werk,
ten tijde van hun vergelding zullen zij vergaan.
19 [Maar] het Deel van Jakob is niet als zij,
want Hij is de Formeerder van alles,
en [Israël] is de stam [die] Zijn eigendom is,
HEERE van de legermachten is Zijn Naam.
20 U bent voor Mij een strijdhamer,
wapenrusting.
Met u zal Ik volken stukslaan,
met u zal Ik koninkrijken te gronde richten.
21 Met u zal Ik het paard en zijn ruiter stukslaan,
met u zal Ik de strijdwagen en zijn ruiter stukslaan.
22 Met u zal Ik man en vrouw stukslaan,
met u zal Ik oud en jong stukslaan,
met u zal Ik jongen en meisje stukslaan.
23 Met u zal Ik de herder en zijn kudde stukslaan,
met u zal Ik de akkerbouwer en zijn juk [ossen] stukslaan,
met u zal Ik landvoogden en machthebbers stukslaan.
24 Maar Ik zal aan Babel vergelden
en aan al de inwoners van Chaldea
al hun kwaad dat zij Sion aangedaan hebben
– voor uw ogen – spreekt de HEERE.
25 Zie, Ik zál u, berg die te gronde richt, spreekt de HEERE,
[u,] die heel de aarde te gronde richt!
Ik zal Mijn hand tegen u uitstrekken,
Ik zal u van de rotsen afrollen
en Ik zal u maken tot een berg die in brand staat.
26 Zij zullen uit u geen steen halen voor een hoek
of een steen voor fundamenten,
want u zult eeuwige woestenijen worden, spreekt de HEERE.

De HEERE plaatst Zichzelf in Zijn almacht als Schepper voor Babel *(vers 15)*. De schepping heeft Hij door *"Zijn kracht"* tot stand gebracht, terwijl

Hij daarbij met *"Zijn wijsheid"* en *"Zijn inzicht"* te werk is gegaan. De hele natuur reageert op Zijn stem *(vers 16)*. Dampen, bliksemflitsen, wind, Hij beschikt erover. Zo heeft de HEERE Zich ook eens tegenover Job opgesteld, waarna Job zich diep verootmoedigt *(Jb 39:36-38; 42:1-6)*.

Babel heeft echter geen boodschap aan die almachtige God. Babel is een dom mens, zonder kennis van God en daardoor geheel zonder kennis *(vers 17)*. Een edelsmid is ook een soort schepper, maar dan van een afgodsbeeld. Maar wat een bedrog, het is een doods ding. Er zit geen adem of geest in. Een edelsmid kan alleen maar iets maken wat dood is. In het licht van Wie God is, wordt het werk van de zilversmid een nietig en bespottelijk werk *(vers 18)* dat geen enkele bescherming biedt op de dag van het vergeldende oordeel.

Hoe geheel anders is *"het Deel van Jakob"*, dat is de levende HEERE *(vers 19)*. Hij is de Formeerder van alles en heeft te midden daarvan een speciale betrekking met Israël dat Zijn eigendom is. Hij is de HEERE van de legermachten, dat is Zijn Naam. Hij staat boven alle hemelse en aardse machten en niemand is Hem gelijk.

Babel is voor de HEERE een strijdhamer, een wapenrusting om daarmee te strijden *(vers 20)*. Babel moet zich niet verbeelden zelf iets te betekenen en zelf kracht te bezitten. Elk werk van Babel is een werk van de HEERE. De HEERE zal door Babel volken stukslaan en koninkrijken te gronde richten. Alles wat valt onder de strijdhamer van Babel, is een voorwerp van het oordeel van de HEERE.

De strijdhamer van de HEERE komt neer op *"het paard en zijn ruiter"* en op *"de strijdwagen en zijn ruiter" (vers 21)*; op *"man en vrouw"*, op *"oud en jong"* en op *"jongen en meisje" (vers 22)*; op *"de herder en zijn kudde"*, op *"de akkerbouwer en zijn juk [ossen]"*, op *"landvoogden en machthebbers" (vers 23)*. Het woord voor *"stukslaan"* heeft de betekenis van krachtig en intensief stukslaan, het is verpletterend stukslaan *(Ex 15:6; Ps 2:9)*.

Babel is een instrument in de hand van de HEERE. Dat betekent niet dat de Babyloniërs geen eigen verantwoordelijkheid hebben. Ze hebben namelijk kwaad gedaan aan Sion zonder dat de HEERE daar opdracht voor heeft gegeven *(vers 24)*. Dat kan de HEERE niet ongestraft laten, maar zal Hij hun vergelden.

De machtige berg Babel die de hele aarde te gronde richt, zal door de HEERE geoordeeld worden *(vers 25)*. Hij zal Zijn hand ertegen uitstrekken, zodat hij van zijn hoge rots zal rollen. Hij zal hem met Zijn vuur in brand steken, zodat het een berg wordt die in brand staat. De verwoesting zal zo radicaal zijn, dat er niets bruikbaars overblijft dat zou kunnen dienen als grondslag voor de herbouw van de stad *(vers 26)*.

De naties bevolen | *verzen 27-33*

27 *Hef een banier omhoog in het land,*
blaas de bazuin onder de heidenvolken,
zet de heidenvolken in tegen [de stad],
roep tegen haar op de koninkrijken
van Ararat, Minni en Askenaz.
Stel tegen haar een legeroverste aan,
laat paarden oprukken als ruige treksprinkhanen.
28 *Zet de heidenvolken tegen haar in,*
de koningen van Medië, zijn landvoogden
en al zijn machthebbers,
ja, heel het land van zijn heerschappij.
29 *Dan zal het land beven en pijn lijden,*
want de gedachten van de HEERE tegen Babel staan vast,
om van het land van Babel een woestenij te maken,
zodat er geen inwoner [meer] is.
30 *De helden van Babel houden op met strijden,*
zij blijven in de bergvestingen zitten.
Hun macht is opgedroogd, zij zijn als vrouwen geworden.
Men heeft zijn woningen in brand gestoken,
zijn grendels zijn stukgebroken.
31 *De [ene] ijlbode rent de [andere] ijlbode tegemoet,*
de [ene] boodschapper [rent] de [andere] boodschapper tegemoet,
om de koning van Babel bekend te maken
dat zijn stad van [alle] kanten wordt ingenomen,
32 *[dat] de doorwaadbare plaatsen zijn bezet,*
[dat] ze de rietvelden met vuur hebben verbrand
en [dat] de strijdbare mannen door schrik overmand zijn.

33 *Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël:*
De dochter van Babel is als een dorsvloer, het is tijd dat men die aanstampt.
Nog even, en dan komt voor haar de oogsttijd.

Weer luidt het woord van de HEERE de banier omhoog te heffen in het land, dat is in het land dat de aanval op Babel moet uitvoeren *(vers 27)*. Andere volken worden door middel van de bazuin opgeroepen zich aan te sluiten. Er moet een aanvoerder komen en een menigte van paarden. Alles wat al onder de heerschappij van de koningen van Medië is gebracht, moet worden ingezet *(vers 28)*. Babel zal beven en pijn lijden *(vers 29)*. De HEERE heeft het immers besloten en het staat vast. Daaraan is niets meer te veranderen. Babel zal een woestenij worden.

De helden van Babel zien de zinloosheid in om te strijden tegen de geweldige overmacht *(vers 30)*. Ze blijven in de bergvestingen, niet om zich te verdedigen, maar om zich te verbergen voor de oprukkende vijanden. De macht die ze hebben bezeten, is *"opgedroogd"*, elke vitaliteit is verdwenen; ze zijn zwak als vrouwen. Hun woningen, waarmee wel kazernes bedoeld kunnen zijn, waar de helden, de soldaten, gelegerd zijn, zijn in brand gestoken. Die forten zijn nu voor iedereen toegankelijk, want de grendels zijn stukgebroken.

De koning van Babel wordt in razend tempo door een estafette van ijlboden en boodschappers op de hoogte gesteld hoe het er met *"zijn stad"* voorstaat *(vers 31)*. Hij krijgt te horen dat de stad aan alle kanten wordt ingenomen en dat de vluchtwegen via de doorwaadbare plaatsen van de Eufraat bezet zijn *(vers 32)*. Ontkomen is onmogelijk.

Zich verstoppen in het riet is ook niet mogelijk, want het riet is verbrand. Op menselijke steun hoeft hij ook niet te rekenen, want de strijdbare mannen zijn door schrik overmand en verlamd. De HEERE van de legermachten, de God van Israël, zegt dat Hij de dochter van Babel tot een dorsvloer maakt *(vers 33)*. Die dorsvloer zal worden aangestampt door de oordelen die erover komen. De oogst is aanstaande, de oogst van het oordeel.

Veel van wat hier is beschreven, wordt door de Meden en Perzen vervuld als zij Babel veroveren *(Dn 5:30)*. De volle vervulling zal echter in de eindtijd plaatsvinden *(Op 18:1-19)*.

Zinloze verdediging van Babel | *verzen 34-44*

34 *Nebukadrezar, de koning van Babel, heeft mij verslonden, heeft mij verpletterd,*
hij heeft mij neergezet [als] een leeg vat.
Hij heeft mij verzwolgen als een zeemonster,
hij heeft zijn buik gevuld met mijn lekkernijen, hij heeft mij weggespoeld.
35 *[Laat] het geweld mij en mijn familie aangedaan, [komen] op Babel,*
moet de inwoonster van Sion zeggen.
[Laat] mijn bloed [komen] op de inwoners van Chaldea,
moet Jeruzalem zeggen.
36 *Daarom, zo zegt de HEERE:*
Zie, Ik ga uw rechtszaak voeren
en Ik zal zeker wraak voor u nemen.
Ik zal zijn zee droogleggen
en zijn bron doen opdrogen.
37 *Babel zal worden tot steenhopen,*
een verblijf[plaats] van jakhalzen,
een verschrikking en aanfluiting,
zodat er geen inwoner [meer] is.
38 *Tezamen zullen zij brullen als jonge leeuwen*
en grommen als leeuwenwelpen.
39 *Als zij verhit zijn, zal Ik hun drank voorzetten;*
Ik zal hen dronken maken, zodat zij opspringen [van schrik].
Maar zij zullen een eeuwige slaap slapen,
zij zullen niet ontwaken, spreekt de HEERE.
40 *Ik zal hen afvoeren als lammeren ter slachting,*
als rammen met bokken.
41 *Hoe is Sesach veroverd,*
de roem van heel de aarde ingenomen!
Hoe is Babel tot een verschrikking geworden
onder de volken!
42 *De zee is tegen Babel opgerezen,*
met een menigte van zijn golven is het bedekt.

43 Zijn steden zijn tot een woestenij geworden,
een dor land, een wildernis,
een land waarin niemand woont
en waar geen mensenkind doorheen trekt.
44 Ik zal Bel in Babel straffen,
Ik zal wat hij verzwolgen heeft, uit zijn muil halen.
De heidenvolken zullen niet meer
naar hem toestromen.
Zelfs de muur van Babel is gevallen!

Dan horen we de klacht van Jeruzalem of Sion over wat Nebukadnezar haar heeft aangedaan *(vers 34)*. Hij heeft Sion verslonden en verpletterd en leeggeroofd als een zeemonster. Met alle lekkernijen van het land heeft hij zijn buik gevuld en het land zelf heeft hij weggespoeld door de inwoners eruit weg te voeren. De inwoonster van Sion wordt aangemoedigd te vragen om vergelding *(vers 35)*.

Dat past bij de tijd waarin zij leeft. De gelovige van de gemeente vraagt dat niet, maar vraagt om vergeving voor zijn vijanden. In het Oude Testament en na de opname van de gemeente geldt de wet. In die perioden staat God in verbinding met Zijn aardse volk, een relatie die door de wet wordt geregeld. De tijd van de gemeente, Gods hemelse volk, op aarde wordt gekenmerkt door genade.

De HEERE beantwoordt de vraag om vergelding met de toezegging dat Hij de rechtszaak van Zijn volk zal voeren *(vers 36)*. Hij zal wraak voor hen nemen. De grensrivier de Eufraat zal Hij droogleggen *(Op 16:12)*, zodat de vijandige legers zonder moeite het land kunnen binnenkomen. Hij zal er ook voor zorgen dat er geen nieuwe aanvoer van water zal komen. Babel zal verwoest worden *(vers 37)*. Alleen jakhalzen zullen er nog wonen. Geen mens zal die plaats meer begeren, omdat er verschrikking van uitgaat en het een aanfluiting is geworden.

De Babyloniërs hebben zichzelf altijd gezien als brullende jonge leeuwen waarvoor iedereen op de vlucht slaat *(vers 38)*. Ze hoeven maar te grommen of de schrik slaat toe. Maar de HEERE zal drank aan hen voorzetten waardoor ze dronken worden en het zicht op de werkelijkheid verliezen *(vers 39; vgl. Dn 5:1-4,30)*. Ze zullen omgebracht worden en nooit weer wakker

worden. De *"eeuwige slaap"* is geen zielenslaap, want die bestaat niet, maar een aanduiding dat ze nooit meer macht zullen bezitten. De HEERE zal hen als slachtvee ombrengen *(vers 40; vgl. Jr 12:3)*.

Sesach is veroverd en daarmee is de roem van heel de aarde ingenomen *(vers 41)*. Zo betrekkelijk is de roem van de mens, die kan zomaar vergaan. Het indrukwekkende Babel is vergaan en daarmee een verschrikking geworden. Wat niemand voor mogelijk heeft gehouden, dat dit machtige Babel zou omvallen, is gebeurd. Een volkenzee is ertegen opgerezen en Babel is daarin ondergegaan *(vers 42; vgl. vers 13)*. Zijn steden zijn onbewoonbaar verwoest, evenals het land *(vers 43)*. Niemand woont er meer, er trekt zelfs niemand meer doorheen.

Twee dingen waardoor Babel beroemd is geweest, zijn de god Bel en de muur van de stad. De HEERE voltrekt het oordeel over Bel, de god van Babel *(vers 44)*. Alles wat in naam van deze god is veroverd en aan hem is gewijd, alles waarvan deze gruwel de eer heeft gekregen, zal de HEERE hem ontnemen. De demonen achter deze gruwel zullen geen eer meer krijgen. De HEERE zal alle eer opeisen. Alle knie zal zich voor Hem buigen. Na het oordeel over de onzichtbare demonische bron van zijn kracht voltrekt de HEERE ook het oordeel over de muur, zijn tastbare en zichtbare bron van kracht. Alle weerstand van Babel is met de val van zijn muur gebroken.

Israël moet Babel ontvluchten | *verzen 45-48*

45 Ga weg uit zijn midden, Mijn volk,
laat ieder zijn leven redden
vanwege de brandende toorn van de HEERE.

46 Anders zal uw hart week worden en zult u bevreesd worden door het bericht dat in het land gehoord zal worden. Want er zal een bericht komen in het [ene] jaar en daarna een bericht in een [ander] jaar, en geweld in het land, heerser tegen heerser.

47 Daarom zie, er komen dagen
dat Ik de beelden van Babel zal straffen.
Heel zijn land zal beschaamd worden,
en in zijn midden zullen al zijn gesneuvelden liggen.

48 *Hemel en aarde*
en al wat daarin is,
zullen juichen over Babel,
want vanuit het noorden zullen de verwoesters
eropaf komen, spreekt de HEERE.

Met het oog op het oordeel over Babel roept de HEERE Zijn volk op Babel te verlaten *(vers 45; vgl. vers 6)*. Zijn toorn is over Babel ontbrand. Als ze geen gehoor geven aan de oproep om weg te gaan uit Babel, zullen ze bang worden van het bericht dat hen zal bereiken over wat er in het land gebeurt *(vers 46)*. Er zullen burgeroorlogen komen die de eenheid zullen verwoesten en de kracht zullen wegnemen.

Er komen dagen dat de HEERE de afgodsbeelden van Babel zal straffen *(vers 47)*. Dan blijken die beelden geen enkele bescherming te bieden. Daarvoor hoeven ze maar naar de gesneuvelden te kijken die in hun midden liggen. Als de verwoesters uit het noorden komen en Babel verwoesten, zal dat in de hele schepping grote blijdschap veroorzaken *(vers 48)*.

Zekerheid van de val van Babel | *verzen 49-53*

49 *Zoals Babel geweest is tot een val*
voor de dodelijk gewonden van Israël,
zo zullen in Babel
de dodelijk gewonden van heel de aarde vallen.
50 *U die ontkomen bent aan het zwaard,*
ga [op weg], blijf niet staan.
Denk vanuit verre [landen] aan de HEERE,
laat [de gedachte aan] Jeruzalem opkomen in uw hart.
51 *[Zeg dan maar:] Wij zijn beschaamd geworden, want wij hebben smaad gehoord,*
het schaamrood heeft ons gezicht bedekt,
want vreemden zijn gekomen
op de heilige [plaatsen] van het huis van de HEERE.
52 *Daarom zie, er komen dagen,*
spreekt de HEERE,
dat Ik zijn beelden zal straffen,
en de dodelijk gewonden zullen kermen in heel zijn land.

> 53 *Al klom Babel op naar de hemel,*
> *en al versterkte het de hoogte van zijn vesting,*
> *[toch] zullen van Mij uit verwoesters erover komen,*
> *spreekt de HEERE.*

Babel heeft veel volken onderworpen, maar de HEERE rekent het Babel vooral aan wat het met Israël heeft gedaan *(vers 49)*. Omdat het Israël heeft doen vallen en daar velen dodelijk heeft gewond, daarom zullen er in Babel, in het hele wereldrijk, dodelijk gewonden vallen. Dit is een aanmoediging voor Israël, voor hen die niet door het zwaard van Nebukadnezar zijn gedood, om waar ze ook zijn aan de HEERE en aan Jeruzalem te denken *(vers 50)*. Daar moet hun hart weer naar uitgaan.

Ze mogen zich de vroegere heerlijkheid in herinnering roepen. Laat ze dat dan ook doen, maar wel met gepaste schaamte *(vers 51)*. Het is door hun eigen ontrouw dat er nu vreemden zijn op de heilige plaatsen van het huis van de HEERE. Als die erkenning er is, zijn ze in de juiste gezindheid om terug te gaan.

De HEERE Zelf zal de weg voor hen vrijmaken door Babel en zijn afgodsbeelden te straffen *(vers 52)*. Het land van Babel zal vol zijn van het gekerm van de dodelijk gewonden. Er is voor Babel geen ontkomen aan het oordeel van de verwoesters die de HEERE op hen afstuurt *(vers 53)*. Hoe hoog ze ook zouden klimmen en hoe hoog ze hun vesting ook zouden bouwen, het oordeel zal hen treffen.

De verwoesting van Babel is totaal | *verzen 54-58*

> 54 *Hoor, geschreeuw vanuit Babel,*
> *een grote ramp vanuit het land van de Chaldeeën.*
> 55 *Want de HEERE is Babel aan het verwoesten*
> *en Hij zal het grote geluid eruit doen vergaan;*
> *want hun golven zullen bruisen als machtige wateren,*
> *hun gebruis zal klinken.*
> 56 *Want de verwoester zal erover komen, over Babel,*
> *en zijn helden zullen gevangen worden genomen,*
> *hun bogen zijn verbroken,*

want de HEERE is een God van vergeldingen,
Hij zal [het hem] zeker vergelden.

57 Ik zal zijn vorsten, zijn wijzen, zijn landvoogden, zijn machthebbers en zijn helden dronken maken, en zij zullen een eeuwige slaap slapen en niet ontwaken, spreekt de Koning, van Wie de Naam HEERE van de legermachten is. 58 Zo zegt de HEERE van de legermachten:

De brede muur van Babel
zal zeker geslecht worden,
en zijn hoge poorten
zullen met vuur aangestoken worden.
Zo hebben de volken zich voor niets moe gemaakt,
de natiën voor vuur – en zij zijn afgemat.

Jeremia ziet de verwoesters van Babel als al aanwezig. Er komt geschreeuw uit Babel *(vers 54)*. Dat is geen krijgsgeschreeuw, maar angstgeschreeuw, vanwege de ramp die het land treft. Die ramp komt over hen van de HEERE, Die Babel verwoest. Hij zal het grote geluid van hun geschreeuw smoren in een nog veel groter geluid van de aanstormende legers die als machtige wateren bruisen *(vers 55)*. De verwoester die over Babel komt, zal hun helden gevangennemen en elk verzet breken *(vers 56)*. Babel heeft te maken met de HEERE als de God van de vergelding. Hij vergeldt Babel al het door hem bedreven kwaad.

Allen die in Babel verantwoordelijk zijn voor het kwaad dat ze hebben aangericht, de vorsten, wijzen, landvoogden, machthebbers en helden, zullen hun verstand en kracht verliezen en omkomen *(vers 57)*. Ze zullen nooit meer op aarde ontwaken *(vgl. vers 39)* en nooit meer in de gelegenheid worden gesteld kwaad te doen. Hij Die dit zegt, is dé Koning, en Zijn Naam is HEERE van de legermachten. Daarom zal het zo gaan als Hij heeft gezegd. De muur van Babel vormt geen probleem voor Hem *(vers 58)*. Alle werk dat eraan is verricht door mensen van allerlei herkomst, is zinloos. Alle krachten zijn verspild. Ze hebben zich voor niets moe gemaakt en afgemat. Hun werk wordt een prooi van het vuur *(vgl. Hk 2:13)*.

Zie, is het niet van de HEERE van de legermachten
dat volken zich inspannen voor het vuur
en natiën zich voor niets afmatten? (Hk 2:13)

De opdracht aan Seraja | *verzen 59-64*

> *59 Het woord dat de profeet Jeremia [als] opdracht gaf aan Seraja, de zoon van Neria, de zoon van Machseja, toen deze vanwege Zedekia, de koning van Juda, naar Babel ging, in het vierde jaar van zijn regering. Seraja nu was kwartiermeester. 60 En Jeremia schreef al het onheil dat over Babel zou komen op een boek[rol], al deze woorden die geschreven zijn tegen Babel. 61 En Jeremia zei tegen Seraja: Zodra u in Babel komt, zult u [het] bezien en al deze woorden voorlezen, 62 en zeggen: HEERE, U hebt Zelf over deze plaats gesproken dat U het zult uitroeien, zodat er geen inwoner [meer] in is, van mens tot dier, maar dat het zal worden [tot] eeuwige woestenijen. 63 Dan zal het gebeuren, zodra u het voorlezen van deze boek[rol] beëindigt, dat u daaraan een steen zult binden en hem midden in de Eufraat zult werpen. 64 Dan moet u zeggen: Zo zal Babel wegzinken en niet [meer] boven komen, vanwege het onheil dat Ik erover zal brengen. En zij zullen afgemat zijn. Tot zover de woorden van Jeremia.*

Aan het einde van de lange profetie tegen Babel, na alle woorden die Jeremia over Babel heeft gesproken, heeft hij een opdracht voor Seraja *(vers 59)*. Seraja is waarschijnlijk de broer van Baruch *(Jr 32:12)* en kwartiermeester van Zedekia. Als kwartiermeester moet hij ervoor zorgen dat de koning op zijn reizen overal een goed onderkomen heeft.

In het vierde jaar van de regering van Zedekia gaat hij naar Babel. Jeremia heeft al het onheil dat hij over Babel heeft aangekondigd, in een boekrol geschreven *(vers 60)*. Het zijn de woorden die waarschijnlijk door Baruch zijn opgeschreven toen Jeremia ze uitsprak. De boekrol geeft hij mee aan Seraja als deze naar Babel gaat. Als hij in Babel komt, moet hij eerst goed om zich heen kijken *(vers 61)*. Hij zal alle heerlijkheid en macht van Babel zien.

Vervolgens moet hij alle woorden van de boekrol voorlezen. Hij moet dat doen met het gebed tot de HEERE dat Hij deze woorden over Babel heeft gesproken *(vers 62)*. Als een ware Elia zal hij zich bewust zijn dat hij voor de HEERE staat en niet voor de macht van Babel *(vgl. 1Kn 17:1a)*. Voor Babel zal het door de HEERE aangekondigde einde zeker komen. Er zal niets van overblijven. Jeremia heeft de ondergang van Babel aangekon-

> *En Elia, de Tisbiet, uit de inwoners van Gilead, zei tegen Achab: [Zo waar] de HEERE, de God van Israël, leeft, voor Wiens aangezicht ik sta, ... (1Kn 17:1a)*

digd, zoals hij die van Juda en Jeruzalem heeft aangekondigd, al is er van beide ondergangen nog niet veel te zien en al geloven velen er al helemaal niet in.

Als Seraja klaar is met voorlezen, moet hij een steen aan de boekrol binden en hem midden in de Eufraat, waar de rivier het diepst is, werpen *(vers 63)*. Als hij dat heeft gedaan, moet hij verklaren waarom hij dat heeft gedaan, wat die daad betekent *(vers 64)*. Net zoals de boekrol naar de diepte van de rivier is gezonken om nooit meer boven te komen, zal Babel wegzinken en nooit meer boven komen *(Op 18:21)*. Dit is het onheil dat de HEERE over Babel heeft besloten. De afmattende inspanningen om Babel overeind te houden blijven zonder resultaat. We zien hier dat Jeremia, in de tijd dat hij oproept tot onderwerping aan Babel, tegelijk de uiteindelijke val van die stad aankondigt.

En één sterke engel hief een steen op als een grote molensteen en wierp die in de zee en zei: Zó zal de grote stad Babylon met geweld neergeworpen worden en zij zal geenszins meer gevonden worden. (Op 18:21)

Hiermee eindigen de woorden van Jeremia. Zijn dienst zit erop. Zijn profetie tegen Babel is bedoeld als bemoediging voor het geloof van het volk van Juda. Het hoofdstuk dat nog volgt, beschrijft de verovering van Jeruzalem door Nebukadnezar. Maar vooraf is duidelijk gezegd dat de macht van Nebukadnezar niet onbeperkt en niet eindeloos is. God heeft het laatste woord. Deze wetenschap geeft alleen steun als we God op Zijn woord vertrouwen.

Jeremia 52

Inleiding

Dit hoofdstuk is een historische aanvulling op het boek *Jeremia*. Het vertelt

1. over de val van Jeruzalem,
2. wat de Babyloniërs hebben gedaan met de tempel en zijn gereedschap,
3. hoe Nebukadnezar Zedekia, Jojachin en andere ambtenaren behandelt en
4. het aantal Joden dat in ballingschap is gevoerd.

Het doel van het hoofdstuk is te laten zien hoe Jeremia's profetieën zijn vervuld, in tegenstelling tot die van de valse profeten *(Jr 27:16-22; 28:1-17)*. Het hoofdstuk is bijna identiek met *2 Koningen 24:18-25:30*.

De val van Jeruzalem | *verzen 1-11*

> *1 Zedekia was eenentwintig jaar oud, toen hij koning werd. Elf jaar regeerde*
> *hij in Jeruzalem. De naam van zijn moeder was Hamutal, de dochter van Jere-*
> *mia, uit Libna. 2 Hij deed wat slecht was in de ogen van de HEERE, overeen-*
> *komstig alles wat Jojakim gedaan had. 3 Want het gebeurde vanwege de toorn*
> *van de HEERE tegen Jeruzalem en Juda dat Hij hen verwierp van voor Zijn*
> *aangezicht. En Zedekia kwam in opstand tegen de koning van Babel. 4 Het ge-*
> *beurde in het negende jaar van zijn regering, in de tiende maand, op de tiende*
> *van de maand, dat Nebukadrezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem kwam,*
> *hij en heel zijn leger. Zij belegerden [de stad] en bouwden er rondom schansen*
> *tegenaan. 5 Zo werd de stad belegerd tot het elfde jaar van koning Zedekia. 6 In*
> *de vierde maand, op de negende van de maand, toen de hongersnood in de stad*
> *[zo] sterk geworden was dat de bevolking van het land geen brood [meer] had,*
> *7 werd de stad opengebroken. Alle strijdbare mannen vluchtten en trokken 's*
> *nachts de stad uit via de poort tussen de twee muren, die zich bij de tuin van de*
> *koning bevond, terwijl de Chaldeeën rondom voor de stad lagen. En zij gingen*
> *in de richting van de Vlakte. 8 Maar het leger van de Chaldeeën achtervolgde*
> *de koning en zij haalden Zedekia in op de vlakten van Jericho. Heel zijn leger*
> *werd van hem [gescheiden] en verspreid. 9 Toen grepen zij de koning en brach*

> *ten hem naar de koning van Babel, naar Ribla, in het land van Hamath. En die sprak het vonnis over hem uit. 10 De koning van Babel [liet] de zonen van Zedekia voor diens ogen afslachten. Ook [liet] hij in Ribla alle vorsten van Juda afslachten. 11 Verder [liet] hij de ogen van Zedekia blind maken en hem met twee bronzen ketenen binden. Zo bracht de koning van Babel hem naar Babel en zette hem in de gevangenis tot de dag van zijn dood.*

Dit hoofdstuk beschrijft de val van Jeruzalem. God onderstreept het belang van de val door er een viervoudige beschrijving van in Zijn Woord op te nemen *(Jr 39:1-14; 52:1-11; 2Kn 24:18-25:30; 2Kr 36:11-21)*. De val vindt plaats tijdens de regering van Zedekia, die elf jaar in Jeruzalem regeerde *(vers 1)*. Zijn regering is van hetzelfde slechte karakter als dat van zijn broer Jojakim *(vers 2)* die ook elf jaar heeft geregeerd *(2Kn 23:36)*. Ook hij doet wat slecht is in de ogen van de HEERE.

De HEERE kan het niet langer verdragen en moet Jeruzalem en Juda verwerpen van voor Zijn aangezicht *(vers 3; 2Kn 24:18-20)*. Bij al zijn slechte daden voegt Zedekia nog dat hij in opstand komt tegen de koning van Babel. Hij is al een keer in Babel geweest en heeft beloofd Nebukadnezar te gehoorzamen. Die belofte heeft hij echter verbroken *(Ez 17:12-15)*. Daarom is Nebukadnezar met heel zijn leger tegen Jeruzalem opgetrokken en belegert de stad *(vers 4)*.

De datum van zijn aankomst bij de stad wordt nauwkeurig vermeld *(Ez 24:1-2)*. De komst van Nebukadnezar is het begin van het einde van de stad. Hij belegert de stad negentien maanden lang, waardoor zij hermetisch is afgesloten *(vers 5)*. Niemand kan erin of eruit.

Na de negentien maanden lange belegering valt de stad, op een opnieuw met datum genoemde dag *(vers 6)*. Zij is uitgehongerd. Er is geen kracht meer om te strijden. Dan wordt de stad opengebroken *(vers 7)*. Het verzet is gebroken. De mannen kunnen niet meer strijden, maar nog wel vluchten. Onder de vluchtelingen bevindt zich koning Zedekia. In de duisternis van de nacht gaan ze er vandoor. De vluchtroute wordt nauwkeurig beschreven. Ze gaan de stad uit via de poort tussen de twee muren bij de tuin van de koning. De vluchtrichting is de Vlakte.

De vluchtelingen worden echter snel achterhaald *(vers 8)*. Zedekia wordt gegrepen als hij in de vlakten van Jericho is. Zijn leger beschermt hem niet.

Het wordt van hem gescheiden en verspreid en daardoor nog krachtelozer gemaakt dan het al is. Zedekia wordt naar de koning van Babel gebracht, die in Ribla is en het vonnis over hem uitspreekt *(vers 9)*. Het is een gruwelijk vonnis.

Eerst laat Nebukadnezar de zonen van Zedekia voor diens ogen afslachten *(vers 10)*. Ook laat hij alle vorsten van Juda in Ribla afslachten. Met de afslachting van zijn zonen op zijn netvlies worden de ogen van Zedekia blind gemaakt *(vers 11)*. Zo wordt de man die blind is voor de HEERE ook letterlijk blind gemaakt. Alsof dat niet genoeg is om deze goddeloze en onbetrouwbare man in bedwang te krijgen, wordt Zedekia ook nog eens met twee bronzen ketenen gebonden. Zo wordt hij meegenomen naar Babel. Daar wordt hij in de gevangenis gezet waar hij verblijft tot de dag van zijn dood.

Gevolgen van de val van Jeruzalem | *verzen 12-30*

> *12 Daarna, in de vijfde maand, op de tiende van de maand – dat jaar was het negentiende [regerings]jaar van koning Nebukadrezar, de koning van Babel – kwam Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, die in dienst stond van de koning van Babel, in Jeruzalem. 13 Hij verbrandde het huis van de HEERE, het huis van de koning en alle huizen van Jeruzalem. Ja, alle huizen van de aanzienlijken verbrandde hij met vuur. 14 Heel het leger van de Chaldeeën dat de bevelhebber van de lijfwacht bij zich had, brak alle muren rondom Jeruzalem af. 15 En [enkelen] van de armsten van het volk, de rest van het volk dat in de stad was overgebleven, de overlopers die naar de koning van Babel waren overgelopen, en de rest van de menigte voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, in ballingschap. 16 Maar [enkelen] van de armsten van het land liet Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, als wijnbouwers en akkerbouwers achter. 17 En de koperen pilaren die aan het huis van de HEERE toebehoorden, de onderstellen en de koperen zee die in het huis van de HEERE waren, braken de Chaldeeën stuk. Al het koper daarvan voerden zij naar Babel. 18 Ook namen zij de potten, de scheppen, de messen, de sprengbekkens, de offerschalen en alle koperen voorwerpen waarmee men de dienst deed, mee. 19 De bevelhebber van de lijfwacht nam de schalen, de vuurschalen, de sprengbekkens, de potten, de kandelaars, de offerschalen en de kommen mee – [al] wat geheel van goud en geheel van zilver was. 20 De twee pilaren, de ene zee en de twaalf koperen runderen die eronder stonden, [namelijk] de onderstellen die*

koning Salomo voor het huis van de HEERE gemaakt had – het koper van al deze voorwerpen was niet te wegen. 21 Wat betreft de pilaren: een pilaar was achttien el hoog, een draad van twaalf el kon hem omspannen. De dikte ervan was vier vingers, [en] hij was hol. 22 Daarop zat een kapiteel van koper. De hoogte van een kapiteel was vijf el. Het vlechtwerk en de granaatappels rondom op het kapiteel waren helemaal van koper. En de tweede pilaar had zoals deze [eerste], eveneens granaatappels. 23 Er waren zesennegentig granaatappels [aangebracht in alle] windrichtingen. [Het totaal van] alle granaatappels was honderd, rondom op het vlechtwerk. 24 Ook nam de bevelhebber van de lijfwacht Seraja, de hoofdpriester, Zefanja, de tweede priester, en de drie deurwachters mee. 25 En uit de stad nam hij een hoveling mee die over de strijdbare mannen aangesteld was, en zeven mannen uit degenen die het aangezicht van de koning [mochten] zien, die in de stad werden aangetroffen, met de schrijver van de bevelhebber van het leger, die ten behoeve van de oorlog de bevolking van het land inschreef, en zestig man van de bevolking van het land, die binnen de stad werden aangetroffen. 26 Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, nam hen mee en bracht hen naar de koning van Babel in Ribla. 27 De koning van Babel [liet] hen neerslaan en doden in Ribla, in het land van Hamath. Zo werd Juda uit zijn land in ballingschap weggevoerd. 28 Dit is het volk dat Nebukadrezar in ballingschap heeft gevoerd: in het zevende jaar drieduizend drieëntwintig Judeeërs, 29 in het achttiende [regerings]jaar van Nebukadrezar achthonderdtweeëndertig personen uit Jeruzalem. 30 In het drieëntwintigste [regerings]jaar van Nebukadrezar voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, van de Judeeërs zevenhonderdvijfenveertig personen in ballingschap. Alle personen [bij elkaar]: vierduizend zeshonderd.

Nadat de stad in handen van Nebukadnezar is gevallen, stuurt hij Nebuzaradan naar Jeruzalem *(vers 12)*. De datering gebeurt nu niet meer naar de regeringsjaren van de koningen van Israël, maar naar die van de heidense koning aan wie God de wereldheerschappij heeft gegeven en ook de heerschappij over Zijn volk. In Jeruzalem aangekomen, verbrandt Nebuzaradan alle huizen, te beginnen met het huis van de HEERE *(vers 13)*. Daarna volgen het huis van de koning en alle andere huizen, ook die van de aanzienlijken. Al die huizen worden verwoest omdat daarin niet meer de HEERE wordt gediend, maar de afgoden.

Verder worden de muren van de stad door het leger afgebroken *(vers 14)*. De bevolking van de steden wordt in ballingschap mee naar Babel gevoerd *(vers 15)*. Slechts enkelen van de armsten van het platteland mogen in Juda blijven om daar als wijnbouwers en akkerbouwers voor het land te zorgen *(vers 16)*.

In de *verzen 17-23* vindt een nadere beschrijving plaats van de plundering en verwoesting van de tempel. Sommige delen worden afgebroken, terwijl andere delen worden meegenomen naar Babel. De koperen pilaren, Boaz en Jachin, worden stukgebroken, evenals de onderstellen en de koperen zee *(vers 17)*. Al het koper ervan wordt meegenomen naar Babel. De voorwerpen voor het gebruik bij de offerdienst ondergaan hetzelfde lot *(verzen 18-19)*. De hoeveelheid koper van de pilaren, de zee en de twaalf runderen is niet te wegen *(vers 20)*. Om een indruk te geven van die enorme hoeveelheid koper worden de pilaren met alles wat eraan zit in detail beschreven *(verzen 21-23)*.

Belangrijker nog is de geestelijke betekenis. Ook vandaag wordt wat als pilaren in Gods huis moet dienen, door de vijand volledig weggenomen en meegenomen. Koper is een beeld van de gerechtigheid van God. Het duidt aan dat een mens alleen voor God kan bestaan op grond van de gerechtigheid van God die hem wordt aangeboden door Wie Christus is voor God en wat Hij heeft gedaan. Dat wordt in de christenheid weggenomen door de prediking van een sociaal evangelie van medemenselijkheid en het leven op grond van eigen gerechtigheid.

Na de overgebleven voorwerpen van de tempel worden nu enkele personen meegenomen die in verbinding met de tempeldienst hebben gestaan *(vers 24)*. Het zijn de hogepriester, de tweede priester en drie deurwachters. Ook enkele mensen die in verbinding met het leger en de koning hebben gestaan, worden meegenomen. Het betreft een legeraanvoerder, zeven ministers, een legerambtenaar en nog zestig man van het platteland die in de stad zijn *(vers 25)*.

De godsdienstige leiders, de strijders en de gewone mensen worden allemaal naar Nebukadnezar in Ribla gebracht *(vers 26)*. Daar, in Ribla, in het land van Hamath, dat is Syrië, worden ze allemaal gedood *(vers 27a)*. Het priesterschap heeft afgedaan. Alle overigen zijn in ballingschap gevoerd *(vers 27b)*.

In de *verzen 28-30* wordt een opsomming gegeven van de verschillende wegvoeringen. Er zijn wegvoeringen geweest in

- het zevende jaar, 599 v.Chr. *(vers 28; 2Kr 36:9-10)*,
- het achttiende jaar, 588 v.Chr. *(vers 29; 2Kr 36:20)* en
- het drieëntwintigste jaar, 584 v.Chr. *(vers 30; vers 12)*,

waarbij in totaal vierduizend zeshonderd personen in ballingschap zijn gevoerd. Daniel en zijn vrienden zijn dan al in Babel. Zij zijn bij een eerder transport, rond 606 v.Chr., daarheen gebracht *(Dn 1:1-6; 2Kr 36:6-7)*.

Jojachin vriendelijk behandeld | *verzen 31-34*

> *31 Het gebeurde in het zevenendertigste jaar van de ballingschap van Jojachin, de koning van Juda, in de twaalfde maand, op de vijfentwintigste van de maand, dat Evil-Merodach, de koning van Babel, in het [eerste] jaar van zijn koningschap, Jojachin, de koning van Juda, gratie verleende en hem uit de gevangenis haalde. 32 Hij sprak vriendelijk met hem en stelde zijn zetel boven de zetel van de koningen die met hem in Babel waren. 33 [Jojachin] legde zijn gevangeniskleren af en gebruikte steeds de maaltijd bij hem, al de dagen van zijn leven. 34 En wat betreft zijn levensonderhoud: een voortdurend levensonderhoud werd hem door de koning van Babel verstrekt, een dagelijkse hoeveelheid, tot de dag van zijn dood, al de dagen van zijn leven.*

Na het rechtvaardige oordeel dat de HEERE door de koning van Babel over Zijn volk heeft moeten brengen, zien we nu dat Hij door diezelfde koning ook genade aan Zijn volk betoont *(vers 31; 2Kn 25:27-30)*. Jojachin heeft wel gedaan wat kwaad is in de ogen van de HEERE, maar hij heeft zich niet verzet tegen de koning van Babel. Hij heeft zich aan hem overgegeven *(2Kn 24:12)*. Als hij zevenendertig jaar gevangen heeft gezeten, verleent de koning van Babel hem gratie. Jojachin is dan vijfenvijftig jaar.

De koning van Babel spreekt vriendelijk met hem en geeft hem een bevoorrechte plaats boven de andere koningen die hij onderworpen heeft *(vers 32)*. Jojachin krijgt in plaats van zijn gevangeniskleren andere kleren *(vers 33)*. Voor de maaltijd mag hij steeds bij de koning aanschuiven. Hij is voor de rest van zijn leven zeker van zijn maaltijden en van de plaats waar hij die mag gebruiken. Alles wat hij nodig heeft om van te leven, wordt hem dagelijks door de koning van Babel gegeven *(vers 34)*. Het staat er in een dubbele bevestiging: het is *"tot de dag van zijn dood"* en *"al de dagen van zijn leven"*.

Andere publicaties

Op de website www.oudesporen.nl staan onder het menu ‘Artikelen’ en het submenu ‘Auteurs -> Ger de Koning’ de volgende commentaren en publicaties:

1. De serie ‘Toegelicht en toegepast’, een commentaarreeks van de bijbelboeken van het Oude Testament.
2. De ‘Zie-serie’, een commentaarreeks van de vier Evangeliën en *Handelingen*.
3. De ‘Rotsvast-serie’, een commentaarreeks met een verklaring van de nieuwtestamentische bijbelboeken vanaf de *brief aan de Romeinen* tot en met *Openbaring*. Deze serie heeft tot doel hen die jong zijn in het geloof te helpen bij het lezen en leren begrijpen van Gods Woord.
4. Publicaties over diverse onderwerpen.

Van diverse Nederlandse publicaties zijn vertalingen in andere talen beschikbaar.

Alle commentaren en publicaties zijn vrij te downloaden als pdf bestand en als e-book.

Als er een ISBN wordt vermeld, is de publicatie ook in boekvorm verkrijgbaar. Het boek kan worden besteld door op het betreffende ISBN te klikken. Voor een Nederlandse publicatie verschijnt www.uitgeverijdaniel.nl. Deze publicatie kan ook via de christelijke boekhandel worden besteld. Voor een in het Duits vertaalde publicatie met een ISBN verschijnt de Duitse website www.daniel-verlag.de.

De Nederlandse commentaren staan ook op www.kingcomments.com. Bijbelboeken en verzen kunnen eenvoudig en snel worden benaderd. De commentaren kunnen worden gelezen op elk beeldscherm, van pc tot smartphone. Meer info staat onder ‘Informatie’ op de site. Het is raadzaam die eerst te lezen.